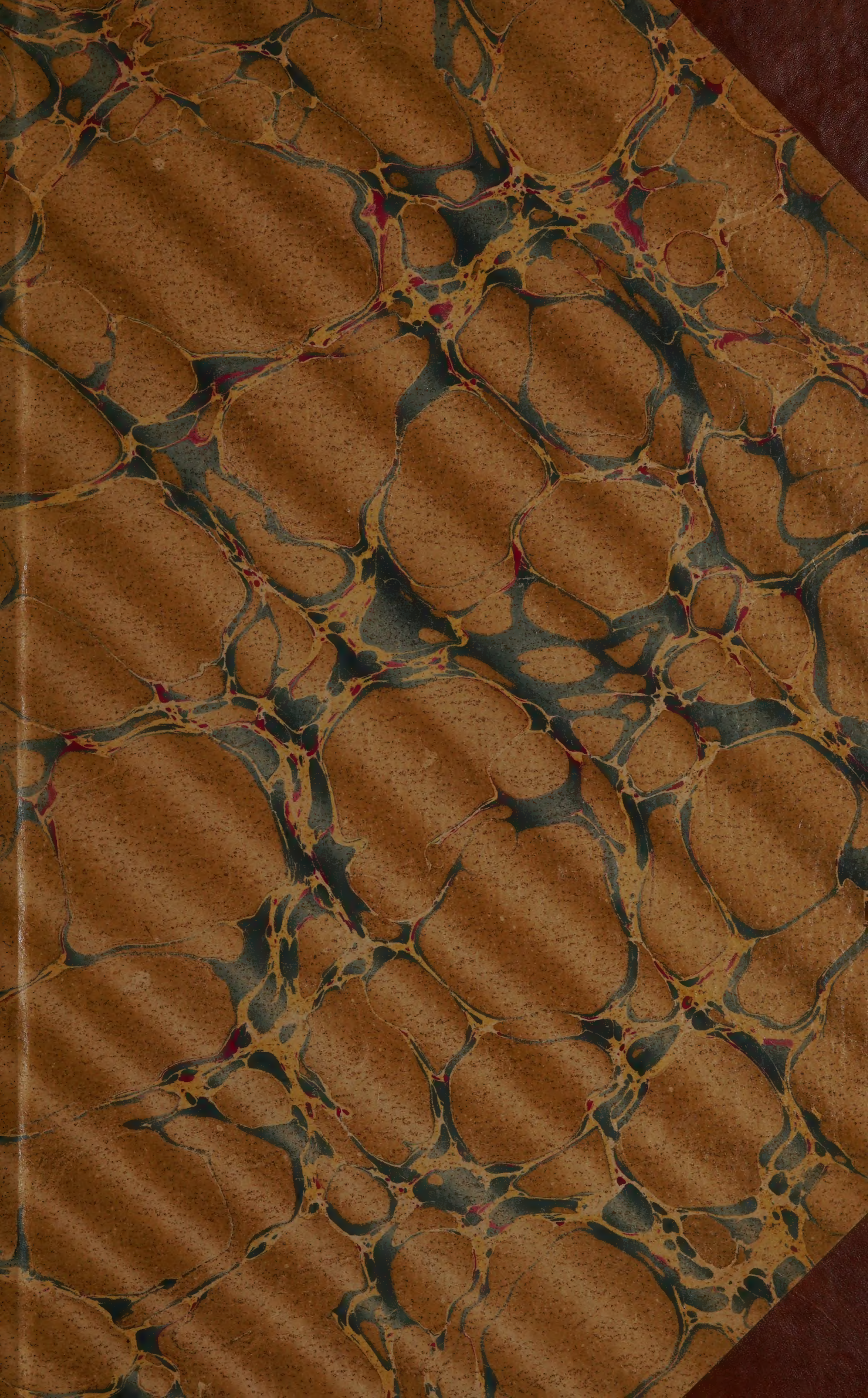
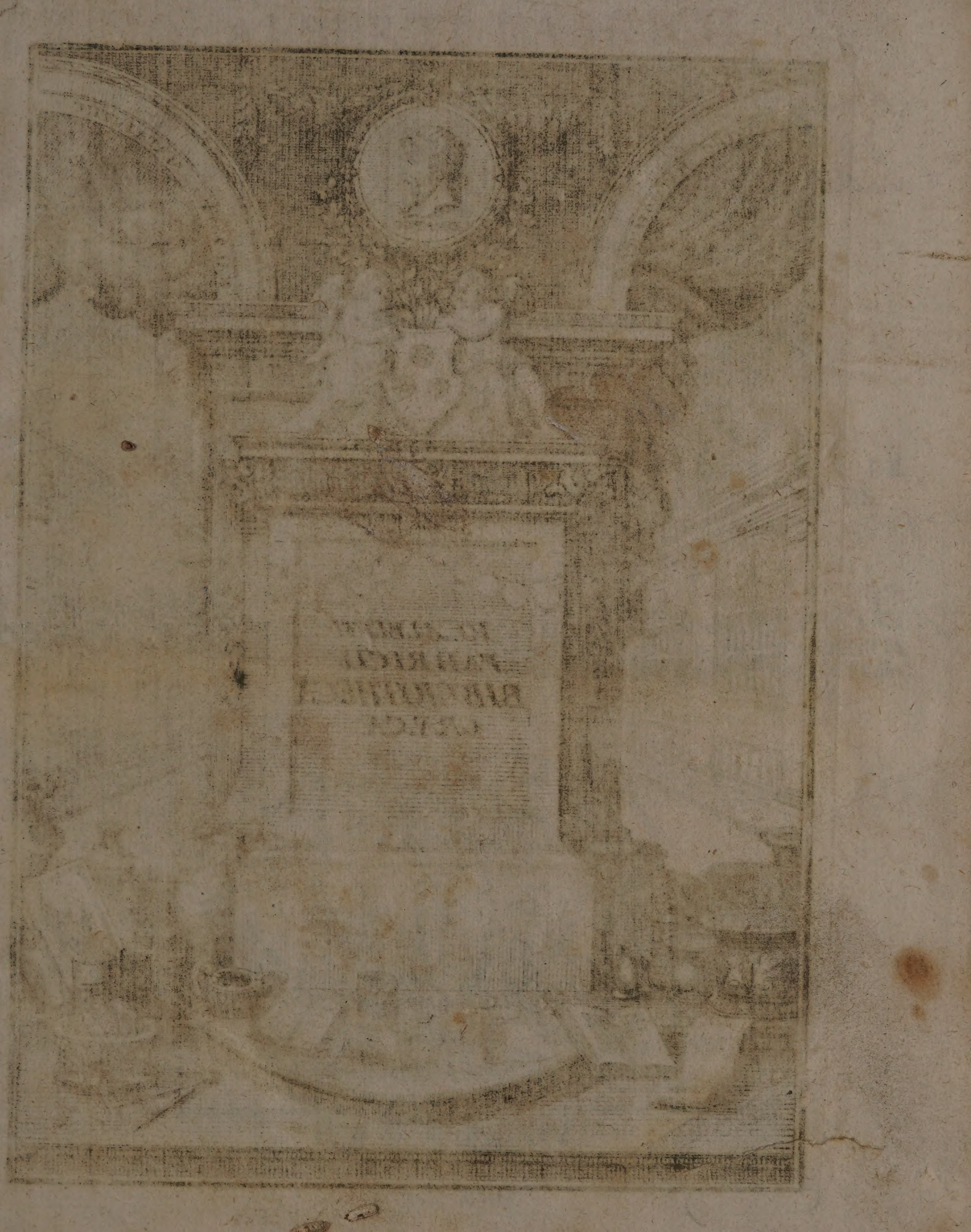

ΜΑΤΑΙΟΤΗC ΜΑΤΑΙΟΤΗΤΩΝ
ΟΜΗΡΟC
ΚΑΙ ΤΟΥΤΟ ΜΑΤΑΙΟΤΗC
IO. ALBERTI
FABRICII
BIBLIOTHECA
GRÆCA.

IO. ALBERTI FABRICII,

SS. THEOL. D. ET PROF. PUBL.

BIBLIOTHECÆ GRÆCÆ

VOLUMEN OCTAVUM,

SIVE

LIBRI V. PARS IV. AC PÆNULTIMA,

IN QUA

DE PHILOSOPHIS, THEMISTIO, THEONE, PAPPO, SYRIANO, PROCLO, SIMPLICIO ET ALIIS, NEC NON DE ECCLESIÆ DOCTORIBUS CELEBRATISSIMIS HÆRETICISQUE ET DE IOANNE STOBÆO ATQUE ALIIS LOCORUM COMMUNIUM SCRIPTORIBUS GRÆCIS DISSERITUR.

ACCEDUNT NUNC PRIMUM EDITA MAXIMI PHILOSOPHI, QUEM IULIANUS IMP. AUDIVIT, POEMA ΠΕΡΙ ΚΑΤΑΡΧΩΝ, EUNOMII HÆRETICI APOLOGETICUS: SYNESII DE ARTE MAGNA: PROCLI PHILOSOPHI DE PROVIDENTIA ET FATO AD THEODORUM MECHANICUM ET ALIA QUÆDAM: CHORICII SOPHISTÆ ORATIONES DUÆ, UNA IN FUNERE PROCOPII GAZÆI, ET ALTERA IN SOMMIUM DUCEM: BASILII CUBICULARII NAUMACHICA &c.

HAMBURGI,

SUMTU CHRISTIANI LIEBEZEIT,

M DCC XVII.

WELLCOME
HISTORICAL
MEDICAL
LIBRARY
315897

MAGNIFICO,
NOBILISSIMO AC IURISCONSULTISSIMO
VIRO,
DN. D. BERNHARDO MATFELD,
REIP. HAMBURGENSIS CONSULI
CUM MAXIME PRÆSIDI,

S. D.
IO. ALBERTUS FABRICIUS.

Um superiore anno post interceptum mortalitate summum Virum, & occultatum singulari sapientiæ lumine præradians sidus D. LUCAM BOSTELIUM, propitius magnis Civitatis

hujus votis DEUS constituisset TE, VIR MAGNIFICE, cui tutela Salutis & custodia Libertatis publicæ cum amplissima Dignitate demandata esset: præclare memini tanto & tam communi ac volupi gaudio Urbem fuisse completam, ut gratulatoribus lætioribus quam TE cui gratulabantur, ego Virtutem Tuam cogitans, solidius pulchriusque præmium illi ab hoc gaudio, quam ab ipsa honoris, esset licet maximus, amplitudine non dubitarem esse persolutum. Itaque & tunc vehementer gaudebam Tua caussa, ac Virtutis, quam ab hominibus agnosci & amari & ferri in oculis, omnium interest, siquidem jam publico consensu apparebat res plane pulcherrimas esse fidem, justitiam, industriam, prudentiam, constantiam, humanitatem, quæ in TE suspiciebant omnes & admirabantur, & quæ vel ob illas justissimas laudes ac plausus & hominum judicia imposterum singuli qui gerere Rempublicam voluerint, cupide exemplo Tuo colent ac consectabuntur. Nec minus lætabar Reipublicæ gratia, cujus

Ma-

Magistratibus pariter Civibusque gaudendi caussas Consulatu Tuo suppeditatas esse maximas longeque justissimas intelligebam, quas prolixius a me exponi quidem nec necesse est hoc loco, sunt enim notæ omnibus qui in hac Urbe non sunt, & qui sunt, hospites: neque Tibi jucundum, cui magis cordi esse solet fide ac dexteritate laudes supergredi, quam libenter auscultare vel legere laudificantes, etiamsi verissimis encomiis, & conscientia Tua teste Te celebrare instituerint. Unam tamen caussam, pace Tua, non possum præterire quæ me singillatim, ac quas colo litteras, propius spectat, effecitque ut de Magistratu Tuo simul inaudirem, simul studiis ominatus sim candidam ætatem, & his qui cum Musis se delectant, scientiasque & doctrinas utiles ac linguas in hac Urbe vel tractant vel docent, de TE Patrono ac Tutore acclamandum feliciter *esse duxerim. Ecquis enim vel laboribus eorum æquius ponat pretium, rectiusve æstimet ingenia, vel quis melius possit decori doctrinarum consulere, aut libentius studentium favere com-*

modis quam Tu, cui ab omni ætate in summis deliciis fuerunt litteræ, non hæ severiores modo quæ ad Themidos sacra pertinent, sed & elegantes illæ quas ab humanitate solemus appellare, præsertim vero Historia, cujus amore & studio quantopere ducaris, luculenter testatur locuples Tua Bibliotheca, omnis memoriæ omnium populorum præclarissimis instructa monumentis, in quibus animum pascis si quid temporis a negotiis vacare sinit Respublica cui totum Te consecrasti. Quod itaque adhuc mecum feci tacitus, nunc in limine hujus libri, quem Tibi consecrare ausus sum, veluti in ara suscipio votum publice pro Tua incolumitate, DEUMque oro, ut per plurimos annos TE servet gaudium columenque Reip. quam geris, & quas ornas litterarum: Consulatus vero Tuus prospera felicitate consiliorum memorabilis etiam futuræ ætati, solida gaudii fundamenta transmittat ad omnem posteritatem. Scripsi Hamburgi Id. Febr. Anni Christiani cIↄ Iↄcc xvII.

AD

AD LECTOREM.

E multis te differam, LECTOR BENEVOLE, juvat oculis tuis ſubjicere, quæ in hoc Volumine tibi offeruntur a me pro tenui meo ſtudio, quod ut boni facias, & ſi quid titubatum a me eſt, ut fit non modo in bello ſed etiam in hiſce literis, id pro æquitate tua humaniter feras in homine, iterum iterumque peto a te ac contendo. Ecce igitur:

BA-

De

CA-

De

)( )( )(S. Ma-

Procopii Gazæi Magiſtri ſui, pag. 841. cum verſione Jo. Chriſtiani Wolfii. Altera in Summum, Ducem pag 763. cum verſione Wilhelmi de Hertoge, Hamburgenſis.

Hæc ſunt quæ præſenti vice exhibere tibi ſtudui, Lector Benevole, non dubitans etiam Indices ſcriptorum, quos hoc Volumiue paſſim iterum inſerui, utiles acceptosque fore iis, qui hoc literarum genere ducuntur. Nam etiamſi aliquid ſubinde eſſet omiſſum a me in illis, peccatumque, quæ tamen non ita multa fore ſpero in his, tamen longe maximam partem recte adnotatam æqui & docti judices, boni certe conſulent. Equidem ut quantum poſſem accuratos darem, operam quam potui ſine ſuperſtitione ac majoris temporis diſpendio impendi. Utinam vero viveret Græcantiſſimus ille *Georgius Fridericus Thryllitius*, cujus ſchediaſma de Bibliotheca Scholiaſtarum univerſali adornanda, ſed qualem nec animoſiſſimus Bibliopolarum ſuſcipere unquam, etiamſi prælo eſſet parata, unquam auſit, cives mei inſeruere tomo ſecundo Miſcellaneorum Lipſienſium: Vel utinam frater ejus egregius, *Valentinus Hermannus Thryllitius*, Medicus Geithaynenſis, cujus Epiſtolam itidem Lipſienſes mei vulgaverunt in faſce LVIII. Diarii, quod ſub Novi Muſei titulo (Neuen Bücher-Saal) Germanice quotmenſibus in lucem edunt, docti fratris veſtigiis ita pergat inſiſtere, ut quæ ille molitus eſt, hic ſuo ſtudio expolita perficiat, atque Græcarum litterarum latifundia amplificet inſigni quadam nec inficianda acceſ-

ſione. Nam hactenus nihil in illis deſidero; quam quod confidentiores aliquando ſunt, & inter errores computant quod apud Tzetzam ad Lycophronem pro Androcle non lego Menandrum, pro Heliodoro Apollonium: Deinde quod non plura in me reprehendunt. Quid enim ego magnopere accuſandus, ſi non alia pluraque longe habent quæ moneant, quam in univerſis vægrandibus Euſtathii ad Homerum commentariis loca omiſſa viginti circiter vel triginta: cum annotata ſint & poſita in indicibus quos exhibui Euſtathianis loca ad vicies mille. In cæteris indicibus longe ultra tercentena locorum millia. Omnes qui unquam ab hominum memoria in lucem humana induſtria prodierunt indices abjicere debemus, præſertim voluminoſiorum operum, ſi propterea ſtatim *tantum non tædet uſus*, vel *parum tuta fides* accuſanda, quod non ex millenis dicam, ſed ex centenis unus locus aliquando vel fugit oculos, vel perperam poſitus eſt, etiam typographi culpa, nam & illa imputatur. Tamen magnas illi habiturus ſum, & haberi ab aliis velim gratias, ſive Thryllitius ſive alius accuratiores, quam ego potui, dabit Indices, & hunc laborem, hocque tædium poſt me, atque eos quorum lucubrationibus uſus ſum, communis utilitatis cauſa voluerit devorare: neque intercedam, etiamſi ad hoc maturandum vel ali ac confirmari vel compelli ſe patietur voluptate me reprehendendi. Vale.

BIBLIO-

BIBLIOTHECÆ GRÆCÆ VOLUMEN OCTAVUM.

LIBRI V. PARS QUARTA.

CAPUT XVIII.

De THEMISTIO Euphrade.

Themistii Euphradæ ætas & vita. 1. Alius Themistius, signifer Agnoëtarum. 2. Orationes Themistii XXXIII. 3. Editiones Orationum. 4. Index scriptorum qui in Orationibus memorantur. 5. Themistii quæ exstant Paraphrases in varios Aristotelis libros, earumque editiones. 6. Index scriptorum in Paraphrasibus ad Aristotelem laudatorum. 7. Scripta deperdita Themistii. 8. Epistolæ Libanii XVIII. ad Themistium, majorem partem nunc primum editæ Græce & Latinè. 9.

1.

HEMISTIUS Paphlago a) ex loco ignobili, b) Eugenii c) Philosophi nobilis filius, qvem senem defunctum

A

a) Innuit hoc Themistius ipse Orat. 2. p. 28. edit. Harduini, qvi hoc in vita Themistii pulchre annotavit, nec non Tillemontius in Historia Imperatorum T. V. p. 816. Jonsius III. 16. de scriptoribus Hist. Philosophicæ, & ante hos G. Remus in Themistii Vita. Adde Themistii Orat. 27. p. 333.

ctum Oratione d) celebravit. Eloqventiæ laude clarissimus, ob eam cognominatus est ἐυφραδής, e) non in orationibus modo suis sed in commentariis qvoqve ac paraphrasibus *disertissimus scriptor ac lucidus, & omnia ad facilitatem intelligentiæ revocans.* f) Juvenis admodum, g) cum sub egregia Patris disciplina h) atq; in Ponto Asiæ i) litteris & Philosophia esset imbutus, commentarios

b) Eustathius ad Iliad. γ. p. 306. edit. Basil. ὐδὲν ἐμποδών εἰς ἀνδρὸς ἀγαθῦ γένεσιν φαυλότης πατρίδ☉. Καὶ τῦτο ἔδειξε μὲν καὶ ἡ τὸν σοφὸν Θεμίστιον προενεγκαμένη, ὡς ἐκεῖνός πυ ἱϛορεῖ. Cave itaqve credas Patricio, qvi Themistium Nicomediensem fuisse putavit p. 141. discussionum Peripateticarum, licet docuit ille aliqvando Nicomediæ, & Orationem XXIV. ibi habuit.

c) Photius in Bibliotheca Codice LXXIV. Πατὴρ δὲ ἦν Θεμιςίυ Ἐυγένι☉, καὶ φιλοσοφήσας. Ad hunc Eugenium Epistola Juliani XVIII. Nescio Patremne an avum innuat per ἀρχηγέτην τῆς ἀυτῦ ὀικίας Themistius, qvem Imperatori Diocletiano charum innuit Orat. V. p. 63. Constantius qvidem Imperator in Epistola qva Themistium Senatui commendat, Parentum etiam ipsius & majorum inserit laudes. Θεμίςι☉ δὲ inqvit, εἰ χρὴ τἀληθὲς εἰπεῖν, ὐδὲ νῦν ἐμοὶ γέγονε γνώριμ☉, ἀλλὰ καὶ πάλαι καὶ ἐκ πατέρων. Καὶ τοσῦτόν μοι γινώσκειν τὸν ἄνδρα περίεστιν, ὥςε ἔχειν καὶ παλαιοτέρυς προγόνυς ἀυτῦ καταλέγειν, ὧν οἱ παλαιοὶ μέμνηνται λόγιοι. Alius Eugenius, qvemadmodum & Themistius alius qvi adversus Jo. Philoponum de resurrectione scripsit, teste Photio Cod. 23.

d) Est illa in Harduini editione Oratio XX. qva Patrem celebrat ut non modo Aristotelicæ, & qvam cum hac conciliandam putabat Platonicæ sed omnis Philosophiæ peritissimum, & vita ipsa ac moribus sapientiam qvam docebat exprimentem. Senem & ἐκλυόμενον ὑπὸ χρόνυ obiisse testatur p. 237. Fratrum sub init. Orationis meminit.

e) Ἐυφραδὴς vocatur in editionibus Aldina, H. Stephani &c. à Simplicio qvoqve in Aristot. VI. Phys. p. 226. ne alios jam memorem. *Ecphrasten* maluit dicere Hermolaus Barbarus, qvod ecphrasi perspicua Aristotelis libros enarravit. Ab eadem perspicuitate *dilucidi doctoris* cognomentum tulit à Scholasticis, notante Gesnero in Bibl. ac Michaële Neandro in Gnomologia Stobæana p. 70. *Lucidissimum* vocat Marcus Antonius Zimara in contradictionibus & solutionibus ad Themistium. Vide & Acta Erud. A. 1685. p. 461.

f) Boëthius 2. de differentiis Topicis p. 871.

g) Themistius Orat. XXIII. p. 294. Ἐμοὶ νέῳ ὄντι συγγράμματα ἄττα πεποίηται· ἐμφανίζειν δὲ ἐπιχειρεῖ τὸν νῦν τὸν Ἀριςοτέλυς.

h) Orat. XX. p. 234. Patri defuncto gratias agit, qvod ab eo Aristotelis caliginem edoctus esset dispellere. Hinc Orat. XXIII. p. 294. ait se in Commentariis suis ad Aristotelem τὸν κλῆρον θησαυρίσαι ὃν παρὰ τῶν ἀυτῦ πατέρων διεδέξατο. De hoc parente Themistii Constantius Imp in Orat. p. 23. ῦ τὸ ὄνομα εἰπόντα ἀπόχρη δεῖξαι τὴν ἀκροτάτην φιλοσοφίαν καὶ ὔτε χῶρ☉ ὔτε ἔθν☉ ὔτε πόλις ὐδεμία τῆς Ἐυγενίυ δόξης ἀνήκο☉. &c.

i) Orat. XXVII. p. 332. seq.

tarios in Ariſtotelem compoſuit, ſtatim ſimulac auctore invito in manus hominum venirent, probatos eximiis etiam Philoſophis k) atqve diligenter deinde lectos ac laudatos ab iis qvi Philoſopho vel intelligendo vel illuſtrando dederunt operam.

Nicomediæ XX. annos Philoſophiæ diſcendæ impendiſſe, doctiſſimus Jonſius ſcribit pag. 294. de Scriptoribus Hiſtoriæ Philoſoph. Sed verius eſt, tot eum annos docuiſſe CPoli, l) anteqvam Romam petiit, unde lautiſſimis licet conditionibus ut ibi doceret, Imperatoris etiam implorata auctoritate invitatus, brevi tamen pòſt, CPolin iterum rediit, ibiqve commoratus eſt, ubi uxorem duxerat, & liberos * procreaverat. Atqve Antiochiæ etiam in Syria, & in Galatia Græca regione m) & Nicomediæ n) verſatum ſe innuit. Qvamvis vero Ariſtotelis dogmata præcipue profiteretur, unde hunc Philoſophum προτάξαθαι βίȣτε καὶ τῆς σοφίας *in vita ac doctrina ſapientiæ ducem ſibi conſtituiſſe* affirmat Orat. 2. pag. 26. tamen ut Platonicæ dictionis ſtudioſum ſe oſtendit, ita & Pyrhagoræ templa non minus ac Platonis, qvam Ariſtotelis delubra auditoribus ſuis aperuiſſe ſe teſtatur Orat. 23. pag. 298. Ἀφροδίτην ἀεὶ συμπλέκων ταῖς Μȣ́σαις, *Venerem & Gratias perpetuo cum Muſis conjungere conatus.* Orat. 24. p. 303. ἀλλ' ἐπικέχυται Ἀφροδίτη, καὶ χάριτες ἐπανθȣ̃σι τȣ̃ ἐφολκὸν εἶναι, ut idem loqvitur Orat. 26. pag. 319. *affuſa Venus eſt, ac Gratiæ refulgent, quo velut illecebris hominum animos attrahant.* Πλάτωνι συνὼν τῷ θεσπεσίῳ, καὶ Ἀριστοτέλει συνδιαιτώμενος, Ὁμήρȣ δ' ἔχων δυσαπαλλάκτως, *cum divino Platone verſor, cum Ariſtotele habito, ab Homero vix divellor.* Orat. 33. p. 366. Philoſophiæ qvidem Platonicæ æqve ac Peripateticæ peritum ſe demonſtravit commentariis ad Platonem, qvorum Photius o) non τῶν ἔξω modo, ut Libanii, cujus plu-

k) Orat. XXIII. p. 295. ſq. narrat Philoſopum Sicyonium (Celſum) ſenis Chalcidenſis, (Jamblichi) diſcipulum τὸν ἀτρεκέστατά τε καὶ ἀδολώτατα τῶν ἐπ' αὐτȣ̃ Ἑλλήνων ἀντειληφθέντα φιλοσοφίας, lectis Themiſtii commentariis ad ipſum una cum diſcipulis ſuis CPolin advolaſſe, atqve dubiam horum ſententiam oraculo Apollinis fuiſſe confirmatam.

l) Ita rectius locum Orat. XXIII. p. 298. intellexit Harduinus.

* Conſtantius Epiſtola ad Senatum p. 22. Cui adde qvod Themiſtium de obitu filii cognominis ſolatur Libanius in Epiſt.

m) Ibid. p. 299. n) Orat. XXIV.

o) Photius Cod. LXXIV. Εἰσὶ δὲ καὶ εἰς τὰ Πλατωνικὰ αὐτȣ̃ ἐξηγητικοὶ πόνοι. Ex his ſuſpicor eſſe qvædam Themiſtii, laudata Stobæo in florilegio.

res ad eum Epiſtolæ exſtant, ſed Chriſtianorum qvoqve ut Gregorii Nazianzeni, cujus eſt ad eum Epiſtola CXXXIX. & CXL. qva poſteriore eum *βασιλέα λόγων* appellat. Nec minus apud Imperatores gratioſus fuit, *Conſtantium* qvidem, à qvo florens annis p) in Senatum A. C. 355. cooptatus, atqve iteratis literis A. 361. ad majores honores q) commendatus & ob panegyricum Imperatori dictum ſtatua ærea r) donatus eſt, atqve Philoſophia ejus *ὁ κόσμος τῆς ἑαυτοῦ βασιλείας imperii ſui ornamentum* † appellata. Apud *Julianum*, cujus ad eum exſtant Epiſtolæ, & à qvo A. C. 362. ornatus eſt præfectura Urbis CPol. s) apud *Jovianum* & *Valentem*, *Valentinianum*, *Gratianumque*, qvi eum dicentem libenter audierunt, atqve aliqvando in re maximi momenti, ut Valens qvem faventem

p) Idem Photius: Ἐπὶ δὲ Κωνσταντίου ἔτι νέος ἦν, ὑφ' οὗ καὶ ἐνετάγη τῇ τῶν Ῥωμαίων γερουσίᾳ ὡς καὶ ἡ πρὸς αὐτὴν τὴν ἐν Ῥώμῃ γερουσίαν ὑπὲρ αὐτοῦ παρὰ τοῦ Βασιλέως ἀποσταλεῖσα Ἐπιστολὴ δηλοῖ. *Allata eſt illa Conſtantii Epiſtola pro Themiſtio clariſſimo Philoſopho, lectaque in Senatu, Kal. Septembr. COSS. Arbetione & Lolliano, legit autem Juſtinus Clariſſimus Proconſul.* Exſtat plena magnificarum laudum Themiſtii Græce & Latine in editione Orationum illius Harduiniana pag. 18-23. Confer Jac. Gothofredum ad Codicem Theodoſianum T. 2. pag. 47. ſeq. & Harduinum ad Orationem Themiſtii 2 qva Conſtantio gratias, agit.

q) Lege 12. de prætoribus, in Codice Theodoſiano lib. 6. tit. 4. *Themiſtius quoque Philoſophus, cujus auget ſcientia dignitatem.*

r) Themiſtius Orat. IV. p. 54.

† Orat. XXXI. p. 354. qvi locus inſignis non eſt prætereundus, cum Themiſtii qvanta etiam apud inſecutos Imperatores fuerit auctoritas, inſigniter demonſtret: *ἀρκεῖ μοι* ΚΩΝΣΤΆΝΤΙΟΣ, (ita pro Κωνσταντῖνος legendum) *ὁ κόσμον τῆς ἑαυτοῦ βασιλείας τὴν ἐμὴν Φιλοσοφίαν εἰπὼν πολλάκις. ἀρκεῖ βιασθεὶς Ἰουλιανὸς τῆς οἰκουμένης καλέσαι πρεσβευτὴν ἄξιον, οὐ μόνον τῆς Καλλιπόλεως, καὶ τὰ πρῶτα φέρεσθαι Φιλοσοφίας ἐν γράμμασιν ὁμολογήσας. ἀρκεῖ Οὐάλης ἡττηθεὶς ὑπὸ τῶν ἐμῶν λόγων πολλάκις. Ἱκανός μοι Γρατιανὸς, σεμνυνόμενος πρὸς Ῥωμαίους, ὡς αἴτιος αὐτοῖς γεγονὼς τῆς ἐμῆς ἐπιδημίας. Ἀντὶ τῶν ὑψηλοτάτων θρόνων ποιοῦμαι τὰς τοῦ θεοειδεστάτου Θεοδοσίου φωνὰς τὰς πρώην ὑμῖν ἀναγνωσθείσας.*

s) Svidas in Θεμίστιος, cui addendum tetraſtichon præmiſſum editioni Aldinæ operum Themiſtii: Θεμιστίου στίχοι εἰς ἑαυτὸν, ὅτε ὕπαρχον αὐτὸν ἐποίησεν ὁ Βασιλεὺς Ἰουλιανός.

Ἄντυγος αἰθερίης ὑπερήμενος εἰς πόθον ἦλθες
Ἄντυγος ἀργυρέης αἶσχος ἀπειρέσιον.
Ἦσθα κάτω κρείσσων, ἀναβὰς δ' ἐγένου μέγα χείρων.
Δεῦρ' ἀνάβηθι κάτω, νῦν γὰρ ἄνω κατέβης.

tem Ariano dogmati à perſeqvendis t) Catholicis dehortatus eſt, illi ſunt obſecuti: maxime vero apud *Theodoſium* M. qvi munificum ipſi ſe præbuit u) & Præfecti Urbis CPol. dignitatem iterum obtulit Kalendis Sept. A. C. 384. x) atqve in Occidentem profecturus Arcadium Filium y) ipſi commiſit informandum. Theodoſii γραμματεὺς dicitur Themiſtius à Joanne Tzetze Chiliade VI. verſu 329. Ipſe qvidem Orat. XXI. ad Senatum CPol. pag. 352. teſtatur per qvadraginta fere annos operam ſuam collocaſſe gerendæ Reip. atq; obeundis legationibus, qvi ſi ab anno 347. qvo Imp. Conſtantium primum affatus eſt, computentur, adhuc in vivis fuit A. C. 387. Ac ſenem ſe atqve ætate confectum jam ſæpius de deponendo qvod geſſit numere cogitaſſe ſcribit Oratione XVI. qvum A. 383. habuit, ſub init. Πολλάκις ἐβουλευσάμην κατ' ἐμαυτὸν, ὅτι μοι καὶ τοῦ σώματος πεπονηκότος, καὶ τοῦ γήρως ἐπιδιδόντος, καταθετέον ἤδη τὴν πινακίδα, καὶ ἀφεκτέον τοῦ διοχλεῖν ἔτι τὰς Βασιλέως ἀκοὰς ἐπὶ τοῖς λόγοις.

II. Alius Themiſtius, ſignifer Agnoëtarum.

Cum hoc Themiſtio confundendi plurimis recentioribus auctor fuit Nicephorus XVIII. 50. Themiſtium alterum longe juniorem, neqve ut ille à Chriſti ſacris alienum, * ſed Diaconum Alexandrinum,

Hoc ita Latine Juſtus Lipſius ad Senecæ Epiſt. LXVIII.

Ætherea in ſella poſitum te cura ſubivit
Sella argentata. Proh pudor & macula!
Major eras humilis; minor es nunc, ſublimatus,
Deſcende, ut poſſis ſcandere nunc iterum.

In Planudæ Anthologia Epigrammatum Græcorum lib. 2. p. 274. hi verſus non tribuuntur Themiſtio ipſi, ſed Palladæ: nec ſub Juliano ſed ſub Valentiniano ac Valente præfectus CPolis Themiſtius fuiſſe traditur, Παλλαδᾶ εἰς Θεμίστιον τὸν φιλόσοφον, γενόμενον Κωνσταντινουπόλεως ὕπαρχον ἐπὶ Οὐαλεντινιανοῦ καὶ Οὐάλεντος. Sed Aldinæ inſcriptioni Svidas, ut dixi, teſtimonio ſuo ſuffragatur.

t) Socrates IV. 32. Sozomenus VI. 36. Tripartita VIII. 12. Nicephorus XI. 46. Hiſt.

u) Themiſtius Orat. XXIII. p. 292.

x) Vide Harduini notas ad Orationem XVII. qva Imperatori gratias agit Themiſtius.

y) Themiſtius Orat. XVIII. p. 224. licet hoc incredibile videtur Tillemontio in vita Theodoſii c. 13 & nota 14. T. 5. Hiſtoriæ Imperator. p. 493. 948.

* Hallenſes Obſervatt. ſelect. Tom. 1 Obſ. 15. Nicephori ſententiam audacter defendunt, diſputantqve Themiſtium Philoſophum, fuiſſe utiqve Chriſtianum, atqve enn-

num, z) qvi auctor fuit sectæ, qvam à dogmate qvo CHristum Λόγον multa ignorare contendebant, Agnoëtas alii a) appellant, Damascenus hæresi LXXXV. *Themistianos.* Theodori Monachi Alex. ἔλεγχον adversus hunc Themistium, & Themistii qvi & Καλώνυμον se appellavit (Καλωνύμου τοῦ καὶ θεμιστίου) ἀπολογίαν ὑπὲρ τοῦ ἐν ἁγίοις Θεοφοβίου, & *μονόβιβλον adversus Theodorum*, qvem Theodorus tribus aliis libris confutavit, memorat Photius Cod. CVIII. Idem Cod. XXIII. testatur Themistium *pro resurrectione* mortuorum scripsisse *adversus Johannem Philoponum.* De Themistii hujus opere *adversus Coluthum*, & *antirrheticis adversus Theodosianos*, memoratis in Actis Synodi VI. & in Concilio Lateranensi, atqve à S. Maximo in tomo dogmatico adversus Heraclii ecthesin, vide Cotelerii notas ad T. 3. monumentor. Ecclesiæ Græcæ pag. 641. seq.

III. Ora-

eundem Agnoëtarum promachum, deinde vero alium juniorem ejusdem nominis extitisse, qvi hæresim illam resuscitaverit, atqve de hoc loqvi Liberatum in breviario, Sophronium Patriarcham Hierosol. in Epistola Synodica, aliosqve. Sed non possum mihi persuadere qvenqvam qvi Themistii Philosophi scripta evolvit, vel juniorum Ethnicorum scriptorum eum laudentium loca considerat, serio posse affirmare, eum CHristi sacris addictum fuisse. Argumenta vero qvæ pro isto paradoxo afferuntur, levia sunt. Nam si ob Nazianzenii ad Themistium Epistolas Christianus erit Themistius, qvidni & Libanium Christianis adscribemus, cui ita familiariter scripsit non Nazianzenus modo sed & Nyssenus, Basilius, Chrysostomus. Omitto cætera neutiqvam fortiora, tantum noto pag. 184. Hallenses bis calami errore pro Socrate Eusebii nomen posuisse.

z) Liberatus breviario c. 19. *Timotheus Episcopus Alex. magis sententiam Severi* (Eutychiani) *secutus est. Cui cum diceret Themistius Diaconus ejus, si corpus CHristi corruptibile est, debemus eum dicere & aliqua ignorasse, sicut de Lazaro.* Respicit verba Joh. XI. 34. *ubi posuistis eum*, de qvibus conferendus Suicerus T. 2. thesauri p. 208. & Mich. le Qvien ad Damascenum de hæresibus T. 1. pag. 107. Cæterum Timotheus iste jam A. C. 535. diem obiit, unde fallitur præstantissimus Caveus, qvi Themistium ejus Diaconum refert ad A. C. 605. Rectius Harduinus ad A. C. 519.

a) De Agnoëtis præter Damascenum qvi singulari etiam scripto illos oppugnavit, aliosqve jam laudatos consulendi Eulogius apud Photium Cod. 230. pag. 464. seq. Leontius de sectis πράξει qvinta p. 474. & Gregorius M. lib. VIII. Epistola 42. ad Eulogium. E recentioribus B. D. Justus Fewerbornius de Agnoëtismo veteri ac recenti T. VIII. dispp. Giessensium Jo. G. Dorscheus Theol. Zacharianæ parte 1 §. 237. seq. Jo. Forbesius instruction. Historico Theol. III. 19. Petavius dogm. Theol. de Trinitate pag. 113. & de incarnatione p. 79. edit. Paris. & lib. XI. cap. 1. Breviter Honorius Augustodunensis: *Agnoitæ ab ignorantia dicti. Hi dicunt quod CHristi Divinitas ignoret futura de die novissimo.* Similia Isidorus Hisp. VIII. 5. Originum, Victor Tununensis pag. 8. seq. Chronici, Rabanus Maurus lib. 2. de institutis Clericorum c. 58. &c.

III. Orationes Themiſtii Philoſophi, qvotqvot exſtant in editione locupletiſſima Harduiniana.

1. Περὶ φιλανθρωπίας, ἢ Κωνστάντιος. De humanitate & clementia *Imp. Conſtantii*, qvem primum allocutus eſt Ancyræ in Galatia, A. C. 347. adhuc juvenis, διόπερ, ut in præmiſſo ſcholio annotatum eſt, οὐδὲ πάνυ κρατεῖ τῆς ἰδέας. *Ideo dicendi characterem non prorſus obtinet.* Incipit: νῦν σοι πρῶτον εἰσέρχεται λόγος, ὦ Βασιλεῦ. Edita primum ab Harduino, ex apographo *Dionyſii Petavii*, cum ejusdem verſione Latina, pag. 1.

CONSTANTII Imp. Epiſtola ad Senatum Romanum miſſa A. C. 355. qva illis Themiſtium commendat. pag. 18. Hanc primus cum verſione ſua ediderat atqve orationibus qvibusdam Themiſtianis præmiſerat *Petrus Pantinus* Lugd. Bat. 1614. 8. recenſuere verſionem *Petavius* ac *Gabriel Coſſartius*.

2. Ἐυχαριστήριος ſive Gratiarum actio ad Imperatorem à qvô commendatus fuerat, dicta in Senatu, eodem Anno 355. Incipit: ἆρ' ἂν ὑμῖν, ὦ ἄνδρες, δοκοίην χρέως ἀποστερῶν. pag. 24. Eam primus Græce vulgavit *Henricus Stephanus* inter Themiſtii orationes decimo qvarto loco. Græce & Latine *Georgius Remus* Auguſtanus primam inter Orationes ſex Auguſtales, Ambergæ in Palatinatu Ao. 1605. 4. Cum nova verſione ſua dedit *Petavius* in utraqve editione, Flexiæ 1613. 8. & Pariſ. 1618. 4. decimo qvarto loco. Fallitur autem in notis idem Remus, atqve ante eum Jacobus Cujacius lib. XVI. Obſervatt. cap. 15. qvum putant hac Oratione gratias egiſſe Themiſtium Conſtantio pro commendatione qvæ exſtat in Codice Theodoſiano lib. 6. tit. 4. de prætoribus lege 12. qva Imperator vult Themiſtium adeſſe in deſignandis ex S. C. Prætoribus, & jus habere ſuffragii. Sed illud reſcriptum multis annis poſt datum eſt A. C. 361. ut Jac. Gothofredus pridem monuit.

3. Πρεσβευτικὸς, Oratio in Legatione ad Conſtantium Imp. pro Urbe CPol. A. C. 357. habenda Romæ, ſed transmiſſa tantum, Themiſtio CPoli ob hiemis aſperitatem ſubſiſtente. Incipit: Ἔστι μὲν οὐδ' ἄλλῃ πόλει δυνατόν. pag. 40. Hæc eſt corona qvam ſe Imperatori texuiſſe dicit Themiſtius Orat. 4. pag. 54. ænea ſtatua ideo ab eo honoratus. Primus ex apographo Petaviano edidit Harduinus cum *Petavii* verſione. Hanc ni fallor orationem reſpicit laudat-

datqve Libanius Epiſtola ad Themiſtium qvinta ex illis centum qvas honoratiſſimus Collega meus J. C. Wolfius vulgavit.

4. Ἐις τὸν αὐτοκράτορα Κωνςάντιον. De eodem Conſtantio, qvi illo anno 357. Romæ triumphavit, Oratio dicta CPoli in Senatu. Incipit: Αἰγύπτιοι τὴν Ἀθηνᾶν. p. 49. Primus ediderat Græce *H. Stephanus*, tertiam decimam ordine: deinde *G. Remus* ſecundam inter ſex Auguſtales cum ſua verſione, deinde cum nova interpretatione *Petavius* itidem decimam tertiam in editione utraqve.

5. Ὑπατικὸς, Conſularis ad Jovianum Imp. A. C. 364. dicta primum Dadaſtanis coram Imperatore, cui eo cum aliis ſenatoribus obviam progreſſus fuit: deinde iterum audiente populo CPoli, ut narrat Socrates III. 26. Hiſt. Incipit: Βασιλεῦ, τὸ μὲν ἐπαινεῖν σε. pag. 63. Etiam hanc primus H. Stephanus vulgaverat Græce, ordine duodecimam: G. Remus cum verſione ſua tertiam, Petavius in utraqve editione cum nova ſua verſione duodecimam. In hac Oratione pag. 67. ſeq. exſtat celebris locus de hominibus per vim atqve leges ad certam religionis formulam non cogendis, qvem allegat Socrates III. 25. Nicephorus X. 42.

6. Φιλάδελφοι, ἢ περὶ φιλανθρωπίας, de fratrum Valentiniani ſenioris ac Valentis concordia & laudibus Oratio, poſt Joviniani mortem dicta menſe Decembri A. C. 364. Incipit: οὐδεπώποτε, ὦ βασιλεῖς. p. 71. Primus Græce è Bibl. Regis Chriſtianiſſimi cum verſione ſua, ſed ſub falſo *Syneſii* nomine & minus emendate *Federicus Morellus edidit* Pariſ. 1604. 8. Hinc cum nova ſua *Petrus Pantinus* pag 81. deinde cum Fed. Morelli verſione Petavius in editione Flexienſi qvintam decimam, in Pariſienſi decimam ſextam cum verſione Pantini, qvam prætulit etiam Harduinus.

7. Περὶ τῶν ἠτυχηκότων, ad Valentem Imp. Procopii tyranni victorem, pro his qvi per illos tumultus in calamitatem inciderant. Incipit: Οἶμαί σε θαυμάζειν. p. 84. Dicta A. C. 367. totaqve eo comparata, ut à crudeli vindicta Imperatorem retraheret. Locum Salomonis Proverb. XXI. 1. laudat hoc pacto pag. 89: Ἀλλ᾽ ἐγώ ποτε ὑπηςθόμην καὶ τῶν Ἀσσυρίων γραμμάτων * ταυτὸ τοῦτο κομψευομένων, ὡς ἄρα ὁ νοῦς τοῦ βασιλέως ἐν τῇ τοῦ θεοῦ παλάμῃ δορυφορεῖται. Καὶ

* Non puto eſſe dubitandum qvin per Ἀσσύρια γράμματα ſacri Scriptores Hebræi intelligantur, licet in alia omnia abeat Harduinus.

Καὶ δεῖ τὸν κίνδυνον ὁρᾶν, πηλίκος αὐτῷ πρὸς ἀλλοτρίαν τοῦ Θεοῦ πρᾶξιν ὁρμήσαντι ἐκπεσεῖν τῆς χειρὸς τῆς φυλαττούσης. Ego vero quam eleganter hoc ipsum Assyriorum literis proditum animadverti, Regis animum in manu DEI custodiri. *Unde ei quantum immineat periculi providendum, ne si ad agendum aliquid, quod à DEo sit alienum, feratur, custodiente se DEI manu excidat.* Hanc orationem primus Græce vulgavit H. Stephanus: Græce & Latine cum versione sua G. Remus qvartam inter Themistii Augustales, Petavius septimam in utraqve sua editione, cum nova interpretatione.

8. Πενταετηρικός Qvinqvennalis, qvinto anno Imperii Valentis, sive A. C. 368. Incipit: περὶ φύσεως βασιλικῆς. pag. 101. Primus cum versione sua vulgaverat *Petrus Pantinus* pag. 11. & cum eadem versione Petavius in Parisiensi editione Anni 1618. numero decimam septimam. Sed Harduinus exhibet emendatam, auctamqve è Codice MS. per *Gabrielem Cossartium.* Sub initium hujus Orationis Themistius laudat Philosophiam, seqve defendit, τὸ ὄνειδος ἀπωθούμενος τῶν σοφιστῶν, ut loqvitur pag. 103. Cætera laudibus Imperatoris virtutis ac clementiæ dicata sunt.

9. Προτρεπτικὸς Οὐαλεντινιανῷ νέῳ. Adhortatoria ad Valentinianum juniorem, trium vel quatuor annorum puerum, dicta A. C. 369. Incipit: ὦ παῖ δυοῖν ἀηττήτων πατέρων. pag 120. Primus ediderat H. Stephanus Græce, undecimam ordine: hinc utraqve lingua G. Remus sextam, Petavius cum nova versione, in utraqve editione sua undecimam. Themistio institutionem hujus Principis commissam patet ex pag. 124. συμπαιδαγωγήσουσι δέ σε ἐμοὶ Πλάτων ὁ κλεινὸς καὶ ὁ θεσπέσιος Ἀριστοτέλης, οἳ καὶ τὸν μέγαν Ἀλέξανδρον ἐπαιδαγώγησαν.

10. Ἐπὶ τῆς εἰρήνης, de pace Gothis data, ad Valentem Imp. A. C. 370. Incipit: ᾤμην ἐγώ σοι κατακορής. pag. 129. Hanc qvoqve orationem, in cujus exordio ait Imperatorem à se velut annuum tributum, anniversariarum orationum pensationem flagitare, primus ediderat Græce H. Stephanus ordine decimam: Græce & Latine qvintam inter Augustales G. Remus, Petavius in utraqve editione cum nova versione sua decimam. Meminit Themistius pag. 133. suorum περὶ φιλανθρωπίας λόγων, qvibus Imperatori difficulter qvidem, at persuaserit tamen ut pacem præferret bello.

11. Δεκετηρικός, Decennalis, qvinto anno Imperii Valentis, A. C. 373. περὶ τῶν πρεπόντων λόγων τῷ Βασιλεῖ. Incipit: ἄρα ὥσπερ στέφανοι. pag. 141. Primus edidit Harduinus ex apographo & cum versione Petavii. In hac qvoqve Orat. pag. 147. locum Proverb. XXI. 1. laudat his verbis: ἀλλά τε ἠγάσθην πολλάκις τῶν Ἀσσυρίων γραμμάτων. ἀτὰρ οὖν καὶ τοῦτο θαυμαστῶς ἄγαμαι καὶ ἐπαινῶ. λέγει γάρ που ἐκεῖνα τὰ γράμματα, τὴν τοῦ βασιλέως καρδίαν τῇ τοῦ Θεοῦ παλάμῃ δορυφορεῖσθαι.

12. *De religionibus*, ad Valentem Imp. Oratio dicta non ut Harduino videtur A. C. 374. sed potius 364. vel 365. hauddiu postqvam habenas Imperii Valens susceplisset, ut colligas ex p. 155. C. Prodiit Latine ex versione *Andreæ Dudithii* ad calcem sex orationum Augustalium à G. Remo illustratarum, qvi Græca reperire se potuisse negat. Neqve Petavius postea reperit, * nec Harduinus: Petavius vero edit. priore num. XVII. posteriore num. XX. ex ingenio suo Græcam tantisper versionem suam substituit, insertis passim qvæ in Orat. V. sive Consulari ad Jovianum; iisdem verbis Themistius dixerat, laudans Imperatoris edictum qvo liberum reliqvit suo qvemqve judicio in colenda religione uti. At ab hac sententia longe postea Valens discessit, Arianorum ita fautor ac Patronus, ut Catholicos graviter etiam perseqveretur. Alter vero Themistii λόγος προσφωνητικός, qvo ab illa etiam persecutione Socrates IV 32. & Sozomenus VI. 36. ** Valentem scribunt revocatum esse, intercidit, ut recte Baronius ad A. C. 374. num. IX. falli.

* In Hallensium nova Bibliotheca Germanice edita sect. XXXIX. pag. 733. emendandum, 1) qvod Andream Guditorium appellat, qvi est Andreas Dudithius. 2) qvod Harduinus Orationem illam in Themistio suo omiserit & Plinio suo inseruerit. 3) qvod editionem silentio Harduinus obliteraverit.

** Ut de argumento illius Orationis constet, verba Sozomeni ut à Cassiodoro in Hist. tripartita VIII. 12. sunt Latine expressa, adscribam: *Interea Valens in Antiochia Syriæ degens, Consubstantialitatis cultores vehementer fuisset persequutus, nisi eum liber* (λόγος) *Themistii Philosophi revocasset, in quo peroraverat eum esse non oportere crudelem propter discordiam Ecclesiasticorum dogmatum: quando etiam apud Paganos plus quam trecentarum sectarum differentia videretur, & unusquisque pro dogmate proprio in sententia diversa consisteret. Et forte hoc DEo gratum magis esset, dum non facile cognoscitur, & diverso modo glorificatur, ut unusquisque amplius timeat, dum integritatem ejus scientiæ, vel quomodo aut qualis quantusque sit, magis ignorat. His ergo Themistii ratiocinationibus aliquanto mitior factus est Imperator.*

falliturqve Pagius qvi hanc à Dudithio verſam à Socrate innui putavit. Fallitur etiam in eo, qvod illam poſt Baronii mortem demum à Dudithio editam affirmat. Multis enim ante Baronium annis diem Dudithius obiit.

13. Ἐρωτικὸς ἢ περὶ κάλλους βασιλικοῦ, Amatoria, ſive de pulchritudine Imp. Gratiani, dicta Romæ A. C. 377. Hanc primus edidit Harduinus ex apographo Petavii, cum ejusdem & (qvoad extremam partem) Gabr. Coſſartii verſione. Incipit: Σωκράτης ὁ Σωφρονίσκου. pag. 161.

14. Πρεσβευτικὸς dictus in Legatione ad Theodoſium, Imperii Collegam à Gratiano adſcitum. A. C. 379. Incipit: Γέως μὲν ὦ θεοειδέστατε. pag. 180. Primus ediderat Petrus Pantinus pag. 104. cum verſione ſua, qvam Gabriel Coſſartius emendavit. Exſtat & in editione Petaviana utraqve, numero XVIII.

15. Τίς ἡ βασιλικωτάτη τῶν ἀρετῶν, Ad Theodoſium de juſtitia & beneficentia, digniſſima Principe virtute. Incipit: ἆρα εἴ τις Ὁμήρῳ τῷ γενναίῳ. pag. 184. dicta A. C. 381. tertio Theodoſii anno, ut diſerte meminit pag. 391. Primus edidit Harduinus ex apographo Petaviano, cum ejusdem verſione.

16. Χαριστήριος τῷ Αὐτοκράτορι ὑπὲρ τῆς εἰρήνης, καὶ τῆς ὑπατείας τοῦ στρατηγοῦ Σατορνίνου. Gratiarum actio ad Theodoſium M. de pace A. C. 382. cum Athanarico Gothorum Rege, & de Conſulatu qvem in annum proximum 383. qvo Qvinqvennalia Theodoſius celebravit, contulit in Magiſtrum militum Saturninum. Incipit: Πολλάκις ἐβουλευσάμην κατ' ἐμαυτόν. pag. 199. Etiam hanc primus ex Petavii apographo una cum ejus verſione vulgavit Harduinus. Exſtat & MS. in Bibl. Cæſarea, ex qvo Codice eam publicare conſtituerat Lambecius in ſupplemento Corporis Hiſtoriæ Byzantinæ. Vide illum lib. V. de Bibl. Vindob. pag. 14. Laudavit etiam Valeſius ad Sozomenum VII. 6.

17. Ἐπὶ τῇ Χειροτονίᾳ τῆς πολιαρχίας. Ad Theodoſium, cum *præfectus Urbis* CPol. ab eo creatus eſt Kal. Sept. A. 384. Incipit: Ἐπανήγαγεν αὖθις διὰ μακροῦ χρόνου τὴν φιλοσοφίαν. pag. 213. Primus & hanc Harduinus è Petavii apographo edidit, addita Latina *Gabrielis Coſſartii* verſione.

18. Περὶ τῆς Φιληκοΐας τοῦ βασιλέως. De Imp. Theodoſii (à qvo ad dicendum invitatus fuerat) audiendi cupiditate, cæterisq;

 vir-

virtutibus. Incipit : ἆρα ὅςις εὐδόκιμος εἶναι ἐσπουδάκει. pag. 216. Habita anno imperii Theodosiani sexto, hoc est A. C. 384. ut diserte tradit pag. 217. D. Primus ediderat Græce *Aldus* inter Orationes octo *Themistii* sextam, una cum commentariis ejus in Aristotelem. Venet. 1534. fol. Latine vertit illas octo orationes *Hieron. Donzellinus*, Basil. 1559. Est etiam sexta in Græca H. Stephani & utraqve Græcolatina Petavii editione, qvi novam versionem suam adjunxit, ab Harduino qvoqve servatam.

19. Ἐπὶ φιλανθρωπίᾳ τοῦ αὐτοκράτορος Θεοδοσίου. De Clementia Imp. Theodosii Oratio dicta in Senatu. Incipit: Λυκοῦργον τὸν Σπαρτιάτην. p. 225. Est hæc qvinta in Græcis Aldi & H. Stephani, Latina Donzellini, & Græcolatinis Petavii editionibus, qvi post Donzellinum melius vertit. Baronius eam refert ad A. C. 388. atqve ad veniam qvam Theodosius dedit illo tempore Antiochenis tumultuantibus. Petavius & Harduinus ad A. 385. qvorum notas, si placet, consule. Etiam in hac Oratione p. 229. laudat Themistius dictum Proverb. XXI. 1 πεπίςευκε γὰρ εὖ ποιῶν (ὁ Θεοδόσιος) τῷ λόγῳ τῷ Ἀσσυρίῳ, ὃς τὴν καρδίαν τοῦ βασιλέως λέγει, εὖ λέγων, ἐν τῇ τοῦ Θεοῦ παλάμῃ δορυφορεῖσθαι.

20. Εἰς τὸν αὐτοῦ πατέρα, in Patris sui Eugenii obitum. Incipit: Θρήνους μὲν δὴ ᾄδειν καὶ ὀδυρμούς. pag. 233. Hæc secunda est in Aldi & Henrici Stephani Græcis editionibus, atqve in Latina Donzellini, & in Petavii qvi nova versione donavit Græcolatinis.

21. Βασανιςὴς * ἢ φιλόσοφος. Explorator sive Philosophus, Apologiam pro se studiisqve suis continens, qvod Philosophi partes non Sophistæ impleverit. Incipit: ἄνδρες ὅσοι συνελέγητε. Hæc in Aldi cæterisqve editionibus, qvas jam memoravi, prima est ac familiam ducit, latineqve versa est post Donzellinum à Petavio.

22. Περὶ

* Ludovicus Cresollins in theatro Rhetorum parte 1. c. 3. putat Themistium in animo habuisse, atqve titulo Orationis hujus expressisse locum Clementis Alex. 1. Strom. pag. 291. ὁ δὲ πρὸς τὸν βίον ἀναφέρων ἕκαςα τὸν ὀρθὸν, ἔκ τε τῶν Ἑλληνικῶν καὶ τῶν Βαρβαρικῶν, ὑποδείγματα κομίζων, πολύπειρος οὗτος τῆς ἀληθείας ἰχνευτής, καὶ τῷ ὄντι πολύμητις δίκην τῆς ΒΑΣΑΝΟΥ λίθου. Ἡ δ' ἐςὶ Λυδὴ, διακρίνειν πεπιςευμένη τὸ νόθον ἀπὸ τοῦ ἰθαγενοῦς χρυσίου, καὶ ἱκανὸς ὢν χωρίζειν ὁ πολυΐδρις ἡμῶν καὶ γνωςικὸς, ΣΟΦΙΣΤΙΚΗΝ μὲν ΦΙΛΟΣΟΦΟΥ, κομμωτικὴν δὲ γυμναςικῆς &c. Res pulchre convenit, licet non sit ita Clementi singularis, ut ad ejus verba respexisse Themistium vel necesse sit vel verisimile.

22. Περὶ φιλίας, insignis Oratio de Amicitia sive amico deligendo colendoqve, & ab adulatore distinguendo. Incipit: τί δήποτε ὦ μακάριοι. pag. 264. Hæc in Aldi, H. Stephani, Donzellini, & qvi post hunc transtulit Petavii editionibus tertium locum occupat, sed in calce mutila est. Exstat MSta (nescio an integrior) Venetiis in Bibl. S. Marci, teste Clariss. Montfaucono in Diario Italico pag. 24.

23. Σοφιστής, Apologia qva Sophistæ characteribus, qvales in Sophista describit Plato, à se remotis, Sophistam se esse negat, atqve genuinorum vestigia Philosophorum studiose ac diligenter sectatum se demonstrat. Incipit: ἆρα οἴεσθέ με, ὦ ἄνδρες. p. 282. Hæc qvarta est in editionibus Aldina, Stephani, Donzellini & qvi post Donzellinum vertit Petavii.

24. Προτρεπτικὸς Νικομηδεῦσιν εἰς φιλοσοφίαν, Adhortatoria ad Philosophiam cum eloqventia conjungendam, Nicomediæ habita. Incipit: ἀλλὰ καὶ Πρόδικος ποτὲ καὶ Γοργίας. pag. 300. In Aldina nec non H. Stephani, Donzellini, & qvi post eum latine interpretatus est Petavii editionibus septimum locum occupat.

25. Πρὸς τὸν ἀξιώσαντα λέγειν ἐκ τοῦ παραχρῆμα. Ad eum, à qvo erat, ut ex tempore diceret, rogatus. Incipit: ἀλλ' εἰ καὶ σφόδρα ἦν σοφὸς ὁ Φειδίας. pag. 309. Hæc ultima est ex illis qvas Aldus Græce edidit, octava etiam in Græca H. Stephani, Donzellini Latina, & Græcolatina utraqve Petavii, qvi post Donzellinum Latine vertit.

26. Ὑπὲρ τοῦ λέγειν, ἢ πῶς τῷ φιλοσόφῳ λεκτέον. Qvomodo dicere debeat Philosophus, vel: non solum Sophistis sed Philosopho etiam publice in Auditorum corona verba facere licere. Incipit: Οὐ δήπου με τὰ θέατρα οὕτως ἀγαπᾷν ἡγεῖσθε, pag. 312. Primus edidit una cum προθεωρία, vertitqve Petavius decimam sextam in editione Flexiensi Ao 1613. 8. deinde cum nova versione sua Petrus Pantinus, Lugd Bat. 1614. 8. pag. 45. Habes & in altera Petaviana editione, decimam qvintam. Petavii, non Pantini versionem Harduinus prætulit.

27. Περὶ τοῦ μηδὲν τοῖς τόποις, ἀλλὰ τοῖς ἀνδράσι προσέχειν. Non loca sed homines debere attendi. Incipit: τί ποτε ἄρα τὰς μὲν ἄλλας τέχνας. pag. 331. Primus ediderat insignem hanc orationem cum versione sua Pantinus pag. 11. Hinc in posteriore editione

Petavius undevigeſimam, ſervata Pantini interpretatione qvæ ab Harduino qvoqve recudenda data eſt, expreſſit.

28. Ἡ ἐπὶ τῷ λόγῳ διάλεξις. Diſſertatio de oratione Rhetoris ac Philoſophi, adverſus qvorundam auſterorum Philoſophorum nimiam in laudando parſimoniam. Incipit: τίκτουσι δὲ οὐχ οἱ φιλόσοφοι μόνον. pag. 341. Primus hanc cum Petavii verſione ex ejusdem Apographo vulgavit Harduinus. Themiſtii διαλέξεις Suidas memorat.

29. Πρὸς τοὺς οὐκ ὀρθῶς ἐξηγουμένους τὸν σοφιστήν. Ad eos qvi orationem XXIII. male interpretati erant, ac ſiniſtre acceperant. Incipit: ὡς σχετλία γε καὶ ἄτοπος. pag. 342. Etiam hanc Petavius è MS. Codice deſcripſit & latine vertit, Harduinus primus edidit.

30. Θέσις, εἰ γεωργητέον. Theſis, utrum agriculturæ danda ſit opera, ſive Agriculturæ Laus. Incipit: Ἡσίοδος ὁ Ἀσκραῖος. pag. 348. Hanc qvoqve cum Petavii verſione primus Harduinus vulgavit.

31. Περὶ προεδρίας εἰς τὴν σύγκλητον, de ſedis prærogativa in Senatu, qvam ſapientiæ deberi non dubitat. Incipit: πολλάκις ὑμῖν, ὦ πατέρες συγγεγραμμένοι. pag. 352. Dicta CPoli in Senatu circa A. C. 387. ut colligo ex eo, qvod ſub initium ſtatim ait ſe qvadraginta fere annos exegiſſe legationibus atqve aliis pro Rep. functionibus. Nam ut ſupra notatum eſt, A. 347. primum affatus eſt Imperatorem Conſtantium. Etiam hanc antea ineditam ex apographo Petavii cum ejusdem verſione publicavit Harduinus.

32. Μετριοπαθὴς ἢ φιλότεκνος. Moderate affectus ſive liberorum amans. Incipit: ὠδῖνες καὶ τόκοι ἀνθρώπων. p. 355. Hanc qvoqve, ad editionem paraverat Petavius & Latine verterat. Harduinus primus in lucem produxit, monumentum inſigne ad explodendam rigidam atqve auſteram ἀπάθειαν Stoicorum. Allegatur à Stobæo in florilegio ſerm. 1. 12. 44. 81.

33. Περὶ τῶν ὀνομάτων τοῦ Βασιλέως καὶ τοῦ ὑπάτου. De nominibus Imperatoris & Conſulis, qvinam digni illis ſint. Incipit: Ἀριστόξενος ὁ Μουσικός. pag. 364-367. Hujus orationis tantum exordium ætatem tulit, qvod ex Petavii Apographo primus Harduinus non modo vulgavit ſed etiam latine interpretatus eſt.

IV. Edi-

IV. Editiones Orationum Themistii.

Victor Trincavellus Medicus ex officina hæredum Aldi Manutii *Orationes octo* Themistii vulgavit *Græce* Venet. 1534. fol. una cum ejus Commentariis in Aristotelem, & qvibusdam Alex. Aphrodisei, * *quem*, inqvit, *ille sæpissime sectatur & imitatur*. Orationes illæ sunt in editione Harduini XXI. XX. XXII. XXIII. XIX. XVIII. XXIV. XXV. Opus dicatum Caspari Contareno, Senatori Veneto.

Latine has *octo Orationes* vertit & Huldrico Fuggero, Kirchbergæ & Weissenhorni Comiti dedicavit *Hieron. Donzellinus*, Philosophus ac Medicus Brixianus Basil. 1559. 8. præmissis ante singulas argumentis.

Henricus Stephanus ejusdem Fuggeri typographus præter illas octo orationes, emendatius excusas, alias etiam *Græce sex* ante non excusas vulgavit Paris. 1562. 8. suntqve illæ in editione Harduini VII. X. IX. V. IV. II.

Easdem sex Orationes ** *Georgius Remus* cum *latina* versione sua & notis iterum prælo subjecit Ambergæ in Palatinatu, 1605. 4. inscripsitqve Augustales, qvoniam habitæ sunt ad Augustos sive Imperatores Constantium, Jovianum, Valentem & Valentinianum. Adjunxit qvoqve Latine ex *Andreæ Dudithii* versione Orationem ad Valentem, qvæ in Harduini editione est XII. & Græce à Themistio scripta reperiri ab eo tempore non potuit, licet Petavius eam ex latino Græce iterum convertit. Eædem sub titulo dissertationum Themistii Euphradæ politicarum recusæ Francof. 1614. 4.

Dionysius Petavius S. I. Flexiæ 1613. 8. Græce cum versione sua notisqve, præter qvindecim hactenus memoratas orationes, publi-

* Aphrodisei scripta Themistio addita sunt: *de anima libri duo & unus de fato*, de qvibus dixi libri IV. c. 25. Antonius vero Zimara perperam putavit Themistium in sua Aristotelis paraphrasi abbreviatorem Aphrodisei agere, nam ab eo sæpius dissentit, ut à Themistio etiam nominatim appellato Averroës. Porro fallitur Petrus Bælius, qvi in Novellis Reip. literariæ Decembr. Ao. 1684 pag. 443 scribit H. Stephanum primum fuisse qvi Orationes aliqvas Themistii publicaverit.

** Cæteras qvoqve Themistii Orationes, à se illustratas editurum se scripsit *Remus* in Epistola ad Jo. Kirchmannum, data Norimb. 3. Non. Sept. 1605 post Gudianas pag. 212. *Thomas* qvoqve *Segetus* teste Laur. Pignorio in Symbolis Epistolicis pag 77. cœperat interpretem agere Orationum Themistii, qvas contubernalis Segeti Jo. Vincentius Pinellus manuscriptas in vetere Codice apud se habebat, & illas qvidem plures qvam Donzellinus vertisset. Nonnullæ Themistii Orationes ex editis exstant etiam MSS. in Bibl. Segvieriana sive Coisliniana. Vide Catalogum Clariss. Montfauconi p. 445.

blicavit alias duas, qvæ in Harduini editione ſunt VI. & XXVI. Ex his priorem jam antea, ſed Synesio perperam tributam *Fed. Morellius* Græce & Latine Pariſ. 1604. 8. ediderat.

Anno proximo 1614. Lugduni Batavorum 8. vir qvidam eruditus (*Daniel Heinſius* ut ſuſpicor) cum notis ſuis & *Petri Pantini* verſione in lucem extulit præter Conſtantini Imp. Epiſtolam qva Themiſtium commendat, Themiſtii Orationes qvinqve, qvæ nempe in Harduini editione ſunt VIII XXVI. VI. XIV. & XXVII. Ex his tertiam Morellus jam & Petavius, ſecundam Petavius ſed minus integram ediderat.

Ab eo tempore idem *Petavius* Pariſ. 1618. * 4. alteram ſuam editionem Orationum Themiſtii viginti emiſit, verſione & notis amplioribus doctisſimisqve illuſtratam, in qva ſuperiores omnes continentur, novæ nullæ acceſſere. Dicatum Opus Ludovico XIII. Galliæ Regi Chriſtianiſſimo.

Deniqve *Johannes Harduinus* S. I. Pariſ. 1684. fol. impellente Jo. Garnerio luculentam illam & lucupletiſſimam dedit qvam ſupra recenſui editionem Orationum Themiſtii XXXIII., in qva Petaviana poſterior integra (exceptis paucis Petavii ** notis) exhibetur, & præterea accedunt à Petavio ad editionem deſtinatæ Orationes antea ineditæ XIII. undecim qvidem cum Petavii, unica vero cum Gabr. Coſſartii & poſtrema cum Harduini verſione, univerſæ autem cum præclaris ejusdem Harduini editoris notis. Tredecim illæ orationes recens additæ ſunt I. III. XI. XIII. XV. XVI. XVII. XXVIII. XXIX. XXX. XXXI. XXXII. XXXIII. Opus pulcherrimum Harduinus dicavit Carolo Sancta-Mauro Duci Montauſerio. Laudant Grævius ad Ciceronis Lælium cap. 15. & Rich. Simon lib. 1. novæ Bibl. ſelectæ cap. XI.

IV. Index

* Male 1628. excuſum in Actis Erud. A. 1685. p. 462.

** *Petavianas*, inqvit Harduinus in præf. *primum ſuo quasque loco repoſuimus, & intactas illas quidem, ſi paucas exceperis, quæ nihil aliud præter conjecturas continerent Variarum Lectionum, quas deinde animadvertimus ex Codd. MSS. in ipſo contextu ab eodem Petavio fuiſſe jam emendatas.* Vitio tamen datum Harduino eſt, qvod omiſerit inſignem emendationem loci Pliniani lib. XI. Hiſt. ſectione 16. *ut pars ceræ videatur* pro *paſcere videatur*, quæ exſtat in editione Themiſtii Flexienſi, atqve emendationem illam ſibi in Plinio tribuerit. Sed Harduinus in notis ad Plinium T. 2. pag. 614. locum illum ex Ariſtotelis V. 19. de animalibus qvem Plinius ante oculos habuit confirmat, & in curis ſecundis pag. 656. non diffitetur Petavio eam prius in mentem veniſſe. *Exſtat*, inqvit, *hæc Petavii animadverſio in altera Themiſtianarum orationum editione, eademque caſu neſcio quo excidit in poſtrema, quæ ſuperiore anno accurantibus nobis in lucem prodiit.*

V. Index Scriptorum & aliorum virorum celebrium in Orationibus Themiſtii laudatorum,

ad paginas editionis Harduinianæ.

* De hoc Arganthonio Tarteſſiorum Rege Lindenbrogius ad Cenſorin pag. 120. Ac fallitur Taffinus qvi (T 8. theſauri antiqvitatt. Rom. Græviani p. 475.) negat Herodotum Arganthonii meminiſſe. Vide eum lib. 1. c. 163.

 re-

Epi-

* Locum Empedoclis habes apud Synesium de providentia sub init.

Pho-

Θηρη-

* Confer Exod. XX. 5.

* Simile Iliad. ι. 313. ** Confer Pſalm. LV. 21.

Thra-

* Hoc non de Terentio Comico sed de Q. Terentio Culleone Senatore accipiendum. Vide Livium XXX, 45.

Zeno Cittieus ex Cypro 337. ὁ τῆς στοᾶς ἀρχηγέτης, ὑψηλολόγος &c. 26. 60. 108. 171. 235. 287. debitori æs remisit. 252. per Socratis apologiam è Phœnicia in porticum excitatus. 295.

ὁ Ζήνωνος ἐραστὴς (Perseus, ni fallor) laudavit τὸν καθ' ἑαυτὸν βασιλέα. (Antigonum) 45. seq. Zenonis ἑταῖρος Perseus dicitur 358. ubi lepida narratio de ejusdem jactantia ἀπαθείας Stoicæ ab Antigono Rege repressa. Perperam ibi in latina versione *Antiochi* nomen excusum pro *Antigoni*.

VI. Alia Themistii scripta quæ exstant.

1. Παράφρασις τῶν ὑστέρων Ἀναλυτικῶν, *Paraphrasis libri I. & II. posteriorum Analyticorum Aristotelis.* Latine vertit post *Boëthium*, cujus Analytica ex Themistio expressa habemus, *Hermolaus Barbarus*, Patricius Venetus, dicavitqve Sixto IV. Pontific Max. Anno 1480. Memorat Photius Cod. 74. cum de Orationibus Themistii dixisset: *ἀλλὰ καὶ μεταφράσεις αὐτοῦ εἴδομεν εἰς τὸ χρήσιμον ἐπιτετμημένας, τῶν τε ἀναλυτικῶν, καὶ τῶν τῆς φυσικῆς ἀκροάσεως, καὶ ἑτέρων τοιούτων.* Meminit & Svidas in Θεμίστιος. Rationem paraphraseos suæ Themistius ipse exponit sub initium libri 1. Nescio qvem, cui opus dedicavit, allocutus:

Τὸ δὴ πρότερον τῶν ὑστέρων ἀναλυτικῶν, οὕτω σαφηνίσαι προελόμενοι, σοὶ πρώτῳ τὸν πόνον κοινούμεθα τῆς συγγραφῆς. Παιδείας τε ἕνεκεν ἀκριβοῦς, καὶ φιλίας ἀληθινῆς. Οὔτε λήσεσθαι τί σε τῶν μὴ δεόντως εἰρημένων, οὔτε κατασιωπήσειν πεπιστευκότες. Πολλὰ μὲν οὖν ἔοικε τῶν Ἀριστοτέλους βιβλίων, εἰς ἐπίκρυψιν μεμηχανῆσθαι. οὐχ ἥκιστα δὲ καὶ τὰ προκείμενα. Πρῶτον μὲν, διὰ τὴν συνήθη βραχυλογίαν. Ἔπειθ' ὅτι καὶ ἡ τάξις τῶν κεφαλαίων οὐ διακέκριται. ὥσθ' ἡμῖν ἀνάγκη συγγινώσκειν, εἰ τὰ μὲν, φαινοίμεθα μικρότερον ἑρμηνεύοντες, οὐ γὰρ ἐνῆν εἰπεῖν διὰ τῶν ἴσων σαφέστερον. τὰ δὲ, μεθαρμοττόμενοι καὶ μετατιθέντες, ὡς ἂν φαίνοιτο ἕκαστα τῶν κεφαλαίων περιγεγραμμένα. εἰ δ' ἐπί τινα καὶ συντομώτερον ἐπιδεδραμήκαμεν, οὐκ ἄξιον δυσχεραίνειν. ὅσα γὰρ τεχνικὴν ἔχει τὴν θεωρίαν, οὐ συντείνει δὲ ἄγαν εἰς τὸν περὶ ἀποδείξεως λόγον, τούτοις οὐκ ἦν ἄξιον ἐνδιατρίβειν, τῷ ῥᾳστώνην ἐπινοῆσαι προελομένῳ τῆς κατανοήσεως τῶν χρησίμων.

2. Παράφρασις εἰς τὰ ὀκτὼ τῆς τοῦ Ἀριστοτέλους φυσικῆς ἀκροάσεως. *Paraphrasis octo librorum Aristotelis Physicorum.* & ipsa Svidæ ac Photio memo-

memorata nec non Simplicio, qvi sæpe Themistium laudat in Phys. Latine vertit *Hermolaus Barbarus*, & Antonio Galatheo inscripsit A. 1480. At proœmium in Barbari versione præfixum non Themistii est sed Simplicii. Themistiana incipiunt à verbis: *Est totius operis propositum, naturæ &c.*

3. Παραφράσις τ̃ περὶ ψυχῆς· * *Paraphrasis librorum III. Aristotelis de anima.* Paraphrasin in librum tertium post *Hermolaum Barbarum* (qvi universos interpretatus est & dedicavit Georgio Merulæ Statielensi, A. 1480.) latine convertit *Federicus Bonaventura* Urbinas. Prodiit Urbini 1627. 4. cum opusculis Bonaventuræ Philosophicis de calore, de via lactea &c. Ante Bonaventuram verterat *Ludovicus Nogarola* Comes, ** qvi scholia etiam adjunxit, Venet. 1570. fol. Meminit Simplicius.

* Svidæ Codices libros septem numerant. τ̃ περὶ ψυχῆς ἐν βιβλίοις ζ'. ἐν δὲ τούτῳ καὶ ἴδια παρεισήγαγε περὶ τοῦ σκοποῦ καὶ ἐπιγραφῆς. Sed puto γ esse reponendum pro ζ' Apud Photium nullus librorum numerus expressus.

** Nogarola in præfat. ad Iulium Feltrium, Quercenti Urbini Cardinalis & Perusiæ Legatum: MARCUS MUSURUS *Antistes Ampliss. cujus præclara doctrina & singularis in erudiendis juvenibus industria latissime patuit, priusquam Resp. Veneta cum Gallis primo, mox cum Germanis calamitosum illud gereret Bellum, in Academia Patavina maxime floruit. Ut enim adhuc puer ex Creta insula Laurentii Medici studio Florentiam devectus est, græcas & latinas literas discere primum cœpit, quas statim cum miro earum teneretur desiderio, sic avide arripuit, ut brevi alios docere facile posset. In quo quidem munere ipse postea sese studiosissime exercens, plurimum gloriæ & laudis est consecutus. Nam cum ad eum ex omni ferè terrarum orbe magno concursu juvenes confluerent, tantam in illis exórnandis & augendis curam adhibuit & diligentiam, ut viri doctissimi ex ejus officina penè innumerabiles prodierint. Hunc ergo cum ego & Montanus amicus & civis meus Patavii admodum adolescentes audiremus, memini de summis & nostræ & superioris memoriæ viris sermonem frequenter habere solitum, in quo quidem alios interdum laudabat, alios reprehendebat, semper tamen Hermolaum Barbarum divinis efferebat laudibus, quod Themistii Paraphrases in Arist. libros tam aptè & commodè convertisset, ut Theodorum Gazam, & Argyropylum Bysantium in optimo interpretandi genere versatus longè superasset. Cujus etiam auctoritati & eloquentiæ ipse adeo tribuebat, ut in græcis Poetis & Oratoribus publicè exponendis nulla unquam alia quam Hermolai lingua uti vellet. Hæc cum à græco illo homine non sine magna tanti viri laude fieri viderem, vehementer lætabar. Nam Hermolai Barbari jam mortui memoriam pie sancteque colebam ac venerabar, tum quod in Remp. Venetam, quæ quidem præstantium atque excellentium hominum parens semper & altrix fuit & habita est, plurimum decorarit & illustraverit, tum etiam quod optimè de mea patria, meritus sit, quippe qui C. Plinii Secundi civis mei, quem tamen Veronensem non agno-*

4. Παράφρασις εἰς τὸ περὶ μνήμης καὶ ἀναμνήσεως, περὶ ὕπνου καὶ ἐγρηγόρσεως, περὶ ἐνυπνίων, καὶ εἰς τὸ περὶ τῆς καθ' ὕπνον μαντικῆς. *Paraphrasin in Aristotelis librum de memoria & reminiscentia, de somno & vigilia, de insomniis & de divinitatione per somnum.* Vertit Latine *Hermolaus Barbarus*, dicavitqve F. Throno, L. F. Venetiis 1480.

Hæc qvæ hactenus commemoravi Græce edidit Victor Trincavellus cum octo Orationibus Themistii, & Alexandri Aphrodisei libris duobus de anima & libello de fato. Venet. 1534. fol. apud Aldum. Editionem Aldinam Anni 1526. qvam Nesselius IV. pag. 66. memorat, nusqvam puto exstare.

Hermolai Barbari versio lucem vidit Venet. 1502. fol. tum Parisiis 1528. fol. apud Simonem Colineum, cum Alexandro Aphrodiseo de anima ex Hieron. Donati versione. Sed in hac editione Paraphrasis in libros posteriorum Analyticorum desideratur. Posteriores editiones sunt Basileenses 1533. fol. & 1545. 4. Tum Venetæ 1530. 1542. 1549. 1554. & 1570. fol. apud Hieron. Scotum & 1587. fol. in qvibus duabus postremis editionibus etiam adjuncta paraphrasis libri tertii de anima, ex versione Nogarolæ cum ejus scholiis, & *M. Antonii Zimarræ* Contradictiones ac solutiones in dictis Themistii ad libros Physicorum.

5. *Paraphrasis in libros quatuor Aristotelis de Cœlo.* Latine tantum exstat, *Moyse Alatino* Hebræo Spoletino Medico ac Philosopho interprete, qvi Heliæ Nolani, Hebræi, Medici opera adjutum se narrat, vertitqve hoc opus ex MS. Codice *Hebræo* qvem Perusiæ cum apud præceptorem suum Franciscum Piccolomineum hæreret, nactum se esse scribit in dedicatione ad Aloysium Estensem Cardinalem. Prodiit Venet. 1574. fol. apud Simonem Galignanum de Karera. Typis Georgii Angelerii. Ab

agnovit, libros naturalis historiæ ab infinitis mendis & erroribus liberavit. Verum postea quam progrediente ætate Themistium diligentius evoluere atque ejus verba græca cum Hermolai interpretatione conferrè mihi licuit, facilè perspexi eundem in eo transferendo, qui etiam admodum corruptus ac depravatus esset, satis licenter per ætatem lusisse. Siquidem cum ille Aristotelis Paraphrastes græco eodemque puro & simplici utatur sermone, eundem in eo tamen Hermolaus ita latine loquentem facit, ut spreto penitus & rejecto Cicerone Plinium, Apulejum, Capellam effingere atque imitari tantummodo videatur. Quapropter non magnum me facturum facinus putavi, si tertiam de Anima Paraphrasim ut ille jam suo, ita ego nunc meo arbitratu in latinum converterem, non ut de gloria illius viri & fama quippiam detraherem, sed ut itidem studiosæ inventuti, quæ græcæ linguæ rudis ignaraque sit, pro mea virili prodessem.

Ab interprete putabis esse non à Themistio qvod p. 30. leges: *in iis sonis qui Arabice fortasse* buchaja *dicuntur.*

6. *Paraphrasis in librum λ'. sive duodecimum Metaphysicorum Aristotelis*, itidem Latine tantum, ex Hebræo versa à Moyse Finzio, Hebræo, Venet. 1558. & 1576. fol. apud hæredem Hieron. Scoti.

A qvibusdam abbreviator creditus Themistius Alexandri ex Aphrodisiade. Sed falso qvidem, ut Hermolao Barbaro notatum. *Nam & ab eo dissentit haud timide, quum collibuit, & ab ordine ac serie ejus evariat. Præterea ipsemet se paraphrasten Aristotelis facit &c.*

VII. Index Scriptorum à Themistio in Paraphrasi ad Aristotelem memoratorum.

Numeri soli, paginas innuunt editionis Græcæ Aldinæ: Litera C. præmissa ad libros de Cœlo: M. vero ad librum XII. Metaphys. editionis latinæ Venetæ A. 1574. & 1576. respicit.

Ari-

Pto-

 gnos

VIII. Scripta Themistii deperdita.

Paraphrasis in Aristotelis Categorias, è qva Augustinus sive qvisqvis auctor libri de decem Categoriis qvi legitur inter Augustini opera, Latine eas convertisse se non diffitetur cap. ult. *Hæc sunt fili carissime*, (Adeodatum vocant qvidem Codices) *quæ jugi labore assecuti, cum nobis* Themistii *nostra memoria egregii Philosophi magisterium* * *non deesset, ad utilitatem tuam de Græco in Latinum convertimus.* Idem capite 3. *Sed ut Themistio, nostræ ætatis erudito Philosopho placet, de his Aristoteles tractare incipit, quæ percipiuntur, quæque ipse vocat Græco nomine σημαινόμενα sive φαντασίας id est imagines rerum insidentes animo.* Citatur etiam à Boëthio in Categorias & à Simplicio. Meminit qvoqve Svidas, & Themistius ipse in Orat. 21. pag. 256. In privatos usus se commentaria in Aristotelem scripsisse innuit Orat. 23. pag. 294. 295.

Paraphrasis in priora Analytica. Memorat Boëthius in lib. de interpretatione pag. 289. testatus *Vegetium Prætextatum* priores postremosqve Analyticos vertendo non Aristotelem Latino sermoni tradidisse,

* Ex hoc loco qvidam viri docti scripsere Themistium fuisse Augustini præceptorem. Sed nihil aliud videtur Augustinus innuere, qvam monumentis se Themistii usum ex illis profecisse, *Nostra* enim *memoria Philosophum* dum appellat, jam defunctum innuit.

diſſe, ſed transtuliſſe Themiſtium. Meminit etiam Svidas, nam παράφρασις ἀναλυτικῶν ἐν βιβλίοις β', priora ſpectat analytica, deinde verba ἀποδεικτικῶν ἐν βιβλίοις δύο reſpiciunt paraphraſin Analyticorum poſteriorum, qvæ exſtat. Qvippe hæc in ** Codice Cæſareo ita inſcribitur: Θεμιστίου παράφρασις εἰς τὸ πρῶτον τῆς ἀποδεικτικῆς Ἀριστοτέλους.

In Topica. Caſſiodorus libro de Dialectica, & ſæpius Boëthius.

In libros de Cœlo. Simplicius p. 16. & alibi.

Ὑπομνήματα in univerſos Ariſtotelis libros, qvæ à Metaphraſibus diſtincta memorat Photius cod. LXXIV.

Ἐξηγητικοὶ πόνοι εἰς τὰ Πλατωνικά. Photius ibid.

Orationes aliqvot ex illis Politicis XXXVI. qvas legiſſe ſe Photius Cod. LXXIV. innuit.

Διαλέξεις. Svid. in Θεμίστιος. Ex his unius præclarum fragmentum ſervatum à Jo. Stobæo in florilegio, titulo de Morte. Vide & ſupra, inter Orationes editas, XXVIII.

Epiſtola de amicitia (diverſa omnino ab Orat. 22. hujus argumenti) ex qva producit nonnulla Stobæus in florilegio, tit. 51. 82. 92.

IX. Libanii ad Themiſtium Epiſtolæ.

Θεμιστίῳ.

Ἀλλ' εἴη ταύτην δέ σοι τὴν γαστέρα a) κληρονόμους τεκεῖν, καὶ μὴ μόνον τῆς οὐσίας, ἀλλὰ καὶ τῆς σοφίας, ἣν δὴ λειμῶνος ποικιλωτέραν δεικνύων πάλαι κρατεῖς. εἰ μὲν καὶ τοὺς αὐτό σοι καλουμένους, b) οὐκ οἶδα. οἱ ῥήτορες δὲ ἡττήμεθα. τέως μὲν οὖν τῇ Φρυγίᾳ συνέχαιρον

I.

Ita voveo ſane, ut ex utero illo heredes ſuſcipias non facultatum modo ſed qvoqve ſapientiæ, qvam prato qvolibet multivariam magis jam pridem poſſides atq; oſtendis. Num illi etiam, qvi eodem tecum cognomine veniunt, (*Philoſophi*) non ſatis ſcio: nos certe Rhe-

** Apud Neſſelium IV. p. 66.

a) Scholion. Ζητοῦντος τὸν Θεμίστιον τοῦ Λιβανίου τόκους καινοὺς οὓς ἔτικτεν ἐν Κωνσταντίνου πόλει βασιλεύοντος Ἰουλιανοῦ, ἐδήλωσεν ἐκεῖνος περὶ τοῦ γάμου καὶ τῆς γυναικὸς αὐτοῦ. ὡς οὐκ ἔστι νῦν ἐμοὶ καιρὸς τοῦ τίκτειν λόγους, ἀλλὰ παῖδας ἐκ τῆς γυναικὸς ἣν ἀρτίως γήμας ἐλπίζω καὶ πατὴρ ἔσεσθαι παίδων. ταῦτα γὰρ ἐπαγγέλλεταί μοι τῆς γυναικὸς γαστὴρ ἐπειγομένη τεκεῖν. πρὸς ὃ καὶ συνεύχου ἡμῖν. Ταῦτα γράψαντος Θεμιστίου εὔχεται ὁ Λιβάνιος. ἀλλ' εἴη ταύτην σοι τὴν γαστέρα κ. τ. λ.

b) Τοὺς φιλοσόφους.

tores à te vincimur. Hactenus Phrygiæ ego eram gratulatus, qvæ & te & nuptias tuas excepit: Nunc magnæ illi urbi gratulor, qvæ te sponsamqve tuam suo amplexa est sinu. Sed & illum beatum prædico, qvi te non absente magnam urbem videbit. Vere enim magnam illam visurus est. Negotiorum laborem Clearcho imposuimus: Eustochium honora qvæso & habe eum qvalis est, bonum integrumqve, ad qvem in negotiis, amicum candidum reqvirentibus omnes recurrimus. Sed nec majorem illi invideto honorem, majorem voco ut te dicentem audiat, sive novas recitas orationes, etiam ex novis ipse participet epulis: sive non id jam agis, ad veteres eum dapes adhibeto. Potius tamen utiq; novis ipsum excipies, qvæcunqve enim loqvéris, scriptis neutiqvam deteriora erunt.

ἣ καὶ σὲ καὶ τοὺς γάμους ἐδέξατο. νῦν δὲ τῇ μεγάλῃ πόλει σέ τε ἀπολαβούσῃ καὶ τὴν νύμφην. μακαρίζω δὲ καὶ τὸν οὐκ ἀπόντος σου τὴν μεγάλην ὀψόμενον πόλιν. ὅτι αὐτὴν ὄντως ὄψεται μεγάλην. τὸν μὲν οὖν τῶν πραγμάτων πόνον ἀνεθήκαμεν Κλεάρχῳ. παρὰ σοῦ δὲ Εὐστόχιος τιμηθήτω τῷ νομισθῆναι τοῦτο ὅπερ ἐστιν. ἔστι δὲ καλὸς, κἀγαθός. κἀν τοῖς πράγμασιν ἃ φίλον σαφῆ ζητεῖ πάντες ἐπ᾽ αὐτὸν ἐρχόμεθα. τίμα δὲ αὐτὸν καὶ τῷ μείζονι. καλῶ δὲ μεῖζον, τὸ σῶν ἀκοῦσαι λόγων. οὓς εἰ μὲν καινοὺς δεικνύεις, καινῆς θοίνης μεταλήψεται τὸ μέρος. εἰ δ᾽ οὐκ ἐν τούτῳ νῦν εἴης, τοῖς παλαιοῖς αὐτὸν ἑστία. μᾶλλον δὲ πάντῃ αὐτὸν ἑστιάσεις καινοῖς. ὅ τι γὰρ ἂν φθέγξῃ, τοῦτο τῶν γεγραμμένων οὐ χεῖρον.

II.

Per DEos ac Philosophiam, opis aliqvid fer Magistro Cleobulo. Justa enim postulat, & tibi solenne cum justis stare. Nutu solum opus est, & illos qvi nunc eum afficiunt ignominia licebit moderatiores videre. Alexander sunt & Severus, vere Crobyli biga, qvos citius desinere dixeris spirare

Θεμιστίῳ.

Πρὸς Θεῶν καὶ Φιλοσοφίας. νεῖμόν τι βοηθείας τῷ διδασκάλῳ Κλεοβούλῳ. δίκαιά τε γὰρ δεῖται. Καί σοι μετὰ τῶν δικαίων ἔθος ἑστάναι. καὶ ἅμα δεῖ νεῦσαι, καὶ τοὺς νῦν ὑβρίζομένους ὄψεταί τις μετρίους. ἐστὸν μὲν οὖν Ἀλέξανδρός τε καὶ Σεβῆρος, ἀτεχνῶς Κρωβύλου ζεῦγος.

καὶ

καὶ πρότερόν φασι τοῦ ἐμπνεῖν ἢ τοῦ κακουργεῖν παύσασθαι. γνόντες δὲ ὡς οὐκ ἐπιτρέψει Θεμίστιος, εἰ καὶ μὴ ἑκόντες ἀλλ' ἄκοντες ἴσως ἔσονται βελτίους. Ζωΐλος δὲ ἀπέσταλται διδάξων τε εἴ του δέοι, καὶ ὑπομνήσων εἴ σε τὸ πλειόνων κήδεσθαι τῆς περὶ ταῦτα προνοίας ἀπάγοι. ταῦτα ἔγραφον ἀσθενοῦντος Κλεοβούλου. νοσεῖ δὲ ἀθυμῶν, ὅτι αὐτῷ καταθέουσι δύο κανθάρω. ἢν οὖν τι ταχέως πραχθῇ, τοῦτόν τε εἰκὸς ἀνοίσειν, καί σοι δόξαν ἔσεσθαι τὴν τοῦ σεσωκέναι φίλον.

qvam male facere Ubi vero ſciverint Themiſtium ipſis non conceſſurum, ſi non volentes, certe nolentes erunt fortaſſe meliores. Zoilus ablegatus eſt ut doceat te ſi qva opus, atqve tibi aurem vellat, ſi plurium rerum cura te ab hac cogitanda abduxerit. Scripſi hæc ægrotante Cleobulo, qvem animi mœror conficit, qvod duo ipſi inſultant ſcarabæi. Si res itaqve maturetur, credibile eſt & hunc convaliturum, & tibi integram fore ſervati amici gloriam.

Θεμιστίῳ.

III.

Νῦν ἔδει πεπληρῶσθαι τὴν σπουδὴν Ὀλυμπίῳ διά σου. καὶ γράμματα πρὸς μὲν ἡμᾶς ἐκεῖθεν φοιτᾶν μηνύοντα τὸ ἔργον, πρός δέ σε παρ' ἡμῶν ἐπαινούντων τὴν προθυμίαν. ἀλλ' ὁρᾷς, πάλιν ὑπὲρ τῶν αὐτῶν ἐπιστολαί. πόθεν δὴ τοῦτο; οὔτε γὰρ σύγε ἀργὸς ἐν φίλων χρείαις, οὔτε ἄπεστι τὸ δύνασθαι. τήν τε παροιμίαν οὐκ ἂν δεῖσαι φαίης, ἥ φησιν ἀνόητον εἶναι δειλοὺς εὖ ἔρδειν. οὐ γὰρ τούτων γε Ὀλύμπιος. ἀλλ' εἴπέρ τις, ἀγαθὸς, χάριτός τε ἀπομνημονεῦσαι καὶ τηρῆσαι καιρὸν ἀμοιβῶν, καὶ σπεῦσαι λαμπρότερον ἀπο-

Jam oportebat impletum eſſe à Te Olympii deſiderium, & litteras inde ad nos venire rei teſtes, ad te autem à nobis, qvibus promtam tuam voluntatem laudaremus. Sed ecce iterum pro eadem re flagitanda Epiſtolæ. Unde vero hoc? neqve enim tardus tu ubi amicis re aliqva opus eſt, neqve deeſt tibi facultas. Neqve dixeris timeri à te proverbium qvod malis benefacere ſtultum eſſe pronunciat. Neqve enim malus eſt Olympius, ſed ſi qvisqvam bonus, & memor gratiæ & qvi occaſionem rependendi obſervat beneficii, & amplius reddere properat. Fiat itaqve vel nunc

nunc si prius factum non fuit. Duo ad hoc tibi in promtu futura sunt qvæ rem te omnem edocebunt. Literæ illæ in qvibus tibi narravi qvis & unde esset, & qvomodo virum obnoxium habeatis exposui & qva injuria afficiatur, & qvid te prohibere ab eo oporteat. Si nec Epistolam meam habes amplius, nec memoriam eorum qvæ in illa scripsi, habes fratrem Olympii, à qvo singula disces & qvod justum est, ratum esse facies.

δοῦναι. πραττέσθω δὴ νῦν εἰ καὶ μὴ πρότερον. δύο δέ σοι τῶν πραγμάτων διδάσκαλοι γράμματά τε ἐκεῖνα ἐν οἷς διηγούμην τίνων τε ἦν, καὶ πῶς ἐκτήσασθε τὸν ἄνδρα διείλεγμαι, καὶ πῶς ἀδικεῖται. καὶ τί δεῖ σε κωλῦσαι. εἰ δὲ μήτε τὴν ἐπιστολὴν ἔτ᾽ ἔχεις, μήτε τῶν ἐν αὐτῇ τὴν μνήμην, ἔχεις τὸν ἀδελφὸν Ὀλυμπίου, παρ᾽ οὗ μαθὼν ἕκαστα, τὸ δίκαιον ἰσχυρὸν ποιήσεις.

IV.

Voluit per nos Te Leontius scire, qvod à nobis ametur. Ajo igitur & amari eum à me & merito amari, bonus enim & prudens est, & dum me ita ut fas est observat, honorari se existimat.

Θεμιστίῳ.

Ἠβουλήθη σε παρ᾽ ἡμῶν ὁ Λεόντιος μαθεῖν ὡς φιλοῖτο ὑφ᾽ ἡμῶν, λέγω τοίνυν, ὅτι καὶ φιλεῖται, καὶ δικαίως, χρηστός τε ὢν καὶ συνετός. καὶ τῷ τιμᾶν ὡς προσήκει, * τιμᾶσθαι νομίζων.

V.

Non magis gratulor tibi qvod Urbem moderaris, qvam Urbi qvod frenos Tibi moderandos commisit. Tibi enim potestate nihil est opus, at urbs bono præfecto indiget, teqve illa maxime, qvod præstas viris vel virtutem cum divitiis non habentibus, vel non habentibus opes, utut animum meliorem divitiis habearit. At ejusmodi pauperibus qvidem, ò divine Vir, Senatum

Θεμιστίῳ.

Οὐ σοὶ συγχαίρω μᾶλλον τῷ τὴν πόλιν ἄγειν, ἢ τῇ πόλει τοῦ παραδοῦναί σοι τὰς ἡνίας. σοὶ μὲν γὰρ οὐδὲν δεῖ δυνάμεως, τῇ δὲ ἡγεμόνος ἀγαθοῦ, σοῦ δὲ ἐκείνη πρότερον, δι᾽ ὧν γέγονας ἀνδράσι μείζων, τῶν μὲν ἐχόντων ἀρετὴν μετὰ πλούτου, τῶν δὲ μὴ χρήματα, φύσιν γε ἀμείνω χρημάτων. ἀλλὰ τούτους γε τοὺς πένητας, ὦ δαιμόνιε, πλήρωμα μὲν

εἶναι

* Spanh. καὶ τῷ ὅτι με ὡς προσήκει, τιμᾶσθαι νομίζει, meliore sensu.

εἶναι τῇ βουλῇ βούλει. χρυσὸν δὲ εἴ τις εἰσπράττοι, κωλύσεις, ὅπως αὐτοῖς μὴ τὸ κοινωνεῖν τῶν παρ' ὑμῖν καλῶν, αἴτιον ᾖ κακῶν. οἱ μὲν οὖν ἄλλοι δι' ὧν οἴονται τεύξεσθαι τῶν δικαίων, τούτοις διαλέξονται. σὺ δέ μοι σῶζε σόν τε καὶ ἐμὸν φίλον, ἔχοντα πλὴν δόξης οὐδέν. Ἰουλιανὸς οὗτός ἐστιν ἀδελφὸς Ἱεροκλέους τῷ σπέρματι a) καὶ τοῖς τρόποις. ὃν ὁρῶν εἰς ὑμᾶς ἐγγραφέμενον, ἐγέλων, ἐννοῶν ὡς αὐτίκα μάλα αὐτὸν ἐξαλείψει τὸ γενέσθαι. b) ἔπειτ' ἐπελαβόμην τοῦ γέλωτος, ὡς ἀρκέσον ἡμῖν ἄνδρα ἔχειν, ᾧ πλουτεῖν ἐξὸν κακῶς, οὐκ ἠξίωσεν. ὡς δὲ ἧκε γράμματα, δεῖν καὶ τόνδε θεῖναι χρυσίον, ἐνταῦθα ἀντὶ τοῦ γελᾶν ἐταραττόμην, καὶ ἐδόκει χρῆναι καταφεύγειν ἐπὶ τὴν Ἑρμογένους πρᾳότητα, καὶ οὕτω ποιοῦμεν. ὁ δὲ τὰ ὄντα μαθὼν ἐξαιρεῖται τῶν ἑλκόντων, οἷς τὸ ἕλκειν εἰς αὐτὸ τοῦτο ἂν ἐτελεύτα τὸ ἕλκειν. οὐ γὰρ ἦν λαβεῖν. ἐκεῖνος c) μὲν οὖν ἀφῆκεν, ἀλλ' ἔστιν ἕτερος δεσμὸς, ὃν ἂν μή συ λύσῃς, αἴνιγμα ἡμῖν ὁ φίλος, ὁμοῦ λελυμένος τε καὶ δεδεμένος. ἀλλὰ σὺ λύσεις τὸ αἴνιγμα, τοῖς δευτέροις τὰ πρότερα βεβαιῶν, καὶ βοηθῶν ἀν-

plenum eſſe libenter voles: aurũ vero ſi qvis exigat, intercedes, ne cauſa ipſis mali ſit de bonis veſtratibus cõmunicare. Alii qvidem per qvos jus & fas conſecuturos ſeſperant, illos conſulent. Tu vero meum mihi qvæſo ſerva amicum, cui præter gloriam nihil ſupereſt. Julianus is eſt, Hieroclis & ſemine & moribus frater, qvem vobis adſcriptum cum vidi, riſi, cogitans qvod brevi eum hoc ipſum, qvod fuerit, iterum expunget. Poſtea repreſſi riſum, qvod ſuffecturum vobis eſſet, virum habere cui male fieri diviti non placuerit. Cum vero advenere litteræ qvæ & ipſum juberent aurum pendere, tum vero riſus vice perculſus fui, & viſum eſt ad Hermogenis clementiam confugere. Atqve ita fecimus. Is vero re comperta vinculis eum trahentium exemit, qvibus illud trahere in hoc unum modo deſiit ut traherent, accipiebant enim nihil. Illud igitur vinculum remiſit, at eſt aliud, qvod ni tu ſolveris, ænigma amicus nobis futurus eſt, ſolutus pariter vinctusqve. Sed tu ænigma ſolves, & poſterioribus priora confirmabis, juvabisq; virum & amicum & fœnore gravatum. Hujus enim rei & ego conſcius ſum, nec ille fateri erubeſcit.

a) MS. τῷ τε σπέρματι. b) ἐπεῖτε ἐπελαβόμην. c) ἐκεῖνο.

cit. Qvod ſi itaqve affirmaveris deſtitutum eſſe opibus, nemo fortaſſe tibi contradicet: ſi qvis vero tam infelicis ſit ingenii, ut hoc tibi non velit accredere, ablega eum ad Phryges, & Julianum eſſe pauperem, perſuaſus redibit.

VI.

Venit aliqvis retulitqve te verbum neſcio qvod ſeqvius de me jeciſſe. At ego fidem dicto non habui. Venit alius, & eandem rem nunciavit. Ego in eadem manſi ſententia. Dixit tertius etiã in pugnam tecum ſe deſcendiſſe, cum defendere me, dictis à te verberatum vellet. Hunc jam plane duxi inſanire, & dum ſe in pugnam tecum veniſſe jactat, illud de maledicto evertere. Qvis enim ea audacia, ut Jovi repugnare ſuſtineat? Præterea non erat veriſimile, te qvi maximis inimicis tuis benefacis, lædere eum qvem primos inter amicos duxiſſes, & me qvidem, qvi parum à mortuis jam diſto, poſt illa qvæ familiaribus meis acciderunt. Ut vero nihil iſtorum credidi, ita ut ſcriberem, ille perſuaſit. Neqve tamen vellem creare tibi moleſtiam, ſi alium te mihi præbuiſſes,

ἀνδρὶ γνωρίμῳ τε καὶ δανειζομένῳ. τοῦτο δὲ ἐγὼ μὲν σύνοιδα. ἐκεῖνος * δὲ οὐκ αἰσχύνεται. λέγοντι δέ σοι περὶ τῆς ἀχρηματίας, ἴσως μὲν οὐδεὶς ἀντερεῖ. εἰδ᾽ οὖν τις οὕτω κακοδαίμων, ὡς μὴ ταυτὰ φθέγγεσθαί σοι, πέμπε τοῦτον εἰς Φρυγίαν, ὁ δέ σοι πεπεισμένος ἐπανήξει, πένητα τὸν Ἰουλιανὸν εἶναι.

Θεμιστίῳ.

Ἧκέ τις ἀγγέλλων ὡς ἀπορρίψειάς τι ῥῆμα περὶ ἐμοῦ φαυλότερον. ἐγὼ δὲ ἠπίστησα. καὶ πάλιν ἕτερος τὸν αὐτὸν ἐκόμιζε λόγον. ἐγὼ δὲ ἦν ὁ αὐτός. τρίτος a) καὶ διὰ μάχης ἔφασκεν ἐλθεῖν σοι, βοηθεῖν ἐμοὶ βουλόμενος. b) τοῦτον ἤδη καὶ μελαγχολᾷν ἡγούμην, καὶ τῷ περὶ τῆς μάχης κόμπῳ τὸν περὶ τῆς βλασφημίας ἀναιρεῖν λόγον. τίς γὰρ οὕτω θρασὺς, ὡς ἀντιβλέπειν τῷ Διΐ; χωρὶς δὲ τούτων οὐδὲ ἦν εἰκὸς ἐν ᾧ τοὺς πρώτους δυσμενεῖς εὖ ποιεῖς, λυπεῖν ὃν ἐν πρώτοις ἦγες τῶν φίλων. καὶ ταῦτα οὐ πολὺ τῶν νεκρῶν διαφέροντα μετὰ τὰς τῶν γνωρίμων τύχας. ὡς δὲ οὐδὲν ἐκείνων c) ἐπειθόμην, αὐτὸς ἐπείθετο γράφειν. οὐ γὰρ ἂν d) τόν γε ἄλλον γεγενημένον ἐνοχλεῖν ἠξίουν. τῶν μὲν οὖν

* al. Ἐκεῖνό.

a) Mſ. Spanh. ὁ τίτος. b) βοηθῶν ἐμοὶ βουλομένῳ. c) ἐκείνοις. d) ἂν.

οὖν ἄλλων οὐδὲν κεκινηκέναι e) νομίζω. τῆς χάριτος δὲ ἥν μοι δέδωκας ἀφαιρεῖν τὸ πλέον. σὺ γὰρ δὴ κύριος μὲν ὢν ἀφελεῖν με τῆς πατρίδος, μένειν ἔδωκας, εὖ ποιῶν. ὃ δέ μοι τῶν οἴκοι μέγιστον ἦν, ὅπως ἔσται παρ' ὑμῖν, ἔπραξας. καὶ κατῆλθεν εἰς μικρὸν ἡ χάρις. Πρισκιανὸς γὰρ ἐμοὶ τὰ πάντα, καὶ τοσοῦτον ὅσον οἱ πάντες οἰκεῖοι. καὶ τοῦτο αὐτὸς ἔγνως, δι' ἀγγέλων μὲν ἀπὼν, τῇ πείρᾳ δὲ ἥκων. τοῦτον δὲ μεταστῆσαι διανοηθεὶς ἐκεῖσε, ταυτί που διελέχθη πρὸς αὐτόν. τὸν ῥήτορα ἐκεῖνον τὸν μέγαν τῇ μεγάλῃ πόλει δοτέον. ἀλλὰ τὸ μὲν ἁπλῶς οὑτωσὶ κελεύειν τρέχειν, σκαιόν τι καὶ βίαιον. δεῖ δέ τινος τέχνης. τίς οὖν αὕτη; γενέσθω τῶν ἀμφὶ Βασιλέα, καὶ τεθήρευται. βαδιεῖται γὰρ τὴν ἐπὶ τὴν γενναίαν βουλὴν ἄγουσαν. καὶ οὕτως ἕξει τὰ τοῦ δεῖνος Θεμίστιος. ἔχε δὴ, καὶ ἀπόλαυε, καὶ σκόπει πῶς ἂν ἐν ᾧπερ ἄξιον γένοιτο, καὶ μὴ καταισχύνειε τὰ ὅπλα τὸν στρατιώτην. τῷ μὲν γὰρ οὐκ ἐπιθυμία τοῦ μείζονος. ἀρκεῖ γὰρ αὐτῷ τὸ εἶναι ἀγαθόν. ὑμῖν δὲ οὐκ ἂν ἔχοι καλῶς, εἰ δόξετε τὴν ἀξίαν ἀγνοεῖν. εἰ μὲν οὖν παρ' ὑμῖν συμβάλλοιτο πρῶτον τῷ Βασιλεῖ, τοῦ παν-

Neqve de aliis qvicqvam movisse te puto: tantum de gratia qva me antea affecisti, plurimum demsisse. Tu enim qvi à patria me mea avellere poteras, ut manerem concessisti & beneficii hoc mihi tribuisti. Qvod vero domi mihi erat maximum, ut apud vos mihi contingeret effecisti. Nunc ad exiguum gratia redit. Nam Priscianus unus mihi omnia, & omnium instar inqvilinorum. Id ipse potes nosse sive absens per nuncios, sive coram comperiens si ad nos veneris. Hunc igitur ad vos transferre cogitante te, dictum illi est Rhetorem ipsum magnum magnæ Urbi dandum. Simpliciter autem ita jubere eum accurrere, sinisterius ac violentius fuisset. Arte itaqve opus. Qvænam igitur illa? Ut Imperatori propior sit. Sic captus est. Incedet enim viam qvæ recta ad præclarum Senatum ducit. Atqve ita habebit illum sibi qvem volet Themistius. Habe igitur & fruere & vide ut qvibus aptus est ipsi contingant, nec arma dedeceant militem. Neq; enim majora desiderat, sed bono esse sufficit. Vobis autem non erit honori, si videbimini, ad qvæ ille aptus sit, ignorare. Si itaq; apud vos jubeatur primum accedere Imperatorem, præsenti

 omnia

e) Τῶν μὲν οὖν ἄλλων οὐδέν σε κεκινηκέναι νομίζω.

omnia erunt curanda. A vobis autẽ ad Imperatorem tendenti dabis literas, qvæ non minus præſentiâ valebunt. At me ſi qvis arceſſere voluerit, per DEos rogo, id prohibeas. Neqve enim ita mihi valet corpus, atqve animus torpet per qvem incidi in inſaniam amaſiæ Apollinis, ut Deo hominem, Apollini Idam prætulerim.

τος ἐπιμελίσεται παρών. δι᾽ ὑμῶν δὲ ὡς αὐτὸν ἐλαύνοντι γράμματα δώσεις. ταυτὶ δὲ οὐκ ἀσθενέστερα παρουσίας. ἐμὲ δὲ εἴ τις μεταπέμποιτο, πρὸς Θεῶν κωλύειν. οὔτε γὰρ οὕτως ἔχει μοι τὸ σῶμα. μεστή τε ὀργίας ἡ γνώμη δι᾽ ἣν εἰς τὴν ἀτοπίαν ἐμπέπτωκα τῆς Ἀπόλλωνος ἐρωμένης, ἣ τοῦ Θεοῦ προὔθηκεν ἄνθρωπον. f) *τοῦ Ἀπόλλωνος τὸν Ἴδαν.*

VII.

Adhuc dicenti mihi ad amicos, qvi fieret ut non ſcriberet Themiſtius, Evagrius ſupervenit rogavitqve num literas à te accepiſſem? mox ut par erat miſit qvi redderet. Prius tamen qvam eas tenerem, ipſe in foro fueram unde reverſus charam Epiſtolam accepi, narrantem mihi qvæ pridem noveram, qvod iterum eſſes cum Imperatore. Hæc qvidem ſolum Tu: at à fama & hæc & plura alia accepimus, qvod honores majores tibi qvam prius contigerunt, qvod ad menſæ communionem es adhibitus, unde appareat te jam eſſe familiariorem Imperatori. Qvod qve promittis qvæ amicorum obſervantem decent, & qvod qvorum es memor, illi ſtatim meliore fortuna utuntur. Et qvod impertiens bene-

Θεμιστίῳ.

Ἔτι μου λέγοντος πρὸς τοὺς φίλους, τί τοῦτο; Θεμίστιος οὐκ ἐπιστέλλει; φανεὶς Εὐάγγελος εἰ λάβοιμί σου γράμματα, ἤρετο. τὰ δὴ ὡς ἔοικεν, ὁ μὲν ἔπεμψε τὸν δώσοντα. πρὶν δὲ ἢ λαβεῖν, αὐτὸς ἦν ἐπ᾽ ἀγορᾶς. εἶτα ἀναστρέψας εἶχον τὴν φίλην ἐπιστολήν, φράζουσαν ἃ πάλαι ἠπιστάμην. ὡς αὖθις συγγένοιο τῷ βασιλεῖ. σὺ μὲν ταυτὶ μόνα. παρὰ δὲ τῆς φήμης ταῦτά τε καὶ πλείω. τιμαί τε ὅτι σοι μείζους ἢ πρότερον, a) *γένοιντο. τραπέζης τε κοινωνία, πλείω δηλοῦσα τὴν οἰκειότητα,* b) *καὶ ὡς ὅσα ἐπήγγελλες, φίλων ἦν κηδομένου, καὶ ὡς ὅσων μνησθείης, εὐθὺς ἐν ἀμείνοσι. καὶ ὡς ὁ διδοὺς παρέχει τὴν τοῦ λαμβάνοντος ἡδονήν. ἔγεμον δὲ καὶ αὐτὸς ἡδονῆς, αὐτὸς ἡγούμενος ἥκειν τε ἐκεῖ-*

f) *ἐρωμένης. τοῦ Θεοῦ προὔθηκα ἄνθρωπον.*
a) Mſ. Spanh. *πρὸ τοῦ.* b) Spanh. *οἰκειοτάτην,* inepte.

ἐκεῖσε, καὶ ὧνπερ σὺ, τετυχηκέναι, καὶ ὅσαπερ σὺ, κεχαρίσθαι. καὶ τῶν δικαίων δὲ τούτων μήτε σὺ παύσαιο διαύλων, μήτε τῶν τιμῶν ὁ βασιλεύς. τὸ μὲν c) μὴ δεῖν τὴν σὴν πρὸς ἐμὲ γνώμην τοῖς γράμμασι κρίνεσθαι, καλῶς εἰρῆσθαί μοι φαίνεται. περὶ δὲ τοῦ μὴ τοὺς λόγους ἐλθεῖν ἡμῖν οὓς ἔδειξας, τίς ἂν εἴη σοι λόγος; καὶ ταῦτα ἐπὶ ταῖς ἐπαγγελίαις, ἐν αἷς ἦν ὡς αὐτίκα πέμψεις. καιρὸς δὲ ἀεὶ d) μὲν τούτου. νῦν δὲ οὐχ ἥκιστα, τὸ μὲν λέγειν ἡμῶν ἀφαιρεθέντων ὑπὸ τῆς τῶν ἑταίρων τελευτῆς, τοῦ δὲ e) ἀκούειν δύνασθαι μένοντος ἴσως ἔτι. τήν τε οὖν ὑπόσχεσιν ἐπιτελεῖν, καὶ εἴ τι μετ᾽ ἐκεῖνα πεποίηται, μὴ φθονεῖν. καὶ τόγε ᾆσμα προστιθέναι τοῦ τὸν ἀνδριάντα κεκοσμηκότος ποιητοῦ. μᾶλλον δὲ ᾧ f) τὸ ᾆσμα κεκόσμηκεν ὁ πρὸς τὸν σὸν τύπον ἀκολουθήσας χαλκός. τὸν μὲν γὰρ ὄνυχα εἴδομεν ἐκ τῶν πρὸς Εὐδαίμονα γραμμάτων, δεόμεθα δὲ τοῦ λέοντος. Μητέριος εἷς ἦν τῶν ἀναγγελλόντων τὰ σά. καὶ τοῦτο μὲν αὐτῷ κοινὸν πρὸς ἄλλους. ἀλλά τόγε διηγούμενον χαίρειν, καὶ μικροῦγε ὑπὸ τοῦ χαίρειν πέτεσθαι, τοῦτο δὲ αὐτὸν ἐποίει βελτίω τῶν ἄλλων ἀγγέλων.

ficia, accipientis afficeris voluptate. Sed & ipse voluptate perfundor cum imaginor mihi ac si ego illuc venissem & eâdem mihi qvæ tibi contigissent, & eadem qva tu gratia usus essem. Neq; vero tu tam præclaro in stadio desines decurrere, neq; Imperator honores in te congerere cessabit. Qvod scribis animum in me tuum ex literis judicandum non esse, recte dictum mihi videtur. Qvo autem colore excusabis, qvod orationes qvas habuisti, ad me nullæ veniunt, ne qvidem post promissum, qvo statim eas missurum te esse spopondisti. At illas mittere semper tempestivum fuerit. Nunc vero cum maxime morte amicorum dicere qvidem prohibemur, audire tamen fortasse adhuc concessum. Promissum itaqve imple, atqve si qvid postea compositum à te fuerit, ne invideto. Adde & carmen poëtæ qvo statuam tuam decoravit, sive qvo potius mutuatus est decus ab ære formam tuam exprimente. Nam unguem qvidem in illius ad Eudæmonem litteris vidimus, Leonem desideramus. Materius unus fuit ex iis qvi res tuas nobis nunciarunt, & hoc ipsi cum aliis commune fuit. Qvod autem narravit lætabundus & præ gaudio exiliens, in hoc aliis nunciis visus est præstare.

 VIII. Qvi.

c) Cod. Regius δὲ pro μὲν.
d) Hæc vox ἀεὶ deest in Msto Spanh.
e) Hæc vox δὲ deest in Mf. Regio.
f) Cod. Reg. ὃν.

VIII.

Qvibus injuriis & per qvos afficiatur Magiſter meus, communisqve amicus noſter Cleobulus, ipſe literis ſuis te docuit. Non magna is qvidem cum fiducia ſcripſit, ſed neſcio qvid ejus retardavit animum, ut ſæpius à ſcribendo iterum manum retraxerit: & percontanti mihi qvæ cauſa hujus rei eſſet, veteremqve ei conſuetudinem & juſta illa in memoriam revocanti, dixit pulchre ſe illa noſſe, ſed cum tu præſens fuiſſes negligentius te ab ipſo habitum, indeqve exiſtimare languidiorem eſſe qvam prius affectum in ſe tuum, itaq; & ſe pigriorem eſſe in rogando. Ego itaq; hunc ejus timorem riſi, & qvod usq; adeo à mente tua aberrarit, qvi per tantum temporis tecum fuit, ut exiſtimet ægre id ferre te, ſi Cleobulus non potuit ſuis neglectis occupationibus à Te pendere: Neqve enim nos ei iraſcimur, licet vicinus noſter eum magis delectat qvam ut nobiscum verſari malit. Sed habetur illi hic honor, ut nemo negligentiam ejus reprehendat. Eodem honore & Palamedem afficimus,

* Θεμιστίῳ.

Ἃ μὲν ἀδικεῖται καὶ ὑπό τινων ὁ ἐμὸς μὲν διδάσκαλος, σὸς δὲ καὶ ἐμὸς φίλος Κλεόβουλος, αὐτὰ a) ἐν οἷς ἔγραψεν ἐδίδαξεν. ἔγραψε b) δὲ οὐ μάλα θαῤῥῶν. ἀλλά τις ὄκνος εἱστήκει τὴν γνώμην. καὶ πολλάκις ἀφίστατο τοῦ βιβλίου. ζητοῦντος δέ μου πόθεν τουτὶ τὸ πάθος; καὶ τῆς ἀρχαίας ἀναμιμνήσκοντος συνηθείας, καὶ τῶν δικαίων ἐκείνων, τὰ μὲν ἔφασκεν εἰδέναι καλῶς, γενέσθαι δέ τινα αὐτῷ περὶ τὴν σὴν ἐπιδημίαν, ῥαθυμίαν, ὑφ᾽ ἧς c) νομίζειν ἀμβλύτερα τὰ παρὰ τοῦ γεγονέναι. διόπερ ὀκνεῖν. ἐγὼ οὖν ἐγέλων πρὸς τὴν δειλίαν, καὶ εἰ σου τοσοῦτον ἡμάρτηκε, τοσοῦτόν σοι χρόνον συγγεγονώς, ὡς οἴεσθαί σε χαλεπαίνειν, εἰ μὴ Κλεόβουλος οἷός τε ἐγένετο τὰς αὐτοῦ φυγὼν ἀσχολίας, ἐξῆφθαί σου. οὐδὲ γὰρ ἡμεῖς ὀργῇ d) χρώμεθα πρὸς αὐτόν, εἰ πλησίον ἢ ἡμῶν οἰκῶν αὐτὸν τέρπει μᾶλλον ἢ ἡμῖν σύνεστι. δέδοται γὰρ αὐτῷ γέρας τι τοῦτο, μηδένα αὐτοῦ τῆς ῥαστώνης κατηγορεῖν. τῷ δὲ αὐτῷ

καὶ

* Hæc Epiſtola inſcripta eſt Ἀνεπίγραφος in editione Morelli, nec in Manuſcripto Spanhemiano nomen ullum præfixum habet: ſed in codice Regio, ubi prima omnium legitur, Themiſtii nomen adſcribitur, cui hanc Epiſtolam miſſam fuiſſe, ex ipſa lectione manifeſtum eſt. *M.V. la Croſe.*

a) Cod. Spanh. & Cod. Regius αὐτός. b) Cod. Reg. ἔγραφε. c) ἀφ᾽ ἧς ibid.

d) Cod. Spanh. φυγῇ.

καὶ τὸν Παλαμήδην δήπου e) τιμῶμεν τοῦ τἀκείνου f) τιμῶντος φειδόμενοι. καὶ σὺ τοίνυν γελάσας, καὶ τὸν ἕλκοντα Κλεόβουλον εἰς φροντίδας, καὶ σαυτοῦ νομίσας ἐχθρὸν τὸν κατάρατον Σευῆρον, g) πεῖσον αὐτὸν ὡς πόῤῥω καθήμενοι δυνάμεθα ἐγγύθεν ἀμύνεσθαι. καὶ γὰρ εἰ πολλῶν ἐπιμελῇ πραγμάτων, πολλὰ γὰρ τὰ τῆς πόλεως, σὺ δὲ ἐκείνης ὁ φύλαξ, καὶ τοῦτο νόμισον τῶν ἐκείνῃ συμφερόντων, καὶ τοὺς πονηροὺς κωλύεσθαι χρῆσθαι τῇ φύσει.

dum honoranti illum parcimus. Et tu itaq;ridendo &detestandum Severum qvi Cleobulum curis implicat tibi qvoqve esse exosum demonstrando, persuade ipsi qvod etiam procul sedentes possimus propius ulcisci. Nā tametsi multa negotia tibi curæ sunt, multa enim Urbs suppeditat, tu qve custos ipsi es præpositus, tamen & hoc putabis ex usu illius esse, qvod mali homines ingenii, prohiberi à malitia sua oportet.

Θεμιστίῳ.

Ὑπὲρ μὲν τῶν ἄλλων σε παρακαλῶν ἐκείνοις ᾤμην διδόναι χάριν. Ὀλυμπίῳ δὲ εἴ τι πράξεις κεχαρισμένον, λήψεσθαί σε μᾶλλον ἢ δώσειν ἡγοῦμαι χάριν. οὗτος γάρ ἐστιν ὁ τὴν μὲν Μακεδονίαν εὐδαίμονα ποιήσας ἄρτι παίδων ἐξελθών, τὸ δὲ ἄρχειν μετὰ ταῦτα πλέον φυγὼν ἢ ἐζήτησαν ἕτεροι. τῷ δικαίῳ δὲ οὕτως αὐτὸν a) δέδωκεν, ὡς ἀδικούμενος μὲν ἐπὶ τοῦτον καταφεύγει, τοὺς νόμους δὲ ἐκβαίνων τοῦτον δέδοικε. τοῖς δὲ ἄρχουσιν ἡμῶν μία σπουδὴ τὴν παρὰ τοῦδε ψῆφον λαβεῖν. ἐγὼ δὲ καὶ αὐτὸς πατρικὴν διαδεξάμενος

IX.

Pro aliis qvando te rogavi, existimavi me illis tribuere beneficium. At Olympio si qvid grati feceris, accepturum te magis qvam daturum beneficium existimo. Hic enim est, qvi, cum vix ex ephebis excessisset, Macedoniæ felicitatis autor fuit. Ab eo tempore diligentius fugit imperia qvam alii ambierunt. Justitiæ autem ita se dedidit, ut injuriam passi ad eum confugiant, metuant qvi leges violaverunt. Magistratibus nostris unicum studium, ipsum suffragantem habere. Egomet in patris ejus succedens amicitiam, cum ille tantos pro me labores susceperit, laudes promtæ ala-

e) Hæ voces non exstant in MSto Spanh. f) Ms. Spanh. τοῦτ' ἐκείνου. g) Σεβῆρον.

a) Ms. Spanh. οὕτως αὐτὸν δέδωκεν. sed Ms. Reg. ut supra & Morell.

alacritati ejus rependo, paria referre non possum. Tu itaq; viro vicem reddes, vel parva potius pro magnis retribues mea caussa. Hic in nostrum cooptatus senatum à majore Senatu est. Condonabis enim mihi, qvod majorem voco Senatum Romanum, cujus Tu membrum es. Contingat itaq; apud vos illi, qvod apud nos contigit. Qvid enim his suffecit ut nomen ejus suis adscriberent. Aut potius neqve hoc ei date, neq; augmentum potestatis qværite. Nam qvoqve si optimi viri inqvirantur, primus in his Olympius: nec omnium postremus ubi conferre aliqvid oportet: & facile tibi fuerit facultatum ejus modum nosse ex iis qvi huic negotio sunt impositi. Oportet tamen cavere, qvando pecunias pendere oportebit, ne injuriam ei faciatis. Atqve initio maxime, qvando Senatores vocatis, ne ex illa re qvicqvam moveatis, (est enim apud eum spirans adhuc Mater, & ex hoc ipso ducens spiritum, qvod filium videre coram licet) nec de profectione faciatis mentionem, tota enim res, si tale qvid fiat, perierit. Neq; hæc tu male curanda in te suscipies, sed

b) φιλίαν, ὁ μὲν ταῦτα ὑπὲρ ἐμοῦ πονεῖ, παρ' ἐμοῦ ἢ ἔπαινος εἰς τὴν προθυμίαν, πρᾶξαι γὰρ οὐδὲν ἂν δυναίμην ἴσον. c) ἀλλὰ σύγε τὸν ἄνδρα ἀμείβου. μᾶλλον ἢ μικρὰ ἀντὶ μεγάλων ὑπὲρ ἡμῶν ἀντίδος. οὗτος ἢ εἰς τὴν ἡμετέραν μετέστη βουλὴν ἀπὸ τῆς μείζονος. συγγνώσῃ ἢ εἰ μείζω καλῶ τὴν Ῥωμαίων, d) σὲ τῆςδε ἐχούσης. γενέσθω τοίνυν αὐτῷ παρ' ὑμῶν, ἃ παρ' ἐκείνων. τί οὖν ἐκείνοις e) ἤρκει τοὔνομα αὐτοῦ παρ' αὐτοῖς ἐγγεγράφθαι; μᾶλλον δὲ μήτε τοῦτο δῶτε. μήτε μείζω τῆς δυνάμεως ζητῆτε. ἐν μὲν γὰρ ἐξετάσει τῶν ἀρίστων, πρῶτος Ὀλύμπιος. οὐδὲ εἰσενεγκεῖν δεῖ πάντων ὕστατος. γνῶναι δέ σοι ῥᾶστον τῆς οὐσίας τὸ μέτρον παρὰ τῶν ἐπὶ τούτῳ τεταγμένων. δεῖ δή σε παρατηρεῖν ἡνίκα ἂν δέῃ χρήματα φέρειν, ὅπως μὴ ἀδικήσητε, καὶ ἔτι γε f) πρότερον ἡνίκα ἂν καλῆτε τοὺς βουλευτάς, ὅπως ἐνθένδε μὴ κινήσητε. μήτηρ γε γὰρ αὐτῷ ζῶσα ἐν ταῖς τοῦδε χερσί. καὶ ζῶσά γε διὰ τοῦτο, ὅτι ἔξεστιν αὐτὸν ὁρᾶν. τοὔνομα δὲ οὐκ ἂν ἀποδημίας ἐνέγκαι, καὶ τὰ πράγματα. εἴ τι γένηται

b) Cod. Reg. διαδεξάμενοι ita & cod. Spanh. c) Mſ. Spanh. ἶσον. d) Mſ. Spanh. Ῥωμαίαν. e) Cod. R. τί οὖν ἐκείνων; f) Mſ. Spanh. εἰ γε.

γένηται g) τοιοῦτον, οἰχήσεται. ταῦτα δὲ οὐκ ἂν σὺ διαφθαρῆναι h) δέξαιο. πείσας i) δὲ σαυτὸν ὡς ἡμῖν τι ἐκ τῶν αὐτῶν βοηθήσεις, καὶ τῇ φιλοσοφίᾳ προσήκοντα πράξεις, καθαρὰν ἡμῖν παρασκευάζων τὴν ἄδειαν.

Θεμιστίῳ.

Ἀνδρόνικος ὁ ποιητὴς οὕτω διέθηκε πρὸς αὐτὸν τὰς μέχρις Αἰθιόπων πόλεις. ὡς εἰκὸς ἦν Ἀνδρόνικον τοιοῦτον ἀφιέντα μέλι. καί τοι τὸ τῆς μητρὸς αὐτὸν καὶ τὸ τῆς πόλεως πάθος διεκώλυσε μὴ πάντα δεῖξαι τὰ ἀγάλματα τῆς ψυχῆς. ἀλλ' ὅμως, οἷς ἠδυνήθη δεῖξαι, δέδωκε τοῖς ἀνθρώποις εἰκάζειν περὶ τῶν οὐ φανέντων. ἐχαρίζετο δὲ ἡμῖν οὐ μᾶλλον διὰ τῶν ἐπῶν, ἢ τῶν ἐπαίνων οἷς ἐχρῆτο κατὰ σοῦ, λέγων τὸν μὲν βασιλέα τιμᾶν σε πᾶσιν οἷς εἶχεν, εὑρῆσθαι δὲ οὐδὲν οὐδέπω τῆς σῆς ἀξίας ἐγγύς. ἐμοῦ δὲ αὐτῷ παραινοῦντος μὴ διωθεῖσθαι τὰς διδομένας ἀρχάς, ὡς ἐνὸν ἄρχειν τε ὁμοῦ καὶ ᾄδειν. ἀλλ' ἐγώ, φησιν, εἶμι δώσων ἐμαυτὸν Θεμιστίῳ μαθητήν. κάλλιον ἡγούμενος τοῦ πολλῶν ἄρχειν.

habebis perſuaſum ſimul & mihi te opitulaturum, & rem dignam facturum Philoſophia, ſi plane ſecuros eo nos nomine præſtiteris.

X.

Andronicus Poëta ita omnibus ad Æthiopas usqve civitatibus ſe commendavit, ut conſentaneum fuit fieri ab Andronico tam melleum carmen edente, licet Matris caſus & Urbis prohibuit eum omnes animi imagines pandere. Sed iis tamen qvas licuit ei demonſtrare, dedit hominibus conjiciendas illas qvæ non conſpiciuntur. Nobis autem non carmine magis jucundus fuit qvam qvibus te proſeqvitur laudibus. Ait enim ab Imperatore omnibus te qvibus poſſet ornatum honoribus nihil tamen repertum qvod ad merita tua accederet. Cumqve ego eum hortarer ut oblatos Magiſtratus amplecteretur, licere enim ſimul & Remp. gerere & poëmata condere, at ego, inqvit, Themiſtio me in diſciplinam dabo, qvod duco qvam multis imperare, pulchrius.

g) C. R. γένοιτο. h) Hæc vox non exſtat in Mſto Spanhemiano.
i) πεῖσον. ibid.

XI.

Non itaq; ſtudio ſolum ac labore curiam reples ſenatoribus, ſed & dormienti tibi ſagena. Celſus noſtrorum hominum optimus, & idem inter veſtros audire dignus, jam per ſe ad bonorum Virorum Synedrium bonus aptusqve. Qvamvis omnia moviſſemus ut hic Vir noſtræ Reip. præficeretur, dixit tamen ipſe ſe ad illam regionem proficiſci qvam Themiſtius ſibi laudaſſet. Nec callidum commentum ignoro. Alii enim illuc currunt *piſcoſi Boſpori amore.* Huic autem minime cordi eſt magiſtratum gerere, ſed ſperat ſi civis veſter fiat, tecum victurum, qvod eſt in Philoſophia vivere. In qva cum non parum Sicyone profecerit, maximos apud te progreſſus confidit ſe facturum. Meæ qvidem res deterius habebunt abſente ſodali qvi opem ferebat, & in qvem triſtia exonerans ſublevabar. Hujus præſentia deſtitutus dolebo. Sed modo Celſo bene ſit, meæ res utcunqve ſe habeant, omnino ex ejus fortuna meam ſolabor. Nunc qvidem ipſum Mater & ego multiqve urgebamus ut ſi poſſet ante hiemem nobis gratificaretur & ad vos tenderet. Sed reſcriptum de eo, profecturum prævertit. In

Θεμιστίῳ.

οὐκ ἄρα διὰ σπουδῆς μόνον πληροῖς τὸ βουλευτήριον βουλευτῶν, ἀλλ' ἤδη καὶ εὕδοντι κύρτος. Κέλσος γὰρ ὁ τῶν μὲν παρ' ἡμῖν ἄριστος τῶν δὲ ἐκεῖ μετά σε τούτου ἀκοῦσαι πρέπων, αὐτόματος ἐπ' ἀγαθῶν συνέδριον ἀγαθός. καίτοι πάντα ἡμῖν κεκίνηται, τοῦτον ἄνδρα τῶν παρ' ἡμῖν προστῆναι πραγμάτων. ὁ δὲ ἔφασκε χώραν διώκειν ἣν ἐπῄνεσε Θεμίστιος. καὶ τὸ σόφισμα οὐκ ἀγνοῶ. οἱ μὲν γὰρ ἄλλοι Βόσπορον ἰχθυόεντα ποθοῦντες, ἐκεῖσε τρέχουσι. τῷ δὲ τῆς μὲν ἀρχῆς οὐ μέλει. νομίζει δὲ, εἰ πολίτης ὑμέτερος γένοιτο, μετὰ σοῦ βιώσεσθαι. τοῦτο δέ ἐστιν ἐν φιλοσοφίᾳ βιῶναι. Ἧς οὐκ ὀλίγου ἐν Σικυωνίᾳ μετασχὼν, μάλιστα προσδοκᾷ μετασχήσειν παρὰ σοί. Ἐμοὶ μὲν οὖν ἕξει τοὐμὸν ἐπιτήδευμα χεῖρον τοῦ παραβοηθοῦντος ἀπόντος, καὶ πρὸς ὃν ἐκφέρων τὰ λυποῦντα ῥᾴων ἐγιγνόμην, τοῦτον ἐγγὺς οὐκ ἔχων ἀνιάσομαι. γιγνέσθω δὲ ἀγαθόν τι Κέλσῳ, καὶ τἀμὰ ὅποι βούλεται χωρείτω. πάντως ἐκ τῶν τοῦδε παραμυθία τοῖς ἐμοῖς. νῦν μὲν οὖν ἥ τε Μήτηρ καὶ ἐγὼ καὶ πολλοὶ κατέχομεν τοῦτον. ὡς ἐνὸν ἡμῖν τι πρὸ τοῦ χειμῶνος χαρίσασθαι

καὶ παρ'

καὶ παρ' ὑμᾶς ἐλθεῖν. ἔφθη δὲ αὐτὸν ἡ περὶ αὐτοῦ δέλτος, ἐφ' ἣ τὰ εἰωθότα πράξεις περὶ ἀτηρῶν ὅπως μέτριον ἔσαι τὸ ἀνάλωμα. ἐδόκει γὰρ ἡμῖν, εἶναι χαριέστερον, ἤδη πολίτην αὐτὸν γεγενημένον, ἢ γενησόμενον ἰέναι.

qvo facies ut soles, atqve ut mediocris sit sumtus, cavebis. Visum enim nobis est pulchrius, civem illum jam factum qvam demum futurum ad vos commeare.

Θεμιστίῳ.

XII.

Ὁμολογῶ μὴ πυκνὰ γράφειν. ὥστε καὶ νῦν ὅτι γέγραφα θαυμάζω. τί οὖν ἀδικοῦντες ἠναγκάσατε μὴ σιγᾶν· ἣν ἂν ἐπιστολὴν λάβητε, τοῖς ἐνταῦθα εὐθὺς ἔγνωσαι. καὶ προδιδόντες τὸν Φίλιον, ἐν τῷ Καρὶ κινδυνεύειν οἴεσθε. εἶθ' ὑμεῖς μὲν ἐπ' ἀγορᾶς δείκνυτε τὰ γράμματα. πνεῦμα δὲ ἐκεῖθεν ἀρθὲν καὶ δεῦρο ἐμπεσὸν, κύματα ἡμῖν ἐγείρει. καὶ ποιεῖ ταῦτα ἃ Μακεδόνιος εἰδὼς εἴ τις ἔροιτο διδάξει. τὴν μὲν οὖν πληγὴν ἐκείνην οὐκ ἂν ἰάσαιτό τις. δέομαι δὲ ὑμῶν μὴ προσθεῖναι δευτέραν. ὅταν δ' ἐμοὶ παραινῇς μὴ τῷ πράττειν εὖ τῶν φίλων ἀμνημονεῖν, αὐτὸς ἐπιλελῆσθαι φαίνῃ τῶν φίλων. ἐμὲ γὰρ ὅτι τούτων δὴ τῶν τοῖς πολλοῖς δοκούντων ἀγαθῶν οὐδὲν οὐδεπώποτε ἐπῆρε, πάλαι μὲν ᾔδεις, νῦν δὲ οὐ βούλει. Καίτοι μοι πολλάκις ἐπιτιμῶν ὅτι τὰς τῶν ἀρχόντων δυνάμεις οὐκ ἠξίουν θεραπεύειν. ὃ τοσούτων νῦν πλέον φυλάττεται, ἴσω

Profiteor me non crebro ad vos scripturum, & nunc etiam qvod scribo miror, &qvod injuria me ad silentium rumpendum coëgistis. Nacti à me Epistolam statim omnibus, qvi illic sunt, notam facitis atqve ita DEum amicitiæ præsidem cum prodatis, in vili Caris capite putatis vos periculum facere. Sic vos qvidem in foro litteras publicastis, at turbo inde sublatus huc irruit & fluctus nobis excitavit, effecitqve ea qvæ Macedonius novit & desiderantibus vobis exponet. Hanc qvidem plagam non facile aliqvis sanaverit, interim rogo vos ne alteram illi adjungatis. Qvod vero mones me ne rebus prospere fluentibus amicorum immemor sim, ipsemet potius amicorum dememinisse videris. Pridem enim constat tibi qvod horum qvæ vulgus putant bona nihil effert animum meum. Nunc autem non vis hoc tibi persuadere, licet sæpe me reprehenderis qvod eorum qvi in imperio sunt

ſunt potentiam adulari noluerim, qvod nunc tanto magis à me cavetur, qvo magis confidere jubet Patriæ fiducia. Ac licet vel maxime illud in felicitatis parte duxiſſem, alii jam potentia valent, illi nempe qvi & nos potentia exuerunt. Vide igitur qvis tibi nunc reconciliatorem ſe præbiturus ſit iterum, ego enim rem in me ſuſcipere eiq; medelam afferre vereor.

προστίθησιν εἰς τὸ θαῤῥεῖν ἡ πατρίς. καὶ μὴν εἰ καὶ σφόδρα οὕτως εἶχον ὡς τοῦτ' εὐτυχίαν ἄγειν, ἑτέρων τὸ δύνασθαι νῦν, τῶν καὶ ἡμᾶς ἀφῃρημένων δύνασθαι. ζήτει οὖν ὅστις σοι πράξει τὰς διαλλαγάς. ὡς ἔγωγε δέδοικα μὴ τοῦ πράγματος ἁπτόμενος, ἀκεστίας γένωμαι.

XIII.

En qvam pridem texere cœpiſti telam ad finem nunc perductam. Lingua Harpocrationis erepta nobis à te eſt & tributa nihil eâdem indigentibus, nodusq; Gordio ad ſolvendum difficilior ſolutus, vel potius illius exemplo qvi ſolvere non poterat diſſectus. Eqvidem, ſi perſuaſiſſes atqve ita tibi habuiſſes, dicerem te ſoluiſſe, nunc cum coëgeris, diſſecuiſſe affirmo. Tu vero ſubrides credo, & potentiâ tua efferens te, qvicqvid vis rapis. At præſes ille tuus Jupiter à qvo deſcendiſti & ad qvem abiturus es, cum facile illi eſſet terram attrahere & mare, attractaq; in ſublimi relinqvere, minatus dantaxat hoc * non executus eſt: Tu vero

Θεμιστίῳ.

Ἰδού σοι τὸ πάλαι ῥαπτόμενον ἐπὶ τέλος ἥκει. Τὴν Ἁρποκρατίωνος ἡμῖν ἀφελόμενος γλῶσσαν ἔδωκας τοῖς οὐδὲν δεομένοις, καὶ δεσμὸν χαλεπώτερον εἰς λύσιν τοῦ Γορδίου λέλυκας, μᾶλλον δὲ ἔτεμες, κατ' ἐκεῖνον τὸν οὐ δυνηθέντα λῦσαι. Εἰ γὰρ πείσας εἶχες, εἶπον ἄν σε λελυκέναι, νῦν δὲ, ἐβιάσω γὰρ, φημί σε τεμεῖν. Καὶ μειδιᾷς δὴ, μέγα φρονῶν ἐπὶ μεγάλῃ τῇ δυνάμει, καὶ πᾶν ὅ, τι ἂν θέλοις, ἕλκεις. Ὁ Ζεὺς δὲ ἐκεῖνος, ὁ σὸς προστάτης, καὶ παρ' οὗ κατέβης, καὶ πρὸς ὃν ἄπει, πρόχειρον ὂν γῆν καὶ θάλατταν ἀνασπάσαι, καὶ κρεμάσαντα ἀφεῖναι μετεώρους, ἠπείλησε μὲν, οὐκ

* Iliad. Θ. 24. Jupiter: αὐτῇ κεν γαίῃ ἐρύσαιμ' αὐτῇ τε θαλάσσῃ·
Σειρὴν μέν κεν ἔπειτα περὶ ῥίον Οὐλύμποιο
Δησαίμην, τὰ δέ κ' αὖτε μετήορα πάντα γένοιτο.

οὐκ ἔδρασε δέ. σὺ δὲ ἄνευ σειρᾶς ἀπὸ νεύματος ἐν χεροῖν ἔχεις, ὅ, τι ἂν δόξῃ. Τὴν μὲν οὖν σεαυτοῦ φιλῶν φήσεις οὐκ ἀδικεῖν. Σῶμα δὲ Αἰγύπτιον παραδιδοὺς Θρᾳκίοις πνεύμασιν, ὅρα τί δράσεις. Λόγον δέ σου λαβὼν, ὃς, ὅσα τῇ πρεσβείᾳ τὴν πόλιν ὤνησας, ἔδειξεν, εἶτα γνοὺς ὡς μεταπέμποιο σοφιστὰς, Μαθητὰς, ἔφην, ὁ καλὸς ζητεῖ Θεμίστιος. Τίς γὰρ ἔτι ῥήτωρ σοῦ τοιαῦτα δημιουργοῦντος; οὐχ οὕτως ὁ Τηλέμαχος ἐῴκει τῷ πατρὶ τὴν μορφὴν, ὡς σὺ τῷ Δημοσθένει τοὺς λόγους. οὓς πάλαι κεκτημένος ὀψέ ποτε ἐξήνεγκας. τῇ τε οὖν ἄλλῃ δεῖ τὴν πρεσβείαν ἐπαινεῖν, καὶ ὅτι τούτοις ἔδωκεν ἀφορμὴν εἰς μέσον ἐλθεῖν. ποίει δὴ πολλὰ τὰ κακὰ, καὶ πέμπε τοὺς λόγους. μὴ τοῖς ἄρχουσι μόνον, ἀλλὰ καὶ οἷς ἄρχειν μὲν οὐκ ἔστιν, ὦτα δὲ ἴσως.

etiam catena (Jovis) destitutus solo nutu qvicqvid placet tenes. Dices qvidem non injuste te facere, qvod amori (Urbis) tuæ hoc tribuis. At dum hominem Ægyptium Thraciis committis ventis, qvid facias vide. Cæterum nactus ego Orationem tuam * demonstrantem qvantum Urbi per legationem Tuam profueris, deinde edoctus qvod Sophistas ad te arcessis; bonus, inqvam, Themistius discipulos captat. Qvis enim alius adhuc Rhetor superfuturus est te talia operante? Neqve sane Telemachus ita exscripsit formæ similitudine Patrem, ut tu orationibus tuis Demosthenem refers, qvas cum pridem in scriniis haberes, tandem aliqvando in lucem protulisti. Cum igitur legationem tuam & aliis fas sit laudare nominibus, tum eo imprimis, qvod illas proferendi ansam dederit. Igitur perge porro multa mala facere, ** modo tuas orationes mittito non ad imperantes solum sed etiam ad eos, qvibus imperia qvidem, at aures fortasse non desunt.

Θεμιστίῳ.

XIV.

Κατὰ μὲν τοὺς λόγους ἡμῖν ἔοικεν ὁ χρηστὸς Ἐλπίδιος, βίου δὲ ὁδὸν

Dicendi facultate par nobis præclarus Elpidius, vitæ semita longe præstat. Erat illi cathedra

* Themistii Orat. 3. in edit. Harduini.
** Sophistas scilicet, ut Harpocrationem, avocando.

& pallium cum cæteris in qvibus adhuc sumus omnibus. At cum videret hos qvi instituendo ætatem terunt, larvis tenuiores esse, (te Socratem excipio, tu enim bene vales, cæteri umbræ) * hoc inqvam videns, cicadarum rebus relictis ad milites se contulit, multosqve qvi aliis injuste facerent, vulneribus affecit, injuriis afflictos liberavit, honestumqve potius qvam numos multos curare à Maximatibus creditur, cujus rei & præsentia tibi fidem possunt facere, & splendidioris habitus, qvæ proposita ipsi spes est. Pulcherrimum in eo, qvod juvenes nauseantes fugit, at facultatem qvam possidet eloqventiæ sibi servat, cujus periculum & audienti & dicenti tibi licet facere. Nam & commovere auditorem & permoveri pulchra oratione potest. Cum in omnibus probandus sit, in uno peccat, qvod tamen tu ipsi fortasse condonabis, multo me amat amore, atqve hoc ipso in nimias mei laudes effunditur.

κατὰ πολὺ βελτίων. Ἦν μὲν γὰρ αὐτῷ θρόνος καὶ τρίβων, καὶ τ' ἄλλα δὴ πάντα, ἐν οἷς ἡμεῖς ἔτι. τοὺς δ' ἐν τῷ παιδεύειν διατρίβοντας ὁρῶν εἰδώλων ἀσθενεστέρους, Σωκράτην δὲ ἐξαίρω τοῦ λόγου. σὺ μὲν γὰρ ἰσχύεις. ἀλλά τά γε τῶν ἄλλων σκιά. Ταῦτ' οὖν ἰδὼν, ἀφεὶς τὰ τῶν τεττίγων, γίνεται τῶν ὁπλιτῶν. καὶ πολλοὺς ἤδη καὶ ἔτρωσεν ἀδικοῦντας, καὶ ἔσωσεν ἀδικουμένους. βλέπων δὲ πρὸς τὸ καλὸν μᾶλλον ἢ πρὸς ἀργυρίου πλῆθος, ὑπό γε τῶν δυνατῶν πιστεύεται. τὰ παρόντα δέ σε πειθέτω. καὶ σχῆμα λαμπρὸν ἐν ἐλπίσι. κάλλιστον δὲ αὐτοῦ, τὸ μὲν τοὺς ναυτιῶντας νέους φεύγειν, τὸ κτῆμα δὲ φυλάττειν τῶν λόγων. Ἔξεστι δέ σοι πεῖραν λαβεῖν καὶ ἀκούοντι καὶ λέγοντι. σεῖσαί τε γὰρ δεινὸς ἀκροώμενον, καὶ ταυτὸ παθεῖν ὑπὸ κάλλους λόγων. πανταχῆ δὲ ὢν ἀγαθὸς, ἓν ἀδικεῖ, παρά σοι δ' ἂν συγγνώμης τύχοι, πολλῷ τῷ φίλτρῳ κέχρηται πρὸς ἐμέ, καὶ τοῦτ' αὐτὸν εἰς ἐπαίνων ὑπερβολὰς ἐκφέρει.

XV. *Ex*

* In Joh. Sommerfeldii versione hoc loco adsuta sunt ex alia Themistii Epistola hæc verba: *Hac itaque prospiciens, eumque laboribus gaudere, proverbium cano*: plantas statim ostendere, cujusmodi fructus prolaturæ sunt. *Plura scriberem, nisi compertum haberem, laudatum amatorem etiam quæ verissima sunt non credere.*

Ex Johannis Sommerfeldii versione.

XV.

Ut ad te, qvod promiseram, non venerim, causa honestissima fuit. Neqve enim potui Juliano me ipsum negare: cui plusqvam mihi ipsi debeo. Tu cur non scripseris, divinare non possum.

XVI.

Gratissima mihi fuit proxima epistola tua: qvandoqvidem ejus desiderium diuturnum mihi fuerat. Neqve vero sum is, qvi velim te arbitrari mendacem. Qvanqvam enim difficile alio scribente crediturus fueram, ex multis epistolis à te scriptis & ad me missis ne una qvidem accepta, posse te diligentem in scribendo videri: tamen qvia ipse scribis, non possum tibi non habere fidem. Sed male perdantur qvi tuarum litterarum tabellariis insidiantur: arbitrati qvod ego certissime credo, argentum atqve aurum se furaturos, si epistolas tuas acceperint: aurea namqve verba scribis. Sed qvid ego alios accusem: qvum tabellarii ipsi (qvod verisimilius esse potest) reddere nolunt ut jubes litteras tuas? Itaqve qvod unum remedium est, illud non tacebo. Si cupis mihi reddi epistolas tuas, da eas hominibus qvi ingenium tuum ignorent: & litterarum expertes sint. Nam & istic major tibi hujuscemodi hominum copia qvam doctorum est.

XVII.

Tandem longum silentium rupimus: sed in me, dormientem canem excitavi. Qvum enim joco scripsissem suspicari me ne litteras tuas aureas arbitrati nonnulli tabellarii sustulissent: epistolam conviciis plenam ad me dedisti. qvanqvam pro meo erga te amore verbera nedum maledicta æqvo animo ex te pati possum. Aureas ego certe tuas existimo litteras: cujus argumentum apertissimum esse potest: qvod eas qvam sæpissime efflagitavi. Verum ne multis verbis epistola tibi molesta sit, brevi tibi persuadeas, malle me abs te plenas furore accipere litteras, qvam nullas. Itaqve si aliter ad scribendum impelli non potes: qvotidianis litteris mihi maledicas. Nam ego ex eloqventia tua tantam capic voluptatem, ut maledicta facile contemnam.

XVIII.

Dianio & mater & patria est, qvam tenes. Non potuit igitur matri se vocanti non morem gerere: patria vero ei dulcis est, qvia

patria

patria est. Horridum vero est ei, qvod in paupertate ministrorum necessitates expectat. Qvum itaqve & matri eum gratificari vellem, & eum non malum habere fas sit: visum est mihi, ut primum ad te proficisceretur. Inde Palladis opem accipiens omnia aggredietur: hujus enim deæ præsidio vel stragem effugere posfit. Operæ pretium non fuerit huic porrigere manum : primum qvidem qvod maximam abs te petentibus opem tulisti: qvi nullo beneficio te demeriti essent: nihilqve rogatu amplius fecissent. Deinde qvoniam meos familiares non potes dicere non esse tuos. Tertio qvod si velis primo loco ponendum est : qvoniam affinis Aristæneti hic est. Unde fit ut qvum ei gratificeris qvod me amas, ad hoc ipsum tua qvoqve erga eum benivolentia adducaris. Verum ut alia omittam: bene mereberis de viro, apud qvem multos de te sermones inveneris: non in labris sed in memoria & in animo sitos: allosqve per qvos significasti te factum esse oratorem. Hunc autem sermonem Clementius ad nos tulit qvasi nihil scriberes, nos autem scientes repperit non minus qvam se. Dicerem vero hunc ipsum esse mihi filium meorum multis ex causis. Cæterum vera & minime obscura Themistio loqvar.

X. *Themistii locus de Empedocle.*

Apud Themistium hæc verba occurrunt Oratione duodecima, qva Jovinianum Imp. Christianum ob sancitam lege Religionis libertatem celebrat : Ἀγαστὸς μὲν οὖν καὶ τοὺς ἄλλους τοῦ νόμου προσήκει τὸν θειότατον Αὐτοκράτορα, μάλιστα δὲ οἷς οὐκ ἐφίησι μόνον τὴν ἐλευθερίαν, ἀλλὰ καὶ τοὺς θεσμοὺς ἐξηγεῖται, εἰ φαυλότερον Ἐμπεδοκλέους, οὐ, μὰ Δία, ἐκείνου τοῦ παλαιοῦ. οἶδε γὰρ ἀκριβῶς, ὅτι τῶν ἀνθρωπίνων ἀγαθῶν ἑκάστῳ ἀπάτη καὶ φενακισμὸς παραπέπηγε, καὶ ὑποδύεται μεγαλοπρέπειαν μαγγανεία, καὶ εὐσέβειαν ἀγυρτεία. καὶ διὰ τοῦτο τὰς μὲν προσάγει, τὰς δὲ κωλύει &c. Qvibus verbis videtur Themistius innuere Empedoclem qvendam juniorem, eumqve conferre cum illo veteri, inter Pythagoricos Philosophos longe celebratissimo.

Ecqvis vero ab Oratore novi Empedoclis nomine tangatur, eruditi viri non indignum putaverunt inqvisitione. Itaqve Petavius interpres Themistii, obscuritatem loci præfatus hanc suam conjecturam in notis ad illam orationem lectori proposuit. *Empedoclem opinor Christum Dominum Gentilis homo atque impius vocat, quasi se ille perinde ut*

ut Empedocles Deum haberi voluerit, eodemque ipso suo conatu mortem sibi arcessiverit. Sed aperte de Christo dicere non ausus est, ne pium & Christianum Principem offenderet. Atque utinam hæc ille quæ dicit aliam sententiam pati possent. Magno quippe redemtum velim, ut ne tam conscleratum dictum elegantissimis hisce scriptis illigatum fuerit. Petrus vero Petitus libro 2. Miscellanearum observationum cap. 13. testatus est sibi Petavianam illam suspicionem improbari, nec probavit se illa cuiqvam ex doctis qvod sciam. Idem porro gaudet se in feliciorem, atqve ut illi videtur certissimam Themistianæ sententiæ interpretationem incidisse. *Nempe Empedocles est Peregrinus Philosophus iste Cynicus, de quo Gellius, & Lucianus, qui patria profugus in Palæstina Christianæ militiæ nomen dedit, & doctrina ita eminens super alios Christianos factus, ut sacros libros enarraret, & Christianis Magister, Propheta, omnia esset: qui denique Christianismum ejuravit, ad Cynicam sectam se contulit, & demum insano gloriæ amore furens, pyra exstante, Olympiæ in totius Græciæ conventu se sponte flammis absumendum dedit exemplo Empedoclis.* Sed ecce tibi præstantissimum atqve eruditissimum Leidensium Theologum, Stephanum Lemonium in prolegomenis ad Varia sacra, Petiti qvoqve sententiæ renunciantem, eaqve verius aliqvid & oratoris menti accomodatius promittentem. *Themistius reputans Empedoclis doctrinam, famam, honores, facinus, committensque cum animo, doctrina, fama, laudibus, fortitudine Polycarpi Martyris, facile & pro sua innata & oratoria dicendi facultate potuit Polycarpum vocare juniorem & alterum Empedoclem, cujus doctrinam, sapientiam, merita æquaret Jovianus Imperator, orationis Themistianæ ingens & maximum argumentum. Qui variis legibus & edictis Imperio se commendaverat, sicut Polycarpus apud Christianos variis scriptis ac Epistolis olim inclaruerat.* Eqvidem fateor mihi etiam lectis iis, qvæ ad refellendam Petiti sententiam à Lemonio scripta sunt, nihilominus eam non desiisse verisimiliorem videri Lemoniana, siqvidem juniorem aliqvem Empedoclem à Themistio perstringi ponamus, uti Petito suffragari etiam non dubitat Cl. Menagius p. 382. ad Laërtium, edit. Wetstenianæ. Qvo diligentius autem Themistii verba perpendo, nullum in illis deprehendo novum Empedoclem, sed de antiqvo solum sermonem esse contendo. Nam vocula ὁ non connectenda est cum verbis ἐκείνȣ τȣ παλαιȣ, sed respicit ad id qvod præcesserat: atqve idem est ac si dixisset Themistius, ὁ φαυλότερον, μα Δία, ἐκείνȣ

ἐκείνου τοῦ παλαιοῦ. Itaqve ſimpliciſſima & veriſſima verborum Themiſtii expoſitio eſſe videtur, qvam reperi in Merici Caſauboni, digni tanto parente filii notis ad Marcum Antoninum pag. 87. ſeq. Unde patebit cum veteri Empedocle conferri Jovianum Imperatorem. Caſauboni verba hæc ſunt: *Nullum in rebus humanis ſincerum bonum eſſe, cui malum vel apertum & manifeſtum, vel ſpecie boni fallens annexum non ſit, ex adverſo (τὴν τῶν πραγμάτων ἀντιστοιχίαν eleganter vocat Plutarchus ad illam de qua diximus elementorum contrarietatem fortaſſe alludens) oppoſitum, eamque vetuſtiſſimam, fati ſeu providentiæ legem eſſe, tot ex antiquis ſunt qui obſervant, ut qui dixerit quam qui non dixerit, invenire difficilius ſit. Ut igitur Platonem, Theophraſtum, Dioniſium Halicarnaſſeum, Diodorum Siculum, Dionem Chryſoſtomum, Longinum & Ethnicos alios Græcos, ut Procopium Chriſtianum aut ſemi Chriſtianum potius, ut Græcos Patres, aut Latinos Patres, alios ve cujuſcunque generis omnes omittam. Themiſtius ipſe jam ſupra Orat. 3. aliis verbis eandem ſententiam complexus erat, ubi ait:* Sane unumqvodqve eorum qvæ in hominum vita ſunt bonorum, periculo ſemper aliqvo tectum & obvolutum videtur, nullumqve eſt contrarii penitus expers ac ſincerum : Nec abſurde qvidam ſcenicus Poëta dixit nullum in vita bonum eſſe, qvod radice ab una, qvalis arbor, prodeat, ſed ſemper illi, qvod malum eſt, adnaſcitur. *Laudat igitur Themiſtius Imperatoris edictum, non eo ſolum nomine, quod religionis optionem liberam reliquerit, ſed quod eadem lege qua id permittebat, grande iſtud arcanum (θεσμοὺς ipſe vocat appoſitiſſimo vocabulo) ab Empedocle veteri Philoſopho primum animadverſum & literis proditum, de boni malique conſilio & indiſſolubili nexu diſertis verbis executus ſit: aut ſi non diſertis ille verbis, at ipſo tamen effectu propoſitoque legis, (ſaltem ut Themiſtius propoſito ſuo inſerviens interpretatur) inſinuaverit. De Empedocle Plutarchus περὶ εὐθυμίας teſtis.* Παλίντροπος, *inquit,* ἁρμονίη κόσμου, ὥσπερ λύρης καὶ τόξου, καὶ τῶν ἀνθρωπίνων καθαρὸν οὐδὲν οὐδὲ ἀμιγές. *Et mox poſt laudatum Euripidis eundem quem laudat & Theophraſtus in eam rem locum, pergit:* οὐ γὰρ (ὡς ὁ Μένανδρός φησιν) ἅπαντι δαίμων ἀνδρὶ συμπαραστατεῖ, εὐθὺς γενομένῳ μυσταγωγὸς τοῦ βίου ἀγαθός: ἀλλὰ μᾶλλον (ὡς Ἐμπεδοκλῆς) διτταί τινες ἕκαστον ἡμῶν γενόμενον παραλαμβάνουσι καὶ κατάρχονται μοῖραι καὶ δαίμονες. *Et poſt prolatos Empedoclis verſus (verbis ut pleraque ſunt Empedoclis non uſitatis quidem, ſed id tamen ipſum quod Themiſtius hic, non obſcure ſi quis attendat, innuentibus) ita pergit:* ὥστε τούτων ἑκάστου σπέρματα τῶν παθῶν ἀνακεκραμένα δεδεγμένης ἡμῶν τῆς

γενέ-

γενέσεως, καὶ διὰ τὸ πολλὴν ἀνωμαλίαν ἐχούσης. Cætera apud ipsum legantur. Themistii sententia sic exposita & extra controversiam posita, de verbis videamus, quæ etsi longe aliter accipienda quam voluit interpres, minima tamen & fere nulla mutatione sic scribenda censeo: ἀγαθαὶ μὲν οὖν καὶ τῶν ἄλλων (ita malo quam τοὺς ἄλλους, quod tamen ferri potest, nec sententiæ quam volumus incommodat) οὓς νόμους προσήκει τὸν θειότατον αὐτοκράτορα, μάλιστα δ᾽ οἷς (id est τούτων vel ἐκείνων οἷς) οὐκ ἐφίησι μόνον &c. Dignus, *inquit* Imperator, qvem venerantes admiremur, tum ob alia qvæ lege illa continentur, tum præcipue, qvod non solum religionis libertatem indulgeat, sed & æternas illas leges à Deo latas non minus perite, non ille (*Imperator scilicet*) per Jovem, (*elegans hæc ἀναδίπλωσις, seu ἐπίζευξις est dicenda, non intellecta præcipue decepit interpretem*) qvam vetus ille Empedocles explicet. Hactenus Mericus Casaubonus. Sane hæc mihi verisimiliora etiam visa verborum Themistii expositio, qvam qvæ novissime ad illum locum allata à doctissimo editore his verbis: *Quovis ego pignore contenderim voces eas quæ proxime has οὐ φαυλότερον Ἐμπεδοκλέους sequuntur, οὐ, μὰ Δία, ἐκείνου τοῦ παλαιοῦ, inutile quodpiam glossema esse, qualia sane multa in Themistii textu irrepsisse animadvertimus, nam neque ullo modo cohærent cum oratione reliqua, & iis expunctis nihil admodum hîc superest difficultatis aut salebrarum, unde se quisque expedire nullo negotio non possit. Gratulandum enim Imperatori ait ob sancitam in Religione tuenda libertatem, sed ab iis maxime, quorum jura ritusque dijudicat & explanat, nihilo deterius quam Empedocles olim fecisse perhibetur, quem ajunt ut refert Suidas consuetudine Deorum usum didicisse ex iis ὅπῃ τοῖς ἀνθρώποις χαίρουσι καὶ ὅπῃ ἄχθονται, cum cæteri mortales in explicanda Deorum natura & cultu conjectura solummodo & opinione, aut omnino errore ducantur. Ad hunc enim morem Jovianus Augustus, cum intelligat ad veneficia à sacrificiis (Ethnicorum scilicet, quorum ritibus addictum fuisse Themistium certum est) & à religione ad superstitionem facilem prolapsionem esse, sic paganorum ritus secernit à cæteris, ut istos eis condonet, illis interdicat: quod cum sapienter admodum sancitum sit, hos ipsos quorum in rem ea maxime cedunt, gratulari Imperatori oportet.*

CAPUT XIX.

De BASILIO Magno & Seleucienſi.

S. Baſilii Magni ætas & vita. 1. *Scriptores de illo veteres.* 2. *Recentes.* 3. *Alii Baſilii ultra triginta.* 4. *Editiones Baſilii Magni operum Latinæ, Græcæ & Græcolatinæ.* 5. *Scripta ſingula in editionibus Græcolatinis comprehenſa, cum variis obſervationibus.* 6. *Scripta Baſilii vel quæ ſub ejus nomine feruntur, & quæ in editionibus Græcolatinis non exſtant.* 7. *Precatio ab H. Hammondo edita.* Ibid. *Index eorum ad quos ſcripſit & quorum in Epiſtolis meminit S. Baſilius.* 8. *Index Homiliarum & Epiſtolarum S. Baſilii, adſcriptis ordine Alphabetico ſingularum initiis.* 9. *De Baſilio Seleucienſi ejusque ſcriptis.* 10.

BASILIUS, *magnus* ille Veritatis doctor a) atqve Doctrinæ inprimis de Spiritu S. catholicæ Vindex & aſſertor præcipuus, natus Neocæſareæ, qvæ ante Mazaca, in Pontica Cappadociæ regione circa A. C. 316. b) parentibus *Baſilio*, communi tum in illis locis virtutis Magiſtro c) & *Emmelia*: ne de avia *Macrina* dicam, cujus memoria inter ſanctos 14. Januar. d) recolitur, qvemadmodum parentum 30. Maji. e) Frater fuit *Gregorii Nyſſeni*, major natu: & *Naucratii* Monachi, *Petrique* Epiſcopi Sebaſteni, & *Macrinæ* † ſororis. Eloqventiæ & artium Magiſtros præclaros habuit Antiochiæ & CPoli *Libanium*, Athenis ubi Juliano †† com

a) ὁ μέγας τῆς ἀληθείας διδάσκαλος. Zachariæ Mytilenæo pag. 224. edit. Barthii, & καύχημα τῆς Ἐκκλησίας, S. Athanaſio Epiſt. ad Palladium Presb. T. 1. p. 734. ὁ ἔνθεος τῆς οἰκουμένης φωστήρ, Gennadio Epiſtola de prædeſtinat.

b) Vide Acta Sanctor. T. 7. Maji p. 658.

c) ὃν κοινὸν παιδευτὴν ἀρετῆς ὁ Πόντος τηνικαῦτα προὐβάλλετο. Nazianzenus Orat. 20. p. 324. Palladia qvam matrem memorat Baſilius Epiſt. 366. non fuit mater ſed cognata qvam matris loco veneratus eſt.

d) Bollandus in Actis Sanctor. T. 1. Januarii p. 952. ſeq. Meminit aviæ hujus ſuæ Baſilius Epiſt. 79. p. 895.

e) Papebrochius T. 7. Act. Sanctor. Maji pag. 242. ſeq.

†) Vide Nicephorum X. 19. & Nyſſenum in elogio Macrinæ.

†† commilitone in ſtudio bonarum litterarum uſus eſt, *Himerium, Proæreſiumque.* Hinc cum in Eccleſia Cæſareenſi Lectoris, Diaconi & Presbyteri muneribus functus eſſet, Monaſticam vitam prætulit, ſimultate ipſi cum Epiſcopo ſuo Euſebio intercedente. f) In Ponti igitur ſolitudines ſeceſſit, atqve ibi *Gregorii Nazianzeni* ſuaviſſima conſuetudine eſt uſus. Reconciliatus inde Epiſcopo ſuo, g) adhuc ſuperſtiti adjunctus, & A. C. 370. defuncto ſucceſſit Eccleſiæqve Cæſareenſis Epiſcopus ordinatus die 14. Junii, * cum per annos octo h) illud ſacrum munus geſſiſſet, diem obiit ſupremum i) A. C. 379. Calendis Januarii.

II. Scriptores veteres, de S Baſilii vita & laudibus conſulendi.

Greg. Nazianzeni Oratio XX. qvæ dicta eſt in S. Baſilii funere. Ejusdem Epigrammata XII. in Baſilium cum anonymi Græca proſaria expoſitione, edita à Lambecio VIII. p. 366-371. Epitaphium carmen qvod eſt qvartum decimum ordine T. 2. Opp. Vindendus etiam Epiſt. 38. &c.

Gregorii Nyſſeni Oratio in laudem Baſilii fratris, ἐπιτάφιος. Tom. 2. pag. 911.

Ephræmi Syri, elogium S. Baſilii, ipſo ſuperſtite adhuc ſcriptum, ut notavi lib. V. cap. 2. pag. 324. adde Combefiſii Bibliothecam Concionatoriam Tom. 7. pag. 9. ſeq.

†† Baſilius Epiſt. 208. ad Julianum Imp.

f) Baërtius Act. Sanctor. T. 2. Junii p. 833. Sozomenus VI. 15. Gregorius presbyter in vita Nazianzeni p. 13. &c. In eremo delectatum eſſe Philoromi amicitia Baſilium narrat Palladius in Lauſiaca p. 121. Vide & qvæ ipſe de vita ſua Monaſtica Baſilius Epiſt. 79. ubi fratrem Gregorium (Nyſſenum) ſecum vixiſſe in monaſterio ad fluvium Iridem teſtatur. De Gregorio Nazianzeno autem intelligendus Epiſt. 141. qvem σκεῦος ἐκλογῆς καὶ φρέαρ βαθὺ, τὸ τοῦ χριστοῦ στόμα, appellat. Multa de illius & Baſilii amicitia Gregorius presbyter in Nazianzeni vita.

g) Idem Baërtius pag. 839.

* Hinc Martyrologia Baſilii memoriam 14. Junii celebrant, ut Menologia Calendis Januarii.

h) Nazianzenus de Baſilio: ὀκταετῆ λαοῖο θεόφρονος ἡνία τείνας, apud Lambecium VIII. p 368.

i) Baërtius loco laudato p. 813.

Pseudo Amphilochius (sæculi IX. scriptor ut videtur) de vita & miraculis S. Basilii. Dixi de illo lib. V. cap. 12. pag. 505. sed jam addo partem ejus extremam qvæ in Combefisii editione non exstat, vulgatam ex Codice Vindobonensi à Lambecio VIII. pag. 366. adde pag. 382.

Joannes Damascenus Orat 1. de imaginibus T. 1. edit. præclaræ Leqvinianæ p. 327. laudat βίον Βασιλείου τοῦ μάκαρος δι' Ἑλλαδίου τοῦ αὐτοῦ μαθητοῦ καὶ διαδόχου τῆς ἱεραρχίας *Vitam, B. Basilii scriptam ab* Helladio *discipulo ejus & successore.* Sed illa jam pridem intercidit, licet partem ejus ex Anastasii Bibliothecarii versione legisse se MS. testatur Baronius ad Martyrolog. Rom. ad Calendas Januarii.

Simeon Metaphrastes de S. Basilio, (qvem Græce MS. testatus est se habere Heribertus Rosvveidus,) & *Græcorum Menæa* 1. Januar.

Gregorius presbyter in vita Greg. Nazianzeni.

Johannes Euchaitensis, *Philotheus* CPol. *Nicolaus Cabasilas*, *Theodorus Metochita*, *Matthæus Camariota* in tres Hierarchas qvi sunt Basilius, Nazianzenus & Chrysostomus; & qvorum memoriam junctim celebrant Græci 30. Januarii. Ex his solus *Philotheus* editus est, cæteri MSti adhuc feruntur, ut dixi lib. 5. c. 15. p. 558.

Philostorgius VIII. 11. 12. 13. *Socrates* IV. 26. *Sozomenus* VI. 15. *Tripartita* VII. 36. *Nicephorus* X. 17. seq. &c.

Photius Cod. CXLI. seq. Bibliothecæ.

Hieronymi c. 116. *S. E. Theodoreti* IV. 19 & præf. in Canticum *Augustini* 1. contra Julian. Pelagianum, *Suidæ*, *Gaudentii* Brix. *Vincentii* Lerinensis & *Theodori Prodromi* loca S. Basilii operibus à Parisiensibus præmissa sunt.

III. Scriptores recentiores.

Jo. Baptistæ Mantuani de vita S. Basilii libri II. carmine Heroico.

Erasmus lib. XXVIII. edit Londinensis, Epistola 7. ad Jac Sadoletum qvæ loco præfationis præmittitur editioni Græcæ Basilii A. 1532. Vide etiam lib. XXIX Epist. 90. seq.

Oratio de S. Basilio inserta T. 3. declamationum Witebergensium pag. 716. seq.

Godfridus Hermantius (Tillemontii memoriis tunc adhuc ineditis usus) in vita Basilii & Nazianzeni Gallice scripta, Paris 1674. 4. duobus Voluminibus. Laudat Baërtius eaqve usum se profitetur T. 2. Act. Sanctor. Junii p. 810.

Tillemontius tomo IX. memoriarum Historiæ Ecclesiasticæ, edito Paris 1703. 4.
Franciscus Baërtius in vita Basilii T. 2. Act. Sanctor. Junii p. 807. seqq.
Matthæus Raderus in viridario Sanctorum p. 24. seq.
Omitto velut notiss. Centurias Magdeburgenses Centuria IV. Baroniumqve & alios Annalium & Historiæ Ecclesiasticæ scriptores, atqve Eliam du Pin Tomo secundo Bibliothecæ suæ & cæteros qvi de Scriptoribus Ecclesiasticis egere. Antonius Possevinus in Apparatu sacro etiam de Codicibus scriptorum Basilii manu exaratis qvi in Bibl. Augustana, Messanensi & Monachiensi exstant, monet, atqve in versiones varias scriptorum Basilianorum observationes complures cum Lectore communicat.
Abrahamus Scultetus parte IV. Medullæ Patrum.
Guil. Caveus in vitis primitivorum Patrum Ecclesiæ, Anglice scriptis, & deinde translatis in linguas Belgicam atqve Germanicam T. 2. edit. Germanicæ p 504--598. Brem. 1704. 4.
D. Theophilus Spizelius in vetere Academia JEsu CHristi p. 73. seq.

IV. Alii Basilii ultra XXX.

Basilius *Abbas* S. Lauræ prope Hierosolyma. Vide infra, Maleinus.
Basilus *Achridenus*, vide infra, Thessalonicensis.
Basilius *Amasenus* in Cappadocia Episcopus & Martyr Nicomediæ A. C. 322. de qvo Henschenius in Actis Sanctor. T. 3. April. 26. pag. 416. seq. Acta illa fabulosa videntur Valesio pag. 208. ad Euseb.
Basilas sive Basilius arcis Mechææ * atqve inde ab A. C. 336. qvo Marcellum in Synodo CPol. depositum constat, *Ancyranus* Episcopus de qvo Hieron. de scriptor. Eccles. c. 89. Plura de eo Tillemontius T. 7. memor. Ecclesiastic. Cum Arianis non fecisse probat D. Ittigius ὁ μακαρίτης appendice ad lib. de hæresiarchis Seculi I. & II. p. 453. seq.
Basilius *Ancyranus* Episcopus junior qvi in Synodo Nicæna II. A. C. 787. Confessionem obtulit qvæ exstat T. 3. Concilior. edit. Binianæ pag. 481.
Basilius *Antiochenus* Episcopus A. C. 456. & 457. cujus meminit Nicephorus XV. 19. Simeonis Eremitæ ad eum Epistola apud Evagrium

* Non *artis Medicinæ* ut in libro Hieronymi A. 1700. Helmstadii excuso legas.

grium lib. II, cap. 10. Ad eundem Basilium scripsit Leo Imp. & Leo 1. Episcopus Rom. & Baradatus teste Ephraimo apud Photium Cod. 229. sub fin.

Basilius *Aquarum Sextiarum* Episcopus, cujus meminit Honoratus in vita Hilarii Arelat. c. 22.

Basilius junior *Asceta*, cujus vitam scripsit Gregorius ejus discipulus clarus temporibus Leonis sapientis Imp. Exstat in Actis Sanctor. T. 3. April. 26. adde Lambecium VIII. p. 359.

Basilius *Bicantiorum* presbyter, de qvo Moschus in prato spiritali cap. 40.

Basilius *Bulgaroctonus* * Imperator ab A. C. 976. ad 1025. de cujus Novellis Constitutionibus dicam libro VI.

Basilius *Cæsareensis* ** junior cujus inediti commentarii ad Orationes Nazianzeni, Constantino Porphyrogeneto dicati exstant in variis Bibliothecis, ut Coisliniana p. 296. & in tribus Codicibus pag. 298. seq.

Basilius *Chrysostomi* qvi ei libros de Sacerdotio dicavit, familiaris, jam Episcopus circa A. C. 372. adeoq; à Seleuciensi qvi annis sexaginta amplius post floruit, haud dubie diversus, licet aliud visum sit viris qvibusdam doctis, secutis Photium Cod. 168. Confer Tillemontium T. 15. memor. Hist. Eccles. p. 340. Et qvæ infra in Basilio Raphanensi.

Basilius Irenopolitanus in *Cilicia* Episcopus, à qvo Nestoriani dicti Βασιλειανοὶ ut notavit Mich. le Qvien ad Jo. Damascenum T. 1. pag. 100. De ejus Historiæ Ecclesiasticæ libris tribus, Photius Cod. 42. Vide qvæ dixi lib. V. cap. 4. pag. 114. Ejus opus contra Archelaum Coloniæ in Armenia presbyterum memorat Svidas: contra Joannem Scythopolitam Photius Cod. 107.

Basilius *Confessor*, Episcopus *Cretensis* & dein Thessalonicensis, de qvo Bollandus ad Calend. Februar. Tom. 1. p. 242. sq.

Consules Cæcina Decius Basilius *** A. C. 463. & Cæcina Decius Basilius junior Ao. 529. tum Flavius Basilius Ao. 480. & Flavius

* Vide Allatium p. 230. ad Georg. Accropolitam.

** Vide qvæ de illo lib. V. c. 13. p. 540. Caveus hunc refert ad A. C. 675. sed junior est Constantini Porphyrogeniti ætate scripsit. A Sambuco vocatur Thessalonicensis, sed ipse se Basilii Cæsarensis κοινωνὸν καὶ ὀνόματος καὶ θρόνου appellat.

*** Ad hunc scribit Sidonius.

vius Basilius junior A. 541. ultimus privatorum qvi consulatum ordinarium gesserit, nomenqve anno dederit. Vide Victorii Canonem Paschalem. p.69.

Basilius *Ephesi* Episcopus A.C. 434-444.

Basilius *Hierosolymitanus* Patriarcha, cujus Epistola Synodica ad Imp. Theophilum qvi ab A.C. 829. ad 841. rebus præfuit, exstat in Combefisii manipulo Orig. CPol. p.110.-145. Paris.1664. 4.

Basilius *Irenopolitanus*, perperam à Cilice distinguitur in Chartophylace clarissimi Cavei (qvi id recte deinde emendavit) & in pandectis Hendreichii Brandenburgicis.

Basilius *Isauriæ* Episcopus, idem cum Seleuciensi.

Basilius *Larissæ* in Thessalia Metropolitanus Baluz. pag.886. novæ collect. Concil.

Basilius *Macedo* Imp. ab A. C. 866. ad 889. de cujus κεφαλαίοις παραινετικοῖς dixi lib.V. c.5. p.572. seq. De ejus variis Constitutionibus & Legibus, aliisqve scriptis ad Jura spectantibus disserendi locus erit libro VI. qvemadmodum & de Novellis Basilii *Porphyrogeniti* Imp.

Basilius *Magnesiæ* Episcopus interfuit Concilio Nicæno II. T. 3. Binii pag. 516.

Basilius *Magus*, de qvo Gregorius Magnus lib. 1. dialogor. p. 1331. seq. T.1. Opp. & Cassiodorus IV. 2. Var.

Basilius *Maleinus* S. Lauræ prope Hierosolyma archipresbyter & Abbas cujus ἀσκητικὴ ὑποτύπωσις, * & libellus qvo probat *Asceta* non esse captanda honoraria nec honores ambiendos, MS. Græce in Bodlejana Bibl.

Basilius *Asceta*, *Marciani* discipulus, à qvo conditum Monasterium in Seleucobelo civitate Syriæ narrat Theodoritus Histor. religios. cap.3. inter discipulos ejus *Sabinum*, miramqve & hujus abstinentiam prædicans. Eundem cum Basilio Seleuciensi illum facit Baronius ad A.C. 382. n. 68. sed rectius, distinguendum esse monet Tillemontius T.15. memor. p.341.

Basilius *Megalomites*, cujus ænigmata Græce exstant MS. in Bibl. Bodlej.

Basilius *Monachus* Cappadox cujus fertur responsum sive ἀναφορὰ ad Nicetam Metropolitam Thessalonicensem circa A.C. 1200.

* ὑποτύπωσις illa sive descriptio Vitæ Monasticæ Latine exstat in Bibliothecis Patrum, interprete Jac. Pontano.

Basilius *Nicomediensis* Martyr. Supra in Amaseno. De aliis Basiliis *Martyribus* octo vel novem, Baronius ad Martyrolog. Romanum.

Basilius *Patricius & præfectus Cubiculi*, cujus Naumachica hactenus inedita dabo Græce infra.

Basilius *Pegoriota* qvi inter Melodos Græcæ Ecclesiæ laudatur à Leone Allatio, & qvi plura de eo dicet, Rev. Urbano Gotfrido Sibero.

Basilius *Philippensis* cujus homilia in præsentationem B. Virginis in templo, MS. Græce in Bibl. Bodlei.

Basilius *Pisidiæ* Episcopus, Iconomachus, in qvem invehuntur Patres Synodi VII. actione 1. T.1. Binianæ edit. A. 1618. p. 482.

Basilius *presbyter*, cujus vita auctore incerto in T. 3. Act. Sanctor. Martii 22. pag. 380. Latine, & Græce ad Voluminis calcem.

Basilius patricius & *præfectus Prætorio* sub Rege Odoacro. Vide Baronium ad A. C. 483. n. 10. seq.

Basilius *Raphanensis* in Syria Episcopus qvi A. C. 381. Synodo CPol. subscripsit. Hunc Basnagius ad A. C. 382. 6. putat esse illum cui Chrysostomus libros de Sacerdotio inscripsit.

Basilius *Russiæ* Imperator cujus Epistolam de translatione reliqviarum suæ Matris allegat Allatius contra Hottingerum p. 177. seq

Basilius *S. Sabæ* Archimandrita Romæ, ad qvem Theodori Studitæ Epistola 35. libri I.

Basilius *Seleuciensis* de qvo infra hoc capite.

Basilius Episcopus *Sycomazanus* (al. *Sycaminanus*) qvi interfuit Synodo CPol. sub Menna A. C. 536.

Basilius *Sykei* Episcopus, qvi interfuit Synodo septimæ sive Nicænæ II. A. C. 787. celebratæ. Vide T. 3. Binianæ edit. p. 515.

Basilius Achridenus, ArchiEspiscopus *Thessalonicensis* cujus responsio ad Epistolam Hadriani IV. Papæ in jure Græco Rom. p. 307. & apud Allatium de consensu p. 658. & post Jo. Zonaram in Canones Concilior. 783. Ejusdem Basilii ad qvæstionem de conjugio duorum fratrum cum amita consobrini à magno Dyrrachii Sacellario propositam exstat in jure Græco Rom. p. 309. & 408.

Basilius *Trajanopolitanus* in Thracia, qvi interfuit Concilio Chalcedonensi.

V. Editiones Operum Basilii Magni.

GRÆCÆ.

Basil. 1532. fol. cum præf. Erasmi, apud Froben. In hac editione sunt

sunt Homiliæ in Hexaëmeron, in Psalmos, & aliæ variæ homiliæ XXIX. Liber de Spiritu S. & Epistolæ.

Venet. 1535. fol. apud Steph. Sabium, in qvo volumine sunt Ascetica Ethicaqve & de Virginitate & contra Eunomium libri qvinqve.

Basil. 1551. fol. cum præfatione Græca Jani Cornarii ad Julium Numburgensem Episcopum. In hac editione continentur: In Hexaëmeron homiliæ undecim. In Psalmos homiliæ XVII. Variæ homiliæ XXIX. Liber de Spiritu S. Epistolæ Basilii & Nazianzeni CLXXX. Ἀσκητικῶν λόγοι septem. De judicio DEI. De fide. ἠθικῶν ὅροι LXXX. Ἐρωτημάτων ἀσκητικῶν κατὰ πλάτος ὅροι LV. ἐρωτημάτων ἀσκητικῶν κατ' ἐπιτομὴν ὅροι CCCXIII. Ἐπιτίμια διάφορα sive pœnæ variæ Ecclesiasticæ delinqventibus Monachis & κανονικαῖς constitutæ. Constitutiones Asceticæ XXXIV. Epistola ad Chilonem. Alia ad Monachum prævaricatorem. De baptismo libri II. Liber περὶ τοῦ αὐτεξουσίου, de libero arbitrio. Alius de virginitate. De paradiso liber & libri V. adversus Eunomium.

LATINÆ.

Paris. 1520. fol. apud Ascensium.

Coloniæ 1531. fol. apud Cervicornum, qvam editionem perseqvitur Gesnerus in Bibl.

Basil. 1540. fol. apud Hervagium cum præfat. Wolfgangi Musculi. Hanc editionem præter Gesnerum recensent Bellarminus de S. E. & B. Gerhardus in Patrologia.

Basil. 1552. fol. edente Jano Cornario.

Basil. 1565. fol. apud Jo. Oporinum, cum eadem Musculi præfatione, qvi in hac editione scholia in Psalmos, & enarrationem in sedecim capita Esaiæ, & Epistolas qvasdam adjunxit.

Parisiensis Godfridi Tilmanni 1566. fol. qvæ recusa est

Antwerp. 1568. fol. apud Philippum Nutium. Hanc editionem recenset Possevinus in Apparatu Sacro.

Paris. 1571. fol. apud Sebast. Nivellium: prioribus nitidior, pleniorqve & castigatior, qvam secuta Parisiensis apud Sonnium A. 1603. fol.

Postrema Antvverpiensis 1616. curante Andrea Schotto fol. repetita Coloniæ 1618. fol.

Denique Franciſcus Combefiſius tum in Eccleſiaſte Græco Pariſ. 1674. 4. tum in Bibliotheca Concionatoria ibid 1662. fol. varias Baſilii Homilias Latine à ſe vel recenſitas vel de integro verſas Latine edidit.

Germanica.

Ingolſtad. 1591. fol. Schvveikhardo Comite Helfenſteinienſi interprete.

GRÆCOLATINÆ.

A. 1618. *Pariſ.* fol. 2. Vol. ex officina Nivelliana. Hæc inſignis & nitida, emendataqve editio recenſetur à Philippo Labbeo T. 1. de ſcriptor. Eccleſ. p. 177. ſeq. & ab Hendreichio in pandectis Brandenburgicis, ſed qvi multa confuſe ac falſo de editionibus Baſilii ſcriptorum tradit. Qvi hanc Pariſienſem editionem curarunt Fronto Ducæus & Fed. Morellus, teſtantur ſe uſos editione Græca Anni 1551. collata cum MSS. à Richardo Montacutio. Ducæi notæ, qvibus verſiones paſſim caſtigantur, implent in Appendice Tomi II. paginas 118. hinc ſuccedunt exiguæ Federici Morelli pag. 119-126.

1638. *Pariſ.* fol. 3. Vol. minus nitida, minusqve emendata, neqve ulla re alia auctior. Hanc recenſet Caſimirus Oudinus in ſupplemento de Scriptoribus Eccleſ. p. 42. ſeq. qvi etiam novam ſciagraphiam ſubjicit ordinis qvo ipſe optet opera S. Baſilii recudi, ut primo tomo Homiliæ, altero libri & tractationes, tertio Epiſtolæ, Liturgia & alia qvædam in prioribus non obvia exhibeantur.

Novam Baſilii operum editionem molitus pridem fuit *Franciſcus Combefis*, cumqve edendi ipſius vaſti operis occaſio deeſſet, caſtigationes ſaltim ſuas ex variis Codicibus MSS. & obſervationes varias ad paginas editionis Pariſ. 1618. vulgare inſtituit, variaqve inedita S. Baſilii monumenta paſſim inſeruit. Sed A. 1679. 23. Jun. ætat. 74. operi immortuo Combefiſio obſervationes illæ eodem adhuc anno publicatæ, & ArchiEp. Pariſienſi Franciſco Harlæo inſcriptæ ſunt à Paulo de Golefer, Ord. Prædicatorum. Titulus Operis eſt: *Baſilius Magnus ex integro recenſitus, textus fide optimorum Codicum ubique caſtigatus, auctus, illuſtratus, emendatus, verſiones recognitæ* &c. Pariſ. 1679. 8. duobus Vol.

Me-

Memini & *Wilhelmum Ernestum Tentzelium* τὸν μακαρίτην, multis annis, & beatissimum desideratissimumq; *Godfr. Olearium* nostrum aliqvando de nova Basilii editione concinnanda cogitasse, & in eam rem varia collegisse subsidia, sed utriusqve doctos conatus properans fatum antevertit.

Novam nunc S. Basilii editionem eruditi Monachi Benedictini, qvibus tot præclarissima monumenta Ecclesiastica debemus, jubent exspectare ab insigni sodali suo *Juliano Garnierio*, postqvam alter qvi ex eodem ordine ornandæ huic spartæ præfectus antea fuerat, *Jacobus Lopinus*, jam A. 1693. 29. Dec. fatis concessit.

VI. Basilii Magni scripta quæ exstant, in utraque edit. Græcolatina Paris.

I. Εἰς τὴν ἑξαήμερον, *in Hexaëmeron Homiliæ IX.* Ex his pleraqve ad verbum expressit *S. Ambrosius* libris VI. a) in Hexaëmeron, qvi etiamnum supersunt. *Easdem* Eustathius *sive* Eustachius (Afer) *vir disertissimus ita transtulit in Latinum, ut ingenium doctissimi viri* (Basilii) *facundiæ suæ viribus æquiparasse videatur, qui usque ad hominis conditionem novem libros tetendit*, ut notat Cassidorus cap. 1. divinar. Lect. Qvæ versio sorori *Syncleticæ* Diaconissæ b) ab Eustathio dicata & memorata etiam Sigeberto Gemblacensi c. 21. de S. E. & Bedæ sive Junilio præf. in Genesin, prodiit Nicolao Fabro curante, exstatqve in Bibliotheca Patrum Paris. 1654. Tomo I. atqve in Latinis S. Basilii editionibus novissimis.

Dionysii qvoqve *Exigui* versionem Clariss. Caveus & ante eum Possevinus & Elias du Pin memorat. Sed vereor ne Greg. Nyssenus qvem a Dionysio latine redditum constat, memoriæ eorum observatus; vel, ut B. Doctori meo Tho. Ittigio observatum, ver-

a) Homilia *prima* Basilii respondet primis sex libri primi Ambrosii capitibus, *secunda* capitibus reliqvis qvatuor ejusdem libri. *Tertia* libro integro secundo. *Quarta* capitibus primoribus qvinqve & *Quinta* cæteris duodecim tertii libri. *Sexta* libro qvarto. *Septima* libri qvinti capitibus prioribus undecim. *Octava* posterioribus. *Nona* deniqve libro sexto.

b) Hæc Syncletice, cujus ut æqvalis suæ Sedulius in præf. Operis Paschalis meminit, non confundenda cum S. Syncletice antiqviore, de cujus vita dixi inter scripta S. Athanasio supposita lib. 5. cap. 2. n. 84.

ba Tilmanni non recte intellecta illos induxerint, ut Basilium qvoqve ab eo versum affirmarent. Inter recentiores primus Basilium interpretatus est Latine *Johannes Argyropylus*, cujus versio in operibus Basilii A. 1565. fol. Latine Basileæ vulgatis, & à *Godfrido Tilmanno* recognita cæteris Latinis in Græcolatinis Basilii editionibus occurrit.

Hinc *Joachimus Perionius* Paris. 1552. in cujus interpretatione plura notat ac reprehendit Possevinus Tom. 1. Apparatus sacri pag. 184. seq.

Jani Cornarii versionem invenies in editione operum Basilii Latina Basil. 1552. fol. Eamqve passim præfert *Fronto Ducæus* in notis ad hoc Basilii opus.

Victorini Strigelii interpretatio separatim lucem vidit Lipsiæ 1566. 8. Laudant Basilium in Hexaëmeron certatim veteres, Nazianzenus, c) Nyssenus, d) Hieronymus, e) Photius, f) Svidas, g) aliiqve. Ante Basilium in Hexaëmeron qvi scripsere, temporis injuria interciderunt omnes præter Philonem Judæum, ut Rhodon Tatiani discipulus, Hippolytus & Origenes Hieronymo laudati, Justinusqve Martyr & alii complures qvos Anastasius Sinaita h) commemorat. Post Basilium scriptores hujus argumenti tulere ætatem Græci scriptores Nyssenus, Eustathius, Anastasius, Johannes Philoponus.

Homilia X. & XI. de opificio hominis, qvæ velut Basilii in Græcis editionibus pluribusqve MSS. ut in Cæsareo apud Lambec. III. p. 122 & in versionibus Cornarii, Perionii, Strigelii, atqve in latinis Basilii editionibus plerisqve è Wolfg. Musculi Argyropulum supplere studentis interpretatione subjiciuntur, in Græcolatinis omissæ sunt, qvoniam multi veterum testantur Basilium non ulte-

c) Nazianzenus Orat. 20. in S. Basilium: *ὅταν τὴν ἑξαήμερον αὐτοῦ μεταχειρίζωμαι, μετὰ τοῦ κτίστου γίνομαι.*

d) Nyssenus in Hexaëm. T. 1. pag. 5. cum dixisset se neutiqvam velle *ἀντιδογματίζειν τῷ ἁγίῳ Βασιλείῳ περὶ τῶν κατὰ τὴν κοσμογονίαν αὐτῷ φιλοσοφηθέντων*, subjungit: *ἀλλ᾽ ἐκεῖνα μὲν κεκρατήσθω, καὶ μόνης τῆς θεοπνεύστου διαθήκης τὰ δευτερεῖα φερέσθω.*

e) Hieron. Catalogo c. 116. & Epist. 55. f) Photius Cod. 141. g) Svidas in Βασίλειος. Vide & Socratem IV. 26.

h) Anastasius 7 in Hexaëm. cujus verba Græce produxit V. C. Michaël le Qvien ad Damascenum T. 1. pag. 174. Alium ex libro 1. Fronto Ducæus in limine notarium ad Basilium.

ulterius progressum, nec de hominis structura tractasse. Tamen illas post longum morbum à Basilio revera additas, eiqve adeo vindicandas esse contendit *Franciscus Combefisius*, qvi eas è MSS. emendavit & supplevit, & cum argumentis qvæ in Codice Regio præfiguntur in capita distinctas addita nova versione sua notisqve dedit T. 1. Basilii recensiti, pag. 418. seq. subjuncta etiam pag 524. homilia de paradiso, qvæ inter diversas est trigesima & T. 1. pag. 625. edit. Græcolat. A. 1618. legitur. Certe Homiliam X. & XI. à Greg. Nysseno adjunctas Basilii operi non esse, docet luculentus qvem ab eo supplementi Basiliani loco habemus liber de opificio hominis, & inter cujus opera illæ duæ Homiliæ T. 1. pag. 139. 153. leguntur cum versione *Petri Francisci Zini*.

II. Ὁμιλίαι *Homiliæ XVII. in Psalmos.* Hoc est præter unam procemii loco præmissam, singulæ in Psalmum VII. XXIX. * XXXII. XXXIII. XXXVII. XLIV. XLV. XLVIII. LIX. LXI. & binæ in Psalmum XIV. XXVIII. CXIV. Illa qvam procemii loco præmissam dixi, ex *Rufini* versione solet præfigi Latine *S. Augustini* Enarrationi Psalmorum, etiam in novissima editione ab eruditis Monachis Benedictinis curata, Tomo IV. Homilias universas septendecim Latine vertit *Godfridus Tilmannus*, cum cujus interpretatione exstant in Græcolatinis & postremis Latinis Basilii editionibus. Ante Tilmannum easdem transtulerant *Raphaël Volateranus* cujus versio legitur in latinis qvibusdam editionibus ut Basileensi 1565. fol. & *Janus Cornarius*, qvæ occurrit in editione Latina Anni 1552. Plura ex his homiliis afferuntur in Catena Græcorum Patrum ad Psalmos Corderiana, nonnulla etiam præterito Basilii nomine.

III. Homiliæ diversi argumenti XXXI.

1. *Περὶ νηστείας de jejunio.* Incipit: σαλπίσατε, φησιν, ἐν νεομηνείαις. Vertit *Erasmus.* ** Solita hæc homilia in Græcorum Ecclesiis legi

* secundum Hebraicam editionem in Psal. 7. 15. 29. 30. 33. 34. 38. 45. 46. 49. 60. 62. & 116.

** Fallitur Labbeus qvi T. 1. de Scriptor Eccles. p. 177. homilias XXXI Erasmo interprete exhiberi scribit, cum duas tantum primores Erasmus verterit. Erasmi versionem, non Galesinii servarunt editiones Latinæ & Græcolatinæ operum Basilii. Homiliæ octo Basilii ex versione *Antonelli Arcimboldi* prodierunt Latine Mediolani 1569. 4. sed illæ jam mihi non sunt ad manus, uti nec Gallica *S. Sulpicii* (Paris 1580. 8.) nec Italica *Galeazzi Sessæ* interpretatio.

legi Dominica Qvadragesimæ sive in εἰσβάσει τῶν νηστειῶν. Separatim prodiit Græce Helmstad. 1666. 4.

2. Περὶ νηστείας *de jejunio, secunda.* Incipit: παρακαλεῖτε, φησὶν, ἱερεῖς τὸν λαόν. Vertit idem *Erasmus.* Lecta hæc homilia in Græcis Ecclesiis † τῇ παρασκευῇ τῆς τυρινῆς sive feria sexta post Cineres. (al. pridie diei Cinerum.) Prodiit Græce cum priore Lovan. 1563. 4. Paris. 1579. 8. & ex interpretatim *Erasmi* Friburg. 1532. & ex *Petri Galesinii* versione Rom. 1587. 4. & Monachii 1613. 12.

3. Εἰς τὸ, πρόσεχε σεαυτῷ. *In illud:* Deut. XV. 9. *attende tibi ipsi.* Incipit: τῦ λόγυ τὴν χρῆσιν δέδωκεν ἡμῖν ὁ κτίσας ἡμᾶς ὁ Θεός. Vertit præter *Franciscum Craneveldium* Lovan. 1534. 8. *Godfridus Tilmannus*: atqve in Ecclesiaste suo Græco *Franciscus Combefisius.* Allegat S. Maximus ad Dionysium Areopag. T. 1. p. 29.

4. Περὶ εὐχαριστίας *de gratiis DEO agendis.* Incipit: ἠκούσατε τῶν ῥημάτων τῦ Ἀποστόλυ. Vertit *Godfridus Tilmannus.*

5. Εἰς τὴν μάρτυρα Ἰυλίτταν, *in Julittam* qvæ martyrium Cæsareæ subiit. Incipit: ἡ μὲν ὑπόθεσις τῆς Ἐκκλησίας. Meminit Martyrologium Romanum 30. Jul. & Svidas in Βασίλειος. Vertit *Godfridus Tilmannus* & ante Tilmannum *Janus Cornarius.* Occurrit & in Ecclesiaste Græco Combefisii.

6. Περὶ πλεονεξίας *in illud Lucæ XII.* 18. Destruam horrea mea &c. *De avaritia.* Incipit: διπλῦν τὸ εἶδος τῶν πειρασμῶν. Ante *Cornarium* vertit *Raphael Volaterranus*, cujus interpretatio in Græcolatinis editionibus hinc inde emendata à Frontone Ducæo. Volaterrani versio Homiliarum Basilii lucem vidit apud Ascensium Paris. 1520. fol. Colon. 1531. fol.

7. Πρὸς τὺς πλυτῦντας sive κατὰ πλυτύντων *in divites* ad Luc. XVIII. 22. Incipit: Εἴρηται καὶ πρώην ἡμῖν. Vertit *Volaterranus*, & *Cornarius.*

8. Ἐν λιμῷ καὶ αὐχμῷ *tempore famis & siccitatis* dicta homilia *in divites avaros.* Incipit: λέων ἐρεύγεται. Vertit *Volaterranus* & *Cornarius.*

9. ὅτι ὐκ ἔστιν αἴτιος τῶν κακῶν ὁ Θεός. *Quod DEUS non est auctor malorum.* Incipit: πολλοὶ τῆς διδασκαλίας οἱ τρόποι. Verterunt *Volaterranus* & *Cornarius.* Vidi & Gallicam versionem excusam Rothomag. 1584. 8.

16. Κατὰ

† Vide Combefisii Basilium recensitum T. I. p. 85. 91. τυρινὴ Græcis, qvæ Latinis Dominica Qvinqvagesimæ, ut Allatio, Cangioqve notatum.

10. Κατὰ ὀργιζομένων, *de ira* ſive *adverſus iraſcentes.* Incipit: ὥσπερ ἐπὶ τῶν ἰατρικῶν παραγγελμάτων. Verterunt iidem *Volaterranus* & *Cornarius.* Prodiit & ſeparatim Græce & Lat. Pariſ. 1587. cum interpretatione *Gentiani Herveti.*

11. Περὶ φθόνου *de invidia.* Incipit: ἀγαθὸς ὁ Θεός. Verterunt *Volaterranus* & *Cornarius*, & *Franciſcus Craneveldius*, Lovan. 1535. 8. *Gentianus* item *Hervetus.*

12. Εἰς τὴν ἀρχὴν τῶν παροιμιῶν. *In principium Proverbiorum.* Incipit: ἀγαθὸς ὁ τῆς εὐπαθείας μισθός. Verterunt *Volaterranus* & *Cornarius.*

13. προτρεπτικὴ εἰς τὸ ἅγιον βάπτισμα. *Exhortatio ad baptiſmum & pœnitentiam.* Incipit: ὁ μὲν σοφὸς Σολομῶν. Vertit *Volaterranus.*

14. Κατὰ μεθυόντων, *in ebrietatem & luxum.* Incipit: κινεῖ μέν με πρὸς τὸν λόγον. Vertit *Volaterranus*, cum cujus interpretatione ſeparatim etiam prodiit hæc Homilia, Kiloniæ 1675. 4. adjunctis aliis ebrietatis deſcriptionibus & accuſationibus, variorum ſcriptorum Græcorum, Latinorumqve. Interpretatus præter *Cornarium* etiam eſt *Franciſcus Craneveldius* Lovan. 1538. 8. & *Simon Stenius* Heidelberg. 1594. 8.

15. Περὶ πίστεως, *de fide* ſive de Trinitate. Incipit: Θεοῦ μεμνῆσθαι μὲν διηνεκῶς. Verterunt *Volaterranus* & *Cornarius.*

16. Εἰς τὴν ἀρχὴν τοῦ κατὰ Ἰωάννην Εὐαγγελίου. *In prima verba Evangelii Johannis.* Incipit: πᾶσα μὲν ἡ τῶν Εὐαγγελίων φωνή. Verterunt iidem. Allegatur à Pachymere procem. ad Dionyſium Areop.

17. Εἰς τὸ ἅγιον βάπτισμα, *in Sanctum Baptiſma*, ſive ut rectius etiam in MS. Segvierianæ ſive Coislimianæ * Bibl. inſcribitur: περὶ τοῦ ἁγίου Πνεύματος, *de Spiritu S.* Incipit: ὁ βαπτιζόμενος εἰς Τριάδα βαπτίζεται. Verterunt *Volaterranus* & *Cornarius.* Prodiit ſeparatim Helmſtadii A. 1613. 8. Græce & Latine edente Joanne à Fucht.

18. Εἰς Βαρλαὰμ μάρτυρα. *In Barlaamum* Antiochenum *martyrem.* Incipit: πρότερον μὲν τῶν ἁγίων οἱ θάνατοι. Meminit Martyrologium Romanum 19. Nov. & Svidas in Βασίλειος. Verterunt *Volaterranus* & *Cornarius.* Ex Volaterrani verſione legitur etiam apud Surium ad 19. Novemb. Qvod vero Combefiſius Tom. 1.

* Vide Cl. Montfauconi Catalogum MSS. p. 117.

Basilii restituti pag. 182. ait Chrysostomi in Barlaamum nusqvam comparere, fefelliteum memoria, exstat enim T. 1. Operum Chrysostomi edit. Ducæi p. 783. & T. 5. Savil. p. 493. atqve incipit: συνεκάλεσεν ἡμᾶς εἰς τὴν ἱερὰν ταύτην ἑορτὴν καὶ πανήγυριν ὁ μακάριος Βαρλαάμ.

19. Εἰς μάρτυρα Γόρδιον, *in Gordium Martyrem*, militem Cæsariensem. Incipit: νόμος ἐστὶ φύσεως ταῖς μελίσσαις. Verterunt *Volaterranus* & *Cornarius*. Meminit Martyrologium Romanum 3. Jan. Damascenus in parallelis & Svidas in Βασίλειος. Exstat etiam Latine apud Bollandum & Surium ad 3. Januar. ex Volaterrani versione.

20. Εἰς τοὺς ἁγίους τεσσαράκοντα μάρτυρας, *in XL. sanctos Martyres*. Incipit: Μαρτύρων μνήμης τίς ἂν γένοιτο κόρος τῷ φιλομάρτυρι. Meminit Martyrologium Rom. 9. Martii, Damascenus in parallel & Svidas in Βασίλειος. Græce cum nova versione sua & notis edidit *Gerhardus Vossius* ad Gregorii Thavmaturgi calcem pag. 75. Moguntiæ 1604. 4. & *Simon Stenius*, Heidelberg. 1614. 8. Vertit & *Petrus Morinus*, inter cujus opuscula Latine vidit lucem Paris. 1675. 12. pag. 226. Ante Morinum, Vossium, Steniumqve verterunt *Cornarius*, & cujus versio apud Surium ad 9. Martii, & in Græcolatinis Basilii editionibus exstat; *Volaterranus*. Vossii versionem exhibent Acta Sanctor. T. 2. Martii p. 25.

21. ῥηθεῖσα ἐν Λακίζοις, Homilia *dicta in Lacizis*, in aliqvot Scripturæ loca & de personis non acceptandis, fugiendaqve ira, invidia & avaritia. Incipit: ἀνταγωνίζεται ὁ ἐχθρός. Verterunt *Volaterranus* & *Cornarius*. Citat aliqvoties Damascenus in parallelis.

22. Περὶ ταπεινοφροσύνης, *de humilitate*. Incipit: ὤφειλεν ἄνθρωπος ἐν τῇ παρὰ Θεῷ δόξῃ μεμενηκέναι. Verterunt iidem.

23. Περὶ τοῦ μὴ προσηλῶσθαι τοῖς βιωτικοῖς, *non adhærendum esse rebus sæcularibus, & de incendio extra Ecclesiam orto*. Incipit: ἐγὼ μὲν ᾤμην. Verterunt iidem, *Volaterranus* & *Cornarius*.

24. Πρὸς τοὺς νέους, ὅπως ἂν ἐξ ἑλληνικῶν ὠφελοῖντο λόγων. *Ad adolescentes* (consobrinos) *de gentilium libris cum fructu legendis*. Incipit: πολλά με τὰ παρακαλοῦντά ἐστι. Eximiam hanc dissertationem præter *Volaterranum*, *Cornariumque* verterunt 1.) *Leonhardus Aretinus*, cujus interpretatio Colutio Salutato dicata, sine loci anniqve nota ante duo circiter sæcula prodiit in 4. & Argen-

gentorati 1507. 4. nec non Græcis additis curante *Hieron. Brunello*, S.I. Romæ 1594. 12. 2.) *Justinus Goblerus* qvi cum aliis opuſculis conſimilis argumenti edidit utraqve lingva, notasqve addidit Baſil. 1537. 8. 3.) *Franciſcus Craneveldius*, qvi Latine edidit cum homilia Baſilii de invidia & in illud attende tibi ipſi. Lovan. 1534. 8. 4.) *Martinus Hayneccius* qvi Lipſiæ 1600. 8. illam Græce & Latine vulgavit in Enchiridio Ethico, in qvo præterea continentur Baſilii brevis hortatiuncula ad virtutes Chriſtianas, Plutarchi de puerorum inſtitutione & de legendis Poëtis libelli, Herculis bivium à Prodico deſcriptum qvale in Xenophontis libro ſecundo ἀπομνημονευμάτων Socratis traditur: Iſocratis tres orationes Morales, & Agapeti ſcheda regia. Deniq; 5.) *HugoGrotius* cum nova verſione ſua hanc Baſilii Orationem caſtigatam aliqvot locis & Plutarchi librum de legendis poëtis præmiſit excerptis è Stobæo Pariſ. 1623. 4. Cum eadem verſione & librum Plutarchi & Orationem Baſilii recudi curavit *Johannes Potterus*, Oxonienſis hodie Epiſcopus, additis ad calcem voluminis variis lectionibus, brevibusqve notis Oxon. 1694. 8. Potteriana editio una cum novis atqve eruditis V. C. *Jo. Henrici Maji*, filii notis recuſa Francof. 1714. 4. ad cujus calcem occurrit etiam diſerta & elegans Aretini interpretatio. Notis addi potuiſſent qvæ Ducæus in notis ad Baſilium pag. 53. ſqq. & Combefiſius in Baſilio reſtituto T. 1. pag. 208. ſeq. monuere. Laudat hanc Baſilii diatribam aliqvoties Jo Damaſcenus in parallelis, qvæ exſtat qvoqve Latine ad calcem ſtatuæ Mercurialis, editæ ab Henrico Julio Scheurl, Helmſt. 1636. 8. Gallice olim convertit *Claudius de Pontux*. Pariſ. 1561. 8. Vide & Ludovici Thomaſſini methodum utendi Poëtis, Gallice editam lib. 1. cap. 2.

25. Εἰς τὴν ἁγίαν τοῦ χριστοῦ γέννησιν. *In Natalem Chriſti.* Incipit: χριστοῦ γέννησις. Hæc homilia freqventi uſu Eccleſiæ Græcæ trita, & in libris Græcorum Eccleſiaſticis obvia eſt, unde diverſis lectionibus eam abundare notat Combefiſius. Græce prodiit una cum aliis Lovan. 1537. atqve ex recenſione *Dav. Hœſchelii* Auguſtæ Vindelicor. 1587. 8. & curante Mich. Proſſelio Scholæ Northuſanæ Rectore 1633. 8.

Latine verterunt præter *Volaterranum* & *Cornarium*, ac fortaſſis alios, *Georgius Langewithus*, Lipſiæ 1575. 8. cum cujus verſione

eam recudi curavit *Christianus Daumius* ὁ μακαρίτης in Homiliis Patrum in festum Nativitatis Christi, Cygneæ 1670. 8. Prodiit & cum versione & notis *Christiani Wilhelmi Caleni* Helmstad. 1669. 4. Alias item binas editiones Helmstadienses hujus Orationis A. 1600. & 1645. 4. Daumius memorat, qvas non vidi. Argumenta qvibus hanc Homiliam Basilio abjudicat celeberrimus Caveus, non videntur mihi tam explorata, ut illis assentiri Lector debeat.

26. Εἰς τὸν ἅγιον μάρτυρα Μάμαντα. In S. Martyrem Mamantem. Incipit: οὐκ ἀγνοῶ τὸ μέγεθος. Meminit martyrologium Romanum 17. Augusti, & in Parallelis Jo. Damascenus. Verterunt *Volaterranus & Cornarius*.

27. Κατὰ Σαβελλιανῶν καὶ Ἀρείου καὶ τῶν Ἀνομοίων. *Contra Sabellianos, Arium & Anomæos.* Incipit: μάχεται Ἰουδαϊσμὸς Ἑλληνισμῷ. Verterunt iidem.

28. Περὶ μετανοίας. *De pœnitencia.* Incipit: τὸν τὴν μετάνοιαν ἀναιρεῖν τολμώντων. Verterunt iidem *Volaterranus & Cornarius*.

29. Πρὸς τοὺς συκοφαντοῦντας ἡμᾶς, ὅτι τρεῖς θεοὺς λέγομεν. *Ad eos qui nos calumniantur ac si tres Deos doceremus.* Incipit: μεγάλη παράκλησις ψυχαῖς. Vertit *Janus Cornarius*, cujus interpretatio servata in editionibus Basilii Græcolatinis.

30. Εἰς τὸν Παράδεισον. *De paradiso* ad Genes. II. 8. Incipit: νοήσωμεν ἀξίαν θεοῦ φυτείαν. Vertit *Cornarius*. Recensitam à se & in capita distinctam exhibet cum versione sua *Franc. Combefisius* Basilii sui T. 1. p. 525. velut postremam homiliarum in Hexaëmeron.

31. Περὶ τοῦ αὐτεξουσίου *de libero arbitrio.* Incipit: οἷς ἐνυπάρχει ὁ θεῖος νόμος. Vertit *Cornarius*.

Homilias Basilii *Gallice* vertit, additis Asterii Homiliis *Franciscus Bellegardeus*, Paris. 1693. 8.

IV. Περὶ βαπτίσματος, *de Baptismo* & de officiis baptizandorum baptizatorumqve *libri tres*, qvorum *secundus* continet responsionem ad tredecim qvæstiones: *tertius* vero brevior male in editis pag. 670. secundo præmittitur. Vide Combefisium Basilii restituti Tom. 1. pag. 249. Vertit *Wolfgangus Musculus*, Basil. 1540. cujus versio in Græcolatinis editionibus exstat à Ducæo castigata. Et *Janus Cornarius*.

V. Περὶ

V. Περὶ τῆς ἐν παρθενίᾳ ἀληθοῦς ἀφθορίας. *De vera virginitate* ad Letõium (Λητόιον) Episcopum Melitensem. Vertit *Ambrosius Camaldulensis*. Venet. 1530. 8. Licet vero B. Dorsheus noster in Indice iniqvitatis pag. 173. sq. & ex ipsis etiam Rom. Ecclesiæ addictis Natalis Alexander & alii libellum de virginitate Basilii esse negent, tamen illi vindicat hoc scriptum Svidæ etiam memoratum Combefisius testimonio Nazianzeni, qvi Orat. 20. de Basilio pag. 358. τὰ ἔγγραφα ipsius de Virginibus διατάγματα commemorat. Letoius ille laudatur à Theodorito IV. 11. Hist.

VI. Ἑρμηνεία sive (ut alius Codex) ἐξήγησις *in XVI. prima capita Esaiæ Prophetæ*. Vertere cœpit *Erasmus*, sed non progressus est ultra proœmium. Basil. 1510. 4. Cætera à *Godfrido Tilmanno* Paris. 1556. fol. translata sunt, qvi in Apologia præmissa hoc opus adversus Erasmi dubitationes Basilio vindicat testimoniis S. Maximi, Simeonis Metaphrastæ, Antonii Melissæ & Johannis Damasceni. Confer V. C. Michaëlem le Qvien in notis ad Damascenum T. 1. pag. 366. & Natalem Alex. Sec. IV. pag 140. qvi Tarasii CPol testimonium addit atqve Oecumenii. Tamen Johannes Drungariensis proœmio Catenæ MS. Patrum Græcorum testatur jam olim fuisse dubitatum sitne hoc opus Basilii, nec ne. Καὶ τοῦτο δὲ κατάδηλον ποιῶ τοῖς ἐντυγχάνουσιν, ὡς ὁ ἐν ἁγίοις Βασίλειος μέρος τι τῆς ἐν χερσὶ προφητείας ἡρμήνευσεν. Ἥ τις ἑρμηνεία παρὰ πολλοῖς ἀμφιβάλλεται. Etiam hodie à multis inter dubia opera censeri monet eruditissimus Montfauconus præf. in Eusebium ad Esaiam pag. 350. *Hodiernis porro scriptoribus hæc dubitandi caussa est, silentium nempe Hieronymi, qui cum in omnes quotquot antea Hesaiæ interpretes egerant, accurate recenseat, ne γρὺ quidem de Basilii commentario habet. Græcis autem hinc haud dubie suspicio nascebatur, quod stylus Commentariorum Basiliano longe absimilis videatur. Rem mittimus nostris, qui Basilii operum editionem novam adornant.* Cæterum qvæ ab Erasmo versa sunt & *visio prima* à Tilmanno inscribuntur à p. 802. usqve ad verba pag. 808. c. ὑπόθεσις τοῦ βιβλίου ἡ φανερὰ καὶ αὐτόθεν ληπτή. Ἐπειδὴ κατὰ χρόνους γέγονεν ὁ προφήτης, cum Commentario in Esaiam nihil habent commune, licet illi præmittuntur etiam in aliis Codicibus, ut Colbertino 2596. * (olim Thuanæ Bibl.) sed in qvo male commentarius

 ille

* Vide Montfauconum l. c. p. 348.

ille *Eusebio* tribuitur. Ex allato autem Joannis Drungariensis testimonio constat etiam, non totum Esaiam sed partem tantum ejus prophetiæ à Basilio illustratam commentario fuisse, ut necesse sit errasse Tilmannum, qvi sibi persuasit Erasmum ex Grocini Bibliotheca commentarios Basilii in integrum Prophetam attulisse, nimis enim leve est qvod adjungit argumentum: *alias fuerat dicturus in quot se extenderet capita.* Novam ex integro versionem hujus operis à viro aliqvo docto ac probo parari optat Combefisius, qvi plura in Tilmanni versione reprehendit atqve castigavit T. 1. Basilii restituti pag. 417. In Epistola 80. Basilii ad Eustathium Medicum * nihil contrarii de Pythonissa Endorea affirmari iis qvæ in commentario ad Esaiæ VIII. p. 1025. de illa disputantur, qvilibet intelliget qvi cum Allatio pag. 447. ad Eustathium de Engastrimytho observaverit verba in Epistola Basilii, ψυχαγωγῦσα τὸν Σαῦλ, significare: *quæ Saulis animum μαγγανείαις* suis *moverat*, non: *quæ Saulem ab inferis evocavit.*

Hactenus *tomus primus* Operum Basilii in editione Græcolatina Nivelliana Anni 1618. à qvâ recentior Anni 1638. differt in hoc, qvod commentarios in Esaiam ponit primo loco in Tomo secundo, & primum vicissim claudit libris adversus Eunomium, qvos Nivelliana jussit in Tomo secundo familiam ducere.

VII. ἀντιῤῥητικὸς τῦ ἀπολογητικῦ ** τῦ δυσσεβῦς Εὐνομίυ, *Adversus Apologiam impii Eunomii Antirrheticus, libris quinq; T. 2. p. 1.* Egregios libros vocat Hieronymus c. 116. Catalogi, & Græcus Hieronymi interpres atq; Svidas ἐξαιρέτυς λόγυς. Laudat etiam Photius Cod. 137. 138. ubi Eunomii ἔκθεσιν & ad Basilii libros responsionem in tres † distinctam λόγυς sed post illius mortem demum in vulgus datam comemorat. Ex his Basilii libris tres priores accuratiorem argumentorum Eunomii confutationem continent, qvibus qvartus deinde & qvintus veluti spicilegium qvoddam †† à Ba-

* Non Basilii sed Nysseni esse illam Epistolam scribit Natalis Alex. de qva infra.

** Hanc Eunomii Apologiam exhibeo infra integram Græce & Latine.

† Philostorgius VIII. 12. qvinqve libros Eunomii memorat, aitqve Basilium primo lecto βαρυθυμήσαντα λιπεῖν τὸν βίον. Qvod postremum mendacii arguit Photius, hæc è Philostorgio referens.

†† Ita malim qvam qvod Petavius pag. 107. dogm. Theol. de SS. Trinitate: *Nimirum quartus ille liber & quintus tumultuariam locorum argumentorumque silvam & materiam nondum absoluti operis continent. Quo minus admirandum est quædam ibi esse aliter atque in cæteris meditatis elaboratisque scriptis ab eodem auctore prodita.*

Basilio adjuncti, excutiendis qvæ forte superessent locis, argumentis ac minutiis. Neqve enim assentior iis, qvi hos binos posteriores Basilio abjudicant, nulla certa ratione nixi. Nam & in MSS. Codicibus qvam plurimis sub Basilii nomine prioribus sub titulo ἀντιῤῥητικῶν κατὰ Εὐνομίου * juncti habentur, & à Græcis sub Basilii nomine ** laudantur, qvorum merito plus se tribuere testimonio ait Rich. Simon. lib. 3. Hist. Criticæ N. T. pag. 107. qvam Erasmi, Abr. Sculteti & aliorum qvorundam censuris parum firmiter colligentibus. Græce primum prodiere tres primi in editione operum Basilii Veneta 1535. fol. posterioribus duobus additis in edit. Basil. 1551. à Jano Cornario. Latine vertit universos qvinqve *Georgius Trapezuntius*, cujus interpretatio servata in plerisqve Latinis Basilii editionibus, & in utraqve Græcolatina Parisiensi. Nonnulla in hac versione reprehendit Jac. Billius qvæ in Possevini apparatu possunt videri. Longe plura Ducæus & T. 2. Basilii recensiti Combefisius. *Jani Cornarii* interpretatio qvinqve librorum legitur in editione Latina Basileensi A. 1552. fol. Deniqve cum versione sua tres & qvartum extrema parte truncum vulgavit *Theodorus Beza* adjunctos Athanasii Dialogis V. de Trinitate, Anastasii & Cyrilli explicationi fidei & Phœbadio. 1570. 8. apud H. Stephanum. Liber tertius ex Trapezuntii versione extat T. 2. Conciliorum edit Colon 1538. fol. In illo libro locum à Græcis corruptum notavit Possevinus Bibliothecæ selectæ VI. 16. & Allatius de processione Spiritus S. capite 20. pag. 114. seq. Confer Johannis Vecci capita de processione Spiritus S. in Tomo I. Græciæ orthodoxæ Allatii pag. 225. seq.

VIII. Περὶ τοῦ ἁγίου Πνεύματος, *de Spiritu S. liber ad Amphilochium* Iconii in Lycaonia Episcopum pag. 142. in capita triginta divisus atqve inde τριάκοντα κεφαλαίων nomine à Joh. Damasceno in libro 1. & 2. & 3. de imaginibus, allegatus: qvem Basilius scripsit occasione *** Aëtianorum Spiritum S. rebus creatis impie accensentium. Latine vertit *Erasmus*, cujus interpretatio prodiit Basil. 1532. 4. Paris. 1532. 8. 1580. 8. inqve editionibus Basilii

& T. 8.

* Vide Combefisii Basilium recensitum T 2. p. 27.

** Vide Ducæum in limine notar. ad lib. 1. contra Eunomium.

*** Vide notas Benedictionum ad S. Ambrosium T. 2. p. 647.

& T. 8. Operum Erasmi legitur, Vertit & *Cornarius* in editione Basilii Latina Basil. 1552. fol. Porro non modo censeo falli hos, qvi istum librum vel partem ejus postremam, Erasmum secuti, Basilio abjudicant, aut suspectam habent, sed etiam inter pulcherrima illum esse Basilii monumentorum haud dubito. Magisqve audiendum Casaubonum Exerc. XVI. ad Baron. num. 33. & 43. p. 459. & 490. cui addes Theophilum Raynaudum p. 24. erotematum de bonis & malis libris, Natalem Alex. Sec. IV. c. 6. articulo 19 atq; Allatiū contra Creyghtonum p. 510. seq. *Liquet ex Basilii peroratione*, inqvit Combefisius (qvi pluribus locis hunc librum emendat, illustratq;, & Erasmi versionem emendat) T. 2. Basilii recensiti p. 84. *librum huncquasi in mysterio creditum Amphilochio, ea lege ne in vulgus ederetur, ne quid inde æmuli in eum gravius constituerent: quo factum est, ut is obscurior antiquis manserit, non ut suæ illi auctoritatis quicquam decedat; inter præcipuas Basilii lucubrationes merito numerandus.* Plura in Erasmi versione etiam castigaverat Joh. Billius, qvæ Possevinus in Apparatu excerpsit.

IX. Ἀσκητικά, *Ascetica* ubi 1.) προδιαλαλία καὶ διάγνωσις τῶν ἀσκητικῶν ὑποτυπώσεων * *prævia allocutio ac dignotio Asceticarum informationum*, sive *prologus* qvi incipit: μεγάλα μὲν τοῦ βασιλέως. pag. 228. Exstat etiam in Latinis qvibusdam Chrysostomi editionibus.

2.) Παραίνεσις περὶ ἀποταγῆς βίου καὶ τελειώσεως πνευματικῆς. *Adhortatio de abdicando seculo, & spiritali perfectione.* Incipit: δεῦτε πρός με πάντες. pag. 232.

3.) Περὶ ἀσκήσεως πῶς δεῖ κοσμεῖσθαι τὸν Μοναχόν. *De exercitatione Monastica, quo se debeat pacto excolere & ornare monachus.* Incipit: δεῖ τὸν μοναχὸν πρὸ πάντων ἀκτήμονα βίον κεκτῆσθαι. p. 246.

4.) Περὶ πίστεως, *de fide.* Incipit: Θεοῦ τοῦ ἀγαθοῦ χάριτι. p. 249.

5.) Προοίμιον τῶν ἠθικῶν, περὶ κρίματος Θεοῦ. *Proœmium ad Ethica, de judicio DEI.* Incipit: Θεοῦ τοῦ ἀγαθοῦ χρηστότητι. p. 257.

6.) Προοίμιον τῶν ἠθικῶν. Aliud *Proœmium breve ad Ethica*, de his qvæ in sacris literis vetita jussave sunt. Incipit: τὰ περὶ τῆς ὑγιαινούσης πίστεως. pag. 272.

7.) Ἠθικά,

* Sic in MS. Regio prologus ille inscribitur teste Combefisio T. 2. Basilii sui pag 85. qvi pag. 99. & 106. alios duos prologos è MS. Regio edidit Græce & Latine, de qvibus infra. Monetqve addendam hisce Asceticis Epistolam Basilii 413.

7. Ἠθικὰ, *capita Moralia* Christiana ex meris Novi Testamenti dictis contexta & regulis LXXX. sub certis capitibus sive titulis comprehensa. Incipit: ὅτι δεῖ τοὺς πιστεύοντας τῷ Κυρίῳ μετανοῆσαι πρῶτον. pag. 273. Qvanqvam vero nonnulla loca scriptorum sacrorum aliter qvandoqve allegat qvam in vulgatis Novi fœderis Codicibus hodie leguntur, tamen intutum fuerit ex eo illa in his corrigere, ut probe observavit Rich. Simon. T. 3. Hist. Criticæ N. T. pag. 111. nam non tantum est qvando è memoria citat, sed etiam ad argumentum suum sacrorum scriptorum verba leviter immutata accommodat.

8. Λόγος ἀσκητικός. *De institutione religiosæ vitæ.* Incipit: ὁ ἄνθρωπος κατ' εἰκόνα Θεοῦ. pag. 389.

9. Ὑποτύπωσις ἀσκήσεως, καὶ πρόλογος τῶν ὅρων. *Religiosæ vitæ brevis institutio & ad regulas prolusio.* Ita in MS. Regis Christianiss. * inscribitur hoc scriptum, qvod in editis non alium titulum habet qvam λόγος ἀσκητικός. Incipit: ὁ ἀσκητικὸς βίος p. 397.

10. Ὅροι κατὰ πλάτος. *Regulæ Monachorum fusius disputatæ*, per qvæstiones & responsiones LV. Incipiunt: ἐπειδὴ Θεοῦ χάριτι. p 402.

11. Ὅροι κατ' ἐπιτομήν. *Regulæ breviores*, qvæstionibus & responsionibus CCCXIII. Incipiunt: ὁ φιλάνθρωπος Θεός. pag. 505. pridem ante *Fumanum* verterat *Rufinus*, cujus versio exstat in Lucæ Holstenii Codice Regularum Monasticarum, Rom. 1661. 4. parte 1. pag. 95. seq. Alia apud Rudolph. Hospinianum lib. 3. de origine & progressu Monachatus p. 69. seq.

12. Ἐπιτίμια, *Pœnæ XI.* in Monachos, & XIX. adversus Monachas delinqventes (εἰς τὰς Κανονικὰς) constitutæ. Incip. εἴ τις ὑγιαίνων τῷ σώματι. pag. 658.

13. Ἀσκητικαὶ διατάξεις πρὸς τοὺς ἐν κοινοβίῳ καὶ καταμόνας ἀσκοῦντας. *Constitutiones Monasticæ* tam ad Cœnobitas qvam ad solitarios. Incip. τὴν κατὰ χριστὸν φιλοσοφίαν ἐπανελόμενος. pag. 662. Operæ pretium fuerit conferre Codicem Cæsareum de qvo Lambecius III. pag. 123. Ascetica hactenus commemorata latine vertit *Adamus Fumanus*, cujus interpretationem Lugd. 1540 fol. apud Gryphium editam deinde recensuerunt Musculus, Tilmannus, Ducæus. Gallice *Godfridus Hermantius* Paris. 1673. 8. Dicitur & ex-

* Vide Combefisium T. 2. p. 155.

exstare editio Græca Constirutionum Monasticarum cum Italica versione excusa Romæ 1578. 4. apud Franciscum Zanettum, qvam non vidi. Qvamvis autem *Eustathio* Sebasteno à qvibusdam olim tributa fuisse constat è Sozomeno III. 13. & Nicephoro IX. 16. XIII. 29. multiqve etiam recentiores viri docti de auctore dubitant, tamen, ut observat Natalis Alexander, Basilio asseruntur à Gregorio Naz. Hieronymo, Rufino, Cassiano, Justiniano Imp. in edicto & Photio Cod. 141. & 191. Confer Ducæi notas ad Basilii Tomum II. p 28. & Billium ad Nazianzeni Orat. XX. nota 60. ubi à Niceta etiam Basilio tribui testatur. Et Lambecium III. pag. 122. seq. qvi memorat scholion Græcum Theodori Studitæ, qvo Constitutiones Monasticæ Basilio vindicantur. Θεσμοὺς ἀσκήσεως vocat Gregorius presbyter in vita Nazianzeni, qvem una in illis elaborasse innuit. Vide & qvæ in utramqve partem disputantur à B. Joh. Georgio Dorscheo in indice iniqvitatis pag. 22. sqq & Melch. Cornæo in judicio iniqvitatis Dorsheanæ depulso pag. 19-64.

14. Ἐπιτίμια *Pœnæ* I. in Monachos & Monachas delinqventes constitutæ. Incipit: εἴ τις ἐξέλθοι τοῦ μοναστηρίου. pag. 731. Inter Basilii scripta reperit, sed sine titulo auctoris *Janus Cornarius*, & Latine interpretatus est.

Hactenus Tomus secundus editionis GræcoLatinæ Anni 1638.

X. EPISTOLÆ.

1. *Ad Chilonem discipulum*, πρὸς χίλωνα τὸν αὐτοῦ μαθητήν. Incipit: σωτηρίου πράγματος. pag. 735. Vertit *Godfridus Tilmannus*.
2. Νουθεσία πρὸς τοὺς νέους, *admonitio* brevis *ad juniores* Monachos. Incipit: μάθε σὺ ὦ μονάζων. pag. 744. Vertit idem *Tilmannus*.
3. Πρὸς μοναχὸν ἐκπεσόντα. *ad Monachum qui exciderat*. Χαίρειν οὐ λέγομεν. pag. 744. Vertit *Wolfgangus Musculus*.
4. πρὸς μονάζοντα ἐκπεσόντα. *Ad alium Monachum elapsum*. Incipit: διπλός μοι φόβος. pag. 747.
5. πρὸς παρθένον ἐκπεσοῦσαν. *Ad virginem elapsam*. Incipit: νῦν καιρὸς ἐκβοῆσαι. pag. 749. Græce & Latine cum Jo. Curterii versione prodiit separatim Paris. 1574. 12. Contra has qvinqve Epistolas ut Basilio abjudicet multa disputat in indice Iniqvitatis B. Dorsheus pag. 114--172.

6. πρὸς

6. περὸς Ἀμφιλόχιον ἐπιςολαὶ Κανονικαὶ γ' *ad Amphilochium, Iconii Episcopum, Epistolæ Canonicæ III.* Canones sive constitutiones LXXXV. de variis rebus in Ecclesia & inter Christianos observandis complexæ. Prima incipit: ἀνοήτῳ, φησὶν, ἐρωτήσαντι. pag. 757. secunda: πάλαι πρὸς τὰς περὶ τῆς εὐλαβείας σε. pag 766. & tertia: ἀπὸ ὁδε μακρᾶς ἐπανελθών. p. 773. Vertit *Gentianus Hervetus*, & has Epistolas & *Theodori Balsamonis* in eas scholia. Paris. 1561. fol. inter alias Patrum Canonicas Epistolas post Canones Apostolorum, Conciliorumqve. Prodierunt *Græce & Latine* cum Balsamonis scholiis, Paris. 1620. fol.

Cum scholiis *Johannis Zonaræ* qvæ vertit *Antonius Salmatia*, Collegii Ambrosiani Doctor ad calcem Operum Gregorii Thavmaturgi, Macarii Ægyptii & Basilii Seleuciensis, Paris. 1622. fol.

Cum *Balsamonis, Zonaræ & Alexii Aristeni* scholiis Græce & Latine inter alias Canonicas Epistolas Conciliorumqve Canones edidit, notasqve suas addidit *Guil. Beveregius* in magno Synodico sive Pandectis Canonum, Oxon. 1672. fol.

7. Epistolæ ad eundem Amphilochium fragmentum περὶ τῆς τ σιτίων διαφορᾶς, *de differentia ciborum.* Incipit: τοῖς ῇ κομψοῖς ἐγκρατίταις. pag. 780. Legitur iterum infra Epist. 410. p. 1171.

Epistolæ CCCCXXVIII. Fallitur Clariss. Caveus, qvi ait editionem Anni 1638. priore Græcolatina Parisiensi Anni 1618. esse auctiorem Epistolis plusqvam ducentis qvas Rich. Montacutius eruerit. Nam ne unam qvidem Epistolam habet qvæ non in altera etiam legatur. Ex illis porro 428. exstant in prioribus Basilii editionibus Epistolæ tantum priores CLXXX. * qvæ partim à *Vincentio Opsopœo* Græce vulgatæ erant ex illustris Bilibaldi Pirckaimeri Codice (in Bibl. Regis Hungariæ pridem reposito) Haganoæ 1528. 8. usqve ad numerum CXLI. Cæteræ à numero CXLII. ad CLXXX. ab *Aldo Manutio* cum aliis variorum Epistolis, Venet. 1499. 4. in qva collectione etiam occurrit 1. 3. 19. 88. & 83. Illa collectio deinde cum latina versione prodiit Genev. 1606. fol. sub falso *Jacobi Cujacii* nomine. Sed alia versio est qvæ

 in

* Epistolas editionis Græcæ Basil. 1550. fol. variis locis emendat è codicibus Augustanis Dav. Hœschelius ad calcem orationis Damasceni in transfigurationem Domini, Augustæ Videl. 1588. 8. pag. 110-116. longe plures editis daturum se pollicitus.

in Latinis & Græcolatinis editionibus legitur. Obſopœanas varii verterunt, ut primam ſtatim *Guil. Budæus*, alias *Jacobus Mycræus*, Rhetus, cujus verſionem Pariſiis 1531. 8. excuſam ſolido Gallico vendi ſuo tempore notabat Geſnerus, appendice ad Bibliothecam, edita A. 1555.

Centeſimam octogeſimam primam inter Canonicas Græcorum Epiſtolas vertit *Gentianus Hervetus.*

CLXXXII. usqve ad CCII. tranſtulit *Wolfgangus Muſculus*, in editione S. Baſilii Latina A. 1565.

CCIII, & CCIV. *Flaminius Nobilius.* A. 1603.

CCV. Baſilii neutiqvam eſt, licet ſub ejus nomine affertur in Actis Concil. Nicæni II. Cæteræ usqve ad CCIX. * à Frontone Ducæo additæ ſunt ex edit. Epiſtolarum Juliani Imp. curata à Bonav. Vulcanio Lugd. Batav. 1597. 8.

CCX. ad CCXIV. Græce primus è Codice Auguſtano vulgarat *David Hæſchelius* ad calcem notarum ad Phrynichum, Auguſtæ Vindel. 1601. 4. pag. 130. ſeq.

CCXV. ad CCCCXVIII. neqve Græce neqve Latine lucem viderant ante editionem Pariſ. 1618. in qva exſtant cum verſione *Richardi Montacutii*, qvi eas ex Codicibus Anglicis deſcripſit & cum ſua verſione ad Ducæum miſit. Ex editione hac recuſæ ad verbum ſunt in Græcolatina Anni 1638. Tomo III. Elias du Pin qvando ſcribit ** poſtremas Baſilii Epiſtolas ab Hœſchelio verſas eſſe, pro Hœſchelio Montacutium dicere voluit.

Nonnullas latinorum interpretum hallucinationes emendavit qvi noviſſime Epiſtolas Baſilii ordine temporis qvo ſcriptæ ſunt digeſſit vertitq; Gallice Pariſ. 1693. 12. *lettres de S. Baſile le Grand, traduites du Grec, diſpoſées en meilleur ordre, avec des notes & les ſommaires de chaque lettre.* Interpres *Franciſcus de Bellegarde.*

Epi-

* Epiſtolam 209. integriorem ex Codice Bigotiano edidit Combefiſius T. 2. Baſilii recenſiti p. 368. & ex MSS. Regis Gallicæ Cotelerius Tom. 2. monumentor. Eccleſiæ Græcæ p. 92. & pars eorum qvæ annectuntur de Lauſo tribuno, legebantur etiam in vulgatis ad calcem Epiſtolæ 208. Etiam illam 209. qvæ cum 208. fere eadem, integriorem legi in Codice Cæſareo, notaverat Lambecius lib. 5. pag. 246. adde lib. 8. pag. 485. ſq. Epiſtola 206. eſt inter Epiſtolas Juliani duodecima.

** T. 2. Bibl. ſcriptorum Eccleſ. p. 199. edit. Amſt.

Epiſtola 1. ad Nazianzenum de vita in ſolitudine degenda, ex latina *Guil. Budæi* verſione legitur Tomo 1. ejus operum. Eadem Græce & Latine cum Grammatica Vocabulorum interpretatione prodiit ſeparatim Pariſ. 1657. 8. Extremam partem (qvæ in editis deſideratur) ex MS. Cæſareo Græce dat Lambecius III. p. 149.

Epiſtola 43. à S. Maximo ad Dionyſ. Areopag. T. 1. pag. 27. citatur ut λόγος Baſilii ad fratrem περὶ διαφορᾶς οὐσίας καὶ ὑποστάσεως. Hanc vertit & *Beatus Rhenanus* Pariſ. 1513. Eadem Epiſtola qvibusdam locis interpolata legitur T. 2. Nyſſeni velut ipſius ad Petrum fratrem.

Epiſtola 80. legitur inter *Gregorii Nyſſeni* ſcripta T. 2. pag. 438. ſub titulo *de S. Trinitate ad Euſtathium*, cum verſione *Laurentii Siſani*.

Epiſtolam 289. cum verſione ſua notisqve primus Græce edidit *Gerb. Voſſius* ad calcem Gregorii Thavmaturgi, Mogunt. 1604. 4.

Baſilii & Libanii Epiſtolas mutuas, una cum aliis ſex vel ſeptem brevioribus Epiſtolis Græce in tironum uſus recudi fuit *H. Stephanus* 1577. 8. inter Epiſtolia, dialogos, Oratiunculas & poëmatia è variis ſcriptoribus collecta.

Baſilii Epiſtolas qvasdam edidit qvoqve Græce *Hieron. Brunellus* S. I. Romæ 8. cum aliis aliorum Patrum ſelectis ſcriptis & Homiliis.

Epiſtolas ſexaginta ex *Jo. Jacobi Beureri* verſione exhibet Abraham Sculretus Tom. IV. Medullæ Patrum pag. 253. ſeq. acceperat autem illas Scultetus à Jano Grutero, qvemadmodum Beurero Græcas ex Codicibus Auguſtanis deſcriptas ſuppeditaverat Hœſchelius. In his legitur etiam Epiſtola *ad Apollinarium* * qvam in editionibus Baſilii haud obviam Græce deinde & Latine cum altera ad Apollinarem & duplici Apollinaris reſponſoria vulgavit *Cotelerius* Tom. 2. monument. pag. 84. Pariſ. 1681. 4. Idem alias duas antea ineditas ἀνεπιγράφους, unamqve item *ad Libanium* & *ad Imp. Theodoſium* unam eodem loco in lucem cum verſione ſua extulit.

Notitiam Codicis MS. Græci Auguſtani, in qvo Epiſtolæ CCCXLVIII. habes in B. Antonii Reiſeri indice MStorum Bibl. Auguſtanæ p. 16.-20. De Cæſareæ Bibl. Codicibus vide Lambecium lib. 3. pag. 111. 115. 141. &c.

L 3 Epi-

* Ad Apollinarium ſcripſiſſe ſe non diffitetur Baſilius, Laicus ad Laicum. Vide infra indicem eorum ad qvos Baſilius ſcripſit, in *Euſtathio*.

Epistolam Basilii CCLVII. laudat Nicephorus Gregoras libro XX. Hist. pag. 620.

Hæc de Basilii Epistolis, qvibus *οὐδὲν ἄμεινον nihil præstantius* reperiri ait Svidas, qvasqve tanqvam *κανόνα* & normam τοῦ Ἐπιςολιμαίου χαρακτῆρος commendat Photius Cod. 143. & Epistola 207.

XI. Hactenus Tomus II. in editione GræcoLatina Anni 1618. cui accessit Appendix, in qva primo loco continentur *Sermones XXIV. morales*, à Simeone Magistro & Logotheta excerpti ex Basilii scriptis, & Centonis in morem compositi. Λόγοι κδ΄ ἐκλεχθέντες διὰ Συμεὼν τοῦ Μαγίςρου καὶ Λογοθέτου ἐκ πασῶν τῶν πραγματειῶν τοῦ ἐν ἁγίοις πατρὸς ἡμῶν Βασιλείου &c. Simeon ille Magister, qvi etiam Metaphrastes vulgo audit, clarus fuit sub sæculi decimi initium. Loca Basilii è qvibus sermones hi contexti sunt, in marginibus annotantur.

1. περὶ ἀρετῆς καὶ κακίας, *de virtute & vitio.* Incipit: ὁ μὲν Κύριος ἡμῶν Ἰησοῦς Χριςός.
2. περὶ διδαχῆς καὶ νουθεσίας, *de doctrina & admonitione.* Incipit: εἰ ἐπὶ τοσαύταις.
3. περὶ ἀγάπης τῆς πρὸς τὸν θεὸν καὶ τὸν πλησίον. *De amore erga DEum & proximum.* Incipit: τοὺς τῶν βιωτικῶν.
4. περὶ ἐλεημοσύνης. *De misericordia & benignitate.* Incipit: εἰ θαυμάζεις τὰ χρήματα.
5. περὶ πλούτου καὶ πενίας. *De Divitiis & paupertate.* Incipit: τὰ φρέατα ἐξαντλούμενα.
6. περὶ πλεονεξίας. *De avaritia.* Incipit: ὅταν εἰς οἰκίαν ἀνδρός.
7. περὶ ἁμαρτίας. *De peccato.* Incipit: πολὺν ἀγαπητοί.
8. περὶ μετανοίας. *De pœnitentia.* Incipit: διττός μοι φόβος ἐνέσκηψε.
9. περὶ προσευχῆς. *De precatione.* Incipit: χρὴ τὴν προσευχήν. Hic sermo cum *Nicolai Glaseri* versione, junctus duobus libris Chrysostomi de modo orandi DEum, prodiit in ejusdem Glaseri Cynosura Pietatis & morum GræcoLatina, Giessæ 1609. 8.
10. περὶ νηςείας, *de jejunio.* Incipit: ςρατηγοὶ μὲν εἰς παράταξιν.
11. περὶ θανάτου, *de morte.* Incipit: ὦ τοῦ θαύματος, ἀγαπητοί. Hanc ex MSS. Vaticanis vertit & Latine inter opera Ephraimi Syri edidit *Gerb. Vossius* T. 1. pag. 200.

12. περὶ

12. περὶ λύπης καὶ ἀθυμίας. *De mœrore & tristitia.* Incipit : ὅταν ἴδω καὶ τὸ κακὸν εὐοδούμενον.

13. περὶ ὑπομονῆς καὶ μακροθυμίας. *De patientia & tolerantia.* Incipit : μηδεὶς ἐξ ὧν ἔπαθε.

14. περὶ μελλούσης κρίσεως. *De futuro judicio.* Incipit : ὅταν μέλλῃς ἐπί τινα ὁρμᾷν. Hunc qvoqve sermonem latine à se versum exhibet Gerh. Vossius T. 1. operum Ephræmi Syri p. 241.

15. περὶ ἀρχῆς καὶ ἐξουσίας. *De principatu & potestate.* Incipit : καλὸν ἀεί, τὸ χεῖρον ὑπὸ τοῦ κρείττονος ἄγεσθαι.

16. περὶ γαστριμαργίας καὶ μέθης. *De ingluvie & ebrietate.* Incipit: μονότροπος ὁ τοῦ Χριστιανισμοῦ βίος.

17. περὶ ὀργῆς καὶ ἔχθρας. *De ira & odio.* Incipit : μέγιστον κατηγόρημα Χριστιανοῦ.

18. περὶ φθόνου καὶ βασκανίας. *De livore & invidia.* Incipit : πολλὴν ἡμῖν ἐμποιεῖ τὴν ἄνοιαν.

19. περὶ σωφροσύνης καὶ ἀκολασίας. *De temperantia & incontinentia.* Incipit : ὁ τῶν Μακεδόνων Ἀλέξανδρος.

20. περὶ ταπεινοφροσύνης καὶ κενοδοξίας. *De humilitate & vana gloria.* Incipit : ἀμήχανον τὸν μὴ καταδεξάμενον.

21. περὶ εὐτυχίας καὶ δυστυχίας καὶ φρονήσεως. *De felicitate ac infortunio:* tum etiam *de prudentia.* Incipit: οὔτε τὰ δεξιά.

22. περὶ προνοίας. *De providentia.* Incipit : τοῦ ἐν τῷ προστάγματι.

23. περὶ ψυχῆς. *De anima.* Incipit : τὸ τὴν πᾶσαν σπουδήν.

24. περὶ τιμῆς γονέων, καὶ γήρως, καὶ νεότητος. *De honore quo afficiendi sunt Parentes, de Senectute & Iuventute.* Incipit: τὸ ἐξεγέρθητι Κύριε.

Prodierunt hi sermones primum Græce è Bibl. Regis Christianissimi, Paris. apud Guil. Morellum 1556. 8. Hinc à *Simone Mailleo* Archiepiscopo Turonensi translati in Latinum sermonem, ibid. 1558. 8. Postea utraqve Lingva cum nova interpretatione *Stanislai Ilovii* Francof. 1598 & 1611. 8. Simonis à Maille interpretatio Latina servata est in Græco Latinis Operum Basilii editionibus. Ex his Ethicis suspicor esse Homilias novem breviores, qvas à *Francisco Vergara* versas esse Latine narrat Nicolaus Antonius in Bibl. Hispana.

XII. περὶ γραμματικῆς γυμνασίας. *De Grammatica exercitatione.* Incipit : Κύριε Ἰησοῦ Χριστέ --- & δεῖ σε γινώσκειν ὦ παιδίον. p. 171. Vertit *Gilbertus Cognatus* Nozorenus. De hujus libelli editionibus

bus dixi Tomo ſeptimo hujus Bibliothecæ p.35. & 37. ubi monui etiam verum auctorem non eſſe S. Baſilium, ſed *Manuelem Moſchopulum* longe recentiorem ſcriptorem, qvi circa ſæculi XIV. finem claruit.

XIII. *De conſolatione in adverſis*, Latine. Incipit: *Quemadmodum navis cum undarum tempeſtate quaſſatur.* pag. 195. Non eſt Baſilii nec è Græco verſus, ſed Latine ſcriptus à *Victore*, qvi poſt Ruſticum *Cartennæ* Mauritaniæ in Africa Epiſcopus circa A. C. 460. fuit, & hunc conſolatorium libellum, qvi etiam inter *S. Eucherii* opera legitur, ad neſcio qvem Baſilium ſuper morte filii ſcripſit teſte Gennadio cap. 77. de Scriptoribus Eccleſ. Ejusdem Victoris liber de pœnitentia publicani inter S. Ambroſii opera lucem vidit, & in MS. Remenſi male refertur ad Victorem Tunnenſem: Liber vero ad Genſericum Vandalornm Regem contra Arianos, Gennadio itidem memoratus, pridem intercidit. Vide Tillemontium T.16. memor. Hiſt. Eccleſ. pag 611.

XIV. *De laude ſolitariæ Vitæ*, Latine. Incipit: *Libet de ſingularis vitæ meæ meritis*, pag. 205. neqve hoc Baſilium auctorem habet ſed *Petrum Damiani*, petitum ex ejus opuſculo XI. ſive libro *Dominus Vobiscum* cap. 19. Tom. 3. Opp. p. 103. ſeq edit. Pariſ. 1642. fol.

XV. *Admonitio ad filium ſpiritalem*, Latine, incerto interprete. Incipit: *Audi, fili, admonitionem Patris tui* pag. 208. Exſtat & in appendice Codicis Regularum Monaſticarum, recenſita à Luca Holſtenio Rom. 1661. 4. & inter Parænèticos veteres cum notis Melchioris Goldaſti editos Inſulis 1604. 4. De Angloſaxonica verſione MS. vide Catalogum ſcriptorum ſeptentrionalium in theſauro V. C. Georgii Hickeſii p.72.

XVI. Claudit appendicem editonis Anni 1618. *Gennadii Scholarii* Patriarchæ CPol. A. C. 1460. denati diſſertatio Epiſtolica *de vitæ termino & prædeſtinatione* ad Joſephum, Monachum Theſſalonicenſem pro vindicanda ſententia S. Baſilii, qvem magnis mactat elogiis. Incipit: κλεινοπετὴς ἐδεξάμην. Hanc diſſertationem à Maximo Margunio Cytherorum Epiſcopo nactus primus Græce ediderat *David Hæſchelius* Auguſtæ Vindel. 1594. 4. *Federicus Morellus* Latine vertit & Baſilii operibus ſubjunxit, cujus etiam notæ in Baſilium p.95. videantur.

XVII. *Frontonis Ducæi* qvæ ſubjiciuntur notæ ſunt in Hexaëmeron, homilias XXXI, libros de baptiſmo, & in Eſaiam, libros contra

Euno-

Eunomium & de Spiritu S. & in regulas fusius disputatas. *Federici Morelli* pauculæ in loca qvædam Homiliarum in Hexaëmeron, in Psalmos & Homiliarum diversarum. Deniqve totum opus obsignant Variæ Lectiones in Ascetica, ex Codice perantiqvo Gerardi Vossii notatæ ab Andrea Schotto ad editionem Græcam Anni 1551.

VII. Scripta S. Basilii, vel quæ sub ejus nomine feruntur, sed quæ in editionibus Græcolatinis non exstant.

XVIII. *Homilia tertia de jejunio*, Græce & Latine edita à *Jo. Baptista Cotelerio* Tom. 1. monumentor. Ecclesiæ Græcæ, Paris. 1677. 4. p. 38-40. Incipit: *νηστείας καὶ ἱλασμοῦ ὁ καιρός.* Ante Cotelerium verterat, atqve Latine in Ecclesiaste suo Græco ediderat *Franciscus Combefisius* Paris. 1674. 4.

Homilia in Proverbiorum VI. 4. edita Græce & Latine à *Cotelerio* in eodem T. 1. monumentor. Ecclesiæ Græcæ p. 28-37. Incipit: *οὐ λυπεῖ με ἐλάττωσις τῶν συνελθόντων.* Hanc qvoqve ante Cotelerium verterat, latineq; ediderat *Franciscus Combefisius* in Ecclesiaste Græco, qvi loca qvædam illius illustrat Tom. 1. Basilii recensiti pag. 21.

XIX. Ad Apollinarium *Epistolæ* duæ, unaqve ad Libanium: ad Theodosium Imp. una, & duæ commendatitiæ ad incertum, Græce & Latine editæ ab eodem *Cotelerio* T. 2. monumentor. pag. 84. seq. una cum Apollinarii binis, totidemqve Libanii ad Basilium Epistolis & una ad eundem Amphilochii. Paris. 1681. 4. Epistolas mutuas Apollinarii & Basilii ab Arianis vel Apollinaristis confictas esse non diffitetur ipse Cotelerius, qvem si placet vide pag. 553. Illi vero ad Theodosium hanc notam additam in MS. reperisse idem p. 559. monet: *ἡ ἐπιστολὴ αὕτη οὔτε ἀπὸ τῶν νοημάτων οὔτε ἀπὸ τῆς φράσεως ἔοικεν εἶναι τοῦ μεγάλου Βασιλείου.*

XX. *Rationes syllogisticæ contra Arianos, quod Filius sit DEus*, prodiere Tomo V. Lectionum Antiqvarum Henr. Canisii pag. 166-171. sed latine tantum, interprete *Francisco Turriano*, S. I. Ingolstad. 1604. 4. Incip. *Si filius est natura DEus, & Pater est natura DEus, non est alius DEus filius.*

XXI. *Philocalia* è ſcriptis Origenis concinnata à Baſilio & Nazianzeno, ut dixi lib. V. cap. 1. pag. 220.

XXII. *Λόγος εἰς τὴν ὑποτύπωσιν τῆς ἀσκήσεως. De religioſæ exercitationis informatione*, ſermo brevis. Incipit: ὁ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ παρεστάσοντος. Edidit Græce & Latine *Combefiſius* Tom. 2. Baſilii recenſiti pag. 98-105.

Πρόλογος ἀσκητικός. Prologus Aſceticus. Incipit: οἷς ἐνυπάρχει ὁ θεῖος νόμος. Edidit idem Combefiſius pag. 106-119.

XXIII. Baſilii & Nazianzeni *Expoſitio fidei*, edita Latine à Caniſio T. 5. Antiqvar. Lect. p. 177-180. Incipit: *Credo in Patrem & Filium & Spiritum S. Trinitatem homouſion.*

XXIV. Ἔκθεσις πίστεως ἐν συντόμῳ. *Expoſitio fidei in compendio.* Qvæſtionibus & reſponſionibus. Edita Græce & Latine à *Stephano le Moyne* in Variis ſacris T. 1. pag. 147-149. Incipit: πόσας φύσεις ὁμολογεῖς ἐπὶ τῆς ἁγίας καὶ ὁμοουσίου καὶ ἀκτίστου τριάδος;

XXV. *Θεία λειτουργία, Divina Liturgia*, * cujus Codicem Græcum plusqvam mille annorum in Bibliotheca Barberina reperiri teſtatur Montfauconus pag. 210. Itineris Italici. Incipit: ὁ Θεὸς ὁ Θεὸς ἡμῶν, ὁ τὸν οὐράνιον ἄρτον, τὴν τροφὴν &c.

Græce cum Liturgia Jacobi & Chryſoſtomi, aliisqve ſcriptis Liturgicis prodiit Pariſ. 1560. fol. typis Regiis apud Guil. Morellium & Venetiis 1548. 1601. &c.

Latine ex veteri verſione in Rincavienſi S. Johannis Monaſterio reperta, poſt *Jo. Cochleum* (in ſpeculo antiqvæ devotionis circa Miſſam, Moguntiæ 1549. pag. 117.) edidit *Claudius de Sainctes* inter Liturgica Patrum Antvverp. 1562. 8. Præterea vertit *Gentianus Hervetus* Venet. 1548. 8. Antvverp. 1562. 8.

Græce & Latine cum Herveti verſione exſtat in auctario Ducæano Bibliothecæ Patrum Pariſ. 1624. fol. Tomo II. & in Bibliotheca Patrum Pariſ. 1654. T. XII. p. 382.

Et cum Variis Lectionibus notisqve *Jacobi Goari*, in Euchologio Græcorum illuſtrato, Pariſ. 1647. fol. pag. 158. ſeq.

Differt

* Baſilium ſcripſiſſe aliqvid hujus argumenti, & Liturgiam literis conſignaſſe non eſt dubitandum poſt tot veterum & totius Orientis teſtimonium. Sed inter tot & tam multas, qvæ ab illius tempore Baſilii liturgiæ allatæ ſunt mutationes & interpolationes, qvid demum in ea Baſilii ſit, certo dicere, vix eſt opis humanæ. Baſilii Liturgiam illuſtrat Allatius Exerc. XXV. contra Creyghtonum. Vide & Acta Sanctor. T. 2. Junii p. 843.

Differt ab hac in non paucis liturgia Basilii qvam cum altera Gregorii Naz. & tertia Cyrilli ex Codice *Arabico* (cui Coptica erant adjuncta) versam Latine edidit *Victorius Scialach* Accurensis, Maronita è monte Libano, Augustæ Vindel. 1604. & Tom. VI. Bibl. Patrum Paris. 1654. p. 75. Incipit: *Domine, qui nosti corda hominum*.

Nec non Anaphora qvam ex *Syriaco* dedit *Andreas Masius* Antvverp. 1569. 8. atqve inde insertam habes Tomo IV. Bibl. Patrum Paris. 1575. & T. VI. Paris. 1589. 1654. atqve supplemento Francofurtensi Criticorum sacrorum T. 2. p. 439 Brevior est, atqve incipit: *Æterne Deus, qui in principio homines creasti ad immortalitatem*. Anaphoræ sive Liturgiæ subjicitur *Precatio qua consuevit sacris operatus uti apud DEum*. Incipit: *Laudetur essentia quæ omnibus essentiis sublimior est*.

Apud Petrum Diaconum * lib. de incarnatione & gratia CHristi cap. 8. leguntur ex Basilii Cæsariensis *oratione* sive precatione *sacri altaris*, qvam pene universum ait freqventare Orientem, qvæ in nulla Liturgiæ editione leguntur: *Domine virtutum ac tutamentum, malos quæsumus bonos facito, bonos in bonitate conserva: Omnia enim potes; & non est qui contradicat tibi, cum enim volueris salvas, & nemo resistit voluntati Tuæ*.

XXVI. Basilium τὸν μέγαν ἐν τῇ ἑρμηνείᾳ τῆς λειτουργίας allegat Isaacus magnæ Armeniæ Catholicus, sæculi XI. Scriptor, invectiva 1. in Armenios p. 341. (T. 2. auctar. novi Combefisiani) At qvæ affert, exstant hodie in θεωρίᾳ μυσταγωγικῇ, qvæ auctorem habet *Germanum* Patriarcham CPol. A. C. 1255. defunctum, licet illa in Codibus qvibusdam nomen *Basilii*, in aliis *Cyrilli* Hierosolymitani præfert, ut dixi lib. V. cap. 14. Volum. 7. hujus Bibliothecæ pag. 548. & licet Basilio vindicare eam velit Combefisius in notis p. 420. Incipit: Ἐκκλησία ἐστὶ ναὸς Θεοῦ.

XXVI. *Scholia in Psalmos centum & quinquaginta*. Græce nondum prodierunt qvod sciam, sed in Latinis editionibus (nam in Græcolatinis sunt omissa) exstant è versione *Wolfgangi Musculi*. Non Basilium habere auctorem, sed ex Basilio, Chrysostomo ac Theodoreto esse collecta, jam multi post Possevinum observarunt. *Commentum Lucumonis qui sub nomine Basilii mundo illusit*, vocat

* Inter Fulgentii opera, Tom. IX. Bibl. Patrum edit. Lugd. pag. 198.

Rich. Montacutius pag. 83. Apparatus ad Origines Ecclesiasticas.

XXVIII. Basilii M. *supplicationes in S. Pentecosten*, memorat Gabriel Philadelphiensis apud Allatium c. 13. de purgatorio p. 93. *Precationem* aliam Basilii Græce MS. è Codice VIII. Barocciano Bibl. Bodlei. edidit *Henricus Hammondus* in Catechismo practico, addita Anglica versione. Oxon. 1662. 8. (qvæ septima est editio) p. 179. & Tomo I. Opp. Lond. 1684. fol. Et in Germanica Catechismi illius versione Francof. 1696. 8. ** 3. 4. Eam qvoniam brevis est atqve Christiano Doctore digna, hoc loco cum versione mea Latina adscribam.

Ἀνεξίκακε βασιλεῦ καὶ ἀΐδιε, ὁ διὰ τὴν ἐκ ξύλου κατάκρισιν ἐπὶ ξύλου ἀρθεὶς, καὶ τοῖς ἀκολουθεῖν σου τοῖς ἴχνεσιν αἱρουμένοις μακροθυμίας σαυτὸν ὑπόδειγμα παρεχόμενος, ὃς ὑπὲρ τῶν σταυρούντων σε θεομάχων ἔντευξιν προσήγαγες τῷ συνανάρχῳ γενήτορι. αὐτός. Φιλάνθρωπε Κύριε, σὺ οἷς δι' ἀπεχθείας ἐσμὲν ἢ ἐπιβουλεύουσιν, ἢ λοιδορουμένοις, ἢ ἐπηρεάζουσιν, ἢ βασκαίνουσιν, ἢ καθ' οἷον δή τινα τρόπον ἐξ ἐπιβουλῆς καὶ ἐπηρείας τοῦ φιλαπεχθήμονος δαίμονος μισοῦσι καὶ ἀποστρεφομένοις, συγχώρησον τὸ τῆς εἰς ἡμᾶς παροινίας πλημμέλημα. μετάβαλε τὰς γνώμας αὐτῶν ἐκ κακοηθείας εἰς ἐπιείκειαν. Ἔμβαλε ταῖς καρδίαις αὐτῶν ἄδολον ἀγάπην καὶ ἀνυπόκριτον. σύνδησον ἡμῖν αὐτοὺς ἐν ἀρρήκτοις δεσμοῖς εὐνοίας πνευματικῆς. καὶ τῆς ἀκηράτου σου ζωῆς, οἷς οἶδας λόγοις, κοινωνοὺς ἀποτέλεσον. τοὺς δὲ ἀγαπῶντας ἡμᾶς, ἢ καὶ εἰς τὰς σωματικὰς χρείας διὰ τὸ

Malorum tolerator & sempiterne Rex, qvi in lignum sustulisti condemnationem qvæ per lignum nata erat, atqve Te ipsum longanimitatis præbuisti exemplum iis, qvi vestigia tua sectanda eligunt. Tu qvi pro DEi hostibus in crucem Te agentibus intercessionem obtulisti ipse coæterno Patri. Hominum amator Domine, ignosce illis qvibus exosi sumus, qviq; insidiantur nobis, nos calumniantur, illudunt, aut nobis invident, aut qvocunqve modo ex insidiis & contumelia Dæmonis, odio gaudentis nos oderunt & aversantur, ignosce illis stoliditatis in nos suæ peccatum, muta animos ipsorum, & ex malitia ad moderationem traducito. Cordibus ipsorum inspira charitatem alienam ab omni dolo ac simulatione. Constringe nobis illos indissolubilibus benevolentiæ spiritalis vinculis, &

notis

notis Tibi rationibus eos vitæ tuæ puræ ac sinceræ participes perfice. His vero qvi nos amant aut corporalibus necessitatibus propter sanctum Nomen Tuum ministrant, opulenta dona Tua repende, & sorte ac præmio dignare illos fidelium ac prudentium œconomorum. Illos qvoqve qvi bono animo, infirmitatis nostræ memores, pro nobis orant, largâ gratiâ tuâ remunerare. Qviqve miseris nobis & indignis injunxerunt ut pro illis oraremus, his qvæ è re ipsorum sunt benigne largitor, præbe qvæ salutis suæ caussa Te orant, & divitem misericordiam ac locupletes miserationes tuas ad illos demitte. Miserere omnium, misericors Domine, qvi Tibi confidunt: omnes ad divinum amorem Tuum attrahe. Tuere omnes ac defende & suscipe, nosqve peccatores & inutiles servos tuos, ac regni Tui heredes redde. Tuum enim est misereri, nosq; salvare, o DEus noster qvoniam tua est Potentia, in sæcula, Amen.

σὺν διακονȣ̃ντας ἅγιον ὄνομα, ταῖς πλȣσίαις σȣ δωρεαῖς ἀντάμειψαι, καὶ τῆς λήξεως τῶν πιςῶν καὶ φρονίμων οἰκονόμων ἀξίωσον. Καὶ τοῖς τῆς ἀσθενείας ἡμῶν ἐν ἀγαθῇ διαθέσει μεμνημένοις, ἢ καὶ ὑπερευχομένοις, δαψιλῆ τὴν χάριν σȣ ἐπιβράβευσον. τοῖς ἐντειλαμένοις τῇ ἡμετέρᾳ ταλαιπώρῳ ἀναξιότητι ὑπὲρ αὐτῶν εὔχεσθαι, τὰ ὠφέλιμα χάρισαι, καὶ τὰ πρὸς σωτηρίαν αἰτήματα παράσχε, καὶ πλȣ́σια τὰ ἐλέη σȣ καὶ τȣ̀ς οἰκτιρμȣ̀ς αὐτοῖς ἐξαπόστειλον. Πάντας, εὔσπλαγχνε, τȣ̀ς ἐπί σοι πεποιθότας ἐλέησον, πάντας εἰς τὴν θείαν σȣ ἀγάπην ἕλκυσον. Πρόςηθι πάντων, καὶ ἀντιλαβȣ̃, σὺν ἡμῖν τοῖς ἁμαρτωλοῖς καὶ ἀχρείοις δȣ́λοις σȣ, καὶ τῆς σῆς βασιλείας κληρονόμȣς ἀπέργασαι. Σὸν γάρ ἐςι τὸ ἐλεεῖν καὶ σώζειν ἡμᾶς, ὁ Θεὸς ἡμῶν, ὅτι σȣ̃ ἐςι τὸ κράτος εἰς τȣ̀ς αἰῶνας, Ἀμήν.

Iuvat huic Precationi alia qvædam subjungere qvæ Græce descripsit ex Codicibus Bodlejanæ Bibl. cum in Anglia versaretur, me cumqve amice communicavit eruditissimus Collega meus Jo. Christophorus Wolfius.

Τȣ̃ ἁγίȣ Βασιλείȣ Εὐχὴ λεγομένη πρὸ τῆς θείας κοινωνίας τȣ̃ Κυριακȣ̃ σώματος.

S. Basilii Precatio dicta ante S. Communionem Corporis Dominici.

ex Nicetæ Choniatæ Thesauro Orthodoxæ Fidei, *Cod. Bodlej.* 1081.

Οἶδα, Κύριε, ὅτι ἀναξίως μεταλαμβάνω τοῦ ἀχράντου σου αἵματος, καὶ τοῦ τιμίου σου σώματος, καὶ ἔνοχός εἰμι, καὶ κρῖμα ἐμαυτῷ ἐσθίω καὶ πίνω, μὴ διακρίνων τὸ σῶμα καὶ αἷμά σου τοῦ χριστοῦ καὶ Θεοῦ μου. Ἀλλὰ τοῖς οἰκτιρμοῖς σου θαῤῥῶν προσέρχομαί σοι τῷ εἰπόντι. * ὁ τρώγων μου τὴν σάρκα, καὶ πίνων μου τὸ αἷμα, ἐν ἐμοὶ μένει, κἀγὼ ἐν αὐτῷ. σπλαγχνίσθητι οὖν Κύριε, καὶ μὴ παραδειγματίσῃς με τὸν ἁμαρτωλὸν, ἀλλὰ ποίησον μετ' ἐμοῦ κατὰ τὸ ἔλεός σου, καὶ γενέσθω μοι τὰ ἅγια ταῦτα εἰς ἴασιν καὶ κάθαρσιν, καὶ φωτισμὸν, καὶ φυλακτήριον καὶ σωτηρίαν, καὶ ἁγιασμὸν ψυχῆς καὶ σώματος, εἰς ἀποτροπὴν πάσης φαντασίας, καὶ πονηρᾶς πράξεως, καὶ ἐνεργείας διαβολικῆς κατὰ διάνοιαν τῆς ἐν τοῖς μέλεσί μου ἐνεργουμένης, εἰς παῤῥησίαν καὶ ἀγάπην τὴν πρός σε, εἰς διόρθωσιν βίου καὶ ἀσφάλειαν, εἰς αὔξησιν ἀρετῆς καὶ τελειότητος. εἰς πλήρωσιν ἐντολῶν. εἰς Πνεύματος ἁγίου κοινωνίαν, εἰς ἐφόδιον ζωῆς αἰωνίου, εἰς ἀπολογίαν εὐπρόσδεκτον τὴν ἐπὶ τοῦ φοβεροῦ βήματός σου, μὴ εἰς κρῖμα ἢ εἰς κατάκριμα.

Novi, Domine, qvod indigne accipio incontaminatum sanguinem & pretiosum corpus tuum, & reus sum, & judicium mihi edo & bibo, non dijudicans corpus & sanguinem tuum, Christi & DEi mei. Sed misericordiæ confisus tuâ ad te accedo, dixisti enim: qvi edit carnem meam & bibit sanguinem meum, in me manet atqve ego in illo. Miserere igitur Domine, nec pœnas à me peccatore repete, sed fac mecum secundum misericordiam tuam, & fiant mihi sancta hæc in medelam, mundationemq; & illuminationem, custodiam ac salutem & sanctificationem animæ & corporis, in aversionem omnis imaginationis malæqve actionis & operationis diabolicæ per mentem operantis in membris meis, ut sint mihi in fiduciam & amorem erga te, ad vitæ emendationem, firmumqve præsidium: ad incrementum virtutis & perfectionis, ad implenda præcepta, ad Spiritus S. communionem, ad vitæ æternæ viaticum, ad defensionem acceptabilem coram tremendo tribunali tuo, non vero in judicium aut condemnationem.

* Joh. VI. 56.

Magni Basilii Precatio & exorcismus super homine vexato ab impuris spiritibus.

Προσευχὴ καὶ ἀφορκισμὸς τοῦ μεγάλου Βασιλείου ἐπὶ χειμαζομένου ὑπὸ πνευμάτων ἀκαθάρτων.

Ex Codice Barocciano VIII, in quo & Epiphanii & aliorum SS. Patrum adjurationes ejusmodi leguntur.

DEus Deorum, & Dominorum Domine, qvi Creator es igneorum ordinum, & immaterialium potentatuum opifex, qvi cœlestia & supercœlestia condidisti, qvem nemo vidit hominum nec videre potest, qvem timet omnis principatus, creaturaqve omnis: Qvi exercitus cœlestis principem ferocientem & negato obseqvio partes suas detrectantem projecisti in terram, & dæmones illius angelos, qvi cum ipso per malitiam defecerunt, in tenebras abyssi in tartarum tradidisti; da ut adjuratione per tremendum nomen Tuum peracta metus incutiatur duci malitiæ & omnibus satellitibus ejus qvi ex superna luce cum ipso exciderunt, converte ipsum in terram, jube illum omnino recedere, ne qva porro labes servos tuos afficiat, sed illi obsignati accipiant robur virtutis, ut ambulare possint super serpentes scorpiosqve ac qvamcunqve potentiam inimici, qvemadmodum tu dixisti ac pollicitus es. Tuum enim Nomen celebratur & ma-

Ὁ Θεὸς τῶν Θεῶν καὶ Κύριος τῶν Κυρίων, ὁ τῶν πυρίνων ταγμάτων δημιουργὸς, καὶ τῶν ἀΰλων δυνάμεων τεχνουργὸς, ὁ τῶν οὐρανίων καὶ ὑπερουρανίων τεχνίτης, ὃν εἶδεν οὐδεὶς ἀνθρώπων οὐδὲ ἰδεῖν δύναται, ὃν ἐφοβήθη πᾶσα ἀρχὴ καὶ πᾶσα κτίσις, ὁ τὸν τραχηλιάσαντά ποτε ἀρχιστράτηγον καὶ τὴν αὐτοῦ λειτουργίαν παρακοῇ ἀθετήσαντα ῥίψας ἐπὶ τὴν γῆν, καὶ τοὺς συναποστάτας αὐτοῦ ἀγγέλους δαίμονας τῇ κακίᾳ γενομένους εἰς σκότος βυθοῦ ταρτάρῳ παραδόσας, δὸς τὸν ἀφορκισμὸν τὸν ἐπὶ φοβεροῦ ὀνόματός σου τελούμενον φόβῳ τῷ ἡγεμόνι τῆς πονηρίας, καὶ πᾶσι τοῖς φύλαξιν αὐτοῦ ταῖς ἐκπεσούσαις σὺν αὐτῷ ἐκ τῆς ἄνωθεν φωτοφορίας, καὶ τρέψον αὐτὸ εἰς γῆν. Ἐπίταξον αὐτὸ ἀναχωρῆσαι παντελῶς, ἵνα μή τι λοιπὸν βλαβερὸν κατὰ τῶν σῶν οἰκείων ἐργάσηται, ἀλλὰ λάβωσιν ἰσχὺν οἱ σφραγιζόμενοι κραταιότητος τοῦ πατεῖν ἐπάνω ὄφεων καὶ σκορπίων, καὶ ἐπὶ πᾶσαν δύναμιν τοῦ ἐχθροῦ, ὡς ἐκάλεσας

ζας καὶ ἐπηγγείλω. Σοῦ γὰρ ὑμνεῖται καὶ μεγαλύνεται καὶ παρὰ πάσης πνοῆς ἐν φόβῳ δοξάζεται τὸ πανάγιον ὄνομα τοῦ Πατρὸς καὶ τοῦ Υἱοῦ καὶ τοῦ ἁγίου Πνεύματος, νῦν καὶ ἀεὶ καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων.

συνάπτει.

Ἐξορκίζω σε τὸν ἀρχέκακον τῆς βλασφημίας τὸν ἀρχηγὸν τῆς ἀκαθαρσίας ** καὶ αὐτουργὸν τῆς πονηρίας. Ἐξορκίζω σε τὸν ἐκριφέντα ἐκ τῆς ἄνωθεν φωτοφορίας καὶ εἰς σκότος βαθὺ κατενεχθέντα διὰ τὴν ἔπαρσιν. Ὁρκίζω σε πνεῦμα ἀκάθαρτον κατὰ τοῦ Κυρίου Σαβαὼθ καὶ πασῶν ἀγγέλων Θεοῦ Ἀδωναῒ Ἐλωῒ Θεοῦ παντοκράτορος. Ἔξελθε καὶ ἀναχώρησον ἀπὸ τοῦ δούλου τοῦ Θεοῦ. Ἐξορκίζω σε κατὰ τοῦ Θεοῦ τοῦ παντοκράτορος, ἔξελθε. Καὶ κατὰ Κυρίου Ἰησοῦ Χριστοῦ, τοῦ μονογενοῦς Υἱοῦ τοῦ πρὸ αἰώνων ἐξ αὐτοῦ ἀῤῥήτως γεννηθέντος, τοῦ τὴν ἀόρατον καὶ ὁρατὴν γένεσιν δημιουργήσαντος. Τοῦ νόμῳ πρότερον φυσικῷ πάντα παιδαγωγήσαντος καὶ γραπτῷ ἐφοδίῳ *** τῆς νῦν προαιρέσεως νουθετήσαντος, καὶ ἀγγέλων ἐπιστασίᾳ φυλάξαντος. Τοῦ τὰ ὕδατα κατακλύσαντος ἄνωθεν, καὶ τὰς ὑπ' οὐρανοῦ ἀβύσσους ἀναστομώσαντος, καὶ Γίγαντας καταφθείραντος ἀσεβήσαν-

gnificatur glorificaturqve in timore ab omni Spiritu, ſanctiſſimum Nomen Patris & Filii & Spiritus Sancti, nunc & ſemper in ſeculorum ſecula.

*Sequitur Exorciſmi * formula.*

Adjuro te primum auctorem blasphemiæ, principem impuritatis & opificem iniqvitatis. Adjuro te, qvi ex ſuperna luce ejectus & propter ſuperbiam in profundas tenebras immiſſus es. Adjuro te, ſpiritus impure, per Dominum exercituum omniumqve angelorum, Deum Adonai, Eloim, Deum omnipotentem. Exi & recede à ſervo hoc Dei. Adjuro te per DEum omnipotentem, exi. Et per Dominum noſtrum JEſum Chriſtum unigenitum ejus filium, qvi ante ſæcula modo inenarrabili ex illo natus eſt, & omnes res creatas inviſibiles & inviſibiles condidit qviqve Naturæ Lege omnia prius moderatus & Lege ſcripta deinceps noſtras voluntates rexit, atqve Angelorum præſidio cuſtodicit ac tutatus eſt. Qvi aqvas deſuper effudit, & abyſſos ſub cœlo aperuit, Gigantasqve impios perdidit, & terram Sodo-

mo-

* Confer alias Exorciſmi formulas in Goari Euchologio p.335. ſeq.

** MS. ἀνταρτασίας.

*** MS. ἐπιόδῳ.

morum ac Gomorrhæ igne & ſulphure redegit in cineres, cujus fumus perennis manet. Qvi baculo exſiccavit mare, & populum ſuum haud madefactis pedibus traduxit, Tyrannum vero & exercitum DEo repugnantem, fluctibus in perpetuum conſepelivit. Qvi excidit gentes alienas, & per legem bello impietatis finem impoſuit. Qvi deniqve ex Maria Virgine carnem inenarrabili modo induit, ſalvis caſtitatis ſignaculis manentibus: Cui placuit per baptiſma veteres ſordes noſtras abluere, & qvi ad abolendas transgreſſionis noſtræ maculas, novam in qva peccatum elueretur fornacem veluti conflatoriam conſtituit. Adjuro te per DEum univerſorum, qvi hominem aſſumtum in ſe habet, per DEum, qvi mortalis apparuit. Illum cogita, qvem omnia tremunt, horrent, timent ac refugiunt. Adjuro te per DEum baptizatum in Jordane, qvi ſignum incorruptibilitatis nobis exhibuit demerſionem in aqvam, qvam intuentes angeli & omnes cœleſtes potentatus, ſeſe ſubmittebant. Et qvi Divinam eſſentiam noſtra occultavit, qvando expers principii Pater generationem Filii æternam manifeſtavit, & Spiritus ſancti deſcen-

τας, καὶ γῆν Σοδόμων καὶ Γομόῤῥας πυρὶ καὶ θείῳ τεφρώσαντος, οὗ μένει καπνὸς ἀκοίμητος. Τοῦ ῥάβδῳ πέλαγος ξηράναντος, καὶ λαὸν οἰκεῖον ποσὶν ἀβρόχοις περάσαντος, καὶ τύραννον καὶ στρατὸν Θεομάχον εἰς αἰῶνα τοῖς κύμασι καταχώσαντος. Τοῦ ἔθνη ἀλλόφυλα ἐξολοθρεύσαντος, καὶ νόμῳ τῆς ἀσεβείας καταλύσαντος πόλεμον, τοῦ ἐπ' ἐσχάτων ἐκ παρθένου Μαρίας σαρκωθέντος ἀνεκλαλήτως, καὶ σῶαι αἱ σφραγῖδες τῆς ἁγνείας μείνασι. Τοῦ πλῦναι βαπτίσματι τὸν παλαιὸν ῥύπον ἡμῶν εὐδοκήσαντος, οὗ ἡμῖν διὰ τῆς παραβάσεως ἂν ἐστι σπίλος, χωνευτήριον ἁμαρτίας καινοτομήσαντος. Ἐξορκίζω σε διὰ τὸν Θεὸν τῶν ὅλων, τὸν ἄνθρωπον ἔχοντα ἐν ἑαυτῷ, καὶ Θεὸν τὸν θνητὸν ἀποφαίνοντα. Ἐκεῖνον ἐννόησον ὃν πάντα φρίσσει καὶ τρέμει καὶ δέδοικε, καὶ ὑποστέλλεται. Ἐξορκίζω σε κατὰ τοῦ Θεοῦ τοῦ βαπτισθέντος ἐν Ἰορδάνῃ (ὃς καὶ τύπον ἡμῖν ἀφθαρσίας τὴν ἐν τῷ ὕδατι παρεχόμενος κατάδυσιν, ἣν ἄγγελοι καὶ πᾶσαι αἱ δυνάμεις τῶν οὐρανῶν βλέπουσαι, μετριάσαντο. ὁ τὴν θείαν τῇ ἡμετέρᾳ κρύψας, ὅτε ὁ ἄναρχος Πατὴρ τὴν ἄναρχον γέν-

νησιν τοῦ Υἱοῦ ἀπεκάλυψε, καὶ τοῦ ἁγίου Πνεύματος ἡ κατάβασις τῆς Τριάδος τὴν ἕνωσιν ἐμαρτύρησε) τοῖς ἀνέμοις ἐπιτιμήσαντος, τὸν κλύδωνα θαλάσσης πραΰναντος, καὶ κόρας ὀμμάτων ἀπὸ μήτρας λειπούσας πηλῷ τοὺς ὀφθαλμοὺς ἀναβλέψαι ποιήσαντος, καὶ τῆς ἀρχαίας αὐγῆς τοῦ δοθέντος ἡμῖν δι' ἑαυτοῦ ἀναπλάσαντος καὶ δωρησαμένου. Τοῦ κωφοῖς ἀκούειν ἐμφυτεύσαντος, καὶ ἀλάλοις τὸ λαλεῖν κατορθώσαντος, τοῦ χωλοῖς δεδωκότος περιπατεῖν, καὶ ῥύσιν ἀτάκτων αἱμάτων κλειθρώσαντος. Τοῦ στίγματα λεπρῶν ἀπομάξαντος, καὶ νεκροὺς ἐκ τῶν τάφων ἀναπηδῆσαι ποιήσαντος. Τοῦ μέχρι ταφῆς τοῖς πάθεσιν ἡμῖν ὁμιλήσαντος, καὶ τὸν ᾅδην ἐγέρσει σκυλεύσαντος, καὶ πᾶσαν τὴν ἀνθρωπότητα ἄνατον * τοῦ θανάτου κατασκευάσαντος. Ἐξορκίζω σε κατὰ τοῦ Θεοῦ παντοκράτορος τοῦ τῆς Θεότητος πνεῦμα Προφήταις ἐμπνεύσαντος, καὶ Ἀποστόλοις συμπράξαντος. Φοβήθητε, φεύγετε, δραπετεύετε. ἀναχώρησον πᾶν δαιμόνιον κακὸν καὶ ἀκάθαρτον, ἐναγές, καταχθόνιον, βύθιον, ταρτάρειον, ψεύδους, πλάνης, ἀπατηλόν, ἄμορφον, πολύμορφον, θεατὸν δι' ἀναίδειαν, ἀθέατον δὲ δι'

sio Trinitatis unitatem testata est. Adjuro te per eum qvi objurgavit ventos, fluctus maris compescuit, & pupillis oculorum qvæ à nativitate defecerant, luto illos perluendo restituit visum, qviq; pristinum splendorem luminis nobis concessi ipse per se effinxit & nos illo donavit. Qvi surdis implantavit audiendi facultatem, mutorumqve linguam correxit, claudis dedit ut possent ambulare, & fluxum inordinati sangvinis repressit. Qvi leprosorum maculas abstersit, mortuosqve jussit ex sepulchris suis exsilire. Qvi nobiscum ad sepulturam usqve cum affectibus suis versatus, & inferos per resurrectionem suam spoliavit, & omne humanum genus à Mortis potestate illæsum præstitit. Adjuro te per DEū omnipotentem, qvi Divinum Spiritum Prophetis inspiravit, & in Apostolis operatus est. Timete, fugite, vos proripite. Recede dæmonium qvodvis malum & impurum, sacrum, subterraneum, in profundo mersum, tartareum, mendacii plenum & erroris, deceptorium, informe, multiforme, conspicuum impudentia & dissimulatione inconspicuum, ubicunqve versaris & ubi es, aut qvocunqve abis, sive vocale, sive animantis forma aut specie draconis,

* Svid. ἄνατος, ἀβλαβής. MS. ἀναίωτος.

nis, aut beſtiam referens, aut apparentis inſtar fumi: ſive mas ſive fœmina, ſive reptile vel volatile aut natatile: loqvens & mutum, ſtans aut ſubito irruens, convellens impetu aut ſomnum inferens vel inſomnium grave, aut in morbo vel infirmitate, vel in riſum vertens aut lacrymas, voluptates vel fœtores. Sive concupiſcentiis deditum ſive veneficiis aut amoribus inſaniens, aſtrorumve divinationem, magiam, aut œcomantiam † profeſſum vel rerum amiſſarum inventionem: vinolentum, ciens tumultus, impudens, contentioſum, inſtabile, mutari cum luna aut cum tempore certo alterari ſolitum, matutinum vel veſpertinum, vel ab infirmitate aliqva vel aliqvo ſplendore vel acceſſu ſubito, aut è mari vel fluvio aut præcipitio puteove aut fovea vel palude aut lacu materiave aut loco ſubterraneo impuro vel ſylva qverna vel aliis ex arboribus aut ex montibus, vel tonitru, grandine, fulgure, vel domus fundamentis, tectove balnei aut piſcinæ, vel ex ſepulchro aut idoli templo vel undecunqve ſcimus aut neſcimus, nota vel ignota nunqvamqve viſa

ὑπόκεισιν, ὅπου ἐὰν ὑπάρχῃς, ἢ ἔνθα τυγχάνεις, ἢ ὅθεν ἀπέρχῃ ἢ φωνικὸν ἢ ζωοφανὲς ἢ δρακοντειδές, ἢ θηλοπρόσωπον, ἢ καπνός τις φαινόμενος, ἢ ἄρσεν ἢ θῆλυ, ἢ ἑρπετὸν ἢ πετεινὸν, ἢ νηκτὸν, λάλον ἢ κωφὸν, βωμὸν ἢ ἐξ ἐπιδρομῆς ἢ παραδόξου ἐπιβολῇ ἢ ὑπνῶδες, ἢ ἐνύπνιον βαρὺ, ἢ ἐν νόσῳ ἢ ἐν μαλακίᾳ. ἢ εἰς γέλωτα ῥέμβον ἢ δάκρυα, φιλήδονα ἢ δυσωδίας. ἢ ἐπιθυμητικὸν, ἢ φαρμακόφιλον, ἢ ἐρωτομανὲς, ἀστρομαντείαις, μαγείαις ἢ ἐνοικομαντείαις, ἢ εὑρετικὸν ἢ μεθυμναῖον, ἢ ταραχοποιητικὸν, ἀναιδὲς, φιλόνεικον, ἀκατάστατον, τῷ σελήνῃ συναλλοιούμενον ἢ χρόνῳ τινὶ συντρεπόμενον, ἢ ὄρθρινον ἢ μεσημβρινὸν, ἢ ἀῤῥωστίας τινὸς ἢ αὐγῆς ὑπό τινος καὶ προσεπείλας ἄφνω ἢ ἐκ θαλάσσης ἢ ἐκ ποταμοῦ, ἢ ἀπὸ κρημνοῦ ἢ φρέατος ἢ λάκκου ἢ λίμνης ἢ καμίνου, ἢ ὕλης ἢ ὑπογείου ἀκαθαρσίου ἢ ἄλσους δρυμῶνος ἢ δένδρων, ἢ ὀρέων ἢ βροντῆς ἢ χαλάζης ἢ ἀστραπῆς ἢ ἐκ θεμελίων οἰκίας ἢ ἐκ στέγης λουτροῦ ἢ κολυμβήθρας ὑδάτων ἢ μνήματος ἢ εἰ-

† Oecomantia divinatio ex ædificio & conſideratione eorum qvæ illi contigiſſent vel in illo conſpicienda ſe præbuiſſent. οἰκοσκοπικὴν vocat Nonnus ad Nazianzeni 1. ſteletevt. hiſtor. 61. ubi & Xenocratis οἰκοσκοπικὸν commemorat. Vide & Caſauboni lectiones Theocriticas cap. 5.

δωλίου, ἢ ὅθεν ἴσμεν καὶ οὐκ ἴσμεν, γνωστῶν καὶ ἀγνώστων καὶ ἀπερισκέπτων τύπων. Μερίσθητι καὶ ἀπαλλάγηθι, αἰσχύνθητι τὴν εἰκόνα Θεοῦ μορφωθεῖσαν τὸ ὁμοίωμα. Μὴ ἐγκρυφθῇς εἰς τὸν δοῦλον τοῦ Θεοῦ. Σὲ γὰρ ῥάβδος σιδηρᾶ καὶ κάμινος καὶ τάρταρος καὶ ὀδόντων βρυγμὸς ἄμυνα τῆς παρακοῆς παραμένει. Φοβήθητι, φεῦγε, καὶ μένε μεθ' ἑτέρων πονηρίας πνευμάτων ἀκαθάρτων. Εἰς ἄβατον γὰρ γῆν καὶ ἀγεώργητον ἄπελθε ἣν ἄνθρωπος οὐκ εἶδε, Θεὸς γὰρ μόνος ἐπισκοπεῖ ὁ δεσμεύων πάντας τοὺς βασκαίνοντας τὴν αὐτοῦ εἰκόνα, καὶ σειραῖς ζόφου ταρταρώσας εἰς μακρὰν νύκτα καὶ ἡμέραν σὲ τὸν πάντων κακῶν ἐφευρέτην διάβολον. Ὅτι μέγας ὁ φόβος Κυρίου καὶ μεγάλη ἡ δόξα αὐτοῦ, καὶ τὰ σύμπαντα δοῦλα αὐτοῦ, τοῦ Πατρὸς καὶ τοῦ Υἱοῦ καὶ τοῦ ἁγίου Πνεύματος νῦν ἀεὶ καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰνώων. Ἀμήν.

figura. Recede & longe abi, reverere imaginem DEi efformatam ad ejus ſimilitudinem. Ne deliteſcas in ſervo DEi. Te enim virga ferrea & caminus ignis tartarusqve manet & ſtridor dentium pœna tuæ inobedientiæ. Timeto, fugito & apud cæteros malos & impuros ſpiritus permaneto. Abi in terram inviam & incultam qvam nulli viſam homini ſolus DEUS inſpicit, qvi ligatos tenet omnes imagini ejus invidentes, teqve omnium malorum inventorem diabolum catenis tenebrarum in magnam noctem magnamqve illam diem detruſit in tartarum. Qvoniam ingenti timore metuendus Dominus & magna Gloria ejus, & omnia ipſi ſerviunt Patri, Filio & Spiritui ſancto nunc & ſemper & in ſæcula ſæculorum, Amen.

Qvæſtiones EUNOMII & APOLLINARIS cum reſponſionibus S. BASILII.

ex Codice Cromwell. 112. pag. 579.

Ἐρώτησις Εὐνομίου. Τί ἐστι Θεὸς, τὸ πᾶσι περισπούδαστον;

Eunomii Quæſtio. Qvid eſt DEus de qvo omnium ſtudium eſt ſollicitum?

Ἀπόκρισις Βασιλείου. Ἀθεώρητος οὐσία, ἀκατάληπτος νοῦς. Ἀόριστον μέγεθος, ἀμήχανον κάλλος.

Reſponſio Baſilii. Eſſentia inviſibilis. Incomprehenſibilis mens. Magnitudo infinita. Summa pulchritudo.

Eunom. Τί ἐστιν υἱός;

Eunomius. Qvid eſt filius?

Baſil. Ἄρρητον γέννημα, μονογενὴς λόγος, ἀθεώρητος νοῦς, οὐσία πατρική.

Baſil. Soboles inenarrabilis, unigenitum Verbum, Mens inviſibilis, Eſſentia Patris.

Euno-

Eunom. Qvid eſt Spiritus Sanctus?

Baſil. Nomen Divinum, Spiritus intelligibilis, Sapientia Sapientis. Divina Eſſentia. Forma ſingularis, ſubtilis, ſimplex, omnia curans & inſpiciens.

E. qvid eſt, ſecundum imaginem DEi conditum eſſe hominem?

B. Ratio & Spiritus.

E. Et qvare corpus acceſſit?

B. Ut per rem viſibilem intelligibilis cognoſceretur.

E. Qva ratione homo DEO ſit ſimilis?

B. Per vitæ inſtitutum virtuti conſentaneum.

E. qvale illud?

B. Si ab omni malitia alienos nos contineamus.

Apollinaris quæſtio. Si CHriſtus mentem habuit hominis, etiam oblivione laboravit & inſcitia & peccatum commitere potuit.

Baſilii reſponſio. Sane qvidem, ni Divinitati illa eſſet unita. Ne vero mentem dic hominis, neqve enim alterius hominis mentem habuit Chriſtus. Sed dic mentem humanam, qvam conjunctum ſibi Verbum habet, ut homo carnem.

Apollinaris. Duo igitur rectores ſpiritus fuerint in CHriſti corpore, DEus Verbum, & mens humana.

Baſil. Neutiqvam, ſed à Verbo ipſo mens regitur.

E. Τί ἐςι τὸ Πνεῦμα τὸ ἅγιον;

B. Ὄνομα θεῖον, πνεῦμα νοερὸν, σοφία σοφοῦ, θεία οὐσία, μονογενὲς εἶδος λεπτὸν, ἁπλοῦν, παντεπίσκεπτον.

E. Τί ἐςι τοῦ κατ' εἰκόνα θεοῦ πεποιῆσθαι τὸν ἄνθρωπον;

B. Λόγος καὶ πνεῦμα.

E. Καὶ διὰ τί τὸ σῶμα συμπαρατρέχει;

B. Ἵνα διὰ τοῦ ὁρωμένου ἐπιγινώσκηται τὸ νοούμενον.

E. Κατὰ ποίαν αἰτίαν ἄνθρωπος ὅμοιος τῷ Θεῷ;

B. Κατὰ τὴν ἐνάρετον πολιτείαν.

E Καὶ ποίαν ταύτην;

B. Τὴν τοῦ παντὸς κακοῦ ἀλλοτρίωσιν.

Apollinaris qv. Εἰ νοῦν ἀνθρώπου εἶχεν ὁ Χριςὸς, καὶ λήθην καὶ ἄγνοιαν εἶχε, καὶ ἁμαρτίαν ποιεῖν ἠδύνατο.

Baſilii Reſp. Εἰ μὴ ἥνωτο τῇ θεότητι, ναί. μὴ λέγε νοῦν ἀνθρώπου, οὐ γὰρ ἄλλου τινὸς ἀνθρώπου εἶχε νοῦν, ἀλλ' ἢ ἄρα εἰπὲ ἀνθρωπίνου νοῦ μετεῖχεν ὁ λόγος, ὡς ἄνθρωπος σαρκός.

Apoll. Δύο ἡγεμονικὰ ἦσαν ἐν τῷ σώματι, ὁ θεὸς λόγος καὶ ἀνθρώπινος νοῦς.

Baſil. Οὐχὶ, ἀλλ' αὐτὸς ὁ λόγος ἡγεμόνιος τοῦ νοῦ.

Apollinaris. Πῶς οἷόν τε μὴ εἶναι δύο;	*Apollinaris.* Sed qvomodo duo non ſunt duo?
Baſil. Ὡς τὸ λευκὸν τῆς ἐρίας καταχρωσθὲν χρώματι πορφύρας οὐ δίχροόν ἐστιν ἀλλ' ἕν, οὕτως καὶ ὁ τοῦ Χριστοῦ νοῦς.	*Baſil.* Sicut lanæ candor infectus colore purpuræ non duo amplius ſunt colores ſed unus, ſic & mens Chriſti.

XXIX. *Pœnitentiale* ſive ἐπιτίμιον εἰς τοὺς παραπίπτοντας καὶ ἁμαρτάνοντας. Incipit: ἡ προσβολὴ τοῦ λογισμοῦ ἀναμάρτητος. MS. in Bibl. Cæſarea. Vide Lambecium III. p. 100.

XXX. Ἐγκώμιον εἰς Μελέτιον Ἐπίσκοπον. *Encomium funebre Meletii Epiſcopi Antiocheni*, A. C. 381. defuncti. Incipit: Ηὔξησεν ἡμῖν τὸν ἀριθμὸν τῶν Ἀποστόλων. In Codicibus qvibusdam MSS. Baſilio tribuitur, ut illo qvi eſt in Bibl. Cæſarea apud Lambecium III. p. 129. ſed qvi *Gregorio Nyſſeno* illud teſtimoniis Socratis V. 9. Sozomeni VII. 10. Nicephori XI. 29. & Martyrologii Rom. 12. Febr. recte vindicat. Legitur etiam inter Nyſſeni Opera T. 2. p. 119. licet Meletium Baſilius etiam in Epiſtolis non uno loco laudat & contra inimicos cauſam ejus tuetur.

XXXI. Ex *Homilia commemorationis B. Mariæ Virginis*, cujus exemplar in Inſula Rhodo deſcriptum habuit Gilbertus Gaulminus, loca Arabice & Latine affert Abraham Ecchellenſis in Eutychio vindicato Rom. 1661. 4. pag. 226. 246.

XXXII. Clariſ. Caveus teſtatur apud Tho. Galeum fuiſſe MStas *reſponſiones* Baſilii *ad Eubulum: Epiſtolam* brevem *ad Optatum* qvendam, & excerptum *ex Epiſtola ad Neapolitanos*, (puto legendum *ad Nicopolitanos*) cum ſcholiis.

XXXIII. Περὶ φωτίσματος. *De illuminatione* ſive *baptiſmo*. Incipit: ἤδη μακαριότητος ὀσμὴ πρὸς ὑμᾶς. Sub Baſilii nomine exſtat in variis Codicibus MSS. uti duobus Bibl. Regiæ Pariſ. teſte Cotelerio ad Clementis recognitiones III. 67. & in Barocciano 191. ut me monuit Clariſſ. noſter Wolfius. Sed Baſilio perperam tribuitur, cum ſit Procatecheſis S. *Cyrilli* Hieroſolymitani ſive præfatio ejus ad Catecheſes. Auctor ſcholii qvod in altero Codice Regio Cotelerius reperit: σαφῶς ἡμῖν δείκνυσι ὁ χαρακτὴρ τοῦ προκειμένου λόγου, ὅτι οὐκ ἔστιν τοῦ ἁγίου Βασιλείου.

XXXIV.

XXXIV. Περὶ τȣ̃ ὅτι ἀκατάληπτός ἐστιν ὁ Θεός. *Quod DEus sit incomprehensibilis.* Incipit: σαρκὸς μὲν ὀφθαλμοῖς Θεὸν θεωρῆσαι. Itidem sub Basilii nomine in jam dicto Barocciano Codice 191. legitur atqve in altero 239. sed itidem auctorem habet Cyrillum Hierosolymitanum, intercujus Catecheses, ut eidem laudato Wolfio observatum, nono loco legitur.

Hæc de S. Basilio ejusqve scriptis annotanda mihi succurrerunt, qvem Cassiodorus in procemio Divinarum Lectionum refert inter eos qvi totam S. Scripturam explicavere. *Ferunt itaque Scripturas Divinas Veteris Novique Testamenti ab ipso principio usque ad finem Græco sermone declarasse Clementem Alexandrinum, cognomento Stromateum, & Cyrillum ejusdem Civitatis Episcopum, & Joannem Chrysostomum, Gregorium & Basilium, nec non & alios studiosissimos viros, quos Græca facundia concelebrat.*

VIII. Index eorum, ad qvos Epistolas scripsit, & qvorum in Epistolis meminit S. Basilius.

Am-

* Male Ambrosio in Catalogo MSS. Bibl. Augustanæ p. 18.

Atha-

Dioge-

* Coloniam Armeniæ intellige, ut infra in Euphronio.

** De hoc Demosthene Theodoritus IV, 19. Hist.

Frop-

† Confer Epist. 345. & Acta Sanctor. T. 2. Junii p. 919. seq.
†† Vide Epist. 82. p. 909 & 345. 382.
* Hanc alii dicunt non Basilii esse sed Gregorii Nysseni. Vide infra c. 20. in Nysseno.

Ne-

Patri-

IX. Index Homiliarum & Epistolarum S. Basilii adscriptis ordine Alphabeti singularum initiis.

Διὰ

Εὔχα-

Καὶ

Συνή-

Τὸ

Qvæ ex Scriptis Basilii Magni Latine tantum exstant.

Æterne DEus, qui in principio. Vide supra, num. XXV.
Audi, fili, admonitionem Patris tui. Id. num. XV.
Beatitudinis vocabulum. Scholia in Psalmos, de qvibus supra, num. XXV.
Credo in Patrem & Filium. Id. num. XXIII.
Domine, qui nosti corda hominum. Id. num. XXV.
Domine virtutum ac tutamentum. Ibid.
Libet de singularis vitæ meæ meritis. Id. num. XIV.
Psalterium proprie Musici instrumenti genus est. Præfatio præmissa scholiis in Psalmos, de qvibus supra, num. XXV.
Si filius est natura DEus, Id. num. XX.
Quemadmodum navis, cum undarum tempestate quassatur. Id. num. XIII.

Vir Clarissimus Bernardus Pez, Monachus Benedictinus & Bibliothecarius Mellicensis, in Bibliotheca Benedictino Mauriana hoc ipso A. 1716. 8. Augustæ Vindelicor. edita p. 397. testatur novam S. Basilii magni operum editionem, qvam à *Juliano Garnerio* parari dixi, cum maxime sub prælo gemere, ac in qvatuor tomos distributa jam edi cœpisse.

X. BASILIUS Seleuciæ in Isauria post Dexianum (qvi A. C. 431. Concilio Ephesino interfuit) * Episcopus, neq; in Menæis Græcorum neqve in Latinorum Martyrologiis inter Sanctos celebratur a) haud dubie ideo, qvoniam in causa Eutychiana parum constantem se præbuit, & cum in Concilio CPol. A. C. 448. Eutychis hæresin condemnasset b) illam in Synodo Ephesina λῃστρικῇ A. 449. probavit, c) licet postea sub Marciano Imp. & Epistolæ S. Leonis ad Flavianum A. 450. subscripserit, d) & in Concilio Chalcedonensi A. 451. condemnato iterum Eutyche veniam impetraverit. e) Idem deinde A. 458. una cum aliis Isauriæ Episcopis, qvorum metropolitanus erat, per literas Imperatorem Leonem f) rogavit ut comprobata Chalcedonensi Synodo intrusionem Timothei Æluri in sedem Alexandrinam refutaret. Ex scriptis ejus exstant: 1) Homi-

* In MS. Cæsareo apud Nesselium V. p. 96. vocatur Archiepiscopus.

a) Confer Tillemont. Tom. 15. pag. 342. b) id. p. 514. c) id. p. 561. 562. d) id. p. 617. e) id. p. 666. f) hæc Epistola adhuc exstat Latine ad calcem Actor. Concilii Chalcedonensis.

1. Homilia in illud Genes. I. 1. *in principio creavit DEus cœlum & terram.* Incipit: ἅπας μὲν ὁ τῶν ἀνθρώπων βίος. Legit Photius Cod. 168. Separatim Hamburgi A. 1618. 8. edidit utraqve lingva *Detlevus Wolderus*, Crempensis Holsatus, qvi præter rem existimavit primum se esse qvi illam Homiliam latine vertisset.

2. & 3. *In Adamum.* Incipit prior: ὥσπερ οἱ τὰς τῶν βασιλέων. Posterior: οἶδα χρεωστὴν ἐμαυτόν. Legit Photius. Edidit separatim Fed. Morellus, Paris. 1602. 8.

4. *In Cainum & Abelem.* Incipit: πάλιν ἡμᾶς ὁ τῆς διδασκαλίας νόμος.
Legit Photius.

5. & 6. Εἰς τὸν Νῶε, *in Noachum* sive *Noemum.* Prior incipit: ὅσος ἔνεστι Θεῷ. Posterior: οὔτε τὴν ὑμετέραν ἀκοήν.

7. *In Abrahamum.* Incipit: τῷ φιλοθέῳ καὶ πνευματικῷ. Legit Photius.

8. *In Josephum* Patriarcham. Incipit: τοῖς μὲν τὰ μακρὰ πελάγη. Legit Photius.

9. *In Moysen.* Incipit: πολλὰ τὰ πρὸς ὕμνον κινοῦντα. Legit Photius.

10. *In Elisæum & Sunamitidem.* Τῶν προφητῶν οἱ μὲν λόγῳ. Græce & Latine cum *Detlevi Wolderi* versione, Hamb. 1618. 8.

11. *In Eliam.* Incipit: τὸν μὲν μακάριον ἐκεῖνον καὶ μέγαν Προφήτην. Legit Photius. Sed Tillemontio judice homilia hæc misera est & parum digna Christiano. *Tres pitoyable & tres indigne d' un Chrestien.* T. 15. memor. p. 344.

12. & 13. *In Jonam.* Incipit prior: ἅπας μὲν ὁ τῆς κτίσεως κόσμος. Posterior: οἱ τὰς τῶν φρεάτων πηγάς. Alteram an utramqve legit Photius.

14. 15. 16. 17. *In Historiam de Davide.* Incipit prima: ἄλλοι μὲν ἄλλων τεχνῶν παιδευτάς. Secunda: οὔτε τοῦ πελάγους ἁψάμενος πλωτήρ. Tertia: ὅταν εὕρῃ τῆς ἀκοῆς προθυμίαν ἡ χάρις. Qvarta: ἐπειδὴ τῶν τοῦ Δαυὶδ κατορθωμάτων.

18. *In Herodiadem.* * Matth. XIV. Incipit: τὴν τῆς Ἡρωδιάδος ὄρχησιν.

19. *In Centurionem.* Matth. VIII. Incipit: ἡ τῶν Εὐαγγελίων σάλπιγξ. Legit Photius.

20 *In Cananæam.* Matth. XV. 22. Incipit: ἦν ἄρα καὶ συμφορὰ μεγίστης εὐφροσύνης.

21. *In claudum ad portam speciosam sedentem.* Actor. III. Incipit: οἱ μὲν τὰς μικρὰς ταύτας.

* In MS. Cæsareo inscribitur εἰς τὴν ἀποτομὴν τοῦ Ἰωάννου.

22. In illud Matth. VIII. 24. *Discipuli navigabant cum JESU, & ecce tempestas magna.* Incipit: οἱ μὲν τῇ πτήσει καὶ τῇ φύσει. Legit Photius.
23. Ἐις τὸν δαιμονιῶντα. Luc. VIII. 27. *de obsesso à dæmone.* Incipit: πολλαὶ μὲν αἱ παρὰ τῶν δαιμόνων.
24. In illud Matth. XX. 21. *dic ut sedeant hi duo filii mei.* Incipit: ἡ μὲν ὑπ' ἀνθρώπων κατὰ ἀνθρώπων. Legit Photius.
25. In illud Matth. XVI. 13. *quem me dicunt esse homines Filium hominis?* Incipit. Μωυσῆς μὲν ὁ τῶν ἑβραίων παιδευτής. Legit Photius.
26. In illud Joh. X. 11. *Ego sum Pastor bonus.* Incipit: ἡδὺ μὲν τὸ χρῆμα ποιμήν. Separatim exstat edita Paris. 1597. 8. Græce & Latine apud Fed. Morellum.
27. Ἐις τὰ Ὀλύμπια. *In Olympia.* Ne Ethnicorum ludis spectaculisqve Olympicis intersint Christiani. Incipit: καὶ τερπνὸς παρατρέχων ὁ χρόνος καὶ φοβερός. Separatim edidit Morellus Paris. 1602. 8.
28. In illud Matth. XVIII. 3. *nisi conversi fiatis sicut parvuli &c.* Incipit: πολλὰς σωτηρίας ὁδοὺς ὁ δεσπότης Θεός.
29. In illud Matth. XI. 28. *venite ad me omnes qui laboratis &c.* Incipit: οἱ μὲν ἐπὶ γῆς βασιλεῖς. Legit Photius.
30. In illud Matth. IV. 19. *venite post me, faciam vos piscatores hominum.* Incipit: οἱ σοφοὶ τῶν ἰατρῶν.
31. In illud Matth. XX. 18. *Ecce ascendimus Hierosolyma.* Incipit: αὔξει μὲν τῆς γλώσσης τὴν ἀγωνίαν. Separatim prodiit Græce & Lat. Parisiis 1600. 8. apud Fed. Morellum.
32. In illud Matth. XXVI. 39. *Pater, si fieri potest, transeat à me calix iste.* Incipit: σάλπιγξ μὲν πολεμικόν.
33. *In quinquies mille homines, quinque panibus pastos.* Matth. XIV. Incipit: Ἐπαινῶ μὲν ὑμῶν τῆς φιληκοΐας.
34. In illud Matth. XI. 3. *Tu es qui venturus es, an alium exspectabimus?* Incipit: ὅταν εἰς τὸν τῆς ἐκκλησίας ἀποβλέψω λειμῶνα. Legit Photius.
35. *In publicanum & Pharisæum* Luc. XVIII. Incipit: ἰατρὸς ἀφαρμάκευτος. Legit Photius.
36. *In duos Evangelii cæcos* Matth. XX. 30. Incipit: οἱ πρὸς λειμῶνα πολυανθῆ.

37. De

37. *De infantibus ab Herode occisis.* Incipit: πάλιν ὁ γέρων ἐγὼ πρὸς τὸ τῶν λόγων ἄγομαι ςάδιον. Prodiit ſeparatim una cum altera ejusdem argumenti, auctore Anonymo, cum verſione *Georgii Remi*, & ejusdem atqve *Dav. Hæſchelii* notis. Heidelberg. 1598. 4.

38. *Contra Judæos, de adventu Salvatoris demonſtratio* ex Danielis hebdomadibus. Incipit: ἐπειδήπερ πολλῆς μαρτυρίας ὄσης. Erudita & egregia diatriba atqve ea ipſa qvam velut antea ineditam Latine ex *Franc. Turriani* verſione vulgavit *Petrus Stevartius* in tomo ſingulari inſignium auctorum, Ingolſtad. 1616. 4. pag. 405. recuſam inde in Bibl. Patrum T. V. edit. Colon. & T. VIII. edit. Lugd. p. 495. (cum jam fuiſſet ex Dausqveji verſione in eodem Tomo p. 478.) Bigotio, Allixio, Jo. Garnerio, Caveo non videtur eſſe Baſilii Seleucienſis, qvod & ſtylus repugnet, nec veterum habeat teſtimonium, neqve in MSS. inter cætera Baſilii ſcripta reperiatur. Nec tamen de auctore alio conſtat, qvem Theodoritum eſſe neſcio qvo argumento affirmare qvidam auſi ſunt.

39. Εἰς τὸν Ἐυαγγελισμὸν, *in Annunciationem ſanctiſſimæ Deiparæ.* Incipit: μεγάλας τῶν ἐγκωμίων εὑρήσει τὰς ἀφορμάς. Exſtat Latine ex Theodori Peltani verſione in Bibl. Patrum Pariſ. 1589. Tom. 1. Emendatior autem & ſuppletis è Mazariniano Codice lacunis integrior exſtat cum nova verſione *Combefiſii* in ejus Auctario novo Bibl. Patrum T. 1. p. 569. ſub titulo: Εἰς τὴν ὑπεραγίαν Θεοτόκον Μαρίαν καὶ περὶ τῆς ἐνανθρωπήσεως τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ. Pariſ. 1648 fol.

In editione Græca Commeliniana, & in Latina verſione Dausqveji ſeqvuntur qvatuor Homiliæ tanqvam Baſilii, qvas eſſe S. Chryſoſtomi compertum fuit, qvare illæ in editione Græcolatina Pariſ. ſunt intermiſſæ, licet exſtant ſub Baſilii Seleuc. nomine etiam in Bibl. Patrum A. 1589. T. 1. ex Theodori Peltani verſione.

a) In illud Joh. XI. 1. *Erat quidam ægrotans Lazarus.* Incipit: πολλοὶ τῶν ἀνθρώπων ὅταν ἴδωσι. Eſt homilia LXI. Chryſoſtomi in Evangelium Johannis.

b) In illud Joh. XI. 30. *Nondum venerat JEſus in caſtellum.* Incipit: μέγα ἀγαθὸν φιλοσοφία. Homilia hæc in Græca editione in duas

duas divisa, qvarum altera incipit: *μέγα γὰρ πίϛις ἀγαθόν.* Est vero LXII. Chrysostomi in Johannem.

c) In illud Joh. XI. 41. *JEsus elevatis sursum oculis suis dixit: Pater gratias ago Tibi.* Incipit: *ὃ πολλάκις εἶπον, τοῦτο καὶ νῦν ἐρῶ.* Etiam hanc in duas editio Græca dividit. Alterius initium est: *ἀλλ' ὅπερ ἔφην, δεινὸν ἡ βασκανία.* Chrysostomi LXVIII. in Johannem.

40. *Εἰς τὴν μεταμόρφωσιν, in transfigurationem Domini & DEI & Salvatoris nostri JEsu CHristi.* Incipit: *ἥλιος ἄρτι κατὰ γῆς ἐπαφιείς.* In Græca editione Commeliniana hæc Homilia desideratur, edita primum Græce & Latine à Dausqvejo ad calcem editionis Latinæ 1604. 8. Latine apud Surium, VI. August.

Prodierunt Orationes Basilii Seleuc. primum Græce ex Commelini officina Lugd. Bat. 1596. 8.

Deinde Latine, *Claudio Dausquejo*, Audomario ex Jesuita, interprete, cum subjunctis ejus notis. Ex ejusdem Commelini officina 1604. 8. Atqve sine notis in Tomo V. Bibliothecæ Patrum Coloniensi & Tomo VIII. Lugd. 1677.

Græce & Latine ad calcem Gregorii Thavmaturgi, una cum Macario Ægyptio & Canonicis Patrum Epistolis, expositione Joannis Zonaræ illustratis, Paris. 1622. fol.

Dausqvejus nullis MStis Codicibus sed sola Commeliana editione fuit usus, neqve in versione semper rem acu tetigit, qvam obrem perstringitur à Casaubono p. 93. ad Epistolam Nysseni, & à Combefisio in Bibliotheca Concionatoria Patrum Græcorum, qvi Dausqvejum appellat *nec satis Græcum, nec probe Theologum, & juvenili quadam affectatione non illepidum.* Idem in Auctario novo Bibliothecæ Patrum T. I. pag. 600. *deprehendi*, inqvit, *usum interpretem vitioso multis Codice, ut sæpe ei miracula sint, ac Basiliani flores, ubi lacunæ sunt aliaque vitia scriptionis: ut non inutile moliturus esset opus, qui melioribus instructus Codicibus Basilium integrum emendatiorem iterum prælo mandaret.* Facere hoc instituit V. C. *Emericus Bigotius*, seriamqve, teste alibi Combefisio, operam Basilii recensendis atqve illustrandis scriptis navavit, cujus eruditæ industriæ fructibus qvod carere cogimur, dolendum est. Qvi interea novam hujus scriptoris editionem parare usibus publicis voluerit, ei jam præivit idem *Combefisius*, qvi in Bibliotheca Concionatoria, opere octateucho Paris. 1662. fol. & diligentius in Ecclesiaste

Græco

Græco ibid. 1674. 4. multa in Homiliis Basilii ad Græcos Codices MStos collatis rectius, pressiusqve interpretatus est, licet styli ejus stribliginem & obscuritatem accusat Elias du Pin T. 4. Bibl. scriptorum Ecclesiast. p. 209.

In editione Parisiensi A. 1622. fol. præterea exstant:

Πράξεις καὶ Θαύματα τῆς ἁγίας Ἀποστόλου καὶ πρωτομάρτυρος Θέκλης, *Acta & Miracula sanctæ Apostoli & Protomartyris Theclæ, Virginis Iconiensis, libris duobus* συγγραφικῷ χαρακτῆρι, sive prosario sermone descripta. Hæc primus cum versione sua & notis edidit *Petrus Pantinus* Tiletanus, Decanus Bruxellensis, Antvverp. ex officina Plantin. 1608. 4. subjuncta Græce & Latine vita ejusdem Theclæ scripta à Simeone Metaphraste, sed qvæ ab editione Parisiensi abest. Ceterum Acta Theclæ qvæ Carmine composita à Basilio Photius * memorat, pridem interciderunt. Certè præter duos libros, qvos habemus, alia etiam de illa martyre scripsisse se Basilius haud obscure indicat sub libri secundi initium: Εἴρηται δὲ ἡμῖν ἤδη περὶ τῆς μάρτυρος πολλάτε, καὶ μάλιστα κατὰ τὸ προλαβὸν περὶ αὐτῆς σύνταγμα. At enim antiqviora ** (qvalia Tertullianus legisse se innuit) S. Theclæ Acta secutum se testatur, qvando in exordio libri 1. ait, qvod nolit qvicqvam in hoc opere afferre ἔξω τοῦ σκοποῦ τῶν πάλαι συγγραφέντων. Verum δι' ἑτέρας μόνον, ὡς εἰπεῖν συνθήκης καὶ λέξεως τὸν ἄλλοις προπονηθέντα πόνον οἰκειώσασθαι καὶ ἀναθέσθαι τῇ μεγίστῃ μάρτυρι, προσυφήναντα αὐτῇ καὶ δημηγορίας κατὰ τὸ ἐνδεχόμενον &c. Dexiani decessoris suis in Episcopatu Seleuciensi meminit lib. 2. c. 13. 17. 30. Olympii ejusqve patris Alypii γραμματιστῶν & Isocasii atqve Aretarchi Sophistarum mentio cap. 24. seq. ejusdem libri.

In Parisiensi etiam editione desiderantur:

1. *Homilia de S. Stephano* Protomartyre *& ejus reliquiis* (A. C. 415. repertis) Græce & Latine edita à *Francisco Combefisio* una cum S. Chry-

* Photius Cod. 168. ἔστι δὲ Βασιλείου ἔτος ὁ καὶ μέτροις ἐκτείνας τὰ τῆς πρωτομάρτυρος Θέκλης ἔργα καὶ ἆθλα καὶ νικητήρια. Καὶ ἄλλα δὲ αὐτοῦ συγγράμματα φέρεται.

** Confer si placet Acta antiqva Theclæ, qvæ Græce & Lat. vulgavit Clariss. Grabius T. 1. spicilegii Patrum, Oxon. 1699. & 1714. 8.

Chrysostomi variis, & Severiani Gabalorum Episcopi de Cruce, Zachariæ Episcopi Hierosol. ad suæ plebis reliqvias è Perside, & Incerti de eadem captivitate & Urbis excidio, Paris. 1656. 8.

2. *Epistola ad Leonem Imp.* pro Concilio Chalcedonensi adversus Timothei Æluri intrusionem in sedem Alexandrinam scripta A. C. 458. nomine Episcoporum Isauriæ & Latine vulgata in Conciliorum Tomis inter Epistolas subjectas Actis Synodi Chalcedonensis T. 2. edit. Binianæ pag. 385. Incipit: *Quem alterum decebat Imperatorem.*

3. *Homilia in beatum Jobum* adhuc inedita, qvam habuit Allatius p. 115. de Simeonum scriptis. Incipit: *ὥσπερ οἱ κατὰ γῆν βασιλεύοντες τοὺς ὑπὲρ αὐτῶν ἐν παρατάξεσιν ἀριστεύσαντας.*

4. Basilio Seleuciensi etiam tribuitur in qvibusdam Codicibus MStis Homilia Athanasii *in S. Pascha & in recens baptizatos*, qvæ incipit: *Χριστὸς ἐγερθεὶς ἐκ νεκρῶν.* Itemqve ejusdem Athanasii edita nomine, altera *in CHristi assumtionem*, qvæ (stilo floridiore qvam qvo utitur Athanasius, concepta) incipit: *ἡ μὲν τῆς ἀναστάσεως μνήμη.* Testatur id qvi utramqve Græce & Latine tanqvam Athanasii edidit Combefisius T. 1. auctarii novi p. 539. 551. Paris. 1648. fol.

XI. Mantissæ loco subjiciam huic capiti alterius Basilii longe junioris, *Patricii*, & *cubiculi* apud Imperatorem Constantinum Porphyrogenetum *præfecti* Naumachica, Gabrieli Naudæo * pridem laudata & adhuc inedita, qvæ Frid. Lindebrogius Londini A. 1616. descripsit ex Apographo Codicis Veneti, consignato per Andream Darmarium A. 1573.

ΝΑΥΜΑΧΙΚΆ,

συνταχθέντα παρὰ ΒΑΣΙΛΕΊΟΥ *πατρικίου καὶ παρακοιμωμένου.*

ΑΥΣΟΝΊΩΝ *σοφίης δεδιδαγμένοι ἔξοχα ἔργα*
Καὶ στίχας, ἠδὲ φάλαγγας, ἰδ' ἀρραγέας παρατάξεις,

Οπλι-

* Naudæus Bibliographia militari p. 63. *Quamobrem pluris nunc* (qvam Leonis) *facienda sunt Basilii Patricii Naumachica, quæ ex Regio & Palatino Codice forsan integra proferri possent, nam Pinellianus mancus erat in fine.* Leonis Naumachica dedi Volumine sexto hujus Bibl. p. 372. seq. nactus ea beneficio clarissimi Viri, *Michaëlis Richey*, qvi etiam hæc Basilii mecum pro suo in me amore communicavit.

Ὁπλιτῶν πρυλέων, κρατερῶν πάλιν ἱπποκορυστῶν
Ἰσολικαῖς σελίδεσσιν ὑπ' εὐγενέων Βασιλήων
Δειχθεὶς Αὐσονίων στρατιῆς πανυπέρτατος ἀρχός
Χαμβδᾶν ἡττήσας Ἀράβων γένος ἐξεναρίζεις
Νηῶν ὠκυπόρων δεδαήμεναι εἴποτε βέλει
Ἄνδιχα ναυμαχίης ὄφρ' εὐκλέ' ἀμήσεαι ἔργα
Βίβλου τῆσδε φέριστε νοήματα πάντα καὶ αἶσαν
Ὄμμασι σοῖς σκοπίαζε, καὶ ἐν φρεσὶ βάλλεο σοῖσιν.
Ἔνθεν δὴ βασιλεῖς πεδίου Κρήτης ἀλαπάξεις
Καὶ γενεὴν ὀλέσεις Καρχηδονίων μεγαθύμων.

ΠΡΟΟΙΜΙΟΝ.

Εἴπερ καὶ ἄλλο τι τῷ βίῳ λυσιτελῶν οἶδε καὶ συνιστᾶν πολιτείαν, καὶ μείζονα τὸν ἑλόμενον τῶν ἐχθρῶν ἀποδεικνῦναι, οἶμαι μηδενὸς ἀπολείπεσθαι τούτων ἢ τὰ δεύτερα φέρειν τὸ περὶ ναυμαχίαν γυμνάζεσθαι, καὶ περὶ ταύτην ἐνασχολεῖσθαι, καὶ ταύτῃ πλέον τῶν ἄλλων σεμνύνεσθαι. Καλὸν μὲν γὰρ καὶ τὸν ἐν Ἠπείρῳ τακτικοῖς ἐγγυμνασμένον πρότερον παρατάττεσθαι, καὶ καταγωνίζεσθαι τοὺς ἐχθροὺς, καὶ ἀφειδῶς τούτους διώκειν, νῶτα διδόντας, καὶ τοὺς προστυχόντας αἱρεῖν, καὶ τοὺς πορρωτάτω ἐλπίζειν αἱρήσασθαι καὶ καταλαβεῖν. Κάλλιον δὲ, ὅσῳ καὶ δυσχερέστερον τὸ ταῖς ναυσὶν ἐφορμεῖν τε καὶ ναυλοχεῖν, ἀνθορμεῖν τε καὶ ἀντεφορμεῖν, καὶ τὰς τῶν ἐχθρῶν νῆας καταλαμβάνειν τε καὶ περικυκλοῦν. Συμβαίνει γὰρ ἐν μὲν ταῖς κατ' ἤπειρον παρατάξεσιν πλείονας κατέχεσθαι τοὺς χείρονας, ἐλάττονας δὲ ἢ καὶ πάνυ βραχεῖς τοὺς κρείττονας, ἑκάστου τὴν οἰκείαν καὶ μόνου σωτηρίαν μηχανομένου τε καὶ ἐπιτηδεύοντος. Ἐν δὲ ταῖς κατὰ θάλασσαν ἅμα τῷ ἀγεννεῖ καὶ ὁ γενναῖος πεσεῖται, καὶ καταδύσει ἐν τῷ βυθῷ, ἢ καὶ ὑποφθάσειε καταληφθεὶς μηδὲν τὸ πλέον τοῦ ἀσθενοῦς ἐνδειξάμενος. καὶ ταῦτά μοι δίδως νεανιεύεσθαι ὁ στρατηγικώτατος σὺ καὶ κατορθώμασι πᾶσι κοσμούμενος ὁ κραταιὸς θεράπων τοῦ κραταιοῦ Βασιλέως ἡμῶν, ὁ τοῦ ἀσφαλοῦς ἀσφαλὴς ὑπηρέτης, καὶ τοῦ ἀνδρείου ἀνδρεῖος. Ὁ τοῖς κατ' ἤπειρον ἀγωνίσμασι καὶ αὐτοὺς βασιλέας εὐφράνας εὐχερῶς ἔχοντας, καὶ πᾶν τὸ ὑπήκοον γαλήνης καὶ χαρμονῆς καθυποδείξας μεστόν. Ὁ τὰ τῶν ἄλλων ἁπάντων ἀνδραγαθήματα, τῶν τε νῦν ὄντων τῶν τε καὶ πάλιν γεγενημένων ταπεινώσας καὶ κάτω θέμενος, καὶ τὰ κατὰ θάλατταν εἴ που δεήσει τοῖς κατ' ἤπειρον δείξων παρόμοια. Πείθομαι γὰρ, οὕτως ἔχω, καὶ οὕτως λογίζομαι, καὶ τοιαύταις ἐλπίσιν ἐπαίρομαι. Τοῖς σοῖς γὰρ ἑκάστοτε τὰ τῶν ἄλλων παρατιθεὶς, καὶ παρε-

παρεξετάζων ὥσπερ τινὸς ἔργα παιδὸς ὑπ' ἀνδρὸς τελείου εὑρίσκω ἡττώμενα καὶ ἀπολειπόμενα, καὶ οἷον διαπαιζόμενα. Οἱ μὲν οὖν ἄλλοι πάντες ὅσοι μεγάλα κατώρθωσαν, τὸν ἄνετον εὐθὺς αἱροῦνται βίον καὶ εὐδιάχυτον, καὶ δευτέροις ἀποκνοῦσιν ἐγχειρεῖν κατορθώμασιν, ἵνα μὴ πολλάκις τοῖς ὕστερον ἀτυχήσαντες καὶ τὴν τῶν προτέρων ὑπόληψιν ἀμαυροτέραν παράσχωσιν. Αὐτὸς δὲ ἀεὶ τῶν πρώτων ἐκτελεῖς τὰ δεύτερα μείζονα, καὶ τῇ τούτων ὑπερβολῇ πάντων περιγινόμενος, μηχανωτῷ μεγέθει τῶν δευτέρων ἀποκρύπτεις τὰ πρῶτα. Καὶ πάσχειν τοῦτο συμβαίνει τοῖς εὐνοοῦσί τε καὶ νενικηκόσιν. Οἱ δὲ ὅτι μὴ παρ' ἄλλων ἡττήθησαν ἢ παρὰ σοῦ τοῦ πάντας νικῶντος εὐβουλία καὶ ῥώμῃ. Δι' ὧν ἀνάγκη τούτους ὑπείκειν καὶ ὑποτάττεσθαι, καὶ τῆς ἄλλων νίκης αἱρεῖσθαι μᾶλλον τὴν ἐκ σοῦ προσγενομένην ἧτταν αὐτοῖς, μεθ' ὧν καὶ ἡττῶνται ποιηταί τε καὶ ῥήτορες, ὥσπερ ἐκεῖνοι τοῖς ἔργοις, οὕτω καὶ οὗτοι τοῖς λόγοις ἀπολειπόμενοι. Πάντες μὲν οὖν διὰ ταῦτα ὡς ἰσχύος ἕκαστος ἔτυχεν ἔχων, τὴν εὐφημίαν σοι προσάγουσιν, καὶ τὸν ἐκ λόγων ἔπαινον ἐγχειροῦσιν. Καὶ οὐ διότι μὴ ἀξίως προσάγειν σοι βούλονται, ἤδη καὶ τοῦ παντὸς ἐλαττοῦσθαι βούλονται. Ἀλλ' εὐφημοῦντες ὅσον ἕκαστοι οἷός τε ἦν τὸ πᾶν προσενηνοχέναι σοι, καὶ μηδενὸς ἁμαρτάνειν οἴονται. Φίλον γὰρ καὶ Θεῷ καὶ ἀνθρώποις τὸ εἰς δύναμιν. Ὧν καὶ ἡμεῖς ἐσμὲν οἱ ταῖς σαῖς κατ' ἐχθρῶν ἀριστείαις πολλάκις ἐφησθέντες, καὶ συνεχῶς τούτων κατεντρυφήσαντες καὶ τερφθέντες ὅσον εἰκὸς, καὶ μεγάλην σοι διὰ ταῦτα τὴν χάριν ὀφείλοντες, ὅτι κἂν ταύταις ἴσα τοῖς πᾶσι κεκοινωνήκαμεν, καὶ κοινῶς εὐφράνθημεν καὶ ἠγαλλιασάμεθα. Ἀνθ' ὧν σοι τήνδε συλλογὴν δι' ἐντολῆς σῆς συνειλήχαμεν ἐκ πολλῶν μὲν ἱστοριῶν, πολλῶν δὲ στρατηγικῶν συλλεξάμενοί τε καὶ ἐκλεξάμενοι δῶρον σοι πάντων ἐρασμιώτερον, καὶ τῶν ἄλλων ὡς εἰπεῖν ποθεινότερον. Πλὴν ὅτι καὶ πολλὰ κατὰ τύχην καὶ τόλμαν οὐκ ἀναλόγως ταῖς παρασκευαῖς εὕρομεν ἀποβαίνοντα, ὥσπερ καὶ μυριάδας ὅτι πλείστας καί τινας τόλμας καὶ μεγάλας παρασκευὰς καθαιροῦντας, τοὺς σὺν νῷ καὶ μετὰ λογισμοῦ κινδυνεύειν ἐθέλοντας. Ἀλλ' ἐγχειρητέον ἤδη ἔργου ἐχομένους, καὶ μὴ τοῖς προοιμίοις ἐπὶ πολὺ ἐμβραδύνοντας.

I. ΠΕΡΙ ΤΩΝ ΤΗΣ ΝΕΩΣ ΜΕΡΩΝ.

Καὶ πρῶτον μὲν περὶ τῶν τῆς νεὼς λεκτέον μερῶν. Εἴδη γὰρ νεῶν περιέργου ἂν εἴη λέγειν ἐν τῷ παρόντι. Ὥσπερ γὰρ ἄνθρωπος ἀνθρώπου τε βραχύτητι διενήνοχε καὶ τῷ μεγέθει ἢ τῇ ἀνδρείᾳ ἢ ἀνανδρείᾳ, ἤ τινι τούτων, πάντων δὲ εἶδός ἐστι τὸ αὐτὸ, κἂν ὁ μὲν τύχῃ πολλοῖς κυμῶν κατορθώμασιν, ὁ δὲ πολλοῖς ἐλαττώμασι, καὶ κοινῶς μὲν ὅ, τε δειλὸς, ὅ, τε μὴ δειλὸς, ὅ, τε σμικρὸς, ὅ, τε μὴ σμικρὸς, ὅ, τε χρηστὸς καὶ ὁ μὴ χρηστὸς ἄνθρωπος εἴρηται,

ρηται, ἰδίως δὲ ἄλλ☉ ἄλλο τι ὠνόμασαι, ϗ ἢ δι' ἀρετὴν ἢ διὰ κακίαν ἢ διὰ μέγεθ☉ οἰκείαν προσηγορίαν ἐκτήσατο. Οὕτω δὴ ϗ ἐπὶ νηῶν κοινῷ μὲν ὀνόματι πᾶσαι καλοῦνται νῆες, ἰδίως δὲ αἱ μὲν τριήρεις, αἱ δὲ διήρεις, αἱ δὲ μονήρεις, κατὰ τὸ ἀνάλογον τῆς εἰρεσίας κτησάμεναι τὰ ὀνόματα, ὕλη δὲ πασῶν ἐστιν ἡ αὐτὴ, κἂν τῇ κατασκευῇ πολὺ διαφέρουσιν, ϗ αἱ μὲν μείζοσιν, καὶ μὲν αἱ πλείοσιν αἱ δὲ ἐλάττοσιν ξύλοις κατασκευάζονται. Διόπερ, ὡς εἴρηται, περὶ τῶν μερῶν αὐτῶν εἴπωμεν, ἐξ ὧν τὴν γένεσιν ἔχουσιν ϗ τὴν σύστασιν.

II. ΜΕΡΗ * ΝΕΩΣ.

Δρίοχον, τρόπις, τροπίδια, σπεῖρα, τροποί. Καὶ δρυόχου μὲν σὺν πολλοῖς ἄλλοις νοείσθω τε ϗ λεγέσθω τὸ καλούμενον παρὰ πᾶσι κοράκιον, ὅσον ἔχει πάντα ϗ συγκρατεῖ, ϗ ᾧ προσδέδενται καὶ οἱονεὶ ἐπερείδονται τὰ λοιπά. Κοινῶς μὲν γὰρ ὠνόμασαι δρύοχον ἅπαν ξύλον ἐπίμηκες, συνέχον ϗ οἱονεὶ προσηλοῦν ἕτερα βραχέα τε ϗ πολλά. Νοείτω δ' ἂν ἔσω ϗ τὸ περίτονον. Σημαίνει δὲ ϗ τὴν ὀπὴν τοῦ πελέκεως ἐν ἥπερ ὁ στηλειὸς ἐντίθεται, ὡς καὶ Ὅμηρος. a)

Ἵσταχ' ἑξείης δρυόχους δύο καὶ δέκα πάντας.

Τροπίδια δὲ τὰ προσηρμοσμένα τῇ τροπίδι, περὶ ἧς ὕστερον ἐροῦμεν, τῷ πλείον☉ δεῖσθαι λόγου ταύτην ἢ τὰ λοιπά. Ἐξ αὐτῆς γὰρ ἅπαν ἄρχεται μέρ☉, καὶ ταύτην ὥσπερεὶ θεμέλιον ἔχει. Σπεῖρα δὲ παρὰ μὲν ἀρχιτέκτοσι, τῶν τοίχων οἱ πρὸς τῇ βάσει λίθοι. Εὕρηται δὲ καὶ παρ' Αἰολεῦσι τὸ ἄρμενον, ὡς ἐν τῷ b)

Τηλοῦ δὲ σπεῖρον καὶ ἐπίκριον ἔμπεσε πόντῳ.

Σημαίνει δὲ καὶ τὸ ἱμάτιον, ὡς ἐν τῷ. c)

Σπεῖρα κάκ' ἀμφ' ὤμοισι βαλὼν - - -

Καὶ παρὰ τῷ ποιητῇ, ὡς ἐν τῷ. d)

Αἴκεν ἄτερ σπείρου κεῖται πολλὰ κτεατίσσας.

Τροποὶ δὲ οἱ τροπωτῆρες, καὶ Ὅμηρ☉. e)

Ἠρτύναντο δ' ἐρετμὰ * τροποῖς ἐν δερματίνοισιν.

* Confer Pollucem lib. 1. cap. 9. sect. 85.

a) Odyss. τ. 574. b) Odyss. έ. 318. c) Odyss. δ'. 245.

d) Odyss. β'. 102. e) Odyss. δ'. 782. * MS. κώπας.

Ἐξ οὗ καὶ τροπέσασθαι λέγεται τὸ τὴν κώπην συνδῆσαι τῷ τροπωτῆρι. Τρόπις δὲ τὸ κατώτατον μέρος τῆς νηὸς, καὶ οἷον θεμέλιος. Ταύτης δὲ τὸ μὲν ἓν μέρος ἐξ οὗ ἡ πρῶρα διανίσταται, προεμβολὶς καλεῖται, τὸ δὲ πρὸς τὴν πρύμναν, ποδόστημα, ἔνθα δὴ καὶ σκηνὴ πήγνυται τῷ στρατηγῷ ἢ τριηράρχῳ, ἤγουν κράβατος. Ἐν οἷς δὲ ὁ κράβατος ἐπερείδεται, τροχαντῆρες καὶ ἄφλαστα, οἱ λεγόμενοι βάρδωνες. Τῆς δὲ πρύμνης τὰ μέρη πάλιν ἑκάτερα, πέτασοι καὶ Χιστὰ καὶ ἐπωτίδες λέγονται, ἐν οἷς ἐπίκεινται τὰ πηδάλια. Καὶ τὸ μὲν ἄκρον τοῦ πηδαλίου, ἤτοι τοῦ αὐχένος λέγεται οἴαξ. Ὅπου δὲ ὁ κυβερνήτης ἐπικλίνεται, ἔγκλιμα καλεῖται. Τὸ δὲ πᾶν οἴαξ τε καὶ πηδάλιον, τὸ δὲ τελευταῖον, ὑπερύπτιον, τὸ δὲ λοιπὸν, αὐχὴν, τὸ δὲ μέσον τῆς πρύμνης καὶ νεὼς μέχρι τῆς πρώρας ἀσάνιδον. Τὰ δὲ ἑκατέρωθεν τῶν τοίχων κατάστεγα, κατάστρωμα λέγεται καὶ θράνος καὶ σανιδώματα, ὧν ἄνωθεν ἡ πρώτη εἰρεσία, καὶ οἱ ὁπλῖται καὶ τοξόται καὶ πελτασταί. Κάτωθεν δὲ τοῦ σανιδώματος ἡ δευτέρα, ἥτις δι' ὅλου ἐρέττει, τυχὸν τῶν ἐπὶ τοῦ καταστρώματος ἄνωθεν πολεμούντων. Καὶ οἱ μὲν ἐπὶ τοῦ θράνους καθήμενοι θρανῖται λέγονται, οἱ δὲ εἰς τὰ ζυγὰ ζύγιοι, καὶ θαλάμιοι δέ ἐστιν ὅτε εἰ ἔχει τρεῖς εἰρεσίας ἡ ναῦς. Καὶ τὸ μὲν ἔδαφος αὐτῆς κύτος καὶ ἀμφιμήτριον ὀνομάζεται. Πλέουσα δὲ ἰδιωτικῶς ἐκεῖ δήπου καὶ θυρίς ἐστιν εἰς ἐκροὴν τοῦ ὕδατος, ἥτις εὐδίας καλεῖται. Ταύτην δὲ δηλονότι τὴν πλέουσαν συνέχουσι τὰ ἕρματα, ἤτοι αἱ λεγόμεναι ἕδραι καὶ τὰ ἴκρια ἃ ἐγκοίλια καλοῦνται. Τῆς δὲ πλεούσης μέσον ἐπὶ τῆς τρόπιος προσαρμόζεται ἡ τράπεζα, ἧς ἐντὸς ὁ ἱστὸς ἵσταται, ἤτοι τὸ κατάρτιον. Τοῦ δὲ καταρτίου τὸ μὲν προσηλωμένον τῇ τραπέζῃ κατώτερον μέρος πτέρνα καλεῖται, ἐξ οὗ καὶ τὸ ἐξεπτέρνισε, ὅταν ὑπὸ ἀνέμου βιαζομένη ἔξω τῆς τραπέζης ἐκβῇ. Ἱστοδόκη δὲ καὶ κεραία τὸ κερατάριον. Ἱστίον δὲ τὸ ἄρμενον, καὶ οἱ λεγόμενοι καθορμεῖς ἐπὶ τῆς τρόπιος στερεᾶς προσήλονται κατὰ στοῖχον τρεῖς ὄντες, ἐφ' ὧν ἡ κεραία καταγομένη ἐπίκειται. Καὶ τρεῖς δὲ σταμίδες ἤγουν στημονάρια, ἵστανται καὶ αὐτὰ κατὰ στοῖχον, οἷς ἐπερείδεται τὸ κατάστρωμα. Εἰσὶ δὲ καί τινα ξύλα διάτονα, διήκοντα ἀπὸ τοῦ ἑνὸς τοίχου τῆς νηὸς ἕως τοῦ ἑτέρου, ἐφ' ὧν ἐπίκειται. Τὰ δὲ τοὺς τοίχους ἔξωθεν συνέχοντα, περίτονα καλοῦνται. Ἡ δὲ σανὶς, δι' ἧς αἱ κῶπαι ἐξέρχονται, θυρεὸν, καὶ ὅθεν μὲν ἐκδέδενται, σκαλμός. ᾧ δὲ ἐνδέδενται, τροπωτὴρ, τὸ δὲ ἐπὶ τῶν σκαλμῶν, ἐπισκαλμίς. Δι' ὧν δὲ ἤρτηται ἡ κώπη, τρίμματα. Τὸ δὲ, πρὸς αὐτῷ τῷ σκαλμῷ δέρμα, ἄσκωμα, τὸ παρ' ἡμῖν μανικέλλιον. Ταύτης δὲ ἄνωθεν τῆς εἰρεσίας περίτονον, εἶτα πάλιν θυρεὸν, ἔνθα ἡ ἄνωθεν εἰρεσία. Ἄνωθεν δὲ πάντων ἡ ἐπηγκενὶς, τὸ ἄρτι λεγόμενον καταπατητὸν, ἐκεῖσέ που καὶ τὸ καταστέλλωμα * γίνεται,

* al. Καστέλλωμα.

ἔνθα

ἔνθα τὰς ἀσπίδας οἱ στρατιῶται κρεμῶσι. Τῆς δὲ πρώρας πλησίον ἑκατέροις τοῖς μέρεσι περίβολοι ἐμπεπηγμένοι ἵστανται, δι' ὧν αἱ ἄγκυραι κρέμανται, αἳ τὴν ναῦν ἱστῶσι χαλώμεναι. Ἐπὶ δὲ τῆς πρώρας ὁ σίφων ὃς κατακόρακα λέγεται ἐνεργῶν, ὅταν ὦσιν αἱ νῆες ἀντίπρωροι. Καὶ δύο δὲ πλάγιοι καὶ αὐτοὶ ἐνεργοῦντες, ὅταν πλαγίως προσβάλλωσι. Τὰ δὲ τῆς νηὸς Χοινία, κάλοι, πρότονοι, πείσματα, ἀπόγαια, πρυμνήσια, ἔμβολοι οἱ τοὺς οἴακας συνέχουσι, καὶ δι' ὧν εἰς τὸν τροχαντῆρα ἀποδεσμῶνται. Αὗται μὲν αἱ ὀνομασίαι οἰκεῖαι χελανδίου καὶ δρόμωνος, ἐκ τῶν αὐτῶν γὰρ νηΐων ξύλων ἀμφοτέρων αἱ κατασκευαὶ γίνονται, εἰ καὶ περὶ τὴν καθόλου κλῆσιν διενηνόχασιν, καὶ τὸ μὲν δρόμων ὠνόμασαι, τὸ δὲ χελάνδιον.

III. ΠΕΡΙ ΟΝΟΜΑΣΙΩΝ ΤΩΝ ΝΗΩΝ ΤΩΝ ΠΡΟΣ ΠΟΛΕΜΟΝ ΕΠΙΤΗΔΕΙΩΝ.

Καὶ τὸν μὲν τῶν δρομώνων ἀριθμὸν καὶ τῶν ἐν αὐτοῖς στρατιωτῶν ἀνείκαστόν ἐστι καὶ ἄδηλον διορίσασθαι, ὅτι μηδὲ ἐν τοῖς ἱστορήσασι περὶ τούτων τοῖς παλαιοῖς εὕρομεν ἐφ' ἑνὸς ἀριθμοῦ, διὰ τὴν αὐτὴν οὐ φυλαττομένην καὶ τηρουμένην τάξιν τῆς ναυτικῆς στρατιᾶς, ἀλλὰ πρὸς τὸ τῶν δρομώνων ἐναντίων πλῆθος τοὺς ἴσους πολλάκις ἢ τοὺς πλείονας ἐντάττουσάν τε καὶ ἀντεξάγουσαν κατὰ τῶν δρομώνων καὶ τῶν ἀνδρῶν πλῆθος καὶ μέγεθος. Ἦν γὰρ καὶ μειζόνων πλῆθος δρομώνων, καὶ νῦν εἶναι χρὴ, οἷς ἐπιστῶσι τὰ λεγόμενα πάντως ξυλόκαστρα, ἀλλὰ καὶ μέσαι τελήρεις, καὶ μονήρεις τινὲς ταχιναί, λεπταὶ γαλέαι, αἷς ἐν ταῖς βίγλαις χρηστέον, πρὸς ἐρεθισμὸν τῶν ἐναντίων καὶ διάλυσιν τάξεων, καὶ ὅσα τῷ τῆς ναυμαχίας εἴδει συντελεῖν εἴωθεν. Οἷον ἐκφολκίδες, λέμβοι, κέλητες, ἐπακτρίδες, ἐπακτροκέλητες, νῆες στρατιώτιδες, ὁπλιταγωγοὶ, ἱππαγωγοὶ, φορτηγοί. Εἰσὶ δὲ καί τινα πλοῖα κριοὶ καὶ τράγοι λεγόμενα, οἷς χρησαμένους Λυκίους ἀνέγνωμεν, ὡς εἰκάζειν ὅτι τοιοῦτον τι πλοῖον καὶ ὁ ταῦρος ἦν ὁ τὴν Εὐρώπην ἀπαγαγών.

IV. ΠΕΡΙ ΤΩΝ ΟΝΟΜΑΣΙΩΝ ΤΩΝ ΑΡΧΟΝΤΩΝ ΤΟΥ ΠΛΟΪΜΟΥ ΣΤΡΑΤΕΥΜΑΤΟΣ.

Αἱ δὲ τῶν τοῦ τοιούτου πλωΐμου στρατεύματος ἡγεμόνων ὀνομασίαι εἰσὶν αἵδε. Ὁ πάντων ἄρχων ἤγουν στρατιωτῶν καὶ τῶν αὐτῶν ἡγεμόνων Κόμης. Ὁ ἐπὶ τρισὶν ἢ καὶ πέντε δρόμωσι τεταγμένος, ἡγεμονεύων. Ἑκατόνταρχος ὁ ἐπὶ μιᾶς νηὸς ἑκατὸν ἀνδρῶν ἡγούμενος, ὅστις καὶ τριήραρχος κέ-

κέκληται. Ἔστι δὲ ὁ λεγόμενος κένταρχος. Κέντουμ γὰρ παρὰ Ῥωμαίοις ὁ ἑκατὸν ἀριθμὸς προσηγορεύεται, καὶ κένταρχος ὁ ἑκατὸν ἀνδρῶν ἡγούμενος. Ἐπὶ δὲ τῶν θεματικῶν δρομώνων δρουγγάριοι καὶ τουρμάρχοι, ὑπὸ τὴν τοῦ στρατηγοῦ χεῖρα καὶ αὐτοὶ τελοῦντες. Ἐφ' ἑκάστης δὲ τῶν νεῶν ἄρχοντες εἰσὶν οἵδε. τριήραρχος καὶ πεντηκόνταρχος, ἑκατόνταρχός τε καὶ ναύαρχος, καὶ ἐπιστολεῖς. Λέγεται δὲ ὁ ἐπὶ τοῦ στόλου διάδοχος τοῦ ναυάρχου. Ναύαρχος δ' ἂν ὀνομάζοιτο ὁ παρ' ἡμῖν πρωτοκάραβος. Προσθετέον δὲ τούτοις καὶ τριηραύλην καὶ κελευστήν. Ἔστι δὲ ὁ μὲν ἰβυκινάτωρ, ὁ δὲ κελευστὴς ὁ τὸ φλάμουλον κατέχων.

V. ΠΕΡΙ ΤΩΝ ΣΤΡΑΤΙΩΤΩΝ ΟΠΟΙΟΥΣ ΔΕΙ ΕΙΝΑΙ ΤΟΥΣ ΕΠΙ ΤΟΥ ΚΑΤΑΣΤΡΩΜΑΤΟΣ Α ΣΑΝΙΔΩΜΑΤΑ ΚΑΛΟΥΝΤΑΙ.

Εὐψύχους καὶ ῥωμαλέους, καὶ προθύμους εἰς τὴν κατὰ τῶν ἐναντίων ἐγχείρησιν, ἐπεὶ κοινῶς καὶ μάχιμοι κέκληνται. Τὰ δὲ τῶν τοιούτων ὅπλα ἀσπίδες, θώρακες, κνημίδες, κράνη τε καὶ ξίφη, δόρατά τε καὶ δρέπανα καὶ χειρόψηλα. Καὶ τοξεία ἐστὶν ὅτε τὸ πᾶν ἐκ διαστήματος ἐνεργοῦσα κατὰ τῶν ἐν ταῖς χερσὶ τὴν ἰσχὺν καὶ δύναμιν ἐχόντων ἐναντίων ὁπλιτῶν. Πάντως δὲ ἀνδρεῖοι ἔστωσαν, καὶ τῶν κατὰ πόλεμον ἐμπειρότατοι, ὡς ἂν ἐν τούτοις οἱ κυβερνῆται θαῤῥοῦντες προσβάλωσι ναυσὶ πολεμίαις, καὶ προσδεσμῶσιν εὐκόλως, διακόπτοντες ταύτας καὶ καταδύοντες.

VI. ΠΕΡΙ ΤΩΝ ΟΠΛΙΣΕΩΝ ΕΚΑΣΤΗΣ ΝΗΟΣ.

Πρὸς τούτοις δὲ καὶ αἱ τῶν νηῶν ἑκάστης ὁπλίσεις ἔστωσαν αἵδε. Δέῤῥεις καὶ διφθέραι καὶ σίφωνες, καὶ ὅσα ἐν τῷ περὶ μερῶν αὐτῆς περιελάβομεν. Ἔτι δὲ καὶ πρὸς τὰς ἐμβολὰς τῶν ἐναντίων βύρσαι ταύταις προσηλώθωσαν, ὅπως ὁ σίδηρος περιολισθαίνῃ πρὸς τὸ ἀντίτυπον ἀντιλαβὴν οὐκ ἔχων ὡς ἂν οἱ ὁπλῖται τοῖς κοντοῖς ἀπεωθοῦντες ἀπ' ἀλλήλων τὰ σκάφη, διάγωσιν εἰς τὴν ἑαυτῶν σωτηρίαν, εἰ μὴ πρὸς χεῖρας θαῤῥοῦσι παρακερδαίνοντες.

VII. ΠΕΡΙ ΤΗΣ ΤΩΝ ΙΣΤΟΡΙΚΩΝ ΛΕΞΕΩΝ ΔΙΑΣΑΦΗΣΕΩΣ.

Ἐπεὶ δὲ ὡς ἐχρῆν περὶ ταῦτα διήλθομεν, ἔλθωμεν δὴ καὶ ἐπὶ τῶν λέξεων τῶν ἐν τοῖς ἱστορικοῖς τεταμμένων τὴν διασάφησιν. Ἐπιτριηράρχημα,

χῆμα, ὁ χρόνος ἐστὶν ὃν τις ἐπετριηράρχησεν, ἐξήκοντος μὲν αὐτῷ τοῦ καιροῦ, βραδύνοντος δὲ τοῦ διαδόχου. Συγκεκροτημένον, τὸ καλῶς πεπληρωμένον. Τὸ δὲ ὡς ἑτέρως ἀποπλήρωτον, ἀσυγκρότητον. Ναυλοχεῖν, τὸ τοὺς πολεμίους παραφυλάττειν. Ἀνθορμεῖν δὲ καὶ ἀντεφορμεῖν, τὸ ἀντικαθεστηκέναι πρὸς ναυμαχίαν ἐστί. Καὶ ἐξορμεῖν, τὸ πρὸς ἐμπλεῦσαί που. Περιορμεῖν δὲ τὸ προσκαθέζεσθαι νήσῳ πολιορκητικῶς. Καὶ τὸ μὲν εἰς τοὐπίσω τὴν ναῦν ἀνακρούσασθαι, τὸ εἰς ἐμβολὴν ἐπάγειν ἐστί. Τὸ δὲ εἰς φυγὴν, πρύμναν κρούσασθαι. Καὶ ἀναγωγὴ μέν ἐστιν ὁ ἀπὸ τοῦ λιμένος ἐπὶ τὸν πόντον πρὸς πόλεμον πλοῦς, καὶ ἀνταναγωγὴ, καὶ ἀντεπίλευσις. Ἀνάπειρα δὲ, ἡ πρὸς ναυμαχίαν ἀντεπιστροφή. Καὶ περίπλους μέν ἐστιν ὁ πρὸς περικύκλωσιν πλοῦς. Παράπλους δὲ ὅταν πλαγίως τοῖς πολεμίοις οἱ ἕτεροι πλησίστιοι περιπλέωσι. Καὶ διέκπλους ὅταν ἐμβάλωσιν αἱ νῆες κατὰ τὸ μέσον τῶν πολεμίων, καὶ πάλιν ὑποστρέψωσι, καὶ πάλιν ἐμβάλωσιν διακόπτοντες καὶ βυθίζοντες τὰς τῶν ἐναντίων. Καὶ ὑπερκεράσαι μέν ἐστι τὸ τὰ τῶν ἐναντίων κέρατα περικυκλῶσαι, ὥσπερ ὑπερκερασθῆναι τὸ ὑπὸ τῶν ἐναντίων περικυκλωθῆναι. Παρεξειρεσία δέ ἐστι, τὸ ὄπισθεν μέρος τῆς πρύμνης, ἔνθα τὰ παράπτερα τῶν νηῶν εἰσιν, ἃ ἐπωτίδες κέκληνται. Λέγεται δὲ οὕτως, διὰ τὸ παρεκτὸς τῆς εἰρεσίας εἶναι τὸ πηδάλιον, οἱονεὶ ἐρύττον καὶ ἰθῦνον τὴν ναῦν. Ταῦτα μὲν οὖν ἱκανῶς ἡμῖν διείλεκται καὶ οὐδὲν παρεῖται τῶν ὀφειλομένων μνημονευθῆναι. Μετιτέον δὲ ἤδη ἐπὶ τὰ εἴδη τῶν παρατάξεων. λείπει τἄλλα.

CAPUT XX.
DE GREGORIO NYSSENO.

Gregorii Nyſſeni ætas & vita. 1. *Catalogus ejus ſcriptorum cum variis obſervationibus. Scripta quæ continentur Tomo I. editionis Græcolatinæ Pariſ. A.* 1615. 2. *Scripta quæ in Tomo II.* 3. *Scripta quæ in Appendice Anni* 1618. 4. *Scripta quæ in neutra editione Græcolatina reperiuntur.* 5. *De transſubſtantiatione, Symbolum fidei, Philoſophia de homine.* 6. *Scripta deperdita.* 7. *Editiones operum Nyſſeni.* 8.

1.

GREGORIUS Baſilii M. frater, minor ætate, at ingenio, litteris & doctrina propemodum par & æqvalis, unde ob

ob eruditionem a) ἐλλογιμώτατος καὶ πάσης παιδείας ἀνάπλεως, ob ſtyli amœnitatem perſpicuitatemqve b) γλυκύτατος, c) λαμπρὸς καὶ ἡδονῆς ὠσὶν ἀποςάζων, ob auctoritatem autem qvam in Eccleſia meritis ſuis obtinuit, d) ὁ τῶν πατέρων πατήρ & ὁ τῶν Νυσσαέων φωςήρ, ἀνὴρ μετὰ τὸν ἀδελφὸν δεύτερος ἔντε λόγοις καὶ τρόποις ab antiqvis appellatur. Ex Lectore, Rhetoris functus munere, ἄδοξον illam ut appellat e) *Nazianzenus*, εὐδοξίαν ſectari deinceps deſiit, & annos natus circiter qvadraginta à Baſilio fratre f) ordinatus eſt *Nyſſæ* g) in Cappadocia Epiſcopus circa exordium Anni Chriſti 372. Deinde ob Zelum pro Catholico dogmate odium expertus Arianorum, ſede ſua h) motus neqve niſi Imp. Valente A. 378. mortuo reſtitutus eſt ab Gratiano. Interfuit Concilio œcumenico ſecundo CPolitano i) A. 381. atqve deinde alteri ibidem k) celebrato A. 394. De uxoris *Theoſebiæ* morte eum jam ἱερέα ſolatur Nazianzenus Epiſt. 95. qvi & alias ad eum Epiſtolas dedit, & Orat. VI. digno eum mactat elogio. Qvam diu poſt Annum 394. ſupervixerit, nullo certo teſtimonio conſtat. Latini ejus memoriam inter ſanctos celebrant die IX. Martii, Græci X. Januarii, Copti XIV. Octob. & XXII. Nov.

Qvæ hodie paſſim in Nyſſeni ſcriptis apparent *Origenianorum* dogmatum veſtigia, illa jam olim Germanus Patriarcha CPolitanus (qvi A. C. 730. obiit) ei ab hæreticis inſerta eſſe contendit libro ſingulari, qvem inſcripſit ἀνταποδοτικὸν ſive ἀνόθευτον, de qvo videndus Photius Cod. CCXXXIII. Conferenda etiam qvæ adverſus Barlaamum, qvi Nyſſenum Origenianorum errorum audacter inſimulat, diſputantur à Leone Allatio libro de pur-

a) Svid. in Γρηγόριος. b) Vide Caſaub. p. 58. ad Epiſt. Nyſſeni.

c) Photius Cod. 6. d) Concilium 2. Nicænum Actione VI. T. 7. edit. Labbei p. 477. Nicephorus XI. 44. Hiſt. & XI. 19.

e) Naz. Epiſt. 43. adde Mabillonium de ſtudiis Monaſticis p. 9.

f) Vide S. Baſilii Epiſt. 385. g) Theodorus Prodromus: Γρηγόριον μετέπειτα κασίγνητον Βασιλείῳ Ποιμένι (ita leg. non ποιμένα) Καισαρέων ποιμένα Νυσσαέων. h) Vide Tillemont. T. 9. p. 567. ſeq.

i) Socrates V. 8. Hiſt. Theodoritus V. 8.

k) Concil. T. 2. edit. Labbei p. 1151. Tillemont. T. 9. pag. 591. ſq.

purgatorio p. 171. seq. 177. 945. Præter alios de Nysseno & ejus vita videndus *Papebrochius* ad IX. Martii T. 2. Act. Sanctor. p. 44. seq. ac qvi diligentissime & accuratissime illam est persecutus *Tillemontius* Tomo IX. memor. Hist. Eccles. p. 561. seq. Nobis satis fuerit scripta clarissimi Doctoris eo ordine qvo in Græcolatinis editionibus exhibentur, hoc loco perseqvi.

I. In Tomo primo continentur:

1. Ἀπολογητικὸς περὶ τῆς ἑξαημέρου. Explicatio Apologetica *in Hexaëmeron*, ad Petrum, Sebastenum Episcopum fratrem pag. 1.--43. Incipit: ταῦτα ποιεῖς ὦ ἄνθρωπε Θεοῦ. Apologetica appellatur, qvoniam continet simul defensionem Moysis, & eorum qvæ in fratris Basilii Hexaëmero nonnulli vel reprehenderant vel desideraverant. Latine vertit *Laurentius Sifanius* in Latina edit. Operum Nysseni Basil. 1562. fol. p. 283. atqve *Petrus Franciscus Zinus* Veronensis, Venet. 1553. 1574. 8. cujus interpretatio servata in Græcolatinis editionibus. Qvæ *Combefisius* in Basilio suo recensito T. 1. pag. 543.-557. dedit Græce & Latine, ex Nysseni Apologia Nysseni pro officio sex dierum, Epitomen fere præcipuorum capitum qvæ in hoc libro pertractantur, continent è Codice Regis Christianiss. 1472. In calce hujus libri p. 43. testatur Nyssenus se librum de opificio hominis jam ad fratrem præmisisse. Πλὴν τῆς ἀνθρώπου κατασκευῆς, ἣν ἡμεῖς ἐν ἰδιάζοντι βιβλίῳ πρὸ τούτων πονήσαντες ἀπεστάλαμέν σου τῇ τελειότητι.

2. Περὶ κατασκευῆς ἀνθρώπου, *de opificio Hominis* liber ad eundem Petrum fratrem, atqve ut Lambecius III. pag. 110. seq. & 122. observat, jam Episcopum missus A. C. 379. circa Paschatos festum. p. 44-138. τεῦχος θαυμάσιον appellat Svidas, compositum supplendo Basilii Hexaëmero, ut præter Nicephorum XI. 19. Hist. Nicetas in præmisso decasticho & Nyssenus ipse in limine scripti testatur. Incipit: εἰ ταῖς διὰ τῶν χρημάτων τιμαῖς. Citatur à Damasceno 1. de imaginibus. Vertit jam olim *Dionysius Exiguus*, Romanus ante A. C. 556. denatus, cujus interpretatio exstat in Latina operum Nysseni editione Basil. 1562. fol. p. 417. Prodiit

T etiam

etiam Colon, 1537. 1551. 1573. Sed in omnibus his editionibus deest versio præfationis Nysseni, & Dionysii ipsius Epistola dedicatoria ad *Eugippium* Presbyterum, eundem haud dubie qvem una cum Dionysio celebrat Cassiodorus divinar. Lect. cap. 23. Utramqve è MS. Corbejensi dedit Jo. Mabillonius in limine Tomi II. Analectorum, Paris. 1677. 8. At in Græcolatinis editionibus exstat ex versione accuratiore *Joannis Leunclavii*, qvi Græcam Venetam Anni 1536. 8. in Bibliotheca Jo. Jac. Grynæi nactus, illo hortante transtulit, & lingva utraqve cum notis Basil. 1567. 8. ex Jo. Oporini officina vulgavit. Leunclavii notæ ad calcem Tomi I. operum Nysseni subjunctæ leguntur, additis etiam animadversionibus novis *Frontonis Ducæi*, qvi collata antiqva Dionysii versione nonnulla loca insigniter illustravit. Conferre etiam operæ pretium est castigationes in hunc librum ejusqve interpretem Leunclavium Combefisianas in *Franc. Combefisii*, Regiis Parisiensibus Codd. usi, Basilio recensito T. 1. p. 566-597. Septem egregii hujus libri Nysseniani Codices MSti exstant in Bibl. Cæsarea, de qvibus Lambecius I. p. 97. seq. III. pag. 109. seq. 112. seq. 114. seq. inter alia observans qvod Leunclavium, Ducæum & Combefisium fugit, in lemmate capitis XI. legendum ὅλη ἀθεώρητος ἡ τοῦ νοῦ φύσις, non ut editi, ἡ τοῦ ἀνθρώπου.

3. In verba Genes. I. 26. *faciamus hominem ad imaginem & similitudinem nostram*, Homiliæ duæ. Prior incipit p. 139. παλαιοῦ χρέους ἔκλυσιν ἀποπληρώσων ἥκω. Posterior pag. 153. ὁ μὲν σοφὸς Σολομών. Exhibentur in Græcolatinis Nysseni editionibus cum latina interpretatione *Petri Francisci Zini*, Venet. 1553. & 1574. 8. edita. Sunt autem eædem cum iis qvæ tanqvam homilia X. & XI. subjici solent Hexaëmero Basilii in antiqvis ejusdem tam Græcis qvam Latinis editionibus, ut supra in Basilio p. 70. seq. dixi, ubi etiam de aliis harumce homiliarum interpretibus.

4. Περὶ τοῦ βίου Μωυσέως τοῦ νομοθέτου, ἢ περὶ τῆς κατ' ἀρετὴν τελειότητος, *Vita Moysis* mystice enarrata, perfectamqve formulam vivendi cuilibet Christiano præscribens. Incipit: οἷόν τι πάσχουσιν οἱ τῶν ἱππικῶν ἀγώνων φιλοθεάμονες. pag. 167. Vertit *Georgius Trapezuntius*, separatim Viennæ apud Jo. Gremperium, & Basil. 1521. 4. apud Andr. Cratandrum. Deinde in Latinis

Nysseni

Nyſſeni editionibus antiqvioribus. Deniqve à *Frontone Ducæo* recognita & ſuppleta in editione Latina Anni 1603. & in Græcolatina utraqve Anni 1615. & 1638. Græce prodiit hic liber una cum aliis qvibusdam Nyſſeni opuſculis & notis *Hæſchelii*, Lugduni Batavor. 1593. 8. Exſtant & in eum notæ ejusdem Ducæi. Citatur à Theodorito dialogo 1. & Damaſceno in parallelis ſub titulo περὶ τελειότητος βίου. *Cæſarium* in cujus gratiam hunc librum Nyſſenus compoſuit, qvemqve ſub extremum operis nominat, temporis ratio impedit Nazianzeni fratrem intelligi.

5. Εἰς τὴν ἐπιγραφὴν τῶν Ψαλμῶν, βιβλία β'. *De Pſalmorum inſcriptionibus libelli duo.* Incip. ἐδεξάμην σου τὸ ἐπίταγμα μετὰ προθυμίας ὦ ἄνθρωπε τοῦ Θεοῦ. pag. 357. Liber ſecundus: τούτων οὕτως ἡμῖν διευκρινηθέντων. pag. 291. Vertit Latine *Jacobus Gretſerus*, cum cujus interpretatione, qvæ etiam à Pariſienſibus ſervata eſt, prodierant, additis novem Leonis Imp. homiliis è Bibl. Bavarica, Ingolſtad. 1600. 1617. 4. Sixtus Senenſis, Nyſſeni in Pſalterium commentarios in Vaticana Bibl. Græce conſcriptos teſtatus, non alios fortaſſe qvam hos duos libellos innuit.

6. Homilia *in Pſalmum ſextum*, περὶ τῆς ὀγδόης, *de octava* ſive feſto Circumciſionis. Incipit: οἱ ἐκ δυνάμεως εἰς δύναμιν πορευόμενοι. pag. 367. cum verſione *Laurentii Sifani*, qvæ prodierat in Latina Nyſſeni editione Baſil. 1562. fol. pag. 106. Vertit & *Maximus Margunius* Cytherorum Epiſcopus. Venet. 1585. 8.

7. Ἐξήγησις ἀκριβὴς, *accurata expoſitio Eccleſiaſtæ Salomonis* Homiliis VIII. qvarum ultima deſinit in explicatione commatis 13, capitis III. pag. 373-467. Incipit: πρόκειται ἡμῖν ὁ ἐκκλησιαστὴς εἰς ἐξήγησιν. Meminit Svidas in Γρηγόριος. Vertit *Gentianus Hervetus*, cujus interpretationem ſubinde caſtigat *Ducæus* in notis. Integrius hoc opus fuit apud *Petrum Poſſinum*, qvi in prologo ad Theſaurum Aſceticum Pariſ. 1684. 4. vulgatum, ait ſe ad editionem paratum habere integrum Nyſſeni commentarium in Eccleſiaſtem, deſcriptum è MS. Romano, qvem hactenus mutilum editiones exhibuerint. Sed cum illud à Poſſino promiſſum opus nemo adhuc in lucem protulerit, notare juvat in Bibliotheca Segvieriana ſive Coisliniana exſtare ſub falſo Greg. Nyſſeni nomine MS. Græcum commentarium in Eccleſiaſtem, nihil

cum edito habentem commune, & in qvo Nyſſeni expoſitio qvandoqve confutatur. Dividitur in ſermones decem, qvorum primus incipit: ἄμελγε γάλα, καὶ ἔσαι σοι βούτυρον. Vide Clariſſ. Montfauconi Catalogum Bibl. Coislinianæ p. 120. ſeq.

8. Ἐξήγησις ἀκριβὴς, *accurata expoſitio Cantici Canticorum*, ad Olympiadem, homiliis XV. qvarum ultima deſinit in illuſtrando verſu 9. capitis VI. p. 468-711. Procemium incipit: ἀπεδεξάμην ὡς πρέπουσαν τῷ σεμνῷ σου βίῳ. Citat Damaſcenus in parallelis. Meminit & Svidas in Γρηγόριος. & Hadrianus I. Papa in loco qvi affertur in Actis Concilii VII. T. 7. edit. Labbei p. 109. Vertit idem *Gentianus Hervetus*, cujus verſionem ſubinde caſtigat Fronto Ducæus in notis, adhibita etiam interpretatione *Joannis Leunclavii*, qvæ lucem vidit Baſil. 1570.

9. Εἰς τὴν προσευχήν. *In Orationem Dominicam homiliæ V.* lectu digniſſimæ pag. 712-761. qvarum prima incipit: προσευχῆς ἡμῖν διδασκαλίαν. Transtulit *Laurentius Sifanius*, cujus verſio ſervata in Græcolatinis editionibus. Exſtat & *Petri Galeſinii* interpretatio Rom. 1565. 4. Allegat ſæpe Damaſcenus in parallelis, & Anaſtaſius qvæſt. 1. & 11. Locum à Græcis in hoc opere corruptum arguit Allatius c. 12. de proceſſione Spiritus S. pag. 63. ſeq. Librum tertium Nyſſeni περὶ προσευχῆς citat Euthymius in Panoplia.

10. Εἰς τοὺς μακαρισμοὺς *in octo beatitudines* Matth. V. Homiliæ VIII. pag. 762-837. Prima incipit: Τίς ἄρα τοιοῦτός ἐστιν. Vertit idem *Laurentius Sifanus*, cujus interpretationem Pariſienſes ſervarunt, & *Petrus Galeſinius*. Citatur in Actis Concilii Epheſini, nec non à Theodorito in dialog. & Damaſceno in parallelis, Liberato in breviar. &c. In hoc opere deſinit *tomus primus* editionis operum Nyſſeni Græcolatinæ A. 1638. qvæ hactenus prioris A. 1615. paginas ſervat.

11. In illud 1. Corinth. XV. 28. *quando ſibi ſubjecerit omnia, tunc ipſe quoque Filius* &c. a) p. 838-853. cum verſione *Gentiani Herveti*. Incipit: πάντα μὲν τὰ λόγια Κυρίου.

12. In illud Geneſ. I. 16. *ad imaginem DEI & ad ſimilitudinem.* b) p. 854-866. cum verſione *Frontonis Ducæi* qvi etiam notas adjunxit. Prodierat Græce cum Ducæi verſione Ingolſtad. 1596. 8. Incipit:

a) In edit. A. 1638. T. 2. p. 6.   b) Ibid. p. 22.

pit: *οἱ τὴν ἑαυτῶν ἀπλαυῶς τῦ προσώπυ.* Aliis auctor hujus scripti non Nyssenus videtur, sed *Anastasius* Sinaita. Vide Tillemontium T.15.p.741. qvi p.605. illud putat esse fragmentum majoris operis, in qvo difficilia Scripturæ loca auctor illustravit.

13. Ad Theodosium Episcopum Epistola, *de Engastrimytho*, c) pag. 867-871. cum ejusdem *Ducæi* versione & notis. Incipit: *ὁ εἰπὼν τοῖς ἑαυτῦ μαθηταῖς.* In fine testatur se *ἰδίῳ λόγῳ* fusius explicasse *πῶς παραγίνεται τὸ πνεῦμα πρὸ βαπτίσματος.* At sententia qva non verum Samuelem sed dæmonem sub Samuelis specie Sauli apparuisse disputat, communis ipsi est cum pluribus antiqvis Ecclesiæ doctoribus, ut demonstravit Allatius diss. de Engastrimytho. Prodierat hoc scriptum Nysseni cum Ducæi versione, Ingolstad. 1596. 8.

14. *Εἰς τὴν ἑαυτῦ χειροτονίαν. Cum Episcopus ordinatus esset.* d) p. 872-879. cum *Frontonis Ducæi* versione ac notis. Incipit: *ἦλθε καὶ ἐφ᾽ ἡμᾶς ἡ τῆς πνευματικῆς ἑστιάσεως λειτουργία.* Citat Joannes Damascenus in parallelis p. 773. sub titulo *περὶ τῆς ἐν Κωνσταντίνυ πόλει καταστάσεως τῦ ἁγίυ Γρηγορίυ.* Itaqve hæc oratio dicta A.C. 394. in Concilio CPol. non autem 372. qvo Episcopus ordinatus est. Confer Tillemontium T.9. pag. 733. 734. Prodierat cum Ducæi versione Ingolstad. 1596. 8.

15. *Contra Apollinarium* fragmentum e) p. 879. 880. cum ejusdem *Ducæi* interpretatione, cum qva jam lucem viderat Ingolstad. 1596. 8. Incipit: *ὥστε κίνδυνός ἐστιν ἡμῖν ὐδείς.* Aliud Nysseni fragmentum adversus Apollinarium è MSto Cæsareo Græce publicavit Lambecius III. p. 167. Confer infra, num. 77.

16 *περὶ φιλοπτωχίας, de pauperibus charitate complectendis λόγος β´,* (prior Latine infra, num. 24. & Græce num. 72.) in illud Matth. XXV. 40. *quatenus uni ex his fecistis, mihi fecistis.* f) pag. 881-893. cum *Petri Francisci Zini* versione qvæ prodierat Venet. 1574. 8. & qvam locis nonnullis castigat in notis *Ducæus.* Incipit: *ἔτι πρὸς τῷ θεάματι τῆς φοβερᾶς τῦ βασιλέως ἐπιφανείας εἰμί.* Græce viderat lucem Augustæ apud Mangerum 1587. 8. edente Hœschelio, non 1527. ut in Ducæi notis excusum est.

c) In edit. A. 1638. T. 2. p. 35. d) p. 40. e) p. 47.
f) p. 49.

17. Κατὰ εἱμαρμένης. *Contra fatum* disputatio cum Ethnico Philosopho, adjuncta ejusdem *Zini* versione. g) pag. 894-913. Incipit: μέμνησαι πάντως ὅτι μοι γέγονεν. Citat Anastasius qvæst. 19. Tillemontio videtur scripta CPoli A. C. 381. vide ejus memorias T. 9. pag. 586. sq.

18. πρὸς ἕλληνας ἐκ τῶν κοινῶν ἐννοιῶν. *Adversus Ethnicos* de Deo Trino *ex communibus notionibus* h) p. 914-921. cum versione *Federici Morelli*. Incipit: εἰ τὸ Θεὸς ὄνομα προσώπων δηλωτικόν.

19. περὶ ψυχῆς *de Anima*, cum ejusdem *Morelli* versione. i) p. 922-945. Incipit: διαφώνηται σχεδὸν ἅπασι τοῖς παλαιοῖς. Non est Nysseni, sed caput secundum & tertium *Nemesii* de natura hominis.

20. *Epistola Canonica* ad *Letoium*, qvi in Episcopatu Melitines Cappadociæ (non Mytilenes, ut Possevinus) post A. C. 381. Otrejo successit, cum *Gentiani Herveti* versione, qvæ plus semel prodiit inter Epistolas SS. Patrum Canonicas, scholiis *Theod. Balsamonis, Jo. Zonaræ* atqve *Alexii Aristeni* illustratas. Incipit: ἓν καὶ τοῦτο τῶν εἰς τὴν ἁγίαν ἑορτήν. k) pag. 946-955. Vidit etiam lucem Venetiis 1584. 4. cum Pœnitentiali Romano & variis Canonibus pœnitentialibus & Bedæ ac Rabani libro pœnitentium, cum notis *Antonii Augustini*, nec non ibid. 1585. 8. una cum aliis qvibusdam Nysseni, interprete *Maximo Margunio* Episcopo Cytherensi. Confer Lambecium III. pag. 101. 133. 149. Respicit Concilium in Trullo Canones Nysseni laudans, licet non integrum hoc scriptum videatur ad nos pervenisse.

21. *Adversus eos qui differunt baptismum* p. 956-960. * Latine, eodem *Herveto* interprete. Incipit: *Hujus mundi reges cum leges scripserint*. Græce occurret infra, num. 70.

22. *In illud Apostoli*: 1. Corinth. VI. 18. *omne peccatum quod fecerit homo, est extra corpus, qui autem fornicatur* &c. p. 961-963. ** Latine interprete *Gentiano Herveto*. Incipit: *Terribilis tuba Apostolici præcepti*. Græce occurret infra, num. 74.

23. *In mulierem peccatricem*, sive *ad eos qui durius alios judicant & conversione indigent*. p. 964-970. *** Latine, *Petro Francisco Zino* interprete. Incipit: *Homo Pharisæus ut ex Evangelio Lucæ*. Græce occurret infra, num. 67. ubi notabo Asterii esse, non Nysseni.

24. De

g) Edit. A. 1638. T. 2. p. 62. h) p. 82. i) p. 90. k) p. 114.
* Id p. 124. ** p. 129. *** p. 132.

24. *De pauperibus charitate complectendis* Homilia I. l) pag. 970-975. eodem *Zino* interprete, Latine. Incipit: *Qui huic Ecclesiæ præsidet, atque adeo omnes.* Græce occurret infra, num. 72. Homilia II. hujus argumenti Græce etiam prodiit, ut dixi supra, num. 16. Utraqve Latine ex Zini versione exstat & in Orthodoxographis pag. 1780. Basil. 1569. fol.

25. *In Pentecosten*, de Spiritu S. *) pag. 976. 977. Latine ex ejusdem *Zini* versione. Incipit: *Nullum est tam clarum celebritatis argumentum.* Græce primus ex tribus Codd. Vaticanis cum nova versione sua edidit *Laur. Zaccagnius* in collectaneis monumentorum veterum Rom. 1699. 4. p. 346. Incipit: πᾶσαν ἑορτῆς ὑπόθεσιν φαιδροτέραν ὁ Δαβὶδ δι' ἑαυτȣ̃ ἀπεργάζεται.

26. *Contra fœneratores* pag 978-982. Latine, *Jac. Gretsero* interprete. Incipit: *Hominum virtutis studiosorum & qui mores.* Græce occurret infra, num. 71.

27. *Testimonia de SS. Trinitate ex Veteri Testamento adversus Judæos*, m) pag. 983.-944. Latine, interprete *Laurentio Sifano.* Incipit: *Dicit David in Psalmo XXXII.* Græce primus ex duobus Codicibus Vaticanis cum nova versione sua edidit *Laurentius Zaccagnius* in collectaneis monumentorum veterum jam laudatis pag. 288. Notandum autem est postremam partem pag. 993. sq. sive explicationem dicti Joh. XIX, 34. *statim exivit sanguis & aqua*, in qva *Theologus* (*Nazianzenus*) & *Chrysostomus* citantur, ab illo scripto alienam, in Græco recte abesse.

II. In Tomo II. Edit. A. 1615. continentur.

28. Κατὰ Εὐνομίȣ λόγοι ἀντιῤῥητικοί, *addversus Eunomium* Liber II. III. IV. V. VI. VII. VIII. IX. X. XI. XII. & XIII. cum versione *Nicolai Gulonii.* n) pag. 1.-437. Incipit: ἡ τῶν χριστιανῶν πίστις ἡ εἰς πάντα τὰ ἔθνη. Castigationes in calce voluminis adjecit Gulonii filius *Joannes à S. Francisco*, Monachus Fuliensis, testatus *librum primum*, qvi deinde lucem vidit (confer infra, num. 66.) exstare MS. in Bibl. Vaticana, & incipere his verbis: ȣ̓κ ἦν ὡς ἔοικεν τῷ πάντα σε θέλειν εὐεργετεῖν. Confer de hoc opere Tillemontium T. 9. p. 577. seq. & de Eunomii libis qvos Nyssenus con-

l) Edit. A. 1638. T. 2. p. 138. * ibid. p. 143. m) p. 153. n) p. 265.

confutavit, Jac. Godofredum ad Philostorgii VIII. 12. Sirmondus ad librum XI. Facundi Hermianensis Tom. 2. Opp. p. 763. notavit libros hos Nysseni, qvibus fidem Catholicam tueri, & Basilii jam defuncti opus adversus Eunomium defendere instituit, non uno modo citari apud veteres solere. Qvæ enim Facundus & ecloge Anastasii Bibl. profert ex tertio ejus operis libro, Leontius secundo libro attribuit, re ipsa autem extant in qvarto edit. Græcolatinæ. Eodemqve modo in qvinto extant reliqva omnia qvæ Facundus citat ex qvarto. Photius Cod. VI. Bibliothecæ suæ opus Gregorii Nysseni *ὑπὲρ Βασιλείου κατ' Εὐνομίου* memorat, & mox Codice VII. alteram illius *πραγματείαν* ejusdem argumenti, *ἐν ᾗ λογικώτερον Εὐνομίῳ συμπλακεὶς κατὰ κράτος αἱρεῖ, πάντα σαθρώσας τῆς δυσσεβείας αὐτοῦ τὰ ὀχυρώματα.* Neqve dubium est, per eandem librum ultimum ab eo intelligi, qvi cæteris omnibus est longior, & in qvo novum cum Eunomio certamen ingredi se profitetur Nyssenus in ipso libri limine: *τὰ μὲν δὴ πρῶτα τῶν πρὸς Εὐνόμιον ἀγώνων ἱκανῶς ἤδη κατὰ θείαν συμμαχίαν ἐν τοῖς φθάσασι διήνυσται πόνοις.* Svidas de Gregorio Nysseno: *οὗτος συνέταξε κατ' Εὐνομίου λόγον ἐξαίρετον.* Citatur à Theodorito in dialog. multisqve aliis veteribus qvorum loca notavit Tillemontius T. 9. p. 579. seq. qvi p. 585. conjicit qvod Hieronymus cap. 128. de scriptor. Eccles. refert lectos Nazianzeno & sibi à Nysseno illos contra Eunomium libros, id factum CPoli ubi occasione Concilii A. C. 381. in illa urbe celebrato convenerint. Scripsit Nyssenus post Basilii obitum, ut Nicephoro etiam XI. 19. Hist. annotatum, circa A. 381.

29. *Ad Eustathium* (Sebastenum) *de SS. Trinitate* & contra Pnevmatomachos, *quod Spiritus S. sit DEus.* o) p. 439-447. cum versione *Laurentii Sifanii*, sed à *Fed. Morello* recognita. Hoc scriptum integrum fere iisdem verbis inter S. Basilii Epistolas octogesima legitur, Nysseno rectius vindicandum, sub cujus nomine citatur ab Euthymio in Panoplia. Compositum circa A. C. 380.

30. *περὶ τοῦ μὴ οἴεσθαι λέγειν τρεῖς Θεούς, quod non putandum sit tres Deos dici oportere*, ad Ablabium p) pag. 477-460. cum ejusdem *Sifani* versione. Incipit: *ὑμᾶς μὲν δίκαιόν ἐστι τοὺς ἀκμάζοντας.* Allegatur à Johanne II. Papa in Epistola ad Avienum, scripta A. C.

o) Edit. A. 1638. T. 3. p. 6. p) ibid. p. 15.

A.C.532. Sed citantur etiam ab Euthymio in Panoplia ex Nysseno ad Ablabium, qvæ in hoc scripto non reperias.

31. περὶ διαφορᾶς ὀσίας καὶ ὑποςάσεως. *De differentia essentiæ & hypostaseos* ad Petrum fratrem. q) p.460-469. cum versione ejusdem *Sifani*. Incipit: Ἐπειδὴ πολλοὶ τόν τε τῆς ὀσίας λόγον. Legitur hæc velut à S. Basilio ad Nyssenum scripta inter Basilii Epistolas trigesima qvarta. Vertit ante Sifanum *Joannes Cono*, Colon. 1537. fol. inter Nysseni opera Latine edita.

32. Πρὸς Σιμπλίκιον περὶ πίςεως, *ad Simplicium* tribunum *de fide* sive de Patre Filio & Spiritu S. r) pag. 470-474. cum versione *Laurentii Sifani*. Incipit: Κελεύει ὁ Θεὸς διὰ τῦ προφήτυ. Notas *Fronto Ducæus* addidit. Prodierat cum aliis qvibusdam Nysseni Græce, Lugd. Bat. 1593. 8. Magnam partem affert Euthymius in Panoplia citans Nyssenum ἐκ τῦ β' λόγυ τῦ πρὸς Σιμπλίκιον περὶ υἱῦ.

33. Λόγος κατηχητικὸς ὁ μέγας, *sermo magnus Catecheticus* pro iis qvi catechumenos instituere debent, divisus in XL. capita. s) p. 475-542. cum versione *Gentiani Herveti*, notisqve *Frontonis Ducæi*. Vertit etiam *Petrus Morellus* Paris. 1568. 8. & *Petrus Franciscus Zinus* in Euthymii panoplia, cui magna hujus libri pars inserta legitur. Incipit: ὁ τῆς κατηχήσεως λόγος ἀναγκαῖος μέν ἐςι. Citatur & à Theodorito in dialog. 2. & 3. & Gregorio M. atqve Damasceno *opus plane eximium, si paucos nævos excipias quos ex lectione Origenis contraxit*, ut monet Is. Casaubonus pag. 116. ad Epistolam Nysseni. Sed illa Origeniana ab hæreticis inserta olim arguit S. Germanus CPol. apud Photium Cod. 233. Certe sub finem adsuta clausula, in qva Severi hæretici Acephali mentio, ex *Theodori Raithuensis* libro de incarnatione Domini, qvalem non Beza sed Rob. Balforeus Paris. 1599. 8. edidit. Vide Albertinum de S. Eucharistia pag. 486.

34. Περὶ παρθενίας. *De Virginitate* liber, cum præmissa Epistola exhortatoria ad virtutem t) p. 543-611. cum notis *Ducæi*, & versione *Petri Galesinii* qvæ lucem vidit Rom. 1562. 4. Præterea hunc librum cum versione sua notisqve vulgavit *Joannes Livenejus*, Antvverp. 1574. 4. Incipit: ὁ μὲν σκοπὸς τῦ λόγυ ἐςὶν ἐπιθυμίαν

U θυμίαν

q) Edit. A. 1638. T. 3. p. 28. r) p. 38. s) p. 43. t) p. 111.

θυμίαν τῆς κατ' ἀρετὴν ζωῆς. Scriptus circa A. C. 371. In Livineji versione nonnulla reprehendit Billius apud Possevinum.

35. *Decem syllogismi adversus Manichaeos* u) pag. 612. cum versione *Frontonis Ducaei*, cujus etiam notae videndae pag. 17. Incipit: εἴ τι ἂν κακὸν κολαστέον.

36. Τὰ Μακρίνια, περὶ ψυχῆς καὶ ἀναστάσεως, *Macrinia*, sive *de anima & resurrectione dialogus* cum sorore Macrina, cum Basilium fratrem A. C. 379. extinctum lugerent x) pag. 613-692. cum versione *Laurentii Sifani*. Incipit: ἐπειδὴ τοῦ ἀνθρωπίνου βίου πολὺς. Meminit Photius Cod. 233. & Svidas, testatus Gregorium Nyssenum scripsisse μακρόν τινα καὶ περικαλλῆ πρὸς τὴν ἀδελφὴν Μακρίναν περὶ ψυχῆς λόγον. Hic est Nysseni de immortalitate animae liber, qvi *Daniele Augentio* interprete prodiit Latine Paris. 1557. 8.

37. Κατὰ Ἀπολιναρίου, *Contra Apollinarium* liber ad *Theophilum* ab A. C. 385. Episcopum Alexandrinum. y) pag. 693-698. cum *Frontonis Ducaei* versione & notis. Incipit: οὐ μόνης ἐστὶ τῆς κοσμικῆς σοφίας εὔφορος. Citatur ab Euthymio in Panoplia. Prodiit Graece, curante Hoeschelio Lugd. Bat. 1593. 8. cum aliis Nysseni opusculis. Et ex *Ducaei* interpretatione Latine. Ingolstad. 1596. 8. Ex *Turriani* autem versione in Tomo VI. Lection. Antiqvarum Henrici Canisii, Ingolstad. 1604. 4. p. 161.

38. Περὶ τοῦ, τί τὸ χριστιανῶν ὄνομα ἢ ἐπάγγελμα. *Quid nomen professione Christianorum sibi velit*, ad *Harmonium* z) p. 699-707. cum versione *Laurentii Sifani*. Incipit: ὅπερ ποιοῦσι πρὸς τοὺς κρατοῦντας. Verterat & *Maximus Margunius* Cytherorum Episcopus. Venet. 1585. 8. Graece prodiit Lugd. Bat. 1593. 8.

39. περὶ τελειότητος, καὶ ὁποῖον χρὴ εἶναι τὸν χριστιανόν. *Liber de perfectione, & qualem oporteat esse Christianum*, ad *Olympium* Monachum. a) p. 706-730. cum versione *Petri Francisci Zini* & *Frontonis Ducaei* notis ad Voluminis calcem. Incipit: πρέπουσα τῇ προαιρέσει ἡ σπουδή. Vertit & *Maximus Margunius* Venet. 1585. Graece prodierat primum Venet. 1574. 8. & deinde Lugd. Bat. 1593. 8. Citatur ab Anastasio Sinaita qvaest. 1. Nyssenus ad Olympium ἀσκητήν. Photio Cod. 233. λόγος περὶ τοῦ τελείου βίου.

40. Ὑπο-

u) Edit. A. 1638. T. 3. p. 180. x) ibid. p. 181. y) p. 216. z) p. 267.
a) pag. 298.

40. Ὑποτύπωσις sive *summaria descriptio veri scopi vitæ Asceticæ*, cum versione *Fed. Morelli* pag. 730-743. Incipit: εἴ τις σμικρὸν ἀποςήσας τῦ σώματ☉-. Prodierat separatim cum Morelli versione Paris. 1606. 8.

41. Πρὸς τὰς ἀχθομένας ταῖς ἐπιτιμήσεσιν *ad eos qui castigationes ægre ferunt.* b) pag. 743-749. cum versione *Gentiani Herveti.* Incipit: Θεῖον ἀληθῶς καὶ ἱερὸν χρῆμα ὁ λόγ☉- Θεᾶ. Prodierat Græce Paris. 1570. 8.

42. Περὶ τῶν πρὸ ὥρας ἀφαρπαζομένων νηπίων. *De infantibus qui præmature abripiuntur.* Ad Hierium c) Cappadociæ præfectum, pag. 748-770. cum versione *Laurentii Sifani.* Incipit: Σοὶ μὲν, ὦ ἄριστε, πάντες σοφιςαί τε καὶ λογογράφοι. Citatur ab Anastasio qvæst. 16. A Nysseno jam sene hæc Epistola scripta est.

43. Εἰς τὴν γέννησιν. *In natalem Domini nostri JEsu Christi, & in infantes Bethlehemiticos.* d) pag. 771-786. cum versione *Petri Francisci Zini*, & *Ducæi* notis ad voluminis calcem. Incipit: σαλπίσατε ἐν νεομηνίᾳ σάλπιγγι. Græce ediderat *Dav. Hæschelius* Augustæ Vindel. 1587. 8. & cum versione sua *Joach. Camerarius.* Lips. 1564. 8. In hoc sermone sunt qvædam ex Apocryphis & incertis hausta narrationibus. Sunt & qvædam petita ex magno Nysseni sermone Catechetico. Qvædam iisdem propemodum verbis leguntur apud Cyrillum contra e) Anthropomorphitas. Vide Tillemontium T. 9. memor. p. 612.

44. *In S. Stephanum Protomartyrem.* p. 786-798. cum versione *Laurentii Sifani*, & *Ducæi* notis. Incipit: ὡς καλὴ τῶν ἀγαθῶν ἡ ἀκολουθία. Laudat Svidas & πολυθαύμαςον appellat. Ediderat *Hæschelius* Græce A. 1587. 8. Augustæ Vindel. Latine ex *Zini* versione occurrit apud Surium ad 26. Decemb. Fallitur Clariss. Oudinus, qvi hanc homiliam Asterii esse affirmat. Alia enim hujus in Stephanum homilia est, qvæ itidem exstat, & edita est à Combefio T. 1. auctarii novi pag. 283. Incipit: ὡς ἱερὸς ἀληθῶς.

45. Εἰς τὴν ἡμέραν τῶν φώτων, *in diem Luminum quo Christus baptizatus est.* f) pag. 798-813. cum ejusdem *Sifani* versione & *Ducæi* notis. Incipit: νῦν γνωρίζω τὴν ἐμὴν ἀγέλην. In editione Græca qvam *Dav. Hæschelius* curavit Augustæ Vindel. 1587. 8. hæc Homilia

U 2

b) Edit. A. 1638. T. 3. p. 311. c) id. p. 317. d) id. p. 339. e) ibid. p. 354. f) p. 356.

milia inſcribitur εἰς τὸ ἅγιον βάπτισμα. Gallice à *Fed. Morello* verſa prodiit Pariſ. 1606. 12.

46. Εἰς τὸ ἅγιον Πάσχα, καὶ περὶ τῆς τριημέρου προθεσμίας τῆς τοῦ Χριστοῦ ἀναστάσεως. *In S. Paſcha & de triduano feſto reſurrectionis Chriſti.* g) pag. 814-831. cum *Ducæi* notis ad voluminis calcem, & verſione *Sifani* qvæ exſtat in Latinis Nyſſeni operum editionibus. Incipit: εἴ τις πατριαρχῶν εὐλογία.

47. Homilia II. *de reſurrectione CHriſti*, & ὅτι κατὰ μηδὲν ἀλλήλοις ἐναντιωθέντες οἱ Εὐαγγελισταὶ, *quod nullo modo contrarii inter ſe ſint Evangeliſtæ* h) p. 832-848. cum *Laur. Sifani* verſione. Incipit: πάντες μὲν, ἀγαπητοὶ, ὡς εἰπεῖν ἀναδέχονται. Hanc ſub *Heſychii Hieroſol.* nomine edidit Græce & Latine *Franc. Combefiſius* T. I. Auctarii novi p. 743.

48. *In magna Dominica*, Homilia III. de feſto Paſchæ & Reſurrectione i) pag. 848-866. cum ejusdem *Sifani* verſione. Incipit: οἱ πένητες τῶν ἀνθρώπων φιλέορτοι.

49. Homilia IV. Εἰς τὸ ἅγιον καὶ σωτήριον πάσχα *de ſancto & ſalutifero paſchate* k) pag. 866-869. cum *Laurentii Sifani* verſione. Incipit: ἡ ἀληθινὴ τοῦ σαββάτου κατάπαυσις. Exſtat & cum verſione *Joach. Camerarii*, Lipſiæ 1563. 8. & cum interpretatione ejusdem Camerarii, atqve altera *Henrici Oelſchlegelii*, hujusqve notis Philologicis ac Theologicis in tironum uſus adornatis, Dresdæ 1628. 8.

50. Homilia V. Εἰς τὴν φωτοφόρον καὶ ἁγίαν ἀνάστασιν *in luminiferam & ſanctam Reſurrectionem Domini & Dei noſtri* l) p. 869-873. cum verſione *Federici Morelli.* Incipit: Εὐλογητὸς ὁ Θεός. Εὐφημήσωμεν. Prodierat ſeparatim cum Morelli verſione Pariſ. 1600. 8. & Tillemontio ut rerum inanis, ita recentis Græculi eſſe videtur Tom. 9. memor. Eccleſ. p. 613.

51. Εἰς τὴν ἀνάληψιν *in Aſcenſionem Domini noſtri JEſu CHriſti*, qvæ dies feſta Cappadocibus dicta eſt ἡ ἐπισωζομένη. m) pag. 873-876. cum verſione *Petri Franciſci Zini.* Incipit: ὡς γλυκὺς συνέμπορος τοῦ ἀνθρωπίνου βίου ὁ Προφήτης Δαυΐδ. Vertit & *Laur. Sifanus.* Sed Zini verſio etiam in Breviario Romano præfertur, ut Poſſevino notatum.

52. Εἰς

g) Edit. A. 1638. Tom. 3. p. 382. h) p. 400. i) p. 416. k) p. 435. l) id. p. 437. m) ibid. p. 441.

52. Ἐις τὴν ὑπαπαντήν, *de occursu Domini , Deipara & justo Simeone.* n) pag 876-896. cum versione *Laur. Sifani.* Incipit : τῇ φρονήσει τῶν ἐρανίων μετέωρ@. Exstat & Latine apud Surium 2. Febr. Metaphrastæ interpolatoris vestigia in hac homilia notant viri docti. Et à Lud. Thomassino pro suppositiis habentur omnes illi in τὴν ὑπαπαντὴν sermones qvi feruntur sub nominibus antiqviorum Patrum Methodii, Cyrilli Hierosol. Nazianzeni, Nyssseni, Ambrosii, Chrysostomi & Fulgentii : cum festum illud constet demum celebrari cœpisse in Ecclesia Anno XV. Justiniani Imp. Vide Thomassinum in scripto Gallice edito de festis lib. 2. c. 11. & Wilh. Ernestum Tentzelium diss. de ritu lectionum sacrar. § 6.

53. Περὶ Θεότητ@ *de Deitate Filii & Spiritus sancti* & de fide Abrahami. (sermo dictus in Concilio CPol. A. C. 383. ut notatum Tillemontio Tom. 9. pag. 586.) o) pag. 896-910. cum ejusdem *Sifani* versione, qvi Græce & Lat. ediderat Colon. 1586. 8. Nyssenum εἰς τὸν Ἀβραὰμ laudant Theodoritus in dialog. Jo. Damascenus 1. de imagg. Hadrianus I. papa in Epist. & Concilium II. Nicæn. Act. 4. T. 3. Binii p. 542. & Euthymius in Panoplia. Homilia in Abraam & Isaac Latine ex *Achillis Statii* versione prodiit Lovanii 1551. una cum S. Chrysostomi explanatione Orat. Dominicæ, & sermonibus tribus in Natalem Domini, in sancta Theophania & de David Propheta, & Athanasii in magnam Parasceven, Amphilochii in sabbatum sanctum, Gregorii Antiocheni in sepulturam & resurrectionem Domini : Sophronii in exaltationem S. Crucis & Resurrectionem, Cyrilli Alex. in parabolam vineæ, Anastasii Sinaitæ de sacra Synaxi, & de injuriis remittendis: Marciani Bethlehemitæ fragmento, Nili Abbatis Epistolis III. & typis Epistolicis Anonymi & Libanii, nec non loco de Epistolica dictione ex Demetrii libro περὶ ἑρμηνείας. Exstat & cum interpretatione *Joach. Camerarii*, Lipsiæ 1563. 8. & edente *Hœschelio* Græce Augustæ Vindel. 1591. 8. Incipit: οἷόν τι πάσχουσι πρὸς τοὺς πολυανθεῖς τῶν λειμώνων.

54. Ἐπιτάφι@ Oratio funebris *in fratrem Basilium magnum* defunctum A. C. 379. dicta Cæsareæ in die ejus memoriali. p) pag. 911.--930.

n) Edit. A. 1638. T. 3. p. 444. o) p. 464. p) p. 479.

--930. cum verſione *Laurentii Sifani.* Incipit: καλὴν ἐπέθηκεν ὁ Θεὸς τὴν τάξιν. Memorat Amphilochius in S. Baſilii vita.

55. Ἐγκώμιον, *Laus ſanctorum XL. Martyrum* Sebaſtenorum. Homiliis II. qvarum prior incipit: οἷς ἀνιᾶσθαι τοὺς πολλοὺς ϛοχάζομαι. q) pag. 931-935. poſterior: χθὲς οἱ μάρτυρες πρὸς ἑαυτοὺς τὸν λαὸν ἐκάλουν pag. 936-946. cum verſione *Laur. Sifani*, & *Ducæi* notis. Tertia homilia hujus argumenti occurret infra, num. 69.

56. Εἰς Πουλχερίαν *in funere* * *Pulcheriæ* qvæ Theodoſii M. & Flaccillæ filia A.C. 384. vel 385. non diu ante matrem CPoli obiit, r) p. 946-955. cum ejusdem *Sifani* verſione. Incipit: οὐκ οἶδα ὅπως τῷ λόγῳ χρήσομαι.

57. Ἐπιτάφιος εἰς Πλάκιλλαν βασίλισσαν, *Oratio funebris in Placillam* ſive *Flaccillam* Auguſtam Theodoſii Magni conjugem, extinctam in Thracia ſub finem Anni 385. s) pag. 940-965. cum *Sifani* verſione & *Ducæi* notis. Incipit: ὁ πιϛὸς καὶ φρόνιμος οἰκονόμος.

58. *De vita S. Gregorii Thaumaturgi.* t) pag. 966-1009. cum *Laur. Sifani* verſione. Incipit: ὁ μὲν σκοπὸς εἷς ἐϛι. Meminit & πολυθαύμαϛον ἔπαινον appellat Svidas in Γρηγόριος. Laudat & Nicephorus XI. 19. Hiſt. & Euſtratius CPol. presbyter in libro contra Pſychopannychitas cap. 13. Edidit & Græce cum nova verſione ſua & ſcholiis *Gerardus Voſſius* ad calcem operum Thaumaturgi Mogunt. 1604. 4. Verſionem *Gentiani Herveti* habes apud Lipomannum & Surium 3. Jul. Extremam partem in editis deſideratam è MS. Codice Coisliniano Græce vulgavit Clariſſ. Montfauconus in Catalogo illius Bibl. p. 180.

59. Ἐγκώμιον, *Laudes magni Martyris Theodori*, militum præfecti ſub Maximino u) pag. 1002-1018. cum verſione ejusdem *Sifani*. Incipit: ὑμεῖς ὁ τοῦ Χριϛοῦ λαός. Vertit & *Zinus*, ex cujus verſione exſtat apud Surium ad IX. Novembr. De MStis Græcis Codicibus Cæſareis vide Lambecium IV. pag. 26. 114. VIII. pag. 86. Ad objecta qvibus nonnulli hanc orationem Nyſſeno abjudicant,

q) Edit. A. 1638. T. 3. p. 499. & 504.

* Diverſa hæc à Pulcheria Arcadii filia, Theodoſii junioris ſorore, & conjuge Marciani qvæ diem obiit A. C. 453. De hac Tillemont. T. 15. p. 171. ſeq.

r) Edit. A. 1638. T. 3. p. 517. s) p. 527. t) id. p. 534. u) ibid. p. 570.

cant, respondit Natalis Alexander Sæculo IV. cap. 6. pag. 143. seq. editionis in folio.

60. Ἐπιτάφιος *Oratio funebris* in magnum *Meletium*, Antiochiæ Episcopum A. C. 381. 12. Febr. defunctum, dicta in Oecumenico Concilio CPolitano. vv) pag. 1019-1027. cum *Laur. Sifani* versione & *Ducæi* notis. Incipit: ἡμῖν τὸν ἀριθμὸν τῶν Ἀποστόλων ὁ νέος Ἀπόστολος. In MSS. qvibusdam male tribuitur magno Basilio. Ad Nyssenum refert etiam Codex Cæsareus apud Lambecium III. pag. 129. & Nysseno vindicat Nicephorus XI. 19. Hist.

61. Ἐγκώμιον *Laudes S. Patris Ephraim Syri.* x) p. 1027-1048. cum versione *Gerhardi Vossii*, Tungrensis Episcopi qvæ lucem viderat cum ejus scholiis ante opera Ephraimi ab eodem Vossio Rom. 1589 fol. & deinde Coloniæ atqve Antvverpiæ. Incipit: Κινεῖ μὲ πρὸς τὴν παρῦσαν ὑπόθεσιν.

62. Πρὸς τὺς πενθῦντας, *non esse dolendum de mortuis qui ex hac vita ad sempiternam transierunt.* y) pag. 1049-1076. cum versione *Petri Francisci Zini.* Incipit: οἱ τὴν ἀναγκαίαν τῆς φύσεως ἡμῶν. Totus in hoc sermone Origeniana dogmata sapit Nyssenus.

63. *Ad Flavianum Epistola* z) contra Helladium scripta post Petrum Sebastenum A. C. 392. defunctum p. 1077-1083. cum versione *Joh. Leunclavii.* Incipit: οὐκ ἐν καλοῖς, ὦ ἄνθρωπε τῦ Θεῦ, τὰ ἡμέτερα.

64. Περὶ τῶν ἀπιόντων εἰς Ἱεροσόλυμα, *de iis qui adeunt Hierosolyma*, Epistola scripta post A. 380. a) pag. 1084-1087. cum incerti versione. Incipit: Ἐπειδήπερ ἠρώτησας, ὦ φίλε. Ex eadem incerti auctoris versione legitur in Centuriis Magdeburgensibus IV. cap. 10. & apud Lipomannum. Græce primum vulgavit Morellus Paris. 1551. Gallice Rob. Stephanus nepos. Edidit eandem Epistolam etiam separatim cum latina versione sua & notis atqve diatriba duplici de peregrinationibus religiosis & de altaribus sacrificiisqve Christianorum *Petrus Molineus.* Paris. 1605. & Hanov. 1607. 8. Hinc *Jac. Gretserus* inter alia Miscellanea Theologica vulgavit notas in notas Molinei, & examen tractatus de peregrinationibus ab eodem Molineo editi. Ingolstad. 1608. 4. Videri etiam possunt qvæ idem Gretserus scripserat

w) Edit. A. 1638. T. 3. p. 580. x) p. 595. y) p. 617. z) p. 645. a) p. 652.

rat lib. I. de sacris & religiosis peregrinationibus cap. 10. Ingolstad. 1606. 4. Notæ illæ Gretserianæ ad calcem operum Nysseni recusæ sunt. Cætera prætermissa. Ab eo tempore *Joh. Henricus Heideggerus* dissertationi suæ de peregrinationibus religiosis etiam hanc Nysseni Epistolam Græce & Latine subjunxit, eamqve adversus Gretserum vindicavit, Tiguri 1670. 8. Varias Lectiones è Codice Vindobonensi habes apud Lambecium T. V. p 82. seq.

65. *Ad sorores Eustathiam, Ambrosiam filiamque Basilissam Epistola* scripta A. 380. b) pag. 1088-1094. cum versione *Isaaci Casauboni*, qvi eam primus Græce cum interpretatione sua & eruditis notis vulgavit Paris. 1606. 8. atqve inde Hanov. 1607. 8. Incipit : *ἡ μὲν τῶν ἀγαθῶν καὶ καταθυμίων.* *Jacobi Gretseri* correctiones notarum Casauboni, editæ primum Ingolstad. 1604. 4. etiam ad calcem operum Nysseni in editionibus Græcolatinis subjectæ sunt, Casauboni ipsius notis prætermissis.

IV. In Appendice ad editionem Græcolatinam Anni 1615. edita Paris. A. 1618.

66. *Epistola* Nysseni *ad Petrum Fratrem*, & Petri ad Nyssenum, de suscipienda Eunomii confutatione. *Periochæ librorum XII.* & *liber primus adversus Eunomium*, (supra num. 28. desideratus,) ex Bibliotheca Bavarica; cum versione *Jac. Gretseri*. c) Incipit liber: *οὐκ ἦν ὡς ἔοικε.* Epistola vero : *μόλις ἐπιτυχών.* Ad calcem voluminis lacunæ qvædam in libris contra Eunomium supplentur ex MSS. Bavarico & Jo. Livineji.

67. *Προτρεπτικὸς πρὸς μετάνοιαν, adhortatio ad pœnitentiam* d) cum versione *Petri Francisci Zini*. Incipit : *ἀνὴρ Φαρισαῖος ὡς ἀρτίως ἠκούσαμεν.* Hæc Homilia *Asterio* Amaseno tribuitur à Photio qvi locum ex ea profert Codice 271. Latine jam fuit supra, num. 23.

68. *Vita S. Macrinæ*, sororis, ad *Olympium* Monachum scripta circa extremum Anni 380. e) pag. 177. cum ejusdem *Zini* versione,

b) Edit. A. 1638. Tom. 3. p. 655. c) Tom. 2. p. 265. d) T. 2. p. 165.
e) ibid. p. 177.

ne, qvæ exstat etiam apud Surium 19. Jul. Incipit: *τὸ μὲν εἶδος τοῦ βιβλίου.* In MS. Codice Cæsareo non ad Olympium Monachum sed ad *Euprepium* Episcopum inscribitur.

69. Homilia III. *in quadraginta Martyres*, dicta ut videtur Nyssæ in eorum martyrio sive templo, & cum *Jac. Gretseri* versione nunc primum edita. f) Incipit: *οἱ μὲν ὁπλῖται Ῥωμαίων.* Duæ priores homiliæ supra, num. 55.

70. *Contra eos qui differunt baptismum.* g) cum versione *Gentiani Herveti.* Incipit: *οἱ τῆς οἰκουμένης ταύτης βασιλεῖς.* Latine jam fuit supra, num. 21.

71. *Κατὰ τοκιζόντων*, *contra usurarios* sive *fœneratores*, cum versione *Jac. Gretseri.* h) Incipit: *τῶν φιλαρέτων ἀνθρώπων.* Latine jam fuit supra num. 26. Laudat S. Basilium & qvæ ille in Psalmum XIV. contra fœneratores scripserat.

72. *De pauperibus & beneficentia*, *περὶ εὐποιΐας*, cum *Zini* versione. i) Incipit: *ὁ τῆς Ἐκκλησίας ταύτης πρόεδρος.* Latine jam fuit supra, num. 24. Græce addita Zini interpretatione primus vulgavit *Gretserus* è Codice Cæsareo, cujus Seb. Tegnagelius ipsi copiam fecit, A. 1617. Ingolstad. 4. ad calcem qvæstionum Anastasii Sinaitæ.

73. *In principium jejuniorum εἰς παρείσβασιν νηστειῶν*, cum versione *Jac. Gretseri* qvi primus utraqve lingua edidit Ingolstad. 1517. 4. k) Incipit: *σύνθετον ζῶον ὁ ἄνθρωπος.* Hæc homilia *Asterio Amaseno* tribuitur à Photio, qvi nonnihil ex eâ affert Cod. 271.

74. Contra fornicarios, sive in illud Apostoli 1. Cor. VI. 18. *qui fornicatur, in proprium corpus peccat*, l) cum versione *Gentiani Herveti.* Incipit: *Φοβερὰ τῆς ἀποστολικῆς παραγγελίας ἡ σάλπιγξ.* Latine jam fuit supra num. 22. Græce primus cum Herveti versione edidit *Gretserus*, Ingolstad. 1617. 4. Lacunam ex Codice Græco Vaticano supplevit *Laur. Zaccagnius* in collectaneis monumentorum veterum Rom. 1698. 4. pag. 353.

V. In neutra editione Græcolatina habentur:

Præter ea, qvæ cum referrem edita, simul memoravi num. 7. 15. 25. 27. 58. & 74.

X 75. In

f) Edit. A. 1638. T. 2. p. 205. g) p. 225. h) p. 144. i) p. 235. k) ib. p. 247. l) p. 260

75. *In Petrum & Paulum.* Homilia longior, qvam ex MS. Cæſareo cum verſione ſua edidit *Jacobus Gretſerus*, Ingolſtad. 1620. 8. Incertum an Nyſſeni ſit.

76. *Expoſitio Cantici Canticorum, per paraphraſin collecta* ex SS. Gregorii Nyſſeni, Nili & Maximi commentariis, Græce cum *Petri Franciſci Zini* verſione legitur T. 2. auctarii Bibl. Patrum Ducæani Pariſ. 1624. & in Bibliotheca Patrum Pariſ. 1654. T. 13. MS. Græce poſt Theodoritum in Canticum Canticor. in Codice Theologico Cæſareo CCCXIV.

77. *Epiſtola ad Evagrium Monachum*, latet inter Orationes Nazianzeni, numero XLV. ſed Nyſſeni eſſe videtur, qvoniam in ea leguntur qvæ Euthymius in panoplia affert ex Nyſſeno πρὸς Εὐάγριον Μόναχον περὶ Θεότητος, & ſub hoc titulo occurrit in variis Codd. MSS. ut Cæſareo Græco Theologico XLII. Confer qvæ ſuperiore volumine in Nazianzeno dixi. Idem Evagrius qvæ à Gregorio de qvatuor virtutibus Cardinalibus didicerit retulit in ſuo Gnoſtico, è qvo Socrates IV. 23. Ἐν δὲ τῷ Γνωστικῷ αὐτοῦ (Εὐάγριος) τοιαῦτά φησι. Τέσσαρας ἀρετὰς καὶ τὰς θεωρίας αὐτῶν παρὰ τοῦ δικαίου Γρηγορίου μεμαθήκαμεν εἶναι. Φρόνησιν &c.

78. Ἀντιῤῥητικὸς πρὸς τὰ Ἀπολιναρίου, *Antirrheticus adverſus Apollinarem*. Incipit: καλὸν ἂν γένοιτο προοίμιον ἡμῖν. Inſigne hoc opus à Leontio Byz. in variis ſcriptis, à Joh. Damaſceno & Euthymio, nec non in Actis ſextæ Synodi Actione X. laudatum, memoratumq; Nicephoro XI. 19. Hiſt. primus ex Codice Vaticano, 700. circiter annorum vulgavit cum verſione ſua notisqve *Laur. Zaccagnius* in collectaneis monumentor. veterum Rom. 1699. 4. p. 123-287. Confer ſupra, num. 15. ubi de fragmentis ante editis Nyſſeni contra Apollinarem.

79. *Homilia II. in S. Stephanum Protomartyrem.* Incipit: Ἐπεδήμησε Χριστὸς τῷ κόσμῳ εἰς σωτηρίαν. Primus Græce ex Codice Vaticano cum verſione ſua edidit *Zaccagnius* p. 330-345. cum notis. Prior fuit ſupra, num. 44.

80. *Epiſtolæ XIV.* 1. ad Euſebium, incipit: ὅταν πλεονάζειν ἄρχηται. 2. ad Sebaſtenos, ἐγνώρισαν ἡμῖν τινες. 3. διέσωσεν ἡμᾶς ὁ Κύριος. 4. νόμος ἐστὶν ἡμέτερος κλαίειν μετὰ κλαιόντων. 5. ἐφ᾽ ᾧ μάλιστα παρὰ τῶν σοφῶν ὁ βασιλεὺς τῶν Μακεδόνων. 6. τοιοῦτόν τι θαῦμά φασιν ἐν

τοῖς

τοῖς θεάτροις. 7. ποῖον τοιοῦτον ἄνθος ἐν ἔαρι. 8. αὐτῶν τι προσφυὲς καὶ οἰκεῖον. 9. οὐδὲ τοῦ ἔαρος ἡ χάρις. 10. ἤκουσά τινος Ἰατρικοῦ. 11. Ἑορτὴν ἄγειν σύνηθες τοῖς Ῥωμαίοις. 12. Καὶ τῶν ἄλλων ἁπάντων μικροῦ δεῖν. 13. ὑμᾶς μὲν ὁ πατὴρ τῶν οἰκτιρμῶν. & 14. ὡς κατὰ τῶν καλῶν ἐστι τὰ ὁμοιώματα. Primus Græce cum versione sua & notis edidit idem *Zaccagnius* p. 354-400.

Epistolæ Nysseni *ad Amphilochium*, qva qveritur ab Helladio non invitatum se ut in Ecclesia ejus verba sacra faceret, meminit Baronius ad A. C. 40. n. 13.

VI. In Catalogo Bibl. Barberinæ p. 494. memoratur *Greg. Nyssenus de transsubstantiatione.* Nimirum Parisiis A. 1560. fol. post Liturgias Jacobi, Basilii & Chrysostomi inter varia veterum Patrum scripta de S. Cœna p. 123-125. Græce exstat sub Nysseni nomine, ὅτι ἁγιαζόμενος ἄρτος εἰς σῶμα τοῦ Θεοῦ λόγου μεταποιεῖται, καὶ ὅτι ἐπάναγκες τῇ ἀνθρωπείᾳ φύσει αὐτοῦ μεταλαμβάνειν. *Quod sanctificatus panis in corpus DEI Verbi transmutatur, quodque necesse sit humanæ naturæ eo participare.* Eadem Liturgica Latine edita à Claudio de Sainctes Antvverp. 1562. 8. ubi Nysseni idem apospasmation pag. 74. Latine legitur. Est autem petitum ex magno illius Catechetico cap. 37. atqve expenditur prolixe ab Edmundo Albertino in opere de Sacramento Eucharistiæ pag. 485. seq. De Catechetico illo libro dictum supra num. 33.

Symbolum fidei Christianæ, qvod *Gregorii Thavmaturgi* est & adducitur à Nysseno in vita Gregorii Thavmaturgi in qvibusdam Codicibus MSS. ut Græco Cæsareo Theologico XLVII. legitur sub Nysseni nomine.

In Codice altero Bibl. Segvierianæ sive Coislinianæ Vita Gregorii Thavmaturgi non ut in altero desinit in hæc verba, ψευδὲς οἰόμενοι τοῖς γεγραμμένοις οὐ προστεθείκαμεν, neqve ut in editis statim subjungit conclusionem in Homiliis & vitis Sanctorum solitam: Sed ejus loco habet hæc, qvæ ex Clariss. Montfauconi Catalogo Bibl. Coislinianæ pag. 180. hic adscribere juvat:

Postqvam igitur precatus esset pro iis qvi jam crediderant, ut usqve ad finem in melius proficerent, & in fidelibus ut converte-

Ἐπευξάμενος τοίνυν τοῖς πεπιστευκόσιν ἤδη τὴν εἰς τέλος αὔξησιν, καὶ τὴν ἐπιστροφὴν τοῖς ἀπίστοις, οὕτως

τῦ ἀνθρωπίνυ βίυ πρὸς τὸν Θεὸν μετανίςαται, ἐπισκέψας τοῖς ἐπιτηδείοις μὴ κτήσασθαι αὐτῷ τόπον πρὸς ταφὴν ἰδιάζοντα. Ἐι γὰρ ζῶν κύριος κληθῆναι τόπυ τινὸς ὐ κατεδέξατο, ἀλλὰ παροικῶν ἐν ἀλλοτρίεις τὸν βίον διήγαγεν, ὐδὲ μετὰ θάνατον τῇ παροικίᾳ πάντως ἐπαισχυνθήσεται, ἀλλ᾽ ἔςω, φησὶν, τῷ μετὰ ταῦτα βίῳ διήγημα, ὅτι Γρηγόριος ὔτε ζῶν ἐπωνομάσθη τόπῳ τινὶ, καὶ μετὰ θάνατον ἀλλοτρίων ἐγένετο πάσης τῆς γῆς ἑαυτὸν ἀποςήσας, ὡς μὴ ἐνταφῆναι ἰδίῳ καταδέξασθαι τόπῳ. Μόνην γὰρ αὐτῷ κτῆσιν τιμίαν ἐκείνην, ἣ πλεονεξίας ἐφ᾽ ἑαυτὴν ἴχνος ὐ δέχεται, ἐν Χριςῷ Ἰησῦ τῷ Κυρίῳ ἡμῶν, ᾧ ἡ δόξα σὺν Πατρὶ καὶ Πνεύματι νῦν καὶ εἰς τὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων, Ἀμήν.

rentur: sic ex humana vita ad Deum transfertur, cum domesticis suis præcepisset, ut ne ipsi locum proprium ad sepulturam emerent: nam qvia dum viveret nunqvam voluerit loci cujuspiam Dominus vocari, sed ut peregrinus & advena in aliis locis vitam degerit, neqve post mortem pudebit peregrinum agere. Sed post hanc vitam, inqvit, hoc in ore hominum versetur, nempe Gregorium, dum in vivis esset, nulli loco nomen indidisse suum, & post mortem apud alienos qvasi advenam fuisse, qvia se à toto orbe terrarum alienum fecerat; ita ut ne in loco qvidem sibi proprio sepeliri voluerit: solam qvippe sibi possessionem honorabilem esse eam, qvæ avaritiæ nullum admittit vestigium, in Christo JEsu Domino nostro, cui gloria cum Patre & Spiritu nunc & in sæcula sæculorum, Amen.

Gregorius Nyssenus *de homine, anima, elementis, viribus animæ*, Latine *Jo. Conone* Norimbergensi interprete editus per Beatum Rhenanum Argentor. 1512. fol. Paris. 1513. fol. Basil. 1521. 4. Hi sunt *libri VIII. Philosophiæ de natura humana*, qvi sub Nysseni nomine exstant in antiqvis editionibus Latinis, ut Basilensi 1562. fol. Nihil autem aliud his continetur qvam liber *Nemesii* de homine, in octo libellos distractus, ut jam monui volumine superiore lib. 5. cap. 14. §. 6.

VII. Scripta deperdita.

In Proverbia scripsisse se, videtur innuere Nyssenus Homil. 1. in Ecclesiast. licet locus non ita evidenter hoc evincit. Confer Tillemontium T. IX. pag. 742.

In Epist. ad Philippenses. Cyrillus Alex. ad Evoptium.

Ad Theodosium Episc. *quomodo Cornelius Spiritum S. ante baptismum acceperit.* Meminit Nyssenus ipse in fine scripti de Engastrimytho ad eundem Theodosium.

Damascenus in parallelis p. 773. citat Nyssenum in illud: *Hic est filius meus dilectus.*

Euthymius in panoplia affert nonnulla ἐκ τῆς λεγομένης εἶναι τοῦ Νύσσης, καὶ καλουμένης Θεογνωσίας.

Idem ex Nysseno *ad Ablabium* qvædam recitat, qvæ non leguntur in scripto ad Ablabium de qvo supra, num. 30.

VIII. Editiones Operum Nysseni.

Latinæ.

Coloniæ 1537. fol. cujus editionis notitiam petere licet ex Bibliotheca Gesneri.

Basil. 1562. fol. pleraqve *Laurentio Sifano* interprete. Hanc editionem recenset Bellarminus de S. E.

Basil. 1571. fol.

Paris. 1573. fol. qvæ editio recensetur à Possevino in Apparatu S.

Paris. 1603. fol. curante Frontone Ducæo, qvæ & plenior & accuratior cæteris est editio.

Carolum Bovium Nysseni opera vertisse legas in T. IX. Italiæ S. Ferdinandi Ughelli pag. 60. sed illa interpretatio, qvod sciam, lucem non adspexit.

Græcolatinæ.

Paris. 1615. 2. Volumen. fol. curante *Frontone Ducæo*, ex officina Nivelliana.

Appendix ibid. 1618. fol. ex suppeditatis & transmissis à Jacobo Gretsero.

Paris. 1638. fol. tribus Volum. in qva editione nihil præter Appendicem jam memoratam accessit, cum alioqvi nec tam nitida sit nec tam emendata qvam prior Nivelliana. De utrisqve Labbeum, si placet, vide & Oudinum.

CAPUT XXI.

De EUSTATHIO Antiocheno; SERAPIONE Thmuitano & SOPHRONIO.

Eustathius Antiochenus. 1. *Scripta illius & sub nomine ejus edita.* 2. *Deperditorum fragmenta.* 3. *Alii Eustathii.* 4. *De Serapione Thmuitano.* 5. *Alii Serapiones.* 6. *De Sophronio amico S. Hieronymi.* 7. *Alii Sophronii.* 8.

I.

EUSTATHIUS ex Side Pamphyliæ, a) Confessor, b) atq; fidei Catholicæ adversus Arianos assertor egregius, c) Episcopus Berrhoënsis in Syria Synodo, Nicænæ d) A.C. 325 interfuit, atqve in illa Imperatorem Constantinum Synodi nomine laudavit, ab eadem Episcopus Antiochenus constitutus in locum Paulini e) qvi S. Philogono successerat. Postea variis per Arianos petitus calumniis, atqve in Synodo Antiochena Episcopatu depositus f) circa A. 328. Paulinum alterum * Episcopum Tyri successorem habuit, & in exilio Trajanopoli in

a) Hieron. c. 85. de S. E.

b) Ὁμολογητὴς vocatur non modo à Theodoreto dialog. 1. sed etiam ab Athanasio in Apologia T. I p. 702. & Epistola ad solitarios pag. 812. Ab Chrysostomo & Anastasio Sinaita lib. 9. in Hexaëmeron, atqve in titulo libri Eustathii ipsius in Hexaëmeron, etiam Martyr.

c) Vide Tillemont. T. VII. memor. pag. 21. seq.

d) Sam. Basnage ad A. 328. n. 3. Edmundus Albertinus de S. Eucharistiæ sacramento pag. 388.

e) Hieron. in Chron. Zonaras & alii. Confer Tillemont. Tom. VII. memor. pag. 22. & pag. 646. seqq.

f) Antonius Pagi ad A. C. 324. n. 26. seq. & A. 327. n. 3. & A. 340. num. 19. Cave Hist. literar. ad A. 325.

* Ita Philostorgius apud Nicetam lib. V. thesauri c 9. licet aliis scriptoribus dissentientibus. Vide Jac. Godofredum p. 156. seq. ad Philostorg.

in Thracia, g) diem obiit circa A. C. 360. h) Nicetas Philippis Macedoniæ eum natum esse scribit lib. 5. thesauri Orthodoxæ fidei c. 9. fortasse qvoniam Philippis mortuum fuere qvi traderent; & Philippis reliqvias ejus Antiochiam relatas circa A. 482. scribit Theodorus Lector. i) Inter sanctos colitur à Græca Ecclesia 21. Febr. & 5. Jun. & à Latina 16. Jul. magnisqve elogiis afficitur k) ab Athanasio, Hieronymo, Theodoreto, Sozomeno, Socrate, Facundo, Fulgentio, Anastasio Sinaita aliisqve: à Chrysostomo l) etiam singulari Oratione Antiochiæ in die memoriæ ejus consecrato laudatus, qvæ incipit: *σοφός τις ἀνὴρ καὶ φιλοσοφεῖν εἰδώς.* Tom. 1. Ducæi homil. 52. pag. 569. & T. V. Savil. p. 628. Itaqve licet Sabellianismi perinde, ut Magister ejus Marcellus Ancyranus, m) ab Eusebianis accusatus fuerit, Catholicam tamen doctrinam probasse & defensitasse Eustathium mihi persuadeo.

II. Exstat sub ejus nomine 1. *Allocutio ad Imperatorem Constantinum in Concilio Nicæno*, qvam sive servatam, sive ἠθοποιητικῶς potius, ut videtur ex ingenio effictam à Gregorio Neocæsariensi presbytero ** in Oratione de SS. Patribus Nicænæ Synodi, qvorum brevis est, hic adscribam:

Eu-

g) Ita diserte Hieron. c. 85. de S. E & Chrysostomus Orat. in Eustathium T. 1. p. 571. *ὡς τοῦ σώματος αὐτοῦ ταφέντος ἐν Θρᾴκῃ. & τὸν μὲν τάφον εἶναι ἐν ἐκείνῳ τῷ βαρβαρικῷ χωρίῳ.* Sic & Martyrolog. Rom in 16. Jul.

h) Adhuc vixisse Eustathium, cum Meletius Antiochenæ Sedi præficiendus esset, diserte testatur Chrysostomus p. 577. atqve Theodoretus III. 4. Hist. *πρὸ τῆς Μελετίου χειροτονίας* Eustathium obiisse testatus. His itaqve assentiri malo cum Blondello de primatu Ecclesiæ p. 1196. qvam Tillemontio, qvi Tom 7. memor. pag. 654 Eustathii mortem refert ad Annum 328. ideo qvoniam post illius anni gesta de Eustathio scriptores Ecclesiastici tacent.

i) Vide Tillemont. T. 7. pag. 653. seq.

k) Vide testimonia præmissa notis Allatii in Eustathium.

l) Meminit Menologium à Sirleto versum, 21. Febr. & Chrysostomus ipse homilia in Jeremiæ X. 10. T. 3. Ducæi pag. 790. *τοῦ μακαρίου Εὐσταθίου τὰ ἐγκώμια διηγούμενοι, καὶ μετ' ἐκεῖνον τοῦ γενναίου μάρτυρος Ῥωμανοῦ τοὺς ἐπαίνους διεξιόντες.* Illam Chrysostomi Homiliam Græce & Latine integram dat Allatius p. 95. seq. post commentar. in Hexaëmeron.

m) Vide Georgium Bullum in defensione fidei Nicænæ p. 53. 54.

** Latine apud Surium 10. Jul. Græce & Lat. apud Allatium pag. 135. ad Eustath. & Combefisium Tom 2. auctarii novi pag. 555. Idem hic videtur Gregorius qvi deinde Neocæsariensis Episcopus interfuit Concilio Nicæno II.

Εὐχαριστοῦμεν, ἔφη, Θεῷ, κράτιστε βασιλεῦ, τῷ τὴν ἐπίγειον συνιθύνοντί σοι βασιλείαν, τῷ τὴν πλάνην τῶν εἰδώλων διὰ σοῦ καταργήσαντι, καὶ τῶν πιστῶν καταστήσαντι ἐν παῤῥησίᾳ τὸ εὔθυμον. Πέπαυται κνίσσα δαιμόνων, καταλέλυται πολυθείας ἑλληνικῆς τὰ σεβάσματα, τὸ τῆς ἀγνωσίας ἀπελαύνεται σκότος, τῷ τῆς θεογνωσίας φωτὶ ἡ οἰκουμένη καταυγάζεται. Πατὴρ δοξολογεῖται, υἱὸς συμπροσκυνεῖται, τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον καταγγέλλεται, τριὰς ὁμοούσιος, μία θεότης ἐν τρισὶ προσώποις, καὶ ὑποστάσεσι κηρύττεται. Ταύτῃ τειχίζεται, βασιλεῦ, τὸ τῆς εὐσεβείας σου κράτος. Ταύτην ἡμῖν ἄσυλον διαφύλαττε. Μηδεὶς αἱρετικὸς ὑποδὺς τὴν ἐκκλησίαν, ἕν τι τῆς τριάδος ἀφαιρείτω καταλιμπάνων τὸ λειπόμενον ἄτιμον. Ἄρειος ὑμῖν ὁ τῆς μανίας ἐπώνυμος τοῦ λόγου, καὶ τῆς συνελεύσεως αἴτιος, ὃς ὡς οὐκ ἴσμεν, ὅπως τῷ πρεσβυτερίῳ τῆς Ἀλεξανδρείας ἐγκαταλεγεὶς ἐκκλησίας ἐλάνθανεν ἡμᾶς τῆς τῶν τρισμακαρίων προφητῶν, καὶ ἀποστόλων διδασκαλίας ὑπάρχων ἀλλότριος. Τὸν γὰρ μονογενῆ υἱὸν, καὶ λόγον τοῦ πατρὸς ἀποστερεῖν τῆς ὁμοουσιότητος τοῦ πατρὸς, οὐκ ἐντρέπεται, καὶ τῇ κτίσει τὸν κτίστην ὁ κτισολάτρης συναριθμεῖν ἐπείγεται. Τοῦτον ἢ πείσας, αὐτοκράτωρ, μεταφρονοῦντα τοῖς ἀποστολικοῖς μὴ ἀντιτείνειν διδάγμασιν, ἢ τῆς ἐν οἷς ἑα-

Deo, inqvit, gratias agimus, ô optime Imperator, qui terrarum tibi regnum dirigit, qui errorum simulacrorum per te abolevit, & fidelium animi tranquillitatem, in libertate collocavit. Cessavit nidor Dæmonum, multiplici Deorum cultu soluta est falsa religio: expelluntur tenebræ impietatis, luce divinæ cognitionis orbis terrarum illustratur. Pater glorificatur, Filius simul adoratur, Spiritus Sanctus annunciatur, Trinitas consubstantialis, una divinitas in tribus personis, & hypostasibus prædicatur. Per eam, o Imperator, tibi munitur tuæ pietatis potentia, eam nobis serva integram, & inviolatam. Nullus hæreticus subiens Ecclesiam, de Trinitate unum aliquid auferat, relinquens quod restat affectum ignominia. Arius nobis qui à furore accepit denominationem, orationis causa est, & conventus, qui nescio quomodo allectus in presbyteratum Ecclesiæ Alexandrinæ nos latuit alienus esse à doctrina Beatorum Apostolorum, & Prophetarum. Unigenitum enim filium & verbum Patris non veretur privare eadem, & æquali cum Patre substantia, & creatorem cum creatura, creaturæ cultor contendit connumerare. Eum autem persuaseris Imperator mutata sententia non repugnare doctrinæ Apostolicæ: aut si in vanæ opinionis, cujus est convictus, perstiterit impietate, eum de Christi, & nostro cœtu funditus sustuleris, ne suis turbidis verborum blanditiis venetur animas simpliciorum.

λω κενοδοξίας ἐγκείμενον ἀσεβήμασιν ἄρδην τῆς χεῖρος, καὶ ἡμῶν ἀφανίσαι ἐπαύλεως, ὡς ἂν μὴ τῆς ὀλεθρᾶς αὐτοῦ λογοθωπείας τὰς τῶν ἁπλουστέρων ψυχὰς ἐργάζηται θήραμα.

Qvanqvam vero Eustathium in Concilio Nicæno ad Constantinum verba fecisse, variis veterum testimoniis *** constat, tamen hanc allocutionem à Gregorio esse compositam credibile est. Certe ab Eustathio tunc ita adhibitam vel τοῦ ὁμοουσίου vel τῆς ὑποστάσεως vocem, nemo controversiæ Arianæ peritus facile dixerit. Non meminit hujus allocutionis Gelasius Cyzicenus qvi Eustathii Antiocheni *responsiones ad objecta Phædonis Philosophi* super loco Genes. I. 26. *Faciamus hominem ad similitudinem nostram*, refert lib. 2. de actis Concilii Nicæni cap. 14. 15.

2. Ὑπόμνημα, n) *Commentarius in Hexaëmeron*, sive Chronicus liber potius, o) incipiens ab Hexaëmeri expositione, ac deinde usqve ad tempora Judicum producens sacram Historiam, atqve exinde mancus ac deficiens. Nam licet Labbeus in Bibliotheca MSS. librorum pag. 77. Eustathium in Hexaëmeron memorat cum auctario usqve ad Alexandri M. tempora, tamen illud auctarium lucem non vidit. Neqve Latina versio Johannis Marianæ, S. I. cujus idem Labbeus pag. 22. meminit. Primus Græce & Latine cum versione sua & eruditis ac copiosis notis edidit *Leo Allatius* Lugd. 1629. 4. Hinc Latine ex Allatii versione legitur T. 27. Bibl. Patrum edit. Lugd. 1677. p. 25. Latinus Latinius T. 2. Epist. p. 116. scribit Eustathii Antiocheni Episcopi librum de mundi creatione repertum in Sicilia A. 1563. additq; Basilii plura videri ex eo desumta esse. Ac certe de natura animalium plura eadem in Basilio ad Hexaëmeron leguntur, sed qvæ (ut Michaël Glycas postea) ex Basilio potius videtur hausisse

Y qvis-

*** Vide B. D. Thomæ Ittigii Historiam Concilii Nicæni §. 35. & Clariss. Christiani Ludovici ad eam notas pag. 95.

n) Ita recte inscribitur in Allatii editione. Neqve enim convenit titulus ὁμιλίας qvam ei tribuit Sirmondus Tom. 2. Opp. p. 750.

o) Pag. 55. numerat ab Adam ad obitum Phalegi annos 3000. Ad CHristi resurrectionem 5531. à Christo hoc est à CHristi resurrectione ad annum trigesimum sive τριακονταετηρίδα Constantini M. σξθ', 269. sed puto scripsisse σϙθ. 299.

qvisqvis fuit libri hujus auctor, qvi Eustathius Antiochenus esse neqvit, si pag. 1. τῶν ἁγίων ὡς ἀκριβεστάτην τῶν χρόνων ἱστορίαν ποιησάμενος est p) Eusebius Cæsariensis, Eustathii inimicus. Ezechielis Tragici versus qvosdam profert pag. 25. qvi emendatiores leguntur apud Eusebium IX. 29. præparat. Ex pseudo-Jacobi protevangelio nonnulla repetit pag. 54. seq. Natali Alexandro judice q) *non videtur Eustathii Antiocheni genuinum opus, cum illius stylus Eustathiano plane dissimilis sit, nec illius meminerit S. Hieronymus aut ullus veterum, mera deniq; sit compilatio male consutarum sententiarum Veteris Test. Artapani, Josephi, Protoevangelii S. Jacobo affícti, Eusebii, S. Basilii.* Eadem Gvil. Cavei sententia, & Tillemontii Tom. 7. memor. Hist. Eccles. pag. 655.

3. Κατὰ Ὠριγένους διαγνωστικὸς * εἰς τὸ τῆς ἐγγαστριμύθου θεώρημα, *de Engastrimytho* 1. Samuel. XXVIII. *disputatio qua adversus Origenem*, in qvem acriter invehitur & p. 395. πολυΐστορος ridet nomine, verum Samuelem à Pythonissa evocatum esse negat. Hujus scripti meminit Hieronymus cap. 85. de S. E. nec qvisqvam est qvi illud genuinum Eustathii opus esse dubitet. Dedicavit hoc Eustathius Eutropio, qvem p. 351. κράτιστον ἀνδρῶν appellat, sed sub initium statim διαπρεπέστατον τῆς ὀρθοδοξίας ἱεροκήρυκα. Primus Græce cum versione sua & diatriba ejusdem argumenti ad calcem libri in Hexaëmeron idem Allatius vulgavit Lugd. 1629. 4. unde Græce & Latine cum Allatii diatriba de Engastrimytho recusa est in Criticis sacris Anglis, Londini primum deinde in Belgio ac Francofurti vulgatis Tomo VIII. Latine etiam occurrit ex Allatii versione in Tom. 27. Bibliothecæ Patrum edit. Lugd. A. 1677. pag. 42.

III. *Fragmenta ex libris Eustathii Antiocheni deperditis.*

1. Ex. VIII. libris contra Arianos.

Anastasius Sinaita: Εὐσταθίου Ἀντιοχείας ἐκ τοῦ κατὰ Ἀρειανῶν λόγου. Εἰ γὰρ κτιστὸς, οὐκ ἄρα γεννητός. Εἰ δὲ γεννητὸς, οὐκ ἄρα κτιστός. Ἐπεὶ μηδὲ οἷόν τε περὶ τὴν αὐτὴν φύσιν ἑκατέρων στρέφεσθαι τὸ γένος. Σημεῖον τε ὅτι ἀδύνατον περὶ τὴν αὐτὴν φύσιν τὸ κτιστὸν ὑπάρχειν καὶ τὸ ἄκτιστον. Καθολικὸν γὰρ παράλογον τῷ διδασκάλῳ.

Facun-

p) Videtur hoc Allatio in notis ad h. l. pag. 12. atqve fateor esse verisimillimum.

q) Natalis Alex. Seculo IV. p. 118. edit. in fol. * An διαγωνιστικός.

Facundus Hermianensis lib. XI. cap. 1. Nam B. Eustathius Antiochenus Episcopus, qvi primus in Concilio Nicæno fuit, sexto adversus Arianos libro, de eo qvod ait Dominus, (Marc. XIII. 32.) Nemo scit diem illum, *Dicamus*, inqvit, *cujus rei gratia Filius hominis diem proprii adventus ignorat. Neque enim dubium est, quia & hoc caussa utilitatis hominum providens adinvenit omnium creator & generis opifex DEUS. Sicut enim hominem, caussa salutis hominum Verbo cooptavit & DEo, sic & insignem judicii diem caussa divini beneficii homini competenter abscondit; ne forte ineffabilia mysteria similis generis hominibus homo indicans, & diem secundi adventus ostenderet.* Itemqve in eodem libro: *Dum sederit*, ait *Filius hominis in sede Majestatis suæ* (Matth. XIX. 28.) *alia quidem videtur loqui persona, de altera autem facit manifeste sermonem. Ergo divinus Spiritus de homine clare dicens apparet: Dum sederit Filius hominis in sede Majestatis suæ, sine contradictione denuntians, quia supervenientes glorias homo suscipit justitia & virtute ornatus, & excelsum regni solium rite percipiens.* Rursus eodem libro de verbis Christi disputans dicit, omnia mihi tradita sunt à Patre meo (Matth. XI. 27.) *Manifeste ex persona hominis prophetare cognoscitur, sicut & ante probavimus. Iste enim maximas & accidentes virtutes percipit ad meliora dignitate procedens.* Qvi octavo qvoqve libro sic ait: *Contemplandum autem, quomodo loquens Deo, & dicens:* (Psal. IX. 7.) Et civitates destruxisti, *rursus alterum introducit Dominum, inferens:* (ibid. v. 8. seq.) Et Dominus in æternum manet. Paravit in judicio sedem suam. *Manifestissime etenim alii de alio loquens apparet. Significavit quia judex est, qui præparavit ei sedem tanquam prius non habenti hunc honorem, sic videbatur loqui. Quasi per figuras enim indicabat Propheticas, quoniam homo ex membris justitiæ templum decenter factus, & sacratissimo habitans verbo, virtutis adeptus est perpetuum solium.* Item in eodem libro: *Non enim ait, qui alteram sedem habet, alteram sibi apparat sortem: sed cui non adest sedis potentia. Ergo hæc ad hominem Christi manifeste respiciunt. Neque autem omnipotenti hæc reponenda sunt proprium habenti sceptrum: neque Verbo ipsum regnum habenti quod etiam Pater habet: sed in Christo dicendum, Dominus in cœlo paravit sedem suam. Nam omnium simul creaturarum Dominator propter Divini Verbi commixtionem.*

Idem opus respicit Ephræmius Antiochenus Cyrillum adversus Nestorianos defendens apud Photium Cod. 229. p. 411. τὰ αὐτά φησιν καὶ Ἐυστάθιος ὁ μέγας ὁ τῆς Ἀντιοχέων ἱερεύς. Diserte vero

 apud

eundem Photium Cod. 225. Eulogius Alex. pag. 395. *Καὶ γὰρ καὶ Εὐστάθιος ὁ τῶν ἀρχιερέων ἀρχιερεὺς ἐν ἓξ λόγοις τὰ* (lege *ἐν ἕκτῳ λόγῳ τῶν*) *κατὰ Ἀρειανῶν αὐτοῖς ῥήμασιν οὕτω φησίν. Ἀλλ' οἱ παράδοξοι τῆς Ἀρείου θυμέλης μεσόχοροι τὸ μὲν ἁμαρτίαν πεποιηκέναι τὸν Χριστὸν φράζουσι. Καὶ μετ' ὀλίγα. τὸ δὲ ὅτι Θεὸς ἦν ἐν Χριστῷ, κόσμον καταλλάσσων ἑαυτῷ* (2. Cor. V. 19.) *οὔτε τοῖς τῆς γλώττης ὀργάνοις ἐκφωνοῦσιν. Ἀλλ' ὥσπερ δεινοὶ συκοφάνται καὶ κατήγοροι ἀκρωτηριάσαντες τὸ χωρίον, τὸν ἀγῶνα τῆς κατηγορίας ποιοῦνται. Εἶτα καὶ ἡ ψῆφος ἡ ὑπὲρ τοῦ νόμου. δεῖ δὲ φιλαλήθως τοὺς ἐννόμως ἀγωνιστὰς πάντα συμπεριλαβόντας ἀπαραλείπτως, ἀλλὰ μὴ πρὸς ἀπάτην μέρος μὲν ἀποσιωπᾶν, μέρος δὲ ἀποσπῶντας προφέρειν.* Refer huc etiam, qvod Stephanus Gobarus apud Photium Cod. 232. pag. 475. caput duodeqvadragesimum operis sui, de pugnantibus Patrum sententiis, impendit exponendæ Eustathii Antiocheni doctrinæ de Verbi incarnatione, *ὅπως ἐδόξασε περὶ τῆς τοῦ Κυρίου ἡμῶν ἐνανθρωπήσεως ὁ ἐν ἁγίοις Εὐστάθιος ὁ τῆς Ἀντιοχείας ἀρχιερωσύνης προεδρεύσας.*

Joh. Damascenus in sacris parallelis (Tom. 2. Operum edit. novæ pag. 314.) Ex Eustathio *κατ' Ἀρειανῶν* hæc verba allegat: *πᾶν τὸ ἀρχὴν ἔχον, καὶ τέλος ἐπιδέχεται, τὸ δὲ τέλος ἐπιδεχόμενον, φθορᾶς ἐστι δεκτικόν.* Apud eundem pag. 751. hæc Eustathii Antiocheni leguntur, nullo ejus scripto nominato: *ὁ Θεὸς τὰ πάντα πληροῖ, ὑπ' οὐδενὸς περιοριζόμενος, πάντως ἐν παντὶ τόπῳ κατὰ τὴν τοῦ Δαυῒδ* * *ὑμνολογίαν ἐστί. Εἰ γὰρ ἔξω λέγοιτο τόπου τινός, ἀνάγκη περιορίζεσθαι αὐτὸν ὑπ' ἐκείνου ὅπερ στερίσκεται. Ὅλος οὖν ἐν παντὶ γενόμενος, οὐδαμῶς εἰς ἑτέρους μεθίσταται τόπους τὰ πάντα πληρῶν.*

2. Ex Homilia in illud Proverb. VIII. 22. Dominus creavit me.

Theodoritus lib. 1. Hist. Eccles. cap. 8.

βαδιοῦμαι a) *δὲ ἐντεῦθεν ἤδη καὶ ἐπὶ τὰ πεπραγμένα. Τί οὖν ἐπειδὴ διὰ ταῦτα σύνοδος ἐς τὴν Νικαέων ἀφικνεῖται μεγίστη, διακο-*

Versio antiqua ex Historia Tripartita II. 6.

Pergo itaqve jam hinc, & ad ea, qvæ gesta sunt. Cum igitur propter hæc Synodus maxima in Nicæam venisset urbem, † & qvæ

* Psalm. 139.

a) Nicephorus VIII. 21. *βαδιῶ.*

† Hoc loco plura Interpres prætervehit.

qværeretur fidei modus, apertâ qvidem impudentia Eusebius scripturam protulit blasphemiæ, qvæ coram omnibus lecta, repente cladem importabilem causa divisionis audientibus irrogavit: confusionem tamen incurabilem suo providit auctori. Cumqve officina capta fuisset, indubitanter Eusebii, disrupta iniqvitatis scriptura in conspectu omnium, qvidam ex tractatu nomen exponentes pacis compescuerunt, omnes justam qverimoniam facientes. Ariani autem metuentes, ne congregato ibidem tanto Concilio pellerentur: exilientes anathematizaverunt interdictum Arii dogma, concorditer subscribentes litteris, suaq; manu consentientes, & similiter se, sicut omnis Synodus, sapere profitentes. Cumqve Præsulibus, ut ita dicam, mala calliditatis arte prævaluissent, qvi magis debuerant agere pœnitentiam, tunc qvidem latenter, postea vero clare damnatas cœperunt allegare sententias: sæpe ponentes insidias eis, à qvibus videbantur esse convicti, volentesqve zizaniorum germina radicare. Et tunc timentes declinantésqve

σίων b) μηδὲ γε καὶ ἑβδομήκοντα τὸν ἀριθμὸν ὁμόσε συναχθέντων. Τὸ γὰρ σαφὲς διὰ τὸν τῆς πολυανδρείας ὄχλον c) οὐχ' οἷός τέ εἰμι γράφειν, ἐπειδὴ μὴ πάντῃ τοῦτο περισπουδάστως ἀνίχνευον. Ὡς δὲ ἐζητεῖτο τῆς πίστεως ὁ τρόπος, ἐναργὴς μὴν ἔλεγχος τὸ γράμμα τῆς Εὐσεβίου * προὐβάλλετο βλασφημίας. Ἐπὶ πάντων δὲ ἀναγνωσθὲν, αὐτίκα συμφορὰν μὴν d) ἀστάθμητον τῆς ἐκτροπῆς ἕνεκα τοῖς ἀντηκόοις προὐξένει. e) Αἰσχύνην δ' ἀνήκεστον τῷ γράψαντι παρεῖχεν. Ἐπειδὴ δὲ τὸ ἐργαστήριον τῶν ἀμφὶ τὸν Εὐσέβιον σαφῶς ἑάλω, τοῦ παρανόμου γράμματος διαρραγέντος ὑπ' ὄψει πάντων, ὁμοῦ τινες ἐκ συσκευῆς, τοὔνομα προβαλλόμενοι τῆς εἰρήνης, κατεσίγησαν μὲν ἅπαντας τοὺς ἄριστα λέγειν εἰωθότας. Οἱ δ' Ἀρειομανῖται δείσαντες, μήπως f) ἄρα τοσαύτης ἐν ταυτῷ g) συνόδου συγκεκροτημένης ἐξοστρακισθεῖεν, ἀναθεματίζουσι μὲν προπηδήσαντες τὸ ἀπηγορευμένον δόγμα, συμφώνοις γράμμασιν h) ὑπογράψαντες αὐτοχειρί. Τῶν δὲ προεδρῶν διὰ πλείστης ὅσης περιδρομῆς κρατήσαντες, δέον αὐτοὺς ὑπόπτωσιν λαμβάνειν, τοτὲ μὴν i) λεληθότως, τοτὲ δὲ προφανῶς τὰς ἀποψηφισθείσας πρεσβεύουσι δόξας, διαφόροις ἐπιβουλεύον-

b) id. male omittit διακοσίων. c) id. τοὺς ὄχλους. * Eusebii Nicomediensis.
d) id. μὲν. e) id. προξενεῖ. f) id. μήποτε. g) id. ἐν τούτῳ.
h) id. συμφώνοις δὲ γράμμασιν αὐτοχειρίᾳ ὑπέγραψαν. i) id. ποτὲ μὲν, ποτὲ δὲ.

λεύοντες τοῖς ἐλέγχοις. Βουλόμενοι δὲ παγιῶσαι τὰ ζιζανιώδη φυτουργήματα, δεδοίκασι τοὺς ἐπιγνώμονας, καὶ k) ἐκκλίνουσι τοὺς ἐφόρους καὶ ταύτῃ τοὺς τῆς εὐσεβείας κήρυκας ἐκπολεμοῦσιν. οὐχ οὕτω l) δὲ πιστεύομεν, ὡς ἀνθρώπους ἀθέους δύνασθαι κρατῆσαι πώποτε τοῦ θείου. Κἂν γὰρ πάλιν ἰσχύσωσι, καὶ πάλιν ἡττηθήσονται κατὰ τὸν σεμνόφωνον προφήτην ἠσαΐαν. m) Ταῦτα μὴν οὖν ὁ μέγας εὐστάθιος.

tanti Concilii cognitores, occulte postea pietatis prædicatores debellare tentabant. Sed non credimus homines sine Deo posse prævalere contra sacram adorandamqve legem, Evangelicamqve doctrinam. Nam licet admodum roborentur, rursus fortiter & magnifice devincuntur, secundum propheticam gloriosi vocem Isaiæ. Hæc itaqve magnus Eustathius.

Apud eundem Theodoritum Dialogo I. pag. 67.

Ει μὲν οὖν ἀρχὴν τῆς γεννήσεως εἴληφεν ὁ Λόγος, ἀφ᾽ οὗ διὰ τῆς μητρῴας διοδεύσας γαστρὸς τὰς σωματικὰς ἐφόρεσεν ἁρμονίας, συνέστηκεν ὅτι γέγονεν ἐκ γυναικός. Ει δὲ λόγος καὶ θεὸς ἦν ἀνέκαθεν παρὰ τῷ Πατρὶ, καὶ τὰ σύμπαντα δι᾽ αὐτοῦ γεγενῆσθαι φαμὲν, οὐκ ἄρα γέγονεν ἐκ γυναικὸς ὁ ὢν καὶ τοῖς γενητοῖς ἅπασιν αἴτιος ὤν. Ἀλλ᾽ ἔστι τὴν φύσιν θεὸς αὐτάρκης, ἄπειρος, ἀπερινόητος. Ἐκ γυναικὸς δὲ γέγονεν ἄνθρωπος, ὁ ἐν τῇ παρθενικῇ μήτρᾳ πνεύματι παγεὶς ἁγίῳ.

Versio Victorini Strigelii.

Si igitur initium generationis sumsit Verbum, qvando per maternum transiens uterum corporea gestavit membra, ideo extitit, qvia ex muliere natum est. Si vero Verbum & Deus erat desuper à Patre, & omnia per ipsum facta esse dicimus, neqvaqvam ortus sui principium ducit ex muliere, qvi vere est, & omnibus creaturis ut sint causam præbet, sed est natura Deus omnibus bonis abundans, infinitus, qvi nulla cogitatione comprehendi potest. Ex muliere autem natus est homo, qvi in virginali matrice à Spiritu sancto formatus est.

Τοῦ αὐτοῦ ἐκ τοῦ αὐτοῦ λόγου. Ναὸς γὰρ κυρίως ὁ καθαρὸς καὶ ἄχραντος, ὁ κατὰ τὸν ἄνθρωπον ἐστὶ ἐπὶ τὸν Λόγον σκηνὴ, ἔνθα προφανῶς σκηνώ-

Idem in eadem concione: Templum enim proprie mundum & immaculatum, est humanum Verbi tabernaculum, in qvo se conspiciendum

k) deest καὶ apud Niceph. l) id. οὕτως. m) Esaiæ VIII. 9.

endum præbens habitavit Deus. Neqve vero hoc dicimus probabilia ſigna ſeqventes. Nam is qvi natura filius Dei eſt, hujus templi deſtructionem & inſtaurationem prædixit, & ſine ulla ambiguitate nos hac de re docuit dicens ad cruentos Judæos: (*Johan.* 2.) Solvite templum hoc, & in tribus diebus erigam illud.

σας, ᾤκησεν, ὁ Θεός. Καὶ ταῦτα, οὐκ ἐκ τῶν εἰκότων φαμὲν, τούτου γὰρ ὁ φύσει τοῦ Θεοῦ υἱὸς, τὴν λύσιν καὶ ἀνάστασιν προαγορεύων τοῦ νεώ. Ἀναμφιβόλως ἡμᾶς διδάσκων ἐφοδιάζει τοῖς μιαιφόνοις φάσκων Ἰουδαίοις, λύσατε τὸν ναὸν τοῦτον, καὶ ἐν τρισὶν ἡμέραις ἐγερῶ αὐτόν.

Idem in eadem concione: Qvando igitur hominem tanqvam templum geſtavit Verbum, corpore qvidem inter homines verſatus eſt, varia autem miracula inviſibili natura edidit, & Apoſtolos præcones regni æterni miſit.

Τοῦ αὐτοῦ ἐκ τοῦ αὐτοῦ λόγου. Ὁπηνίκα οὖν τὸν ἄνθρωπον ναουργήσας ἐφόρεσεν ὁ Λόγος σώματι μὲν τοῖς ἀνθρώποις ἐπιφοιτῶν, παντοδαπὰς ἀοράτως θαυματουργίας ἐπεδείκνυτο, τοὺς δὲ ἀποστόλους κήρυκας τῆς ἀϊδίου βασιλείας ἐξέπεμπε.

Idem dialogo 2. *pag.* 169.

Idem enarrans dictum, *Dominus creavit me initium viarum ſuarum:* non enim dixit Paulus conformes Filio DEi, ſed conformes imagini Filii ipſius, ut doceret aliud eſſe Filium Dei, aliud imaginem ejus. Nam filius divina paternæ virtutis inſignia geſtans imago eſt Patris, qvia ſimiles ex ſimilibus geniti veræ imagines ſunt parentum. Homo vero qvem geſtavit, imago eſt Filii. Nam imagines etiam diverſis coloribus pingi ſolent, & aliæ qvidem manibus formantur, aliæ vero natura & ſimilitudine fiunt. Præterea veritatis lex idem declarat. Non enim incorporeus ſa-

Τοῦ αὐτοῦ ἐκ τοῦ λόγου τοῦ εἰς τὸ, κύριος ἔκτισέ με ἀρχὴν ὁδῶν αὐτοῦ. οὐ γὰρ εἶπεν ὁ Παῦλος συμμόρφους τοῦ υἱοῦ τοῦ Θεοῦ, ἀλλὰ συμμόρφους τῆς εἰκόνος τοῦ υἱοῦ αὐτοῦ. Ἄλλο μέν τι δεικνύων τὸν υἱὸν εἶναι, ἄλλο δὲ, τὴν εἰκόνα αὐτοῦ. Ὁ μὲν γὰρ υἱὸς τὰ θεῖα τῆς πατρῴας ἀρετῆς γνωρίσματα φέρων, εἰκών ἐστι τοῦ Πατρὸς, ἐπειδὴ καὶ ὅμοιοι, ἐξ ὁμοίων γεννώμενοι, εἰκόνες οἱ τικτόμενοι φαίνονται τῶν γεννητόρων ἀληθεῖς. Ὁ δὲ ἄνθρωπος ὃν ἐφόρεσεν, εἰκών ἐστι τοῦ υἱοῦ. Τοῦ καὶ ἐξ ἀνομοίων κηρογραφεῖσθαι χρωμάτων εἰκόνας. Καὶ τὰς μὲν εἶναι θέσει χειροτεύκτους, τὰς δὲ φύσει καὶ ὁμοιότητι γε-

γεν-

γεννημένας. Ἄλλως τε καὶ αὐτὸς ὁ τῆς ἀληθείας τοῦθ' ὑπαγορεύει θεσμός. οὐ γὰρ τὸ ἀσώματον τῆς σοφίας πνεῦμα σύμμορφον τοῖς σωματικοῖς ἀνθρώποις ἐστὶν, ἀλλ' ὁ τῷ πνεύματι σωματοποιηθεὶς ἄνθρωπος χαρακτὴρ, ὁ τοῖς ἄλλοις ἅπασιν ἰσάριθμα μέλη φορῶν, καὶ τὴν ὁμοίαν ἑκάστοις περιβεβλημένος ἰδέαν.

Τοῦ αὐτοῦ ἐκ τοῦ αὐτοῦ λόγου. Ὅτι δὲ τὸ σῶμα λέγει σύμμορφον τοῖς ἀνθρωπίνοις εἶναι, σαφέστερον ἡμᾶς διδάσκει Φιλιππησίοις ἐπιστέλλων, ἡμῶν τὸ πολίτευμά φησιν, ἐν οὐρανοῖς ὑπάρχει, ἐξ ὧν, καὶ σωτῆρα ἀπεκδεχόμεθα κύριον Ἰησοῦν Χριστὸν, ὃς μετασχηματίσει τὸ σῶμα τῆς ταπεινώσεως ἡμῶν εἰς τὸ γενέσθαι αὐτὸ σύμμορφον τῷ σώματι τῆς δόξης αὐτοῦ. Εἰ δὲ τὸ ταπεινὸν μετασχηματίζων τῶν ἀνθρώπων σῶμα, σύμμορφον τῷ ἰδίῳ σώματι κατασκευάζει, ἕωλος πανταχόθεν ἀποδέδεικται ἡ τῶν ἐναντίων συκοφαντία.

Τοῦ αὐτοῦ ἐκ τοῦ αὐτοῦ λόγου. Ἀλλ' ὥσπερ ἐκ τῆς παρθένου τεχθεὶς ὁ ἄνθρωπος ἐκ γυναικὸς λέγεται γεγονέναι, οὕτω δὴ καὶ ὑπὸ νόμον γεγενῆσθαι γράφεται τῷ διὰ τῶν νομικῶν ἔθ' ὅτε βαδίσαι μηνυμάτων. Ὁπότε μάλιστα παῖδα μὲν αὐτὸν ὄντα ὀκταήμερον, προθύμως οἱ γονεῖς περιτέμνειν ἤγοντο. Καθάπερ ὁ εὐαγγελιστὴς ἐκδίδωσι Λουκᾶς, εἰς δὲ τὸ ἱερὸν ἀνῆγον, μετέπειτα παρα-

pientiæ ſpiritus conformis eſt corporalibus hominibus, ſed per ſpiritum formatus homo, qvi aliis omnibus numero æqvalia membra geſtavit, & ſimili corporis idea veſtitus fuit.

Idem in eadem enarratione: Qvod autem corpus dicat eſſe conforme humanis, magis perſpicue nos docet ad Philippenſes ſcribens, (*Phil. 3.*) Noſtra con-„ verſatio, inqvit, in cœlis eſt, ex„ qvo & ſalvatorem expectamus,„ Dominum JEſum Chriſtum, qvi„ transfigurabit corpus noſtrum„ humile, ut conforme reddat cor-„ pori ſuo glorioſo. Si igitur hu-„ mile corpus hominum transfigurans conforme proprio corpori efficit, vanitatis & ſtulticiæ pleniſſima eſt adverſariorum calumnia.

Idem in eadem enarratione: Sed qvemadmodum ex virgine natus homo, ex muliere dicitur factus eſſe: ita & ſub lege factus eſſe ſcribitur, qvia legi congruentia fecit, ut cum infans octo dierum promte à parentibus ad circumciſionem oblatus eſt, ſicut Evangeliſta Lucas narrat, (*Lucæ 2.*) Adduxerunt eum in templum, ut„ ſiſterent eum Domino, & ut pur-„ gantes

gantes darent hostias sicut scriptum est in lege Domini, par turturum, aut duos pullos columbarum. Si igitur purgantia dona secundum legem pro ipso oblata sunt, & octavo die circumcisionem tulit, non absurde scriptum est, ipsum sub lege factum esse. Non enim Λόγος subjectus est legi, sicut calumniatores opinantur. Ipse enim est lex, neqve DEus indigebat sacrificiis purgantibus, qvi uno nutu omnia purgat & sanctificat, sed qvia ex virgine assumtum organum gestavit, sub lege factus est, & ritu primogenitorum purgatus, non qvod ipse indigeret hac medicina, sed ut à servitute legis redimeret venditos sub maledictionem.

ςῆσαι τῷ κυρίῳ, τὰς καθαρσίες ἐπιτελοῦντες ἀναφοράς. Τὲ δοῦναι θυσίαν κατὰ τὸ εἰρημένον, ἐν νόμῳ κυρίε. Ζεῦγος τρυγόνων, ἢ δύο νεοσσὲς περιστερῶν. Εἰ τοίνυν τὰ καθάρσια δῶρα κατὰ τὸν νόμον ὑπὲρ αὐτῦ προσεφέρετο. Καὶ περιτομὴν ὀκταήμερον ἐφόρει. Ταύτη καὶ ὑπὸ νόμον αὐτὸν οὐκ ἀπεικότως γεγενῆσθαι γράφει, ἔτε δὲ ὁ λόγος ὑπέκειτο τῷ νόμῳ καθάπερ οἱ συκοφάνται δοξάζεσιν. Αὐτὸς ὢν ὁ νόμος, ἔτε ὁ θεὸς ἐδεῖτο θυμάτων καθαρσίων. Ἀθρόα ῥιπῇ καθαρίζων ἅπαντα, καὶ ἁγιάζων, ἀλλ᾽ εἰ καὶ ἐκ τῆς παρθένε τὸ ἀνθρώπινον ὄργανον ἀναλαβὼν ἐφόρεσε, καὶ ὑπὸ νόμον ἐγένετο. Κατὰ τὰς τῶν πρωτοτόκων ἀξίας καθαρισθεὶς, οὐκ αὐτὸς δεόμενος τῆς τέτων χορηγίας ὑπέμενε τὰς θεραπείας. Ἀλλ᾽ ἵνα τῆς τὲ νόμε δελείας ἐξαγοράσῃ τὲς πεπραμένες τῇ δίκῃ, τῆς ἀρᾶς.

Apud eundem, Dialogo 3.

Nam homo mortuus tertio die resurrexit, & Mariæ cupienti contrectare sancta membra respon-
“dit, Noli me tangere. Nondum
“enim ascendi ad patrem meum.
“Sed vade ad fratres meos, & dic
“eis, Ascendo ad patrem meum,
“& patrem vestrum, & Deum me-
“um & Deum vestrum. Illud vero, Nondum ascendi ad patrem meum, non Λόγος dixit, & Deus

Ὁ ἄνθρωπος γὰρ ὁ ἀποθανὼν, τριήμερος μὲν ἀνίσταται, τῇ δὲ Μαριὰμ, καρτερίαν μὲν ψυχῆς, ἅπτεσθαι προθυμεμένῃ τῶν ἁγίων μελῶν, ἀνθυπενέγκας, ἐκφωνεῖ, μή με ἅπτε. ἔπω γὰρ ἀναβέβηκα πρὸς τὸν πατέρα με, πορεύε δὲ πρὸς τὲς ἀδελφές με, καὶ εἰπὲ αὐτοῖς. Ἀναβαίνω πρὸς τὸν πατέρα με, καὶ πατέρα ὑμῶν, καὶ θεόν με, καὶ θεὸν ὑμῶν. Τὸ δ᾽ ἔπω ἀναβέβηκα πρὸς τὸν πατέρα

τέρα μου, οὐχ ὁ λόγος ἔφασκε, καὶ Θεὸς ὁ οὐρανόθεν ὁρμώμενος, καὶ ἐν τοῖς κόλποις διαιτώμενος τοῦ πατρὸς, οὐδ' ἡ πάντα τὰ γενητὰ περιέχουσα σοφία, ἀλλ' αὐτὸς ὁ ἐκ παντοδαπῶν ἡρμολογημένος μελῶν ἄνθρωπος τοῦτ' ἐπέφηνεν. Ὁ ἐκ τῶν νεκρῶν ἐγερθεὶς, καὶ, οὐδέπω μὲν πρὸς τὸν πατέρα μετὰ τὸν θάνατον ἀνελθὼν, ταμιευόμενος δὲ αὐτῷ τῆς προόδου τὴν ἀπαρχήν.

Τοῦ αὐτοῦ ἐκ τοῦ αὐτοῦ λόγου. Κύριον δὲ τῆς δόξης, αὐτὸν τὸν ἄνθρωπον τὸν σαυρωθέντα σαφῶς ὀνομάζει, γράφων. Ἐπειδὴ καὶ κύριον καὶ Χριστὸν ἀνέδειξεν αὐτὸν, καθάπερ οἱ ἀπόστολοι τῷ αἰσθητῷ Ἰσραὴλ διαλεγόμενοι φασίν. Ἀσφαλῶς οὖν γινωσκέτω πᾶς οἶκος Ἰσραὴλ, ὅτι κύριον αὐτὸν καὶ Χριστὸν ὁ Θεὸς ἐποίησε. Τοῦτον τὸν Ἰησοῦν ὃν ὑμεῖς ἐσαυρώσατε, τὸν παθόντα. Τοιγαροῦν Ἰησοῦν κύριον ἐποίησε, καὶ οὐ τὴν σοφίαν οὐδὲ τὸν λόγον τὸν ἀνέκαθεν ἔχοντα τῆς δεσποτείας τὸ κράτος, ἀλλὰ τὸν μετέωρον, τῷ σαυρῷ προσεκπετάσαντα τὰς χεῖρας.

Τοῦ αὐτοῦ ἐκ τοῦ αὐτοῦ λόγου. Εἰ γὰρ ἀσώματός ἐστιν, οὔτε ἀφῇ χειρῶν ὑποπίπτει, οὔτ' αἰσθητοῖς ὄμμασι περιλαμβάνεται. Οὐ τρῶσιν ὑπομένει, οὐχ' ἥλοις προσηλοῦται, οὐ θανάτῳ κοινωνεῖ, οὐ κρύπτεται γῇ, οὐ τάφῳ κατακλείεται, οὐκ ἐκ μνημάτων ἀνίσταται.

Τοῦ αὐτοῦ ἐκ τοῦ αὐτοῦ λόγου. Οὐδεὶς αἴρει τὴν ψυχὴν ἀπ' ἐμοῦ, ἐξουσίαν

qvi è cœlo deſcendit, & in ſinu Patris verſatur, nec Sapientia omnes creaturas ſuſtentans, ſed ipſe ex variis ac diverſis coagmentatus membris homo hoc pronunciavit, qvi ex mortuis reſuſcitatus, nondum qvidem ad Patrem poſt mortem abierat, ſed tamen reſervabat ad aſcenſionem primitias.

Idem in eadem enarratione : Dominum vero gloriæ ipſum hominem crucifixum diſerte nominat, qvia & Dominum & Chriſtum declaravit ipſum, ſicut Apoſtoli uno ore ad populum Iſraël dicunt : (*Actor.* 2) Certo ſciat ergo,, tota domus Iſraël, qvod Domi-,, num & Chriſtum fecerit Deus,, hunc JEſum, qvem vos cruci-,, fixiſtis. Paſſum igitur JEſum Dominum fecit, & non Sapientiam, neqve Λόγον, qvi è ſupernis habet dominandi potentiam, ſed pendentem & in cruce manus expandentem.

Idem in eadem concione : Si enim incorporeus eſt, nec manibus contrectari, nec ſenſu oculorum cerni poteſt, nec ſauciatur, nec claris configitur, nec morti obtemperat, nec in terra abdite latet, nec ſepulchro includitur, nec ex monumento reſurgit.

Idem in eadem concione : Nemo,, tollit animam meam à me: pote-,, ſta-

"statem habeo ponendi eam, & "potestatem habeo rursus sumen-"di eam. (*Joh.* 10.) Si vero utriusq; rei potestatem habuit ut DEUS, permisit ipsis, ut cæco impetu conarentur destruere templum, qvod resurgens instauraret & accessione novæ gloriæ augeret. Demonstratum est enim testimoniis minime fallentibus, qvod ipse per se propriam domum resuscitatus instaurarit. Sed tamen ad Deum Patrem referri debent magnifica filii opera. Non enim filius sine patre operatur; secundum invictas sacrarum literarum asservationes. Hanc ob causam alias divinus genitor Christum ex mortuis resuscitasse scribitur, alias filius proprium templum instaurasse dicitur. Si igitur ex his, qvæ hactenus exposita sunt, impatibilem esse divinum Christi spiritum ostensum est, frustra conscelerati homines labefactant apostolicam doctrinam. Si enim Paulus dixit, Dominum gloriæ crucifixum esse, ad hominem digitum intendens: neqvaqvam contraria sententia defendenda est, qvæ passionem divinitati tribuit. Cur igitur his salebris implicantur dicentes propter imbecillitatem crucifixum esse Christum?

Idem in eadem concione: Qvod si omnino species imbecillitatis ipsi

ἔχω πάλιν λαβεῖν αὐτήν. Εἰ δὲ ἑκατέρων τὴν ἐξουσίαν εἶχεν οἷα θεὸς, συνεχώρει μὲν αὐτοῖς λύειν ἀβούλως τὸν νεὼν ἐγχειροῦσιν, ἐπιφανέστερον δὲ ἀνιστῶν ἐνεύργει. Ἐξ ἀναντιῤῥήτων δέδεικται ψήφων, ὅτι αὐτὸς δι' ἑαυτοῦ, τὸν ἴδιον ἀνεστήσατο νεουργήσας οἶκον, ἀναθετέον δὲ καὶ τῷ θειοτάτῳ πατρὶ, τὰς τοῦ υἱοῦ μεγαλουργίας. Οὔτε γὰρ υἱὸς ἄνευ τοῦ πατρὸς δημιουργεῖ κατὰ τὰς ἀῤῥαγεῖς τῶν ἱερῶν γραμμάτων ἀποφάσεις. τούτου γὰρ δὴ χάριν, τότε μὲν ὁ θειότατος γεννήτωρ, τὴς Χριστὸν ἐκ νεκρῶν ἐγηγερκέναι γράφεται. Τότε δὲ ὁ υἱὸς τὸν ἴδιον ἀναστήσειν ὑπισχνεῖται ναόν. Εἰ οὖν ἐκ τῶν προεξητασμένων ἀπαθὲς δέδεικται τὸ θεῖον τοῦ Χριστοῦ πνεῦμα, περιττῶς τοῖς ἀποστολικοῖς ἐπισκήπτουσιν ὅροις οἱ ἐναγεῖς. Εἰ γὰρ ὁ Παῦλος ἔφρασε, τὸν κύριον τῆς δόξης ἐσταυρῶσθαι, σαφῶς εἰς τὸν ἄνθρωπον ἀφορῶν, οὐ παρὰ τοῦτο δεήσει πάθος τῷ θείῳ προσάπτειν. Τί οὖν τοῦτο συνάπτουσι πλέκοντες ἐξ ἀσθενείας, ἐσταυρῶσθαι λέγοντες τὸν Χριστόν;

Τοῦ αὐτοῦ ἐκ λόγου. Εἰ δὲ δὴ καὶ ἀσθενείας εἶδος περιάπτειν αὐτῷ προσ-

προσῆκον ἦν, τῷ ἀνθρώπῳ ταῦτα προσαρτᾷν ἀκόλουθον εἶναι φαίη τις ἂν, οὔτι γε δὴ τῷ πληρώματι τῆς θεότητος, ἢ τῷ ἀξιώματι τῆς ἀνωτάτω σοφίας, ἢ τῷ ἐπὶ πάντων κατὰ τὸν Παῦλον γραφομένῳ θεῷ.

assignanda est, homini hanc magis congruere consentaneum est, non plenitudini divinitatis, aut dignitati summæ sapientiæ, aut omnium, ut Paulus loqvitur, Deo.

Τοῦ αὐτοῦ ἐκ τοῦ αὐτοῦ λόγου. Οὗτος μὲν δὴ τῆς ἀσθενείας ὁ τρόπος δι᾽ ὃν εἰς θάνατον γράφεται κατὰ τὸν Παῦλον ἀφῖχθαι. Ζῇ γὰρ ἐκ δυνάμεως θεοῦ, τῷ θείῳ πνεύματι δηλονότι συνδιαιτώμενος ὁ ἄνθρωπος. Ἐπειδὴ καὶ δύναμις ὑψίστου ὁ ἐν αὐτῷ πιστευόμενος κατὰ τοὺς φθάσαντας ὅρους ἀποδέδεικται.

Idem in eadem concione: Hic sane est infirmitatis modus, propter qvem ad mortem à Paulo scribitur pervenisse. Vivit enim potentia Dei, divino videlicet spiritui copulatus homo. Qvod enim virtus altissimi in eo habitet, contra doctrinæ corruptelas ostensum est.

Τοῦ αὐτοῦ ἐκ τοῦ αὐτοῦ λόγου. Εἰ δὲ τῆς παρθενικῆς ἐπιβατεύσας μήτρας οὐκ ἐμείωσε τὴν ἐξουσίαν, οὐδὲ τῷ ξύλῳ τοῦ σταυροῦ προσπαγέντος τοῦ σώματος, χραίνεται τὸ πνεῦμα. Τὸ μὲν γὰρ σῶμα, μετάρσιον ἐσταυροῦτο, τὸ δὲ θεῖον τῆς σοφίας πνεῦμα, καὶ τοῦ σώματος εἴσω διῃτᾶτο, καὶ τοῖς οὐρανίοις ἐπεβάτευε, καὶ πᾶσαν περιεῖχε τὴν γῆν, καὶ τῶν ἀβύσσων ἐκράτει, καὶ τὰς ἑκάστων ψυχὰς ἀνιχνεύων, διέκρινε, καὶ πάντα ὁμοῦ συνήθως οἷα θεὸς, ἔπραττεν. Οὐ γὰρ εἴσω τῶν σωματικῶν ὄγκων ἡ ἀνωτάτω σοφία καθειργμένη περιέχεται, καθάπερ αἱ τῶν ὑγρῶν, καὶ ξηρῶν ὗλαι, τῶν μὲν ἀγγείων εἴσω κατακλείονται, περιέχονται δὲ μᾶλλον ἢ περιέχουσι τὰς θήκας. Ἀλλὰ θεία τις οὖσα, καὶ

Idem in eadem concione: Si vero in virginis versans utero, non minuit potentiam; nec ligno crucis corpore affixo, læditur spiritus. Etsi enim corpus Christi in sublimi pependit: tamen divinus sapientiæ spiritus & intra corpus versabatur, & in cœlis erat, & totam terram continebat, & abyssis imperabat, & singulorum animas perlustrans judicabat, & omnia simul usitato more, sicut Deus administrabat. Non enim intra moles corporeas summa sapientia qvasi captiva tenetur, sicut humida & sicca materia intra vasa concluditur, & magis continetur à vasis, qvam illa ipsa continet: sed cum sit divina & ineffabilis potentia, non solum intima sed etiam

etiam extima templi sui comprehendens gubernat, & inde penetrans simul omnes moles corporeas continet & sustentat.

ἀνέκφρασ☉ δύναμις, τά τ' ἐνδοτάτω καὶ ἐξωτάτω τȣ̃ νεὼ περιλαμβάνȣσα, κρατεῖ. Κἀντεῦθεν ἐπέκεινα διήκȣσα, πάντας ὁμȣ̃ τȣ̀ς ὄγκȣς κρατεῖ περιέχȣσα.

Idem in eadem concione: Si sol, cujus corpus cerni & sensu percipi potest, tot & tantis ubiqve terrarum contumeliis affectus, non mutat ordinem, nec sentit parvam aut magnam plagam, tunc existimas incorpoream sapientiam pollui, & mutare naturam, etiamsi templum ipsius cruci affigatur, aut destructionem sustineat, aut vulnera excipiat, aut morti obtemperet? Sed patitur qvidem templum, omnis vero labis expers ac vacua essentia sine macula suam dignitatem retinet.

Τȣ̃ αὐτȣ̃ ἐκ τȣ̃ αὐτȣ̃ λόγȣ. Εἰ θ' ὁ ἥλι☉ σῶμα ὢν ὁρατὸν, καὶ αἰσθήσει καταληπτὸν, τοσαύτας καὶ τοιαύτας πανταχȣ̃ γῆς ὑπομένων αἰκίας, οὐ μεταβάλλει τὴν τάξιν, οὐδὲ αἴσθεται μικρᾶς ἢ μεγάλης πληγῆς, τὴν ἀσώματον σοφίαν οἰόμεθα χραίνεσθαι, καὶ μεταλλάττειν τὴν φύσιν. Εἰ ὁ ναὸς αὐτῆς σαυρῷ προσηλοῦται, ἢ λύσιν ὑπομένει, ἢ τρῶσιν ὑφίσαται, ἢ διαφθορὰν δέχεται, ἀλλὰ πάσχει μὲν ὁ νεὼς, ἡ δὲ ἀκηλίδωτ☉ οὐσία παντάπασαν ἄχραντ☉ τὴν ἀξίαν καθέσηκεν.

3. Ex homilia in illud Proverb. IX. 5. Comedite panem meum:

Versio Anastasii Bibliothecarii.

Liqvido demonstratum est, qvod nusqvam Dominus vel Apostoli, aut Patres, imaginem dixerunt sacrificium sine sanguine qvod per Sacerdotem offertur, sed ipsum corpus & ipsum sanguinem. Et ante sanctificationis qvidem celebrationem typos qvibusdam SS. Patrum hæc pie visum est nominare; qvorum est *Eustathius*

Concilium II. Nicænum Actione sexta p. 642. Tomo 3. edit. Binianæ.

Σαφῶς ἀποδέδεικται, ὅτι οὐδαμȣ̃ οὔτε ὁ Κύρι☉ οὔτε οἱ Ἀπόσολοι ἢ πατέρες εἰκόνα εἶπον τὸν διὰ τοῦ ἱερέως προσφερομένην ἀναίμακτον θυσίαν, ἀλλὰ αὐτὸ σῶμα καὶ αὐτὸ αἷμα. Κα πρὸ μὲν τῆς τοῦ ἁγιασμοῦ τελειώσεως ἀντίτυπά τισι τῶν ἁγίων πατέρων εὐσεβῶς ἔδοξεν ὀνομάζεσθαι, ὧν ἐσιν Εὐσάθι☉ ὁ εὐσαθὴς πρόμαχ☉ τῆς ὀρθοδόξȣ πίσεως

στεως, καὶ τῆς Ἀρειανῆς κακοδαιμονίας καταλύτης. Καὶ Βασίλειος τῆς αὐτῆς δεισιδαιμονίας καθαιρέτης, ὁ τὴν ὑφήλιον τὴν λείαν βάσιν τῶν ὀρθῶν ἐκδιδάξας δογμάτων. Ἐξ ἑνὸς γὰρ καὶ τοῦ αὐτοῦ Πνεύματος φθεγγόμενοι ὁ μὲν ἑρμηνεύων τὸ ἐν ταῖς παροιμίαις Σολομῶντος ῥητόν. Φάγετε τὸν ἐμὸν ἄρτον, καὶ πίετε οἶνον ὃν κεκέρακα ὑμῖν, τάδε φησί. Διὰ τοῦ οἴνου καὶ τοῦ ἄρτου τὰ ἀντίτυπα τῶν σωματικῶν τοῦ Χριστοῦ κηρύττει μελῶν. Ὁ δὲ ἐκ τῆς αὐτῆς πηγῆς ἀπαντλήσας, ὡς ἴσασι πάντες οἱ τῆς ἱερωσύνης μυσηπόλοι, ἐν τῇ εὐχῇ τῆς θείας ἀναφορᾶς ὡδέπως λέγει. Θαῤῥοῦντες προσεγγίζομεν τῷ ἁγίῳ θυσιαστηρίῳ, καὶ προθέντες τὰ ἀντίτυπα τοῦ ἁγίου σώματος καὶ αἵματος τοῦ Χριστοῦ σου, σοῦ δεόμεθα, καὶ σὲ παρακαλοῦμεν, καὶ τὸ ἑξῆς ἐπιφερόμενον.

propugnator orthodoxæ fidei & Arianæ destructor vesaniæ, & Basilius ejusdem infelicis superstitionis depositor, qvi omne qvod sub sole est planam rectorum dogmatum basin edocuit. Ex uno enim eodemqve spiritu disputantes, unus qvidem eorum interpretans Salomoniacum dictum qvod in Proverbiis legitur: *Comedite panem meum & bibite vinum quod miscui vobis*, hæc dicit: *Per panem & vinum, typos corporalium CHristi prædicat membrorum.* Alter vero eodem fonte hauriens, ut noverunt omnes sacerdotii mystici cultores, in oratione divinæ oblationis ita dicit: Confidentes appro„ pinqvamus sancto altari, & pro„ ponentes typos sancti corporis &„ sanguinis CHristi tui, Te preca„ mur & te rogamus. Et qvod deinceps infertur &c.

4. De Melchisedecho.

S. Hieronymus Epist. ad Evangelum presbyterum Tom. 2. edit. Marcianæi pag. 570. *Post Origenem & Didymum - - Verti me ad Hippolytum, Irenæum, Eusebium Cæsariensem & Emisenum, Apollinarem quoque &* Eustathium *nostrum, qui primus, Antiochenæ Ecclesiæ Episcopus contra Arium clarissima tuba bellicum cecinit: & deprehendi horum omnium opiniones, diversis argumentationibus ac diverticulis ad unum compitum pervenisse, ut dicerent Melchisedech hominem fuisse Chananæum, regem urbis Jerosolymæ, quæ primum Salem, postea Jebus, ad extremum Jerusalem appellata sit. Nec mirum esse si Sacerdos DEi altissimi describatur absque circumcisione & legalibus cerimoniis & genere Aron: quum Abel quoque & Enoch & Noe placuerint Deo, & victimas obtulerint: & in Job volumine legamus, quod ipse*

ipse & oblator munerum fuerit, & sacerdos, & quotidie pro filiis suis hostias immolarit. Et ajunt ipsum quoque Job non fuisse de genere Levi; sed de stirpe Esau, licet aliud Hebræi autument.

5. Εἰς τὰς Ἐπιγραφὰς τῆς ςηλογραφίας, in inscriptionem titulorum Psalmi XVI. & LVI.

Hic igitur prædixit fore, ut super sanctum thronum sederet, significans occupaturum esse thronum Divini Spiritus, propter perpetuo inhabitantem in ipso DEum.

Apud Theodoritum Dialogo 2. Ἐντεῦθεν τοίνυν ἐπὶ θρόνε προέγραφεν αὐτὸν ἁγίε καθέζεσθαι, δηλῶν ὅτι σύνθρονος ἀποδέδεικται τῷ θειοτάτῳ Πνεύματι, διὰ τὸν ἐνοικοῦντα Θεὸν ἐν αὐτῷ διηνεκῶς.

6. Εἰς τὰς Ἐπιγραφὰς τῶν ἀναβαθμῶν. In inscriptionem Psalmorum graduum.

Gloriam accersitam Pater non recipit, cum sit infinitus, & positus supra & extra captum omnium creaturarum, nec indigeat pulchritudine aut aliis ornamentis. Imo nec Λόγος, qui est Deus ex ipso genitus, per qvem facti sunt angeli, & cœli, & terræ immensa spacia, & ut breviter dicam, omnes creaturarum materiæ & formæ: sed homo CHristus ex mortuis resuscitatus exaltatur & glorificatur omnibus hostibus probro deformatis.

Apud eundem Dialogo 3. Δόξαν δὲ ἐπίκτητον ὁ πατὴρ οὐκ ἐπιδέχεται, τέλειος, ἄπειρος, ἀπερινόητος ὤν, ἀπροσδεὴς κάλλους, καὶ παντοίας ἐπηρείας. Ἀλλ' οὐδὲ ὁ λόγος αὐτοῦ θεὸς ὢν ὁ γεννηθεὶς ἐξ αὐτοῦ. δι' οὗ γεγόνασιν ἄγγελοι, καὶ οὐρανοὶ, καὶ γῆς ἄπειρα μεγέθη, καὶ πᾶσαι συλλήβδην τῶν γενητῶν ὕλαι τε, καὶ συστάσεις. Ἀλλ' ὁ ἄνθρωπος τοῦ Χριστοῦ ἐκ νεκρῶν ἐγειρόμενος, ὑψοῦται καὶ δοξάζεται, τῶν ἐναντίων αἰσχύνην ἄντικρυς δεξαμένων.

Idem in eadem expositione: Qvi odio & livore ardent adversus ipsum, & hostilem aciem instruunt, dissipantur à Verbo & Deo, proprium templum gloriose resuscitante.

Τοῦ αὐτοῦ ἐκ τοῦ αὐτοῦ λόγου. Οἱ δὲ φθόνῳ τὸ μῖσος δεξάμενοι κατ' αὐτοῦ, καὶ πεφραγμένοι πολεμίᾳ παρατάξει, σκορπίζονται τοῦ λόγου τε καὶ θεοῦ τὸν ἑαυτοῦ ναὸν ἀξιοπρεπῶς ἀναστήσαντος.

7. In

7. In Psalmum XV.

Apud Theodoritum Dialogo 1.

Ἀλλὰ μὴν ἡ τοῦ Ἰησοῦ (ψυχὴ) ἑκατέρων πεῖραν ἔσχε. Γέγονε γὰρ καὶ ἐν τῷ χωρίῳ τῶν ἀνθρωπίνων ψυχῶν, καὶ τῆς σαρκὸς ἐκτὸς γενομένη ζῇ καὶ ὑφέστηκε. Λογικὴ ἄρα καὶ ταῖς ψυχαῖς τῶν ἀνθρώπων ὁμοούσιος, ὥσπερ καὶ ἡ σὰρξ ὁμοούσιος τῇ τῶν ἀνθρώπων σαρκὶ τυγχάνει, ἐκ τῆς Μαρίας προελθοῦσα.

Anima JEsu, utrumqve statum experta est. Fuit enim & in loco humanarum animarum, & exta carnem constituta vixit, & superstes mansit. Est igitur rationalis, & animis hominum consubstantialis sicut & caro consubstantialis est hominum carni, qvæ ex Maria prodiit.

8. In Psalmum XCII.

Apud eundum, Dialogo III.

Πέρας γοῦν ὁ προφήτης Ἡσαΐας, αὐτὰ μὲν τὰ τῶν παθῶν αὐτοῦ διεξιὼν ἴχνη, πρὸς τοῖς ἄλλοις ἐπιφέρει καὶ τοῦτο μεγαλοφωνοτέρᾳ βοῇ, τὸ καὶ εἴδομεν αὐτὸν, καὶ οὐκ εἶχεν οὔτε εἶδος, οὔτε κάλλος, ἀλλὰ τὸ εἶδος αὐτοῦ, ἄτιμον καὶ ἐκλεῖπον παρὰ τοὺς υἱοὺς τῶν ἀνθρώπων. Εἶτα διαῤῥήδην ἐκφαίνων, ὡς εἰς τὸν ἄνθρωπον ἀλλ' οὐκ εἰς τὸ θεῖον ἀνήρτηται τὰ τῆς εὐπρεπείας εἴδη τε καὶ πάθη, παραυτίκα πάλιν ἐπάγει προσθείς. Ἄνθρωπος ἐν πληγῇ ὢν, καὶ εἰδὼς φέρειν μαλακίαν.

Tandem igitur Propheta Esaias lustrans vestigia passionum ipsius, inter alia etiam hæc majore vocis contentione sonat, (*Esa.* 53.) Vidimus eum, & non habebat nec speciem, nec decorem, sed species ejus erat deformis & dissimilis reliqvis filiis hominum. Deinde non obscure ostendens, qvod ad hominem, non ad DEum referenda sit deformitas & passio, mox subjicit: *Homo plagam sustinens, & expertus dolores.*

Τοῦ αὐτοῦ ἐκ τῆς αὐτῆς ἑρμηνείας. Αὐτὸς ἄρ' οὗτος ἐστὶν ὁ μετὰ τὰς ὕβρεις, ἀειδὴς, ἄμορφος, εἶτα πάλιν ἐκ μεταβολῆς εὐπρέπειαν ἐνδυσάμενος. Οὐδὲ γὰρ ὁ κατοικῶν ἐν αὐτῷ θεὸς ἀμνοῦ δίκην εἰς θάνατον ἤγετο, καὶ προβάτου τρόπον ἀπεσφάττετο φυσικῶς ἀόρατος ὤν.

Idem in eadem enarratione: Idem igitur hic est, qvi contumeliis deformatus paulo post pulchritudinem induit. Non enim habitans in ipso Deus agni more ad mortem ductus est, & oviculæ instar jugulatus est, qvum natura ipsius sit invisibilis.

Apud

Palam est igitur, si ungens significat DEum, cujus thronum appellavit æternum, qvod natura DEus sit, atqve ex DEo genito, * qvi unxit. Ipse vero unctus ** accersitam accepit virtutem electo templo ornatus in qvo habitavit Divinitas.

Apud eundem Dialogo I. Πρόδηλον ἐστὶν, εἴπερ ὁ χρίων ἀποδεικνύει Θεὸν, ὅ τὸν θρόνον εἶπεν αἰώνιον, δῆλός μέν ἐστι φύσει Θεὸς ἐκ Θεοῦ γεννηθεὶς ὁ χρίσας. Ὁ δὲ χρισθεὶς ἐπίκτητον εἴληφεν ἀρετὴν ἐκκρίτῳ ναοῦ-γίᾳ κοσμηθεὶς ἐκ τῆς τοῦ κατοικοῦντος ἐν αὐτῷ θεότητος.

9. Περὶ ψυχῆς λόγος. De anima volumina. *Hieron. cap. 85. Catalogi.*

Apud Joannem Damascenum in sacris parallelis Tom. I. Opp. edit. novæ pag. 752.

DivinumNumen non legum & temporum expressis verborum circumscriptionibus subjicitur.

Οὐ νόμων καὶ χρόνων ῥηταῖς τὸ θεῖον ὑπόκειται περιγραφαῖς.

Somnus corpori & animæ omni communis est.

Apud eundem pag. 788. Κοινὸν σώματος καὶ ψυχῆς πάσης ὕπνος.

Eustratius CPolitanus Presbyter, libro adversus eos qui dicunt Animas statim, atque e corpore solutæ sunt, non operari, cap. 19.

Reperimus præterea Eustathium Antiochiæ Syriæ Episcopum & Confessorem, Patribus jam laudatis consona scribere in libro de Anima & contra Arianos. *Concordia bis prosequens idem Jeremias, vocibus DEI asserviens, insinuat, quibus commonstrat, neque justorum*

Εὑρίσκομεν † δὲ καὶ Εὐστάθιον τὸν Ἐπίσκοπον Ἀντιοχείας τῆς Συρίας καὶ ὁμολογητὴν λέγοντα ἐν τῷ περὶ ψυχῆς καὶ κατὰ Ἀρειανῶν λόγῳ συνῳδὰ τοῖς προειρημένοις Πατράσι. Σύμφωνα δὲ τούτοις συνεξιὼν ὁ αὐτὸς Ἱερεμίας εἰσηγεῖται τὰς τοῦ Θεοῦ διακονούμενος φωνὰς, δι' ὧν δείκνυσιν,

* Divina CHristi natura. ** Christus secundum humanam naturam.

† Eustratii iste liber editus ad calcem libri Allatii de purgatorio, Rom. 1655. 8. & locus iste legitur p. 497. seq.

ὅτι μήτε τὰς τῶν δικαίων προσίεται πρεσβείας, εἰ βουληθεῖεν τῶν μιαιφόνων χάριν ἀξιῶσαι. † Καὶ εἶπε Κύριος πρός με λέγων. Ἐὰν στῇ Μωυσῆς καὶ Σαμουὴλ πρὸ προσώπου μου, οὐκ ἔστιν ἡ ψυχή μου πρὸς αὐτούς. Δεδήλωται παρὰ τῇ θείᾳ γραφῇ, ὅτι Μωυσῆς καὶ Σαμουὴλ ἀπέθανον, πῶς οὖν καὶ ὑπὲρ τῶν ἀναξίων πρεσβεύουσιν, εἰ †† καθ' ἡμᾶς οὐκ ἐνεργοῦσιν; καὶ ἐπιφέρει πάλιν ὁ αὐτὸς Πατὴρ, καὶ φησίν. Εἰ δὲ διὰ τῆς τοῦ Χριστοῦ ἐπιφανείας εἰς τὸν παράδεισον τὸ τῶν ἀνθρώπων εἰσάγει γένος, ὁπηνίκα δὲ ἐσταυρώθη, τὸν λῃστὴν αὐθήμερον εἰσάξειν αὐτόθι προηγόρευσεν, τοῦ σώματος ἔτι βεβλημένου τῷ μνήματι, συνέστηκεν, ὅτι συνδιαιτωμένη κυρίως ἡ ψυχὴ τοῦ Χριστοῦ τῷ Λόγῳ καὶ Θεῷ, τῷ πᾶσαν ὁμοῦ τὴν τῶν γεννητῶν περιέχοντι κτίσιν, τὴν ὁμογενῆ τοῦ ἀνθρώπου ψυχὴν εἰς τὸν παράδεισον εἰσήγαγεν. Οὐδὲ γάρ ἐστιν γεγραμμένον ὅτι πρὸ τῆς ἀναστάσεως τοῦ ἁγίου σώματος τὸ τοῦ λῃστοῦ προηγέρθη σῶμα τὴν ἐπαγγελίαν ἀπολαβόν. Ἀκόλουθον ἄρα ἐστὶν ὑπολαμβάνειν ἐμφρόνως, ὅτι ἡ ψυχὴ τὴν συγγενῆ ψυχὴν ὁδηγοῦσα φιλοφρόνως, ἅτε δὴ καὶ μείζονος ἐξουσίας ἐχομένη, τὴν μὲν ὑπόσχεσιν αὐθήμερον ἐπὶ πέρας ἦγεν, εἰς δὲ τὴν ἐξαίρετον εἰσῆγε κληρονομίαν, ἀνοίγουσα

supplicationes acceptas se habere, si velint illi propter homicidas preces fundere. Et dixit Dominus ad me, di-„ cens: si steterit Moyses & Samuel,„ ante faciem meam, non est anima mea„ erga ipsos. In Divinis litteris indicatur Moysen & Samuelem vita esse defunctos, qvomodo ergo pro iis, qvi minime digni sunt, orant, si non ita ut nos (qvi vivimus) operantur? Hisce præterea idem Pater adnectit & qvæ seqvuntur: *Si itaque, postquam CHristus apparuit, in paradisum genus humanum introducit, quum vero cruci affixus est, latronem statim eodem die in illam introducturum se promisit corpore adhuc intra sepulchrum involuto: Constat ab anima CHristi, quæ propriè cum DEO & Verbo res omnes creatas in se continente commoratur, natura similem hominis animam in paradisum illatam fuisse. Non enim scriptum est, ante sancti corporis resurrectionem corpus latronis in vitam revocatum, promissi compos factum fuisse. Consequens ergo fuerit, si cate rem intelligere volumus, animam à cognata anima, tanquam quæ majore auctoritate polleret, humaniter ductam, promissa sua eodem die persolvente, cum aperuisset paradisum, in præclaram hæreditatem invectam fuisse.* Fatetur hic Doctor à CHristo humanum genus,

† Jerem. XV. 1. †† ita leg. pro καθ' ὑμᾶς, qvod Allatius perperam vertit *si per vos non operantur.*

genus, eos ſcilicet qvi vita optime ducta inclaruerant, & fidem Catholicam profeſſi fuerant, qvemadmodum latronem. Ex parte enim eorum qvi virtuti operam dedere, genus univerſum oſtendit in paradiſum introductum fuiſſe.

Qvid dicent intuentes in educationem infantis, aut in ætatis aceſſionem, aut in temporum progreſſionem, aut in corporis incrementum? Ut autem ſilentio prætercam miracula in terra edita, contemplentur mortuorum reſuſcitationes, paſſionis ſymbola, flagellorum veſtigia, verberum vibices, lateris vulnerationem, clavorum veſtigia, ſanguinis effuſionem, mortis ſigna, & ut breviter omnia comprehendam, ipſam proprii corporis reſurrectionem.

Idem in eodem libro: Si qvis ad corporis generationem reſpexerit, palam inveniet, qvod in Bethlehem natus faſciolis involutus fuerit, & in Ægypto aliqvandiu educatus propter ſcelerati Herodis inſidias, & in Nazareth ad virilem ætatem provectus ſit.

Idem in eodem libro: Non idem ſunt tabernaculum Verbi & Verbum DEus, per qvod divinam contemplatus eſt gloriam beatus Stephanus.

τὸν παράδεισον. Εἰπὼν ὁ Πατὴρ, ὅτι ὁ Χριστὸς τὸ γένος τῶν ἀνθρώπων εἰς τὸν παράδεισον εἰσήγαγεν, δηλονότι τοὺς βίῳ κεκοσμημένους, καὶ τὴν ὀρθὴν ὁμολογήσαντας, καθάπερ καὶ τὸν λῃστήν. Ἀπὸ μέρους γὰρ τὸ τῶν ἐναρέτων ἅπαν ἔδειξαν γένος.

Apud Theodoretum Dialogo I.

Τί δ' ἂν εἴποιεν εἰς τὰς τοῦ βρέφους ἀναβλέψαντες ἀνατροφὰς, ἢ τὴν τῆς ἡλικίας ἀνάδοσιν, ἢ τὴν ἐπίτασιν τῶν χρόνων, ἢ τὴν τοῦ σώματος αὔξην; ἵνα δὲ παρῶ λέγειν τὰς ἐπὶ ἐδάφους οὐκ πληρωθείσας θαυματουργίας, ὁράτωσαν τὰς τῶν νεκρῶν ἀναβιώσεις, τὰ τοῦ πάθους σύμβολα, τὰ τῶν μαστίγων ἴχνη, τοὺς τῶν πληγῶν μώλωπας, τὰς τετρωμένας πλευρὰς, τοὺς τῶν ἥλων τύπους, τὴν τοῦ αἵματος ἔκχυσιν, τὰ τοῦ θανάτου σημεῖα, καὶ τὸ σύμπαν εἰπεῖν, αὐτὴν τὴν τοῦ ἰδίου σώματος ἀνάστασιν.

Τοῦ αὐτοῦ, ἐκ τοῦ αὐτοῦ λόγου. Καὶ μὴν εἴ τις εἰς τὴν τοῦ σώματος γέννησιν ἀφορᾷ, προδήλως εὑρήσειεν ἂν ὡς ἐν τῇ Βηθλεὲμ τεχθεὶς ἐσπαργανώθη, κἂν τῇ αἰγύπτῳ χρόνοις ἐτράφη τισὶν ἕνεκεν τῆς τοῦ ἀλάστορος ἐπιβουλῆς ἡρώδου, κἂν τῇ ναζαρὲτ ἀνδρωθεὶς ηὐξήθη.

Τοῦ αὐτοῦ, ἐκ τοῦ αὐτοῦ λόγου. Οὐ γὰρ ταυτόν ἐστιν ἡ σκηνὴ τοῦ λόγου, καὶ θεοῦ, δι' ἧς τὴν θείαν ἐθεώρει δόξαν ὁ μακάριος Στέφανος.

Apud eundem Dialogo II. Πρὸ μὲν τοῦ πάθους ἑκάστοτε τὸν σωματικὸν αὐτοῦ προὔλεγε θάνατον τοῖς ἀμφὶ τοὺς ἀρχιερέας ἐκδοθήσεσθαι φάσκων, καὶ τὸ τοῦ σταυροῦ τρόπαιον ἀπαγγέλλων. Μετὰ δὲ τὸ πάθος, τριταῖος ἐκ τῶν νεκρῶν ἀναστὰς, ἐνδοιαζόντων αὐτὸν ἐγηγέρθαι τῶν μαθητῶν, ἐπιφανεὶς αὐτοῖς αὐτῷ σώματι, σάρκα μὲν ἅπασαν σὺν ὀστέοις ἔχειν ὡμολόγει. Ταῖς δὲ ὄψεσι τούτων τὰς τετρωμένας ὑποβάλλων πλευρὰς, καὶ τοὺς τύπους αὐτοῦ ὑποδεικνύει τῶν ἥλων.

Ante paſſionem, ubiqve ſuam corporalem mortem prædixit & crucis trophæum prænunciavit, affirmans futurum eſſe, ut principibus ſacerdotum traderetur. Poſt paſſionem vero tertio die reſurgens, cum dubitarent diſcipuli de ipſius reſurrectione, apparuit illis eodem corpore, & carnem qvidem totam cum oſſibus ſe habere profeſſus eſt, oculis vero illorum ſauciatum latus ſubjecit, & veſtigia clavorum oſtendit.

Apud eundem Dialogo III. Δι' ὀλίγων δέ ἐστιν ἐλέγξαι τὴν ἀσεβῆ συκοφαντίαν αὐτῶν. Μάλιστα μὲν γὰρ, εἰ μὴ τῆς τῶν ἀνθρώπων ἕνεκεν σωτηρίας, εἰς τὴν τοῦ θανάτου σφαγὴν τὸ ἴδιον ἑκουσίως ἐξεδίδου σῶμα. Πρῶτον μὲν πολλὴν αὐτῶν περιάπτουσιν ἀδυναμίαν. Ὅτι μὴ οἷός τ' ἐγένετο τὴν τῶν πολεμίων ὁρμὴν ἐπισχεῖν.

Brevis eſt ratio refutandi impiam illorum calumniam, cum conſtet Dominum volentem & qvidem ſalutis humanæ cauſa corpus ſuum præbuiſſe mactandum. Illi enim tribuunt CHriſto impotentiam, perinde qvaſi non potuerit hoſtium impetum cohibere ac reprimere.

Τοῦ αὐτοῦ ἐκ τοῦ αὐτοῦ λόγου. Διὰ τί δὲ περὶ πολλοῦ ποιοῦνται δεικνύναι τὸν Χριστὸν, ἄψυχον ἀνειληφέναι σῶμα γεώδεις πλάττοντες ἀπάτας, ἵνα εἰ δυνηθεῖεν ὑποφθεῖραί τινας, ταῦθ' οὕτως ἔχειν ὁρίζεσθαι, τηνικαῦτα τὰς τῶν ἀλλοιώσεις τῷ θείῳ περιάψαντες πνεύματι, ῥᾳδίως ἀναπείσωσιν αὐτοὺς, ὡς οὐκ ἔστι τὸ τρεπτὸν, ἐκ τῆς ἀτρέπτου φύσεως γεννηθέν.

Idem in eodem libro: Ideo omnes vires atqve nervos contendunt, ut oſtendant CHriſtum inanimatum aſſumſiſſe corpus, & terrenas fingunt impoſturas, ut ſi poſſint aliqvos in hanc ſententiam ducere, poſtea facile perſuaderent, paſſionum alterationes divino adſcribendas eſſe ſpiritui, cum qvidem non ſit mutabile, qvod ex immutabili natura genitum eſt.

10. Deni-

10. Deniqve *Epiſtolas infinitas* Euſtathii Antiocheni Hieronymus, cap. 85. Catalogi, memorat.

Et Epiſtola ad Magnum, eundem refert inter eos Eccleſiæ Doctores, qvi *in tantum Philoſophorum doctrinis atque ſententiis ſuos referciunt libros, ut neſcias quid in illis primum admirari debeas, eruditionem ſeculi, an ſcientiam Scripturarum.*

IV. Alii Euſtathii.

Euſtathius *Afer*, qvi ſæculo qvinto clarus S. Baſilii Homilias in Hexaëmeron vertit, de qvo dixi ſupra, p. 69.

Euſtathius *Ancyranus*, monaſterii Attalini in Ancyra Galatiæ Abbas, cui Antiochus lauræ ſive cœnobii S. Sabæ Hieroſolymis vicini Monachus Pandectem S. Scripturæ dedicavit temporibus Heraclii Imp. Vide Lambecium III. pag. 138. 139.

Euſtathius *Berytius* Epiſcopus, qvi interfuit Concilio Chalcedonenſi A. 451. imo cum Photio Tyrio præfuit Concilio Beryti in cauſſa Ibæ Edeſſeni celebrato A. C. 448. Vide Acta Concilii Chalcedonenſis, Actione X. T. 2. edit. Binianæ pag. 281. Mentio hujus Euſtathii apud Zachariam Mytilenæum in dialogo de Mundi opificio pag. 166. edit. Caſp. Barthii.

Euſtathius *Cappadox* Rhetor diſertiſſimus, ad Gallienum miſſus ab Antiochenis teſte Eunapio, qvem vide in Ædeſio pag. 44. ſeq. & in Jamblicho pag. 23.

Euſtathius *Epiphanienſis* Syrus Rhetor, cujus χρονικὴν ἐπιτομὴν partibus duabus, libris novem, tempora ab orbe condito ad Æneam & ab Ænea ad annum duodecimum Anaſtaſii Imp. (ſub qvo vixit) perſecutam laudant Johannes Malala, Evagrius (qvem vide III. 37. & VI. ult.) Svidas in εὐςάθιος & Nicephorus in procœmio & XIV. 57. ubi Amidæ in Meſopotamia à Cabade Perſarum Rege A. 503. expugnatæ hiſtoriam ab eo traditam memorat.

Alius Euſtathius *Epiphanienſis* Epiſcopus, Rhetore antiqvior, qvi inter Arianos Conciliabulo Seleucienſi A. 359. ſubſcripſit apud Epiphanium LXXIII. 26. De eodem Euſtathio Chronicon Alexandrinum ſive Paſchale, à qvo tanqvam vir ſanctus ac religioſus laudatur pag. 296. edit. Cangii.

Eustathius *Illyrici* Episcopus, cujus mentio in Epistola Synodica Concilii Illyriciani de fide (circa A. C. 375.) apud Theodoritum IV. 9. Hist.

Eustathius sive Eumathius *Macrembolites* Protonobilissimus & magnus Chartophylax CPol. de cujus *XI. libris amorum Ismeniæ & Ismenes* dixi Volumine sexto hujus Bibl. pag. 814. seq.

Eustathius *Macrobii*, Latini scriptoris filius, cui Saturnalium libros ille inscripsit.

Eustathius *Massiliensis* Episcopus, Venerii successor, decessor Græci. Vide Sirmondum ad Sidonii VII. Epist. 2. & Miræum ad Gennadii c. 79.

Eustathius *Medicus*, ad qvem S. Basilii Epistola.

Eustathius *Metropolita* cujus Ἐπίσκεψις βίου μοναχικοῦ καὶ διόρθωσις τῶν περὶ αὐτὸν MS. in Bibl. Cæsarea. Vide Lambecium III. p. 124.

Eustathius *Parionis* in Mysia ad Hellespontum Episcopus, qvi sepulturæ S. Parthenii Episcopi Lampsaceni medio sæculo qvarto denati Heralceæ præsens adfuit. Vide Parthenii vitam apud Bollandum 7. Febr.

Eustathius *Patricius* novæ Romæ, clarus circa Græcor. A. 6533. hoc est A. C. 1025. cujus *judicium de nuptiis consobrinorum* exstat Græce & Lat. in jure Græco Rom. Marqvardi Freheri, Francof. 1696. fol. libro VI. p. 414-424. Ejusdem puto esse librum *de varia temporis in foro observatione* præscriptione vel dilatione à momento usqve ad centum annorum spatium, qvi cum Simonis Schardii versione prodiit Basil. 1561. 8. ante leges Rhodiorum navales, militaresqve & Georgicas Justiniani Imp. & Francof. 1670. 4. ad calcem Christiani Woldenbergii de numeris utriusqve juris, & Petri Lindenbergii de numeris sacris profanisqve.

Eustathius *Rex*, S. Anastasiæ Martyris pater, si fides Actis incertæ fidei.

Eustathius sive Eustachius Episcopus gentis *Saracenorum*, in Phœnicia secunda, qvi Concilio Chalcedonensi A. 451. interfuit.

Eustathius * *Sebastenus*, Sebastiæ in Armenia Episcopus cum Basilio An-

* Ab hoc Eustathio dicti hæretici Eustathiani, ut apud Anastasium Sinaitam qvæst. 80. & Damascenum de hæresibus c. 98. in editione Leqviniana T. 1. pag. 109. Cæterum notari meretur, dictos etiam esse Eustathianos qvi Eustathio Antiocheno, injuste deposito adhærentes, proprio Episcopo usi sunt ab A. 331. ad 482. Vide Tillemontium T. VII. memor. p. 28. seq.

Ancyrano promachus Macedonianorum, teste Svida in Ἐυςάθιος. Cum Aërio primùm Monasticum vitæ genus amplexus fuit, ut narrat S. Epiphanius hæresi LXXV. c. 1. asceticæ monasticæq; vitæ apud Armenios auctor, cui etiam nonnullos *Asceticum S. Basilii* tribuisse refert * Sozomenus III. 13. & ex eo Nicephorus IX. 16. qvem tamen Constitutionum Monasticarum, qvæ rectius Basilio tribuuntur, auctorem non esse disputat Franciscus Rayæus in Actis Sanctor. T. 2. Junii, pag. 890. seq. Gangræna Synodus, statim post Concilium Nicænum habita qva Eustathii hujus varii errores damnantur, etiamnum exstat, Zonaræ, Balsamonis & Alexii Aristeni scholiis illustrata: Vide & de hoc Eustathio Epiphanium hæresi LXXV. cap. 2. ubi notat eum licet Nicænæ fidei subscripsisset, tamen fecisse aperte cum Arianis. Plura de illo B. Balthasar Bebelius in Historia sæculi IV. Tom. 2. pag. 1295. seq. Guil. Beveregius in notis ad canones Synodor. pag. 184. & in Codice Canonum vindicato p. 40. seq. Tillemontius Tom. VI. memor. &c.

Eustathius *Syrus*. Supra, in Epiphaniensi.

Eustathius Imperatoris Heraclii *tabularius*. Vide Chronicon Paschale pag. 401.

Eustathius *Thessalonicensis* ArchiEpiscopus clarus circa A. C. 1180. de cujus commentariis in Homerum dixi lib. 2. cap. 3. & de commentariis in Dionysium Perigetem lib. 4. cap. 1.

V. SERAPIO Antonii monachi amicus & ex Catecheta Alexandrino a) atqve Monachorum ἡγεμένῳ Thmuitanus b) in Ægypto Episcopus, & sub Constantio Imp. Ariano Confessor, ad qvem S. Athanasii, qvi eum ordinavit, Epistolæ exstant, obiit circa A. C. 358. atqve inter Sanctos celebratur à Latina Ecclesia

* Fallitur Baronius ad A. C. 361. & cum eo Lambecius III. pag. 125. qvi existimant Sozomenum de Eustathio affirmasse, qvæ de Eutacto Armenio Monacho dicere debuisset, de qvo Epiphanius in hæresi 40. Archonticorum. Vide Petavium lib. XIV. de incarnatione Verbi cap 14. §. 3.

a) Philippus Sidetes in fragmento apud Dodwellum pag. 489. diss. ad Irenæum, qvi Dodwellus etiam Ecclesiam Serapionis Alexandriæ observat ex Epiphanii LXIX. 2.

b) De Thmui sive Damiata, celebri Ægypti urbe vide Jac. Golium ad Alfraganuum pag. 292.

ſia 21. Martii. De ejus libro qvi ſolus ætatem tulit *contra Manichæos*, dixi Volumine qvinto pag. 292. Eum memorat Photius Cod. 85. & egregium Hieronymus appellat cap. 99. Cætera qvorum idem Hieronymus meminit, Serapionis ſcripta, ob elegantiam ingenii, cognomen *Scholaſtici* eum meruiſſe teſtatus, interciderunt. Sunt autem hæc: *liber de Pſalmorum titulis* & utiles ad diverſos *Epiſtolæ*.

VI. Alii Serapiones.

Serapion *Alexandrinus* Medicus, Celſo, Galeno & aliis laudatus, de qvo infra, libro VI.

Ælius Serapion *Alexandrinus* Rhetor Hadriani Imp. temporibus clarus, cujus hæc ſcripta memorantur à Svida in Σαραπίων.

περὶ τῶν ἐν ταῖς μελέταις ἁμαρτανομένων. *de vitiis declamationum.*

Ἀκροάσεων βιβλία ζ΄. *Auſcultationum libri VII.*

Πανηγυρικὸς ἐπὶ Ἀδριανῷ βασιλεῖ. *Panegyricus ad Hadrianum Imp.*

Βουλευτικὰ, Ἀλεξανδρεῦσιν. *Conſultationes ad Alexandrinos.*

Εἰ δικαίως Πλάτων Ὅμηρον ἀπέπεμψε τῆς πολιτείας. *Recte ne Plato Homerum è Rep. ſua ablegarit.*

Τέχνη ῥητορική. *Ars oratoria.*

Serapion *Alexandrinus* Rhetor junior, de qvo Porphyrius in vita Plotini cap. 7.

Serapion *Antiochenus*, qvo uſum ſe profitetur Plinius libro II. IV. V. Idem videtur cum Serapione Geographo, cujus milleſimam partem ſe non intelligere ait Cicero II. 4. ad Atticum & Epiſt. 6. ejusdem libri notat eum pluribus locis contradicere Hipparcho atqve Eratoſtheni.

Serapion *Antiochenus* alius Chriſtianus, ſecundi ſcriptor ſæculi, de qvo dixi Volumine V. hujus Bibliothecæ pag. 193.

Serapion *Aſcalonita*, qvem de interpretatione ſomniorum ſcripſiſſe tradit Fulgentius lib. 1. Mytholog. cap. 13. ubi de lauro. Meminit & Tertullianus cap. 46. libri de anima.

Serapio *Athenienſis*, infra in Serapione Poëta.

Serapion *Geographus*. Vide paullo ante, in Antiocheno.

Serapion *Hierapolita* Stoicus Philoſophus de qvo Stephanus Byz. in ἱεράπολις. Idem, ni fallor, de qvo Seneca Epiſt. 40.

Serapio *Martyr*, de qvo in Actis Apocryphis Meletii ducis, qvi ſub M. Antonino Imp. paſſus eſſe traditur, Tom. 5. Act. Sanctor. Maji pag. 443 ſeq.

Joannes Serapio *Medicus* Arabs, qvem circa A C. 1070. claruiſſe notat Tiraqvellus de nobilitate pag. 371. Plura de illo Voſſius libro de Philoſophia, pag 116. ſeq.

Serapio *Philoſophus*, cujus falſam eloqventiam perſtringit Seneca Epiſtola XL. ad qvem locum digna lectu eſt præclari Mureti annotatio, * etiam atqve etiam conſideranda iis qvi in ſuggeſtu ſacro verba ad Chriſtianum populum facturi, Serapiones reddere qvam ſermone gravitatis ac ſanctimoniæ pleno uti malunt. Forſan hic Senecæ Serapio idem eſt cum Hierapolitano, de qvo ſupra.

Serapio *Philoſophus* junior, de qvo Damaſcius in Iſidori vita, & ex eo Svidas in Σαραπίων, inter alia referens eum nihil præter tres aut duos libros poſſediſſe, atqve in his Orphei poëmata.

Serapio *pictor* qvem laudat Varro apud Plinium XXXV. 10. pag 221. Hic ſcenas optime pinxit, ſed hominem pingere non potuit.

Bb Sera-

* Muretus ad Senecæ Epiſt. 40. *De Serapione quodam pſeudophiloſopho ſcribit, qui quaſi conciones habebat ad populum, in quibus nihil æque cavebat, quam ne usquam haſitare atque inſiſtere videretur. Provolvebat verba nusquam interrupto impetu, non illud laborans, ut qui audiebant meliores fierent, ſed ut ipſe promptus in dicendo ac copioſus haberetur. Tale diſputandi genus ait circulatoribus magis quam philoſophis convenire. Hujus ipſius vitii exempla, vel maxime illuſtria notavi in quibusdam maximarum rerum ad populum interpretibus: quorum oratio, quæ non compta ac calamiſtrata, ſed gravitatis, auctoritatis, majeſtatis ac ſanctimoniæ plena eſſe deberet, tota papavere ac ſeſamo ſparſa eſt, & ex mellitis verborum contexta globulis: ita ut ad eos, non tanquam ad vitæ magiſtros, aut vitiorum correctores, ſed tanquam ad comœdos aut hiſtriones eatur. Stant illi, & cum frontem bis ter ve perfricuerunt, barbamque permulſerunt, hiante & mirificum aliquid ac θεσπέσιον expectante plebe, plebis autem nomine etiam quosdam ex optime veſtitis comprehendo, laxant habenas linguæ, & ſimiliter cadentia, ſimiliterque deſinentia coacervantes, paria paribus, contraria contrariis opponentes, multa etiam ſemel ſuo ordine dicta, ſurſum verſum, aut alias variato ordine repetentes; eaque in re memoriam pueriliter oſtentantes, atque hac ſaltatricularum in morem, geſticulatoriis neque un-*

Serapio *Poëta* ἐν ἔπεσι laudatur à Clemente Alexandrino I. Strom. pag. 304. ubi ex eo refert, ne mortuæ qvidem Sibyllæ cessasse divinandi facultatem, qva de re ibi plura parum credibilia leguntur. Serapionis versus hos duos jambicos affert Stobæus sermone 10. de avaritia:

Οὐ τῆς ἐμῆς ἕκητι καρδίας φέρεις
Λόγους προσηνεῖς, τοῦ δέ σου κέρδους χάριν.

Non ista blanda verba tu fundis, meo
Animo obsecundans, sed tuo compendio.

Non plane certum, idemne sit Serapio Atheniensis Poëta, qvem colloqventem inducit Plutarchus lib. de eo qvod Pythia non fundat oracula carmine ac pag. 396. ad illum Boëthus Geometra: ποιήματα μὲν γράφεις τοῖς μὲν πράγμασι φιλοσόφως καὶ αὐστηρῶς, δυνάμει δὲ καὶ χάριτι καὶ κατασκευῇ περὶ λέξιν ἐοικότα τοῖς Ὁμήρου καὶ Ἡσιόδου μᾶλλον ἢ τοῖς ὑπὸ Πυθίας ἐκφερομένοις.

Serapio *Rhetor.* Supra, in Alexandrino.

Serapion Anachoreta *Sindonites*, de qvo Palladius in Lausiaca, c. 84.

VII. SO-

unquam quietis manibus, adiuvantes argute multa, multa quibus risum excutiant, dicunt: nunquam interim aut sibi aut auditoribus respirandi facultate permissa: quibus omnibus rebus admirationem imperitis; cordatis & intelligentibus nauseam ac stomachum commovent. Hos igitur novos Serapiones cuperem hanc epistolam cum cura legere, & inspicere num cui vitio affines sint eorum quæ hic à Seneca reprehenduntur. Profuerit eisdem legere & ea quæ super eadem re apud scriptorem noctium Atticarum à Musonio disputantur: quæ & ipsa subjiciam. Musonium, *inquit*, Philosophum solitum dicere accepimus: Cum Philosophus hortatur, monet, suadet, obiurgat, aliudve qvid disciplinarum disserit: tum qvi audiunt, si de summo & soluto pectore obvias vulgatasqve laudes effutiunt, si clamitant etiam, si gestiunt, si vocum ejus festivitatibus, si modulis verborum, si qvibusdam qvasi freqventamentis orationis moventur, exagitantur, & gestiunt: tum scias, & qvi dicit & qvi audit frustra esse: neqve illic Philosophum loqvi, sed tibicinem canere. Animus, inqvit, audientis Philosophum, si qvæ dicuntnr, utilia ac salubria sunt, qvæqve & errorum atqve vitiorum medicinas ferunt, laxamentum atqve otium prolixe laudandi non habet. Qvisqvis ille est qvi audit, nisi ille est plane deperditus, inter ipsam Philosophi orationem & perhorrescat necesse est, & pudeat tacitus, & pœniteat; & gaudeat, & admiretur: varios adeo vultus dispariles-qvé sensus gerat, perinde ut eum conscientiamqve ejus affecerit utrarumqve animi partium aut sincerarum, aut ægrarum, Philosophi pertractatio.

VII. SOPHRONIUS *vir apprime eruditus, laudes Bethlehem adhuc puer, & nuper* (scripsit Hieronymus suum Catalogum A.C. 392.) *de subversione Serapis* * *insignem librum composuit: De virginitate quoque ad Eustochium, & Vitam Hilarionis* ** *Monachi* (*opuscula mea*) *in Græcum eleganti sermone transtulit. Psalterium quoque & Prophetas, quos nos de Hebræo in Latinum vertimus.* Hæc de Sophronio Hieronymus cap. 134. qvæ ita Græce leguntur in versione Catalogi Hieronymiani Græca qvæ sub hujus ipsius Sophronii nomine exstat, cum cætera omnia Hieronymo commemorata pridem interciderint: Σωφρόνιος ἀνὴρ εἰς ἄκρον πεπαιδευμένος, τοὺς ἐπαίνους Βηθλεὲμ ἔτι νέος ὢν συνέθηκεν, ὑπόγυον δὲ περὶ τῆς καταλύσεως τοῦ Σεραπείου ἐπίσημον συνέθηκε λόγον, καὶ περὶ παρθενίας πρὸς Εὐςόχιον, καὶ τὸν βίον Ἱλαρίωνος μοναχοῦ, τὰ συγγράμματά μου, εἰς Ἑλληνικὸν λόγον εὐφυῶς μετέφρασε, καὶ τὸ ψαλτήριον δὲ καὶ τοὺς προφήτας, οὓς ἡμεῖς ἀπὸ τοῦ Ἑβραΐου εἰς Ῥωμαϊκὸν μετηνέγκαμεν. Hanc Græcam Catalogi Hieronymiani versionem primus vulgavit Erasmus, Basil. 1539. 4. exemplar emendatum ac vetustum, ut ait, nactus ex qvo permulta se & depravatissima testatur in Hieronymi Latinis restituisse. Hinc *mirum est quosdam extitisse,* inqvit Stephanus le Moyne notis ad Varia sacra pag. 418. *qui versionem istam Græcam Erasmo tribuere non dubitarint, cum multa extiterint,* ** *MSta Erasmo vetustiora, & versio ista Græca à multis Erasmo vetustioribus etiam citari soleat.* Qvibus verbis notatur ab eo If. Vossius, cujus hæc sunt in notis ad S. Ignatii Epist. ad Smyrnæos pag. 257. *Mihi constat translationem illam Græcam, Sophronii nomen mentiri. Quid? an verisimile est ita Sophronium fuisse negligentem, ut non inspexisset ipsum Ignatium cum Ignatii loca essent vertenda! Sed hoc leve. Versio illa innumeris locis non est Græca: innumeris quoque in locis male Hieronymi mentem expressit. Quidquid in Hieronymo est corruptum, eodem modo sese habet in Græco. Quæcunque in illo Hieronymi Catalogo desunt (deesse autem multa, ex MSS. collatione apparebit) desunt quoque in illo Pseudo Sophronio. Mille id exemplis in tam exiguo scripta comprobare possumus. Sed puto nasutum lectorem satis*

* De illa subversione conferendus Rufinus lib. XI. Hist. Eccles. cap. 27. seq.

** Vossius de Hist. Græcis pag 257. Sophronium auctorem vitæ Hilarionis facit, cujus tantum fuit Græcus interpres.

*** Operæ pretium erat indicare, qvando, & qvibus in locis.

*tis id per se animadvertere - - Mihi in nulla unquam Bibliotheca illam paraphrasin MS. videre contigit. Scripsit quoque nuper Cl. Vir Ismael Bullialdus, illam non extare in Bibliotheca Regia Parisiis. Nec exstare uspiam puto. Aut si exstet, multum vereor, ne à recentissima sit manu exarata, nec CL annos excedente. Nam etiam recentissimi codices Latini ejus Catalogi multo sunt meliores ista paraphrasi Græca. Sed quid facias Erasmo, qui cum primus sit qui illam ediderit, dicit se Sophronii exemplar vetustum & emendatum nactum fuisse? Nisi Erasmus hæc diceret, multum de ejus fide dubitarem. Suspicari tamen aliquis non immerito possit, ipsum nobis supposuisse hanc translationem, idque animi gratia: vel ut ostenderet, si sibi fuisset voluntas, sua aliis affingendi, ad hoc neque defuturum ingenium, neque eruditionem. - - Sed credamus potius illum à nebulone aliquo fuisse deceptum, qui corruptissimum Hieronymi Catalogum nactus Græce à se redditum huic Heroi pro antiqua Sophronii versione venditarit. Eadem forsan manus est quæ paraphrasin illam supposuit, & quæ priorem partem Catalogi Hieronymiani corruperit. Nam quorsum in eo inter scriptores Ecclesiasticos referuntur tot Apostoli qui nihil omnino scripserunt, quorumque vitas apparet desumtas esse * paucis tantum mutatis, ex ineptissimo scripto Dorothei de XII. Apostolis. Inquit Erasmus, Sophronium adjunxisse reliquos istos Apostolos, qui nihil scripserant. Sed unde hoc rescivit, nisi ipse fuerit Sophronius?* Hæc ille. Qvæ vero de vitiis hujus versionis ait vir doctus, partim nimis exaggerata sunt, partim non probant auctorem non esse Sophronium. Deinde qvædam rectius Græca versio, qvam vulgati Latini Codices, MStis antiqvissimis & veteribus scriptoribus, qvi Hieronymi laudant verba, Græcam lectionem comprobantibus, ut in notis ad Catalogum Hieronymi à Rev. Ernesto Salomone Cypriano editum p. 213. pluribus exemplis vel in uno capite de Clemente Rom. pridem ostendi Deniqve negari neqvit Græcam Catalogi Hieronymiani versionem lectam à Svida, qvi loca plura ad ver-

* Sunt illæ ipsæ vitæ, qvæ sine nomine auctoris adjunctæ leguntur Oecumenii commentariis. Unde Stephanus le Moyne notis ad Varia sacra pag. 1059. colligebat, *auctorem versionis Græcæ Catalogi Hieronymiani esse satis antiquum, cum illius Auctoris memoria occurrat apud Oecumenium.* Sed illas vitas ab alio qvam Sophronio adjunctas Tillemontius sibi Tom. XII. memor. pag. 142. persuadet vel eo nomine, qvod recentiorum Græcorum traditiones nimium sapiant. *Elles ont pour l' ordinaire plus de raport aux traditions des Grecs modernes qu' à la retenue des anciens, qui n' aimoient pas à parler de ce qu' ils ne savoient point.*

verbum ex illa adducit, ut in Βασίλειος, Καισάρειος, Γρηγόριος Ναζιανζȣ, Γρηγόριος ὁ καὶ Θεόδωρος, Δάμασος, Ἐπιφάνιος, Εὐσέβιος ὁ Παμφίλȣ, Ἰȣςῖνος φιλόσοφος, Ἰȣςος Τιβεριεὺς, Ἰώσηπος Ἰȣδαῖος, Μεθόδιος, Ὠριγένης, Πολύκαρπος, Φίλων Ἰȣδαῖος. Licet Hieronymum Svidas vel Sophronium nunqvam laudet de nomine. Hinc illam Iſ. Voſſii opinionem rejicit Huetius de claris interpretibus pag. 215. & manifeſtum hominum male ſuſpiciacium errorum appellat lib 1. Origenianorum cap. 2. & ante Huetium improbaverat Jo. Andreas Boſius in exercitatione de teſtimonio Joſephi de CHriſto, cap. 2. §. 30. & introductione in notitiam ſcriptor. Eccleſ. cap. 3. Vide & Stephani le Moyne prolegomena ad Varia ſacra * 16. Græcam illam verſionem neſcio qvare omiſerit Jo. Marcianæus in nova ſua Operum S. Hieronymi editione Pariſienſi. Exſtat autem in veteribus ut Pariſienſi 1623. & Francofurtenſi, A. 1684. fol. Atqve animus mihi eſt eam prelis iterum ſubjicere in nova qvam molior editione Auctorum veterum de ſcriptoribus Eccleſiaſticis, in qvibus familiam ducet Hieronymi Catalogus ita excuſus ut ex altera parte ſemper adpoſita ſint verba Euſebii Græca, qvæ ille ante oculos habuit, ex altera autem hæc Sophronio tributa interpretatio, ſubjunctis in ima pagina brevibus notis. Errorem calami in viro doctiſſimo Lilio Gyraldo omitto, qvi dialogo V. de hiſtoria poëtarum ſcribit, Sophronii librum de viris illuſtribus ab Hieronymo eſſe ex Latina in Græcam linguam converſum. Nam & illi falluntur qvi vel omnium Veteris teſtamenti librorum verſionem Hieronymianam, vel illam qvam ex LXX. Interpretibus compoſuit Hieronymus à Sophronio Græce verſam ſcribunt. Certe ſolam verſionem Pſalmorum & Prophetarum, qvam ex Hebraico Hieronymus adornaverat, Græce Sophronium convertiſſe ex Hieronymi teſtimonio conſtat. Vide Humfredum Hody libro IV. de SS. Bibliorum textibus Originalibus & verſionibus Græcis pag. 630.

Videtur hujus Sophronii fuiſſe *liber pro Baſilio adverſus Eunomium*, laudatus Photio in Bibl. Codice V. ubi eum à perſpicuitate & ſuccincta brevitate & accumine celebrat. At *Epiſtola ad Paulam & Euſtochium* de aſſumtione Mariæ Virginis, qvæ Latine exſtat inter S. Hieronymi opera T. V. edit. Jo. Marcianæi pag. 82. & incipit:

Cogitis me, o Paula & Eustochium, imo charitas CHristi : Sophronio ab Erasmo levi conjectura tribuitur, verum nec Hieronymi eam nec Sophronii, sed scriptoris damnato Nestorio & Eutychis hæresi junioris esse probat Baronius ad A. C. 48. n. 17. seq. & ad Martyrolog. Rom. ad 15. August. Lambecium VIII. pag. 148. & in Diario itineris Cellensis pag. 105. Dubium Combefisio videtur, qvi *è breviario Romano recte ejectam* observat in Bibl. Concionatoria.

Psalterium Sophronio rogante Latine ex Hebraico vertisse se testatur ipse Hieronymus Epistola 134.

Alii Sophronii.

Sophronius de qvo Martialis XI. 109.

*Tanta tibi est animi probitas, orisque, * Sophroni,*
Ut mirer fieri te potuisse patrem.

Sophronius *Abbas*, Eremita, de qvo Jo. Moschus c. 159. prati spiritalis.

Sophronius Patriarcha *Alexandrinus* ab A. C. 844. ad 857. qvem Philosophum ac sapientem fuisse scribit Eutychius T. 2. Annal. p. 441. Confer Eusebium Renaudotum in Historia Patriarcharum Alex. pag. 289.

Sophronius *Alexandrinus* Patriarcha junior, qvi Imperatori Manueli Comneno Mariam Raymundi Antiochiæ Principis filiam uxorem ducenti manus imposuit una cum Luca Chrysoberge CPol. & Athanasio Antiocheno Patriarcha, 25. Decembr. A. C. 1160. Vide Cinnamum lib. V. pag. 228.

Sophronius *Archi Episcopus primæ Justinianæ & Achridarum*, sæculo XVI. cujus Epistolam ad Patriarcham CPol. Græce & Latine exhibet Crusius in Turco Græcia libro IV. Vide eum pag. 341. Idem Crusius pag. 303. 304. exhibet Epistolam Sophronii Hieromonachi in Chio, antea Abbatis, ad Patriarcham CPol. Jeremiam.

Sophronium Patriarcham *CPolitanum* nullum reperio, & miror unde hauserint Lexicorum universalium scriptores Hofmannus & More-

* Primam in nomine Sophronii corripit, producit alteram, qvasi non Σωφρόνιος esset sed Σοφρώνιος.

Morerius, qvi ſæculo XV. in ſede CPolitana Sophronium fuiſſe narrant. Nam & in prima editione Bibl. Patrum fragmentum de Petro & Paulo male exſtat ſub Sophronii CPol. nomine, qvod in aliis Sophronio Hieroſolymitano Patriarchæ adſcribitur.

Sophronius *Hieromonachus Hieroſolymitanus*, à qvo digeſtum ac conſcriptum Typicum S. Sabæ memorat Clariſſ. Montfauconus in Bibl. Coisliniana pag. 561. Τυπικὸν τῆς ἐκκλησιαστικῆς ἀκολουθίας τῆς ἐν Ἱεροσολύμοις ἁγίας Λαύρας τοῦ ὁσίου καὶ Θεοφόρου Πατρὸς ἡμῶν Σάβα, συντεθὲν καὶ συγγραφὲν παρὰ τοῦ ἁγιωτάτου πατρὸς καὶ ἱερομονάχου, κυροῦ Σωφρονίου. Αὕτη ἡ ἀκολουθία γίνεται καὶ ἐν ταῖς λοιπαῖς τῶν Ἱεροσολύμων ἁγίαις μοναῖς. Fortaſſe idem hic cum Patriarcha Hieroſol. de qvo infra.

Sophronius *Monachus Jatroſophiſta*, cujus & Sophronii Hieroſolymitani carmina in Deiparam una cum carminibus Heliæ Syncelli, Michaëlis Syncelli, & Ignatii Grammatici Diaconi de eodem argumento editurum ſe promiſit Allatius ad Euſtathium Antiochenum pag. 284.

Sophronius *Gothiæ Metropolita* circa A. C. 1292. cujus mentio in Codice Græco Cæſareo qvo vitæ Sanctorum continentur, apud Lambecium VIII. pag. 358. & 365.

Sophronius Damaſcenus, Johannis Moſchi familiaris, ex Sophiſta * Monachus S. Sabæ, ac deniqve poſt Modeſtum ab A. C. 629. ad 638. † *Patriarcha Hieroſolymitanus*. Vide Papebrochium in Actis Sanctor. ad XI. Martii Tom. 2. pag. 65. ſeq. Sergii, Cyriqve Monothelitarum conſtans adverſarius, de qvo Combefiſius in Hiſtoria Monothelitarum pag. 22. ſeq. Sub ejus nomine feruntur.

1.) Fragmentum Hypomnematum *de laboribus certaminibus & peregrinationibus Apoſtolorum Petri & Pauli*, Latine in Bibl. Patrum Pariſ. 1575. Tom 2. & 1589. & 1654. Tom. 7. Colon. 1618. Tom. IV. & Lugd. 1677. T. V. pag. 1123. Incipit: *Petrus genere fuit Hebræus.* Elogium Sophronii in Petrum & Paulum Apoſtolos Græce incipit: πάλιν ἡμῖν δυὰς ἀδιάλειπτος.

2) Fragmentum *de Baptiſmate Apoſtolorum*, Græce & Lat. apud Lambecium III. p 52. ſeq. & ad calcem Pſeudo Dorothei Tyrii, qvem cum

* Sophiſtam Sophronium appellat Jo. Moſchus cap. 92. & in præfat.

† Alii 636. qvorum ſententiam Papebrochius loco laudato oppugnat probabilibus argumentis.

cum libris de vita Moysis à Gaulmino illustratis edidi Hamb. 1714. 8. pag. 552. seq. Sub Theodoreti nomine exstat in appendice Cangiana ad Chron. Paschale pag. 438

3) Fragmentum ex *encomio S. Johannis Theologi & Evangelistæ*, Græce & Lat. apud Cotelerium ad Constitutt. Apostol. III. 6. Aliud apud Lambecium III. pag. 100. Meminit & hujus Encomii Hippolytus Thebanus in Chronico: ἐγκωμιάζων δὲ τὸν Εὐαγγελιστὴν Ἰωάννην ὁ ἁγιώτατος Πατριάρχης Ἱεροσολύμων ὁ μέγας Σωφρόνιος, διδάσκει τὴν τοῦ Θεοῦ Ἐκκλησίαν, ὅτι Πατὴρ τοῦ Θεολόγου Ζεβεδαῖος ἦν, Σαλώμη δὲ ἡ μήτηρ αὐτοῦ &c.

4) *In S. Johannem prræcursorem.* Latine in Bibl. Concionatoria Combefisii. Incipit: δίδου ἡμῖν ἡ φωνὴ τοῦ λόγου, τὴν φωνήν.

5) *In S Johannem Chrysostomum.* Memoratur ab Anonymo Saviliano.

6) *Laudes Johannis Eleemosynarii.* Meminit Leontius.

7) *In CHristi natalitia* sermo habitus A. C. 1638. Hierosolymis jam per Sacracenos captis. Exstat Latine in Bibliothecis Patrum ut Tom. 12. edit. Lugd. pag. 206.

8) Sermo *de Hypapante Domini*, è MS. Mediceo versus & Latine editus à Bollando in Actis Sanctor. Tom. 1 Februarii pag. 274. seq.

9) *In SS. quadraginta duos Martyres* Amorienses, Latine in Bibl. Concionatoria Combefisii. Incipit: ἐπὶ τὰ μαρτυρικὰ ἔπαθλα.

10) *Encomium SS. Cyri & Johannis*, Citat Joannes Damascenus l. 3. de imaginibus T. 1. edit. novæ p 387. & septima Synodus Actione IV. ubi fragmenta duo exinde afferuntur T. 3. Binii, p. 561. seq. Edere promisit integrum Græce & Latine Papebrochius ad XI. Martii Tom. 2. p. 67. Laudat Allatius contra Creyghtonum pag. 517. seq. Incipit: ἄλλοι μὲν ἄλλως τοὺς ἁγίους τιμήτωσαν.

11) *Vita S. Mariæ Ægyptiacæ* Latine ex Pauli Diaconi Neapolitani versione, apud Surium ad 2. April. & Græce in Actis Sanctor. ad calcem Tom. 1. Aprilis pag. XIII. licet Sophronium auctorem esse negat Papebrochius Tom. 1. April. pag. 69. Græce tamen sub Sophronii nomine exstat MS. in Bibl. Cæsarea. Vide Lambecium IV. pag. 128. & V. pag. 27. lib. VIII. pag.

pag.231. Etiam in Bibl. Coisliniana p. 126. Incipit: *μυςήριον βασιλέως κρύπτειν καλόν.* Citatur & à Damaſceno 3. de imag. pag. 388.

12) *SS. Archangelorum & Angelorum Encomium.* Exſtat Latine in Bibliothecis Patrum ut Tom. 12. edit. Lugd. pag. 209.

13) *In exaltationem venerandæ Crucis, & in ſanctam ἀνάςασιν.* Sermo Græce & Latine editus à Jacobo Gretſero Tom. 2. de Cruce pag. 88. Hinc Latine in Bibl. Patrum Tom. 12. edit. Lugd. pag. 212. Incipit: *ςαυρȣ̃ πανήγυρις, καὶ τίς ἐ σκιρτήσειε;* Verterat & ante Gretſerum Achilles Statius.

14) *In adorationem S. Crucis & de jejunio*, Latine ab eodem Gretſero pag. 283. edit. primæ & in Bibl. Patrum Tom. 12. edit. Lugd. pag. 213. Incipit: *καὶ οἱ ἰατροὶ μέν.* Vertit Godfridus Tilmannus.

15) *Carmen Anacreonticum de Simeone ſene, CHriſtum ſuſcipiente*, qvod melle ipſo, ut ait, ſuavius Græce edidit Allatius in diatriba de Simeonibus pag. 5. ſeq. Incipit: *ἀπὸ Βηθλεὲμ παρέλθω.*

16) *Epiſtola Synodica ad Sergium Patriarcham CPol.* qvæ incipit *βαβαὶ, βαβαὶ μακάριςοι*, atqve exſtat Latine (non integra qvidem) apud Baronium Tom. VIII. ad A. 633. n. 8. ſeq. ubi teſtatur in Codice alio Græco non ad Sergium ſed ad Honorium Papam inſcribi. Græce & Latine integra in Actis ſextæ Synodi, habitæ adverſus Monothelitarum hæreſin CPoli A. C. 680. Actione X. Tom. 3. edit. Binianæ pag. 113-132. In hac Synodica legitur prolixa illa enumeratio hæreticorum, qvam dedi volumine ſuperiore pag. 483. ſeq.

17) In Actis Synodi ſeptimæ ſive Nicænæ ſecundæ (A. C. 787. celebratæ) aliqvoties laudatur Sophronius, afferunturqve loca ſub illius nomine *ἐκ τȣ̃ λειμωναρίȣ.* Vide Tom. 3. edit. Binianæ pag. 562. 613. 614. & 615. Etiam apud Jo. Damaſcenum lib. 1. de imaginibus Tom. 1. pag. 328. edit. novæ & lib. 2. pag. 344. Et Sophronio tribuit Nicephorus lib. VIII. Hiſt. cap. 41. At conſtat auctorem *λειμωναρίȣ* ſive *prati ſpiritalis*, qvo vita & dicta ſolitariorum deſcribuntur, non eſſe

Sophronium, ſed Sophronii amicum *Joannem Moſchum*, * qvi opus illud Sophronio dedicavit, qvemqve in præf. ἱερὸν καὶ πιστὸν τέκνον, alibi ut cap. 92. 102. 135. fratrem vocat. Meminit & Sophronii cap. 21. 69. 110. 111. 113. 157. 162. & 77. ubi nomen auctor ipſe ſuum ponit: *dixit mihi Sophronius: Vere, Abba JOANNES, hodie nihil ultra ſtudeamus.* Et Stephanum Sophiſtam ſe cum illo refert freqventaſſe. Sophronium etiam ipſum Sophiſtam appellat cap. 92. Abbatem vero cap. 102. Non diffitetur hic ſcriptor, qvi κανονάρχης inter Monachos fuit (cap. 50.) & temporibus Tiberii II. Imp. Oaſin Ægyptii petiit, (c. 112.) præ manibus ſe habuiſſe Vitas Patrum & ſententias ante ipſum neſcio qvibus auctoribus deſcriptas cap. 212. & βιβλίον γεροντικὸν ** cujus meminit p. 50. Ex his credibile eſt fabulas qvas non paucas habet, eum bona fide transſcripſiſſe. Palladii Abbatis, velut æqvalis ſui meminit cap. 176. paſſimqve invehitur in hæreſin Severi Acephali. Cum Italice modo typis excuſum exſtaret hoc opus, Latine ex *Ambroſii Camaldulenſis* verſione primus edidit *Aloyſius Lipomannus* Venet. 1558. 4. Deinde poſt editionem Colonienſem, 1583. (& Bigneanam in Bibliotheca Patrum Pariſ. 1575. T. 2. & 1589. T. 7.) *Heribertus Rosweydus*, in Vitis Patrum Antvverp. 1617. 1628. fol. libro decimo, additis etiam brevibus notis. Aliam *Paſchaſii Auriaci*, Ordinis Minorum Inſulani verſionem, dubito an editam, memorat Poſſevinus Tom. 2. apparatus ſacri pag. 426. Hinc Græce & Latine in Auctario Bibl. Patrum edidit Fronto Ducæus T. 2. p. 1057. Pariſ. 1624. fol. Lacunas ex Codice 2466. Bibl. Regiæ Pariſ. & tribus Bibl. Colbertinæ ſupplevit, multaqve emendavit *Cotelerius* T. 2. monument. Eccleſiæ Græcæ, Pariſ. 1681. 4. pag. 341-456. Extat & Latine in Bibl. Patrum Pariſ. 1654. Tom. 13.

18) Acta

* Τοῦ Μόσχου, Vide Photium Cod. 199. & Heriberti Roſweidi prolegomena ad Vitas Patrum pag. 20. ſeq. Pro *Johanne Evirato*, ut habet Lipomanni editio, Græcus Codex qvem Cotelerius inſpexit, habet Ἰωάννου τοῦ Εὐκρατᾶ, *Joannis Eucratæ*, Tom. 2. monument. pag. 341. 655. Lambecium VIII. pag. 399.

** Nonnulli hoc Johannis Moſchi λειμωνάριον appellant νέον πατερικόν, alii νέον παράδεισον, reſpectu vetuſtioris λειμωναρίου nempe, de qvo Photius Cod. 198.

18) Acta S. Anastasii Persæ Sophronium auctorem habere conjicit Baronius ad A. C. 627. num. 1.

Alius Sophronius Patriarcha Hierosol. junior, sæculo XVI. cujus Epistola ad Manuelem Ducem exstat Græce & Latine in Turco-Græcia Martini Crusii libro IV. pag. 296.

CAPUT XXII.

DE PAPPO & THEONE Alexandrinis, Theonisqve filia HYPATIA, & Hypatiæ discipulo SYNESIO Episcopo.

Pappi Alexandrini ætas & scripta. 1. *De editis libris ejus* μαθηματικῶν συναγωγῶν. 2. *Index scriptorum in illis allegatorum.* 3. *Commentarius in Ptolemæi magnam syntaxin.* 4. *Alii Pappi.* 5. *De Theone Alex.* 6. *Ejus scripta deperdita.* 7. *Commentarii, qui extant in Euclidem, Aratum, Ptolemæum.* 8. *Index scriptorum in magna Ptolemæi Syntaxi & Græcis ad eam Commentariis allegatorum.* 9. *De Hypatia.* 10. *Ejusque discipulo Synesio.* 11. *Scripta Synesii edita.* 12. *Index eorum ad quos Epistolas scripsit.* 13. *Synesii editiones.* 14. *Scripta deperdita.* 15. *Alii Synesii.* 16. *Epistola ad Dioscorum Serapidis sacerdotem de magna arte, Græce & Latine.* 17.

I.

PAPPUS Alexandrinus Philosophus, Theodosii magni temporibus vixisse à Svida * traditur, qvi imperio præfuit ab A.C. 379. ad 395. Rei Mathematicæ insigniter studiosum ac peritum scripta ipsius qvæ exstant testantur: plura autem alia scripserat qvæ interciderunt, ut χωρογραφίαν οἰκουμενικὴν, *Universalem Chorographiam*, sive *descriptionem locorum per totum orbem*: Ποταμοὺς τοὺς ἐν Λιβύῃ, *de fluviis Africæ.* Ὀνειροκριτικά. *Somniorum interpretationes.* Meminit idem Svidas. Citatur Pappus à Marino Procli di-

* Svid. in Θέων & Πάππος.

diſcipulo in προθεωρία ad data Euclidis, qvi reſpicit ad illius opus μαθηματικῶν συναγωγῶν, ſive *Mathematicarum collectionum libros*, qvi à medio libri ſecundi usqve ad octavi finem Græce fuere in Bibl. Iſaaci Voſſii, atqve in Bodlejana inter libros Savilianos aliisqve in Bibliothecis reperiuntur.

II. Græce nihil adhuc ex his lucem adſpexit, niſi *aliquot lemmata libri ſeptimi*, qvæ cum verſione ſua produxit *Marcus Meibomius* dialogo de proportionibus edito Hafniæ 1655. fol. pag. 154. & 156. atqve *libri ſecundi propoſitio XV. usque ad XXVII.* ſive extremam, qvæ methodum multiplicandi majores numeros continent, & ex Codice Saviliano cum verſione & notis *Joh. Walliſii* prodierunt ad Ariſtarchi Samii calcem Oxon. 1688. 8. & in tomo tertio operum laudati Walliſii, Oxon. 1699. fol. pag. 597-614. *Pars præfationis ad librum* VII. Hermodoro filio inſcriptum, in qva de veterum Analyſi geometrica tractat & Euclidis Data deſcribit eorumqve uſum indicat, Græce cum Commandini verſione legitur in prolegomenis *Davidis Gregorii* ad luculentam illam Euclidis editionem Oxon. 1703. fol. Deniq; *Præfatio integra libri VII.* in qva argumenta librorum duorum Apollonii Pergæi περὶ λόγου ἀποτομῆς, totidem περὶ χωρίου ἀποτομῆς, 2. περὶ διωρισμένης τομῆς, 2. περὶ ἐπαφῶν, & Euclidis 3. librorum πορισμάτων, Apollonii τόπων ἐπιπέδων 2, & 2. νεύσεων atqve Conicorum 8. nec non *lemmata librorum* περὶ λόγου καὶ χωρίου ἀποτομῆς, Græce & latine edita ab *Edmundo Halley* ante Apollonii Pergæi libros duos de ſectione rationis ex Arabico verſos, qvibus totidem de ſectione ſpatii ex ingenio ſuo reſtitutos ſubjunxit. Oxon. 1706. 8. *Liber tertius, quartus, quintus, ſextus, ſeptimus & octavus* Latine tantum hactenus viderunt lucem ex verſione *Federici Commandini* Urbinatis qvi commentarios etiam addidit. Piſauri 1588. Venet. 1589. atqve iterum Piſauri 1602. fol. Sed præſtantiſſima editio eſt qvam Carolus Manoleſſius paravit Bononiæ 1660. fol. cujus hæc ſunt verba:

Fidem meam dudum in Galilæi operibus tibi oppignoratam ut liberare incipiam, Pappi Mathematicas profero Collectiones, in quibus emaculandis qualem, quantamve inſumpſerim operam facile tibi periculum prioris illius cum mea hac editione facienti innoteſcet. Uſus ſiquidem labore, & judicio Virorum tum Græcæ linguæ, tum Mathematicarum, quos Studiorum Mater Bononia educat, peritiorum effeci ut deterſæ ſint mendæ prope innumeræ, quibus Græcus undiq; ſcatebat contextus, & (quod caput eſt) reſtituti litterarum Characteres in figuris quamplurimis

rimis

rimis perperam dispositis, qui quantum operi adderent difficultatis nemo alius demonstrationum, nuperrimè licet, initiatus est qui nesciat. Latina quoque seu Versio, seu Commentatio diligentissima interpunctione quantum fieri potuit ab amphibologico sensu est vindicata; adeo ut emaculatiorem, aut diligentiorem editionem nullam fieri posse hac nostra existimem. Sed id anteænium esto. Jam tum menti obversantur Apollonii Conica, Archimedis Opera, ut Trigonum priscorum summorum in Mathesi Virorum perficiam. Hisce addam Neotericos primæ notæ Auctores, Guidonem Ubaldum è Marchionibus Montis, Federicum Commandinum, Lucam Valerium, Bonaventuram Cavalerium, Benedictum Castellum, quorum Opera vel cœpere formis nostris iterum vivere, vel partum secundum iisdem ab Typis præstolantur.

Jam olim *Johannes Baptista Raymundus* ad Paulum V. Pontificem scripsit in præfat. ad librum Tasriph * sive Grammaticam Arabicam, Romo 1610. 4. *Apparabam etiam è longa nocte, in qua sepulti jacent, in aspectum lucemque proferre libros omnes quos Pappus Alexandrinus ad certam & evidentem rerum Mathematicarum scientiam, quam resolutivam vocant, comprehendendam necessarios testatur.*

Contractam Pappi collectionem exhibet *Marinus Mersennus* in synopsi Mathematica Paris. 1644. 4. sed illis tantum propositionibus allatis, qvæ absqve schematibus possunt intelligi, testatus Græcum Codicem Pappi extitisse in Bibliotheca Lescuierii Senatoris.

Johannem Gallæsium novissime Pappi editionem molitum, didici è Memoriis literariis Trevoltinis A. 1707. Augusto p. 1431.

Claudius etiam Nicasius pag. 8. diss. Gallice editæ de forma ac figura sirenum Paris. 1691. 4. testatus est *Jo. Baptistam Lantinum* parare editionem Græcolatinam Pappi Alexandrini de numeris, atqve Arithmeticæ Nicomachi Geraseni. Illa Pappi de numeris non alia mihi videntur, qvam qvæ Clariss. Wallisio nos debere jam monui. Nonnulla Pappi attigit vertitqve & illustravit ante Commandinum *Barptolomæus Zambertus & Franciscus Maurolycus.* Vide Gesneri Bibl. in Maurolyco.

Pluresne libros hocce συναγωγῶν opus complexum fuerit, qvam octo, haud constat, nam in præfat. ubi duodecimum librum allegare videtur pag. 252. incertum est propter luxata latinæ versionis verba, an alterius potius scriptoris (Euclidis fortasse) librum

Cc 3 duo-

* Vide Tentzelium in dialogis menstruis Anni 1692. pag. 569.

duodecimum Elementorum intelligat. Cæterum profitetur ſe Pappus omnia ſcripta neceſſaria ad univerſam Matheſeos cognitionem hoc opere voluiſſe complecti, ne qvicqvam opus eſſet extrinſecus inqvirere ut ait libro VIII. p. 481, licet in libros magna ex parte depravatos, & principio ac fine carentes incidiſſe ſe qveritur pag. 482. Libros duos primores Arithmeticis impendit, atqve in illis expoſuit qvæ de numerorum diſciplina tradidere Euclides, Archimedes, Nicomachus aliiq;: libro tertio, qvarto, qvinto Geometrica tractat ex Euclide & Archimede. Sextus Sphærica ex Theodoſio potiſſimum perſeqvitur: Septimo Euclidis data, ac poriſmata, variaqve ſcipta Apollonii Pergæi. Octavo Mechanica ex Herone & aliis. Sed ut qvos auctores ſecutus Pappus ſit, eo liqvidius conſtet, ece tibi ſcriptorum indicem qvorum ille mentionem facit.

III. Index ſcriptorum in Pappi Mathematica collectione laudatorum

compoſitus a me ad paginas editionis Bononienſis.

Ari-

ap-

IV. Svidas ſcriptum reliqvit, à Pappo compoſitum eſſe ὑπόμνημα εἰς τὰ τέσσαρα βιβλία τῆς Πτολεμαίου * μεγάλης συντάξεως. *Commentarium in libros quatuor magnæ ſyntaxeos Claudii Ptolemæi.* Sed hodie ſub Pappi nomine habemus tantummodo *commentarium in libri quinti partem*, pag. 231-236. edit. Græcæ Ptolemæi Baſil. 1538. Deinde ſeqvitur: λείπει τὰ Πάππου. Hinc iterum pag. 245. ſeq. τὸ δὲ ἑξῆς τοῦ Πάππου. Atqve hinc *Theonis* Alexandrini commentarii in qvintum & cæteros Ptolemæi libros ſuccedunt pag. 237. τοῦ Θέωνος εἰς τὸ λεῖπον τοῦ Πάππου. In primum vero ac ſecundum librum qvemadmodum in qvartum qvoqve, commentarius eidem Theoni tribuitur: in tertium autem *Nicolao Cabaſilæ*. τοῦ Θέωνος τὸ τρίτον λείπει, καὶ οὐδὲ εὑρίσκεται τὸ σύνολον. Si MSti Codices ſuffragarentur, etiam commentarium in primum, † ſecundum & qvartum librum

* Confer Gaſſendum Tom. 5. Opp. pag. 381.
† Commentarius in primum librum Theoni diſerte tribuitu Cabaſila ad librum 3. pag. 151. & à Theone ipſo agnoſcitur p. 316. Sic & in cæteros libros.

librum Pappo libenter tribuerem, ut Pappus libros qvatuor primores (ex qvibus perditus sit tertius) illustraverit, & qvinto fuerit immortuus, Theo autem deinde reliqva suppleverit, totumqve opus recensuerit. De Theone Pappi æqvali statim infra hoc capite sum dicturus: de Nicolao Cabasila Archiepiscopo Thessalonicensi qvi circa A. C. 1350. claruit, ejusqve scriptis adire juvabit Leonem Allatium libro de Nilis p. 72. seq. edit. à me curatæ, & Bernhardum de Montfaucon, V. C. qvi plura ejus inedita commemorat in Bibliotheca Coisliniana pag. 426. seq. Theonis & Pappi commentarios ad magnam Syntaxin laudavit etiam Eutocius qvi Justiniani Imp. temporibus vixit, ad librum Archimedis de Circuli dimensione pag. 49. *εἴρηται δὲ Πάππῳ καὶ Θέωνι καὶ ἑτέροις πλείοσιν ἐξηγουμένοις τὴν μεγάλην σύνταξιν τοῦ Κλαυδίου.* Facit iterum utriusqve mentionem ad librum de sphæra ac Cylindro pag. 28. *ὡς ἔστιν εὑρεῖν ἐντυγχάνοντας Πάππῳ τε καὶ Θέωνι καὶ Ἀρκαδίῳ ἐν πολλοῖς συντάγμασι οὐκ ἀποδεικτικῶς ἀλλ' ἐπαγωγῇ τὸ λεγόμενον παριστῶσιν.*

V. Alii Pappi.

In memoriam mihi revocat hic Pappus, Theologum Ecclesiæ nostræ hoc nomine *Johannem Pappum*, Hieronymi Pappi Consulis Lindaviensis F. virum singularis memoriæ vi admirandum, & doctrina ac Zelo laudatissimum, qvi diem obiit Argentarati A. C. 1610. De ejus scriptis ac vita laudibusq; consuli possunt D. Jo. Conr. Dannhauerus in Homiliis Academicis T. 2. p. 701. seq. B. Jo. Fechtius in apparatu ad Epistolas Marbachianas pag. 135. seq. & in Historia Colloqvii Emmendingensis qvod A. 1590. habitum est, capite 8. Matthias Berneggerus in decade Oratt. pag. 53. seq. Georgius Serpilius in Epitaphiis Theologorum Svevicorum pag. 115. Reinhardus Henricus Rollius in Bibliotheca nobilium Theologorum p. 187. seq. & 510. & Joh. Balthasar Niehenck in Theologo Lutherano fama & vita nobili pag. 50. qvi de Pappo hoc dicturus, dubium relinqvit utrum ille inter majores suos computare potuerit, qvorum millenis alter, alter bis millenis fere annis illum antecessit, Pappum nostrum Alexandrinum,

an Pappum Historicum cujus mentionem injicit Plutarchus * in Demosthenis vita, an juniorem multis lustris Leonhardum Pappum Episcopum Constantiensem, qvi Leopoldi gloriosæ memoriæ Imp. ad Helvetios Legatus fuit A.C. 1674. Fuit & Pappus in Armenia Episcopus, qvi Concilio Gangrensi adversum Eustathium Sebastenum interfuit, non diu post primam Synodum Nicænam.

VI. Pappi Alexandrini æqvalis, teste Svida, atqve adeo Theodosii Magni ætate clarus fuit THEO Alexandrinus, in Museo, a) sive præclaro eruditorum Virorum contubernio qvod Alexandriæ in Bruchio à Ptolemæi Philadelphi temporibus b) floruit, sodalis, à Theone Mathematico c) qvi Hadriani tempore observationes d) Astronomicas suscepit, qvemqve ipse Θέωνα παλαιὸν appellat, distinguendus, licet & ipse Mathematicus. Pater *Hypatiæ*, e) doctissimæ & Mathematicarum etiam disciplinarum peritissimæ fœminæ. Ipse meminit diligentissime observatæ à se

* Pag. 860. Πάππος τις οὗ τὴν ἱστορίαν Ἕρμιππος ἀνείληφε. Obiter notare licet qvod apud Pollucem IV. 19. inter personas Comicas refertur Πάππος, de qvo Casaubonus lib. 1. de Satyrica poësi cap. 4. & Meursius parte 2. Exerc. Critic. c. 12. Hic apud Isidorum legit *Pappus* in glossar. pro *Pappas*, *pædagogus qui sequitur studentes*. Sed *Pappas* habent etiam Juvenalis Codices VI. 633.

a) Svidas: Θέων ὁ ἐκ τοῦ Μουσείου, Αἰγύπτιος φιλόσοφος, σύγχρονος δὲ Πάππῳ τῷ φιλοσόφῳ αὐτῷ Ἀλεξανδρεῖ. Ἐτύγχανον δὲ ἀμφότεροι ἐπὶ Θεοδοσίου βασιλέως τοῦ πρεσβυτέρου.

b) Vide Jo. Frid. Gronovii & Ludolphi Kusteri diatribas de Museo Alexandrino, Tomo VIII. thesauri Antiqv. Græcar. & D. Adami Rechenbergii dissertationem excusam Lipsiæ A. 1709. aliosqve laudatos à me III. 19. pag. 487. & IV. 30. p. 369.

c) De illo dixi libri 3. cap. 5. qvemadmodum de aliis Theonibus lib. 4. cap 31. Jam lubet annotare falli Jac. Gothofredum qvi pag. 337. seq. ad Philostorgium, eundem cum nostro Hypatiæ parente putat esse Theonem cujus Eunapius in vita Jonici meminit. At illum Eunapius ait claruisse ἐν Γαλατίᾳ, (hoc est in Galatia, non ut Hadr. Junius in Gallia) cum noster Alexandriæ perpetuo vixerit. Ille Medicus fuit: fortasse Archiater ille Theo, cujus liber ἄνθρωπος inscriptus memoratur à Photio Cod. 220. At noster Philosophus ac Mathematicus.

d) Theo in lib. X. pag 395. μίαν μὲν ὑπὸ Θέωνος παλαιοῦ μαθηματικοῦ γεγενημένην, ὃς ὑπὸ Ἀδριανοῦ ἐποιεῖτο τὰς τηρήσεις.

e) de ea infra hoc capite.

à ſe Eclipſeos ſolaris f) Alexandriæ ſub meridiem diei XXII. menſis Payni (ſecundum alios Ægyptios Thoth) Anno Nabonaſſari 1112. hoc eſt CHriſti 365. Tum Eclipſeos Lunaris g) eodem Anno 1112. Nabonaſſari ſive anno Diocletiani 81. die prima menſis Athyr, ut Alexandrini tempora computabant, ſecundum alios vero Ægyptios menſis Phamenoth. Nec non *συνοδικῆς συζυγίας* eodem anno 1112. Nabonaſſari. h)

VII. Deperdita Theonis ſcripta hæc à Suida memorantur:

Μαθηματικά, *Mathematica*, niſi commentarios qvos habemus in Ptolemæi magnam ſyntaxin intelligit, hanc enim in limine prooemii *μαθηματικὴν σύνταξιν* Theo appellat.

Ἀριθμητικά. Arithmetica.

Περὶ σημείων καὶ σκοπῆς ὀρνέων, καὶ τῆς τῶν κοράκων φωνῆς. De auſpiciis & voce corvorum.

Περὶ τῆς τȣ͂ κυνὸς ἐπιτολῆς. De Ortu caniculæ.

Περὶ τῆς τȣ͂ Νείλȣ ἀναβάσεως. De Nili adſcenſu ſive incremento.

Εἰς τὸν μικρὸν Ἀστρολόγον ὑπόμνημα in parvum aſtrologum commentarius, ita enim legendum mihi videtur pro: *εἰς τὸν μικρὸν ἀστρολάβον, in parvum aſtrolabium.* Nam poſt *μέγαν ἀστρολόγον* ſive magnam Syntaxin Ptolemæi habebant libellos Theodoſii Tripolitæ, Avtolyci, Ariſtarchi, Hypſiclis ac Menelai, qvos cum Datis Euclidis in unum volumen compingebant, & *μικρὸν ἀστρολόγον* appellabant, ut notavi lib. 3. cap. 5. §. 12.

VIII. Scripta quæ exſtant.

Exſtant hodie Theonis illius 1. *ἔκδοσις ac recenſio elementorum Euclidis*, de qva dixi lib. 3. capite 14. §. 2.

f) In librum VI. pag. 332. *κατ' Αἰγυπτίȣς τῷ αριβ ἔτει ἀπὸ Ναβονασσάρȣ βασιλείας μετὰ β, ϛ', γ'', ὥρας ἰσημερινὰς, τῆς ἐν τῇ κδ' τȣ͂ Θὼθ μεσημβρίας, κατὰ δὲ Ἀλεξανδρέας πρὸς τὰ καιρικὰ καὶ ἁπλῶς λαμβανόμενα νυχθήμερα. αριβ τῆς αὐτῆς βασιλείας μετὰ τὰς ἴσας ἀπὸ μεσημβρίας ὥρας ἰσημερινὰς β', ϛ', γ'', τῆς ἐν τῇ κβ' τȣ͂ παῦνὶ μεσημβρίας.*

g) Id. pag. 284. Scaliger de emendat. temp. V. pag. 496.

h) Theo in lib. 6. pag. 277.

2. *Fragmenta commentarii in Ptolemæi* πρόχειρον κανόνα, *Canonem expeditum* sive succinctam recensionem Chronologicam Regum à Nabonassaro ad Antoninum Pium, de qva lib. 4. cap. 14. §. 6. Hujus commentarii Theonis meminit Svidas, ex qvo tunc inedito nonnulla attulit Jac. Golius ad Alfraganum pag. 17. seq. & 46. alibi p. 59. testatus ab Arabibus qvibusdam, ut Kauxiano Gilæo pro Canonis ipsius auctore Theonem haberi, perperam sane: unde & Alfraganus tabulas illas sive Canonem non sub Theonis sed Ptolemæi recte laudat nomine. Theonis Commentarius in Canones Ptolemæi ad *Epiphanium* filium (eundem cui commentarios in Magnam Syntaxin dicavit) MStus exstat in Bibl. Laurentiana Florentiæ, in Codice Sæculi XIV. Fragmenta qvæ dixi ex Codicibus Vossianis Græce & Latine edidit Henr. Dodvvellus ad Calcem Dissertationum Cyprianicarum, Oxon. 1684. 8. qvæ deinde subjunctæ S. Cypriano Joh. Felli, Episcopi Oxoniensis curis recensito, Oxon. 1685. fol. Brem. 1690. fol. & Amstelod. 1700. fol.

3. *Scholia in Aratum* huic Theoni tribuunt Jo. Baptista Ricciolus in Almagesto, Ludolphus Kusterus ad Svidam, aliiqve viri docti, licet qvalia hodie exstant, ex aliorum etiam scholiis interpolata esse jam notare me memini lib. 3. cap. 18. §. 4.

4. *Commentarius in magnam Ptolemæi Syntaxin.* Opus ipsum Ptolemæi (de qvo lib. 4. cap. 14. à me dictum fuit) tredecim libris constat, sed ὑπομνήματα qvæ Græce cum præfat. Joachimi Camerarii ad Senatum Noribergensem ex Codice Cardinalis Bessarionis ad calcem magnæ syntaxeos prodiere Basil. 1538. fol. non in omnes libros, nec Theonis omnia sunt, ut supra in Pappo jam attigi. In procemio *Epiphanium* filium Theo alloqvitur, in cujus gratiam etiam commentarios in Canones προχείρους adornavit: συνεχέστερον προτρεπόμενος παρὰ τῶν ἀκροατῶν, τέκνον Ἐπιφάνιε, ὑπαγορεύειν εἰς τὰ ἑκάστῳ δοκοῦντα δυσχερῆ τῆς Πτολεμαίου μαθηματικῆς συντάξεως, καλῶς ἔχειν ἡγησάμην, τὸν ὑπομνηματισμὸν ταύτης ποιήσασθαι &c. Theonis exstant commentaria in librum *primum*, *secundum*, *quartum*, in majorem partem *quinti*, in *sextum*, *septimum*, (in cujus exordio iterum filium *Epiphanium* alloqvitur) *octavum*, *nonum*, *decimum*, in *decimum tertium*. Commentarius in librum tertium est *Nicolai Cabasilæ*, in qvinti initium & partem *Pappo* debetur: at in decimi extremam partem, undecimum integrum & duodecimi priorem partem majorem desideratur. Latine

qvi

qvi verteret hos commentarios, repertus fuit ante centum amplius annos *Joh. Baptista Theophilus*, Urbinas, cujus interpretationem MS à Viviano traditam sibi, ut Regis Christianissimi Bibliothecæ inferretur, narrat Joannes Mabillonius in itinere Italico pag. 193. At Gerh. Jo. Vossius de scientiis Mathematicis pag. 165. testatur librum primum commentariorum Theonis editum esse Neapoli A. 1605. ex versione latina *Johannis Baptistæ* Neapolitani.

IX. Indiculus scriptorum in Ptolemæi magna Syntaxi & Græcis ad eam Commentariis laudatorum.

concinnatus à me ad editionem Græcam Basileensem.

Ptol. paginas magnæ Syntaxeos, *Th.* Commentariorum Græcorum denotat.

ab

ἐν τῷ

Nicolaus Cabaſila in librum III. pag. 131-194. CPoli ſcripſiſſe videtur ut colligo ex pag. 182. ubi meridiani Alexandriæ differentiam à Meridiano Byzantii annotat.

Obſervationes ἁπλούστεραι. Th. p. 39.

Οἱ παλαιοί. Ptol. pag. 83. 209. 231. Th. pag. 216. οἱ παλαιότεροι μαθηματικοί. Th. pag. 140. 206. 235. 261. παχυμερεστέραις κατεχρήσαντο ἐπισκέψεσι. Th. pag. 195. αἱ πλεῖσται τῶν παλαιῶν τηρήσεις ἀνεξετάστως καὶ ἀκριβῶς γεγραμμέναι. Th. 373. 375. Itaqve παλαιότεραι ταῖς ἀκριβεστέραις opponuntur, 380.

Pappus Alex. in librum qvintum pag. 231-236. & 245. ſeq.

Parallelorum circulorum per terrarum orbem deſcriptio. Ptol. p. 28. ſeq. (Latine apud Bedam libro de Natura rerum cap. 6. *ex ſecundo libro Ptolemæi de magna operatione, quod Almageſtum inſcribitur*, Tom. 2. Opp. pag. 38. ſeq.)

Οἱ γνησίως φιλοσοφήσαντες. Th. pag. 1.

Plato Th. 372. ejus qvinqve πολύεδρα τεταγμένα σχήματα. pag. 17.

Ptolemæus obſervationes ſuas ad meridianum Alexandriæ Ægypti computat. Ptol. pag. 58. 79. 95. 111. 122. 123. 125. 141. 142. 157. 170. 171. Th. pag. 182. ἐν τοῖς περὶ τῶν ἀπλανῶν ἀστέρων ἐπιδείξομεν. Ptol. pag. 59. (reſpicit librum ſeptimum magnæ Syntaxeos.) obſervationes accurate inſtituit æqvinoctii anno XVII. Hadriani * p. 77. & anno III. Antonini (Pii) à morte Alexandri CCCCLXIII. 62. 72. Th. 167. Eclipſes tres obſervavit Alexandriæ, primam anno XVII. alteram XIX., tertiam XX. anno Hadriani. 98. inde emendandum pag. 102. τῷ η' ἔτει Ἀδριανοῦ & ſcribendum τῷ ιθ'. Alia obſervatio facta anno ſecundo Antonini, Ptol. 111. 167. ubi & plures fixarum obſervationes teſtatur ſe feciſſe κατ' ἀρχὴν Ἀντωνίνου. Adde 172. 206. Th. 358. 384. 385. 386. 393. 399. Aliæ obſervationes XI. anno Hadriani Ptol. 263. XV. p. 245. Th. 403. XVII. Ptol. 255. 263. XVI. & XVIII. Ptol. 231. 233. 240. & XIX. pag. 233. 245. & XX. pag. 123. 263. Th. pag. 258. XXI. Ptol. 239. 240. 255. Th. 396. 397. & Antonini I. (Nabonaſſari DCCCCLXXXIV.) Ptol. 231. 233. 242.

* Male *Domitiani* in verſione Trapezuntii.

εἰς τὸ πρῶτον βιβλίον ὑπομνήμασι. 316. ἐν τῷ δευτέρῳ βιβλίῳ τὴν τῦ τοιύτυ λόγυ λῆψιν ἀπεδείκνυμεν. 305. ἐν τῷ γ' καὶ δ' βιβλίῳ ἐδηλῦμεν. 377. ἡ ἡμετέρα δι' Ἀλεξανδρείας οἴκησις. 105. 332. τοῖς διδαχθεῖσιν ἡμῖν ἐπὶ τῦ εἰς τὸ πρῶτον βιβλίον σφαιρικῦ θεωρήματος. 110. ἐν τῷ πρώτῳ τῶν εἰς τὴν σύνταξιν βιβλίων ἐδίδαξε Θέων. (Nic. Cabaſila in lib. 3.) p. 131. Terram æternam ſtatuit Theo p. 199. ἐν τοῖς περὶ τῶν ἐκλείψεων (ad lib. IV. Syntaxeos) διαληψόμεθα. 202. καθάπερ ἐν τῷ τρίτῳ βιβλίῳ ἐπὶ τῆς ἡλιακῆς ἀνωμαλίας ἀπεδείκνυμεν. 206. 220. ἐδείξαμεν ἐν τοῖς εἰς τὸ τρίτον βιβλίον σχολίοις. 296. ἐν τῷ γ' βιβλίῳ διεξήλθομεν. 379. 382. ἐν τῷ πέμπτῳ βιβλίῳ ἐδηλῦμεν. 387. δέδεικται ὑφ' ἡμῶν ἐν τῷ εἰς τὸ τέταρτον βιβλίον σχολίῳ 258. δέδεικται ἡμῖν εἰς τὸ ε' βιβλίον. 285. δέδεικται ἡμῖν ἐν τῇ ἐκδόσει τῶν στοιχείων (Euclidis) πρὸς τῷ τέλει τῦ ἕκτυ βιβλίυ. Th. pag. 50. Obſervationis à ſe factæ Alexandriæ Anno LXXXI. Diocletiani (Nabonaſſari MCXII.) meminit 284. 319. 332.

Theodoſii Sphærica. Th. pag. 37. σφαιρικὸν θεώρημα. 71. δέδεικται καὶ τῦτο ἐν τῷ ιη' θεωρήματι τῦ δευτέρυ τῶν σφαιρικῶν. 86. καθάπερ ἐν τῷ δευτέρῳ τῶν σφαιρικῶν ἐδείχθη. 92. 99. 104.

Timocharis. Ptol. p. 164. 166. 168. 169. Th. 356. Supra in Ariſtyllo. Ejus obſervationes non dignæ fide, utpote ὁλοσχερῶς εἰλημμέναι. Ptol. pag. 168. obſervationes inſtituit Alexandriæ anno XLVII primæ periodi ſive ἑκκαιεβδομηκονταετηρίδος Calippicæ. (Nabonaſſari CCCCLXV.) Ptol. p. 169. & anno XXXVI. Periodi 1. Calippicæ, Nabonaſſari CCCCLIV. pag. 170. 171. & anno periodi primæ Calippicæ XLVIII. Nabonaſſari CCCCLXVI. p. 170. Anno XIII. Philadelphi, Nabonaſſari CCCCLXXVI. Ptol. pag. 242. Th. 399. 400.

Zenodorus ἐν τῷ περὶ ἰσομέτρων σχημάτων. Th. pag. 11.

X. HYPATIAM Theonis filiam, à Patre edoctam licet, atqve eruditiſſimam, paucis perſtringere ſatis fuerit, qvoniam diligentius de illa jam dixerunt viri clariſſimi i) & nihil ex ejus ſcriptis ætatem tulit. Unicam enim qvam ſub ejus ferunt nomine

i) De Hypatia videndus inprimis Tillemontius Tom. 14. memor. Eccleſ. pag. 274. ſeg. Jac. Gothofredus ad Philoſtorgii VIII, 9. Valeſius ad Socratis VII, 15. Meur-

verſam latine *Epiſtola* k) brevis *ad Cyrillum Alex.* pro ſuppoſititia habetur non ſine certiſſima ratione. Philoſophiam docuit, & mathemata, l) *Iſidori* Philoſophi conjux, m) ſed ita ut conjugii uſu abſtineret. Inſano plebis Alexandrinæ tumultu, præfecti Alexandrini Oreſtis cum Cyrillo inimicitias n) Hypatiæ imputantis,

ſius ad Heſychium illuſtrem pag. 209. & Ægidius Menagius in Hiſtoria mulierum Philoſopharum, qvi tamen fallitur cum pag. 56. putat in Salmaſii Epiſtola Obſervationibus ad jus Atticum & Romanum errore typographico vel memoriæ lapſu Hippiam pro Hypatia appellari. Nam utiqve de Hippia Sophiſta non de Hypatia ibi Salmaſius loqvitur, reſpicitqve ad ea qvæ de Hippia nullum genus artis vel opificii inexpertum relinqvente narrat Apulejus in floridis. Præterea Rev. D. Jo. Andreæ Schmidius diatribam de Hipparcho, duobus Theonibus atqve Hypatia vulgavit Jenæ 1691. 4.

k) Epiſtola illa exſtat in Synodico contra tragœdiam Irenæi, qvod poſt Chriſtianum Lupum edidit Stephanus Baluzius in Tom. 1. Concilior. pag 926 & Jo. Garnerius in Auctario Theodoreti pag. 673. Epiſtolam integram etiam exhibet Menagius, qvi eam Hypatiæ nomen mentiri non dubitat, qvemadmodum nec Tillemontius Tom. 14. Memor Eccleſ. pag. 606.

l) Socrates VII. 15. de Hypatia: Ἐπὶ τοσȣ̃τον πρȣ̃βη παιδείας, ὡς ὑπερακοντίσαι τȣ̀ς κατ᾽ αὐτὴν φιλοσόφȣς, τὴν δὲ Πλατωνικὴν ἀπὸ Πλωτίνȣ καταγομένην διατριβὴν διαδέξασθαι, καὶ πάντα τὰ φιλόσοφα μαθήματα τοῖς βȣλομένοις ἐκτίθεσθαι. Διὸ καὶ οἱ πανταχόθεν φιλοσοφεῖν βȣλόμενοι κατέτρεχον παρ᾽ αὐτήν &c. Eadem ex Socrate Hiſt. Tripartita XI. 12. & Nicephorus XIV. 16. Philoſtorgius VIII. 9. παρὰ τȣ̃ πατρὸς ἐξασκῆσαι τὰ μαθήματα, πολλῷ δὲ κρείττω γενέσθαι τȣ̃ διδασκάλȣ, καὶ μάλιςά γε περὶ τὴν ἀςροθεάμονα τέχνην, καὶ καθηγήσασθαι δὲ πολλῶν ἐν τοῖς μαθήμασι. Svidas: τὴν φύσιν γενναιοτέρα τȣ̃ πατρὸς ȣ̃σα, ȣ̓κ ἠρκέσθη τοῖς ὑπὸ τῶν μαθημάτων παιδεύμασιν ὑπὸ τῷ πατρὶ, ἀλλὰ καὶ φιλοσοφίας ἥψατο ἄλλης ȣ̓κ ἀγεννῶς. περιβαλλομένη γὰρ τρίβωνα ἡ γυνὴ καὶ διὰ μέσȣ τȣ̃ ἄςεος ποιȣμένη τὰς προόδȣς, ἐξηγεῖτο δημοσίᾳ τοῖς ἀκροᾶσθαι βȣλομένοις ἢ τὸν Πλάτωνα, ἢ τὸν Ἀριςοτέλην, ἢ τὰ ἄλλȣ ὅτȣ δὴ τῶν φιλοσόφων. E diſcipulis Hypatiæ fuit *Syneſius*, qvi eam magnis mactat laudibus Epiſt. 16. 135. 153. Vide & Epiſtolam 15. ubi hydroſcopium ab ea mitti ſibi petit, & 33. 80. 124. & 10. ubi per eam condiſcipulos qvondam ſuos, τȣ̀ς μακαριωτάτȣς ἑταίρȣς ſalutat ex qvibus Epiſt. 16. nominat *Theotecnum* & *Athanaſium*, ipſam Hypatiam διδάσκαλον appellans.

m) Svidas in Ὑπατία ex vita Iſidori à Damaſcio ſcripta.

n) Vide Valeſium ad Socratem pag. 86. Gothofredum ad Philoſtorgium pag. 339. Minus eſt credibile qvod ſcribit Heſychius Illuſtris & ex eo Svidas tam gravia illam eſſe paſſam διὰ τὴν ὑπερβάλλȣσαν σοφίαν, καὶ μάλιςα εἰς τὰ περὶ ἀςρονομίας. Vel qvod Philoſtorgius, διασπασθῆναι τὸ γύναιον ὑπὸ τῶν τὸ ὁμοȣ́σιον πρεσβευόντων. Veriora videntur qvæ Socrates atqve ex Damaſcio idem Svidas retulit.

tis, detracta de curru & misere obtruncata est A. C. 415, (non 406. ut Theophanes) qvarto anno Episcopatus Cyrilli, & annis adeo 21. anteqvam Nestorius in exilium pelleretur, cujus in illa supposititia epistola fit mentio.

Scripta Hypatiæ, qvæ universa interciderunt, Svidas commemorat hæc tria:

Ὑπόμνημα εἰς Διόφαντον, *commentarium in Diophantum*, cujus Arithmeticum opus adhuc habemus, & de qvo dixi libro 4 cap. 22.

Ἀστρονομικὸν κανόνα. *Canonem Astronomicum.*

Εἰς τὰ Κωνικὰ Ἀπολλωνίου ὑπόμνημα. *Commentarium in Conica Apollonii* Pergæi, de qvibus dixi lib. 3. cap. 22.

Ita distinguendus & intelligendus Svidæ locus, qvi in editis male habetur. Neqve placet Clariss. Kusteri lectio: ὑπόμνημα εἰς Διοφάντου ἀστρονομικὸν κανόνα. Nam inter Astronomos nunqvam celebris fuit Diophantus, ἄλφα Arithmeticorum.

Proverbium Ὑπατία ἄλλη pro docta & singularis ingenii fœmina occurrit apud Nicephorum Gregoram VIII. 5. Hist. Epigramma vetus ineditum in Hypatiæ laudem afferri ad Philostorgium scribit Menagius, sed non aliud à Gothofredo producitur qvam qvod ipse ex lib. 1. Anthologiæ cap. 76. pag. 159. edit. Wechel. adscripsit, & Gothofredus præter rem appellat ἀνέκδοτον, male etiam pro τῶν λόγων εὐμορφία, qvomodo & meus Codex MS. Anthologiæ membranaceus exhibet, legens εὐφημία vel εὐφορβία.

XI. SYNESIUS Cyrenæus a) ex nobili familia, ingenium felix tum in patria tum Alexandriæ, ubi Hypatiam audivit, doctrina omnifaria ita excoluit, ut eloqventiæ Græciqve carminis laude valeret, & disciplinarum omnium ac Philosophiæ (Platonicæ præsertim) apprime peritus, esset. Etiam cum laude jampridem legatione ad Imp. Arcadium A. C. 397. Patriæ nomine functus fuerat, qvando Theophili Archi Ep. Alexandrini b) svasu baptis-

 mum

a) Diligentissime de Synesii vita & fatis studiisqve Tillemontius Tom. 12. memor. Ecclesiast. p. 499 seq.

b) Theophilus in Episcopatu Alexandrino A. C. 385. successit Timotheo, defunctusqve A. 412. successorem habuit Cyrillum Alex. Ad hunc Theophilum plures Synesii Epistolæ.

mum suscepit, Christianaq; amplexus sacra & ab eodem Theophilo A. C. 410. licet invitus * Episcopus ordinatus est (non Cyrenes c) ut Photius Cod. 26. scribit) sed Ptolemaidis qvæ Libyæ Cyrenaicæ sive ut tunc appellabatur Pentapoleos metropolis fuit. Noluit tamen uxorem dimittere, d) & resurrectionem futuram corporis ** persuadere sibi non posse professus est, qvam postea demum Episcopus e) agnovit. Etiam Evagrium Philosophum ab Ethnica superstitione ad Christi nomen perductum à Synesio legas in Joh. Moschi prato c. 195. Qvamdiu vixerit, non adeo accurate licet definire, licet ultra annum 430. non produxisse vitam constat vel ex eo, qvod Euoptius, frater minor natu Synesii & successor Episcopus Ptolemaidis Concilio Ephesino A. C. 431. interfuit. Scripta ejus si evolvas, non ab re factum videbis, qvod à Casaubono f) *suavissimus* dicitur *Philosophus, & piarum deliciun Musarum.* Ab Heinsio g) *antiquarum elegantiarum magnus imitator*: à Caussino h) deniqve *qui Platonem, Demosthenem, Pindarum Christiano ore loquentes inducit.*

Gesnerus in Bibliotheca pag. 606. b. allatis Ludovici Vivis verbis: *Philostratus floridus ac picturatus: dilucidus magis & simplex Libanius: Ex nostris Synesius elaboratus, & translationibus paullo obscurioribus frequens.* Subjungit: *quasi vero Latine scripserit Synesius.* At Vives *nostros* non Latinos hic appellat, verum Christianos.

XVII. Scripta ejus, qvæ exstant, hæc sunt:

I. Εἰς τὸν αὐτοκράτορα Ἀρκάδιον περὶ βασιλείας pag. 1-32. *de regno* bene gerendo *ad Arcadium Imperatorem*, undeviginti annos natum, biennio post Theodosium magnum ipsius Parentem extinctum dicta Oratio

* Vide Lucæ Holstenii diss. 3. Evagrio Valesii subjectam qvæ est de Synesio & fuga Episcopatus. Antonium Pagi in Critica Baroniana ad A. C. 410. n. 34.

c) Blondellus de Episcopis & presb. pag. 68. Tillemontius Tom. 12. memor. p. 516.

d) Synes. Epist. 105. pag. 248. seq.

** De animæ immortalitate atqve ζωῇ μετὰ μοίρας Hymn. 3. vers. 286. persuasus, ut Platonicus existimavit corpus carceris modo illi, qvæ pridem præextiterit in pœnam datum esse, adeoqve per mortem ab illo animum iterum liberari.

e) Evagrius lib. 1 cap. 15. Photius Cod. 26. Nicephorus XIV. 55. Rev. D. Martini Chladenii diss. qva Synesii Θεολογούμενα, Witeberg. 1713. & Exercitatio Petri Adolphi Boysen, qva Φιλοσοφούμενα Synesii attinguntur, prodiit Halæ Sax. 1714. 4. f) Casaub. præf. ad Epistolam Greg. Nysseni.

g) Heinsius pag. 16. ad Hesiodum. h) Caussin. III. 14. de eloqv. sacra & profana.

Oratio CPoli circa A. C. 397. a) cum (necdum Episcopus) Cyrenis missus esset ad coronæ aureæ munus illi offerendum. Ἐμέ σοι πέμπει Κυρήνη, στεφανώσαντα χρυσῷ μὲν τὴν κεφαλὴν, φιλοσοφίᾳ δὲ ψυχήν, inqvit pag. 2. Scythas h. e. Gothos removendos & Senatu dignitatibus, castris, domibus arcendos monet p. 22. seq. nec obscure perstringit Rufinum illis indulgentem pag. 24. & eos à Theodosio in belli ac civitatis societatem receptos dolet τὰς παλαμναίους Ῥωμαϊκῆς, *pestes Romani Imperii* p. 25. Meminit hujus scripti Synesiani Photius Cod. 26. & Nicephorus XIV. 55. qvi perperam tradit Theodosio juniori dicatam esse. Idem error Evagrii lib. 1. c. 15. nisi προσφωνητικὸς πρὸς Θεοδόσιον illi memoratus alius sit jam deperditus, ac per Theodosium Theodosius Magnus ab eo intelligatur.

Ante *Cornarium Petaviumque* Latine vertit *Joach. Camerarius* additis notis & præmissa de Synesio narratione. Lipsiæ 1555. 8. Francof. 1583. 8.
Joannes Zamoscius.
Gallice *Daniel d' Ange*, Græcæ Linguæ Professor, Paris. 1555. 8.

2. Δίων, ἢ περὶ τῆς καθ᾽ ἑαυτὸν διαγωγῆς. pag. 35-62. *Dio sive de suo ipsius instituto*, qvi Dionis Chrysostomi exemplo pro Sophista Philosophus esse & solidæ omnis eruditionis sectator elegit. Estqve hic liber scriptus circa A. C. 404. non diu post initum connubium, * insignis qvædam liberalis doctrinæ ac Philosophiæ commendatio ac diserta, cujus facit mentionem Synesius Epist. 153. ubi invidis & velut inutilium rerum studiis occupatum calumniantibus hoc scriptum se opposuisse testatur. Docet autem Synesius frustra ad Philosophiam adspirare rudes bonarum disciplinarum, δεῖ γάρ τοι πρῶτον ἀποδῦναι τὴν ἀγροικίαν, καὶ τὰ μικρὰ ἐποπτεῦσαι πρὸ τῶν μειζόνων, καὶ χορεῦσαι πρὶν δαδουχῆσαι, καὶ δαδουχῆσαι πρὶν ἱεροφαντῆσαι. pag. 52. Sophista ipsi est ὁ δόξαν ἀντ᾽ ἀληθείας ἐρανιζόμενος. pag. 55. Hoc scriptum ad filium suum direxit Pater, qvem proximo anno nasciturum & cujus spem sibi à DEO factam ait pag. 41. 58. qvemqve alloqvitur pag. 59. & 61. Cum *Dionysii Petavii* b) versione, qvi post *Cornarium* vertit, præmittitur dissertationibus Dionis Chrysostomi Græce

a) Vide Jac. Gothofredum ad legem *quisquis* pag. 77. seq. & Tillemontium Tom. 12. memor pag. 509.

* Tillemont. pag. 512, 513.

b) Morellus *Dionysium Patum* appellat pro *Petavio*.

Græce & Latine editus à Fed. Morello Parif. 1604. fol. Hunc veluti guftum interpretationis fuæ Synefianæ præmiffum ad literatorum hominum palatum fuiffe fcribit Petavius in præf. ad Synefium, editum demum integrum Græce ac Latine A. 1612.

3. Φαλάκρας ἐγκώμιον, pag. 63-87. *Encomium calvitii* five ut pag. 67. ipfe argumentum illius exponit, *viro calvo* c) *nequaquam effe erubefcendum.* Oratio ingenii ac doctrinæ picta luminibus, a calvo d) fcripta, oppofitaqve κόμης ἐγκωμίῳ qvod Dio Chryfoftomus fcripferat, fed hodie defideramus. Meminit illius præter Svidam & Synefium (qvi plura ex eadem confutaturus repetit) Joannes Tzetzes Chiliad. XI. 725.

> ὡς ὕστερον Συνέσιος ἐγκώμιον Φαλάκρας
> ἀνθ᾽ ὧνπερ ὁ χρυσόστομος ὁ Προυσαεὺς ὁ Δίων
> πολὺ τελῶν παλαίτερος αὐτοῦ τοῦ Συνεσίου
> ῥητορικῶς συνέγραψεν ψόγον κατὰ φαλάκρας.

Latine vertit ante Cornarium ac Petavium *Joannes Phrea* Britannus, qvæ verfio cum fcholiis *Beati Rhenani* fubjecta Erafmi Moriæ, excufæ Bafil. 1519. 4. 1521. 8. 1551. 8. Exftat & Græce, fubjuncta Phreæ interpretatione in Cafparis Dornavii amphitheatro fapientiæ Socraticæ jocoferiæ Tom. 1. pag. 281. feq.

4. Αἰγύπτιος, ἢ περὶ προνοίας pag 88-129. *Ægyptius hoc eft de providentia* liber in duas fectiones divifus, five ut Nicephorus XIV. 55. duo libri, atqve ut in προθεωρίᾳ f) notatum eft fcripti de Tauri filiis. A. C. 400. & 401. Eftqve ænigmatica defcriptio calamitatis publicæ

c) φαλακρὸν ἄνδρα. Petavius *homini calvo* reddit, fed virum de induftria pofuit Synefius, qvoniam Dio contra qvem difputat conatus erat demonftrare viros potius qvam fœminas decere comam. Vide pag 83.

d) Vide pag 66. e) Confer Bælii Lexicon. Tom. 3 pag. 241.

f) Γέγραπται μὲν ἐπὶ τοῖς Ταύρου παισὶ καὶ τόγε πρῶτον μέρος τὸ μέχρι τοῦ κατὰ τὸν λύκον αἰνίγματος (pag. 115.) ἀνεγνώσθη, καθ᾽ ὃν μάλιστα καιρὸν ὁ χείρων ἐκράτει τῇ στάσει περιγενόμενος. Προσυφάνθη δὲ τὸ ἑπόμενον μετὰ τὴν κάθοδον &c. - - πραττομένης οὖν ἤδη τῆς τυραννικῆς καθαιρέσεως, συμπροῆλθεν ὁ λόγος τοῖς πράγμασιν. Per Ofirin intelligitur *Aurelianus* Tauri præfecti F. in Confulatu A. C. 400. Gainæ prælatus. Per Typhonem *Gainas*, qvi Gothis fuis unice favit, & feditione (de qva Zofimus lib. V. c. 19.) excitata Aurelianum exilio affecit, non diu poft cum magna gloria iterum revocatum, ut narrat Socrates VI. 6. Tauri præfecti mentio apud Ammianum Marcellinum XXII. 3.

blicæ illorum temporum, qvæ exponitur ſub velamine fabulæ Ægyptiæ de Oſiride ac Typhone fratribus contrarii ingenii, atqve qvomodo in hujusmodi caſibus accuſanda providentia non ſit, demonſtratur, qva de re vide pag. 102. 116. 120. 125. λόγον θαυμάσιον Svidas appellat, meminit & Photius Cod. 26. Ante *Cornarium* ac *Petavium* vertit *Eſromus Rudingerus*, Baſil. 1556. 8. additis etiam notis.

5. Ὁμιλία, pag. 130. 131. *Homilia* brevis qvæ incipit: ἐ θήσομαι τὴν πανήγυριν ἄφωνον, dicta in feſtali panegyri, monens dies feſtos ſobrie & pie obeundos, & allegorica explicatione illuſtrans locum Pſalmi LXXV. 8. ποτήριον ἐν χειρὶ Κυρίου, οἴνου ἀκράτου πλῆρες &c. Novum & Vetus inter ſe Teſtamentum conferens, docet unum eundemq; Spiritum & per Prophetas & per Apoſtolos locutum eſſe: ſed inſtar periti pictoris primum qvæ vellet adumbraſſe, deinde accurate deſcripſiſſe & elaboraſſe. ἐν γὰρ ἔπνευσε Πνεῦμα καὶ εἰς Προφήτην, καὶ εἰς Ἀπόστολον. Καὶ κατὰ τοὺς ἀγαθοὺς ζωγράφους πάλαι μὲν ἐσκιαγράφησεν, ἔπειτα μέντοι διηκρίβωσε τὰ μέλη τῆς γνώσεως. Negat qvoqve ſtyli minutias captare vel curare in ſcriptoribus ſacris Spiritum S. οὐδὲν μέλει τῷ Θεῷ θεοφορήτου λέξεως. Πνεῦμα θεῖον ὑπερορᾷ μικρολογίαν συγγραφικήν. Fallitur Clariſſ. Caveus, qvi Homiliam in Pſalmum LXXIV. ſcribit in poſtrema editione acceſſiſſe. Nam hæc ipſa eſt, qvæ in omnibus tribus Anni 1612. 1631. 1640. Græcolatinis legitur. Etiam in Græca Turnebi A. 1553. & in Jani Cornarii Latina A. 1560.

6. Περὶ ἐνυπνίων pag. 132-158. *De inſomniis* liber, qvem Epiſt. 154. ad Hypatiam mittens, his verbis deſcribit: θάτερον δὲ ὁ Θεὸς καὶ ἐπέταξεν καὶ ἀνέκρινεν, ὃ τῇ φανταστικῇ φύσει χαριστήριον ἀνατέθειται, Ἔσκεπται δὲ ἐν αὐτῷ περὶ τῆς εἰδωλικῆς ἁπάσης ψυχῆς, καὶ ἕτερα ἄττα προκεχείρισται δόγματα τῶν οὔπω φιλοσοφηθέντων Ἕλλησι. Meminit Nicephorus XIV. 55. Ab Ethnico adhuc ſcriptum eſſe nec negaverim cum præſtantiſſimo Caveo, nec cum aliis viris doctis præfracte

Ff affir-

Sulpicium Severum lib 2. cap. 56. &c. Conſulatum geſſit A.C. 361. Hujus filius fuit ille Aurelianus, qvi & ipſe filium, habuit, Taurum nomine, qvem τὰς ἀγαθὰς Ῥωμαίων ἐλπίδας appellat Syneſius Epiſt. 31. Προνοίας Divinæ meminit in Epiſtola ad Aurelianum 34.

affirmaverim, licet in hanc ſententiam animus magis inclinet, atqve id à *Nicephoro Gregora* etiam videatur probari, qvi hunc librum Græco commentario illuſtravit inſcripſitqve Magno Logothetæ, ut è MSS. Regiis Clariſſ. Boivinus obſervavit. Commentarius ille in Petaviana Syneſii editione exſtat pag.349-247. cum latina verſione *Antonii Pichonii*, Pariſ. 1586. 8. pridem edita & ibid. 1601. 8. à *Fed. Morello* recognita. Sed in limine Nicephorus ille male vocatur Patriarcha CPolitanus, cum privatam vitam vixerit & in monaſterio conſenuerit, defunctus A. C. 1359. ut notare me memini lib. 5. c. 5. pag. 300. Syneſii liber MS. in Bibl. Coisliniana pag. 228. Græce lucem viderat Venetiis 1518. 8. apud Aldum, una cum Artemidoro. Inde cum Gregoræ commentario Græce vulgavit Turnebus inter Syneſii opera Pariſ. 1553. fol. Latine Syneſium de inſomniis ante Cornarium, Petaviumqve vertit A. 1489. *Marſilius Ficinus* dicavitqve Petro Medici, recuſum Venet. 1497. 1516. fol. & cum Augerii Ferrerii Toloſatis libello ejusdem argumenti Lugd. 1541. forma minore, & inter Ficini opera Tom. 2. pag. 919. Pariſ. 1641. fol. *Præter cæteros adhortatus eſt, non quicquam ſcripſit in arte* (ſomniorum interpretandorum) *ad illius ſtudium Syneſius: ob quem etiam nos Syneſiorum ſomniorum interpretationem appellavimus.* Hæc Hieronymus Cardanus in limine ſomniorum Syneſiorum, qvæ libris qvatuor edidit Baſil. 1562. 4. recuſis Tomo V. Operum Cardani, Lugd. 1663. fol.

7. Ἐπιϛολαί. Pag. 159 - 294. *Epiſtolæ CLV.* licet enim in enumeratione ſingularum numerus 101. omiſſus, viciſſim 129. bis poſitus eſt. Plures legiſſe videtur Nicephorus, nam inter Syneſii ſcripta primo loco memorat Ἐπιϛολῶν βιβλίον, ἅπερ εἰσὶ πρὸς τοῖς ἑκατὸν καὶ ἑξήκοντα, *Epiſtolas ad CLX.* Etiam Photius Cod. 26. meminit Epiſtolæ ad Theophilum Alex. qvæ hodie non exſtat. Κομψῶς καὶ λογίως μετὰ τὴν ἱερωσύνην πεποιημένας, hoc eſt jam ſcriptas ab Epiſcopo notat Evagrius lib. 1. c. 15. & ex eo Nicephorus Svidas θαυμαζομένας celebrat, & Photius Cod. 26. ait eas χάριτος καὶ ἡδονῆς ἀποϛάζειν μετὰ τῆς ἐν τοῖς νοήμασιν ἰσχύος καὶ πυκνότητος. Græce primum una cum aliis Græcorum Epiſtolis * edidit Aldus, Venet. 1499. 4. Deinde Turnebus cum aliis Syneſii ſcriptis Pariſ. 1553. fol. Latine itidem inter Syneſii opera *Janus Cornarius* vulgavit. Baſil. 1560. Separatim cum ſua verſione *Thomas Naogeorgus* Straubingenſis, qvem non raro gra-

* Vide ſupra lib. 2. cap. 10.

graviter labi notavit Meursius glossario Græcobarbaro in ξυβάιυβ@. Hinc cum versione & animadversionibus *Hadr. Turnebi*, qvi publicis prælectionibus eas Parisiis est interpretatus, notisqve *Francisci Porti*, edente Fed. Morello prodiere Paris. 1605. 8. Exstant & in Collectione Epistolarum Græcarum cum Latina versione excusa Genev. 1606. fol. pag. 169. Incipit: *Liberos ego genui orationes.* At Naogeorgianæ versionis hoc est exordium: *Pueros ego genui libros.* Petavianæ vero: *Filius ego libros sustuli.* Expositionem MS. *Matthæi Camariotæ* in Synesii Epistolas memorat Allatius diatriba de Georgiis pag. 398. Epistolarum ipsarum Codicem MS. insignem servat in patria mea Lipsiæ Bibliotheca Paulina, ex qvo non paucis locis Petavianam editionem posse emendari monuit me, qvi ante multos annos contulit Nobilissimus Vir, Jo. Fridericus Fellerus. Ex eodem Codice cum voluptate intellexi novam editionem parare Rev. D. *Christianum Fridericum Bœrnerum*, Græcarum tunc literarum, hodie S. Theologiæ in Academia Lipsiensi Professorem dignissimum. Hic ordinem qvoq; temporum ** qvo scriptæ à Synesio sunt, restituet, qvi in vulgatis libris est ut in omnibus fere Epistolarum veterum συναγωγαῖς, admodum perturbatus. Synesii Epistolæ qvædam breviores editæ Græce Paris. 1577. & 1581. 8. una cum aliis aliorum, seligente ea in tironum usus H. Stephano. Latine ex *Petri Nannii* versione Epistolæ Synesii undecim exstant in farragine Epistolarum Laconicarum Gilberti Cognati, Basil. 1654. 12. Deniqve *Epistola ad Orum*, qvam cum Ægyptio sive libro de providentia Græce & Latine ibid. 1656. 8. vulgavit *Esromus Rudingerus*, in editionibus operum Synesii, etiam Petaviana incassum qværitur. In Codice Bibliothecæ Mantuanæ Epistolas Synesii ad CLVII. numerari, adeoqve binas esse plures qvam in editis, colligas ex Clariss. Montfauconi Itinere Italico p. 32. licet XXX. primores ibi desiderantur.

8. ὁμιλία pag. 295. 296. brevis *Homilia* dicta *in pervigilio Natalis Domini.* Incipit: νὺξ ἱερὰ φῶς ἐνεγκοῦσα. Vertit *Federicus Morellus*, qvi Græce & Latine ediderat Paris. 1601. 8. ejusqve versionem Petavius servavit. Ante Morellum Græce & Latine ediderat *Guil. Canterus* Basil. 1567. 8. apud Oporin.

** Confer V. C. Christfridi Wæchtleri Epistolam insertam Actis Eruditor. A. 1710. pag. 482. & Tillemont. in Vita Synesii, Tom. 12. memor.

9. Κατάστασις ῥηθεῖσα ἐπὶ τῇ μεγίστῃ τῶν βαρβάρων ἐφόδῳ, ἡγεμονεύοντος Γενναδίου καὶ Δουκὸς ὄντος Ἰννοκεντίου. pag. 298-303. *Concio dicta* A. C. 412. * *in maximam barbarorum excursionem* Hunnigardorum, Marcomannorum, Ausurianorum viciniam Pentapolitanam vastantium, *præfecto Gennadio ac Duce Innocentio.* Græce ex Papyrii Massoni codice edidit *Fed. Morellus* Paris. 1595. 1601. 8. Latine vertit Petavius. Græce recudendam dedit Rev. D. Christianus Fridricus Bœrnerus, laudatus mihi paullo ante; qvi prælectionibus publicis adhuc ineditis illustravit A. 1711. 8. Primus Græce & Latine vulgaverat *Guil. Canterus* Basil. 1567. 8.

10. Κατάστασις. *Concio in laudem Anysii* Libyæ præfecti ** pag. 304. 305. Edidit Græce & Latine Fed. Morellus. Paris. 1601. 8. Verterat *Petrus Morellus* Turonensis, *sed quod nonnullis in locis*, inqvit Petavius, *penitus ballucinatus esset, malui interpretari ipse, quam alterius operæ interpolator videri.* Ante Morellum *Guil. Canterus* Græce & Latine edidit Basil. 1567. 8.

11. Πρὸς Παιόνιον ὑπὲρ τοῦ δώρου λόγος pag. 306-312. *de dono Astrolabii* dissertatio ad *Pæonium* Imperatori Arcadio charum scripta circa A. C. 399. cum legatus patriæ causa CPoli Synesius versaretur, ut ipse docet Epist. 153. ad Hypatiam. Προσέθηκα τὸν περὶ τοῦ δώρου πάλαι γενόμενον ἐν τῷ καιρῷ τῆς πρεσβείας πρὸς ἄνδρα παρὰ βασιλεῖ δυναστεύοντα. Καί τι τοῦ λόγου τε καὶ τοῦ δώρου Πεντάπολις ὤνατο. *Ex oratione & ex dono fructus non omnino nullus ad Pentapolin redundavit.* Ediderat Græce cum versione sua (qvam Petavius etiam servavit) *Federicus Morellus* Paris. 1601. 1604. 8. & ante Morellum *Guil. Canterus* itidem Græce & Lat. 1567. 8. Meminit Nicephorus XIV. 55.

12. Ὕμνοι, *Hymni decem* p. 313-348. Lyrico carminis genere. Ex his qvatuor priores non crediderim scriptos à Synesio nondum Christiano, † licet ita sentit Henricus Dodvvellus de jure Laicorum sacer-

* Tillemont. Tom. 12. pag. 550. ** De hoc idem pag. 547. seq.

† Sane in primis etiam Hymnis SS. Trinitatem Christiano more celebrare videtur. Vide Hymn. 1. vers. 65. seq. Hymn. 2. vers. 25. seq. Hymn. 3. vers. 201. seq præcipue vers. 222. seq. 400. seq. Hymn. 4. vers. 75. & 87. seq. 110. 117. seq. 130. seq. 164. 221. Nimirum Christianis dogmatis imbutum jam, ac de illis etiam persuasum, sed nondum baptizatum nedum Episcopum. CPoli reversum se composuisse illos hymnos, cum per triennium pro Patriæ salute ibi in aula Arcadii vigilasset, satis perspicue innuit hymno III. vers. 430.

χρέος

ſacerdotali §. 10. pag. 287. In cæteris totam Valentinianorum Matæologiam ad orthodoxam Theologiam Chriſtianam aptaſſe arguit Jo. Erneſtus Grabe notis ad S. Irenæum pag. 7. Confer alia qvæ in illis licet alioqvi pulcherrimis notat Tillemontius Tom. 12. pag. 507. Primus Græce edidit & Latino reddidit carmine *Guil. Canterus* & cum ſuperioribus qvatuor opuſculis dicavit Jo. Vincentio Pinello Baſil. 1567. 8. Deinde Henricus Stephanus cum proſaria *Franciſci Porti* verſione publicavit Pariſ. 1568. forma minore. Prodiere etiam Græce cum verſione ad calcem ſubjecta Pariſ. 1570. 8. Ut editiones Græcolatinas Lugdunenſem, & notis Collegii S. I. auctam Turnonenſem A. 1603. forma minore, omittam. Ex Canteriana editione recuſi Græce ſunt Romæ 1590. 8. apud Franciſcum Zannettum, ſedente Hieronymo Brunello S. I. & ibid. 1599. 8. ad calcem ſelectorum Nazianzeni Carminum & Georgii Piſidæ Hexaëmeri ſub falſo Cyrilli Alex. nomine editi. Ex editione H. Stephani prælis Græce iterum ſubjiciendos curavit Jo. Caſelius Roſtoch. 1586. 8. cum qvibusdam Nazianzeni odis, & hymno Clementis Alexandrini. Cum Latina verſione (eadem qvæ in Petavianis editionibus legitur) extant in Corpore poëtarum Græcorum, Tragicorum, Comicorum, Lyricorum & Epigrammatariorum, qvod Græce & Latine vulgavit Jac. Lectius Genev. 1614. fol. T. 2. pag. 162. *Infinita ſunt quæ peccat Petavius in Syneſio vertendo, præſertim in hymnis*, inqvit Jac. Vindetus libro de vita functorum ſtatu pag. 42. qvi de iisdem illuſtrandis cogitavit. Gallicis verſibus pridem reddidit *Jacobus de Courtin*, Pariſ. 1581. 12. Syneſii πρὸς Θεὸν ὕμνους εὐτόνως αὐτῷ πεποιημένους laudat Nicephorus XIV. 55.

χρέος ἐκ Θρήκης	*Votum debitum e Thracia*
Ἵνα τὸν τριέτιν	*ubi per triennium*
ᾤκησα ἀγυιὰν	*habitavi, in vicinia*
παρ' ἀνακτόριον	*regiarum*
γαίας μέλαθρον.	*terra ædium:*
ἔτλαν δὲ πόνους	*tulique labores,*
πολυδακρύτους	*tuli cruciatus*
ὤμοισι φέρων	*valde lacrymabiles*
Ματέρα πάτραν.	*humeris ferens*
	matrem patriam.

XIII. Index eorum ad quos ſcribit Syneſius.

* Epiſtolam 105. Nicephorus Hiſtoriæ ſuæ XIV, 55. inſeruit.

XIV. Editiones operum Synesii.

Græca Hadr. Turnebi Paris. 1553. fol. typis Regiis.

Latina Jani Cornarii. Basil. 1560. fol.

Et ex Petaviana editione in Bibliothecis Patrum.

Græcolatina Paris. 1612. fol. qvæ recusa ibid. 1631. (qvidam tituli 1633. præferunt) & 1640. adjunctis Cyrilli Hierosolomytani operibus. Sed notis amplioribus auctiores esse editiones Anni 1640. cum scribit Caveus, virum Clariss. memoria sua fefellit.

De benignitate Oratio, qvam sub Synesii nomine Græce & Latine vulgavit *Fed. Morellus* Paris. 1604. 8. non est Synesii, sed inter Themistii orationes sexta περὶ φιλανθρωπίας, ut dixi supra cap. 18. pag. 8.

XV. Scripta Synesii deperdita.

Προσφωνητικὸς ad Theodosium. Evagrius lib. 1. cap. 15. nisi, ut Nicephorus XIV. 55. Orationem περὶ βασιλείας intellexerit, qvæ non ad Theodosium dicta, sed Arcadium, ut supra notavi.

Poëma-

Poëmata varia, ut Κυνηγετικά qvorum meminit Epist. 153.

Tragœdiæ, & Comœdiæ, qvas veterum imitatione composuisse se innuit in Dione sub extrem.

Epistolæ qvædam, ut illa ad Theophilum Alex. cujus meminit Photius Cod. 26.

XVI. Alii Synesii.

Synesius Lydus, Philadelphiensis, Porphyrii tempore clarus, Androclidis Pater. Svid. in Ἀνδροκλείδης.

Synesius capitis accusatus, pro qvo intercedit Gregorius Nyssenus in Epistola qvam edidit Laur. Zaccagnius in Monumentis veteribus pag. 366.

Synesius Atheniensis Hieracis frater, de qvo Svidas in Αἰδεσία ex Damascio de vita Isidori Philosophi.

Synesius de qvo Anna Comnena lib. VII. Alexiadis pag. 202. seq.

XVII. Epistola Synesii Philosophi ad Dioscorum Sarapidis Sacerdotem.

Inter Græcos Chemicos scriptores, qvi in variis Bibliothecis MSti feruntur, & de qvibus accuratius dicere infra libro VI. animus mihi est, occurrit sub Synesii Philosophi nomine *Epistola ad Dioscorum*, qvæ cum Græce lucem nondum viderit, hoc loco à me cum bona ut spero lectoris venia subjungetur, adjecta * *Dominici Pizimentii* Vibonensis interpretatione.

ΣΥ-

* Prodiit Latina Pizimentii versio Patavii apud Simonem Galignanum 1573. 8. in Volumine cui titulus: *Democritus de arte magna sive de rebus naturalibus, nec non Synesii, Pelagii & Stephani Alexandrini & Michaëlis Pselli in eundem commentaria.* Dicavit Pizimentus versionem suam Antonio Perrenoto Burgundo Cardinali, narratqve se Græcum Codicem emisse à Corcyræo qvodam qvi Venetiis Romam se contulerat. Ego Græcum apographum debeo Clariss. Viro *Paulo Vindingio* τῷ μακαρίτῃ, qvi illud Parisiis descriptum humaniter mecum communicavit.

ΣΥΝΕΣΊΟΥ ΦΙΛΟΣΌΦΟΥ πρὸς Διόσκορον, εἰς βιβλίον Δημοκρίτου, ὡς ἐν σχολίοις.

Διοσκόρῳ ἱερῷ τοῦ μεγάλου Σαράπιδος τοῦ ἐν Ἀλεξανδρείᾳ Θεοῦ τε συνευδοκοῦντος Συνέσιος φιλόσοφος χαίρειν.

Τῆς πεμφθείσης μοι ἐπιστολῆς παρά σου περὶ τῆς τοῦ θείου Δημοκρίτου βίβλου, οὐκ ἀμελέστερον ἔσχον, ἀλλὰ σπουδῇ πολλῇ καὶ πόνῳ ἐμαυτὸν βασανίσας ἔδραμον πρὸς σέ. Ἐν ᾧ οὖν πρόκειται ἡμῖν εἰπεῖν, τίς ἂν εἴη ὁ ἀνὴρ ἐκεῖνος ὁ φιλόσοφος Δημόκριτος ἐλθὼν ἀπὸ Ἀβδήρου, φυσικὸς ὢν καὶ πάντα τὰ φυσικὰ ἐρευνήσας, καὶ συγγραψάμενος τὰ ὄντα κατὰ φύσιν. Ἄβδηρα δέ ἐστιν πόλις Θράκης. Ἐγένετο δὲ ὁ ἀνὴρ λογιώτατος, ὃς ἐλθὼν ἐν Αἰγύπτῳ ἐμυσταγωγήθη παρὰ τοῦ μεγάλου Ὀστάνου ἐν τῷ ἱερῷ τῆς Μέμφεως, σὺν καὶ πᾶσι τοῖς ἱερεῦσιν Αἰγύπτου. Ἐκ τούτου λαβὼν ἀφορμὰς, συνεγράψατο βίβλους τέσσαρας βαφικὰς περὶ ☉ καὶ ☽ καὶ λίθων καὶ πορφύρας. Λέγω δὴ τὰς ἀφορμὰς λαβών. Συνεγράψατο γὰρ παρὰ τοῦ μεγάλου Ὀστάνου. Ἐκεῖνος

SYNESII PHILOSOPHI Ad Dioſcorum, in librum Democriti, ſcholia.

DIOSCORO ſacerdoti Magni Serapidis in Alexandria, Deo favente, SYNESIUS Philoſophus S. P. D.

Epiſtolam tuam ad me miſſam de divini Democriti libello non negligenter accepi, ſed magna cura, ac labore me ipſum conficiens, in te omnem meam cogitationem contuli. Unum igitur propoſuimus nobis dicendum eſſe, qvisnam fuerit ille Philoſophus Democritus? domo Abderites, qvi, cum eſſet phyſicus, res omnes naturales rimatus eſt, ac de illis ſecundum naturam conſcripſit. Abdera urbs eſt Thraciæ, ex qva fuit vir ſapientiſſimus; qvi cum in Ægyptum perveniſſet, ſacris initiatus eſt à magno Oſtane in templo Memphis ſimul cum omnibus Ægypti ſacerdotibus: hinc ſumta occaſione conſcripſit libellos qvatuor de tinctura ſolis, & lunæ, deqve lapidibus, & purpura: ſumta inqvam occaſione, conſcripſit ab magno Oſtane, ille enim primus fuit, qvi literarum monumentis conſignaret, qvod *natura naturâ gaudet,* & *na-*

& natura naturam amplectitur & natura naturam vincit, & reliqva.

II. Cæterum nobis opus est investigare, & discere, qvænam sit hæc sententia, qvæve in ipso consecutionis series. Qvod igitur duos catalogos effecerit de albo & nigro, perspectum nobis est. Ac prius sane solida enumeravit: deinde vero liqvores, hoc est humida, nulla harum rerum in arte sumta. Ipse enim de magno Ostane loqvens confitetur, hunc virum nec injectiones, nec assationem *Ægyptiorum* in usum adhibuisse; sed extrinsecus substantias colorasse, & ab ignitis corporibus medicinas separasse. Dixit autem ille, viguisse apud *Persas* hanc consuetudinem, ejus autem sententia hæc est: *Quod nisi attenues substantias, & solvas, & in aquam convertas, operam ludes.* Ad viri igitur verba veniamus.

III. *Colligite Rhaponticum.* Attende qvam magna fuerit Viri prudentia, ab herbis exorsus est, ut florem cominisceretur, herbæ enim floridæ sunt. Dixit vero Rhaponticum, qvod qvemadmodum â ponto defluunt flumina, omnia qvoq; flumina in ipsum labuntur. Palam ergo nobis faciens significat conversionem in

γὰρ ἦν πρῶτος ὁ γράψας ὅτι φύσις τῇ φύσει τέρπεται, καὶ ἡ φύσις τὴν φύσιν κρατεῖ, καὶ ἡ φύσις τὴν φύσιν νικᾷ, καὶ τὰ ἑξῆς.

II. Ἀλλ' ἡμῖν ἀναγκαῖον ἐστὶν τὰ τοῦ φιλοσόφου ἀνιχνεῦσαι, καὶ μαθεῖν τίς ἡ γνώμη καὶ ποία ἡ τάξις τῆς ἐν αὐτῷ ἀκολουθίας. Ὅτι μὲν οὖν δύο καταλόγους ἐποιήσατο, δῆλον ἡμῖν γέγονεν. Λευκοῦ γὰρ καὶ ξανθοῦ κατάλογον ἐποιήσατο, καὶ πρῶτον μὲν τὰ στερεὰ κατέλεξεν, ἔπειτα δὲ τὸν ζωμὸν, τουτέστι τὰ ὑγρά, καίτοι μηδενὸς τούτου προσλαμβανομένου ἐπὶ τῆς τέχνης. Αὐτὸς γὰρ μαρτυρεῖ περὶ τοῦ μεγάλου Ὀστάνου, ὅτι οὗτος ὁ ἀνὴρ οὐκ ἐκέχρητο ταῖς τῶν Αἰγυπτίων ἐπιβολαῖς, οὐδὲ ὀπτήσεσιν, ἀλλ' ἔξωθεν διέχελε τὰς οὐσίας καὶ πυῤῥὸν εἰσέκρινε τὸ φάρμακον. Εἶπε δὲ ὅτι ἔθος ἐστὶν οὕτω Πέρσαις τοῦτο ποιεῖν. Ὃ δὲ λέγει, τοῦτό ἐστιν· ὅτι εἰ μὴ ἐκλεπτύνῃς τὰς οὐσίας, καὶ ἀναλύσῃς, καὶ ἐξυδατώσῃς, οὐδὲν ποιήσεις. Ἔλθωμεν οὖν ἐπὶ τὴν τοῦ ἀνδρὸς ῥῆσιν, καὶ ἀκούσωμεν αὐτοῦ λέγοντος.

III. Λέγετε δὲ πρῶτον καὶ τὸ πόντιον ῥᾶ. Βλέπε τοσαύτην παρατήρησιν τοῦ ἀνδρός. Ἀπὸ βοτανῶν ἤρξατο, ἵνα μηνύσῃ τὸ ἄνθος, αἱ γὰρ βοτάναι ἀνθοφόροι εἰσίν. Εἶπε δὲ καὶ τὸ πόντιον ῥᾶ, ὡς ὅτι ὁ πόντος ἀπὸ τοῦ καταῤῥεῖν τοῦ ὑπὸ τῶν ποταμῶν, καὶ πάντες οἱ ποταμοὶ εἰς αὐτὸν καταῤῥέουσιν. Κατάλληλον οὖν ἡμῖν ποιησάμενος, σημαίνει δὲ τὴν ἐξυ-

ἐξυδάτωσιν καὶ ἀχλύωσιν, καὶ κατάλυσιν, καὶ λελεπτυσμένον τῶν σωμάτων, ἤτοι οὐσιῶν. Διόσκορός φησιν, καὶ πῶς εἶπεν ὅτι ὅρκια ἡμῖν ἔθετο, μηδενὶ σαφῶς ἐκδοῦναι; καλῶς εἶπε μηδενὶ, οὐ κατὰ παντὸς κατηγορεῖται, αὐτὸς γὰρ περὶ τῶν μὴ μεμυημένων καὶ γεγυμνασμένον ἐχόντων τὸν νοῦν εἶπε.

IV. Βλέπεις ἐν τῇ εἰσβολῇ τῆς χρυσοποιΐας τί εἶπε. Σελήνη ἀπὸ κινναβάρεως καὶ χρυσοκόλλας. Διοσκ. καὶ τούτων χρεία ἐστί; Συνες. οὐχὶ, Διόσκορε. Δ. ἀλλὰ τίνος ἐστι χρεία; Σ. Ἤκουσας, καὶ πάλιν ἄκουσον. Ἡ ἀνάλυσίς ἐστιν τῶν σωμάτων, ἵνα ἀναλύσῃς καὶ ὕδατα αὐτὰ ποιήσῃς, καὶ ῥεύσωσι, καὶ ἀχλυωθῶσι καὶ λεπτυνθῶσι. Τοῦτο δὲ καλεῖται ὕδωρ θεῖον καὶ σελήνη καὶ χρυσοκόλλα, καὶ θεῖον ἄπυρον, ἀλλὰ δὴ καὶ ὅσα λοιπὰ ὀνόματά εἰσιν. Ἡ γὰρ λεύκωσις καῦσίς ἐστι, καὶ ἡ ξάνθωσις ἀναζωπύρωσις, αὐτὰ γὰρ ἑαυτὰ καίουσι, καὶ αὐτὰ ἑαυτὰ ἀναζωπυροῦσιν. ὁ δὲ φιλόσοφος πολλοῖς ὀνόμασιν ἐκάλεσεν αὐτὰ, ποτὲ μὲν ἑνικῶς, ποτὲ δὲ πληθυντικῶς, ἵνα γυμνάσῃ ἡμᾶς καὶ εἰ ἐσμὲν νοήμονες. Εἴρηκε γὰρ ὑποκατιὼν οὕτως. Ἐὰν ᾖς νοήμων, καὶ ποιήσῃ ὡς γέγραπται, ἔσῃ μακάριος, νικήσεις γὰρ μεθόδῳ πενίαν τὴν ἀνίατον νόσον. Ἀποδιαπεμπόμενος οὖν ἦν καὶ ἀποπερισπῶν ἡμᾶς τῆς ματαίας πλά-

aqvam, nigredinem, & corporum i.e. ſubſtantiarum attenuationem. Qvomodo, inqvit Dioſcorus, nos jurejurando devinxit, ne alicui rem tantam liqvido declaremus: Recte ait: *Nemini*, hoc eſt nulli imperito. Illud enim verbum: Nemini, non de omnibus prædicatur. Ipſe namqve hoc de imperitis, & rudibus dixit.

IV. Cerne enim, qvid in chryſopœiæ initio tradiderit. *Mercurius à cinabrio & chryſocolla.* D. Et his ne opus eſt? Sy. Non Dioſcore. D. qvid igitur opus eſt? Si. Audiſti, ſed rurſus accipe. Solutio corporum eſt, ut illa ſolvas, eademqve in aqvam redigas, ut fluant, & nigreſcant, & attenuentur. Hoc enim vocatur aqva ſulphuris, & Mercurius, & chryſocolla, & ſulphur ignem non expertum * cunctisq; aliis nominibus appellatur. Dealbatio eſt combuſtio, & citrinatio à mortuis excitari. Ipſa enim ſe ipſa comburunt, & ipſa ſe ipſa vivificant. Philoſophus vero multis ipſa nominibus appellavit, aliqvando qvidem unius, aliqvando vero multorum numero, ut nos exerceat, & videat, ſi prudentes ſimus. Dixit enim progrediens ita: *Si fueris prudens & feceris, ut literis extat, eris beatus. Hac enim ratione paupertatem, morbum inſanabilem, ſu-*

* Non inflammabile.

perabis. Revocans igitur, & abstrahens nos à vano errore, ut animum nostrum à rerum multitudine abduceret. Attende vero, qvidnam in libelli initio dixit. *Venio ego etiam in Ægyptum naturalia ferens, ut rerum sylvam contemnatis.* Naturalia vero appellavit solida corpora, nisi enim illa solvantur, ac rursus conjungantur, nunqvam res ad finem perducetur.

V. Et qvo intelligamus ex solidis corporibus aqvas, hoc est florem, sumi, vide qvomodo dixerit. *Quæ vero sunt in liquoribus. Crocum Cilicium, Aristolochiam*, & reliqva. Cum flores diceret, planum nobis fecit, aqvas ex solidis sumi. Et qvo nobis persuaderet, rem ita se habere, postqvam dixit, *Urinam incorruptam*, dixit etiam, *Aquam calcis vivæ, & aquam cineris brassicæ, & aquam fæcis, & aquam aluminis*, * & in fine dixit, *Lac canis.* Et manifestum nobis est, qvod ex communi proficiscitur. Qvæ enim corpora solvunt, attulit, aqvam nitri, & aqvam fæcis, & vide qvemadmodum dixit. *Hæc est materia auri conficiendi. Hæc sunt, quæ materiam permutant, & in aliud metallum vertunt. Quæque igni pugnantia reddunt: præterea vero nihil est tutum. Si igitur prudens eris & facies, ut scriptum est, eris beatus.*

* Salis Amoniaci.

νης, ὥςε ἀπηλλάγηται ἡμᾶς τῆς πολυύλȣ φαντασίας. Πρόσεχε δὲ ἐν τῆ εἰςβολῆ τῆς βίβλȣ τί εἶπεν. Ἥκω δὴ κἀγὼ ἐν Αἰγύπτῳ, φέρων τὰ φυσικὰ, ὅπως τῆς πολλῆς ὕλης καταφρονήσητε. Φυσικὰ δὲ εἴρηκεν τὰ ςερεὰ σώματα. Ἐι μὴ γὰρ αὐτὰ ἀναλυθῶσι καὶ πάλιν παγῶσιν, ȣ̓δὲν εἰς πέρας προσέλθη τȣ̃ πράγματος.

V. Καὶ ἵνα νοήσωμέν ὅτι ἐκ τῶν ςερεῶν λαμβάνεται τὰ ὕδατα, τȣ̃τ' ἐςιν τὸ ἄνθος, ὅρα πῶς εἶπε. Τὰ δὲ ἐν ζωμοῖς κρόκον κιλίκιον καὶ ἀριστολοχίαν, καὶ τὰ ἑξῆς. Τὰ ἄνθη εἰπὼν ἐδήλωσεν ἡμῖν, ὅτι ἐκ τῶν ςερεῶν τὰ ὕδατα λαμβάνεται. Καὶ ἵνα ἡμᾶς πείσῃ ὅτι ταῦτα ȣ̔́τως ἔχει, μετὰ τὸ εἰπεῖν ȣ̓̃ρον ἄφθορον, εἶπεν ὕδωρ ἀσβέςȣ καὶ ὕδωρ σπονδοκράμβης καὶ ὕδωρ φέκλης, καὶ ὕδωρ ἁλὸς ἀμωνιακȣ̃, καὶ ἐπὶ τέλει εἶπε, κυνὸς γάλα· Καὶ δῆλον ἡμῖν ἐςιν ὅτι ἐκ τȣ̃ κοινȣ̃ ἀναφερόμενον. Τὰ γὰρ λυτικὰ τῶν σωμάτων προεισήνεγκεν, ὕδωρ νίτρȣ καὶ ὕδωρ φέκλης, καὶ ὅρα πῶς εἶπεν. ἄυτη ἡ ὕλη τῆς χρυσοποιΐας. Ταῦτά εἰσι τὰ μεταλλοιȣ̃ντα τὴν ὕλην, καὶ μεταλλεύοντα καὶ πυρίμαχα ποιȣ̃ντα. Ἐκτὸς γὰρ τȣ́των ȣ̓δέν ἐςιν ἀσφαλές. Ἐὰν ȣ̓̃ν ᾖς νοήμων, καὶ ποιήσῃς ὡς γέγραπται, ἔσῃ μακάριος.

V. Διό-

VI. Διόσκ. Καὶ πῶς ἔχω νοῆσαι, Φιλόσοφε; τὴν μέθοδον παρὰ σοῦ βούλομαι μαθεῖν. Ἐὰν γὰρ ἀκολουθήσω τοῖς εἰρημένοις, οὐδὲν ὀνήσωμαί τι παρ' αὐτῶν. Συνεσ. Ἄκουσον, Διόσκορε, αὐτοῦ λέγοντος, καὶ ὄξυνόν σου τὸν νοῦν τοῖς ἐγκειμένοις, καὶ πρόσεχες πῶς λέγει· Ἔκστρεψον αὐτῶν τὴν φύσιν, ἡ γὰρ φύσις ἔνδον κέκρυπται. Δ. ὦ Συνέσιε, τίνα ἐκστροφὴν λέγει, καὶ πῶς αὐτὴν ἐκστρέψω, ἢ πῶς φέρω τὴν φύσιν ἔξω; Σ. Ὄξυνόν σου τὸν νοῦν, Διόσκορε, καὶ πρόσεχε τοῖς εἰρημένοις. Ἐὰν οὖν οἰκονομήσῃς ὡς δεῖ, φέρεις τὴν φύσιν ἔξω. Γῆ χία, καὶ ἀστερίτης, καδμία λευκὴ, καὶ τὰ ἑξῆς. Βλέπε πόση παρατήρησις τοῦ ἀνδρὸς, πῶς πάντα λευκὰ ἠνίξατο, ἵνα δείξῃ τὴν λεύκωσιν. Ὃ λέγει οὖν, Διόσκορε, πιστόν ἐστι. Βάλε τὰ σώματα μετὰ τῆς ☿ης, καὶ ῥίνισον εἰς λεπτὸν, καὶ ἀναλάμβανε ☿ην ἑτέραν, πάντα γὰρ ἡ ☿ εἰς ἑαυτὴν ἕλκει, ἔασον πεφθῆναι ἡμέρας γ', ἢ δ', καὶ βάλε αὐτὴν εἰς βοτάριον ἐπὶ θερμοσποδιᾶς πραείας, ὃ δὴ βοτάριόν ἐστι κηροτακές. Ταύτῃ οὖν τῇ ἀναδόσει τοῦ πυρὸς συναρμόζεται τῷ βοταρίῳ ὑάλινον ὄργανον ἔχον μαστάριον, ἐπὶ τὰ ἄνω προσέχον, καὶ κάτω κάρα * κείμενον ᾖ. Καὶ τὸ

VI. D. & qvonam pacto, philoſophe, hanc viam poſſim invenire, abs te ſcire deſidero, ſi enim prædicta ſeqvar, nullam inde utilitatem conſeqvar. Sy. Audi Dioſcore ipſum dicentem, ac mentem tuam exacue, & attende, qvomodo dixerit, *converte ipſorum naturam, natura enim intus latitat.* D. o Syneſie, qvam converſionem dicis? Sy. Corporum inqvam. D. & qvomodo ipſam convertam, vel qvomodo ipſam naturam extraham? Sy. Exacue tuam mentem Dioſcore, & conſidera, qvonam modo dicat. *Si enim ut oportet, gubernaveris, naturam extrahes. Terra chia, & aſterites, cadmia alba*, & reliqva. Vide, qvanta ſit viri prudentia, qvomodo alba omnia tetigit, ut albedinem oſtenderet, qvod ergo Dioſcore inqvit, hoc eſt. Junge corpora cum Mercurio, & ſeca in tenuem ſcobem, & ſume alium Mercurium, omnia enim Mercurius trahit ad ſe ipſum: & ſine ut digerantur per tres, vel qvatuor dies, & loca materiam hanc in teſta ſupra cinerem calidum, nec ſit magnus ignis accenſus, ſed in tepido cineris ſuavis calor, ita ut cera poſſit liqveſcere. Hujusmodi igitur ignis vapore teſtæ vas vitreum accommodatur, cujus mammilla alte ſe efferat, roſtrum vero deorſum

* In ora Codicis adſcriptum: ἐπικεφαλαιούσθω.

ſum vergat, & cape aqvam, qvæ aſcenderit per alembicum, & ſerva, & putrefac. Hæc dicitur aqva ſulphuris. Hæc eſt converſio, hæc vocatur corporum ſolutio. Hac ratione naturam intus latitantem in lucem proferes. Hæc aqva cum corrupta fuerit, vocatur acetum, & vinum Amineum, & ſimilia.

VII. Et qvo admireris hominis ſapientiam. Vide qvomodo duos catalogos fecerit, auri, & argenti conficiendi, & duos item liqvores alterum qvidem in flavo, alterum vero in albo, hoc eſt, auri, & argenti, & vocavit ſolis catalogum Chryſopœiam; lunæ vero argenti confectionem. D. Sat bene dixiſti Syneſie. Sed ipſius artis, qvidnam prius eſt? dealbatio, vel citrinatio? Sy. Dealbatio potius. D. & qvamobrem citrinationem prius recenſuit? Sy. Qvoniam ſol lunæ præfertur. D. itane ò Syneſie faciendum eſt? Sy. Non Dioſcore, ſed ut noſtræ mentis, & ingenii aciem exercerent, hæc ita diſpoſita ſunt. Audi ipſum dicentem, qvod ſibi cum nobis prudentibus oratio eſt, mentem noſtram exercenti. Si vero vis exacte rem ſcire, duobus catalogis mentem adhibe: qvod ante omnia Mercurius poſitus eſt, & in flavo, hoc eſt ſole, & in albo, hoc eſt luna. Et in ſole qvidem dixit: *Mercurius à cinabrio*, in albo vero dixit:

ἀνερχόμενον ὕδωρ διὰ τοῦ μαζοῦ δέχου, καὶ ἔχε εἰς σῆψιν. Τοῦτο λέγεται ὕδωρ θεῖον. Αὕτη ἐστὶν ἐκστροφή. αὕτη καλεῖται λύσις σωμάτων. Τοῦτο ὅταν σαπῇ, καλεῖται ὄξος καὶ οἶνος ἀμηνέος καὶ τὰ ὅμοια.

VII. Καὶ ἵνα θαυμάσῃς τὴν τοῦ ἀνδρὸς σοφίαν, βλέπε πῶς δύο καταλόγους ἐποιήσατο, ☉ ποιΐας καὶ ☽ ποιΐας, καὶ πάλιν δύο ζωμοὺς, τὸν μὲν ἕνα ἐν τῷ ξανθῷ, τὸν δὲ ἕτερον ἐν τῷ λευκῷ, τουτέστι ☉ καὶ ☽, καὶ ἐκάλεσε τὸν τοῦ ☉ κατάλογον χρυσοποιΐαν, τῆς ☽ ἀργυροποιΐαν. Δ. Πάνυ καλῶς ἔφης, ὦ Συνέσιε φιλόσοφε, καὶ ποῖον πρῶτόν ἐστι τῆς τέχνης τὸ λευκᾶναι ἢ τὸ ξανθῶσαι; Σ. μᾶλλον τὸ λευκᾶναι. Δ. καὶ διὰ τί τὴν ξάνθωσιν εἶπε πρῶτον; Σ. Ἐπειδὴ προτετίμηται ☉ τοῦ ☽. Δ. καὶ οὕτως ὀφείλομεν ποιῆσαι; Σ. οὔ Διόσκορε, ἀλλὰ τὸ γυμνάσαι ἡμῶν τὸν νοῦν καὶ τὰς φρένας, οὕτω συνεταγήτησαν. Ἄκουσον αὐτοῦ λέγοντος ὡς νοήμασιν ἡμῶν ὁμιλεῖ, γυμνάζων ἡμῶν τὸν νοῦν. Ἐὰν δὲ βούλῃ τὸ ἀκριβὲς γνῶναι, πρόσεχε εἰς τοὺς δύο καταλόγους, ὅτι πρὸ πάντων ἡ ☽ ἐτάγη. Καὶ ἐν τῷ ξανθῷ, τουτέστιν ☉, καὶ ἐν λευκῷ τουτέστιν ☽, ἐν μὲν τῷ ☉ εἶπεν, ☽

ἡ ἀπὸ

ἢ ἀπὸ κινναβάρεως. Ἐν δὲ τῷ λευκῷ εἶπεν. ☽ ἡ ἀπὸ ἀρσενικοῦ, ἢ σανδαράχης, καὶ τὰ ἑξῆς.

Mercurius ab arsenico, vel sandaracha, & qvæ seqvuntur.

VIII. Διόσκορος εἶπε. Καὶ διάφορός ἐστιν ἡ ☽? Συνέσ. ναὶ, διάφορος, μία οὖσα. Δ. καὶ εἰ μία ἐστὶ, πῶς ἐστι διάφορος; Σ. καὶ διάφορος γίνεται, καὶ μεγίστην δύναμιν ἔχει. Ἡ οὐκ ἤκουσας τοῦ Ἑρμοῦ λέγοντος. Τὸ κήρινον τὸ λευκὸν, καὶ τὸ κήρινον τὸ ξανθόν. Δ. ναὶ, ἤκουσα. Ὅπερ δὲ βούλομαι μαθεῖν, Συνέσιε, τοῦτό με δίδαξον τὸ ποίημα, ὅτι σὺ ἐπίστασαι. Πάντως αὕτη τὰ εἴδη πάντων δέχεται. Σ. νόησον ὦ Διόσκορε, ὥσπερ γὰρ ὁ κηρὸς οἷον δ' ἂν προσλαμβάνη † χρῶμα δέχεται, οὕτω καὶ ☽, φιλόσοφε, αὕτη λευκαίνει πάντα καὶ πάντων τὰς ψυχὰς ἕλκει καὶ ἑψεῖ καὶ ἐπισπᾶται. Διοργανιζομένη οὖν καὶ ἔχουσα ἐν ἑαυτῇ τὰς ὑγρότητας πάντων καὶ σῆψιν ὑφισταμένη ἀμείβει πάντα τὰ χρώματα, καὶ ὑποστατικὴ γίνεται ἀνυποστάτων αὐτῶν ὑπαρχόντων. Μᾶλλον δὲ ἀνυποστάτου αὐτῆς ὑπαρχούσης τότε καὶ κατώχυμος γίνεται ταῖς οἰκονομίαις ταῖς διὰ τῶν σωμάτων καὶ τῶν ὑλῶν αὐτῶν.

VIII. D. Diversus ergo est Mercurius? Sy. Sane qvidem diversus est, cum unus sit. D. Et si unus est, qvo nam pacto est diversus? Sy. Et diversus est, & vim maximam habet, nonne audisti Mercurium * dicentem, *favus albus, & favus rubeus?* D. Audivi eqvidem. Qvod autem scire Synesie cupio, hoc ** me doceto. Sy. Omnino ipse Mercurius omnes induit formas, qvemadmodum enim cera sumit qvemcunqve colorem trahit, sic etiam Mercurius, philosophe, ipse dealbat omnia, & omnium animas trahit, eademq; coqvit, & rapit, ad instrumenta ergo aptatus, & in seipso humores habens prorsus etiam corruptionem sustinens permutat omnes colores, & permanet, ipsis non permanentibus: immo vero ipso non subsistente, tunc etiam continetur corporum & subjectorum rectionibus.

IX. Διόσκορος. Καὶ ποῖά εἰσι ταῦτα τὰ σώματα καὶ αἱ ὗλαι αὐτῶν; Συνέσιος. Ἡ τετρασωμία καὶ τούτων τὰ συγγενῆ. Διόσκορος. Καὶ ποῖα εἰσὶ

IX. D. Et qvænam sunt hæc ipsorum corpora & materiæ? Sy. Qvatuor corporum compositio, & horum ea, qvæ affinia sunt. D. Qvæ sunt horum affinia? Sy. Audisti

* Hermetem Trismegistum.
** Hanc operationem. † Al. ὁμιλήσῃ.

disti qvod materiæ ipsorum animæ ipsorum sunt. D. Et materiæ ergo ipsorum sunt ipsorum animæ? Sy. Certe. Qvemadmodum enim faber si lignum capiat, solium facit, vel currum, vel aliud qvidpiam: & in materia solum operatur, & ipsi nihil aliud artifex dat præter formam, sic & ars ipsa ò Philosophe, postqvam divisit illa. Arrige aures ò Dioscore, statuárius expolit, vel secat lapidem, ut idoneus sit ad suum usum. Rursus faber lignum secat, vel radit, ut fiat solium, vel rheda: & nihil aliud artifex adhibet præter formam, nihil enim est præter lignum. Eodem modo, & æs fit statua, vel circulus, vel qvoddam aliud vas, artifice ipso nil nisi formam dante. Sic igitur Mercurius arte elaboratus à nobis ipse omnem formam suscipit, & fixus, ut dictum est, corpori ex qvatuor rerum generibus constanti, fortis & firmus manet, continens, & contentus ob id: & Pibichius * eum magnam affinitatem dixit habere.

X. D. Recte hæc explicasti, ac me instruxisti. Volo igitur ad viri verba accedere, & ea, qvæ ab ipso obliqve dicta sunt, à principio videre. *Mercurius ex cinabrio.* Omnis igitur Mercurius ex corporibus fit. Hic autem ex cinabrio dixit, tanqvam manifestum

τὰ τούτων συγγενῆ; Συνέσιος. Ἤκουσας ὅτι αἱ ὕλαι αὐτῶν ψυχαὶ αὐτῶν εἰσί. Διόσκορος. Καὶ αἱ ὕλαι οὖν αὐτῶν ψυχαὶ αὐτῶν εἰσί; Συνέσιος. Ναί, ὥσπερ ὁ τέκτων ἐὰν λάβῃ ξύλον καὶ ποιῇ θρόνον, ἢ δίφρον, ἢ ἄλλο τι, μόνον τὴν ὕλην ἐργάζεται, οὕτως ἡ τέχνη αὕτη, ὦ Φιλόσοφε, ἐπειδὴ ἔτεμεν αὐτά. ἄκουσον ὦ Διόσκορε, ὁ λιθοξόος ξέει τὸν λίθον, ἢ πρίζει ἵνα ἐπιτήδειος γένηται εἰς τὴν χρείαν αὐτοῦ. Ὁμοίως ὁ τέκτων τὸ ξύλον πρίζει καὶ ξέει ὥστε γίνεσθαι θρόνον ἢ δίφρον, οὐδὲν γάρ ἐστιν εἰ μὴ ξύλον. Ὁμοίως καὶ γίνεται ἀνδριὰς ἢ ἄλλο σκεῦος, τοῦ τεχνίτου αὐτὸ μόνον τὸ εἶδος χαριζομένου. Οὕτως οὖν καὶ ἡ σελήνη φιλοτεχνουμένη ὑφ' ἡμῶν πᾶν εἶδος αὐτὴ ἀναδέχεται, καὶ πεδηθεῖσα, ὡς εἴρηται, ἐν τῷ τετραστοίχῳ σώματι ἰσχυρὰ καὶ ἀδίωκτος μένει, διὰ τοῦτο καὶ Ἐπιβήχιος * πολλὴν ἀγγελίαν ἔχειν ἔλεγεν.

X. Διόσκορος. ἐπέλυσας Φιλόσοφε, ἐδίδαξάς με Φιλόσοφε. βούλομαι οὖν ἐπὶ τὴν τοῦ ἀνδρὸς ἀναδραμεῖν ῥῆσιν. καὶ ἐξ ὑπαρχῆς ἀναλαβεῖν τὰ ὑπ' αὐτοῦ λελοξευμένως εἰρημένα, σελήνη ἡ ἀπὸ κινναβάρεως. πᾶσα οὖν σελήνη ἀπὸ σωμάτων γίνεται. οὗτος δὲ ἐκ κιννα-

βά-

* Locus, ut videtur, corruptus.

βάρεως ξανθή ἐστι. αὐτὴ δὲ λευκὴ ἡ ☽. Συνέσιος. ἐνεργείᾳ μὲν λευκὴ ὑπάρχει ἡ ☽, δυνάμει δὲ ξανθὴ γίνεται. Δ. μὴ ἄρα τοῦτο ἔλεγεν ὁ Φιλόσοφος. ὦ φύσεις οὐράνιαι φύσεων δημιουργοὶ ταῖς μεταβολαῖς νικῶσαι τὰς φύσεις. Σ. καὶ διὰ τοῦτο εἴρηκεν. εἰ μὴ γὰρ ἐκστραφῇ, ἀδύνατον γενέσθαι τὸ προσδοκόμενον, καὶ μάτην κάμνουσιν οἱ τὰς ὕλας ἐξερευνῶντες; καὶ μὴ φύσεις σωμάτων μαγνησίας ζητοῦντες. Ἔξεστιν γὰρ τοῖς ποιηταῖς καὶ συγγραφεῦσι, τὰς αὐτὰς λέξεις ἄλλως τε καὶ ἄλλως σχηματίζειν. Σῶμα οὖν μαγνησίας εἴρηκε τὴν μίξιν τῶν οὐσιῶν, καὶ διὰ τοῦτο ὑποκαλῶν ἔφη ἐν τῇ εἰσβολῇ τῆς ποιήσεως τοῦ ☉, λαβὼν ☽ πῆξον τῷ τῆς μαγνησίας σώματι.

XI. Διόσκορος. Ἰδοὺ οὖν προτετίμηται ἡ ☽. Συνέσιος. Καὶ διὰ ταύτης γὰρ τὸ πᾶν ἀνασπᾶται. Καὶ πάλιν προστίθεται, καὶ κατὰ βαθμὸν ἑκάστης οἰκονομίας τετύχηκεν. χρυσοκόλλα, ὅ ἐστι βατράχιον. ἐν δὲ τοῖς χλωροῖς λίθοις εὑρίσκεται. Δ. Καὶ τίς ἂν εἴη χρυσοκόλλα ὅ ἐστι βατράχιον; τίς ἡ σημασία, ὅτι καὶ ἐν τοῖς

sit ipsum esse ex cinabrio. Atqvi Mercurius ex cinabrio citrinus est, ipse autem Mercurius est albus. Sy. Actu qvidem albus est Mercurius, virtute vero citrinus fit. D. Hoc ne igitur dixit Philosophus? ò naturæ cœlestes naturarum creatrices mutationibus naturas superantes. Sy. Et hanc ob causam dixit: *Nisi enim permutentur id quod expectatur, fieri non poterit, & frustra laborant, qui materias explorant, & non naturas corporum magnesiæ quærunt.* Licet enim poëtis, & oratoribus easdem dictiones alia, atq; alia ratione efformare. Corpus igitur magnesiæ dixit, hoc est substantiarum mixtionem. Et ob id progrediens ait, in principio, ubi auri conficiendi rationem docet: *Capiens Mercurium infige corpori magnesiæ.*

XI. D. Eccè igitur præpositus est Mercurius. Sy. Sanè qvidem, ob ipsum enim omnia extrahuntur. Atqve iterum adiicit, (& per gradus cujuslibet rei institutum pertractavit) *Chrysocolla, quod est batrachium, inter virides lapides invenitur.* Et qvænam sit chrysocolla, id est batrachium, & qvidnam significet, qvod & inter virides lapillos invenitur, necesse igitur

nobis est qværere. Primò igitur scire debemus, qvæcunqve sunt colore viridia, & age jam, ut ab homine exordiamur, homo enim omnibus animantibus in terra degentibus antefertur. Dicamus igitur hunc pallentem pallidum effectum esse, & manifestum est, qvod, ut ochra, mutatur illius forma, hoc est, ad aureum colorem, immo vero ad ipsius citri corticem; qvæ est palloris species. Hoc procedente oratione flavum, arsenicum appellavit, ut palloris speciem ostenderet.

χλωροῖς λίθοις εὑρίσκεται. Σ. ἀναγκαῖον οὖν ἐστὶν ἡμῖν ζητῆσαι. Ὀφείλομεν οὖν εἰδέναι πρῶτον ὅσα ἀπὸ χρωμάτων εἰσὶ χλωρῶν. Φέρε οὖν ὡς ἀπὸ ἀνθρώπου εἴπωμεν. Προτετίμηται γὰρ ὁ ἄνθρωπος πάντων τῶν ζώων, ἐπὶ τῆς γῆς. Λέγομεν οὖν ὅτι ὠχριάσαντα τοῦτον, χλωρὸν γεγονέναι, καὶ δῆλον ὅτι ὡς ὤχρα τὸ εἶδος μεταβάλλεται, ὅ ἐστιν ἐπὶ τὸ χρυσίζον. Καὶ αὐτὸ δὲ μᾶλλον τουτέστι τὸ λέπος τοῦ κιτρίου τὸ τῆς ὠχρότητος εἶδος. Τοῦτο δὲ καὶ ὑποκατιὼν εἶπεν. ἀρσενικὸν ξανθὸν, ἵνα δείξῃ τὸ τῆς ὠχρότητος εἶδος.

XII. Ut autem cognoscas, qvomodo magna cum prudentia particulariter hoc dixit, animadverte qvanam ratione dicat: *Mercurium à cinabrio corpori magnesiæ*, postea infert *Chrysocollam*, *claudianum masculinum*, nomen rursus induxit masculinum, ut ipsum à fœmininis separaret, & post Claudianum, arsenicum flavum duobus flavis duo nomina fœminina imponens, postea duo masculina. Oportet igitur nos investigare, & videre, qvid hoc sit, hic, qvantum ego Dioscore suspicor, unum putrefacit. Deinde assumit *Cadmia*, postea *Androdamanta*, & androdamas, & cadmia sicca sunt, & ostendunt cor-

XII. Ἵνα δὲ εἰδῇς, πῶς μετὰ παρατηρήσεως μερικῶς εἴρηκε τοῦτο, πρόσεχε τὸν νοῦν, πῶς λέγει. Δη ἀπὸ κινναβάρεως σῶμα μαγνησίας. Εἶτα ἐπιφέρει. Τὸν χρυσοκόλλαν κλαυδιανὸν ἀρσενικόν. Ὄνομα πάλιν ἐπήγαγεν ἀρσενικὸν, ἵνα διέλῃ ἀπὸ τῶν θηλυκῶν. Καὶ μετὰ τὸν κλαυδιανὸν ἀρσενικὸν, τὸ ξανθόν. Τὰ ξανθὰ δύο προσθεὶς ὀνόματα θηλυκά. Ἐπεὶ τὰ δύο ἀρσενικά. δεῖ οὖν ἡμᾶς ἐπιχεῦσαι καὶ ἰδεῖν τί ἂν εἴη τοῦτο. ὡς ἐγὼ κεκίνημαι, Διόσκορε, ἐνταῦθα σήπει τὸν ☉, εἶτα ἐπαναλαμβάνει καδμίαν. εἶτα ἀνδροδάμανια. Καὶ ὁ ανδροδάμας καὶ ἡ καδμία ξηρά εἰσι.

Καὶ

Καὶ δείκνυσι τὴν ξηρότητα τῶν σωμάτων. Καὶ ἵνα εὔδηλον αὐτὸ ποιήσῃ, ἐπήνεγκε συπτηρίαν ἐκσηπτωθεῖσαν ἅλα ἀμωνιακόν. βλέπε πόση παρατήρησις τοῦ ἀνδρὸς ἵνα οἱ ἐχέφρονες νοήσωσι πῶς αὐτοὺς ἐδίδαξεν εἰπὼν ἅλα ἀμωνιακὸν ἐκσηπτωθεῖσαν, τοῦτο γὰρ καὶ τοὺς ἀμυήτους ὤφειλε πείθειν. ἵνα δὲ καὶ βεβαιότερά σοι γένοιτο, εὐθέως ἐπήγαγε θεῖον ἄπυρον ὅ ἐστι θεῖον ἄκαυστον, τὸ πᾶν. τουτέστι τὰ ξηρανθέντα εἴδη κάτω, ὅ ἐστι τὰ σώματα γεγονότα, θεῖον ἄκαυστον κέκληται. καὶ μετέπειτα ἐπιφέρεται, πυρίτης ἀπολελυμένος, μηδένα τῶν ἄλλων ἀπροσδιορίστως ἐπιβεβαιῶν. Τοῦτο ἀληθὲς ὑπάρχει ὅτι τὰ ἀπομείναντα ξηρά. Καὶ ταῦτα ὑποδιαιρῶν, ἐπιφέρει. Σίνοπιν ποντικήν, μεταβὰς ἀπὸ τῶν ξηρῶν ἐπὶ τὰ ὑγρά. σίνοπιν εἴρηκεν. ἀλλὰ διὰ τὴν ποντικήν οὐκ ἂν ἐν ἐπιγνώσει ἐγένετο. Ἐπιβεβαιούμενος δὲ, ἐπήνεγκεν ὕδωρ θεῖον ἄθικτον. Τὸ ἀπὸ μόνου θείου θεῖον.

porum ſiccitatem, & ut hoc planum faceret, intulit *Alumen combuſtum.* Conſidera, qvanta ſit viri ſapientia, hoc enim dixit, ut prudentes intelligerent, qvomodo ipſos docuerit, dicens, Alumen uſtum? fortaſſe vero, hoc etiam imperitis voluit perſuadere; ut autem & firmiora tibi eſſent, ſtatim intulit, *Sulphur ignem non expertum*, hoc eſt ſulphur incombuſtum, *totum*, id eſt exſiccatas ſpecies infra, hoc eſt corpora unum facta ſulphur incombuſtibile appellavit, & poſtea infert, *Pyrites diſſolutus*, nullum ex aliis indeterminate confirmans. Hoc verum eſt, qvod ſicca ſunt ea, qvæ permanent, & hæc diſtinguens infert. *Sinopin ponticam* à ſiccis ad humida tranſiens ſinopin dixit, ponticam tamen addens, qvod niſi addidiſſet, intelligi neutiqvam potuiſſet. Hoc autem confirmans intulit, *Sulphuris aquam athicton.* i. e. illibatam, à ſolo ſulphure ſulphur.

XIII. Διόσκορος. Καλῶς ἐπέλυσας, φιλόσοφε, ἀλλὰ πρόσεχε πῶς εἶπεν, ἐὰν ἀπολελυμένον τὸ δι' ἀσβέστου. Συνέσιος. Ὦ Διόσκορέ, οὐ προσέχεις τὸν νοῦν. ἡ ἄσβεστος λευκή ἐστι, καὶ τὸ ἀπὸ ταύτης ὕδωρ, λευκόν ἐστι

XIII. D. Recte hoc, philoſophe, enodaſti, ſed attende, qvomodo dixit *per calcem vivam.* Sy. O Dioſcore, non animum aduertis. Calx viva alba eſt, & aqva ejusdem alba, & acuta, & ſulphur ſuffitum dealbat, declarationis gra-

tia igitur statim subdit: *Sulphuris fuliginem*, nonne hæc nobis pate-faciens? D. certè benè dixisti, & deinceps sori citrinum, & vitriolum citrinum, & cinabrium. Sy. Sori, & calcanthum citrinum non nosti esse viridia? cum igitur tetigisset Veneris æruginis ablationem, hoc est expurgationem, immo vero eam significaret, qvæ totius est, ut à coloribus, hoc dixit, & rursus hoc confirmans in fine intulit: *Post ablationem rubiginis, quæ vocatur æruginis expurgatio, tunc injectis humidis fit firma citrinatio*, & vere viri ingenuitas hic ostensa est.

XIV. Vide enim qvomodo statim conjunxit, cum distincta rerum explicatione usus esset, cum dixerit; *Quæ vero in liquoribus, hæc sunt: Crocus cilicius, Aristolochia, Flos cnici, flos anagallidis, quæ cyaneum fert florem.* Qvid hoc amplius dicere, aut referre potuerat, ut nobis persuaderet, qvam per anagallidis florem loqvi? mirum enim mihi videtur, qvod non solum anagallidis, sed etiam floris meminerit. Anagallidis siqvidem nomen innuit nobis, ut aqvam extraheremus, & ob florem horum animas, id est, spiritus educeremus. Qvod si hæc non ita se habeant, nihil est

καὶ σύφον. Καὶ τὸ θεῖον, θυμιώμενον, λευκαίνει. Σαφηνείας οὖν χάριν εὐθέως ἐπήγαγε θεῖον αἰθάλην, οὐχὶ δῆλα ἡμῖν ταῦτα ποιῶν; Διόσκορος. Ναὶ, καλῶς εἴρηκας, καὶ μετὰ τοῦτο σῶρι ξανθὸν καὶ χάλκανθον ξανθὸν καὶ ἀμωνιακὸν ἅλα. Συνέσιος. Τὸ σῶρι καὶ ἡ χαλκάνθη ξανθὰ πῶς οὐκ ἀγνοεῖς ὡς χλωρὰ εἴη; αἰνιττόμενος οὖν τὴν τοῦ ♀ ἐξίωσιν ἤτοι ἐξίχνευσιν, μᾶλλον δὲ τὸν τοῦ παντὸς, ἀπὸ χρωμάτων τοῦτο εἴρηκε καὶ πάλιν ἐπιβεβαιούμενος ἐπὶ τοῦ τέλους ἐπήγαγε. Μετὰ γὰρ τὴν ἀφαίρεσιν τοῦ ἰοῦ ἥτις καλεῖται ἐξίωσις, τότε ἐπιβολῆς τῶν ὑγρῶν γινομένης γίνεται βεβαία ξάνθωσις. Καὶ ὄντως ἡ ἀφθονία τοῦ ἀνδρὸς ἐνταῦθα ἀπεδείχθη.

XIV. Ὅρα περ πῶς εὐθέως συνῆψε τῷ διορισμῷ χρησάμενος καὶ εἰπών. Τὰ δὲ ἐν ζωμοῖς εἰσὶ ταῦτα, κρόκος κιλίκιος, ἀρισολοχία, κνίκου ἄνθος. ἀναγαλλίδος ἄνθος, τῆς τὸ κυάνεον ἄνθος ἐχούσης. Τούτου πλέον τί εἶχεν εἰπεῖν, ἢ κατὰ λέξιν, ἵνα πείσῃ ἡμῶν τὰς καρδίας. εἰ μὴ διὰ τὸ εἰπεῖν ἄνθος ἀναγαλλίδος. θαυμάσαι γάρ μοι οὐ μόνον ἀναγαλλίδος. Ἐμήνυσεν ἡμῖν τὸ ἀναγαγεῖν τὸ ὕδωρ. Διὰ γὰρ τοῦ ἄνθους, τοὺς τούτων ψυχὰς ἀναγαγεῖν, τουτέστι τὰ πνεύματα. εἰ μὴ γὰρ ταῦτα οὕτως ἔχει, οὐδέν ἐστι βέβαιον. καὶ μάτην δυστυχήσαντες

σαντες οἱ τάλανες εἰς τὸ πέλαγος τοῦτο ὑποῤῥιπιζόμενοι πολλοῖς κόποις καὶ μογεροῖς ἐμπεσόντες ἀνόνητοι καθεστῶτες ἔσονται.

XV. Δ. καὶ τί πάλιν ὁ ἄφθονος φιλόσοφος καὶ καλὸς διδάσκαλος, ἐπήγαγε ῥᾶ ποντικόν; Σ. βλέπε ἀφθονίαν ἀνδρός. ῥᾶ εἶπεν αὐτὸ καὶ ἵνα ἡμᾶς πείσῃ, εὐθέως ἐπήγαγε τὸ ποντικόν. Τίς γὰρ ἀνδρῶν φιλοσόφων οὐκ οἶδεν, ὅτι ὁ πόντος καθάῤῥους ἐστὶν ἐκ τῶν ποταμῶν πάντοθεν περικλυζόμενος; Δ. Ἀληθῶς, Συνέσιε, ἔφθασας καὶ εὔφρανάς μου τὴν ψυχὴν σήμερον. οὐκ ἔστι γὰρ μέτρια ταῦτα. τοῦτο δέ σε παρακαλῶ, ἵνα ἐπὶ πλέον με διδάξῃς, διατί ἄνωθεν εἶπε χάλκανθον ξανθὸν, ἐνταῦθα δὲ ἀπροσδιορίστως μετὰ τῆς κυανοῦ χαλκάνθου ἐπήγαγεν; Σ. ἀλλὰ ταῦτα ὦ Διόσκορε, τὰ ἄνθη μηνύουσι, χλωρὰ γὰρ ὑπάρχουσιν. Ἐπειδὴ οὖν τὸ ἀνερχόμενον ὕδωρ δεῖ τῆς πήξεως, εὐθέως ἐπήγαγε, κόμι ἀκάνθης. εἶτα ἐπήγαγεν οὖρον ἄφθορον, καὶ ὕδωρ ἀσβέστου, καὶ ὕδωρ σποδοκράμβης καὶ ὕδωρ ἁλὸς ἀμωνιακοῦ, καὶ ὕδωρ μολυβδοχαλκοῦ καὶ ὕδωρ ἀρσενικοῦ καὶ χαλκάνθου. βλέπε πῶς ταῦτα πάντα λυτικὰ καὶ διαφορεῖν δυνάμενα προήνεγκε. Τοῦτο δῆλον, ὅτι διδάσκων ἡμᾶς τὴν ἀνάλυσιν τῶν σωμάτων.

firmi. Et frustra infelices jacturam facientes, & in hoc pelagus demersi multos, & ærumnosos labores subeuntes, nullum percipere fructum poterunt.

XV. D. Cur rursus etiam expers invidiæ philosophus, ac bonus magister subdidit, *Rha ponticum?* S. considera naturam viri invidia carentem. Rha ipsum dixit, & ut nobis persuaderet, intulit, Ponticum. Qvis enim philosophorum non intelligit, qvod pontus est defluxus à fluminibus undiqve circumclusus? D. Vere Synesie prævenisti, & hodie animum meum exhilarasti, non enim hæc sunt mediocria. Hoc igitur, precor, ut me præterea doceas; qvam ob rem superius dixit chalcanthum citrinum? hic vero indefinite cum viridi chalcantho intulit. Sy. Sed hæc ô Dioscore flores significant. Viridia enim sunt. Qvoniam ergo aqva, qvæ egreditur eget fixione, statim, adjecit, *Gummi spinæ*, postea subdit, *urinam incorruptam, & aquam calcis vivæ, & aquam cineris brassicæ, & aquam aluminis, & aquam molybdochalci*. i. e. plumbi æris; *& aquam arsenici, & aquam chalcanthi.* Vide qvomodo omnia solvendi, & digerendi vim habentia prius intulit, hoc scilicet nos docens corporum solutionem.

XVI. D. Et recte dixisti, & qvonam modo in fine dixit, *Canis lac*? Sy. Ut tibi ostenderet, qvod ex communi omnia sumuntur. Vere Dioscore cogitasti. Attende vero qvomodo dicit: *Hæc est materia auri conficiendi.* Qvæ nam materia? qvis ignorat omnia hæc esse fugacia, nec enim lac asininum, nec caninum potest cum igne luctari: qvoniam lac asini si in aliqvo loco per aliqvot sufficientes dies reposueris, evanescet. Qvid vero dictum illud est? *Hæc sunt, quæ materiam permutant*, hæc faciunt, ut res cum igne pugnent, cum ipsa fugacia sint? Qvid item illud verbum videtur? *Præter hæc nihil est tutum?* ut infelices hæc vera esse sibi persuadeant. Sed denuo audi, qvid ipse dixerit. Et infert, *si prudens fueris, & feceris, ut scriptum est*, perinde ac si dixisset, si sapias, ac recte, ut opus est, cogitaveris, *eris beatus*, & qvid alibi dixit? *Vobis prudentibus inquam.* Oportet igitur nos mentem nostram exercere, nec committere, ut decipiamur, ut egestatis insanabilem morbum evitemus: ne ab ipsa opprimamur, neve in vanam egestatem incurrentes accepto damno miseri efficiamur, exercere igitur, & exacuere mentem debemus.

XVI. Δ. καὶ καλῶς εἴρηκας, καὶ πῶς ἐπὶ τέλει εἴρηκε κυνὸς γάλα; Σ. ἵνα σοι δείξῃ ὅτι ἀπὸ τοῦ κοινοῦ τὸ πᾶν λαμβάνεται. Οὕτως ἐννοεῖς Διόσκορε, πρόσεχε δὲ πῶς λέγει. αὕτη ἡ ὕλη τῆς χρυσοποιΐας ἐστί. Ποία ὕλη; τίς οὐκ οἶδεν, ὅτι πάντα φευκτά εἰσιν. οὔτε γὰρ ὄνειον γάλα, οὔτε κυνὸς γάλα πυρομαχεῖν δύναται. Τὸ γὰρ ὄνειον γάλα ἐὰν ἀποθήσῃς ἐν τόπῳ ἱκανὰς ἡμέρας, ἀφανίζεται. Τί δὲ καὶ τὸ εἰπεῖν; ταῦτά εἰσι τὰ μεταλλοιοῦντα τὴν ὕλην, ταῦτα καὶ πυρίμαχα ποιεῖ, φευκτῶν αὐτῶν ὄντων; Καὶ τὸ ἐκτὸς τούτων οὐδέν ἐστιν ἀσφαλές, ἵνα νομίσωσιν οἱ τάλανες, ὅτι ἀληθῆ εἰσι ταῦτα. ἀλλὰ πάλιν ἄκουσον αὐτοῦ, τί εἶπεν, καὶ ἐπιφέρει, ἐὰν ᾖς νοήμων καὶ ποιήσῃς ὡς γέγραπται, ἀντὶ τοῦ ἐὰν ᾖς σοφὸς καὶ διακρίνῃς τὸν λογισμὸν ὡς δεῖ κεχρῆσθαι, ἔσῃ μακάριος. Καὶ τί ἀλλαχοῦ εἶπε; τοῖς ἐχέφροσιν ὑμῖν λέγω. δεῖ οὖν ὑμᾶς γυμνάζειν τὰς φρένας ὑμῶν καὶ μὴ ἀπατᾶσθαι, ἵνα καὶ τὴν ἀνίατον νόσον τῆς πενίας ἐκφύγωμεν, καὶ μὴ νικηθῶμεν ὑπ' αὐτῆς, καὶ εἰς ματαίαν πενίαν ἐμπεσόντες δυστυχήσωμεν ἀνόνητοι καθεστότες. Τὸ γυμνάζεσθαι τὰς φρένας ὀφείλομεν καὶ ὀξὺν ἔχειν τὸν νοῦν.

XVII.

XVII. Διὰ τί οὖν ἐπιφέρει τὸ ἐπιβαλεῖν; οὐ διαλέγει τὰ προλεγόμενα, ἀλλὰ τὰ ἀπὸ νοός. ἀλλὰ πάλιν λέγει. Ποτὲ μὲν ☉ διὰ τὸν χρυσοκόραλον, ποτὲ δὲ ☾ διὰ τὸν ☉, ποτὲ δὲ ♀ διὰ τὸν ☉, πότεδὲ ♄ ἢ ♃ διὰ τὸν μολυβδόχαλκον. Ἰδοὺ αὐτὸς ἐπὶ τοὺς βαθμοὺς, μὴ οὖν εἰς βάραθρον ἐμπέσωμεν τῆς αὐτῆς ἀγνοίας τῶν σημαινομένων παρ᾽ αὐτῶν. Πολλὴ γὰρ ὑπάρχει τῷ ἀνδρὶ ἡ σοφία, μετὰ γὰρ τὸ εἰπεῖν αὐτὸν, αὕτη ἡ ὕλη τῆς χρυσοποιΐας εἰρήσθω. Ἐπιφέρει λέγων, φέρε δὴ καθεξῆς καὶ τὸν τῆς ☾ποιΐας λόγον ἀφθόνως ἐξείπωμεν. ἵνα δείξῃ ἡμῖν ὅτι δύο ἐργασίαι εἰσὶν, ὅτι καὶ ἡ ☾ ποιΐα πρὸ πάντων προτετίμηται καὶ προτερεύει, καὶ χωρὶς αὐτῆς οὐδὲν γενήσεται.

XVIII. Ἄκουσον αὐτοῦ πάλιν ἐνταῦθα λέγοντος. ἡ ☽ ἡ ἀπὸ ἀρσενικοῦ ἢ χαλκάνθου ἢ ψιμμιθίου ἢ μαγνησίας ἢ στίμμεως ἰταλικοῦ. καὶ ἄνω μὲν οὖν ἐν τῇ χρυσοποιΐα. ☽ ἡ ἀπὸ ἁλὸς ἀμμωνιακοῦ. Ἐνταῦθα λέγει ☽ ἡ ἀπὸ ἀρσενικοῦ ἢ ψιμυθίου, καὶ τὰ ἑξῆς. Δ. Καὶ πῶς ἐνδέχεται ☽ ψιμμίθιον γενέσθαι; Σ. ἀλλ᾽ οὐκ ἀπὸ ψιμμιθίου ☽ εἶπεν ἵνα λάβωμεν, ἀλλὰ τὴν λεύκωσιν τῶν σωμάτων ἢ

XVII. Qvam ob rem vero ſubdit, *injectionem*? non ob id dicit, qvæ prius relata ſunt, ſed animi ſenſus explicat. Cæterum rurſus dicit, aliqvando qvidem *ſolem per chryſocorallum*, aliqvando vero *lunam per ſolem*; aliqvando vero *venerem per ſolem*. Aliqvando *Saturnum*, vel *Jovem per molybdochalcum*. Ecce ipſe nos ad artis gradus extulit. Caveamus igitur, ne vane ambulantes in foveam ignoratione ſignificationum, qvæ ſunt apud ipſum, incidamus. Magna enim viro ineſt ſapientia. Nam poſtqvam ipſe ait, *Ipſa auri conficiendi materia dicta ſit*, infert dicens: *Age igitur deinceps etiam argenti conficiendi rationem plane doceamus*, ut nobis oſtenderet duas eſſe operationes. Qvoniam, & argenti conficiendi ratio omnibus prælata eſt, & antecellit; & ſine ipſa nihil fiet.

XVIII. Audi ipſum hic rurſus dicentem, *Mercurius ab arſenico, vel chalcantho, vel ceruſſa, vel magneſia, vel ſtimmi Italico*. Et ſuperius in auri conficiendi ratione dixit. *Mercurius à cinabrio*, hic vero ait: *Mercurius ab arſenico, vel ceruſſa*, & reliqva. D. Et qvomodo poteſt ceruſſa Mercurius fieri? Sy. Sed non dixit, ut nos Mercurium à ceruſſa ſumeremus, ſed corporum dealbationem, hoc eſt, converſionem tangens, hoc dixit. Hic enim

cuncta

cuncta alba retulit. Ibi vero citrina: ut recte nos intelligeremus; vide qvomodo appellavit corpus magnesiæ chrysocollam. Hic vero corpus magnesiæ tantum, vel stimmi Italici. Et hæc nobis breviter dicta sufficiant. Exercere prius mentem decet, ut naturæ operationes dignoscamus in rebus, qvibus Deo favente studemus: oportet igitur nosse prius rerum species liqvefacere, & conflationibus consimiles in unum colorem convertere, & duos Mercurios in argentum vivum redigere, & ad putrefactionem separare. Sed ope divina commentandi finem faciam.

τὴν ἀνάκαμψιν αἰνιττόμενος εἴρηκεν. ἐνταῦθα γὰρ λευκὰ πάντα εἶπεν. ἐκεῖ δὲ τὰ ξανθά, ἵνα νοήσομεν, ὅρα πῶς εἶπε σῶμα μαγνησίας χρυσοκόραλον, ἐνταῦθα δὲ σῶμα μαγνησίας μόνον, ἢ στίμμεος ἰταλικοῦ. Καὶ ταῦτα μὲν πρὸς βραχύ τι αὔταρκες ἡμῖν εἰρήσθω. προγυμνάζεσθαι δὲ τὸν νοῦν χρή, ἵνα διαγινώσκωμεν τὰς τῆς φύσεως ἐνεργείας περὶ τῶν σπουδαζομένων τῇ τοῦ Θεοῦ συνεργείᾳ. χρὴ οὖν ἡμᾶς γινώσκειν ταριχεύεσθαι δεῖ τὰ εἴδη πρῶτον καὶ ἐν ταῖς χώσεσιν ὁμόχροα ἀποτελεῖσθαι εἰς ἓν χρῶμα, καὶ τὰ μὲν δύο ☾ ☾ ὑδραργυρίζοντα καὶ εἰς σῆψιν ἀποχωρίζοντα Θεοῦ βοηθοῦντος. καὶ τὸ πᾶν τοῦ λόγου τετέλεσται.

CAPUT XXIII.

De EUNOMIO & aliis Qvarti Sæculi Hæreticis.

De Eunomio 1. *Scriptores veteres qui ejus hæresin confutarunt,* 2. *Eunomii scripta* 3. *alii Enomii.* 4. *Libellus fidei Theodosio Imp. oblatus.* 5. *Apologia nunc primum edita integra Græce & Latine.* 6. *De hæreticis sæculi quarti, Ario,* 7. *Photino,* 8. *Aëtio.* 9. *aliisque.* 10.

I.

Eunomius in Dacora a) Cappadociæ vico natus, à Baronio S. Basilium b) secuto præter rem Galata appellatur:

a) Sozom. VII. 17. cum qvo non pugnat Nyssenus, Oltiserium (in qvo Dacorenses agri) patriam Nysseni prodens.

b) Ex Basilio in Eunom. lib. I. pag. 2. Baronius ad A. C. 360. n. 35. Sed videndus Nyssenus in Eunom. lib. I. pag. 307. seq. & qvi ex recentioribus de Eunomio

ὑπογραφεὺς five notarius, diſcipulus & defenſor fuit Aëtii Ariani, Magiſtro etiam ſubtilior, * & in hæreſi prodenda audacior, auctor ſectæ *Anomæorum*. c) Ex Diacono Antiocheno factus A. C. 360. Epiſcopus Cyzici, ** hæretica, qvam primum diſſimulabat doctrina ſua graves in Eccleſia turbas dedit, unde Conſtantii Imp. juſſu eodem anno depoſitus & in exilium miſſus eſt. A Valente propemodum ultimo ſupplicio affectus fuiſſet, qvod in ipſius agris Procopius Tyrannus d) A. 365. delituerat: ſed & hic Imperator novo eum exilio in Mauritaniam afficere ſatis habuit, unde deinde revocatum non diu poſt Theodoſius ſenior iterum relegavit, e) à qvo venia deniqve impetrata ipſi eſt ad patrios Dacoræ agros revertendi, in qvibus obiit ante A. C. 396. Plura de Eunomio Philoſtorgius Eunomianus, qvi viginti annos natus Eunomium A. 361. CPoli verſantem vidit f) & præter illa qvæ in Hiſtoria Eccleſiaſtica de illo tradit, non diffitetur etiam ſingulari ſcripto ſe Eunomii per ſecutum g) laudes, Ἐγκώμιον ἀνατάξασθαι. III. 21. ſed qvod ætatem haud tulit.

Ii *II. Scri-*

imprimis videndi Tillemontius Tom. 6. memor. Eccleſ. pag. 501. ſeq. edit. Pariſ. & Samuel Baſnage ad A. C. 360. n. 14.

* Confer Caſp. Sagittarium introduct. in Hiſt. Eccleſ. pag. 946. qvi plura ibi de Eunomio ejusqve hæreſi, qvemadmodum & D. Balthaſar Bebelius Sec. IV. Tom. 2. pag. 1285. ſeq. Jac. Gothofredus ad Philoſtorg. &c.

c) *Anomæos* dici notum eſt à dogmate, qvod Filium non modo æqvalem ut cæteri Ariani, ſed etiam ſimilem & ὅμοιον DEO Patri negarent. Nonnulli tamen Veteres ad nomen Eunomii alludentes velut ἀνόμους interpretantur, ut in Veteri Codice Canonum qvem ad calcem operum Leonis Magni edidit Paſchaſius Qvesnellus cap 58. *anathematizari omnem hæreſin, ſpeciatim autem Eunomianorum, qui Latine* ſine lege *dicuntur.*

** Eleuſii in Epiſcopatu Cyziceno ſucceſſor. Niceph. IX. 46. XI. 5.

d) Philoſtorg IX. 5. Tillemont. Tom. 6. Tom. 6. memor. pag. 509. qvi de Procopio illo accurate Hiſtor. Imperator. Tom. 5. pag. 132. ſqq.

e) Sozom. VII. 17. Nicephorus XII. 29. Hiſt.

f) Philoſtorg. X. 6.

g) Ipſam Hiſtoriam Eccleſiaſticam Philoſtorgii haud fere aliud qvam Eunomii encomium cenſeri debere, recte notat Guil. Caveus.

II. Scriptores veteres de Eunomio, & contra Eunomii hæresin.

Illis, qvi interciderunt, additus asteriscus.

* Andronicianus, cujus libros breves duos adversus Eunomianos memorat Photius Cod. 45.
* Apollinaris, qvem inter eos qvi Eunomium confutarunt primo loco ponit Hieronymus c. 120. de Scriptor. Eccles. Meminit & Philostorgius VIII. 12.

S. Athanasius dialogo 2. de Trinitate, ubi refutat Aëtii Epistolam scholiis Eunomii illustratam.

Basilius Magnus Epist. 168. & in libris contra Eunomium. Vide supra pag. 78. seq.

* Didymus Cæsareensis Eunomium confutavit teste Hieron. c. 120. de Scriptoribus Ecclesiasticis.

S. Epiphanius hæresi 76. Jo. Damascenus hæresi 76. & Harmenopulus hæresi 13. qvi confirmat qvod traditur à Joanne Zonara scholiis ad Canonem in Deiparam, apud Cotelerium III. monument. Ecclesiæ Græcæ, pag. 466. Eunomium qvæ de suppliciis impiorum æternis sacra habet pagina, πρὸς ἀπειλὴν συγγεγράφθαι πλάσματι μόνῳ *tantum ad comminationem solo figmento scripta* pronunciasse.

* Gelasius Episcopus Cæsareensis in Palæstina Episcopus, cujus librum adversus Anomæos memorat Photius Cod. 88. 89. & 102.

Gregorius Nazianzenus inter eos qvi Eunomio responderunt laudatur ab Hieronymo, respiciente qvinqve λόγους ejus Θεολογικοὺς adversus Eunomianos & Macedonianos, inter Orationes Nazianzeni XXXIII-XXXVII.

Gregorius Nyssenus. Vide supra, pag. 151. seq. & 160. Idem etiam libro de anima perstringit Eunomium qvod carnem cum sensibus solum à λόγῳ assumtam docuit, de qvo ejus errore Gennadius c. 2. de Ecclesiæ dogmatibus. Itaq; qvod in Eunomii expositione fidei legitur ἀναλαβόντα τὸν ἐκ ψυχῆς καὶ σώματος ἄνθρωπον, intellectum ab eo secundum Apollinaris hæresin, ut per ψυχὴν non mentem sed inferiorem modo animam sensibus constantem acceperit.

Joan-

Joannes Chryſoſtomus in homiliis de incomprehenſibili DEI natura. Incipiunt: τί τοῦτο ὁ ποιμήν. Et ſexta: μίαν ὑμῖν διελέχθην. Hoc enim inprimis datum vitio eſt Eunomio, qvod ita de DEo etiam adverſus perſpicua S. Scripturæ dicta diſſeruit, ac ſi illius Naturam perſpectiſſimam & ad unguem notam haberet. Vide S. Baſilii Epiſt. 168. & Theodorit. lib. IV. hæret. fab. cap. 3. S. Hieronymus in XII. Matthæi: *Erubeſcat Eunomius tantam ſibi notitiam Patris & Filii, quantam alterutrum inter ſe habeant, vendicans.* Verba Eunomii apud Socratem IV. 7. ὁ Θεὸς περὶ τῆς ἑαυτοῦ οὐσίας οὐδὲν πλέον ἡμῶν ἐπίςαται. &c.

Hiſtoriæ Eccleſiaſticæ ſcriptores Socrates, Sozomenus, Theodoritus, *Rufinus*, Nicephorus. Nec non qvi Annales & Chronica condidere Cedrenus, Zonaras &c.

Nicetas Choniates libro V. theſauri Orthodoxæ fidei.

Philaſtrius de hæreſibus cap. 68. *Auguſtinus* & *auctor Prædeſtinati* hæreſi 54. *Honorius* hæreſi 56. qvi Eunomium Dialecticum appellat.

* Sophronius (ille ut ſuſpicor S. Hieronymi amicus) pro Baſilio contra Eunomium, laudatus Photio Cod. 5. & 138. Bibliothecæ.

Theodoritus lib. IV. hæreticarum fabularum cap. 3. qvi inter alia Eunomianis tribuit qvod & ipſi cum Marcione duo rerum principia malum & bonum ſtatuerint, & inferiores partes à malo principio ortas & hinc non totum baptizandum eſſe hominem docuerint. Cui congruit qvod S. Ambroſius Eunomianos jungit Marcion, lib. 1. de officiis c. 2. ad qvem locum conferendæ notæ Monachor. Benedictinor. Tom. 2. pag. 31.

* Theodorus Antiochenus Mopſveſtiæ Epiſcopus, cujus libros XXV. pro Baſilio contra Eunomium memorat Photius Cod. 4. & Cod. 138. & 177. pag. 207. & ante eum Theodoritus loco jam laudato.

Timotheus presbyter de receptione hæreticorum, apud. Cotelerium III. monument. Eccleſiæ Græcæ pag. 383. ſeq.

III. Eunomii ſcripta.

Plurima contra fidem noſtram ſcripſiſſe, & diſputandi leges ſuis dediſſe ſectatoribus notat Rufinus lib. 1. Hiſt. Eccleſ. cap. 25. at-

qve illa tanti facta ab Eunomianis, *ut majoris autoritatis arbitrarentur quam Evangelia, & in ipso crederent lumen esse Veritatis*, traditum Hieronymo adversus Vigilantium: viciſſim Imperatores edictis publicis libros ejus (nuper defuncti) juſſiſſe aboleri conſtat non modo ex Philoſtorgii XI. 5. Sed etiam ex lege Arcadii data A. C. 398. lib. XVI. 34. Cod. Theodoſ. Tom. 6. pag. 152. *Codices ſane eorum* (Eunomianorum) *ſcelerum omnium doctrinam ac materiam continentes, ſumma ſagacitate mox quæri ac prodi exerta auctoritate mandamus, ſub aſpectibus eorum judicantum incendio mox cremandos. Ex quibus ſi qui forte aliquid qualibet occaſione vel fraude occultaſſe, nec prodidiſſe convincitur, ſciat ſe velut noxiorum codicum, & maleficii crimine conſcriptorum, retentorem capite eſſe plectendum.* Et jam S. Baſilius lib. 1. contra Eunom. pag. 5. ridet Eunomii ſuperbiam, qvod ſperaret libros ſuos ætatem laturos. *ὢ τῆς ἀλαζονείας, τὸ καὶ ὕστερον οἴεσθαι αὐτῷ διαρκέσειν τὸν λόγον, καὶ ἀθάνατον εἰς τὸν ἐπιόντα χρόνον τὴν μνήμην αὐτοῦ φυλαχθήσεσθαι.* Ac certe pauca qvædam ſervari contigit & illorum ipſorum qvi eum confutarunt ſtudio, cæteris omnibus longa nocte ſepultis ac deperditis. Scripſerat autem:

1. *Commentarium in Epiſtolam ad Romanos*, tomis ſeptem, in qvibus verboſitatem rerum inanem perſtringit Socrates IV. 7. *πολύχους δὲ τὴν λέξιν καὶ τὰ αὐτὰ περιστρέφων ἀεὶ καὶ μὴ δυνάμενος περιγίνεσθαι τοῦ προτεθέντος σκοποῦ, ὡς δεικνύουσιν αὐτοῦ οἱ ἑπτὰ τόμοι οὓς ἐματαιοπόνησεν εἰς τὴν πρὸς Ῥωμαίους τοῦ Ἀποστόλου Ἐπιστολήν. Πολλοὺς γὰρ λόγους εἰς αὐτὴν ἀναλώσας, τῆς Ἐπιστολῆς τὸν σκοπὸν λαβεῖν οὐ δεδύνηται.* Idem ex Socrate repetit Hiſt. tripartita VII. 19. & Svidas in Εὐνόμιος. Addit vero Socrates idem de aliis ejus ſcriptis poſſe affirmari, *ἐφάμιλλοι δὲ αὐτοῦ καὶ οἱ ἄλλοι οἱ φερόμενοι λόγοι τυγχάνουσιν, ὧν ὁ βουλόμενος πεῖραν λαβεῖν, εὑρήσει ἐν πολυλεξίᾳ τὴν τῶν νοημάτων εὐτέλειαν.*

2. *Epiſtolas*, qvas cæteris Eunomii ſcriptis præfert Philoſtorgius, & ab eo prælatas notavit Nicephorus XII. 29. Meminit Epiſtolarum ejus etiam Photius Codice CXXXVIII. ad qvadragenas ex illis legiſſe ſe teſtatus, ſed non ita præclare de illis judicat. *Ἀνεγνώσθησαν δὲ καὶ ἐπιστολαὶ αὐτοῦ πρὸς διαφόρους, μέχρι τεσσαράκοντα, ἀλλὰ καὶ ἐν ταύταις τὸ αὐτὸ τῶν λόγων εἶδος λεπτουργῶν, παντελῶς τοῦ τῶν ἐπιστολῶν χαρακτῆρος οὐδὲ τοὺς νόμους ἀκοῦσαι, μήτιγε τριβεὶς ἐν αὐτοῖς εἰς τὸ στηλιτευθῆναι διέπεσεν.*

3. Ἐκ-

3. *Ἔκθεσιν πίστεως, Fidei libellum* Theodosio Imp. oblatum CPoli A. C. 383. cum Episcopos plures * ad se vocasset, & confessiones eorum exhiberi sibi fecisset, ut narrant Socrates V. 10. & Sozomenus VII. 12. Hunc libellum in Codice Bavarico & Liveneji subjectum, in MS. Florentino autem, unde Emericus Bigotius descripsit, præfixum libris Nysseni contra Eunomium publicavit Valesius in notis ad laudatum Socratis locum, & post eum Baluzius in nova collectione Concilior. Tom. 1. pag. 89. Qvoniam vero brevis est, ut cum Apologetico qvem infra primus profero, possit conferri, eam hic integram exhibui. *Nec inutile fuerit*, inqvit Valesius, *eam hic apponere. Etsi enim totam Eunomii impietatem complectitur, quædam tamen habet minime spernenda.*

Εὐνομίου ἔκθεσις.

I. Τοῦ Θεοῦ καὶ Σωτῆρος ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, κατὰ δικαίαν κρίσιν φήσαντος ὁμολογεῖν ἔμπροσθεν τοῦ Θεοῦ καὶ Πατρὸς τοὺς ὁμολογοῦντας αὐτὸν ἔμπροσθεν τῶν ἀνθρώπων, καὶ ἀπαρνεῖσθαι τοὺς ἀρνουμένους αὐτόν. καὶ τῆς ἀποστολικῆς διδασκαλίας προτρεπούσης ἡμᾶς, ἑτοίμους εἶναι πρὸς ἀπολογίαν παντὶ τῷ ἐπερωτῶντι λόγον. καὶ τῶν βασιλικῶν προσταγμάτων ταύτην ἐπιζητούντων τὴν ὁμολογίαν, προθύμως ὁμολογοῦμεν, ἃ φρονοῦμεν, καὶ ὅτι πιστεύομεν εἰς τὸν ἕνα καὶ μόνον ἀληθινὸν Θεὸν κατὰ τὴν αὐτοῦ διδασκαλίαν, οὐκ ἐψευσμένῃ φωνῇ τιμῶντες. Ἐστὶ γὰρ ἀψευδής. ἀλλ᾽ ὄντως ὄντα φύσει τε καὶ δόξῃ Θεὸν ἕνα.

Fides exposita ab Eunomio.

I. Cum DEus ac Servator noster JEsus CHristus justissima sententia dixerit, a) confessurum se coram Deo Patre, eos, qvi ipsum confiterentur coram hominibus, & negaturum eos, qvi ipsum negarent: cumqve Apostolica doctrina b) hortetur nos, ut prompti paratiqve simus ad reddendam rationem cuilibet eam poscenti: cum deniqve Imperialia præcepta c) hanc confessionem reqvirant, alacri animo confitemur ea, qvæ sentimus, & qvod credimus in unum ac solum verum DEũ, d) juxta ipsius doctrinam, neutiqvam falsa voce eum honorantes. Est enim expers mendacii. Qvippe qvi & natura & gloria revera est unus DEus; sine

Ii 3 prin-

* Confer Claruiss. Boivini notas ad Nicephori Gregoræ Historiam pag. 793.

a) Matth. X, 32. b) 1. Petr. III. 15. c) Theodosii M. Imp. d.) Joh. XVII. 3.

principio, ſemper & indeſinenter ſolus: ſubſtantia ſecundum qvam unus eſt neqvaqvam diviſus, aut partitus in plures: aut alius atqve alius ſubinde exiſtens, aut ab eo, qvod eſt recedens: Nec ex una ſubſtantia in tres hypoſtaſes figuratus. Omnino enim & ſemel unus eſt, uno ſemper atqve eodem modo permanens ſolus: nullum habens ſocium Divinitatis, nullum gloriæ participem, nullum conſortem potentiæ, nullum regni aſſeſſorem. Unus enim eſt ac ſolus DEus omnipotens, DEus Deorum, Rex Regum, & Dominus Dominantium: altiſſimus ſuper omnem terram: altiſſimus in cœlis: altiſſimus in altiſſimis ac cœleſtibus: verus in exiſtendo id, qvod eſt & manet ſemper: verus in operibus, verus in ſermonibus: principium omnis ſubjectionis, poteſtatis, Imperii. Superior converſione, & expers mutationis, utpote illibatus. Propriam ſubſtantiam non partiens in generando: nec idem generans & generatus, aut idem * Pater exiſtens & Filius. Eſt enim incorruptus. In faciendo neqvaqvam indigens materia, aut membris, aut naturalib⁹ inſtrumentis. Nulla enim re opus habet.

ἀνάρχως, ἀϊδίως, ἀτελευτήτως μόνον. οὐ τὴν οὐσίαν καθ' ἣν ἐστιν εἷς, χωριζόμενον ἢ μεριζόμενον εἰς πλείους· ἢ ἄλλοτε ἄλλον γινόμενον, ἢ τῶν εἶναι ὅ ἐστι μεθιστάμενον. οὔτε ἐκ μιᾶς οὐσίας εἰς ὑποστάσεις τρεῖς σχηματιζόμενον· πάντη γὰρ καθάπαξ ἐστὶν εἷς, καὶ κατὰ τὰ αὐτά τε καὶ ὡσαύτως διαμένων μόνος· οὐ κοινωνὸν ἔχων τῆς Θεότητος, οὐ μεριστὴν τῆς δόξης, οὐ σύγκληρον τῆς ἐξουσίας, οὐ σύνθρονον τῆς βασιλείας· εἷς γάρ ἐστι καὶ μόνος Θεὸς παντοκράτωρ, Θεὸς Θεῶν, βασιλεὺς τῶν βασιλευόντων, καὶ κύριος τῶν κυριευόντων· ὕψιστος ἐπὶ πᾶσαν τὴν γῆν, ὕψιστος ἐν οὐρανοῖς, ὕψιστος ἐν ὑψίστοις, τοῖς ἐπουρανίοις. ἀληθινὸς ἐν τῷ εἶναι ὅ ἐστιν ἀεὶ καὶ διαμένει· ἀληθινὸς ἐν ἔργοις, ἀληθινὸς ἐν λόγοις· ἀρχὴ ἁπάσης ὑποταγῆς, ἐξουσίας, βασιλείας· ἀνώτερος τροπῆς, καὶ μεταβολῆς ἐλεύθερος, ὡς ἀκήρατος· οὐκ ἐν τῷ γεννᾷν τὴν ἰδίαν οὐσίαν μερίζων, καὶ ὁ αὐτὸς γεννῶν καὶ γεννώμενος, ἢ ὁ αὐτὸς πατὴρ γινόμενος καὶ υἱός. ἐστὶ γὰρ ἄφθαρτος· οὐκ ἐν τῷ ποιεῖν ὑλῶν ἢ μερῶν ἢ φυσικῶν ὀργάνων προσδεόμενος. ἐστὶ γὰρ πάντων ἀπροσδεής.

* Ut Sabellio viſum.

II. Cre-

II. Πιςεύομεν καὶ εἰς τὸν τοῦ Θεοῦ υἱὸν, τὸν μονογενῆ Θεὸν, τὸν πρωτότοκον πάσης κτίσεως, χριςὸν ἀληθινὸν Θεὸν, οὐκ ἀγέννητον· οὐκ ἄνευ πρὸ τοῦ εἶναι γεννήσεως ὀνομαζόμενον υἱὸν, πρὸ πάσης κτίσεως γενόμενον· οὐκ ἄκτιςον. ἀρχὴν ὁδῶν ἔργων τοῦ Θεοῦ, καὶ ἐν ἀρχῇ ὄντα λόγον. οὐκ ἄναρχον. σοφίαν ζῶσαν, ἀλήθειαν ἐνεργοῦσαν, δύναμιν ὑφεςῶσαν. ζωὴν γεννητήν. ὡς υἱὸν Θεοῦ ζωογονοῦντα τοὺς ζῶντας· καὶ ζωοποιοῦντα τοὺς νεκρούς· Φῶς ἀληθινὸν, φωτίζον πάντα ἄνθρωπον εἰσερχόμενον εἰς τὸν κόσμον· ἀγαθὸν καὶ χορηγὸν ἀγαθῶν. ὡς ἀγαθότητι καὶ δυνάμει γεννηθέντα τοῦ πατρός. οὐχὶ τῷ μερίσαντι συμμερισάμενον τὴν ἀξίαν, οὐκ ἄλλῳ τινὶ τὴν πατρικὴν οὐσίαν, οὐ τὴν βασιλείαν. ἀλλὰ γενόμενον ἐκ γεννήσεως ἔνδοξον, καὶ τῆς δόξης κύριον. καὶ λαβόντα παρὰ τοῦ Πατρὸς τὴν δόξαν, οὐ τῆς ἐκείνου μεταλαβόντα δόξης· ἀμετάδοτος γὰρ ἡ δόξα τοῦ παντοκράτορος, καθὼς εἶπε, τὴν δόξαν μου ἑτέρῳ οὐ δώσω.

II. Credimus etiam in Filium Dei, unigenitum Deum, primogenitum omnis creaturæ, d) Chriſtum verum Deum, non ingenitum: non anteqvam eſſet, ſine generatione Filium nominatum e) genitum ante omnem creaturam, non increatum: principium viarum Dei f) ad opera, & in principio exiſtentem ſermonem, g) non expertem principii: ſapientiam viventem, veritatem operantem, virtutem ſubſiſtentem, vitam genitam. Qvi, utpote Filius Dei, vivos vivificat, & ſuſcitat mortuos. Lucem veram, qvæ illuminat omnem hominem venientem in mundum. h) Bonum, & ſuppeditatorem bonorum: qvippe qvi bonitate ac virtute Patris eſt genitus. Qvi neqve cum eo, qvi ipſi impertitus eſt dignitatem, neque cum ullo alio paternam ſubſtantiam aut regnum participavit. Sed qvi ex generatione factus eſt glorioſus & Dominus gloriæ. Qvi à Patre accepit gloriam. non autem participavit gloriam Patris. Nam gloria Omnipotentis eſt incommunicabilis, ſicut ipſe

d) Coloſſ. I, 15.

e) contra Pauli Samoſateni, Marcelli Ancyrani & fortaſſe Photini ſententiam. Vide qvæ ad Philaſtrii hæreſin 123.

f) Prov. VIII, 22. g) Joh. I, 1. h) Joh. I, 9.

ipse dixit: i) *gloriam meam alteri non dabo:* Qvi à Patre glorificatus est ante sæcula. k) Qvi glorificatur à Patre per sæcula, & per universam rationalem & creatam substantiam. Qvem stipat universa cœlestis militia. Est enim Dominus & Rex gloriæ, l) utpote Dei Filius ac DEus: opifex mortalium atqve immortalium: opifex spirituum & universæ carnis. Omnia enim per ipsum facta sunt, & sine ipso factum est nihil; m) Rex & Dominus vitæ omnis ac spiritus eorum, qvæ per ipsum facta sunt. Omnia enim ei tradita sunt à Patre, n) juxta sanctissimam ejus vocem, & omnia dedit Pater in manu ejus. Obediens ad opificium & creationem omnium rerum. Obediens ad omnem administrationem. Qvi non ex obedientia accepit, ut esset Filius aut DEus. Sed ex eo, qvod Filius est, & qvod unicus genitus est, factus est DEus. Obediens in operibus, obediens in verbis. Mediator in sententiis, mediator in legibus. Hunc Filium DEi & unigenitum DEum agnoscimus. Solum similem o)

δεδοξασμένον ὑπὸ τοῦ Πατρὸς πρὸ τῶν αἰώνων· δεδοξασμένον ὑπὸ τοῦ πατρὸς δι' αἰῶνος, καὶ πάσης λογικῆς καὶ γενητῆς οὐσίας δορυφορούμενον ὑπὸ πάσης ἐπουρανίου στρατιᾶς· κύριος γάρ ἐστι καὶ βασιλεὺς τῆς δόξης, ὡς υἱὸς Θεοῦ καὶ Θεός. δημιουργὸς ἀθανάτων καὶ θνητῶν, δημιουργὸς τῶν πνευμάτων καὶ πάσης σαρκός· πάντα γὰρ δι' αὐτοῦ ἐγένετο, καὶ χωρὶς αὐτοῦ ἐγένετο οὐδέν· βασιλεὺς καὶ κύριος πάσης ζωῆς καὶ πνοῆς τῶν δι' αὐτοῦ γενομένων· πάντα γὰρ αὐτῷ παρεδόθη παρὰ τοῦ πατρὸς, κατὰ τὴν ἁγίαν αὐτοῦ φωνὴν, καὶ πάντα δέδωκεν ὁ πατὴρ ἐν τῇ χειρὶ αὐτοῦ ὑπήκοος πρὸς τὴν τῶν ὄντων δημιουργίαν καὶ γένεσιν. ὑπήκοος πρὸς πᾶσαν διοίκησιν· οὐκ ἐκ τῆς ὑπακοῆς προσλαβὼν τὸ εἶναι υἱὸς ἢ Θεός· ἀλλ' ἐκ τοῦ υἱὸς εἶναι καὶ γεννηθῆναι μονογενὴς Θεὸς γενόμενος· ὑπήκοος ἐν ἔργοις· ὑπήκοος ἐν λόγοις· μεσίτης ἐν δόγμασι. μεσίτης ἐν νόμοις· τοῦτον ἴσμεν υἱὸν τοῦ Θεοῦ καὶ μονογενῆ Θεόν. τοῦτον ὅμοιον τῷ γεννήσαντι μόνον κατ' ἐξαί-

i) Esaiæ XLII. 8. At bene Chrysost. in Matth. XXI. 23. editus à Cotelerio 3. Monument. Ecclesiæ Græc. pag. 150. *Filius alter non est, ego enim & Pater unum sumus* Joh. X, 30. Et, *cum venerit Filius hominis in gloria Patris suis.* Marc. VIII. 38.

k) Joh. XVII. 5. l) Psal. XXIV. 7. 8. 10. m) Joh. I. 2.

n) Matth. XXVIII. 18. o) Ab hac doctrina, Anomœorum nomen, qvod similitudinem Naturæ inficiabantur, solam similitudinem operationis admittebant.

ἐξαίρετον ὁμοιότητα καὶ τὴν ἰδιάζουσαν ἔννοιαν· οὐχ ὡς πατρὶ πατέρα· οὐ γάρ εἰσι δύο πατέρες. οὐδὲ ὡς υἱῷ υἱὸν, οὐκ ὄντων δύο υἱῶν. οὐδὲ ὡς ἀγέννητον ἀγεννήτῳ. μόνος γάρ ἐστιν ἀγέννητος ὁ παντοκράτωρ, καὶ μόνος υἱὸς ὁ μονογενής· ἀλλ' ὡς υἱὸν πατρί· ὡς εἰκόνα καὶ ὡς σφραγῖδα πάσης τῆς τοῦ παντοκράτορος ἐνεργείας καὶ δυνάμεως. σφραγῖδα τῶν τοῦ πατρὸς ἔργων καὶ λόγων καὶ βουλευμάτων. τοῦτον ὁμολογοῦμεν ἕνα τὸν ἐν ὕδασιν ἐπικλύσαντα τὴν γῆν. Τὸν πυρὶ καταφλέξαντα Σοδομίτας· τὸν ἐπιθέντα δίκην Αἰγυπτίοις. Τὸν θέμενον τοὺς νόμους κατ' ἐπιταγὴν τοῦ αἰωνίου Θεοῦ. Τὸν ἐπὶ τῶν προφητῶν ὁμιλήσαντα τοῖς παλαιοῖς· Τὸν καλέσαντα τοὺς ἀπειθοῦντας. Τὸν λαβόντα πᾶσαν τοῦ κρίνειν τὴν ἐξουσίαν· ὁ γὰρ πατὴρ κρίνει οὐδένα· Τὴν γὰρ κρίσιν πᾶσαν δέδωκε τῷ υἱῷ. Τὸν ἐπ' ἐσχάτων τῶν ἡμερῶν γενόμενον ἐν σαρκί. γενόμενον ἐκ γυναικὸς· γενόμενον ἄνθρωπον ἐπὶ ἐλευθερίᾳ καὶ σωτηρίᾳ τοῦ γένους ἡμῶν· ἀναλαβόντα τὸν ἐκ ψυχῆς καὶ σώματος ἄν-

Patri ob præcipuam ſimilitudinem & propriam ſignificationem: non ut Patrem Patri. Neq;enim duo ſunt Patres. Non ut Filium Filio ; qvippe cum non ſint duo filii : Neqve ut ingenitum ingenito ; unus enim ingenitus eſt, Deus ſcilicet omnipotens; & unus Filius, unigenitus ſcilicet. Sed ſimilem, ut Filium Patri : qvippe qvi imago ſit & ſigillum p) omnis operationis ac virtutis Paternæ; ſigillum omnium operum ac ſermonum & conſiliorum Patris. Hunc confitemur unum eſſe eorum, qvi terram inundarunt, eum, qvi Sodomitas igne exuſſit. Qvi Ægyptios ſupplicio affecit. Qvi leges tulit juxta mandatum æterni Dei. Qvi tempore Prophetarum locutus eſt ad priſcos. Qvi vocavit eos, qvi parere recuſabant. q) Qvi omnem judicandi poteſtatem accepit. Pater enim non judicat qvenqvam, ſed omne judicium dedit Filio. r) Qvi in ultimis diebus factus eſt in carne, factus ex muliere. s) Factus eſt homo ad liberationem & ſalutem generis noſtri. Qvi hominem ex anima t) conſtantem & corpore aſſumpſit.

p) Hebr. I. 3. q) 1. Petr. III. 20. r) Joh. V. 22. s) Galat. IV. 4.
t) Vide ſupra pag. 250.

Qvi ore & lingua annunciavit pacem vicinis simul ac remotis. Qvi factus est obediens usqve ad crucem & ad mortem: u) & qvi non vidit corruptionem, x) sed surrexit tertia die. Et post resurrectionem discipulis suis per compendium exposuit mysterium. Qvi sedet ad dexteram Patris, qvi venturus est, ut vivos judicet ac mortuos.

III. Post hunc credimus in Paracletum, Spiritum veritatis: Doctorem pietatis. Qvi factus est ab unigenito & illi semel subjectus: nec post Patrem, nec cum Patre connumeratus. Unus enim ac solus Pater est DEUS super omnia. Nec Filio coæqvatus; unicus enim est Filius, nullum fratrem habens simul genitum. Nec tamen cum ulla alia re comparatus. Omnia enim, qvæ per Filium facta sunt opera, transcendit generatione ac natura, & gloria & cognitione; qvippe qvi primum sit ac præstantissimum, & maximum ac pulcherrimum opus unigeniti. Qvi cum unus ac solus sit etiam ipse, primusqve & excellentissimus omnium Filii opificiorum, ob substantiam & naturæ dignitatem, operationem omnem ac doctrinam perficit ex arbitrio

θρωπον· Τὸν διὰ γλώσσης καὶ στόματος εὐαγγελισάμενον τὴν εἰρήνην τοῖς ἐγγὺς καὶ τοῖς μακρὰν· Τὸν γενόμενον ὑπήκοον μέχρι σταυροῦ καὶ θανάτου, καὶ μὴ ἰδόντα διαφθορὰν, ἀλλ' ἀναστάντα τῇ τρίτῃ τῶν ἡμερῶν· καὶ μετὰ τὴν ἀνάστασιν ἀνακεφαλαιωσάμενον τοῖς ἑαυτοῦ τὸ μυστήριον· καὶ καθήμενον ἐν δεξιᾷ τοῦ πατρός. Τὸν ἐρχόμενον κρῖναι ζῶντας καὶ νεκρούς.

III. Καὶ μετὰ τοῦτον πιστεύομεν εἰς τὸν Παράκλητον, τὸ πνεῦμα τῆς ἀληθείας· Τὸν κατηγητὴν τῆς εὐσεβείας· γενόμενον ὑπὸ τοῦ μονογενοῦς καὶ τοῦ καθάπαξ ὑποτεταγμένον. οὔτε κατὰ τὸν πατέρα. οὔτε τῷ πατρὶ συναριθμούμενον· εἷς γάρ ἐστι καὶ μόνος πατὴρ ὁ ἐπὶ πάντων Θεός· οὔτε τῷ υἱῷ συνεξισούμενον· μονογενὴς γάρ ἐστιν, οὐδένα ἔχων ἀδελφὸν ὁμογεννῆ· οὔτε μὴν ἄλλῳ τινὶ συνταττόμενον· ἁπάντων γὰρ ἀναβέβηκε τῶν διὰ τοῦ υἱοῦ γενομένων ποιημάτων γενέσει καὶ φύσει, καὶ δόξῃ καὶ γνώσει· ὡς πρῶτον ἔργον καὶ κράτιστον τοῦ μονογενοῦς· μέγιστόν τε καὶ κάλλιστον· εἷς δὲ καὶ οὗτος ὢν καὶ πρῶτος καὶ μόνος· καὶ πάντων προύχων τῶν τοῦ υἱοῦ ποιημάτων κατὰ τὴν οὐσίαν καὶ τὴν φυσικὴν ἀξίαν, πᾶσαν ἐνέργειαν καὶ διδασκαλίαν ἐξα-

νύει

u) Philipp. II, 8. x) Psalm. XVI, 10.

νοῦς κατὰ τὸ δοκοῦν τῷ ὑιῷ, πεμπόμενος ὑπ' αὐτοῦ καὶ παρ' αὐτοῦ λαμβάνων· καὶ ἀναγγέλλων τοῖς παιδευομένοις· καὶ τῆς ἀληθείας καθηγούμενος· ἁγιάζων τοὺς ἁγίους· μυσταγωγῶν τοὺς προσιόντας τῷ μυστηρίῳ. διανέμων πᾶσαν δωρεὰν τῷ πνεύματι τοῦ διδόντος τὴν χάριν· συνεργῶν τοῖς πιστοῖς πρὸς κατανόησιν καὶ θεωρίαν τῶν διατεταγμένων· ὑφηχῶν εὐχομένοις· ὁδηγῶν πρὸς τὸ συμφέρον. κρατύνων πρὸς εὐσέβειαν· φωτίζων τὰς ψυχὰς τῷ φωτὶ τῆς γνώσεως· καθαίρων τοὺς λογισμούς. δαίμονας ἀπειργῶν, καὶ νοσοῦντας θεραπεύων· τοὺς νοσοῦντας ἰώμενος· πλανωμένους ἐπιστρέφων· θλιβομένους παρακαλῶν· ὀκλάζοντας ἀνορθῶν· πονοῦντας ἀνακτώμενος· ἀγωνιζομένοις ὑποφωνῶν. δειλανδροῦντας θαρσύνων. ἁπάντων κηδεμόνα· πᾶσαν φροντίδα καὶ πρόνοιαν εἰσφερόμενον εἰς προσαγωγὴν τῶν εὐνουστέρων καὶ φυλακὴν τῶν πιστοτέρων.

IV. Πιστεύομεν ἐπὶ τούτοις εἰς τὴν γενησομένην ἀνάστασιν διὰ τοῦ Σωτῆρος, αὐτῶν τῶν διαλυθέντων σωμάτων, μετὰ τῶν οἰκείων καὶ μερῶν καὶ μορίων· οὐδενὸς ἐλλείποντος οὔτε ἐνηλλαγμένου τῶν τὸ ἑκάστου σῶμα συμπληρούντων κατὰ τὸν παρόντα βίον· ἔτι μὴν καὶ τὴν ἐπὶ τούτοις κρίσιν τῶν ἔπι κακῶς δοξαζομένων ἢ βεβιωμένων. καὶ πάντων ὁμοῦ τῶν

Filii, miſſus ab illo & ab eodem accipiens: & renuncians iis, qvi inſtituuntur: docens veritatem: ſanctos ſanctificans: deducens eos, qvi ad Sacramentum accedunt: dividens ſpiritui omne donum ejus, qvi dat gratiam. Qvi cooperatur fidelibus ad intelligentiam & contemplationem eorum, qvæ mandata ſunt. Qvi orantibus ſubſonat. Qvi ad id, qvod utile eſt præit viam. Qvi ad pietatem corroborat. Qvi animas luce cognitionis illuſtrat. Qvi purgat cogitationes. Qvi Dæmones abigit, ægros curat, ſanat langvidos. Qvi errantes reducit in viam: ſolatur contritos: titubantes erigit; reficit laborantes. Qvi pugnantibus ſubclamat: timidis addit animos; curator univerſorum. Qvi curam omnem ac ſolicitudinem adhibet, ut benevolos promoveat, & fideliores qvosqve cuſtodiat.

IV. Poſthæc credimus in eam, qvæ per Servatorem futura eſt, reſurrectionem corporum, horum ſcilicet ipſorum, qvæ diſſoluta ſunt, una cum propriis membris ac partibus: nullo deficiente aut immutato ex iis, qvæ uniuscujusqve corpus componebant dum viveret. Præterea credimus judicium, qvod poſtea fiet, eorum, qvæ male cogitata atqve acta fuerint

rint in vita, & omnium pariter operum ac verborum & actuum, cogitationum ac ſenſuum, qvi fuerint in hac vita: ita ut nihil omnino lateat, nec maximum qvidqvam, nec minimum: nihil negligatur ex iis, qvæ illegitime aut injuſte geſta ſunt ac perpetrata: ſed juſta & æqva merces rependatur: & ii qvidem, qvi usqve ad exitum vitæ impie ſe geſſerint aut peccaverint, ſempiterno tradantur ſupplicio: ii vero, qvi juſte ac pie vixerint, ad æternam vitam perducantur.

κατὰ τὴν παροῦσαν ζωὴν γενομένων ἔργων καὶ λόγων καὶ ἐνεργειῶν, πράξεων, ἐνθυμημάτων, νοημάτων. μηδενὸς τὸ παράπαν λανθάνοντος τῶν μεγίστων ἢ τῶν ἐλαχίστων· μηδενὸς περιορωμένου τῶν ἐνθέσμως ἢ παρανόμως εἰργασμένων, ἢ πεπραγμένων· Τῆς συμμέτρου καὶ δικαίας ἐπιμετρουμένης δίκης· καὶ τοὺς μετὰ εἰς τέλος ἀσεβήσαντας ἢ ἁμαρτήσαντας, πρὸς τὴν ἀτελεύτητον κόλασιν παραπεμπούσης· Τοὺς δὲ ὁσίως καὶ δικαίως βιώσαντας πρὸς τὴν αἰωνίαν ζωὴν ἀναφερούσης.

V. Hæc ſentimus, prout à Sanctis accepimus; & ſentientes credimus: nihil eorum, qvæ accepimus, præ pudore aut præ metu obmittentes: ſed neqve per impudentiam aut pervicaciam aliqvid amplius addentes, aut pervertentes: nec nobis conſcii ullius impietatis ac blaſphemiæ, cujusmodi adverſus nos confingunt calumniatores, qvorum juſta eſt condemnatio.

V. Ταῦτα καὶ φρονοῦμεν παρὰ τῶν ἁγίων μαθόντες, καὶ φρονοῦντες πιστεύομεν· οὐδὲν ὑπ' αἰσχύνης ἢ δέους παρέντες ὧν ἐμάθομεν· οὔτε μὴν ἐπ' αἰσχύνης ἢ φιλονεικίας προστιθέντες πλεῖον ἢ διαστρέφοντες· οὐδὲ συνειδότες οὐδὲν ἀπηχὲς ἢ δύσφημον, ὁποῖα πλάττουσι καθ' ἡμῶν οἱ συκοφαντοῦντες ἢ διαβάλλοντες· ὧν τὸ κρίμα ἔνδικον ἐστίν.

4. Ἀπολογητικὸς, *Defenſio doctrinæ ſuæ.* Hoc ipſum eſt ſcriptum illud famoſum qvod qvinqve adverſus Eunomium libris, qvos etiam nunc habemus, S. Baſilius confutavit, notatqve titulum iſtum vafre ac verſute ab Eunomio eſſe excogitatum, ne hæreticum ſuum dogma, qvod peroptabat, exponere ac promulgare ſponte, ſed veluti coactus tueri ſe ac defenſionem ſuam edere videretur. Πρῶτον μὲν γὰρ αὐτῷ πάντων κακούργημα, τὸ σχῆμα τοῦ τῶν λόγων ἐπινενόηται, ἐν ἀπολο-

λογίας ἔδει τὴν διδασκαλίαν συνθέντι, ἵνα μὴ δόξῃ προηγουμένως ποιεῖσθαι τῶν δογμάτων τῆς ἀσεβείας τὴν ἔκθεσιν, ἀλλ᾽ ἐξ ἀνάγκης ἐπὶ τοὺς λόγους τούτους ἐληλυθέναι. Exordium hujus Apologetici, Epilogumqve Græce cum Henr. Warthoni versione ex Codice C. V. Thomæ Tenison vulgavit Gvil. Caveus in Historia literaria scriptorum Ecclesiasticorum. Integrum Anglice vertit ediditqve Wilhelmus Whistonus in tomo primo operis, Eunomianismo incrustando destinati, qvod primitivum Christianismum redivivum inscripsit Lond. 1711. 8. Græce exstat in variis Bibliothecis, meminiqve me Eunomii Apologeticum MS. evolvere inter libros Marqvardi Gudii, atqve hunc ipsum respici haud dubito à præstantissimo Morhofio, qvando memoriæ lapsu scripsit Photini Apologiam ineditam in Gudii Bibliotheca reperiri. Neqve alia est Eunomii Catechesis, ad qvam è MS. Isaaci Vossii vulgandam atqve versione & confutatione donandam Balthasar Beckerus invitatus est à Samuele Maresio, * in litteris datis Groningæ A. 1670. Qvandoqvidem vero in manus meas pervenit libellus hic integer cum latina versione *Jacobi Fabricii*, Holsati, ** descriptus ex Codice qvi manu C. V. Friderici Lindebrogii exaratus exstat in Bibliotheca Johannea hujus Urbis: existimavi me rem non ingratam facturum studiosis Ecclesiasticarum litterarum, si eum hoc loco subjungerem, cum versione illa subinde emendata & annotatis in ima pagina locis S. Basilii, qvibus argutiæ ejus confutantur. Neqve enim verendum est, ut collatis egregii Doctoris responsionibus aliqvis Eunomiana versutia valde commoveatur. At operæ pretium est videre, qvomodo hæretici qvoqve acutissimi pro hæresi sua decertantes frustra sint, & qvomodo Eunomius etiam longe præclarius de CHristo senserit Socini schola, neqve ea fuerit impudentia, ut clarissimis S. Scripturæ oraculis contrarium testantibus, CHristum ante Mariam extitisse negaret. Philostorgius VIII. 12. testatus est non modo Basilium sed & Apollinarium præterea πρὸς τὴν ἀπολογίαν Εὐνομίου ἀντιγράψαι, *adversus Eunomii Apologiam scripsisse*, qvod Apollinarii opus intercidit. Photius Cod. 137. Eunomii Apologeticum βιβλιδάριον appellat, narratqve illius συναιρεσιώταις in maxima admiratione

 atqve

* Vide V. C. Michaëlis Lilienthal selecta Historico literaria pag. 33.

** Suspicor hunc esse Jacobum Fabricium, Jacobi F. Superintendentem deinde Generalem Slesvicensem, defunctum A. C. 1645. de qvo dixi in Centuria Fabriciorum pag. 42. sq.

atqve inter arcana habitum fuisse, ita ut S. Basilius ægre exemplum ejus conseqvi potuerit. Διὰ θαύματος μὲν ἤγετο, κρύφιον δὲ καὶ ἀνέκφορον τοῖς ἄλλοις εἶναι διεσπούδαστο. Fallitur V. C. Federicus Morellus, qvi præfatione ad Tom. 1. Nysseni edit. A. 1618. Photium de illa minore ἐκθέσει loqvi existimat, qvam supra exhibui: Nam certissime constat de longe alia ei δυσσεβείας Eunomianæ ἐκθέσει sermonem esse, illa nempe qvam Basilius confutavit, & qvam proxime subjungam, ubi notavero apud Photium post verba οὐ ἡ ἐπιγραφὴ, excidisse vocem ἀπολογητικός.

EUNOMII impii APOLOGIA qvam confutavit BASILIUS Magnus.

Jacobo Fabricio Holsato interprete.

[*Hic libellus nulla alia de causa descriptus est, quam ut quale sit hoc scriptum, constet. Etenim quæ de DEO pronunciat, & eo quod sit ingenitus, & quod Filius sit genitus, ** & alia quæ nugatur, maxime sunt impia, & à sancta piaque nostra fide aliena. Attende igitur & cave, quicunque hæc legis, ne à recta via avertaris.*]

I. Petulanti lingva & mente prava aliis calumniando obtrectare, cum eorum hominum esse sciamus, qvi improbi odioqve digni sunt: vicissim omni conatu & studio totaqve mente in id incumbere, ut per calumniam pro malis habiti mendacium veris argumentis à se propellant, hominum bonorum esse novimus, &

ΕΥΝΟΜΙΟΥ τοῦ δυσσεβοῦς ΑΠΟΛΟΓΗΤΙΚΟΣ πρὸς ὃν ἔγραψε ἀντιῤῥητικὸν ὁ μέγας ΒΑΣΙΛΕΙΟΣ.

[οὗτος * ὁ λόγος οὐ δι' ἄλλο τι γέγραπται, ἢ ἵνα δείκνυται ἡ γραφή. ἃ γὰρ λέγει περὶ Θεοῦ, ὡς ἀγέννητος καὶ γεννητὸς ὁ υἱὸς, καὶ ἕτερα ὅσα ληρεῖ, ἀσεβέστατά εἰσι καὶ ἔξω τῆς εὐσεβοῦς ἡμῶν πίστεως. Πρόσεχε γοῦν ὁ ἀναγινώσκων, ἵνα μὴ παρατρέπῃς τῆς εὐθείας ὁδοῦ.]

I. Τὸ μὲν συκοφαντεῖν καὶ διαβάλλειν τινὰς ἐξ ἀκολάστου γλώττης καὶ γνώμης ἀγνώμονος, μοχθηρῶν καὶ φιλαπεχθημόνων ἔργον εἰδότες, τὸ δὲ τοὺς ἐκ διαβολῆς εἶναι δόξαντας πονηροὺς πάσῃ προθυμίᾳ πειρᾶσθαι τὸ ψεῦδος τοῖς ἐλέγχοις ἀποτρέπειν, ἀνδρῶν σωφρόνων, καὶ μετὰ τῆς ἰδίας εὐσε-

* Nota in Codice manu exarato adscripta. ** Aëtii & Eunomii dogma, ἀγέννητον non posse esse simile τῷ γεννητῷ. Vide Epiphanium hæresi LXXVI.

εὐβουλίας τὴν τῶν πολλῶν ἀσφάλειαν περὶ πολλοῦ ποιουμένων· a) ηὐχόμεθα μὲν λόγῳ τὴν γνῶσιν ἀμφοῖν ἔχοντες μήτε τῆς προτέρας ποτὲ γενέσθαι μοίρας, καὶ τῆς ὑστέρας τὴν πεῖραν διαφυγεῖν. Ἐπειδὴ δὲ μὴ κατὰ γνώμην b) ἐκβῆναι συνέβη τὸ τέλος, ποικίλως καὶ πολυτρόπως διά τε λόγων καὶ πράξεων παρὰ πολλοῖς κατασκευασθείσης ἡμῶν ψευδοῦς δυσφημίας, ἀλγεινοῦς μὲν ἡμῖν, βλαβερᾶς δὲ τοῖς πιστεύουσιν, ὑπό τινων πονηρῶν καὶ μηδὲν ὀκνούντων λέγειν ἢ πράττειν c) ἀνθρώπων, καὶ τῶν ἀκεραιοτέρων ταῖς τῶν διαφόρων κατηγορίαις τὴν ἀλήθειαν μετρούντων, οὐ κρίσει τὰς καθ' ἡμῶν διαβολὰς προσιεμένων. ἡμῖν τε αὐτοῖς λυσιτελεῖν ᾠήθημεν πρὸς ἀπολογίαν, καὶ τοῖς ἀβασανίστως λεγομένοις πρὸς ἀσφάλειαν ἔγγραφον εἰς ὑμᾶς ἐκθέσθαι τῆς ἑαυτῶν δόξης τὴν ὁμολογίαν. εἴ πως διὰ ταύτης τήντε

qvidem talium, qvi cum ſibi privatim bene conſultum cupiunt, tum multorum qvoqve publicam confirmationem magni faciunt. Optabamus itaqve ut ſola ſpeculatione utrumqve hoc cognitum habere nobis contingeret, & neqve cum priori ullum conſortium haberemus, & à poſterioris etiam experimento immunes eſſe poſſemus. Qvia vero finem illum ex animi ſententia aſſeqvi non licuit, vafre & varie tam verbis qvam factis comparata nobis apud multos mendacii infamia, magno profecto cum dolore noſtro, illorum vero qvi fidem iſtis habent, damno; cumqve hæc fiant à malitioſis & ejusmodi hominibus, qvi qvidvis dicere aut facere non verentur, tum à ſimplicioribus qvi veritatem ex diſſidentium criminationibus metiuntur, & nullo judicio ſparſas contra nos calumnias admittunt & in manus ſumunt: utile nobis ipſis duximus partim qvidem ad noſtri defenſionem, partim vero etiam ad ea qvæ alias ſimpliciter & ſine certa probatione dicuntur, confirmanda probeqve munienda, ut ſcripto comprehenſam coram vobis noſtræ ſententiæ exponeremus confeſſio-

a) Baſilius lib. 1. contra Eunom. pag. 3.

b) MS. Teniſſon. κατὰ σπουδήν.

c) Id. ἀνδρῶν. In MS. vetuſto fuit ανων, qvod ſignificat ἀνθρώπων.

fessionem, si qvo pacto per illam tum calumnias antevertentes, h.e. prius sparsas & acceptas amoliri, tum vero imposterum malitiosos illos homines minus audaces, illos vero qvi valde sunt simplices, facileqve capiuntur & permoventur, certiores atqve confirmatiores reddere possemus: demonstrando iterum illis qvidem qvam sit horribile mendacia dicere falsaqve asserere: hisce vero, qvam sit periculosum falsa credere, ostensa simul ea qvæ à nobis stat veritate, & qvæ utrisqve metuenda est poena. Nam mendacii communio communem etiam utrisqve conficit seu operatur pœnam.

προλαβοῦσαν ἀποτρεψαίμεθα βλασφημίαν, καὶ πρὸς τὸ λοιπὸν τοὺς μὲν πονηροὺς ἀτολμοτέρους, τοὺς δὲ λίαν εὐχερεῖς ἀσφαλεστέρους παρασκευάσαιμεν, τοῖς μὲν τὸ ψευδῆ λέγειν ἐπιδεὲς, τοῖς δὲ τὸ πιστεύειν ἀσφαλὲς ὑποδείξαντες, συναποδεικνύντες τῇ παρ' ἡμῶν ἀληθείᾳ τῆς κατ' ἀμφοῖν κολάσεως. Ἡ γὰρ πρὸς τὸ ψεῦδος κοινωνία κοινὴν ἀμφοτέροις κατεργάζεται τὴν τιμωρίαν.

II. Petimus autem ante omnia tum à vobis qvi nunc hæc estis audituri, tum ab illis etiam qvi imposterum in eadem incident, eaqve legent, ne multitudinis ratione habita secundum eam verum à falso discernere velitis, majori scilicet parti id qvod melius vel præstantius est, nimirum victoriam & veritatis testimonium attribuendo: neve auctoritati seu dignitati aut jactantia qvorundam dediti, aciem mentis vobis

II. Αἰτοῦμεν d) δὲ πρὸ πάντων ὑμᾶς τούς τε νῦν ἀκουσομένους, καὶ τοὺς εἰς e) ὕστερον ἐντευξομένους, μὴ τῷ πλήθει διακρίνειν ἐθέλειν τῆς ἀληθείας τὸ ψεῦδος, τῇ πλείονι μοίρᾳ τὸ κρεῖττον συνάπτοντας, μήτε μὴν ἀξιώμασιν ἤ τινων ἀλαζονείᾳ προσέχοντας ἀμαυροῦσθαι τὴν διάνοιαν, ἢ τῇ τάξει τῶν προλαβόντων f) τὸ πλεῖον νέμον-

d) Ita Codices Gudii, Lindenbrogii, Tenissonii: licet apud Basilium p. 5. est αἰτοῦμαι.

e) Εἰς omittit Basil. & Gud.

f) Ita recta Basil. Tenisson. Lindebrog. Nam Gud. male προσλαβόντων.

νέμοντας ἀποφράττειν τὰς ἀκοὰς τοῖς ὑστέροις. Τὴν δὲ τοῦ Σωτῆρος ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ διδασκαλίαν παντὸς μὲν ἀνθρώπων g) ἀριθμοῦ, πάσης φιλοτιμίας ἢ φιλονεικίας, συνηθείας τε αὖ καὶ συγγενείας, καὶ συλλήβδην εἰπεῖν, πάντων ὅσα τοῖς τῆς ψυχῆς κριτηρίοις ἐπισκοτεῖν εἴωθεν, προτιμήσαντας, τῇ πρὸς τὴν ἀλήθειαν εὐνοίᾳ κρίνειν τὰ λεγόμενα. h) μεγίστη γὰρ μοῖρα πρὸς τὴν τῆς ἀληθείας διάγνωσιν ἡ πρὸς αὐτὴν οἰκείωσις.

retundi patiamini: vel dum plus æqvo ordini priorum doctorum tribuitis, aures successoribus seu posterioribus obturetis. Qvin potius ut Salvatoris nostri JESU CHRISTI doctrinam omni hominum numero, omni qvoqve ambitioni vel contentionis studio, omni qvoqve familiaritati & cognationi, atqve ut summatim dicam, omnibus illis rebus, qvæ menti in judicando tenebras offundere solent, præferatis, atqve ita bene erga veritatem affecti, de iis qvæ dicuntur, vel dicentur, judicetis. Etenim ad solidam veritatis cognitionem & dijudicationem plurimum facit, si qvis ipsius veritatis tanqvam domestica familiaritate delectetur.

III. Πρὸς δὴ τούτοις μήθ᾽ ἡμῖν χαλεπαίνειν, εἰ τύφου μὲν ἀμελήσαντες καὶ φόβου, τῆς δὲ παραυτίκα χάριτος καὶ ἀσφαλείας τὴν ὑπὲρ τῶν μελλόντων ἄδειαν προτιμήσαντες, καὶ πάσης ἐπιγείου κακοπαθείας, θανάτου τε προσκαίρου φοβερωτέραν τὴν κατὰ τῶν ἀσεβῶν ὡρισμένην ἀπειλὴν εἶναι κρίναντες, παντὸς ἐπικαλύμματος γυμνὴν ἐκτιθέμεθα τὴν ἀλήθειαν. i)

III. Præterea rogamus, ne nobis indignemini, qvod neqve fastus neqve metus rationem ullam habemus, sed omni mundanæ seu temporali gratiæ & tranqvillitati illam fiduciam animi intrepidi præponimus, qvæ propter futurum statum penes fideles est, & illa mala qvæ DEUS impiis certo minatur, magis censemus timenda, qvam qvamlibet terrenam afflictionem, ipsamqve adeo temporalem mortem: & sic

g) Cod. Tenisson. iterum ἀνδρῶν. h) Verba: τῇ πρὸς τὴν ἀλήθειαν κρίνειν τὰ λεγόμενα apud Clariss. Caveum male desiderantur. i) Basilius pag. 6.

ſic ipſam veritatem omni velamine deſtitutam exponimus. Neqve enim, ut cum Apoſtolo k) loqvar, dignæ ſunt afflictiones præſentis ſeculi ad eam gloriam qvæ aliqvando revelabitur. Neqve ſane univerſus hic mundus dignus eſt, qvi conferatur cum illo commodo & dominio, qvæ tanqvam æqvam compenſationem propria uniuscujusqve anima accipiet: cum ab iis qvæ utrinq; exſpectanda ſunt, tum qvoad præmia tum qvoad pœnam, longe præſentia ſuperentur.

IV. Sed ne, dum hiſce diutius juſto immoramur, ſermonem nimium producamus, ad ipſam nos convertimus fidei Confeſſionem, ex qva iis qvi noſtram velint ſcire ſententiam, promtum & expeditum erit eam agnoſcere. Neceſſarium autem qvoq; fortaſſis fuerit nobis, qvi de hiſce rebus verba facimus & propriæ ſententiæ rationem reddere tenemur, ne temere ſemel multitudinis nos dedamus opinionibus: ſed ut piam illam traditionem, qvæ retro cogitando inde à Patribus usqve obtinuit, vel utqvandam amuſſim ac regulam præmittamus, atq; ea deinde ceu exacta judicii norma uti cuivis permittamus ad eorum qvæ dicuntur dijudicationem.

οὔτε γάρ, κατὰ τὸν Ἀπόστολον εἰπεῖν, ἄξια τὰ παθήματα τοῦ νῦν καιροῦ πρὸς τὴν μέλλουσαν ἀποκαλύπτεσθαι δόξαν. οὐδ' ὁ σύμπας κόσμος πρὸς ἀπόλαυσιν καὶ δεσποτείαν, ἰσόῤῥοπον ἀντάλλαγμα τῆς ἰδίας ἑκάστου ψυχῆς, πολὺ καθ' ἑκάτερον ἀπόλαυσίν τε l) καὶ κόλασιν ὑπερβαλλόντων τὰ παρόντα τῶν προσδοκουμένων.

IV. Ἀλλ' ἵνα γε μὴ τούτοις ἐπὶ πλεῖον ἐνδιατρίβοντες πέρα m) τοῦ μέτρου μηκύνωμεν τὸν λόγον, ἐπ' αὐτὴν ἤδη τρεψώμεθα τῆς πίστεως τὴν ὁμολογίαν, ἐξ ἧς εὐμαρὴς καὶ ῥαδία γένοιτ' ἂν τοῖς βουλομένοις τῆς ἡμετέρας γνώμης κατανόησις. Ἀναγκαῖον δὲ ἴσως τοὺς περὶ τούτων λόγους ποιησομένους, καὶ δόξης οἰκείας εὐθύνας ὑπέχοντας, μὴ ταῖς τῶν πολλῶν ἀμελῶς ἑαυτοὺς n) ἐκδιδόναι γνώμαις, τὴν δὲ κρατοῦσαν ἄνωθεν ἐκ τῶν πατέρων εὐσεβῆ παράδοσιν. o) ὥσπερ τινὰ γνώμονα καὶ κανόνα προεκθεμένους, ἀκριβεῖ τούτῳ συγχωρεῖν χρῆσθαι κριτηρίῳ πρὸς τὴν τῶν λεγομένων ἐπίκρισιν. p)

V. Ἡ μὲν

k) Rom. VIII. 18. l) ita rectius MS. pro ὑπόλαυσιν.
m) ſic MS. Lindebrog. pro παρὰ qvod Caveus edidit. n) al. καὶ αὐτοὺς.
o) Hac fidei formula etiam Arium Alexandro Alexandrino fucum feciſſe notat Baſilius pag. 6. p) Baſilius pag. 7.

V. Πιστεύομεν * εἰς ἕνα Θεὸν, Πατέρα παντοκράτορα, ἐξ οὗ τὰ πάντα. Καὶ εἰς ἕνα μονογενῆ υἱὸν τοῦ Θεοῦ, Θεὸν Λόγον, τὸν Κύριον ἡμῶν Ἰησοῦν Χριστὸν, δι' οὗ τὰ πάντα. Καὶ εἰς ἓν Πνεῦμα ἅγιον, τὸν Παράκλητον, q) ἐν ᾧ πάσης χάριτος διανομὴ κατὰ τὴν συμμετρίαν πρὸς τὸ συμφέρον ἑκάστῳ δίδοται τῶν ἁγίων.

V. Credimus in unum DEUM Patrem omnipotentem ex quo sunt omnia: Et in unum uuigenitum Filium DEI DEum verum, Dominum nostrum JESUM CHRISTUM, per quem sunt omnia. Et in unum SPIRITUM SANCTUM Paracletum, in quo universæ Gratiæ distributio juxta proportionem, prout expedit, unicuique datur Sanctorum.

VI. Ἡ μὲν οὖν r) ἁπλουστέρα καὶ κοινὴ πάντων πίστις, ὅσοις τὸ δοκεῖν ἢ τὸ εἶναι χριστιανοῖς ἐπιμελὲς, ὡς ἐν ἐπιδρομῇ κεφαλαιωδέστερον εἰπεῖν αὕτη, λειπομένων ἔτι τῶν δευτέρων, ὧν διὰ τὸ τέως ἀναμφισβήτητον s) παρέλκειν ἡγούμεθα τὴν μνήμην. Ἡμεῖς δ' εἰ μὲν ἑωρῶμεν ἐπάναγκες εἶναι τοῖς ἅπαξ τὰς φωνὰς παραδεξαμένοις, ἀπαράτρεπτον συνδιασώζειν τοῖς ὀνόμασι τὴν ἀληθῆ διάνοιαν, ἢ τοὺς ἡμᾶς ἀσεβείας γραφὴν γραψαμένους μετὰ τὴν ὁμολογίαν ταύτην ἐλευθέρους ἀφιέντας τῶν ἐγκλημάτων, καθαρευούσης αὐτῶν τῆς διανοίας πάσης καθ' ἡμῶν πονηρᾶς ὑπονοίας, τοῦτον ὁ-

VI. Hæc igitur est illa simplicior Confessio, & omnium qvibuscunqve hoc curæ est ut videantur vel sint Christiani, communis fides, ut strictim compendio ac summatim seu generalius aliqvanto dicam, omissis cæteris qvorum mentionem facere atqve ea huc attrahere nolumus, qvoniam adhuc extra controversiam versantur. Nos vero siqvidem videremus necessario incumbere illis, qvi semel ipsas voces ratas habuerunt, ut una cum nominibus verum qvoqve sensum indivulsum tenerent, parive necessitate oportere eos, qvi nos impietatis accusarunt, post editam hanc confessionem ab intentatis criminibus rursum nos

* Whistonus jubet conferre Symbolum qvod exstat Constitutt. Apostol. VII. 41.

q) Basilius ibid. r) male apud Basilium pag. 7. ἡμῶν οὖν, pro ἡ μὲν οὖν, uti recte pag. 8. excusum.

s) Ita recte MSS. qvæ inspexi, licet Whistonus legit ἀμφισβήτητον, vertit enim: *omitting at present the additional articles which have been controverted.* Sed per τὰ δεύτερα Eunomius intelligit capita posteriora qvæ in Symbolo seqvebantur de resurrectione & vita æterna, de qvibus nulla tunc erat controversia. Erat autem gravissima de Filio DEI & Spiritu Spiritu S. de qvibus verba Symboli adscripsit.

nos absolvere, purgato nimirum ipsorum animo ab omni prava contra nos suspicione: possemus hic qvidem verborum nostrorum statim finem & terminum hic facere, tutum qvietemqve spondente nobis eadem confessione. Verum qvia neqve illis qvi malevolentia aut alio qvodam vitio verum sensum pervertere & corrumpere conantur, ad fidem veritati faciendam sufficit, (alioqvi enim Sabellius Libys, & Marcellus Galata, & Photinus, aut qvisqvam alius ex illis qvi eodem cum ipsis furore insaniverunt, propterea à sacris conventibus & Mysteriorum communione, adeoqve Ecclesiasticis septis non arcerentur) neqve nobis ad illata contra nos crimina dissolvenda sufficiens fuerit: Verum opus est exqvisitioribus & solidioribus qvibusdam rationibus ad sensus veri explicationem. Conabimur itaq; qvoad possumus in manifestam lucem proferre eam qvam ipsi tenemus hisce de rebus sententiam, vel ut primum in medium afferamus verba confessionis, & ita deinde ex eis eruamus verum sensum: vel etiam ut præjactis seu explicatis sententiis aptemus voces: non ut veritatem convellat hæc juxta seriem hanc à me instituta commutatio, sed ut hæc

ρον καὶ πέρας τῶν ἰδίων ἂν ἐποιησάμεθα λόγων, ἀσφαλῆ τὴν ἡσυχίαν ἡμῖν ἐγγυωμένης τῆς ὁμολογίας. Ἐπειδὴ δὲ μήτε διὰ κακόνοιαν ἤ τινα γνώμης μοχθηρίαν ἑτέραν, παρατρέπειν καὶ διαφθείρειν τὴν ἔννοιαν ἐπιχειροῦσιν, αὐτάρκης πρὸς πίστωσιν τῆς ἀληθείας, (οὐ γὰρ ἂν Σαβέλλιος ὁ Λίβυς, καὶ Μάρκελλος ὁ Γαλάτης, καὶ Φωτεινὸς ἤ τις ἄλλος τῶν τὴν αὐτὴν τούτοις μανέντων, συλλόγων ἱερατικῶν καὶ κοινωνίας μυστηρίων, καὶ περιβόλων Ἐκκλησιαστικῶν εἴργοντο,) μήθ' ἡμῖν ἱκανὴ πρὸς διάλυσιν τῶν ἐπενεχθέντων ἐγκλημάτων. Ἀλλὰ δεῖ τινων ἀκριβεστέρων λόγων πρὸς τὴν τῆς διανοίας ἐξάπλωσιν. Πειρασόμεθα ὡς ἂν οἷοί τε ὦμεν, εἰς τοὐμφανὲς ἀνάγειν ἣν αὐτοὶ περὶ τούτων τυγχάνομεν ἔχοντες δόξαν, ἤτοι προτιθέντες τὴν λέξιν, εἶθ' ὕστερον ἐκκαλύπτοντες τὴν ἔννοιαν, ἢ καὶ προκειμέναις ταῖς ἐννοίαις τὰς φωνὰς ἐφαρμόζοντες, οὐ λυμαινόμενοι τῇ ἀληθείᾳ τῆς κατὰ τὴν

τάξιν

τάξιν ταύτην ἐναλλαγῆς, ἀρκούντων δηλαδὴ τῶν αὐτῶν ἡμῖν πρός τε τὴν ἡμετέραν αὐτῶν ἀπολογίαν, καὶ τὸν τῶν γραψαμένων ἡμᾶς ἔλεγχον.

VII. Εἷς τοίνυν κατά τε φυσικὴν ἔννοιαν, καὶ κατὰ τὴν τῶν πατέρων διδασκαλίαν ἡμῖν ὡμολόγηται Θεός. Μήτε παρ᾽ ἑαυτοῦ μήτε παρ᾽ ἑτέρου γενόμενος. Ἑκάτερον γὰρ αὐτῶν ἐπίσης ἀδύνατον. Ἐπειδήγε δεῖ κατὰ ἀλήθειαν τό, τε ποιοῦν τοῦ γινομένου προϋπάρχειν, καὶ τὸ ποιούμενον τοῦ ποιοῦντος εἶναι δεύτερον. Μήτε δὲ αὐτὸ ἑαυτοῦ πρότερον ἢ ὕστερον εἶναι δύνασθαι, μήτε ἕτερόν τι πρὸ τοῦ Θεοῦ. Ἦ γὰρ ἂν ἐκεῖνο πρὸ τοῦ δευτέρου τὸ τῆς Θεότητος ἔχειν ἀξίωμα. t) Τὸ γάρ τοι δυνατὸν εἶναι λέγειν ὑφ᾽ ἑτέρου τι γίνεσθαι ἀληθὲς ὄν, ἐπὶ γενητῶν ἂν ἔχοι χώραν, κἀπὶ τῶν ὑπὸ Θεοῦ γενομένων τάττοιτο δικαίως. Οὐκ οὖν u) εἰ μήτε αὐτὸς ἑαυτοῦ, μήθ᾽ ἕτερόν τι αὐτοῦ προϋπάρχειν δέδεικται, πρὸ δὲ πάντων αὐτός, ἀκολουθεῖ

ipsa ita tractata ad utrumqve sufficiant, nimirum ut & nostram tueamur Apologiam, & eos qvoqve, qvi nos accusarunt, coarguamus.

VII. Unum igitur tam secundum naturalem notionem qvam secundum Patrum doctrinam confessi sumus DEUM, qvi neqve à seipso neqve ab alio est factus. Utrumqve enim horum æqve impossibile, qvandoqvidem ipsa veritas reqvirit, ut causa seu id qvod facit, prior sit effectu, seu eo qvod fit: & ut factum sit posterius ipso faciente seu effectum ipsa causa. Nec fieri potest ut unum qvicqvam & idem sit seipso prius aut posterius, sicut & eadem ratione fieri neqvit, ut aliud qvicqvam DEum antecesserit, sive ante DEum fuerit, alioqvi enim hoc ipsum Divinitatis dignitatem habuisset antè illud qvod posterius est. Hoc inqvam æqve impossibile est. Etenim affirmare fieri posse, ut qvod vere est, ab alio factum sit, locum id habet in iis qvæ generari & fieri possunt, suoqve jure ita dicitur de iis qvæ à DEO facta sunt. Qvocirca si nec ipse se ipso prior fuit, neqve aliud qvid ipsum antecessit,

t) Basilius pag. 9. u) apud Basilium p. 10. ἆρ᾽ οὖν, & mox, μήτε ἕτερον.

teceſſit, ut jam eſt demonſtratum, ſiqve ipſe ante omnia exiſtit: conſeqvens eſt ipſum ingenitum eſſe; imo potius ipſe talis eſt eſſentia, qvæ plane generata non fuit, ſeu ipſe eſt eſſentia ingenita. Supervacaneum qvidem fortaſſis & abundans nonnullis videbitur, illa qvæ apud pleroſqve ſunt in confeſſo, ita tractare ac ſi eſſent dubia. Verum enim vero propter illos qvi ſapientiam eſſe cenſent, contra rem manifeſtam pugnare, vel etiam propter alios qvi ad vellicandum & calumniandum inſtructi ſunt, neceſſe eſt ut obſervatione utamur accuratiore.

τούτῳ τὸ ἀγέννητον. Μᾶλλον δὲ αὐτός ἐστιν οὐσία ἀγέννητος. Περιττὸν μὲν ἴσως καὶ παρέλκον δόξει τισὶ τὰ πολλοῖς ὁμολογούμενα κατασκευάζειν ὡς ἀμφίβολα, οὐ μὴν ἀλλάγε διὰ τοὺς σοφίαν οἰομένους τὴν πρὸς τὰ φανερὰ μάχην, ἢ πρὸς μέμψιν καὶ συκοφαντίαν παρεσκευασμένους, δεῖ τινος ἀκριβεστέρας παρατηρήσεως ἡμῖν.

VIII. Qvando autem ingenitum dicimus DEUM, non arbitramur nominetenus ſaltem juxta humanum commentum, ſeu contemplationem arte excogitatam eſſe colendum: ſed revera hoc maxime neceſſarium debitum DEO perſolvendum, ingenuam ſcilicet confeſſionem, qvod nimirum ipſe ſit hoc ipſum qvod eſt. Qvæcunqve enim voce aliqva hominum artificio excogitata proferuntur, ea cum in ſolis nominibus & ipſa enunciatione eſſe ſuum habeant, cum ipſis vocibus ſeu ſono una diſſolvi ſolent. DEUS autem ut qvi DEus eſt, & eorum qvi tacent & qvi loqvuntur, & qvi

VIII. Ἀγέννητον δὲ λέγοντες, οὐκ ὀνόματι μόνον κατ' ἐπίνοιαν ἀνθρωπίνην σεμνύνειν οἰόμεθα δεῖν, ἀποτιννῦναι δὲ κατ' ἀλήθειαν x) τὸ πάντων ἀναγκαιότατον ὄφλημα τῷ Θεῷ τὴν τοῦ εἶναι ὅ ἐστιν ὁμολογίαν. Τὰ γάρτοι κατ' ἐπίνοιαν λεγόμενα ἐν ὀνόμασι μόνον y) καὶ προφορᾷ τὸ εἶναι ἔχοντα, ταῖς φωναῖς συνδιαλύεσθαι πέφυκεν. Ὁ δὲ Θεὸς καὶ σιωπώντων καὶ λεγομένων, καὶ γενομένων καὶ πρὸ τοῦ γενέσθαι τὰ ὄντα, ἦν τε καὶ ἔστιν ἀγέννητος. Ἀλλὰ μὴν οὐδὲ κατὰ στέρησιν. Εἴ γε

x) Baſilius p.12. ἐκτιννῦναι δὲ αὐτῷ τὸ πάντων. y) ita Baſil. ſed MS. μόνοις.

γε τῶν κατὰ φύσιν αἱ στερήσεις εἰσὶ στερήσεις, καὶ τῶν ἕξεων δεύτεραι. z) Οὔτε δὲ κατὰ φύσιν ἦν τις τῷ Θεῷ γένεσις, οὔτε προτέραν ἔχων ταύτην, εἶτα στερηθεὶς γέγονεν ἀγέννητος. Ἐπεὶ καὶ λίαν ἐστὶν ἀσεβὲς, ὡς λυμαντικὸν τῆς ἀληθοῦς περὶ Θεοῦ ἐννοίας καὶ τῆς τελειότητος αὐτοῦ, μᾶλλον δὲ τῆς τῶν ἐφευρόντων διανοίας, τὸ λέγειν ὅλως ἐστερῆσθαι τινὸς τὸν Θεὸν, δηλονότι τῶν φύσει προσόντων. Οὐ γὰρ ἄν τις εἴποι σωφρονῶν ἐστερῆσθαί τινά τινος τῆν μὴ πρότερον ὑπαρχόντων. Εἰ δὲ μήτε κατ᾽ ἐπίνοιαν μήτε κατὰ στέρησιν, ὡς ὁ ῥηθεὶς ἔδειξε λόγος, μήτε ἐν μέρει τὸ ἀγέννητον, ἀμερὴς γὰρ, μήτε ἐν αὐτῷ ὡς ἕτερον, ἁπλοῦς γὰρ καὶ ἀσύνθετος, μήτε παρ᾽ αὐτὸν ἕτερον, εἷς γὰρ καὶ μόνος αὐτός ἐστιν ἀγέννητος, αὐτὸ * ἂν εἴη οὐσία ἀγέννητος. a)

ſunt vel fuerunt, is inqvam & erat & eſt ingenitus anteqvam rerum natura exiſteret, ſeu qvæ ſunt fierent vel facta eſſent. Neqve tamen ſecundum privationem eſt ingenitus: privationes enim, naturalium rerum proprie privationes ſunt, & ipſis habitibus poſteriores. Jam vero neqve illa DEO ſecundum naturam competit generatio, neqve ea ratione dicitur ingenitus, qvaſi prius aliqvam ſui generationem habuerit, & poſtea illa ſit privatus, qvandoqvidē valde hoc eſt impium & ita impium, ut ſi id obtineat, omnis de DEo ejusq; perfectione vera cogitatio, imo eorum qvi hæc comminiſcuntur proprius intellectus plane evertatur: dicere nimirum, DEum omnino aliqva re privatum eſſe, earum nimirum, qvæ ſua natura ſemper ipſi adſunt ſeu adhærent. Neqve enim qvis ſanæ mentis dixerit qvenqvam aliqva re ex iis, qvæ nunqvam penes ipſum fuerunt, privatum eſſe. Si vero neqve cogitatione ſeu commento qvodam humano, neqve juxta privationem, uti jam prolata demonſtravit oratio, neqve reſpectu alicujus partis ingenitum accipi poteſt, eſt enim ipſe impartibilis: neqve ea ratione qvaſi in ipſo aliqvid ſit diverſitatem qvandam habens, ſimplex enim eſt & incompoſitus: neqve ita qvaſi aliud qvid ſit præter ipſum, unus enim & ſolus ipſe eſt ingenitus: illud ipſum fuerit illa eſſentia qvæ dicitur ingenita.

IX. In-

z) Baſil. pag. 17. * fortaſſe leg. αὐτὸς, ut pag. 270. a) Baſilius pag. 20.

IX. Ingenitus autem cum ſit juxta præmiſſam demonſtrationem, fieri non poteſt * ut generatio aliqva ſit in ipſo talis, ut propriæ ſuæ naturæ genitum participem faciat: & neceſſe etiam eſt, ut excedat omnem comparationem ac ſocietatem, qvæ inſtitui qvidem poſſet reſpectu ejus qvod genitum eſt. Si qvis enim eſſentiam hanc communem reddere cum aliqva re alia, vel de hac eſſentia alicui aliqvid impertire voluerit, neceſſario hoc facere attentabit, vel ſecundum diremtionem ac partitionem, vel ſecundum ſimilitudinem ac comparationem. Utrum autem ex his aſ-

IX. Ἀγέννητος δὲ ὢν κατὰ τὴν προλαβοῦσαν ἀπόδειξιν, οὐκ ἄν ποτε πρόσοιτο γέννησιν, ὥστε τῆς ἰδίας μεταδοῦναι τῷ γεννωμένῳ φύσεως, ἐκφύγοι τε ἂν πᾶσαν σύγκρισιν καὶ κοινωνίαν τὴν πρὸς τὸ γεννητόν. b) Εἰ γάρ τις κοινοποιεῖν πρὸς ἕτερον ἢ μεταδιδόναι τινὶ τῆς οὐσίας ταύτης ἐθελήσειεν, ἤτοι κατὰ διάστασιν καὶ μερισμὸν, ἢ κατὰ σύγκρισιν τοῦτο κατασκευάσειεν ἄν. Ὁπότερον δ' ἂν λέγηται τούτων, πολλαῖς, ἀτοπίαις, βλασφημίαις δὲ μᾶλλον ὁ λόγος ἐνεχθήσεται. Εἴ τε γὰρ διαιροῖτο καὶ μερίζοιτο, οὐκ ἔτ' ἀγέννητος

* Hoc palmarium Eunomii argumentum ac prope unicum, *fieri non poſſe ut ex ingenita Divina eſſentia ſimilis ipſi Filius generetur.* Unde qvicqvid de generatione Filii in ſacris litteris dicitur, ille de creatione accipit. Sed non majoris illa argumentatio mihi videtur eſſe ponderis, qvam ſi neges ab increata Divina eſſentia aliqvid potuiſſe creari ac produci. Deinde, qvomodo de re creata dici poteſt qvod ſit χαρακτὴρ τῆς ὑποστάσεως DEI? Σοφία & λόγος Patris atqve ἴδιος υἱός? proprius Filius & unigenitus: à qvo Spiritus S. accipit. Qvomodo factus eſt per qvem omnia facta ſunt & ſine qvo factum eſt nihil nec viſibile nec inviſibile. Hiſce itaqve & aliis clariſſimis Scripturæ teſtimoniis argumentationes Metaphyſicæ argutiæ opponere, Eunomii eſt qvi ab Aëtio Magiſtro edoctus eſſentiam Divinam penitus ac perfecte ſcilicet cognitam ſibi habere perſuadebat. Τοσοῦτον αὐτὸν ἐπίσταμαι καὶ οἶδα, ὥστε μὴ εἰδέναι ἐμαυτὸν, ὡς Θεὸν μᾶλλον ἐπίσταμαι. *Tam perſpicue DEum* qvalis ſit *novi ac tantam illius notitiam ſum conſecutus, ut ne me ipſum quidem melius quam illum noverim.* Aëtius apud Epiphanium LXXVI. pag. 916. & 989. Eunomius ipſe majore etiam inſolentia apud Socratem IV. 7. ὁ Θεὸς περὶ τῆς ἑαυτοῦ οὐσίας οὐδὲν πλέον ἡμῶν ἐπίσταται, οὐδέ ἐστιν αὕτη μᾶλλον μὲν ἐκείνῳ, ἧττον δὲ ἡμῖν γινωσκομένη. Ἀλλ' ὅπερ ἂν εἰδείημεν ἡμεῖς περὶ αὐτῆς, τοῦτο πάντως κἀκεῖνος οἶδεν, ὃ δ' αὖ πάλιν ἐκεῖνος, τοῦτο εὑρήσεις ἀπαραλλάκτως ἐν ἡμῖν. *De ſua ipſius eſſentia DEus nihil amplius ſcit quam nos, nec illa ipſi quidem notior, nobis autem obſcurior.*

b) Baſilius pag. 26.

νητος εἴη, ὃ μὴ πρότερον ἦν τοῦτο ἐκ τῆς διαιρέσεως γιγνόμενος. Ἀλλὰ μὴν οὔτ' ἄφθαρτος τοῦ μερισμοῦ τὸ τῆς ἀφθαρσίας ἀξίωμα λυμαινομένου. Εἴτε τὴν πρὸς ἕτερον δέχοιτο σύγκρισιν, τῆς συγκρίσεως οὐκ ἐξ ἀκοινωνήτων γιγνομένης, κοινοποιηθήσεται τὸ τῆς οὐσίας ἀξίωμα. Εἰ δὲ τοῦτο, καὶ τοὔνομα, ὥστ' ἐξ ἀνάγκης δεῖναι τοὺς τούτῳ τῷ λόγῳ βιαζομένους ἢ τὴν προσηγορίαν ἀκοινώνητον φυλάττειν βουλομένους, ἀκοινώνητον ταύτῃ συνδιασώζειν καὶ τὴν οὐσίαν. Ἢ ταύτης μεταδοῦναί τινι πειρωμένους, μεταδιδόναι καὶ τῆς προσηγορίας, ὥσπερ καὶ τῆς οὐσίας. χωλεύοι γὰρ ἂν αὐτοῖς ἡ φιλοτιμία, λειπομένην παρέχουσα θατέρῳ μέρει τὴν χάριν, μετὰ τοῦ μηδ' ἄξιον ἐργάζεσθαι λόγου τὴν διαφοράν, ἀκριβολογουμένους περὶ τὴν προσηγορίαν, εἴγε ὀνόματι μόνῳ ὃ μὲν ὑπερέχοι, ὃ δὲ ἐλαττοῖτο. Εἰ δὲ τῆς αὐτῆς μεταδοῦναι φωνῆς ὁ τῆς ἀκολουθίας ἀναγκάζει λόγος, μεταδι-

feratur, multas profecto secum absurditates, vel potius blasphemias trahet & inferet ipsa assertio. Etenim sive dividatur aut in partes secetur, non amplius illa esse potest ingenita, cum videlicet ipsa illud, qvod antea non erat, ex tali divisione fiat: imo hoc pacto corruptionis expers illa esse neqvit, siqvidem partitio ista totam incorruptibilitatis Majestatem labefactat. Sive etiam similitudinem seu comparationem qvandam admittat ad aliud, qvandoqvidem nulla comparatio ex illis fit, ubi plane nihil est commune, essentiæ utiqve Majestas communicationis subibit sortem. Si vero hoc revera ita sit, ergo & nomen ipsum commune erit, ita ut necessario oporteat eos, qvi hac ratione urgentur, vel ipsam appellationem incommunicabilem conservare & tueri. Si vero voluerint eidem essentiam ab omni etiam communicatione sartam tectam conservare, vel si qvicqvam impertiri de ea alteri conabuntur, perinde aliqvid de appellatione largiantar necesse est, qvemadmodum de ipsa faciunt essentia. Claudicaverit enim ipsis, nisi scilicet hoc fecerint, ambitio, qvæ alteri parti doni alicujus de-

tribuit: & accedit una, qvod neqve dignum qvid faciunt Majestate Verbi, qvando tam ſubtiles ſunt in diſtingvenda appellatione ſiqvidem hic qvidem ſolo nomine ſit major, alter vero minor. Si vero conſeqventiæ ratio illos cogit ut eandem utriqve tribuant vocem, largiantur etiam, qvod eſt honorificentius, æqvalitatem; cum non inveniant ubinam ſtatuere poſſint illam præeminentiam.

δότωσαν φιλοτιμώτερον καὶ τῆς ἰσότητος, οὐχ εὑρισκομένου τινὸς ἐν ὅτῳ θήσονται τὴν ὑπεροχήν.

X. Non enim profecto hoc dixerint, qvod communis qvidem ambobus eſſentia eſt: ordine vero & iis qvæ ex tempore promanant prærogativis, hic qvidem prior, ille vero poſterior ſeu ſecundus eſt: qvandoqvidem in his qvæ præeminent, præexiſtere omnino oportet cauſam ejus præeminentiæ. Eſſentiæ autem DEi non competit nec adjunctum eſt tempus, non ævum, non ordo: ordo enim poſterior eſt ordinante, nihil autem eorum, qvæ DEI ſunt, ab alio eſt ordinatum, & tempus, ſtellarum qvidam motus eſt. Stellæ vero non ſolum poſt ingenitam eſſentiam & omnia intelligibilia vel intelligentias, ſed etiam poſt prima corpora extiterunt, illisqve omnibus ſunt poſteriores. De Æonibus autem ſeu ævo qvid attinet dicere, cum

X. Οὐ γὰρ δὴ τοῦτο ἂν εἴποιμεν, ὡς κοινὴ μὲν ἀμφοῖν ἡ οὐσία, τάξει δὲ καὶ τοῖς ἐκ χρόνου πρεσβείοις, ὁ μέν ἐστι πρῶτος, ὁ δὲ δεύτερος. Ἐπειδὴ γὰρ δεῖ προεῖναι πάντως τοῖς c) ὑπερέχουσι τὸ τῆς ὑπεροχῆς αἴτιον, οὐ συνέζευκται δὲ τῇ οὐσίᾳ τοῦ Θεοῦ οὐ χρόνος, d) οὐκ αἰὼν, οὐ τάξις. Ἥ τε γὰρ τάξις δευτέρα τοῦ τάττοντος, οὐδὲν δὲ τῶν τοῦ Θεοῦ ὑφ᾽ ἑτέρου τέτακται. Ὅ, τε χρόνος ἀστέρων ποιά τίς ἐστι κίνησις. Ἀστέρες δὲ οὐ τῆς ἀγεννήτου μόνον οὐσίας, καὶ νοητῶν ἁπάντων, ἀλλὰ καὶ τῶν πρώτων σωμάτων γεγόνασιν ὕστεροι. e) Περὶ γὰρ αἰώνων τί δεῖ καὶ λέγειν; τῆς γρα-

c) Male apud Baſilium pag. 29. ἐπειδή γε δεῖ προσεῖναι ἐν τοῖς.

d) MS. Lindebrog. ὁ χρόνος; ſenſu eodem.

e) Baſil. pag. 29. δεύτεροι περὶ δὲ.

γραφῆς σαφῶς διαγορευούσης, πρὸ τῶν αἰώνων f) ὑπάρχειν τὸν Θεὸν, καὶ τῶν κοινῶν λογισμῶν ἐπιμαρτυρούντων. Οὐ γὰρ μόνον ἀσεβὲς, ἀλλὰ καὶ κομιδῇ καταγέλαστον, τοὺς ἓν μόνον παραδεξαμένους ἀγέννητον, ἢ προϋπάρχειν τι τούτου φάσκειν, ἢ συνυπάρχειν ἕτερον. Εἴτε γὰρ προϋπάρχοι τι τούτου, δικαίως λέγοιτ᾽ ἂν ἀγέννητον, οὐ τὸ δεύτερον. Εἴτε συνυπάρχοι τὴν πρὸς θάτερον κοινωνίαν τοῦ συνυπάρχειν ἑκάτερον, ἀφαιρεθήσεται τὸ ἓν μόνον εἶναι καὶ τὸ ἀγέννητον εἶναι, οἷα δὴ μετὰ τῆς οὐσίας ἀποκλήρωσιν ἵνα καὶ περιγραφὴν ἀμφοῖν συνεισαγόντων, συνθήκην τε ἂν καὶ τὸν τῆς συνθήκης αἴτιον.

Scriptura diserte affirmet, ante sæcula esse DEum, qvod idem communes qvoqve attestantur ratiocinationes. Neqve enim impium tantummodo, sed plane qvoqve & affatim ridiculum est, si illi qvi qvidem concedunt unum esse ingenitum, nihilominus affirmare non dubitant, vel ante illud extitisse qvid aliud, vel una extitisse. Sive enim prius qvid existat, hoc jure meritoqve dici poterit ingenitum, non illud qvod posterius fuit: sive una qvid existere potuit, ratione illius societatis, qvam utrumqve respectu alterius habet, qvin utrumqve una fuit, & alterum non sine altero fuit; hinc sane evertetur tolleturqve illud qvod DEUS unum qvid sit, & qvidem ingenitum: id qvod perinde est, ac si postqvam prius certis officiis qvæ distributione per sortem facta circumscripserunt ipsam amborum essentiam, postea illorum qvandam conventionem, ejusqve conventionis causam inferant.

XI. Ἀλλὰ μὴν οὐδὲ ἐνυπάρχειν τι ταύτῃ δυνατὸν οἷον εἶδος, ἢ ὄγκον, καὶ πηλικότητα g) διὰ τὸ πάντῃ συνθήκης ἐλεύθερον εἶναι τὸν Θεόν. Εἰ δὲ τούτων καὶ τῶν τοιούτων ἢ μήτε ἐστὶ μήτε ποτὲ γένοιτ᾽

XI. Qvin imo neqve fieri potest ut qvicqvam huic essentiæ insit, cujusmodi dicimus esse speciem vel molem aut qvantitatem, propterea qvod penitus ab omni compositione liber sit DEUS. Si vero neqve pium est, neqve poterit esse unqvam horum & simi-

f) Psal. LIV. 21.

g) Basilius pag. 32. ἢ πηλικότητα.

lium qvid comminisci, qvod id Divinæ competat essentiæ, qvæ qvæso ratio concedet amplius, ut substantiæ ingenitæ genitam assimilemus? cum similitudo vel comparatio aut societas, qvæ est secundum essentiam, nullam præeminentiam vel differentiam relinqvat, æqvalitatem autem perspicue adstruat, una vero cum æqvalitate manifestum faciat, assimilatum æqve oportere esse ingenitum. Nemo autem adeo demens & impie audax esse potest, ut æqvalem affirmet Patri Filium, cum ipse Dominus diserte pronunciet: *Pater qui misit me, major me est.* Vel ut tribuat seu copulet alteri ex nominibus alterum, utroqve contra ad se illud certatim trahente, sibiqve appropriante, neqve altero ullam societatem respectu alterius admittente. Si enim Ingenitus, non erit Filius: & si Filius, non erit Ingenitus. At qvod unus ille cunctorum DEus sit ingenitus & incomparabilis, pluribus omissis qvæ dici possent, sufficere hæc, qvæ jam dicta sunt, ad demonstrationem existimo.

ἂν, εὐαγὲς ἐπινοῆσαι συμπεπλεγμένον τῇ οὐσίᾳ, h) ποῖος ἔτι συγχωρήσει λόγος πρὸς τὴν ἀγέννητον ὁμοιοῦν τὴν γεννητήν; τῆς κατ᾽ οὐσίαν ὁμοιότητος ἢ συγκρίσεως ἢ κοινωνίας μηδεμίαν ὑπεροχὴν ἢ διαφορὰν καταλιπούσης, ἰσότητα δὲ σαφῶς ἐργαζομένης, μετὰ δὲ τῆς ἰσότητος ἀγέννητον ἀποφαινούσης τὸν ὁμοιούμενον ἢ συγκρινόμενον. i) οὐδεὶς δὲ k) οὕτως ἀνόητος καὶ πρὸς ἀσέβειαν τολμηρὸς, ὥστε ἴσον εἰπεῖν τῷ Πατρὶ τὸν Υἱὸν, αὐτοῦ τοῦ Κυρίου διαῤῥήδην εἰπόντος. l) ὁ πατὴρ ὁ πέμψας με μείζων μού ἐστι. Ἢ συζεῦξαι θατέρῳ τῶν ὀνομάτων θάτερον ἀνθέλκοντος ἑκατέρου πρὸς ἑαυτό, καὶ μηδ᾽ ἑτέρου προσιεμένου τὴν πρὸς θάτερον κοινωνίαν. Ἄν τε γὰρ ἀγέννητος, οὐχ υἱός, ἄν τε υἱὸς, οὐκ ἀγέννητος. Ἀλλ᾽ ὅτι μὲν εἷς ὁ τῶν ἁπάντων m) Θεὸς ἀγέννητος καὶ ἀσύγκριτος, πλειόνων ὄντων τῶν παραλελειμμένων, ἀποχρῆναι ἡγοῦμαι n) τὰ ῥηθέντα πρὸς ἀπόδειξιν.

XII. Ὅτι

h) Basilius addit: τοῦ Θεοῦ.

i) Verba ἢ συγκρινόμενον apud Basilium pag. 32. desiderantur.

k) id. γάρ. l) Joh. XIV. 28. cui dicto Basilius pag. 34. opponit Philipp. II. 6. *non rapinam arbitratus est* εἶναι ἴσα Θεῷ, *esse aequalem DEO.*

m) Basil. pag. 32. πάντων ὅλων. n) id. ἀποχρῆν ἡγοῦμαι καὶ τά.

XII. Ὅτι δὲ καὶ εἷς υἱὸς, μονογενὴς γάρ, ἐνῆν μὲν τὰς τῶν ἁγίων φωνὰς παραθεμένους, δι' ὧν υἱὸν καὶ γέννημα καὶ ποίημα καταγγέλλουσι, ταῖς τῶν ὀνομάτων διαφοραῖς καὶ τὴν τῆς οὐσίας παραλλαγὴν ἐμφανίσαντας, ἀπηλλάχθαι φροντίδος o) καὶ πραγμάτων. Διὰ δὲ p) τοὺς σωματικὴν τὴν γέννησιν ὑπολαμβάνοντας, καὶ ταῖς ὁμωνυμίαις προσπταίοντας, ἀναγκαῖον ἴσως καὶ περὶ τούτων διὰ βραχέων εἰπεῖν. Γέννημα τοίνυν τὸν υἱὸν φαμὲν κατὰ τὴν τῶν γραφῶν διδασκαλίαν. οὐχ ἕτερον μέν τι τὴν οὐσίαν νοοῦντες, ἕτερον δέ τι παρ' αὐτὴν τὸ σημαινόμενον, ἀλλ' αὐτὴν εἶναι τὴν ὑπόστασιν ἣν σημαίνει τοὔνομα, ἐπαληθευούσης τῇ οὐσίᾳ τῆς προσηγορίας. q) Ταύτην δὲ γεγεννῆσθαι μὲν οὐκ οὖσαν πρὸ τῆς ἰδίας συστάσεως, r) εἶναι δὲ γεννηθεῖσαν πρὸ πάντων γνώμῃ τοῦ Θεοῦ καὶ Πατρός.

XII. Qvod autem Filius ſit unus & unicus, (unigenitus enim eſt) allatis in medium Sanctorum vocibus ſeu teſtimoniis, qvibus tum genimen ſive generaturam tum creaturam prædicant & per nomina diſcrepantia, eſſentiæ etiam diſcrepantiam manifeſtam faciunt: poſſemus iſta ratione omni porro cura & labore ſuperſedere. Verum propter illos, qvi hanc generationem corporalem eſſe opinantur, & æqvivocationibus impingunt ſeu offenduntur, neceſſarium fortasſis erit, etiam de his paucis breviterqve dicere. Dicimus itaqve Filium eſſe genimen ſive generaturam, juxta Scripturarum doctrinam, non aliud qvid eſſentiam intelligendo, item aliud qvid qvod præter ipſum ſignificetur: Sed illum eſſe hanc ſubſtantiam ſeu hypoſtaſin, qvam nomen ipſum ſignificat, ita ut appellatio ipſi eſſentiæ veritatem aſtruat: ſiqvidem eſſentia non verius qvam ipſa appellatione monſtratur. Dicimus autem porro hanc ſubſtantiam genitam eſſe, cum non eſſet ante propriam conſtitutionem: poſtqvam vero genita fuit, extitiſſe illam ante omnia, decreto DEI & Patris.

 XIII. Si

o) Baſilius lib. 2. pag. 38. φροντίδων. p) id. διὰ μέντοι.
q) Baſil. pag. 43. & 45. ſeq. r) Baſilius pag. 47. & 50.

XIII. Si vero alicui hoc ipſum auſu temerario, ſeu conatu non ferendo dictum videtur: conſideret ipſe ſecum, utrum verum hoc ſit an falſum. Si prius, ejus modi auſus culpa caret proprio iſtius hominis judicio, qvandoqvidem nihil rerum verarum, qvod ſuo qvidem tempore & modo dicitur, habere culpam poteſt. Sin vero falſum eſt, ſumma profecto neceſſitate erit, ut qvod illis qvæ dixi contrarium eſt, verum putemus. Hoc vero eſt, Filium genitum eſſe, cum antea exiſteret, id qvod non ſolum abſurditatis vel blaſphemiæ, ſed etiam ſummæ non poteſt non eſſe fatuitatis. Res enim qvæ eſt, qvid qvæſo opus habet generatione, niſi ad ſimilitudinem alterius alicujus rei transformetur juxta rerum animatarum naturam? qvæ qvidem vere fieri dici poſſunt, cum exiſtant qvod ſunt, non autem ea exiſtant qvæ fiunt. Etenim hominis ſemen non ſtatim ipſe eſt homo, neqve lapis domus: Fit autem tandem illud qvidem homo, hic vero domus. Si vero unum qvodlibet eorum qvibus aſſimilari Filii generationem omnium eſt piiſſimum, cum non ſint prius, tandem tamen qvid fiant: (non enim

XIII. Ἐι δέ τῳ δοκεῖ τολμηρὸν εἶναι τὸ ῥηθὲν, ἐπισκεψάσθω παρ' ἑαυτῷ, πότερον ὡς ἀληθὲς ὂν, ἢ ψεῦδος. Ἐι μὲν γὰρ τὸ πρότερον, ἀνυπαίτιος ἡ τόλμα κατὰ τὴν αὐτοῦ κρίσιν, ἐπείπερ μηδὲν τῶν ἀληθῶν ἐν καιρῷ καὶ μέτρῳ λεγόμενον ὑπαίτιον. Ἐι δὲ ψεῦδος, ἀνάγκη δήπου πᾶσα, τούτων τοὐναντίον ἀληθὲς ἡγεῖσθαι. Τοῦτο δ' ἐστὶν, ὄντα γεγεννῆσθαι τὸν υἱόν, ὅπερ οὐκ ἀτοπίας μόνον ἢ βλασφημίας, ἀλλὰ καὶ πάσης εὐηθείας ὑπερβολὴν ἂν ἔχοι. *) Τῷ γὰρ ὄντι τί δεῖ γενέσεως; εἰ μὴ πρὸς ἕτερόν τι μεταῤῥυθμίζοιτο κατὰ τὴν ἐμψύχων τε καὶ ἀψύχων σωμάτων φύσιν, ἅπερ γίνεσθαι λέγοιτ' ἂν ἀληθῶς, ὄντα μὲν ὅ ἐστιν, οὐκ ὄντα δὲ ἃ γίνεται. Οὔτε γὰρ τὸ σπέρμα ἄνθρωπος, οὔτε λίθος οἶκος. Γίνεται δὲ τὸ μὲν ἄνθρωπος, τὸ δὲ οἶκος. Ἐι δὲ τούτων ἕκαστον οἷς καὶ παραβάλλειν τὴν υἱοῦ γένεσιν πάντων εὐσεβέστατον, οὐκ ὄντα γίνεται, οὐ γὰρ ἐκεῖνο γίνεται ὃ προτε-

*Baſilius pag. 50.

πρότερον ἦν, ποίαν δέξεται ἴασιν, ὁ τὸν υἱὸν ὄντα γεγεννῆσθαι λέγων. Εἰ γὰρ πρὸ τῆς γεννήσεως ἦν, †) ἀγέννητος ἦν.

XIV. Ἀλλὰ πάλαιγε καλῶς ὡμολόγηται μηδὲν ἕτερον ἀγέννητον εἶναι παρὰ τὸν Θεόν. Ἢ τοίνυν μεταθέσθωσαν τῆς ὁμολογίας, ἕτερον εἰσάγοντες ἀγέννητον, ἢ τούτοις ἐμμένοντες παραιτείσθωσαν λέγειν, ὄντα γεγεννῆσθαι τὸν υἱόν, ἐπεὶ μηδὲ συγχωρεῖ τοῦ υἱοῦ καὶ τοῦ γεννήματος ἡ προσηγορία πρὸς τὴν ἀγέννητον. Πᾶσα γὰρ γένοιτο σύγχυσις ὀνομάτωντε καὶ πραγμάτων, μιᾶς μὲν οὐσίας οὔσης τε καὶ λεγομένης ἀγεννήτου, ἐπεισαγομένης δὲ τῷ λόγῳ πάλιν ἑτέρας, εἶτα ταύτης γεννητῆς ὀνομαζομένης, υἱοῦ τε μὴ γεννηθέντος κατ' αὐτοὺς, καὶ Πατρὸς μὴ γεννήσαντος, ὀνόματα, εἴγε μὴ γεννηθεὶς ἦν. πλὴν εἰ μή τις κατὰ τὸν λόγον κακὸν κακῷ ἰώμενος, μείζονι τὸ ἔλαττον, αὐξητικὴν ἢ μεταβλητικὴν ἐπινοήσειε

fieri dici poteſt qvod antea erat) cujusmodi qvæſo medicinam admittet, qvi Filium cum ante extiterit, dicit genitum eſſe. Si enim ante generationem erat, erat utiqve ingenitus.

XIV. Verum vetuſta recte habet confeſſio, qvod nihil præter DEum ſit ingenitum: Aut igitur recedant ab illa Confesſione, & aliud qvid proferant qvod ſit ingenirum: vel ſi inhærere illi ſententiæ volent, caveant impoſterum ita loqvi, qvod Filius cum antea fuerit, genitus ſit: qvia Filii & prolis ſeu geniminis appellatio non ingreditur unum & idem ſubjectum cum appellatione ingeniti. Summa enim & extrema confuſio oriri poteſt tam nominum qvam rerum, ſi cum una revera ſit & dicatur eſſentia ingenita, verbo autem alia præter illam introducatur poſteaqve hæc genita nominetur: Filius autem non ſit genitus juxta ipſorum ſententiam, neqve Pater generaverit nominetenus, ſiqvidem non exiſtat genitus: præterqvam niſi qvis juxta tritum ſermonem, malum minus malo curans majori excogitaverit aliqvam generationem, qvæ fiat per augmentationem, transformationem ſive transmutationem.

†) Baſilius pag. 55.

nem. Et neqve hoc modo præter omnia alia probe ratiocinaretur ſive concluderet: propterea, qvod ſi qvid augmentetur, neceſſe ſit, ut auctario aliqvo externo augmentum capiat. Unde igitur poterit eſſe illa additio, ſive id qvod appoſitum cenſetur, niſi aliqvid aliud prius ſubjecti loco ponamus? Atqvi ſi res ita ſe habet, neceſſe fuerit excogitare multa, qvæ ſuum eſſe in ſemet habent & ingenita ſunt, ut unum illud perfecte compleant. Sin vero augmentum illud accedit ex aliqva re qvæ non eſt, utrum qvæſo præſtat confiteri, an qvod non fuit, id gigni decreto illius qvi id produxit, an vero dicere, eſſentiam conſtare ex Ente & non Ente, ſeu ex re aliqva qvæ eſt vel fuit & non eſt vel non fuit. Siq; transmutatur, nulla re exiſtente in qvam poſſit transmutari, transmutabitur neceſſario in id qvod non eſt. Et qvomodo qvæſo non ſit ſtolidum, ne dicamus impium, affirmare id qvod eſt, abiiſſe in aliqvid qvod non eſt? Immo vero conveniens eſt, ut miſſa & abjecta immodica hac ſtultitia aut potius inſania, debita modeſtia id qvod verum eſt acceptetur.

XV. Verum hi homines, non vident hiſce & longe pluribus abſurditatibus eſſe ſe obnoxios,

γένεσιν, πρὸς ἅπασι τοῖς ἄλλοις μήτ' ἐκεῖνο καλῶς λογισάμενος, ὡς εἴ τε αὐξάνοι τι, προσθήκῃ τινὸς τῶν ἔξωθεν αὐξήσειεν ἄν. Πόθεν οὖν τὸ προστεθέν, εἰ μὴ καὶ ἕτερον ὑποθοίμεθα; ἀλλ' εἰ μὲν τοῦτο, πολλὰ τὰ ὄντα καὶ ἀγέννητα ὄντα εἰς συμπλήρωσιν ἑνὸς ἐπινοεῖν ἀναγκαῖον. Εἰ δ' ἐκ τοῦ μὴ ὄντος ἡ αὔξησις, πότερον ἄμεινον ὁμολογεῖν πᾶν μὴ ὂν γεγεννῆσθαι γνώμῃ τοῦ παραγαγόντος, ἢ σύνθετον λέγειν τὴν οὐσίαν ἐξ ὄντος καὶ μὴ ὄντος. Εἴ τε μεταβάλλοιτο, μηδενὸς ὄντος εἰς ὃ μεταβληθείη, εἰς τὸ μὴ ὂν ἐξ ἀνάγκης μεταβληθήσεται. Καὶ πῶς εὔηθες, ἵνα μὴ λέγωμεν ἀσεβές, τὸ ὂν εἰς τὸ μὴ ὂν κεχωρηκέναι λέγειν. Δέον ἀφεμένους τῆς ἀμέτρου ταύτης εὐηθείας, παρανοίας δὲ μᾶλλον, σωφρόνως παραδέξασθαι τὸ ἀληθές.

XV. Ἀλλ' οὗτοι μὲν ταύταις καὶ πολλῷ πλείοσι τούτων ἀτοπίαις ὄντες ὑπό-

ὑπόδικοι λελήθασι σφᾶς αὐτοὺς, οὐχ ἡμᾶς τόλμης εὐθύναις δικαίως ὑπάγοντες, ἀλλ' ἑαυτοὺς ἀσεβείας ἐγκλήμασιν. Ἡμεῖς δὲ τοῖς ὑπό τε τῶν ἁγίων r) πάλαι, καὶ νῦν ἀφ' ἡμῶν αὐτῶν ἀποδεδειγμένοις ἐμμένοντες, μήτε τῆς οὐσίας τοῦ Θεοῦ προσιεμένης γέννησιν, ὡς ἀγεννήτου, μήτε διάστασιν ἢ μερισμὸν ὡς ἀφθάρτου, μήτε μὴν ἑτέρας τινὸς ὑποκειμένης εἰς υἱοῦ γέννησιν, μὴ ὄντα φαμὲν γεγενῆσθαι τὸν Υἱόν. Οὐ κοινοποιοῦμεν οὐδὲ τοῦ μονογενοῦς τὴν οὐσίαν πρὸς τὰ ἐκ μὴ ὄντων γενόμενα, ἐπείπερ οὐκ οὐσία τὸ μὴ ὄν. Τῇ δὲ τοῦ ποιήσαντος γνώμῃ τὴν διαφορὰν τοῖς πᾶσιν ὁριζόμενοι τοσαύτην αὐτῷ νέμομεν ὑπεροχὴν, ὅσην ἔχειν ἀναγκαῖον τῶν ἰδίων ποιημάτων τὸν ποιητήν. s) Πάντα γὰρ δι' αὐτοῦ γεγεννῆσθαι κατὰ τὸν μακάριον Ἰωάννην t) ὁμολογοῦμεν, συναπογεννηθείσης ἄνωθεν αὐτῷ τῆς δημιουργικῆς δυνάμεως, ὡς εἶναι Θεὸν μονογενῆ πάντων τῶν μετ' αὐτὸν καὶ τῶν δι' αὐτοῦ γενομένων. Μόνος γὰρ τῇ τοῦ ἀγεννήτου δυνάμει γεννηθεὶς καὶ κτισθεὶς

neq; nos juſte in crimen audaciæ ac præſumtionis merito adducere, ſed ipſos ſemet impietatis accuſare. Nos vero in his qvæ olim à ſanctis Patribus, & nunc à nobis demonſtrata, permanemus: & cum neqve eſſentia DEI admittat generationem, utpote qvæ eſt ingenita, neqve diſtantiam, aut partitionem, ſiqvidem eſt incorruptibilis: cumqve nulla alia dari poſſit ad Filii generationem, dicimus Filium genitum eſſe, cum antea non exiſteret: non qvod communem faciamus eſſentiam unigeniti cum iis, qvæ de nihilo facta ſunt, (ſiqvidem non eſt eſſentia id qvod non eſt) ſed ejus qvi fecit decreto ſeu ſententia, dum differentiam omnibus rebus definitam aſſignamus, ipſi tantam tribuimus præ aliis omnibus excellentiam, qvantam qvidem opificem habere neceſſe eſt præ propriis ſuis qvæ fecit facitue operibus. Etenim *omnia per ipſum facta* eſſe ſecundum Beatum Johannem confitemur, congenita ſcilicet ipſi ab initio creandi facultate: ut ita ſit DEus unigenitus, reſpectu omnium earum rerum qvæ poſt ipſum & per ipſum factæ ſunt. Cum enim ipſe ſolus ingeniti potentia genitus ſit, & creatus perfectiſſimus, hinc

Nn mini-

r) πατέρων addit Baſilius pag. 55.

s) Baſilius pag. 58. t) Joh. I. 3.

minister fuit in tota creatione & decreto Patris perficiendo.

τελειότατος γέγονεν ὑπουργὸς u) πρὸς πᾶσαν δημιουργίαν καὶ γνώμην τοῦ Πατρός.

XVI. Si vero ideo, qvia Pater & Filius vocantur, propterea humanam & corporalem generationem oportet concipere, & ita de ea cogitare, & subducta ratione ex iis qvæ ab hominibus fiunt operibus, transmutationis seu transsubstantiationis nominibus & passionibus DEum subjicere, siqvidem qvoqve Creator seu Opifex DEus, oportet nos illi substernere materiam ut opera, qvæ facit, eventum effectumqve suum sortiantur, qvi Græcorum est error. Homo enim qvi ex propria gignit essentia, non sane qvicqvam struxerit sine materia. Qvod si hoc dicere recusarint, nominum elocutionem nihil omnino curantes, siqve nihilominus servata veritate dignæ de DEO notionis attribuerint soli Divinæ potentiæ creandi officium & facultatem: qvomodo qvæso locum habere in DEO poterit passio transsubstantiationis & participationis essentiæ, propter appellationem Patris? Ecqvis enim eorum qvi recte sentiunt, sanive sunt mente, diffiteri potest, qvod qvædam nomina tan-

XVI. Εἰ δ' ὅτι Πατὴρ καὶ Υἱός, διὰ τοῦτο ἀνθρωπίνην καὶ σωματικὴν χρὴ τὴν γέννησιν ἐννοεῖν, κἀκ τῶν ἐν ἀνθρώποις γεννήσεων ἀναγομένους τοῖς τῆς μετουσίας ὀνόμασι καὶ πάθεσιν ὑπάγειν τὸν Θεὸν x) ἐπειδὴ καὶ δημιουργὸς ὁ Θεὸς, ὕλην ὑποβάλλειν δεῖ πρὸς γένεσιν τῶν δεδημιουργημένων κατὰ τὴν ἑλληνικὴν πλάνην. Ὁ γὰρ ἐκ τῆς ἰδίας οὐσίας γεννῶν ἄνθρωπος οὐκ ἂν ὕλης χωρὶς δημιουργήσειεν. Εἰ δὲ τοῦτο παραιτοῖντο, μηδὲν τῆς τῶν ὀνομάτων φροντίζοντες προφορᾶς, τὴν δὲ τῷ Θεῷ περιπίπτουσαν ἔννοιαν διασώζοντες ἐπιτρέποιεν ἐξουσίᾳ μόνῃ δημιουργεῖν, πῶς ἂν ἔχοι χώραν τὸ τῆς μετουσίας πάθος ἐπὶ Θεοῦ διὰ τὴν τοῦ Πατρὸς προσηγορίαν; Τίς γὰρ οὐκ ἂν ὁμολογήσειε τῶν εὐφρονούντων, ὅτι τῶν ὀνομάτων τὰ μὲν κατὰ τὴν ἐκ-

φώνη-

u) Basil. pag 58. 59. 60. x) Basil. pag. 61. 63.

φώνησιν καὶ προφορὰν τὴν κοινωνίαν ἔχειμόνον, οὐκ ἔτι δὲ κατὰ τὴν σημασίαν, ὡς ὀφθαλμὸς ἐπί τε ἀνθρώπε καὶ Θεοῦ λεγόμενος τοῦ μὲν γὰρ σημαίνει τι μέρος, τοῦ δέ ποτε μὲν ἀντίληψιν καὶ φυλακὴν τῶν δικαίων, ποτὲ δὲ τὴν τῶν πραττομένων γνῶσιν.

XVII. Τὰ δὲ πολλὰ κατὰ τὴν ἐκφώνησιν κεχωρισμένα τὴν αὐτὴν ἔχει σημασίαν, ὡς τὸ ὂν καὶ μόνος ἀληθινὸς Θεός. Οὐκοῦν οὐδὲ ὅταν λέγηται Πατὴρ, κοινὴν ἐννοεῖν χρὴ πρὸς ἀνθρώπους τὴν ἐνέργειαν, ἐπ' ἀμφοῖν συνεπινοοῦντας ταύτῃ ῥεῦσιν ἢ πάθος, ἐπείπερ ἡ μέν ἐστιν ἀπαθὴς, ἡ δὲ μετὰ πάθους. Οὐδὲ ὅταν λέγηται πνεῦμα, κοινὴν ἔχει πρὸς τὰ λεγόμενα πνεύματα τὴν φύσιν. Ἐν πᾶσι δὲ τὸ ἀνάλογον σώζοντας μήτε τὸν υἱὸν ἀκούοντας ποίημα, δυσχεραίνειν, ὡς κοινοποιουμένης πάντως καὶ τῆς οὐσίας ὑπὸ τῆς τῶν ὀνομάτων κοινωνίας. y) Ὁ μὲν γάρ ἐστιν ἀ-

y) Basil. pag. 65.

tum qvandam habent communionem ratione pronunciationis & elocutionis, non autem qvoad significationem. Ut oculus, qvi de homine & DEo dicitur, illius qvidem partem qvandam notat, hujus vero interdum auxilium, & custodiam justorum, nonnunqvam ipsam notitiam eorum qvæ aguntur.

XVII. Multa vero, cum magnam habeant, qvando pronunciantur, discrepantiam, eandem tamen obtinent significationem. Ut Ens, & solus verus DEus. Ergo neqve si qvando Pater nominetur, statim talem concipere mente operationem debemus, qvæ communis ipsi sit cum hominibus, ut simul utrobiqve hac ratione fluxum aut passionem mente agitemus. Siqvidem operatio Divina nulli passioni aut affectioni est obnoxia, hominum autem fit cum passione: illa passione caret, hæc cum illa est. Neqve si qvando nominetur Spiritus, statim propterea communem habet naturam cum aliis qvæ Spiritus appellantur. In omnibus autem oportet nos modum & analogiam rationi & unicuiqve naturæ consentaneam servare,

neqve ſtatim indignari aut ægre ferre, cum Filium creaturam eſſe audimus, qvaſi nominum æqvivocatio ipſam prorſus eſſentiam communem reddat. Filius enim eſt ingeniti & non facti genimen ſ. progenies, & factura vel opus. Cœlum vero & Angeli, & qvicqvid eſt præterea creaturarum, hujus facturæ ſeu operis ſunt facturæ ſeu opera præcepto Patris per ipſum facta. Sic enim Scripturis ſua conſtabit veritas, & ipſæ ab omni mendacio ſartæ tectæ conſervari poterunt, cum videlicet illæ de Filio pronuncient, qvod factura ſit & genimen: prætereaqve hoc pacto à ſanis ratiocinationibus non deflectemus, dum videlicet neqve ullas DEO partes cooptamus ſeu attribuimus: neqve ipſi ad generationem propriam eſſentiam, ad creationem vero materiam ſubjicimus, unde exiſtere ſolet nominum differentia.

γεννήτȣ καὶ ἀποιήτȣ γέννημα καὶ ποίημα. Οὐρανὸς δὲ καὶ Ἄγγελοι, καὶ πᾶν ὅπερ ἐςὶν ἄλλο ποίημα, τȣ́τȣ τȣ̃ ποιήματός ἐςι ποίημα, προςάγματι τȣ̃ Πατρὸς δι᾽ αὐτȣ̃ γενόμενα. Οὕτω γὰρ ἂν ταῖς γραφαῖς τὸ ἀψευδεῖν φυλάττοιτο; ποίημα καὶ γέννημα λεγȣ́σαις τὸν υἱὸν, καὶ τῶν ὑγιαινόντων ἡμεῖς οὐκ ἐκςησόμεθα λογισμῶν, μήτε μέρη τῷ Θεῷ περιάπτοντες, μήτε μὴν πρὸς μὲν γέννησιν τὴν ἰδίαν ἐσίαν, πρὸς δὲ κτίσιν ὕλην ὑποβάλλοντες, ἐξ ὧν ἡ τῶν ὀνομάτων διαφορὰ γίγνεσθαι πέφυκεν.

XVIII. Si vero DEus, neq; dum generat, de propria ſua natura genito ſeu generato qvicqvam impertit, ſeu largitur hominum more, ingenitus enim eſt: neqve dum creat, materia indiget, utpote qvi nulla re opus habet, & potens eſt: omnino rationem nullam habet, qvod Filium creaturam dici nolunt. Ex his ſane & ejusmodi aliis cum manifeſtum ſit, imo adverſarii oculari qvaſi

XVIII. Εἰ δὲ μήτε γεννῶν ὁ Θεὸς τῆς οἰκείας τῷ γεννωμένῳ μεταδίδωσι φύσεως κατὰ τȣ̀ς ἀνθρώπȣς, ἀγέννητος γάρ, μηδὲ κτίζων ὕλης ἐπιδεῖταί τινος, ἀπροσδεὴς ὢν καὶ δυνατός, ἀλόγιςος παντάπασιν ἡ τȣ̃ κτίσματος παραίτησις. Ἐκ δὴ τȣ́των καὶ τῶν τοιȣ́των δεικνυμένȣς (ἐχρῆν) μήτε πάντη τοῖς ὀνό-

ὀνόμασι συνεξομοιοῦν πειρᾶσθαι τὰς σημασίας, μήτε μὴν παραλλάττειν παρηλλαγμένων. Ταῖς δὲ τῶν ὑποκειμένων ἐννοίαις προσέχοντας ἀκολούθως ἐφαρμόττειν τὰς προσηγορίας, ἐπεὶ μηδὲ ταῖς φωναῖς πέφυκεν ἀκολουθεῖν τῶν πραγμάτων ἡ φύσις, τοῖς δὲ πράγμασιν ἐφαρμόζεσθαι κατὰ τὴν ἀξίαν ἡ τῶν ὀνομάτων δύναμις. Καταμέμψαιτο δ᾽ ἄν τις οὐχ ἥττον καὶ τοὺς γέννημα μὲν καὶ ποίημα τὸν υἱὸν εἶναι πειθομένους, ἀγέννητόν τε καὶ ἄκτιστον τὸν Θεὸν συντιθεμένους, τῇ δὲ τῶν δευτέρων προσθήκῃ καὶ τῇ κατ᾽ οὐσίαν ὁμοιότητι ταῖς προλαβούσαις ὁμολογίαις ἐναντιουμένους. Οὓς ἐχρῆν, εἰ μέν τις ἦν αὐτοῖς ἀληθείας φροντὶς παρηλλαγμένων τῶν ὀνομάτων παρηλλαγμένας ὁμολογεῖν καὶ τὰς οὐσίας. z) Ἦ γὰρ ἂν οὕτως καὶ μόνως τὴν δικαίαν ἐφύλαττον τάξιν ἑκάτερα τούτων τὴν προσήκουσαν ἀποδιδόντες ὁμολογίαν. Εἰ δὲ μὴ ταύτης ποιοῦνταί τινα λόγον, τῆς γοῦν ἰδίας ἐπινοίας φυλάξαι τὴν ἀ-

demonſtratione doceantur, non ubivis ſignificationes verbis eſſe coæqvandas, neqve alternandas eſſe res ſua natura differentes: ſubjectis autem rebus accurata conſideratione adhibita aptas, convenientes & proprias ſignificationes eſſe applicandas: ſiqvidem natura rerum non ipſas ſeqvi voces ſolet, ſed neceſſe eſt ut vocum valor apte & convenienter rebus indatur. Culpaverit ſane qvis non parum etiam eos, qvi qvidem Filium progeniem & facturam eſſe perſuaſi ſunt, ſimulqve ingenitum & increatum DEum fatentur: verum poſteriorum aſſertionum acceſſione & exæqvatione ſeu ſimilitudine illa qvam faciunt ratione eſſentiæ, hiſce ſuis prioribus confeſſionibus contradicunt. Qvos utiqve deceret, ſi qva veritatis cura moverentur, cum diverſa ſint nomina, diverſas etiam eſſentias confiteri. Nam vel hac & qvidem ſola ratione juſtum ſervarent ordinem, & ſic utrobiqve ſeu qvoad utrumqve horum convenientem ederent confeſſionem. Si vero uullam prorſus veritatis habeant rationem, ſaltem propriorum commentorum ſeqvelam ſeu conſeqventiam obſervarent, neqve recedendo ab una eademqve

z) Baſil. pag. 65. D. ſeq.

natura appellationes à convenientia propria alienarent, cum passim in præcedentibus à nobis sit demonstratum, voces esse essentiarum significativas.

XIX. Dixerit autem fortasse qvis ad contradicendum instructus, ac veluti cote acutus redditus, qvod si habita ratione nominum in rerum subjectarum consideratioñe est eundum, qvatenus qvidem ingenitum & genitum, differre dicimus: qvatenus vero lumen & lumen, vita & vita, potentia & potentia, non differre, sed ejusdem esse rationis. Cui respondemus, non baculo utentes ad qvæstionem loco responsionis, id qvod de Diogene refert ejus laudator, Cynismus enim multum differt à Christianismo; Sed Sanctum Paulum imitantes, qvi dicit *longanimitate adversarios esse erudiendos*. Respondemus, inqvam, qvod qvædam Lux est ingenita, qvædam vero genita. Utrum vero diversum seu aliud qvid lux significat cum de ingenita, qvam cum de genita natura usurpatur; vel an unum & idem notat utrobiqve? Etenim siqvidem diver-

κολουθίαν, καὶ μὴ τῆς αὐτῆς φύσεως παραχωροῦντας, ἀλλοτριοῦν τῆς ἁρμοζούσης ὀνομασίας, ἀποδεδειγμένου διὰ πάντων ἡμῖν τῶν προλαβόντων αὐτῶν εἶναι τῶν οὐσιῶν σημαντικὰς τὰς προσηγορίας.

XIX. Εἴποι δ' ἄν τις ἴσως πρὸς ἀντιλογίαν ἠκονημένος, ὡς εἴπερ δεῖ τοῖς ὀνόμασι προσέχειν, καὶ διὰ τούτων προσάγεσθαι ταῖς τῶν ὑποκειμένων ἐννοίαις, καθὸ μὲν ἀγέννητον καὶ γεννητόν παρηλλάχθαι φαμὲν, καθὸ δὲ φῶς καὶ φῶς, ζωή τε καὶ ζωή, δύναμις καὶ δύναμις, ἐοικέναι, πρὸς ὃν φαμεν οὐ βακτηρίᾳ χρώμενοι πρὸς τὴν ἐρώτησιν ἀντ' ἀποκρίσεως κατὰ τὸν Διογένους ἐπαινέτην, πολὺ γὰρ κυνισμὸς κεχώρισαι χριστιανισμοῦ, τὸν δὲ μακάριον Παῦλον ἐζηλωκότες, ὅς φησι δεῖν ἐν πολλῇ μακροθυμίᾳ * παιδεύειν τοὺς ἀντιτιθεμένους, Ὅτι τὸ μέν ἐστιν ἀγέννητον φῶς, τὸ δὲ γεννητόν. Πότερον ἄλλο τι σημαίνει τὸ φῶς ἐπ' ἀγεννήτου λεγόμενον παρὰ τὸ γεννητὸν, ἢ ταυτὸν a) ἑκάτερον; εἰ μὲν γὰρ ἕτερόν τι καὶ ἕτερον, εὔδηλον ὅτι καὶ σύνθετον τὸ ἐξ ἑτέ-

ρου

* 2. Timoth. II. 25. a) male apud Basilium pag. 66. ἦτ' ἀτόν.

ρȣ ϗ ἑτέρȣ συγκείμενον. Τὸ δὲ σύνθετον ἐκ ἀγέννητον. Ἐι δὲ ταυτὸν, ὅσον παρήλλακται τὸ ἀγέννητον πρὸς τὸ γεννητὸν, b) τοσȣ̃τον παρηλλάχθαι δεῖ καὶ τὸ Φῶς πρὸς τὸ Φῶς, καὶ τὴν ζωὴν πρὸς τὴν ζωὴν, καὶ τὴν δύναμιν πρὸς τὴν δύναμιν. Ὁ γὰρ ἀυτὸς κανὼν καὶ τρόπ☉ πρὸς τὴν ἁπάντων τῶν τοιȣ́των διάλυσιν. Ἐι τοίνυν πᾶν ὅπερ λέγεται τῆς τȣ̃ Πατρὸς ȣ̓σίας σημαντικὸν, ἴσόν ἐςι κατὰ τὴν τῆς σημασίας δύναμιν τῷ ἀγεννήτῳ διὰ τὸ ἀμερὲς καὶ ἀσύνθετον, κατὰ δὲ τὸν ἀυτὸν λόγον κἀπὶ τȣ̃ μονογενȣ̃ς ἀυτὸν τῷ γεννήματι, παρηλλάχθαι δὲ ταῦτα φασὶ καὶ ἀυτοί, τίς ἔτι συγχωρήσει λόγον τὴν τῆς ȣ̓σίας ὁμοιότητα προσάγειν, ἤ τινι τὴν ὑπεροχὴν κατὰ τὸ μεῖζον ὁρίσασθαι, παντὸς μὲν ὄγκȣ, παντὸς δὲ χρόνȣ καὶ τῶν τοιȣ́των ἐξῃρημένων, ἁπλῆς τε καὶ μόνης ȣ̓́σης τε τῆς ȣ̓σίας καὶ νοȣμένης.

XX. Τὴν ἀρχὴν δὲ δοκȣ̃σι μοι οἱ τὴν ἀδέσποτον καὶ πάσης μὲν

ſum qvid hic, & diverſum illic ſignificat, manifeſtum inde eſt qvod etiam compoſitum qvid ſit, ex alio videlicet & alio conſtans ſeu compoſitum. Qvod autem compoſitum eſt, ingenitum eſſe non poteſt. Sin vero unum & idem utrobiqve notat, qvantum differt ingenitum à genito, tantum etiam differre oportet lumen à lumine, & vitam à vita, & potentiam à potentia. Unus enim & idem hic canon ac modus ad ſolutionem omnium ejusmodi objectionum adhiberi poteſt. Si igitur qvicqvid ſignificativum eſt eſſentiæ Patris, æqvale eſt vi ſignificationis τῷ ingenito, propterea qvod hic partium aut compoſitionis eſt nihil: eadem qvoqve ratione de unigenito dicendum eſt, qvod & ibi æqvale eſt τῷ genito ſeu genimini. At ipſi qvoqve hæc differre dicunt. Qvis qvæſo amplius concedet ſermonem eſſentiæ æqvalitatem adducere, aut cui aliqvam ita præeminentiam ſtatuere, qvod alter altero ſit major omni qvidem mole, omni vero tempore & aliis ejusmodi rebus remotis, conceſſoqve qvod ſimplex & una ſit & intelligi debeat.

XX. Videntur vero nobis omnino illi qvi nullius dominio ſubditam & omni cauſa ſuperiorem,

b) Id. τὸ γεννητὸν πρὸς τὸ ἀγέννητονν, eodem ſenſu.

rem, & ab omnibus legibus liberam essentiam naturæ genitæ & paternis legibus servienti comparare ausi sunt, neqve ullo plane modo universitatis rerum consideraſſe naturam, aut si qvando hoc faciunt, non pura mente de hisce rebus facere judicia. Etenim cum nobis duæ sint distinctæ viæ ad earum rerum de qvibus qværitur inventionem excogitatæ: una qvidem juxta qvam ipsas essentias consideramus, & ita sincera de ipsis ratione unumqvodqve sub censuram nostram vocamus: altera autem qvæ fit per indagationem vel inqvisitionem operationum, seu cum per operationes fit indagatio, qvam ex ipsis jam factis & absolutis operibus dijudicamus. Tertiam viam qvæ neutra sit harum, & qvæ præter jam dictas talem essentiæ æqvalitatem monstret, reperire est impossibile. Nam sive qvis disqvisitionis initium capere velit ex ipsis essentiis, illa qvidem qvæ superior est, cum alterius dominium vel ullam generationem neutiqvam admittat, & ejusmodi rebus mentem nostram cum amore veritatis accedentem erudiat, qvam longissime jubet repellere lege naturæ talem ad aliud comparatio-

αἰτίας κρείττονα, πάντων δὲ νόμων ἐλευθέραν οὐσίαν, τῇ γεννητῇ καὶ νόμοις πατρικοῖς δουλευούσῃ συγκρῖναι c) τολμήσαντες, ἢ μηδὲ ὅλως τὴν τῶν ὅλων φύσιν ἐπεσκέφθαι, ἢ μὴ καθαρᾷ τῇ διανοίᾳ τὰς περὶ τούτων ποιεῖσθαι κρίσεις. Δυοῖν γὰρ ἡμῖν τετμημένων ὁδῶν πρὸς τὴν τῶν ζητουμένων εὕρεσιν, μιᾶς μὲν καθ' ἣν τὰς οὐσίας αὐτὰς ἐπισκοπούμενοι, καθαρῷ τῷ περὶ αὐτῶν λόγῳ τὴν ἑκάστου ποιούμεθα κρίσιν, θατέρας δὲ τῆς διὰ τῶν ἐνεργειῶν ἐξετάσεως, ἣν ἐκ τῶν δημιουργημάτων καὶ τῶν ἀποτελεσμάτων διακρίνομεν, οὐδετέραν τῶν εἰρημένων εὑρεῖν ἐμφαινομένην τὴν τῆς οὐσίας ὁμοιότητα δυνατόν. Εἴτε γὰρ ἐκ τῶν οὐσιῶν ποιοῖτό τις τῆς σκέψεως τὴν ἀρχὴν, ἡ μὲν ἀνωτέρω βασιλείας d) καὶ πάντῃ γεννήσεως ἀνεπίδεκτος οὖσα, τούτοις τε παιδεύουσα τὴν μετ' εὐνοίας προσιοῦσαν διάνοιαν, ἀπωθεῖν ὡς πορρωτάτω παρακελεύεται νόμῳ φύσεως τὴν

πρὸς

c) Apud Basil. pag.73. συγκρίνειν.
d) Male βασιλεία apud Basil. pag.72.

πρὸς ἕτερον e) σύγκρισιν ἀκόλουθον καὶ προσήκουσαν τῷ τῆς οὐσίας ἀξιώματι παρέχουσαν νοεῖν καὶ τὴν ἐνέργειαν. f) Εἰ τ' ἐκ τῶν δημιουργημάτων σκοπούμενος, ἐκ τούτων ἐπὶ τὰς οὐσίας ἀνάγοιτο, τοῦ μὲν ἀγεννήτου τὸν Υἱὸν εὑρίσκων ποίημα, τοῦ δὲ μονογενοῦς τὸν Παράκλητον. g) κἀκ τῆς τοῦ μονογενοῦς ὑπεροχῆς τὴν τῆς ἐνεργείας διαφορὰν πιστούμενος, ἀναμφισβήτητον λαμβάνει καὶ τῆς κατ' οὐσίαν παραλλαγῆς τὴν ἀπόδειξιν. h) ἵνα μὴ τρίτον λέγωμεν, ὅτι πάμπολυ διενήνοχεν ὁ δημιουργῶν ἐξουσίᾳ τοῦ νεύματι πατρικῷ ποιοῦντος, καὶ μηδὲν ἀφ' ἑαυτοῦ ποιεῖν i) ὁμολογοῦντος, ὅ, τε προσκυνούμενος τοῦ προσκυνοῦντος.

nem, præbetqve occasionem, ut talem mente versemus operationem, qvæ conveniens sit essentiæ Majestati. Sin vero ex opificiis qvis judicium instituere velit, indeqve ad essentias feratur: ubi filium ingeniti inveniet facturam seu opus, Unigeniti autem Paracletum, seu Spiritum Sanctum, cumqve ex Unigeniti præeminentia de operationis differentia edoctus fuerit, indubitatam accipit de diversitate, etiam secundum essentiam, demonstrationem, ut non opus nobis sit tertium nominare, siqvidem qvi propria potestate aliqvid operatur, plurimum differt ab eo, qvi nutu paterno qvid facit, & fatetur se nihil à semetipso facere, qviqve adoratur, ab eo qvi adorat.

XXI. Εἰ μὲν οὖν μηδὲν ἄτοπον ἡγοῦνται τῶν αὐτῶν ἐπίσης ἑκατέρων μεταδιδόναι τούτων, οἷον οὐσίας, ἐνεργείας, ἐξουσίας, ὀνόματος, ἀνελόντες τὰς τῶν ὀνομάτων καὶ πραγμάτων διαφορὰς, δύο σαφῶς ἀγέννητα λεγέτωσαν. Εἰ δὲ τοῦτο

XXI. Si igitur nullo modo absurdum esse putant, æqvali ratione utrisqve hæc eadem communicare, nimirum essentiam, operationem, potestatem, nomen, sublatis prorsus nominum & rerum differentiis; pronuncient una opera diserte, duo esse ingenita. Sin vero manifeste hoc impium est, age probent non illa

Oo simi-

e) Ibid. perperam προτέραν. f) Basil. pag.73. D. 74. A. g) Basil. pag.74. & 76.
h) Id. pag.74. i) Joh.V. 19.

similitudinis appellatione, qva ceu velamento qvodam utuntur, sed certis argumentis, qvod omnium confessione impietati datur. Cæterum ne videamur juxta intentatam nobis & in multorum ore versantem blasphemiam propriis figmentis vim velle veritati afferre, jam porro ex ipsis Scripturis illa qvæ diximus demonstrabimus. Unus à Lege & Prophetis perhibetur esse DEus. Et qvod is ipse sit Unigeniti qvoqve DEus, ex ipsius Salvatoris confessione patet. Nam *vado*, inqvit, *ad DEum meum & DEum vestrum*. Solus verus DEus, solus sapiens, solus Bonus, solus Potens, solus habens immortalitatem. Nemo qvæso animo tumultuoso & commoto hæc excipiat, nemo in mente perturbetur. Neqve enim ideo hoc allato sermone sumus usi, ut Unigeniti Divinitatem, vel sapientiam, vel immortalitatem vel Bonitatem tolleremus seu convelleremus: sed ad ostendendam differentiam respectu præeminentiæ patris. Etenim unigenitum confitemur DEum & Dominum nostrum JESUM CHRISTUM, incorruptibilem & immortalem, Sapientem, Bonum. Sed hujus ipsius structuræ seu consistentiæ ejusqve in universum qvod est, Patrem dicimus esse

προφανῶς ἀσεβὲς, μὴ δι' ἐπικαλύμματος ὁμοιότητος ὀνόματι κατασκευαζέτωσαν, τὸ πᾶσιν ὁμολογούμενον εἰς ἀσέβειαν. Ἀλλ' ἵνα γε μὴ δοκοίη μὲν κατὰ τὴν ἐπενεχθεῖσαν ἡμῖν καὶ παρὰ πολλοῖς θρυλλουμένην βλασφημίαν ἰδίοις πλάσμασι καὶ λόγοις ἐκβιάζεσθαι τὴν ἀλήθειαν, ἐκ τῶν γραφῶν αὐτῶν ποιησόμεθα τούτων τὴν ἀπόδειξιν. Εἷς ὑπὸ νόμου καὶ Προφητῶν καταγγέλλεται Θεός. Οὗτος καὶ τοῦ μονογενοῦς εἶναι Θεὸς ὑπ' αὐτοῦ τοῦ Σωτῆρος ὁμολογεῖται. Πορεύομαι, γάρ φησι, k) πρὸς τὸν Θεόν μου καὶ Θεὸν ὑμῶν. Μόνος ἀληθινὸς Θεὸς l) μόνος Σοφὸς, μόνος Ἀγαθὸς, μόνος Δυνατὸς, μόνος ἔχων ἀθανασίαν. Θορυβείσθω μηδεὶς, μηδὲ ταραττέσθω τὴν διάνοιαν. Οὐ γὰρ ἐπ' ἀναιρέσει τῆς τοῦ μονογενοῦς Θεότητος, ἢ τῆς Σοφίας, ἢ τῆς Ἀθανασίας, ἢ τῆς Ἀγαθότητος χρώμεθα τοῖς εἰρημένοις, ἀλλ' ἐπὶ διακρίσει τῆς τοῦ Πατρὸς ὑπεροχῆς. Μονογενῆ μὲν γὰρ

k) Joh. XX. 17. l) Joh. XVII 3. 1. Tim. I. 17. Matth. XIX. 16. 17, 1. Tim. VI. 15. 16.

γὰρ ὁμολογοῦμεν Θεὸν καὶ τὸν Κύριον ἡμῶν Ἰησοῦν, ἄφθαρτον καὶ ἀθάνατον, σοφὸν, ἀγαθόν, ἀλλ' αὐτῆς γε τῆς συστάσεως, καὶ παντὸς, ὅπερ ἐστὶ, τὸν Πατέρα φαμὲν αἴτιον, οὐκ ἔχοντα τῆς ἰδίας οὐσίας ἢ τῆς ἀγαθότητος αἴτιον ὡς ἀγέννητον, ταύτην ἡμῖν παρεχόντων τὴν ἔννοιαν τῶν προτεθέντων.

XXII. Οὐκοῦν εἰ μόνος μὲν ἀληθινὸς ὁ Θεὸς καὶ σοφὸς, ἐπειδὴ καὶ μόνος ἀγέννητος; μονογενὴς υἱὸς, ἐπειδὴ μόνος ἀγεννήτου γέννημα, οὐκ ἂν δέ τι μόνον εἴη κοινοποιουμένης πρὸς ἕτερον δι' ὁμοιότητα τῆς φύσεως. χρὴ τοίνυν τὴν κατ' οὐσίαν ὁμοιότητα ἀνελόντες, τὴν δὲ τοῦ υἱοῦ πρὸς τὸν Πατέρα δεξάμενοι κατὰ τὸν οἰκεῖον λόγον εἰς ἕνα καὶ μόνον ἀληθῶς ἀνάγειν τὴν τῶν πάντων αἰτίαν τε καὶ ἀρχήν, ὑποτεταγμένου δηλαδὴ τοῦ υἱοῦ τῷ Πατρὶ, τὴν δὲ περὶ τούτων ἔννοιαν ἀκριβῶς διακαθαίροντας, καὶ τὸν τῆς ἐνεργείας τρόπον οὐκ ἀνθρώπειον νομίζειν, εὐμαρῆ δὲ θεῖον. οὔ τοι μερισμὸν ἢ κίνησίν τινα τῆς οὐσίας τὴν ἐνέργειαν ἡγουμένους, ἅπερ ἐπινοεῖν ἀναγκαῖον τοὺς ὑπαγομένους τοῖς Ἑλλήνων σο-

causam, cum ipse suæ essentiæ & Bonitatis nullam habeat causam, utpote ingenitus, sicut ea qvæ prius sunt proposita, menti nostræ Ingenitum considerandum exhibuerunt.

XXII. Non igitur, siqvidem solus ipse est verus DEus, & Sapiens, utpote qvi solus est Ingenitus; Unigenitus Filius, nempe qvi solus est Ingeniti progenies, unqvam esse solum qvid potest propterea qvia ejus natura ob similitudinem cum altero aliqvo sit communis. Necesse igitur est, ut sublata omni secundum substantiam similitudine, admissa autem ea, qvam Filius respectu Patris habere potest, uni & soli vere DEO juxta domesticum seu proprium sermonem omnium qvæ usqvam sunt rerum causam & principium tribuamus: qvoniam videlicet etiam ipse Filius sit subjectus Patri: utqve pura omnino his in rebus mente versantes etiam modum operationis ab omni hominum conditione alienum putemus, facilem tamen & Divinum. Non sane, qvasi arbitremur partitione aut motu qvodam factam esse illam operationem: cujusmodi qvid necesse habent

habent cogitare illi, qvi Græcorum argutiis operationem essentiæ unientium, atqve ideo mundum DEO coëxtitisse dicentium, neqve hoc ipso absurditatem fugientium, sunt pellecti. Oporteret enim ipsos respiciendo ad cessationem creationis neqvaqvam principio eam exæqvare extollendo. Fieri enim non potest ut fine aliqvo desinat esse, qvod non ab aliqvo principio cœpit esse.

φίσμασιν, ἑνέντων τῇ ἐσίᾳ τὴν ἐνέργειαν, καὶ διὰ τεθ' ἅμα μὲν τῷ Θεῷ τὸν Κόσμον ἀποφαινομένων, ἐδὲν δὲ μᾶλλον ἐκ τέτε τὴν ἀτοπίαν διαφευγόντων. Ἐχρῆν γάρ τοι πρὸς τὴν τῆς δημιεργίας παῦλαν ἀπιδόντας μηδὲν πρὸς τὴν ἀρχὴν ἀνανέυειν. Ουδὲ γὰρ ἀντιλήξειεν εἰς τέλος μὴ ἀπ' ἀρχῆς ὁρμώμενον.

XXIII. Verum enim vero hi homines cum sciant rerum in natura existentium differentiam, nihilominus morbo qvodam oculorum laborare videntur, neqve sunt æqvi rerum judices: facessant sane, qvandoqvidem ipsum jus illis ob malitiam veritatem occultat. Nos autem secundum ea qvæ paulo prius sunt dicta, habito de operatione ex operibus judicio, non censemus tutum esse illam illi essentiæ unire oportere, cum sciamus hanc sine principio, sine compositione & sine fine esse, operationem vero non esse sine principio. Nam si esset sine principio, etiam ipsum opus esset principii expers, neqve sine fine: qvandoqvidem fieri non potest, qvin cessantibus operibus ipsa qvoqve cesset operatio.

XXIII. Ἀλλ' ἔτοι μὲν μήθ' ὑγιαίνεσι ὀφθαλμοῖς τὴν τῶν ὄντων καταν ενοηκότες διαφορὰν, μήτε δίκαιοι κριταὶ γενόμενοι τῶν πραγμάτων, ἀφιέσθωσαν, διὰ κακόνοιαν ἐπικρυπτέσης αὐτοῖς τὴν ἀλήθειαν τῆς δίκης. Ἡμεῖς δὲ κατὰ τὰ μικρῷ πρόσθεν ῥηθέντα τὴν ἐνέργειαν ἐκ τῶν ἔργων κρίνοντες, ὀυκ ἀσφαλὲς οἰόμεθα δεῖν ἑνῶν τῇ ἐσίᾳ τὴν μὲν ἄναρχον ἁπλῆν τε καὶ ἀτελεύτητον εἰδότες, τὴν δὲ ἐνέργειαν ὀυκ ἄναρχον. Ἠ γὰρ ἂν ἦν, καὶ τὸ ἔργον ἄναρχον, ἐτ' ἀτελεύτητον, ἐπεὶ μηδὲ οἰόντε παυσαμένων τῶν ἔργων ἄπαυστον εἶναι τὴν ἐνέργειαν. Λίαν γὰρ

γὰρ μειρακιῶδες, καὶ φρενὸς νηπίας, ἀγέννητον καὶ ἀτελεύτητον λέγειν τὴν ἐνέργειαν ταυτὸν τῇ οὐσίᾳ τιθεμένους, μηδενὸς τῶν ἔργων ἀγεννήτως γίγνεσθαι δυναμένου, μήτ' ἀτελευτήτως. Ἐκ γὰρ τούτων συμβαίνοι δυοῖν θάτερον, ἢ τὴν ἐνέργειαν ἄπρακτον εἶναι τοῦ Θεοῦ, ἢ τὸ ἔργον ἀγέννητον. Εἰ δ' ἑκάτερον τούτων ὁμολογουμένως ἄτοπον, ἀληθὲς τὸ λειπόμενον, ἀρχομένων τε τῶν ἔργων μὴ ἄναρχον εἶναι τὴν ἐνέργειαν, παυομένων τε μὴ ἄπαυστον. Οὐ χρὴ τοίνυν πειθομένους γνώμαις ἑτέρων ἀνεξετάστοις ἑνοῦν τῇ οὐσίᾳ τὴν ἐνέργειαν, ἀληθεστάτην δὲ καὶ Θεῷ πρεπωδεστάτην ἐνέργειαν ἡγεῖσθαι τὴν βούλησιν, ἀρκοῦσαν πρός τε τὸ εἶναι καὶ σώζεσθαι τὰ πάντα, μαρτυρούσης καὶ Προφητικῆς φωνῆς n) πάντα γὰρ ὅσα ἠθέλησεν, ἐποίησεν. Οὐ γὰρ ἐπιδέεταί τινος πρὸς τὴν, ὧν βούλεται, σύστασιν, ἀλλ' ἅμα τε βούλεται, καὶ γέγονεν ὅπερ ἠθέλησεν.

Valde enim puerile, & infantis mentis est judicium, ingenitam & fine carentem dicere operationem, atqve sic illam cum essentia unam eandemqve rem esse, cum nullum plane opus fieri possit ingenite & infinite, hoc est, qvod careat efficiente & fine. Si enim hoc qvis affirmaverit, alterutrum ex duobus inde conseqvens erit: aut operationem DEi esse sine actione, vel opus etiam ipsum esse ingenitum. Si vero utrumqve horum, omnium confessione est absurdum, verum erit id qvod reliqvum est, videlicet cum opera initium habeant, operationem etiam non sine principio esse: cumqve cessent, eandem etiam non carere fine. Non itaqve decet nos aliorum sententiis statim anteqvam probe examinentur, fidem habere, & ita essentiæ operationem unire, sed existimare qvod hæc verissima DEoqve convenientissima sit operatio, nimirum Voluntas, qvæ valet & sufficiens est ad rerum omnium tum essentiam tum conservationem: testante hoc ipsum etiam voce Prophetica: *omnia* enim *quæcunque voluit, fecit.* Non enim ulla re indiget ad earum rerum, qvas esse vult, consistentiam, sed simul atqve vult, consistit etiam qvodcunqve voluit.

n) Psal. CXV. 3.

XXIV. Qvocirca siqvidem oratio nostra jam ostendit voluntatem esse operationem, operationem vero non esse essentiam: cumqve unigenitus subsit Voluntati Patris non ad essentiam sed operationem, qvæ & ipsa est Voluntas: necesse est ut Filius hanc servet & teneat similitudinem. Unde jam porro, cum commode eo provehamur, tenere nos oportet veram qvoqve rationem, cur imago dicatur. Ipse beatus Paulus exposuit, dicens: *qui est imago DEI invisibilis, primogenitus omnis Creaturæ, quia in ipso creata sunt omnia, tam quæ in Cœlo quam quæ in terra sunt, visibilia & invisibilia.* Hanc ob causam est imago. Omnia vero, qvæ in ipso creata sunt, una cum eo qvi primogenitus dicitur, non certe ingenitam qvandam essentiam efformant seu notant. Non enim eorum respectu essentia est. Ipsam vero operationem, per qvam Filius, per qvam omnia, referre imago ad essentiam non potest, nec gestare imago illam similitudinem potest ratione essentiæ, cum sit operatio, qvæ ingenita fuit penes DEum in præscientia ante constitutionem etiam primogeniti, & omnium qvæ per ipsum creata sunt. Qvis enim qvæso qvi tum ipsum Uni-

XXIV. Οὐκοῦν εἰ τὴν μὲν βούλησιν ἀπέδειξεν ὁ λόγος ἐνέργειαν, οὐκ οὐσίαν δὲ τὴν ἐνέργειαν, ὑπέστη δὲ βουλήσει τοῦ Πατρὸς ὁ μονογενὴς, οὐ πρὸς τὴν οὐσίαν πρὸς δὲ τὴν ἐνέργειαν, ἥτις ἐστὶ καὶ βούλησις ἀποσώζειν τὴν ὁμοιότητα τὸν υἱὸν ἀναγκαῖον, ἐξ ὧν προσαγομένους δεῖ τὸν ἀληθῆ τῆς εἰκόνος διασώζειν λόγον, αὐτὸς ὁ μακάριος Παῦλος o) ἐξηγήσατο εἰπὼν, ὅς ἐστιν εἰκὼν τοῦ Θεοῦ τοῦ ἀοράτου, πρωτότοκος πάσης κτίσεως, ὅτι ἐν αὐτῷ ἐκτίσθη τὰ πάντα, τά τε ἐν οὐρανῷ καὶ ἐπὶ γῆς, ὁρατὰ καὶ ἀόρατα. Διὰ τοῦτο εἰκών, πάντα δὲ τὰ ἐν αὐτῷ κτισθέντα μετὰ τοῦ πρωτοτόκου οὐ τὴν ἀγέννητον οὐσίαν χαρακτηρίζει, οὐ γὰρ κατὰ ταῦτα ἡ οὐσία, τὴν δὲ ἐνέργειαν, δι' ἧς ὁ υἱὸς ἐν ᾧ τὰ πάντα, οὐ πρὸς τὴν οὐσίαν φέροι ἂν ἡ εἰκὼν τὴν ὁμοιότητα, πρὸς δὲ τὴν ἐνέργειαν ἐναποκειμένην ἀγεννήτως τῇ προγνώσει καὶ πρὸ τῆς πρωτοτόκου συστάσεως, καὶ τῶν ἐν αὐτῷ κτισθέντων. Τίς γὰρ αὐτόν

γε τὸν

o) Coloss. I. 15. 16.

τε τὸν μονογενῆ γινώσκων, καὶ πάντα τὰ δι' αὐτοῦ γενόμενα p) καταμαθὼν, οὐκ ἂν ὁμολογήσειεν αὐτῷ θεωρεῖσθαι πᾶσαν τὴν τοῦ Πατρὸς δύναμιν; πρὸς ὅπερ ἀπιδὼν ὁ μακαριώτατος Παῦλος, οὐ δι' αὐτοῦ, φησιν, ἀλλ' ἐν αὐτῷ, καί τι προσθεὶς τὸ, πρωτότοκος, ἵνα τοῖς δι' αὐτοῦ γενομένοις καὶ αὐτὸς συμπαραληφθεὶς πᾶσι γνωρίζῃ τοῖς ταῦτα συνορᾷν δυναμένοις τὴν τοῦ Πατρὸς ἐνέργειαν. Εἰκόνα τοίνυν φαμὲν οὐχ ὡς ἀγεννήτῳ γέννημα παραβάλλοντες, ἀνάρμοστον γὰρ τοῦτό γε καὶ τοῖς πᾶσιν ἀδύνατον, ἀλλ' υἱὸν μονογενῆ καὶ πρωτότοκον Πατρί, τῆς μὲν υἱοῦ προσηγορίας τὴν οὐσίαν δηλούσης, τῆς δὲ Πατρὸς, τὴν τοῦ γεννήσαντος ἐνέργειαν. Εἰ δέ τις φιλονείκως τοῖς οἰκείοις ἐμμένων μὴ προσέχοι τοῖς ῥηθεῖσι τὸν νοῦν, ἐκβιάζοιτο δὲ τὴν Πατρὸς προσηγορίαν οὐσίας εἶναι σημαντικήν, μεταδιδότω καὶ τῷ υἱῷ καὶ τῆς ὁμοίας φωνῆς, ᾧ προλαβὼν μετέδωκε καὶ τῆς ὁμοίας οὐσίας. Μᾶλλον δὲ ἀμφοῖν ἑκατέρῳ, τῷτε Πατρὶ τῆς υἱοῦ, καὶ τῷ υἱῷ τῆς Πατρός. Ἡ

genitum novit, tum omnia qvæ per ipſum facta ſunt, etiam probe cognita habet, non confiteatur ſe eo intueri omnem Patris potentiam? Qvo cum reſpexerit beatisſimus Paulus, non *per ipſum* dicit, ſed *in ipſo*, & ſane addendo τὸ *unigenitus*, ut ipſe cum aliis, qvæ per ipſum facta ſunt, aſſumtus hanc Patris operationem manifeſtam faceret illis qvi hæc contueri valent. Imaginem igitur illum dicimus, non qvod Ingenito genitum aſſimilemus, (inconveniens enim & ineptum hoc eſſet, neqve à qvoqvam præſtari poteſt) ſed Filium Unigenitum & Primogenitum Patris dicimus, ubi qvidem Filii appellatio eſſentiam denotat, Patris autem, gignentis operationem. Si vero qvis contendendi ſtudio in propriis permanet opinionibus, & ea qvæ dicta jam ſunt, ſana mente ponderare recuſat, violenter autem inſtat, Patris appellationem eſſentiæ ſignificativam eſſe, faciat ille etiam eandem vocem communem cum Filio, qvem antea ejusdem etiam eſſentiæ participem fecit: imo potius utramqve ambobus, Filii ſcilicet appellationem Patri, & Patris appellationem vicisſim Filio tribuat, eſſentiæ enim ſimilitudo coget eos, qvi hanc

p) Joh. I. 3.

hanc de ipſis opinionem habent, iisdem appellationibus ipſos nominare.

XXV. Cum vero hæc nobis ſufficiant de Unigenito, conſeqvens fuerit deinceps de PARACLETO qvoqve dicere, non ſectando multorum opiones, non probatas aut ſatis expenſas, ſed ſervando in omnibus Sanctorum doctrinam, à qvibus cum didicerimus tertium dignitate & ordine, tertium qvoqve juxta naturam revera eſſe credimus. Non qvod dignitates more hominum uſitato in viciſſitudine politica, naturis hiſce etiam per vices contingant, neqve etiam qvaſi ordo ita ſit permutatus in Creatione, ut eſſentiis is ſit contrarius: ſed qvod conveniens ſit ipſi naturæ, ut neqve qvod primum fuit ordine, ſecundum ſit juxta naturam, neq; etiam id qvod primum naturæ fuit, ſecundum aut tertium ſortiatur ordinē. Qvocirca ſiqvidem conſtitutionis eorum qvæ mente tantum percipiuntur, non poteſt non optimus eſſe ordo. Spiritus Sanctus cum ſit tertium ordine, primum eſſe non poterit natura, id qvod eſt DEus & Pater. Etenim vel ineptum & abundans eſſet, ſi eundem diceremus modo pri-

γὰρ τῆς ὀσίας ὁμοιότης ταῖς αὐταῖς ὀνομάζειν προσηγορίαις ἀναγκάσει τὸς ταύτην περὶ αὐτῶν ἔχοντας τὴν δόξαν.

XXV. Ἀρκόντων δὲ ἡμῖν τοσότων καὶ περὶ τῦ Μονογενῦς, ἀκόλυθον ἂν εἴη καὶ περὶ τῦ Παρακλήτυ λοιπὸν εἰπεῖν, ὀ ταῖς ἀνεξετάστοις τῶν πολλῶν ἀκολυθῦντας δόξαις, τὴν δὲ τῶν ἁγίων ἐν ἅπασι φυλάσσοντας διδασκαλίαν, παρ᾽ ὧν τρίτον αὐτὸ ἀξιώματι καὶ τάξει μαθόντες, τρίτον εἶναι καὶ τῇ φύσει πεπιστεύκαμεν. q) οὐκ ἐπαμειβομένων ταῖς φύσεσι τῶν ἀξιωμάτων κατὰ τὴν ἐν ἀνθρώποις ἐκ πολιτείας μεταβολήν. ὀτ᾽ ἐνηλλαγμένης τῆς τάξεως κατὰ τὴν δημιυργίαν ἐναντίως ταῖς ὀσίαις, ἀλλ᾽ ἐναρμόστως ἐχύσης πρὸς τὴν φύσιν, ὡς μήτε τὸ πρῶτον τῇ τάξει, δεύτερον εἶναι τὴν φύσιν, μήτε μὴν τὸ φύσει πρῶτον δευτέρας ἢ τρίτης λαχεῖν τάξεως. Οὐκῦν εἴπερ ἥδε τῆς τῶν νοητῶν δημιυργίας ἀρίστη τάξις, τρίτον ὂν τὸ Πνεῦμα τὸ ἅγιον τὴν τάξιν, οὐκ ἂν πρῶτον εἴη τὴν φύσιν, ὅπερ

q) Baſilius lib. 3. pag. 78. & 83.

ὅπερ ἐςὶν ὁ Θεὸς καὶ Πατήρ. Ἦ γὰρ ἂν εὔηθες καὶ περιττὸν τὸν αὐτόν ποτε μὲν πρώτην, ποτὲ δὲ τρίτην ἔχειν χώραν, ἕν τε ἄμφω εἶναι τό, τε προσκυνέμενον, καὶ ἐν ᾧ προσκυνεῖται, καθ' ἅ φησιν ὁ Κύριος. r) Πνεῦμα ὁ Θεὸς, καὶ τὲς προσκυνῦντας αὐτὸν ἐν πνεύματι καὶ ἀληθείᾳ δεῖ προσκυνεῖν. Ὀυδὲ μὴν ταυτὸν τῷ μονογενεῖ. Ὀυ γὰρ ἂν ὑπηριθμήθη τέτῳ ὡς ἰδίαν ἔχον ὑπόςασιν, ἀρκέσης καὶ περὶ τέτων τῆς τῦ Σωτῆρος φωνῆς, δι' ἧς ἕτερον ἔφη s) σαφῶς τὸν ἀποςαλησόμενον εἶναι πρὸς ὑπόμνησιν καὶ διδασκαλίαν τῶν Ἀποςόλων. ἐδέτερον μὲν ἀριθμῷ παρὰ τὸν Θεὸν, ἀγέννητον δέ, εἷς γὰρ καὶ μόνος ἀγέννητος, ἐξ ἔ τὰ πάντα γέγονεν, ἢ ἄλλο μὲν παρὰ τὸν ὑὸν, γέννημα δέ, εἷς γὰρ καὶ μονογενὴς ὁ Κύριος ἡμῶν, δι' ἔ τὰ πάντα, κατὰ τὸν Ἀπόςολον, t) ἀλλὰ τρίτον ἢ φύσει καὶ τάξει, προςάγματι τῦ Πατρὸς, ἐνεργείᾳ δὲ τῦ ὑῦ γενόμενον, τρίτῃ χώρᾳ τιμώμενον, ὡς πρῶτον καὶ μείζω πάντων, καὶ μόνον τοιῦτον τῦ μονογενῦς ποίημα, Θεότητος μὲν καὶ

mum, modo tertium tenere locum; unumqve & idem esse, id qvod adoratur & illud in qvo adoratur: qvemadmodum ipse Dominus dicit: *DEus est Spiritus, & eos qui illum adorant, oportet in Spiritu & veritate adorare.* Neqve enim unum & idem est cum unigenito; alias enim non haberet numerum suum post Filium, utpote qvi suam qvoqve propriam substantiam habet, sufficiente etiam ad horum confirmationem ipsa Salvatoris voce, qva manifeste diversum dixit esse eum qvi mittendus erat ad recordationem Apostolorum. Neqve sane numero qvicqvam est aliud præter DEum, qvasi etiam ingenitus qvidam: unus enim ipse & solus ingenitus est, ex qvo omnia facta sunt: aut aliud sane præter Filium, progenies inqvam seu propago qvædam, Unus enim & solus est Unigenitus, Dominus noster *per quem sunt omnia*, juxta Apostolum. Verum tertium qvid est tum natura tum ordine, jussu qvidem Patris, operatione autem Filii factum: tertio loco colitur, qvia videlicet ordine & dignitate præstat aliis, & unicum tale Unigeniti opus est, Deitate qvidem & potentia creandi remota, sanctificandi autem & docendi facultate abundans. Il-

Pp los

r) Joh. IV. 24. s) Joh. XVI. 16. 26. t) Coloss. I. 16.

los enim qvi Paracletum operationem qvandam DEI eſſe credunt, & deinde illum eſſentiis ſubjungunt, tanqvam valde inſulſos & à veritate longe remotos ſi nunc refutare vellemus, longa ſane mora ad id nobis opus foret.

XXVI. Verum ne ſermonum prolixitate Auditores gravemus, minusve alacres reddamus, paucis eorum qvæ diximus vim omnem comprehendentes, dicimus Unum & ſolum verum eſſe illum verum omnium DEum ingenitum, ſine principio, incomparabilem, omni cauſa ſuperiorem, & omnibus aliis rebus, qvod & ipſæ qvid, ſeu ſubſtantiæ ſunt' cauſam, qvi non ex communione qvadam cum alia aliqva re communicationem rerum conſtituit, nec antecedit cuncta ordine, nec præſtat collatione: ad omnes qvidem res reſpectum qvendam ad collationem qvandam ſuam habet, ſed ratione præeminentiæ nullam comparationem eſſentiæ, potentiæ, imperiive admittit: qvi genuit & fecit ante omnia Unigenitum DEum Dominum noſtrum JEſum CHriſtum, per qvem omnia facta ſunt, qviqve imago & ſignaculum eſt propriæ poten-

δημιουργικῆς δυνάμεως ἀπολειπόμενον, ἁγιαστικῆς δὲ καὶ διδασκαλικῆς πεπληρωμένον. Τοὺς γάρ τοι πεπιστευκότας ἐνέργειαν εἶναι τινὰ τοῦ Θεοῦ Παράκλητον, εἶτα ταῖς οὐσίαις ὑπαριθμοῦντας, ὡς λίαν εὐήθεις καὶ πολὺ τῆς ἀληθειάς ἀπεσχοινισμένους, νῦν διελέγχειν, μακρᾶς ἂν εἴη σχολῆς.

XXVI. Ἀλλ' ἵνα μὴ τῷ μήκει τῶν λόγων ἀποκνήσωμεν τοὺς ἀκούοντας, πᾶσαν ἐν βραχεῖ τῶν ῥηθέντων περιλαβόντες τὴν δύναμιν, φαμὲν ἕνα καὶ μόνον ἀληθινὸν εἶναι τὸν τῶν πάντων Θεόν, ἀγέννητον, ἄναρχον, ἀσύγκριτον, πάσης αἰτίας κρείττονα, πᾶσι τοῖς οὖσι τοῦ εἶναι αἴτιον. οὐκ ἐκ κοινωνίας τῆς πρὸς ἕτερον τὴν τῶν ὄντων δημιουργίαν συστησάμενον, οὐ τῇ τάξει τὸ πρῶτον, οὐ συγκρίσει τὸ κρεῖττον κατὰ πάντα ἀποφερόμενον, ἀλλὰ καθ' ὑπεροχὴν ἀσύγκριτον οὐσίας καὶ δυνάμεως καὶ ἐξουσίας γεννήσαντα καὶ ποιήσαντα πρὸ πάντων μονογενῆ Θεὸν τὸν Κύριον ἡμῶν Ἰησοῦν Χριστὸν, δι' οὗ τὰ πάντα γέγονεν, εἰκόνα καὶ σφραγῖδα τῆς ἰδίας δυνάμεως

καὶ

καὶ ἐνεργείας, μήτε τῷ γεννήσαντι κατὰ τὴν οὐσίαν συγκρινόμενον, μήτε, τῷ δι' αὐτοῦ γενομένῳ ἁγίῳ Πνεύματι. Τοῦ μὲν γὰρ ἐλάττων ἐστὶν ὡς ποίημα, τοῦ δὲ κρείττων, ὡς ποιητής. Τοῦ μὲν οὖν πεποιῆσθαι, μάρτυς ἀξιόπιστος ὁ παρ' αὐτοῦ τοῦ Κυρίου u) μαρτυρηθεὶς ἐκ Θεοῦ τὴν γνῶσιν ἔχειν Πέτρος, εἰπών x) ἀσφαλῶς οὖν γινωσκέτω πᾶς οἶκος Ἰσραὴλ, ὅτι Κύριον αὐτὸν καὶ Χριστὸν ὁ Θεὸς ἐποίησε. Καὶ ὁ ἐκ προσώπου τοῦ Κυρίου λέγων. y) Κύριος ἔκτισέ με ἀρχὴν ὁδῶν αὐτοῦ. Τοῦ δὲ πεποιηκέναι τὸ Πνεῦμα τὸ ἅγιον, ὅ, τε εἰπών. z) εἷς Θεὸς ἐξ οὗ τὰ πάντα, καὶ εἷς Κύριος Ἰησοῦς Χριστὸς δι' οὗ τὰ πάντα. Καὶ ὁ μακάριος Ἰωάννης φήσας. a) Πάντα δι' αὐτοῦ ἐγένετο, καὶ χωρὶς αὐτοῦ ἐγένετο οὐδὲ ἕν. Ἐξ ὧν ἀκόλουθον ἂν, ἢ ἀγέννητον λέγειν, ὅπερ ἀσεβές, ἢ εἴπερ γέγονε, δι' αὐτοῦ γεγονέναι. Μόνον γὰρ ὑπὸ τοῦ Πατρὸς ὁμολογοῦμεν γεγεννῆσθαι τὸν υἱὸν, ὑποτεταγμένον οὐσίᾳ καὶ

tiæ & operationis, neqve ei, qvi genuit, ſecundum eſſentiam æqviparatur, neqve Spiritui Sancto, qvi per ipſum factus eſt, illo qvidem minor tanqvam creatura ſeu factura, hoc vero ſuperior ſeu præſtantior, tanqvam creator ſeu factor. Et ſane qvod creatus ſit, fide dignus eſt teſtis ille qvi ab ipſo Domino teſtimonium habet, qvod ex DEO ſcientiam ſuam habeat, Petrus nimirum cum dicit: *Certo igitur ſciat univerſa domus Iſrael, quod ipſum Dominum & CHriſtum DEus fecit.* Et ipſi qvi ex perſona Domini inqvit: *Dominus creavit me in principio viarum ſuarum.* Qvod autem ipſe viciſſim creavit Spiritum ſanctum, hic etiam oſtendit qvi dicit: *Unus eſt DEUS ex quo ſunt omnia, & unus Dominus JEſus CHriſtus per quem ſunt omnia.* Et ſanctus Johannes qvi dixit: *Omnia per ipſum facta ſunt, & ſine ipſo factum eſt nequicquam.* Ex qvibus conſeqvi neceſſe eſt, vel ipſum ingenitum dicere, qvod impium eſt; vel ſi factus eſt, qvod ipſe per ipſum factus ſit. Tantum enim à Patre confitemur genitum eſſe Filium, ſubordinatum ſeu ſubditum eſſentiæ ſeu voluntati, ſicut ipſe Filius fatetur qvod propter Patrem vivat, neqve à ſemet

u) Matth. XVI. 17. x) Act. II. 36. y) Prov. VIII. 22. z) 1. Cor. VIII. 6.
a) Joh. 1. 3.

met qvicqvam faciat. Neqve tamen dicimus ipsum coëssentialem neqve similis essentiæ, siqvidem illud generationem & participationem notat essentiæ, hoc autem ejusdem exæqvationem.

γνώμη, ζῆν τε γὰρ διὰ τὸν Πατέρα, καὶ μηδὲν ἀφ' ἑαυτῦ ποιεῖν, αὐτὸς ὁμολογεῖ. b) Μήτε μὴν ὁμοούσιον, μηδὲ ὁμοιούσιον, ἐπείπερ τὸ μὲν γένεσιν καὶ μερισμὸν σημαίνει τῆς οὐσίας, τὸ δὲ ἰσότητα.

XXVII. Neqve vero genitus est Pater, neqve ingenitus Filius, sed id qvod est sine ullo fine, idem etiam ipsum vocari vere fatemur, utpote genimen seu progeniem, filium obseqventem, ministrum perfectissimum, qvi ad omnem creationem voluntatemqve Patris operam suam præstitit, nimirum ad omnium rerum qvæ sunt compositionem, ad distributionem, ad leges hominibus ferendas, ad œconomiam & omnem providentiam, Ministro utentem Paracleto ad sanctificationem, ad doctrinam, ad confirmationem fidelium: genitum in diebus ultimis ex sancta Virgine, sancte hic versatum juxta leges humanas, crucifixum, mortuum, redivivum tertia die, reversum in cœlum, jam jamqve venturum judicare vivos & mortuos, justa retributione fidei & operum facta, regnantem in sæcula: sarta tecta servata ubivis in omnibus præeminentia DEi & Monarchia seu

XXVII. Οὔτε δὲ γεννητὸς ὁ Πατὴρ, οὔ τε ἀγέννητος ὁ υἱὸς, ἀλλ' ὅπερ ἐστὶν ἀτελευτήτως, τοῦτο καὶ λεγόμενον ἀληθῶς γέννημα, υἱὸν ὑπήκοον, ὑπουργὸν τελειότατον πρὸς πᾶσαν δημιουργίαν καὶ γνώμην πατρικὴν ὑπερητήσαντα πρὸς τὴν τῶν ὄντων σύστασιν καὶ διαμονὴν, πρὸς ὀνομαθεσίαν c) ἀνθρώπων, πρὸς οἰκονομίαν, καὶ πᾶσαν πρόνοιαν ὑπηρέτῃ χρώμενον τῷ Παρακλήτῳ, πρὸς ἁγιασμὸν, πρὸς διδασκαλίαν, πρὸς βεβαίωσιν τῶν πιστῶν ἐπ' ἐσχάτων τῶν ἡμερῶν γεννηθέντα ἐκ τῆς ἁγίας παρθένου, νόμοις ἀνθρωπίνοις πολιτευσάμενον ὁσίως, σταυρωθέντα, ἀποθανόντα, ἀναστάντα τῇ τρίτῃ τῶν ἡμερῶν, ἀνελθόντα εἰς οὐρανὸν, ἐρχόμενον κρίναι ζῶντας καὶ νεκροὺς κατὰ δικαίαν ἀνταπόδοσιν πίστεώς τε καὶ

b) Joh. VI. 57. V. 19. c) fortasse υἱοθεσίαν.

τε καὶ ἔργων, βασιλεύοντά τε εἰς τοὺς αἰῶνας, σωζομένης ἐν ἅπασι πάντοτε τῆς ὑπεροχῆς τοῦ Θεοῦ καὶ μοναρχίας, ὑποτεταγμένου δηλαδὴ τοῦ Πνεύματος τοῦ ἁγίου τῷ Χριστῷ μετὰ πάντων, αὐτοῦ δὲ τοῦ υἱοῦ τῷ Θεῷ καὶ Πατρὶ κατὰ τὴν τοῦ μακαρίου Παύλου διδασκαλίαν; ὅς φησιν. d) ὅταν γὰρ ὑποταγῇ αὐτῷ τὰ πάντα, τότε καὶ αὐτὸς ὁ υἱὸς ὑποταγήσεται τῷ ὑποτάξαντι αὐτῷ τὰ πάντα; ἵνα ᾖ ὁ Θεὸς τὰ πάντα ἐν πᾶσι. Τούτων δὴ πάντων εὐκρινῶς μὲν καὶ πλατύτερον ἐν ἑτέροις e) ἡμῖν ἀποδεδειγμένων, ἐν βραχεῖ δὲ νῦν πρὸς ὑμᾶς ὡμολογουμένων, εὐχόμεθα τούς τε παρόντας ὑμᾶς καὶ πάντας τοὺς τῶν αὐτῶν ἡμῖν μυστηρίων κοινωνοῦντας μὴ ψόγον ἀνθρώπων δεδοικότας, μήτε σοφίσμασιν ἀπατωμένους, ἢ κολακείαις ὑπαγομένους κατὰ τὴν ἀληθῆ καὶ δικαίαν κρίσιν ἐπιψη-

ſum̃o Imperio: ſubdito videlicet Sancto Spiritu cum omnibus ipſi CHriſto, ipſo vero Filio, DEO ac Patri, juxta beati Apoſtoli Pauli doctrinam, qvi dicit: *poſtquam enim omnia ipſi ſubdita fuerint, tunc etiam ipſe Filius ſubdetur ei, qui ipſi prius omnia ſubdidit, ut DEus ſit omnia in omnibus.* Cum autem univerſa hæc liqvido magisqve prolixe alibi à nobis demonſtrata, jam vero in brevem ad vos confeſſionem ſint contracta, precamur tum ut vos qvi jam hic adeſtis, tum ut omnes etiam alii qvi hæc myſteria nobiscum com̃unia habent, nullas hominum vituperationes revereri, nullisve argutiis decepti vel adulationibus illecti, ea qvæ jam dicta ſunt vero & juſto approbetis judicio, apud omnes potiore nimirum parte prævalente, ut qvæ ratione tumultuantibus prælata, omnes laqveos retiaqve cuncta evitetis, qvæ à Diabolo hominibus tenduntur eo animo, ut vel multi fugiant veritatem, vel etjam ut non paucos ipſe ineſcet, eos videlicet, qvi non præferunt ſvavitati utilitatem, qvive præſentia futuris certiora judicant. Sane vero ſi contigerit, ut ita etiam apud aliqvos pejora prævaleant, (avertat autem DEus ſermone

Pp 3

d) 1. Cor. XV. 28.

e) Notandus hic locus qvo ad uberiora ſua ſcripta jam ante illud tempus edita Eunomius provocat.

monis hujus conatum, ne scilicet tale qvid, qvod dixi, tentetur) cum multi soleant conspirare in mendacio, dissidere autem in veritate: cumqve pluris faciant præsentem conditionem periculo carentem & secularem qvietem ac gloriam qvam ea qvæ DEO placent, & publicæ inserviunt utilitati: optamus saltem ut scilicet ii qvi nosmet docentes & monentes seqvuntur, immotam & stabilem ei, qvi dedit illam, conservent fidem: utqve læti exspectent Servatoris nostri JESU CHristi judicium, ubi sane fastus, gloria & mendacium radicitus sunt exstirpata, qviqve illi judicio sistuntur, destituti sunt omni imperio vel veneratione vel adulatione. Præsidia autem ampla & divitiæ exporrigere alicujus frontem ibi non valebunt, licet apud homines magnæ prius existimationis fuerint. Hominum enim clarorum multitudo non ibi potior erit uno pio paupere, ut propterea veritatis tum omnia censentis possit evadere censuram: siqvidem ibi pietas una pugnabit, prout justa retributio eorum poscit, qvi nunc vel mori propter eam lucrum judicant. CHristus vero, qvi olim & etiamnum præmia certaminibus debita penes se habet & distribuit, largietur illis certe qvi veritati patrocinando laborave-

φίσασθαι τοῖς εἰρημένοις, κρατούσης δηλαδὴ παρὰ πᾶσι τῆς βελτίονος μοίρας, τόν τε λογισμὸν τῶν ἐνοχλούντων προστησαμένους, πάντα θήρατρα καὶ δίκτυα διαφυγεῖν, ἃ τῷ διαβόλῳ καθ' ἀνθρώπων μεμηχάνηται, πολλοὺς φυγεῖν, ἢ δελεάζειν μεμελέτηκότι τοὺς μὴ πρὸ τῶν ἡδέων τὸ συμφέρον αἱρουμένους, ἢ τὰ παρόντα τῶν μελλόντων ἀσφαλέστερα λογιζομένους. Εἰ δ' ἄρα καὶ παρά τισι νικήσει τὰ χείρω, (ἀποστρέψαι δὲ ὁ Θεὸς τοῦ λόγου τὴν πεῖραν) πρὸς μὲν τὸ ψεῦδος τῶν πολλῶν συμπνεόντων, πρὸς δὲ τὴν ἀλήθειαν, διϊσταμένων, τῶν τε ἀρεσκόντων τῷ Θεῷ καὶ κοινῇ συμφερόντων τὴν πρὸς τὸ παρὸν ἀσφάλειαν καὶ δόξαν περὶ πλείονος ποιουμένων, Τοὺς γοῦν ἑπομένους ἀσάλευτον καὶ παγίαν διαφυλάξαι τῷ παραδεδωκότι τὴν πίστιν, περιμένοντας τὸ τοῦ Σωτῆρος ἡμῶν Χριστοῦ κριτήριον, οὗ τῦφος μὲν καὶ δόξα καὶ ψεῦδος πρόρριζος ἠφάνισται, γυμνοὶ δὲ πάσης ἀρχῆς, ἢ θεραπείας, ἢ κολακείας οἱ κρινόμενοι, πολυχειρία δὲ καὶ πλοῦτος ἀσθε-

ἀσθενὴς πρὸς δυσώπησιν, κἂν ᾖ λίαν πρὸς ἀνθρώποις εὐδόκιμος. Ἀνδρῶν γὰρ ἐνδόξων πλῆθος, ἑνὸς πένητος εὐσεβοῦς οὐκ ἀντάξιον εἰς παραίτησιν παρ' ἀληθείᾳ δοκιμαζούσῃ. Συναγωνιζομένης μὲν εὐσεβείας κατὰ δικαίαν ἀμοιβὴν τῶν νῦν δι' αὐτὴν καὶ τὸ θανεῖν κέρδος ἡγουμένων, ἀποδιδόντος δὲ τὰ τῶν ἀγώνων ἆθλα τοῦ πάλαι καὶ νῦν ἀθλοθετοῦντος Χριστοῦ, τοῖς μὲν ὑπὲρ ἀληθείας πονήσασι, τὴν ἀληθινὴν ἐλευθερίαν καὶ βασιλείαν οὐρανῶν, τοῖς δὲ διὰ κακόνοιαν, ταύτην ἀτιμάσουσι, τιμωρίας ἀπαραιτήτους. Ταῦτ' εἰρήσθω μὲν ἀμφότερα πρὸς ὑμᾶς. Ἐκβαίη δὲ πρὸς τὴν βελτίω μοῖραν τὸ τέλος.

runt, veram Libertatem & Regnum Cœlorum: illis autem qvi hanc perverſa mente, juſto ſuo honore defraudarunt, pœnas inevitabiles. Hæc in utramqve partem dicta ad vos ſunto, utinam vero finis meliorem in partem eveniat.

XXVIII. Εἷς ἐστι Θεὸς ἀγέννητος καὶ ἄναρχος, οὔτε πρὸ ἑαυτοῦ ἔχων τινὰ ὄντα, οὐδὲν γὰρ πρὸ τοῦ ἀγεννήτου εἶναι δύναται, οὔτε σὺν αὐτῷ, εἷς γὰρ καὶ μόνος Θεὸς ὁ ἀγέννητος, οὔτ' ἐν αὐτῷ, ἁπλοῦς γὰρ καὶ ἀσύνθετος. Εἷς δὲ ὢν καὶ μόνος ὢν, καὶ ἀεὶ ὁ αὐτὸς ὢν πάντων ἐστὶ Θεὸς καὶ κτίστης καὶ δημιουργὸς πρώτως μὲν καὶ ἐξαιρέτως τοῦ Μονογενοῦς, ἰδίως δὲ τῶν δι' αὐτοῦ γενομένων. Τὸν μὲν γὰρ υἱὸν πρὸ πάντων καὶ πρὸ πάσης κτίσεως μόνον τῇ ἑαυτοῦ δυνάμει καὶ ἐνεργείᾳ ἐγέννησέ τε καὶ ἔκτισε καὶ

XXVIII. Unus eſt DEus ingenitus omniqve principio carens, nemini ſubditus, qvi neqve ante ſemet qvenqvam habuit qvi fuerit, nihil enim ante ingenitum eſſe poteſt: neqve una ſecum, nam ipſe cum ingenitus ſit, unus & ſolus eſt DEus: neqve in ſemet, ſimplex enim eſt & incompoſitus. Unus autem cum ſit, cumqve ſolus ſit, & ſemper ſit idem, rerum omnium eſt DEus, & creator & opifex, primario qvidem & modo qvodam eximio, ipſius Unigeniti: proprie autem & ſigillatim eorum qvæ per ipſum ſunt facta. Namqve ipſum qvidem Filium ante omnia, omnemqve Creaturam ſolum ſua ipſius potentia & operatione & genuit & creavit & fecit: nihil

nihil plane de sua substantia communicando ei qvi genitus est, (corrumpi enim, dividi & in partes secari DEus neqvit, qvi vero corrumpi neqvit, propriam certe essentiam communem non facit) neqve alium in subsistentiam sui similem producendo, seu alium penes se substituendo: ipse enim solus ingenitus est: (juxta illam vero ingenitam essentiam, ut aliqvid ab ipso generetur, fieri neqvit:) neqve igitur propria essentia abusus est, sed sola Voluntate genuit: neqve ad similitudinem suæ essentiæ, sed qvalem voluit, talem generavit: perqve hunc primum qvidem omnium, majoremqve cæteris Spiritum Sanctum fecit, propria sane sua potestate & mandato, operatione vero & potentia Filii. Post hunc autem reliqva cuncta in cœlo & in terra, visibilia & invisibilia, corporea & incorporea per eundem fecit Filium. *Unus enim est DEus, ex quo sunt omnia*, juxta Apostolum, *unusque est Dominus JEsus CHristus, per quem sunt omnia.* Unus igitur est DEus non genitus, non creatus, non factus. Et unus est Dominus JEsus CHristus DEI filius, genimen unigeniti, non tamen instar unius ex aliis rebus generatis: creatura non creati, non tamen

ἐποίησεν, οὐδὲν τῆς ἑαυτοῦ ὑποστάσεως μεταδοὺς τῷ γεννηθέντι. Ἄφθαρτος γὰρ καὶ ἀδιαίρετος, καὶ ἀμέριστος ὁ Θεός, ὁ δ' ἄφθαρτος τῆς ἑαυτοῦ οὐσίας οὐ μεταδίδωσιν. Οὔτε καθ' ἑαυτὸν ἄλλον ὑποστησάμενος. Μόνος γὰρ αὐτὸς ἀγέννητος, κατὰ δὲ τὴν ἀγέννητον οὐσίαν γεννηθῆναι ἀδύνατον. Οὔτε οὖν τῇ ἑαυτοῦ οὐσίᾳ ἀπεχρήσατο, ἀλλὰ τῇ βουλήσει μόνῃ. οὔτε κατὰ τὴν ἑαυτοῦ οἰσίαν, ἀλλ' οἷον f) ἐβουλήθη, ἐγέννησε. Καὶ διὰ τούτου πρῶτον μὲν πάντων καὶ μεῖζον τὸ Πνεῦμα τὸ ἅγιον ἐποίησεν, ἐξουσίᾳ μὲν ἰδίᾳ καὶ προστάγματι, ἐνεργείᾳ δὲ καὶ δυνάμει τοῦ Υἱοῦ, μετὰ δὲ τοῦτο τὰ λοιπὰ πάντα τὰ ἐν οὐρανῷ καὶ ἐπὶ γῆς, ὁρατά τε καὶ ἀόρατα, καὶ σώματά τε καὶ ἀσώματα διὰ τοῦ Υἱοῦ ἐποίησεν. Εἷς γὰρ Θεὸς ἐξ οὗ τὰ πάντα, κατὰ τὸν Ἀπόστολον, g) καὶ εἷς Κύριος Ἰησοῦς Χριστὸς, δι' οὗ τὰ πάντα. Εἷς οὖν Θεὸς ἀγέννητος, ἄκτιστος, ἀποίητος, καὶ εἷς Κύριος Ἰησοῦς Χριστὸς ὁ Υἱὸς

f) Caveus, οἷαν edidit, sed οἷον habet MS. Gud. & Lindebrog.

g) 1. Corinth. VIII. 6.

ὁ Υἱὸς τοῦ Θεοῦ, γέννημα τοῦ ἀγεννήτου, οὐχ ὡς ἓν τῶν γεννημάτων, κτίσμα τοῦ ἀκτίστου, οὐχ ὡς ἓν τῶν κτισμάτων, ποίημα τοῦ ἀποιήτου, οὐχ ὡς ἓν τῶν ποιημάτων, καθὼς εἴρηται ὑπὸ τῆς ἁγίας γραφῆς. h) Κύριος ἔκτισέ με ἀρχὴν ὁδῶν αὐτοῦ, πρὸ τοῦ αἰῶνος ἐθεμελίωσέ με, πρὸ δὲ πάντων βουνῶν γεννᾷ με. Καὶ ἓν Πνεῦμα ἅγιον, πρῶτον καὶ μεῖζον πάντων τῶν τοῦ μονογενοῦς ἔργων, i) προστάγματι μὲν τοῦ Πατρὸς, ἐνεργείᾳ δὲ καὶ δυνάμει τοῦ Υἱοῦ γενόμενον.

instar unius ex aliis rebus creatis: opus factoris, non tamen instar unius ex aliis rebus factis. Qvemadmodum pronunciatum est à sancta Scriptura: *Dominus creavit me initio viarum suarum, ante secula fundavit me, ante omnes colles genuit me.* Et unus Spiritus Sanctus, primum omnibusqve cæteris majus Unigeniti opus, jussu qvidem Patris, operatione vero & potentia Filii factus.

5. Hunc Eunomii Apologeticum cum præter Apollinarium S. Basilius refellisset, cujus & solida inprimis visa est, atqve ætatem tulit lucubratio: Eunomius multis annis post, suam adversus Basilium responsionem sive ἀπολογίας ἀπολογίαν * in lucem protulit illo jam defuncto, sed & hanc postea *Gregorius Nyssenus*, cujus opus exstat, tum *Sophronius* & libris XXV. *Theodorus* Mopsvestenus confutarunt. Sophronii & Theodori scripta, cum Eunomii ipsius libris Basilio oppositis interciderunt. Parum est credibile qvod Philostorgius VIII. 12. narrat Basilium, cum in primum Eunomianæ responsionis librum incidisset, βαρυθυμήσαντα *animo dolore affectum vita excessisse.* Idqve mendacii non dubitat arguere Photius, qvi in Bibl. Codice 138. refert Eunomium, post plures demum Olympiadas elucubratum opus studiose clam habuisse, ac vix sectatoribus suis monstrasse, ne in Basilii manus veniret, atqve illo demum defuncto evulgasse. Ταύτην τὴν βίβλον ὠδίνοντα πολλάς φασιν αὐτὸν ἐτῶν ὀλυμπιάδας κατατρίψαι ἐν οἰκίσκῳ ἑαυτὸν καθειργνύντα, καὶ λαθραίαις μίξεσι τὸ πονηρὸν ἐκεῖνο τέρας κύοντα, μόλις εἰς φῶς δι' ἐτῶν ἀμβλωθρίδιον ἐκτρῶσαι. Θάλ-

Qq πειν

h) Prov. VIII, 22. i) al. ἔργον.

* Nyssenus Tom. 2. pag. 289. & 298. seq. lib. 1. contra Eunom. edit. A. 1638.

πειν τε ἐκεῖθεν, καὶ μόλις καὶ αὐτοῖς τοῖς συμμύσταις ἐπιδεικνύναι τὸ κύημα, δεδιότα μάλιστα, μήπως καὶ αὐτὸ ταῖς Βασιλείου χερσὶν ἐπιπεσὸν πρὶν ἢ πῆξιν λαβεῖν διασπαθῇ, καὶ πρὸ τοῦ ἀνθῆσαι ξηρανθῇ ἄωρον ἀποφθαρέν. Διόπερ ἐπιμελῶς, καὶ ὥσπερ ὁ τοῦ Κρόνου μῦθος, τὸ γέννημα καταπιὼν, ἔκρυπτέ τε καὶ συνεκάλυπτε, μέχρις ἂν ἡ Βασιλείου ζωὴ τῷ ἐπικήρῳ παρατεινομένη βίῳ τὸν φόβον ἐπέσειεν. Etiam *κατ᾽ αὐτὴν τοῦ ἁγίου Βασιλείου τὴν κοίμησιν sub ipſam Baſilii mortem* ſe Eunomii ſcriptum accepiſſe Nyſſenus teſtatur, plenum conviciis in beatum Virum. Qvod porro Photius tantum libros tres reſponſionis Eunomianæ commemorat, Philoſtorgius autem libros qvinqve, factum inde eſſe poteſt, niſi in numeris ex altera parte error, vel lapſus memoriæ; qvod Baſilius tribus libris proprie & *κατὰ πόδα* Eunomii apologeticum confutaverat, ſubjunctis adverſus eundem veluti ſpicilegii in morem duobus libris *ἀποῤῥῶν*, ut ſupra pag. 78. notare me memini. Itaqve Eunomius potuit tribus prioribus libris tres libros oppoſuiſſe qvos legit Photius, deinde reſpondiſſe etiam ad duos poſteriores: atqve adeo omnes qvinqve, Philoſtorgio innotuiſſe. Hinc puto Nyſſenum duplices Eunomii *λόγους* commemorare in Epiſtola ad Petrum fratrem ſuum, libris adverſus Eunom. præmiſſa, *γέγραπται δέ μοι οὐ πρὸς ἀμφοτέρους τοὺς λόγους. Scripſi autem non contra utrumque Eunomii opus, neque enim tantum temporis conceſſum eſt, cum is qui librum hæreticum commodato dederat, eum valde inciviliter repetiverit - - nam ſeptendecim tantum dies huic lucubrationi impendens fieri non potuit ut tam brevi tempore utrumque refellerem.* Præter ea qvæ lib. 1. pag. 317. ſeq. ad 428. Tertio libro iterum incipit Nyſſenus Eunomii contra Baſilium opus qvod ad dogmatica attinet confutare, ubi ait eum *ἐκ τρίτου, tertia vice* inſurgere adverſus veritatem. Nimirum ſecundam vicem intelligens illam *ἔκθεσιν* fidei, qvam Theodoſio Imp. Eunomius obtulit, qvamqve ſupra pag. 253. ſeq. exhibui, atqve integro libro ſecundo Nyſſenus refellit, qvi primus eſt in editione Græcolatina Anni 1615. Prima vice inſurrexit adverſus Catholicam de Filio ac Spiritu S. doctrinam Eunomius, qvando Apologeticum ſcripſit, à Baſilio confutatam. Hunc Baſilium intelligit Nyſſenus, qvando ſuum *Πατέρα, καθηγητὴν, διδάσκαλον* appellat, ut lib. III. pag. 105. *καὶ ὑπέρ τίνος μάχεται πρὸς τὸν διδάσκαλον ἡμῶν, τὸν συμβουλεύοντα μὴ κατατολμᾶν ἐπὶ τῶν θείων δογμάτων τῆς ὀνοματοποιΐας.* Primi libri Nyſſeniani prior pars à pag. 284. ad 317. calumniis adverſus Baſilium & con-

& conviciis † Eunomii repellendis impenditur, exagitans ſubinde Eunomii loqvacitatem & *ἀμέτρητόν τινα σωρείαν ῥημάτων* ut pag. 287. loqvitur, & Sophiſticam *τεχνολογίαν* pag. 343.

In transcurſu liceat hoc loco monere, qvod in editione Pariſienſi A. 1638. l. 1. Nyſſeni contra Eunom. T. 2. p. 285. annotatur in margine *auxilium S. Pauli à Nyſſeno invocari.* Qvam notam à Gretſero, docto illo ſed fervido ac maledicentiſſimo Romanæ Eccleſiæ dogmatum propugnatore appoſitam, falſam comperiet haud dubie qvi Nyſſeni verba inſpexerit. *Μόνον ἔλθοι ἐφ' ἡμᾶς ἡ τὸ ἀσθενὲς ἐνισχύουσα δύναμις διὰ τῶν εὐχῶν τοῦ ἐν ἀσθενείᾳ τοῦ σώματος τὴν δύναμιν ἑαυτοῦ τελειώσαντος, tantum adſit nobis virtus illa quæ imbecillitates corroborat, per preces ejus qui in corporis infirmitate vim propriam perfecit.* His verbis non ad Paulum ſed ad CHriſtum reſpicitur Matth. XXVI. 41. Similiter frigidum eſt qvod pag. 306. idem Gretſerus in margine annotavit *Eunomium eſſe Lutheranum.* Qvamobrem qvæſo? qvia nempe Nyſſenus ait Eunomium ſtatuiſſe *μόνην ἀρκεῖν τῷ ἀνθρώπῳ τὴν αἱρετικὴν πίστιν πρὸς τελειότητα, ad perfectionem ſufficere homini ſolam hæreticam fidem.* Itaqve Gretſero fides Eunomiana eſt & hæretica, qvam ad juſtitiam ſuffeciſſe Abrahamo ſcripſit S. Paulus Apoſtolus, neqve enim aliud Lutherus ſentit, aliud Paulus cujus hæc ſunt Rom. IV. 5. *Ei qui non operatur, credenti autem in eum qui juſtificat impium, reputatur fides ejus ad juſtitiam ſecundum propoſitum gratiæ DEI.*

VII. Duos ARIOS, * *acerrimos* hæreſeos Arianæ *auctores* diſerte memorat Sulpicius Severus l. 2. Hiſtor. c. 49. Alexander Alexandrinus apud Socratem lib. 1. c. 6. p. 10. Gelaſium Cyzic. II. 3. Hiſt. Synodi Nicænæ, Nicephorum VIII. 8. Et apud Theodoritum lib. 1. Hiſtor. Eccleſ. cap. 4. pag. 20. *εἰσὶ δὲ οἱ ἀναθεματισθέντες αἱρεσιῶται ἀπὸ πρεσβυτέρων μὲν Ἄρειος, ἀπὸ διακόνων δὲ Ἀχιλλᾶς, Εὐζώϊος* &c. *Ἄρειος ἕτερος.* Ex his prior ille auctor hæreſeos præcipuus, ex Libya oriundus ** Ammonii F. Presbyter Alexandrinus, licet alter qvem Diaconis Alexander apud Theodoretum annumerat, etiam presbyteris jam accenſetur in ſubſcriptione Epiſtolæ apud Epiphanium hæreſi LXIX. 8. Horum amborum Ariorum res etiam ab antiqvis ſcriptoribus

† Vide pag. 300. 305. 307. 371. 397. &c. *πολὺς ἐυρῶν ταῖς λοιδορίαις* pag. 396.

* Confer Jo. Rainoldum in cenſura Apocryphorum Tom. 1. pag. 179. & Jo. Pearſonium ad Symbolum Apoſtolicum pag. 236. ſeq. qvi Phœbadium qvoqve Ariorum mentionem facere obſervat. cap. 25.

** Epiph. LXIX. 1. & pag. 727. & 731.

bus confundi qvandoqve, non eſt incredibile, ac diſerte id notarunt viri doctiſſimi Henr. Valeſius lib. 2. Obſervatt. Eccleſiaſtic. c. 2. & ad Sozomeni II. 30. Petrus Franciſcus Chifletius ad Vigilium p. 137. & D. Thomas Ittigius in Hiſtoria Concilii Nicæni pag. 58. Erupit hæreſis Arii Alexandro Alexandrinam moderante Eccleſiam circa A. C. 316. Ipſe hæreſeos auctor in Concilio Nicæno A. 325. damnatus actusqve in exilium poſtea A. 327. poſt miſſum ad Epiſcopos ſatisfactionis libellum revocatur, & cum aliam fidei profeſſionem deinde etiam Imperatori Conſtantino obtuliſſet, neqve aliud qvam illa comprehenderetur ſentire ſe confirmaſſet jurejurando, à qvibusdam Eccleſiis nec non à Synodo Hieroſol. A. 335. recipitur, ſed anteqvam ab Alexandro CPolitano, qvod ſperabat ſe impetraturum, admitteretur, CPoli repentina morte, dum in ſeceſſu ſalvum levare inſtituit, extingvitur A. 336. ut complures veteres uno ore tradunt † qvibus fidem non habere impudens eſſe exiſtimo, licet incredibile mihi videtur qvod legas in Fauſtini & Marcellini libello precum, pag. 5. *graviſſimo repente dolore cruciatum omnia ſua viſcera & ipſum cor quod erat theſaurus impietatis, effudiſſe in ſtercora, atque ita mirabile dictu, internis omnibus evacuatis attenuatum eſſe, ut per anguſtias foraminis & ſedilis totus ipſe laberetur.*

Res Arii & Arianorum, præter veteres Athanaſium, Epiphanium hæreſi 69. Gelaſium in Hiſtoria Concilii Nicæni, Nicetam libro V. theſauri Orthodox. fidei, Eutychium Panopliæ titulo XI. Annaliumqve & Hiſtoriæ Eccleſiaſticæ ſcriptores, ſingulari ſtudio perſecuti ſunt Gallico idiomate *Godfridus Hermantius* in vita S. Athanaſii, *Tillemontius* Tomo ſexto memoriarum, *Ludovicus Maimburgius* in Arianiſmi Hiſtoria. Latine *Petavius* in dogmatibus Theol. de SS. Trinitate, atqve ex noſtris B. Doctor meus *Thomas Ittigius* in Hiſtoria Concilii Nicæni, qvam poſt ejus obitum V. C. Chriſtianus Ludovici edidit cum notis, Lipſ. 1711. 4.

Symbola novem varia Arianorum, qvibus ipſi non ſatis conſtabant ſibi, vel fidem ſuam ex parte diſſimulabant, memorat Socrates lib. 2. cap. 41. Hiſt.

Vix proditam Arii hæreſin ſummo ſtudio oppugnare inſtituerunt Alexander Alexandrinus, Athanaſius, Lucifer Calaritanus, Hi-

† Vide Hermantium de vita Athanaſii IV. 19. D. Ittigii Hiſtor. Concilii Nicæni §. 56. Tillemont. T. 6. pag. 296. ſeq. memor.

Hilarius, aliiqve Orientis pariter & Occidentis Doctores clarissimi, qvorum scripta partem etiam ætatem tulere.

Concilia adversus Arium celebrata, Alexandrinum inprimis A. 322. Nicænumqve A. 325. tum alia undecim usqve ad CPolitanum A. C. 383. una cum pluribus aliis pro Arianorum, semiArianorumqve factione celebratis exponit Jo. Clericus in Bibliotheca Universali Tomo VIII. sect. X.

Ariani, sive ut Epiphanio Ariomanitæ, vocantur etiam *Exucontii*, qvod CHristum docuerunt esse ἐξ οὐκ ὄντων, Coteler. Tom. 1. monument. Græc. pag. 780. seq. & *Porphyriani*, à Constantino Magno apud Gelas. in Actis Concilii Nicæn. lib. 2. cap. 37. & Socratem lib. 1. cap. 9. pag. 32. velut qvi Christomachi Porphyrii institerint vestigiis: *Lucianistæ* etiam à Luciano Antiocheno, & *Eusebiani* ab Eusebio Nicomediensi, *Aëtiani* & *Eunomiani* ab Aëtio & Eunomio, qvi & *Anomœi* qvod CHristum ἀνόμοιον Patri docerent esse: uti *Semiariani*, Georgio Laodiceo & Basilio Ancyrano auctore, non ὁμοούσιον qvidem at ὁμοιούσιον.

Arii hæretici scripta.

1. *Epistolæ* variæ, ex qvibus extant *Epistola ad Eusebium Nicomediensem*, qvam servavit Epiphanius LXIX. 6. & Theodoritus lib. 1. Hist. cap. 5. Incipit: τοῦ Πατρός μου Ἀμμωνίου. Extat & apud Nicephorum VIII. 9. & Latine in Tripartita lib. I. cap. 15.

Ad Alexandrum Alexandrinum. Habent Epiphanius LXIX. 7. & Athanasius lib. de Synodis Ariminensi & Seleuciensi. T. 1. pag. 885. & Latine S. Hilarius IV. de S. Trinitate p. 83. atqve Marius Victorinus ante libros qvatuor de S. Trinitate, Tom. 4. Bibl. Patrum edit. Lugd. Incipit: ἡ πίστις ἡμῶν ἡ ἐκ προγόνων.

Epistola sive ut Rufinus lib. 1. c. 11. Histor. appellat, Fides *ad Constantinum Imp.* apud Socratem l. 1. c. 26. Sozomenum II. 27. Incipit: καθὼς προσέταξεν ἡ θεοφιλής σου εὐσέβεια. Extat & apud Nicephorum VIII. 47. & Latine in Tripartita III. 6. Valesium qvi hunc satisfactionis libellum A. C. 335. non ab Ario hæresiarcha sed altero juniore oblatum Constantino putat, refellit Antonius Pagi ad A.C. 340. n. 16. seq.

Non omittendum qvod Socrates lib. 1. cap. 6. pag. 15. narrat Arium collectionem fecisse Epistolarum causæ suæ faventium, in qvibus non dubium est etiam Arii ipsius Epistolas inser-

tas fuiſſe. Sic contrariam Epiſtolarum συναγωγὴν compoſuit Alexander Alexandrinus, ut idem Socrates teſtatur. Πεποίηνται τῶν Ἐπιςολῶν τέτων συναγωγὰς Ἄρει@ μὲν τῶν ὑπὲρ αὐτῦ, Ἀλέξανδρ@ δὲ τῶν ἐναντίων. Sozomenus lib. I. cap. I. pag. 401. Εἰς ἀπόδειξίν τε τῦ δόξαι σέβειν ὀρθῶς, οἱ μὲν τοῖς, οἱ δὲ ἐκείνοις προςιθέμενοι, συναγωγὴν ἐποιήσαντο τῶν ὑπὲρ τῆς οἰκείας αἱρέσεως Φερομένων Ἐπιςολῶν, καὶ τὰς ἐναντίας παρέλιπον.

2. *Libellus ſatisfactionis* ad Epiſcopos, per qvem obtinuit ut A. 328. ab exilio revocaretur. Vide Antonium Pagi ad A. 327. num. 4.

3. ᾄσματα *cantica varia*, de qvibus Photius in excerptis è Philoſtorgio II. 2. ὅτι τὸν Ἄρειον ἀποπηδήσαντα τῆς Ἐκκλησίας Φησὶ ᾄσματά τε ναυτικὰ καὶ ἐπιμύλια καὶ ὁδοιπορικὰ *cantica quæ à navigantibus, vel ad molas* * *laborantibus manuarias, vel ab iter facientibus decantarentur*, καί τι αὐθ' ἕτερα συντεθέντα εἰς μελῳδίας ἐντεῖναι, ἃς ἐνόμιζεν ἑκάςοις ἁρμόζειν διὰ τῆς ἐν ταῖς μελῳδίαις ἡδονῆς ἐκκλέπτων πρὸς τὴν οἰκείαν ἀσέβειαν τὰς ἀμαθεςέρας τῶν ἀνθρώπων. Confer Rev. D. Jo. Andreæ Schmidii diatribam de propagatione religionis per carmina, Helmſtad. 1710. §. 24. & Salomonis Erneſti Cypriani de propagatione hæreſium per cantilenas, Coburg. 1708. Jen. 1715. cap. 4. Meminit ᾀσματίων Arii S. Athanaſius de Synodi Nicænæ decretis Tom. I. pag. 264.

4. Canticis illis eodem loco jungit Athhanaſius Arii *Thaliam*, de qva ſæpius alibi mentionem facit, teſtatus eam hæreſi ſuæ diſſeminandæ compoſitam ab Ario, cum ab Alexandro Alexandrino ejectus apud Euſebium Nicomedienſem verſaretur. Ἐκβληθεὶς καὶ ἐπιτριβεὶς Ἄρει@ παρὰ τῶν περὶ Εὐσέβιον, συνέθηκεν ἑαυτῦ τὴν αἵρεσιν ἐν χάρτῃ, καὶ ὡς ἐν Θαλίᾳ (in Convivali lætitia) ζηλώσας ὐδένα τῶν Φρονίμων, ἀλλὰ τὸν Αἰγύπτιον Σωτάδην ἐν τῷ ἤθει καὶ ἐκλύσει τῦ μέλυς. pag. 883. de Synodis Arimini & Seleuciæ, ubi prolixum ex illo Arii ſcripto locum affert, ſed in qvo nullum licet metrum deprehendere. Idem pag. 552. lib. de Dionyſii Alex. ſententia: ὁ μὲν Ἄρει@ τὴν ἰδίαν κακοδοξίαν ἐκτιθέμεν@ ἔγραψε Θαλείαν, ἐκτεθηλυμένοις καὶ γελοίοις ἤθεσι κατὰ τὸν Αἰγύπτιον Σωτάδην. Et Orat. I. contra Arianos pag. 307. Ἀντὶ γὰρ Χριςῦ παρ' αὐτοῖς Ἄρει@, ὡς παρὰ Μανιχαίοις Μανιχαῖ@. Ἀντὶ δὲ Μώσεως καὶ τῶν ἄλλων ἁγίων Σωτάδης τις

* Confer Jac. Godofredum ad Philoſtorgium pag. 47. ſeq.

ης ἐξεύρηται παρ' αὐτοῖς, ὁ καὶ παρ' Ἕλλησι γελώμενος, καὶ ἡ θυγάτηρ Ἡρωδιάδος. Τοῦ μὲν γὰρ τὸ κεκλασμένον καὶ θηλυκὸν ἦθος μεμίμηται γράφων Ἄρειος αὐτὸς Θαλίας. Τῆς δὲ τὴν ὄρχησιν ἐζήλωσε ἐξορχούμενος καὶ παίζων ἐν ταῖς κατὰ Σωτῆρος δυσφημίαις &c. Et p. 309. παρὰ μηδενὶ θαλείας εὑρισκομένης ἀλλὰ μηδὲ παρὰ τοῖς σπουδαίοις τῶν Ἑλλήνων, ἢ παρὰ μόνοις τοῖς ᾄδουσι τὰ τοιαῦτα παρὰ πότον μετὰ κρότου καὶ σκωμμάτων ἐν παιδιαῖς, ἕνεκεν τοῦ γελᾶσθαι παρ' ἑτέρων. Ὁ θαυμαστὸς Ἄρειος οὐδὲν σεμνὸν μιμησάμενος, ἀλλὰ καὶ τὰ τῶν σπουδαίων ἀγνοήσας πλεῖστά τε τῶν ἄλλων αἱρέσεων ὑποκλέψας τὴν τοῦ Σωτάδου μόνου γελοιολογίαν ἐζήλωσε. Τί γὰρ ἔπρεπε ποιεῖν αὐτὸν, ἢ θέλοντα κατὰ τοῦ Σωτῆρος ὀρχήσασθαι, τὰ δύστηνα ἑαυτοῦ ῥήματα τῆς ἀσεβείας ἐν ἐκλύτοις καὶ παρειμένοις μέλεσι σημαίνειν. Et pag. 312. μετὰ τούτων δὲ ὥσπερ καὶ διάδοχος τῆς προπετείας τοῦ διαβόλου γενόμενος ἔθηκεν ἐν τῇ Θαλείᾳ, ὡς ἄρα καὶ τῷ υἱῷ ὁ πατὴρ ἀόρατος ὑπάρχει. Ac poſt nonnulla ex illo Arii ſcripto adducta, ταῦτα, inqvit, μέρη τῶν ἐν τῷ γελοίῳ συγγράμματι κειμένων μυθιδίων ἐστὶν Ἀρείου. Τίς τοίνυν τῶν τοιούτων καὶ τοῦ μέλους Θαλείας ἀκούσας, οὐ μισήσειεν ἐν δίκῃ παίζοντα τὸν Ἄρειον ὡς ἐπὶ σκηνῆς ἐπὶ τούτων; A Concilio Nicæno reprobatam Arii Thaliam teſtatur Socrates lib. 1. cap. 9. pag. 30. Ἰστέον δὲ ὅτι Ἄρειος βιβλίον συνέγραψε περὶ τῆς ἑαυτοῦ δόξης, ὃ ἐπέγραψε Θαλείαν. Ἔστι δὲ ὁ χαρακτὴρ τοῦ βιβλίου χαῦνος καὶ διαλελυμένος, τοῖς Σωταδίοις † ᾄσμασιν ἤτοι μέτροις παραπλήσιος. Ὅπερ καὶ αὐτό τε ἡ Σύνοδος ἀπεκήρυξεν. Sozomenus lib. 1. c. 21. οὐ μὴν ἀλλὰ καὶ τὰς λέξεις τῆς αὐτοῦ δόξης ἀπεκήρυξαν, καὶ τὸ βιβλίον ὃ περὶ ταύτης συντάξας Θαλείαν ἐπέγραψε. Τούτου γὰρ τοῦ συντάγματος ὡς ἐπυθόμην, οὐ γὰρ ἐνέτυχον, διαλελυμένος ἐστὶν ὁ χαρακτὴρ, ὡς ἐμφερὴς εἶναι τῇ χαυνότητι τοῖς Σωτάδου ᾄσμασιν. Ita Sozomeni jam ætate difficulter Thalia Arii reperiebatur.

Arii ſcripta pœna capitis in occultantes propoſita flammis tradi jubentur in Epiſtola Conſtantini apud Socratem lib. 1. cap. 9. pag. 32. & Gelaſium Cyzicenum lib. 2. de actis Concilii Nicæni c. 36. Confer Jac. Gretſerum lib. 1. de more & jure prohibendi libros malos, cap. 6.

Patres

† De Sotadis carminibus dicere me memini lib. 2. hujus Bibliothecæ cap. 22. A Sotade titulum libri ſui petiiſſe Arium, aſſentior Tillemontio T. 6. memor. p. 257.

Patres ante Nicænos cum Ario non sensisse.

Adversus eos qvi recentiore ætate vel incrustare aggressi sunt Arianismum, vel Patres etiam AnteNicænos cum Ario sensisse contenderunt, ut *Daniel Zwickerus*, in Irenico irenicorum Amsterd. 1658. 8. & in irenicomastige A. 1662. 8. *Christophorus Sandius* in Nucleo Historiæ Ecclesiasticæ, sive Arianorum potius Historia & Apologia * ejusqve appendice, 1676. & 1678. 4. atqve in Anglia *Gilbertus Clercke* in Antenicænismo, & responsione ad Bullum, *Lucasque Mellierus* sive *Samuel Crellius*, Johannis Crellii in Socini schola celebratissimi nepos, in fide primorum Christianorum ex Barnaba, Herma & Clemente Romano demonstrata, & in antiqva fide de Divinitate CHristi asserta Lond. 1695. 1697. 8. Et in variis schediasmatibus Anglice in 4. A. 1691. 1692. &c. editis: tum Pictaviensi in Provincia pridem Ecclesiastes, deinde extorris *Superanius* ** auctor ut ajunt libri Gallice editi *le Platonisme devoilé*, Amst. 1700. 8. ac deniqve *Guilelmus Whistonus* in primitivo Christianismo, vulgato Anglice Lond. 1711. 8. qvinqve Voluminibus.

Adversus hos inqvam, aliosqve cum his facientes, non inficiandam doctrinæ Catholicæ de CHristo æterno & ὁμοουσίῳ cum Patre DEo antiqvitatem, Patrumqve Nicænorum fidem alienam ab Arianismo, vindicarunt è nostris qvidem Augustanæ Confessionis subscriptoribus:

D. *Abraham Calovius* in confessione Martyrum & aliorum fidelium ac inprimis Ecclesiæ Doctorum post SS. Apostolorum excessum usqve ad Concilium Nicænum de SS. Trinitate. Witeb. 1660. 4. & inter Opera B. Viri anti Sociniana Tom. 2. pag. 484. seq Ulm. 1684. fol.

Hermannus Conringius in Programmatibus sacris, pag. 102. seq. Helmstad. 1651. 4.

Mel-

* Pag. 39. Appendicis, *velim meminisse Lectorem*, inqvit Sandius, *me hæc in gratiam Arianorum & quasi in persona Ariani scripsisse. Iudicet ipse, quantum argumenta mea valeant.*

** *Mr. Souverain*, autrefois Ministre en Poitou. Memoires de Trevoux A. 1703. p. 386. edit. Amst. & Mr. Bayle, dans sa reponse aux questions d'un Provincial. Tom. 1. pag. 628. seq.

Melchior Zeidlerus in opere MS. adversus Sandium Patrem, memorato apud Christoph. Hartknochium in Historia Ecclesiarum Prussicarum p.646. qvod editurum se promisit Philippus Jacobus Hardtmannus libro de gestis Christianorum sub Apostolis p.181.

D. Godfridus Olearius ὁ μακαρίτης in diss. de Spiritus S. cum Patre & Filio adoratione & glorificatione, contra Gvilelmum Whistonum, Lips. 1711. 4.

Urbanus Godfridus Siberus in schediasmate cui titulus: *Martyres Divinitatis CHristi testes.* Lipsiæ 1714. 4.

Ex Romanæ Ecclesiæ sociis *Rob. Bellarminus* lib. 1. de CHristo, capite 10. *Jodocus Coccius* thesauri Catholici T.1. pag.39. sq. 64. seq.

Dionysius Petavius S. I. præfat. ad Tomum II. dogmatum Theol. atqve in Tomo illo ipso, qvi est de SS. Trinitate Paris. 1644. fol. nec non libro XVI. de incarnatione Verbi cap.2. Paris. 1650.

Josephus Saenz Cardinalis *de Agvirre* in prolegomenis ad Tom.2. Operum Anselmi Cantuariensis, Rom. 1688. fol.

Natalis Alexander, in selectis Historiæ Ecclesiasticæ capitibus Seculo III parte 2. pag.335. seq. edit. in fol.

Petrus Daniel Huetius libro 2. Origenianor. capite 2. qvæst. 2.

Ludovicus Thomassinus in dogmatibus Theol. Tomo 3. tractatu 2. qvi est de SS. Trinitate.

Ex Anglis:

Samuel Gardinerus in Hypotyposi sive delineatione Catholicæ circa SS. Trinitatem fidei ex scriptis Patrum ante Nicænorum desumta, Lond. 1677. 8. Ejusdem Responsio ad objectiones nuclei Sandiani. Ibid. Epistola ad Sandium in hujus appendice nuclei pag. 106. & responsio valedictoria, cum appendice de Cingallo.* Lond. 1681. 8.

Georgius Bullus, postea Episcopus S. Davidis A. 1705. denatus, in defensione fidei Nicænæ de æterna Divinitate Filii DEI ex scriptis SS. Patrum qvi intra tria prima Ecclesiæ Christianæ secula floruerunt, in qva obiter qvoqve CPolitanum Symbolum de divinitate Spiritus S. ex antiqviorum testimoniis adstruitur. Oxon. 1685. 4. Amstel. 1688. 4. & inter Viri doctissimi Opera, Lond. 1703.

* Sandius sub Hermanni Cingalli nomine edidit librum pro Arii hæresi, qvem inscripsit *Scriptura S. Trinitatis revelatrix* Gondæ, 1677. 12.

1703. fol. in qvibus etiam exſtat ejusdem Judicium Veteris Eccleſiæ de neceſſitate credendi qvod CHriſtus ſit DEus, contra Sim. Epiſcopium, qvod ſeparatim prodierat qvoqve Amſtelod. 1697. 8. Nec omittenda ejus primitiva & Apoſtolica traditio dogmatis in Eccleſia Catholica recepti de JEſu CHriſti Servatoris noſtri Divinitate aſſerta & evidenter demonſtrata contra Zvvickerum, ejusqve nuperos in Anglia ſectatores.

Danielis Whitby de vera CHriſti Deitate adverſus Arii & Socini hæreſes, Oxon. 1691. 4.

Eduard Stillingfleet capite nono libri Anglice editi cui titulus: à diſcourſe in vindication of the Trinity. Lond. 1697. 8. pag. 177. ſeqq.

Jo. Erneſtus Grabe in libro Anglice poſt ejus obitum vulgato cui titulus: *ſome inſtances of the defects and omiſſions in* Mr. Whiſtons *collection of teſtimonies from the Scriptures and the Fathers againſt the true Deity of the Son and the Holy Goſt, and of miſapplying and miſinterpreting them.* Lond. 1712. 8.

Ex aliis Reformatis:

Jo. Amos Comenius in admonitione ad omnes Chriſtianos de irenico irenicorum. Amſtelod. 1660. 8. pag. 97. ſeq. Idem in iterata admonitione &c.

Stephanus le Moyne in notis ad Varia ſacra, Lugd. Bat. 1684. 4. pag. 137-292.

Frid. Spanhemius fil. Tom. 3. Opp. pag. 1216. ſeq.

Jo. Hornbeckius Tom. 1. Socinismi confutati pag. 394. ſeq.

Benedictus Pictetus Tom. 1. Theologiæ Chriſtianæ, lib. 3. cap. 20. p. 212. ſeq.

Armandus Borbonius & *Stephanus Dechamps* in Epiſtolis & notis, editis Gallice A. 1689.

VIII. PHOTINUS, de Gallo Græcia Ancyranus in patria Diaconus, atqve inde Epiſcopus Sirmienſis, * qvem Scotinum Lucifer & Athanaſius appellant, *Vir* (ut de eo cap. 16. Vincentius Lirinenſis) *& ingenii viribus valens & doctrinæ opibus excellens & eloquio prapotens, quippe qui utroque ſermone* (Græco & Latino) *copioſe & graviter disputaret & ſcriberet*, inſtaurator ſectæ Ebionis, Artemonis & Pauli Samoſateni, (Socini anteambulo) hæreſin ſuam non videtur prodidiſſe

* Sirmium, caput Illyrici.

dixisse ante A. C. 341. uti ex Socratis II. 14. seq. observat Matthæus Larroqvanus in diss. de Photino, Genev. 1670. 8. Confer Benedictinorum notas ad S. Ambrosium Tom. 2. pag. 445. Igitur licet in Ario etiam Photini sectam, anteqvam nasceretur, damnaverit Ecclesia, tamen proprie damnatus Photinus non est A. 325. in Concilio Nicæno nec in Concilio eodem tempore habito Romæ sub Silvestro, ut refertur in conficto qvodam Epilogo Concilii Romani. Neqve A. 336. cum Magistro suo Marcello Ancyrano in Synodo CPol. ut Sulpicii Severi, diverso gesta tempore perperam conjungentis fide, tradunt Petavius diss. de Photino, Pearsonius commentario ad Symbolum Apostol. pag. 212. & Chifletius ad Vigilium pag. 121. Sed primum in Synodo secunda Antiochena A. 345. ab Eusebianis. *Athanas. de Synodis & Socrates lib.* 1. *cap.* 19. Deinde à Catholicis in Concilio Sardicensi A. 347. nisi Sardicensem cum Sirmiensi Synodo confudere *Epiphan. LXXI.* 1. *& Sulpicius Severus II.* 36. Tertio, in Synodo Mediolanensi, itidem à Catholicis A. 347. *Hilarius in fragm. Liberius Papa & Episcopi Catholici in Synodo Ariminensi, & Epistola Valentis & Ursacii ad Julium Pontificem Rom.* Qvarto A. 349. in Synodo Sirmiensi depositus ab Episcopis Catholicis Occidentalibus, licet ob existimationem favoremqve populi removeri non potuit. *Idem Hilarius in fragm.* Qvinto in altera Synodo Sirmiensi A. 351. iterum depositus ab Orientalibus Episcopis, atqve à Basilio Ancyrano convictus & relegatus est. *Hilarius, Epiphan. Sozomenus IV.* 6. *Socrates II.* 30. &c. Sexto in Concilio Mediolanensi A. 355. Deniqve inter alios hæreticos in multis posterioribus Synodis, ut Romana sub Damaso, CPolitana I. Oecumenica aliisqve.

Hæc ut verisimillima paucis annotare volui ex prolixiroibus de Photino diatribis Petavii, * Sirmondi, Larroqvani: & ex Petri de Marca ac D. Dorschei nostri de Concilio Sirmiensi, tum Tillemontii T. 6. memor. pag. 328. seq. & B. Doctoris mei Tho. Ittigii Historia Photini, qvæ erudita illius Viri commentatio in heptade dissertationum cum Appendice diss. de hæresiarchis Apostolicæ ætatis lucem vidit Lipsiæ

 1696.

* Petavius ad Epiphan. pag. 307. seq. & diss. de Photino ad calcem Rationarii temp. Sirmondus in diatriba duplici Sirmitana, qvæ cum Petavii elencho ac priore diss. exstat tomo IV. Operum Sirmondi. Paris. 1696. Petri de Marca diss. de tempore Synodi Sirmiensis plenariæ, & de Valentis & Ursacii venia, ad calcem operis de concordia Sacerdotii & Imperii: Jo. Georg. Dorsheus ad Concilium Sirmiense, Argentorat. 1650. 4.

1696. 4. Vide sis etiam qvæ de Photino Beveregius ad can. 7. Laodicen. & 1. CPol. Elmenhorstius pag. 148 ad Gennadium de dogmatibus Eccles. Cotelerii monumenta Ecclesiæ Græcæ Tom. 3. pag. 384. Mortuus Photinus in Galatia A. C. 376. ut testatur Hieronymus in Chronico.

Photini scripta.

Post habitam cum Basilio Ancyrano dissertationem, tum Græco tum Latino sermone scripta in exilio vulgavit, qvibus excepta opinione sua reliqvas omnes falsas conabatur ostendere. *Λόγους τε τῇ Ῥωμαίων καὶ Ἑλλήνων φωνῇ συγγράφων ἐξεδίδου, δι' ὧν ἐπειρᾶτο πλὴν τῆς αὐτοῦ τὰς τῶν ἄλλων δόξας ψευδεῖς ἀποφαίνειν.* Sozomenus IV 6. Hoc fuit opus *adversus omnes hæreses*, utraqve Lingua à Photino editum, de qvo Socrates II. 31. *ἐν φυγῇ τε διάγων τοῦ λοιποῦ λόγον συνέγραψεν ἀμφοτέραις γλώσσαις, ἐπεὶ μηδὲ τῆς Ῥωμαϊκῆς ἦν ἄμοιρος. Ἔγραφε δὲ κατὰ πασῶν αἱρέσεων, τὸ οἰκεῖον μόνον δόγμα παραθέμενος.*

S. Hieronymus cap. 107. de Scriptor. Eccles. *Photinus à Valentiniano Principe pulsus Ecclesia, plura scripsit Volumina, in quibus vel præcipua* sunt contra Gentes, & ad Valentinianum libri.*

Rufinus commentario in Symbolum: *Comperi nonnullos illustrium tractatorum aliqua de his pie & breviter edidisse: Photinum vero hæreticum scio eatenus conscripsisse, non ut rationem dictorum audientibus explanaret, sed ut simpliciter ac fideliter dicta ad argumentum sui dogmatis traheret.*

Photinum confutarunt è Græcis *Diodorus* Tarsensis libris IV. teste Theodorito lib. 2. de hæret. fab. c. 11. è Latinis *Audentius* Hispanus in libro *de fide adversus omnes hæreticos*. Gennad. cap. 14. de S. E. nec non Auctor qvæstionum V. & N. T. qvi exstat inter Augustini Opera & Photino adhuc superstite videtur scripsisse.

Alii Photini.

Photinus Lugdunensis Episcopus, qvem celebrant Lugdunenses in notissima apud Eusebium Epistola lib. V. & Martyrologia 2. Junii.

Pho-

* MS. Gvelpherbyt. notante Clariss. S. E. Cypriano: *in quibus libri præcipui sunt contra Gentes.*

Photinus Martyr Nicomedienſis ſub Diocletiano, 12. Auguſt.

Photinus CPol. Presbyter, clarus imperante Mauritio circa extremum ſæculi VI & auctor Vitæ Johannis Jejunatoris, ex qva fragmentum in Synodo Nicæna II. actione 4. Tom. 3. edit. Binianæ pag. 570.

IX. AETIUS Antiochenus a) relicta cultura vineæ artem fabrilem in ære auroqve exercuit, inde famulus medici (Sopolidis b) atqve ab Armenio qvodam pecuniis largius ſuppeditatis ipſe artem profeſſus Medicam, & lingva factioſus atqve Ariſtotelis imbutus dialectica, exortæ Arii hæreſi non modo aſſenſit, ſed etiam ulterius ex Arii principiis provehere, & cum diſcipulo Eunomio Anomœorum ſectæ princeps eſſe inſtituit, per Theophilum Blemmyn & Leontium Antiochiæ Epiſcopum Gallo Cæſari, qvem ſacris literis etiam inſtituit, c) commendatus, & amicus Georgii Tarbasthenitæ, Ariani, qvi poſt ejectum S. Athanaſium Eccleſiæ Alexandrinæ præfuit. d) Ab eo Diaconatum qvoqve ſuſcepit, e) qvem Leontius Antiochiæ obtulerat, ubi hæreſin ſuam primum ſpargere cœpit * ſub Conſtantio, à qvo miſſus in exilium, ſed à Juliano revocatus, cujus ad Aëtium literæ exſtant Sozomeno V. c. 5. etiam memoratæ, & ſingularis gratiæ ac beneficiorum documenta. Cum Epiſtolam illam ad Aëtium Julianus ſcriberet, jam Epiſcopus f) ordinatus ille erat in Synodo CPolitana A. C. 361. Poſtea A. 365. in diſcrimen capitis venit, apud Procopium tyrannum delatus qvod Valenti faveret, ſed amici interceſſione dimiſſus CPolin ſe contulit, ibiqve non diu poſt obiit præſente diſcipulo Eunomio. g) Propter hæreſeos protervam

a) Socrates II. 35. Svidas in Ἀέτιος. Nicetas V. 30. theſauri &c. Fallitur Damaſcenus qvi Aëtium Cilicem vocat hæreſi 76. & Voſſius de Philoſophia pag. 103. qvi ex Apamea Meſopotaniæ oriundum facit.

b) Philoſtorg. III. 15. Niceph. IX. 17. c) Philoſtorg. III. 27.

d) Hæc de Aëtio ex Athanaſii Galatarum Epiſcopi fide Greg. Nyſſenus lib. 1. contra Eunom. pag. 292. ſeq. qvæ conferenda cum Philoſtorgio Aëtii Encomiaſte.

e) Epiphan. LXXVI. 1. confer Tillemont Tom. 6. memor. pag. 409. ſeq.

* Sozom. IV. 12. Julian Epiſt. 31. f) Philoſtorg. VII. 6. Epiphanius Tom. 1. p. 992.

g) Philoſtorg. IX 6. Alios Aëtii diſcipulos Demophilum, & Hypatium memorat Epiphanius Tom. 1. pag. 886.

vam disseminationem ἀθέȣ cognomen Aëtio tribuitur ab Athanasio h) Socrate, Sozomeno, Svida, aliisqve.

Ejus scripta, *trecenta* κεφάλαια sive *capita de fide*, è qvibus Opusculum septem & qvadraginta capitulis constans exhibet ac refellit S. Epiphanius hæresi LXXVI. 10. seq. Idqve ipsum est opusculum περὶ γεννητȣ̃ Θεȣ̃ καὶ ἀγεννήτȣ qvod à Chronitis hoc est à Catholicis Christianis corruptum esse qveritur in proœmio apud Epiphan. Tom. 1. pag. 924. 931. qvod ipsum proœmium i) etiam exstat apud Athanasiam dialogo 2. de Trinitate, Tom. 2. pag. 192. ubi illud confutat, opusculi ipsius etiam argumenta deinceps exhibens & refellens

De *Epistolis* Aëtii Socrates II. 35. Ἐπιστολάς τε συνετάττυε πρὸς τὸν βασιλέα Κωνστάντιον καὶ πρὸς ἑτέρȣς ζητὰς ἐρεσχελίας συμπλέκων καὶ σοφίσματα μελετῶν. Epistolarum ad Constantium mentio etiam apud Svidam in Ἀέτιος. Ex una illarum videtur esse qvæ refert Epiphanius LXXVI. 3. pag. 916. S. Basilius de Spiritu S. cap. 2. ἔστι γάρ τι αὐτοῖς παλαιὸν σόφισμα, ὑπὸ Ἀετίȣ τȣ̃ προστάτȣ τῆς αἱρέσεως ταύτης ἐξευρεθὲν, ὅς ἔγραψέ πȣ τῶν ἑαυτȣ̃ Ἐπιστολῶν λέγων. Τὰ ἀνόμοια κατὰ τὴν φύσιν ἀνομοίως προφέρεσθαι. Καὶ ἀνάπαλιν, τὰ ἀνομοίως προφερόμενα ἀνόμοια εἶναι κατὰ τὴν φύσιν.

Alii Aëtii.

Janus Cornarius dubitat idemne cum hæretico sit Aëtius auctor operis Medici, qvod Græce habemus, atqve idem Cornarius Latine vertit. Plane etiam cum illo confunditur ab Hendreichio in pandectis Brandenburg. & tamen traditur claruisse A. 437. atqve in Bibliotheca Medica Lindenio Merckliniana novo errore dicitur discipulus Eunomii, cum Aëtius hæreticus, fuerit Eunomii Magister. Sed rectius utiq; distinguit Gesnerus in Bibl. opusq; illud iatricum Aëtio Medico juniori & ab hæretico illo longe diverso tribuunt Marsilius Cagnatus * lib. IV. Variar. Observatt. c. 17. Lambecius VI. p. 103. de Bibl. Vin-

h) Balthasar Germon de veteribus hæreticis Ecclesiasticorum Codicum coruptoribus pag. 373. per Chronitas putat ab Aëtio intelligi Eudoxium, Menophilum aliosqve à qvibus persecutionem passus fuerat Arianos. Sed aliud visum S. Athanasio dialogo 2. de Trinitate Tom. 2. pag. 193. ubi Aëtium ita alloqvitur: τίνας δὲ λέγεις χρονίτας; τȣ̀ς ἀπὸ τῶν ἁγίων Ἀποστόλων μέχρι καὶ σήμερον αἰνȣ̃ντας Πατέρα καὶ Υἱὸν καὶ ἅγιον Πνεῦμα.

i) Fallitur Clariss. Caveus, qvi illud habet pro Aetii Epistola ad Eunomium scripta.

* In Lampade artium Gruteriana Tom. 3. pag. 646. seq.

Vindob. Vossius lib. de Philosophia cap. 12. §. 30. Hermannus Conringius introduct. ad Artem Medicam §. 19. qvi refert ad sæculum qvintum, & Jo. Jonsius lib. IV. de scriptoribus Hist. Philosophicæ pag. 319. qvi Justiniani ætate hunc celebrem fuisse affirmat. Fallitur qvoqve Tiraqvellus qvi lib. de Nobilitate pag. 232. notat Eunapium Aëtii Medici qvi sub Constantino Magno Medicorum ante se dicta conjunxerit, vitam descripsisse, nam Oribasii ex qvo multa hausit Aëtius, non Aëtii cujus ne verbo meminit, vitam Eunapius scripsit. Cæterum juniores Oribasio scriptores pauci ab Aëtio laudantur, neqve mihi constat qvo argumento ad Justiniani ætatem illum Jonsius detrudat, nisi ut suspicor qvod apud Cagnatum legit, dignitatem Comitis ὀψικίου * qvæ scriptori huic in manu exaratis qvibusdam libris tribuitur, apud idoneos auctores vix ante ætatem Justiniani reperiri, uti post illam reperitur sæpe, apud Theophanem, & in historia Miscella. At ex eo ipso qvod Oribasii scripta laudat, non Constantino Magno modo, sed etiam Aëtio hæretico se prodit juniorem, nam ille Medicinam qvidem fecit & ipse, sed ante Juliani imperium: sub qvo, vel post qvod, Oribasius scripsit. Præterea satis distinguitur ab eo præclari operis Medici auctor, qvod illud veterum nemo tribuit hæretico, ubi de illo sermo est. At hic scriptor in qvibusdam Codicibus MSS. Cornario & Cangio teste diserte vocatur Ἀέτιος Ἀμιδηνὸς, Κόμης τοῦ ὀψικίου, cum hæreticum Syrum patria & Antiochenum omnes, nemo Mesopotamium, nemo Amidenum, † nemo Opsicii Comitem appellet. Christianum se perspicue testatur tetrabiblo 2. lib. 4. cap. 50. sed non minus superstitiosum qvam Christianum. Nam ad educendam si qvis incautus hauserit spinam, svadet apprehenso ægri gutture dicere: *Blasius Martyr & servus CHristi dicit, aut ascende aut descende.* Præceptorem suum

* Amplissimum fuit Θέμα ὀψικίου sive *Asia provincia* cui præsidii loco imponebatur *Legio obseqvii* h. e. militum qvi Imperatorem ordinis tuendi & honoris causa præibant. Huic Θέματι & Legioni Ὀψικίου Comes præfuit, de qvo consulendus Constantinus Porphyrogenitus libro 1. de thematibus pag. 9. qvi docet illud à mari & sinu Astaceno & à promontorio Dascilio ad Tritonem usqve & montes Sigrianæ atqve Prœconesum ad ipsam qvoqve Abydum, Cyzicum & Parium se porrexisse. Vide & Cangium in glossario utroqve, Vulcanium ad Constantinum p. 63. Acta Sanctor. Tom. 1. Junii pag. 760. & Montfauconi Diarium Italicum p. 78.

† *Abydenum* pro *Amideno* suspicatur Cagnatus, sed contra fidem MSS. & Photii Cod. 221.

ſuum nomine præterito, laudat tetrabibl. 1. lib. 2. cap. 175. ſed illum Lucium vocat tetrab. 4. lib. 3. pag. 761. cum Aëtii hæretici Magiſter à qvo Medicinam didicit, dictus ſit Sopolis, ut ſupra notare me memini. Alexandriæ ſe verſatum & oleum nardinum & ſalcæ ibi ſe paraſſe innuit aliqvot locis libri primi p. 22. 23. 63. unde in illa urbe, qvæ claris Medicorum nominibus celebratisſima fuit, ſtudiorum gratia vixiſſe colligit Conringius lib. 1. de Hermetica Medicina cap. 9. Ex Coele Syria prope Hierichuntem ſe gagatem attuliſſe ſcribit pag. 68. Diviſio librorum eſt ab ipſo auctore, non autem horum in tetrabiblos digeſtio, qvam Photius Cod. 221. Bibl. ignorat, librorum ſedecim argumenta referens. Qvisqvis eſt illius auctor diviſionis (nam in MS. Codice reperiſſe ſe eam Cornarius teſtatur) ſecutus eſt exemplum Thraſylli, qvi ſcripta Platonis ſic per tetralogias, ut Porphyrius Plotini diſſertationes enneadibus diſtinxit. Aëtius ipſe ſuos libros laudans ſemper librorum numeros memorat, *quintum, octavum, decimum tertium, decimum quartum, quintum decimum* nusqvam tetrabiblorum facit mentionem.

Aëtii Medici editiones.

Operis titulus apud Photium eſt: *Βιβλίον ἰατρικὸν ἐν λόγοις ιϛʹ. Opus Medicum, libris XVI.* Pro qvo Cornarius inſcripſit *Medicinam è veteribus contractam*, non male, qvod ad pharmacorum inprimis tum ſimplicium tum compoſitorum notitiam & rationem univerſum medendi attinet, nam cæteras artis ſalutaris partes minus attigit. *Crede mihi*, inqvit Cornarius, *quisquis es rerum Medicarum ſtudioſe, ſi totum Galenum contractum, ſi totum Oribaſium explicatum, ſi Paulum* (Æginetam) *ampliatum, ſi omnes veterum ſpeciales tum per pharmaca, tum per chirurgiam aggresſiones ad omnes affectiones in ſumma habere voles, Aetium habes, unde totum hoc petere ac ferre potes.* Singulorum librorum argumenta uberius Photius, brevius Geſnerus in Bibliotheca perſeqvitur. In Codice MS. Cæſareo hæc nota præmittitur: *ἐν μὲν τῷ πρώτῳ καὶ δευτέρῳ λόγῳ σύνοψίς ἐστι τοῦ περὶ τῶν ἁπλῶν φαρμάκων Γαληνοῦ, καὶ τοῦ περὶ τροφῶν δυνάμεων.* Deinde: *σύνοψις τῶν τριῶν βιβλίων Ὀριβασίου, λέγω δὴ τῶν πρὸς Ἰουλιανὸν, καὶ τῶν πρὸς Εὐστάθιον, καὶ τῶν πρὸς Εὐνάπιον. Καὶ τῶν Θεραπευτικῶν βιβλίων Γαληνοῦ καὶ Ἀρχιγένους καὶ Ῥούφου, καὶ ἑτέρων τινῶν ἀρχαίων ἐπισήμων.*

Græce tantum priores octo libri hactenus viderunt lucem, ex Asulani & Aldi officina Venet. 1534. fol. Cæteri octo posteriores, MSS. fuere in Bibl. Renati Moreau, teste Labbeo pag. 212. Bibl. novæ MStor. atqve in variis Bibliothecis supersunt, ut in Cæsarea, teste Lambecio VI. pag. 102.

Latine Janus Cornarius primum edidit libros sex *ab octavo usque ad decimum tertium*, solorum illorum Codicem Græcum MS. nactus. Nonnulla perperam expressa castigat Cornarius ipse in commentariis suis ad Galeni libros de medicamentis κατὰ τόπους.

Hinc *Jo. Baptista Montanus* Medicus Veronensis primos septem, nec minus tres posteriores ex sua versione addidit, atqve ita universos XVI. junctim vulgavit Basil. 1535. fol. apud Froben.

Deinde *Janus Cornarius* totum opus de integro vertit Francofurti ubi tunc medicum agebat A. 1541. atqve ex sua versione ad duo exemplaria exacta & ad Galeni ac Pauli Æginetæ lectionem collata edidit Basil. 1542. fol. optans non modo à Montano idem fieri, sed etiam ab *Andrea Lacuna* Hispano, qvi aliqvot versionis Montani, & Cornarii loca perstrinxerat. Hunc enim Lacunam tangunt verba: *Atque utinam etiam hi qui ex Hispanis altas de montibus umbras nobis utrisque offundunt, & in alienis libris ingeniosi sunt, huc incumberent, ut similem, aut potiorem (qualem ostentant) operam præstarent: plenis buccis studium hominum collaudarem. Jam quod illos facere juvat, nemini prodesse video. Et revera in quatuor versibus, si quando aliquid è suo exemplari velut potiore citat ille, plures errores in convertendo admittit, quam integro sermone prioris editionis inveniuntur. Deinde levissima quæque & nullius momenti notat: verum ubi nodus aliquis incidit, ibi transilit uelut angue conspecto, & nihil hîc secat Tenedia ipsius bipennis. Sed huc progredi nolebam: hoc volebam expetendum mihi videri ut & ex Hispanis Latina Aëtii translatio extaret, quo sic studiosi Medici vel auctam vel decurtatam aut etiam corruptam lectionem diversorum Græcorum exemplarium cognoscerent.* * Recusa Cornarii interpretatio est Basil. 1549. fol. atqve inter Medicos Principes Henrici Stephani, Genev. 1567. fol. Extant & editiones duæ Lugdunenses A. 1549.

* Prodiit deinde Lacunæ Epistola Apologetica ad Cornarium, Lugd. 1554. 8. qva plures ejus in interpretatione admissas hallucinationes exagitat.

A. 1549. fol. & 1560. 12. in qvibus ad duos primores libros de simplicibus medicamentis accessere scholia *Hugonis Solerii* Sanionensis. Conferendus qvoqve ad illos duos libros, Simeonis Sethi opusculum περὶ τροφῶν δυνάμεων, de qvo infra, lib. VI. Excerpta ex Aëtio leguntur in Collectionibus scriptorum de balneis & de febribus Venet. 1553. fol. 1576. fol. *Jo. Brodæi* notæ in octo priores Aëtii libros fuere MSS. in Bibliotheca Isaaci Vossii.

Index scriptorum ab Aëtio Medico laudatorum.

compositus à me ad paginas editionis Latinæ H. Stephani.

* Antylli nomen pro Antalo reponendum in Bibl. Coisliniana pag. 598.

Me-

Petrus

Anteqvam de Aëtio Medico dicere desino, juvat annotare, qvod re accuratius expensa jam mihi videntur verba Cornarii qvæ

supra pag. 321. exhibui, non respicere Andream Lacunam, sed *Christophorum Horozco* sive *Horoscium*, qvi Basil. 1540. 4. annotationes in interpretes Aëtii Montanum & Cornarium edidit, & cujus nomen ad *altas* qvas loqvitur Cornarius, *de montibus umbras* manifeste alludit. Usus is est Codice Aëtii Græco Pintianeo.

Aëtii Cappadocis mentio in Græca editione Pauli Æginetæ, cujus liber qvartus his verbis incipit: ὀρθῶς οἶμαι τὸν Καππαδόκην Ἀέτιον εἰπεῖν, μείζονα τῶν νόσων χρῆναι τὴν τῶν βοηθημάτων ὑπάρχειν δύναμιν, καὶ διὰ τοῦτο μὴ δύναθαι τυγχάνειν ἰάσεως τὸν ἐλέφαντα. Sed sunt hæc Aretæi verba lib. 2. de curatione morborum diuturnorum cap. ult. Itaqve & Aretæi nomen pro Aëtio reponendum pulchre suboluit Tiraqvello lib. de nobilitate, atqve in Latina Æginetæ versione qvam dedit Cornarius, Aretæi nomen pro Aëtio legitur. De Aretæo hoc Cappadoce dixi lib. IV. cap. 3.

Aëtii cujusdam τὴν περὶ ἀρεσκόντων τοῖς φιλοσόφοις συναγωγὴν *collectionem eorum quæ Philosophis placuerunt*, laudat Theodoritus, atqve ex illa qvemadmodum ex Plutarchi & Porphyrii libris ejusdem argumenti nonnulla referre se ait libro II. & IV. atqve V. de curatione Græcarum affect. Hunc Aëtium Ethnicum fuisse ex eodem Theodorito colligere licet, qvoniam ejus auctuitatem ubi adversus Ethnicos scribit, illis opponit, ne videatur Philosophis injuriam facere qvorum dissidia & opiniones ineptas perseqvitur. Fuit itaqve Aëtius iste ab hæretico pariter, Medicoqve diversus, qvos ambos certum est è Christianis extitisse.

Aëtium ἔφορον Palæstinæ memorat Philostorgius III. 12. Hic est Aëtius Lyddæ sive Diospolis Episcopus, qvi cum Ario fecit ut patet ex ejus Epistola apud Theodoritum lib. 1. Histor. Eccles. cap. 5.

Aëtius præfectus CPolitanæ urbis, in Ecclesia cultro sub libello supplice occultato percussus A. C. 419. Chron. Paschale pag. 310.

Omitto Aëtium ὑποστράτηγον sub Joanne (qvi post Honorium extinctum tyrannidem in Occidente occupavit A. C. 424.) & deinde reconciliatum Valentiniano Imp. Comitisqve dignitatem assecutum, & qvater Consulis qvoqve: sed qvi conservator licet Imperii, post magnas res gestas suspectus, ejusdem Imperatoris gladio, lacrymabile fatum clausit A. 459. De hoc satis multa Annalium scriptores.

De

De Aëtio sive Etio Archidiacono Paris. qvi in Concilio Parisiensi A. C. 577. causæ Prætextati Remensis Archi Ep. adfuit, vide Gregorium Turonensem V. 18. De Aëtio eunucho, gratioso apud Augustam Irenem, qvi Imperium fratri suo Leoni Clocæ paraturus impedivit ne Irene Carolo Magno nuberet, annalium scriptores ad A. C. 802.

Aëtium Sicanium qvoqve ingerit Hendreichius in pandectis Brandenburgicis, ex cujus & aliorum libris excerptum sit scriptum περὶ μελαγχολίας, qvod inter Galeni opera legitur Tom. 4. edit. Græcæ Basil. pag. 496. Sed non dubium est Aëtium illum eundem esse cum Aëtio cujus libros XVI. de re Medica habemus. In titulo autem libri de atra bile qvi Galeno perperam tribuitur, legendum: Ἐκ τῶν Γαλήνου, καὶ Ῥούφου καὶ Ποσειδωνίου καὶ Ἀετίου, non ut editum est ἀπὸ Σικαμίου τοῦ Ἀετίου.

Aëtium deniqve qvendam Labeonem idem Hendreichius nobis effinxit. Verum is est Accius sive Attius, de qvo Scholiastes ad illud Persii Sat. I. 50. *Non hic est Ilias Atti ebria veratro: Accius Labeo Iliadem Homeri versibus fœdissime composuit.*

X. Cæteri sæculo IV. Hæretici sunt:

AERIUS Monachus cum Ario sentiens, & amicus Eustathii Sebasteni, à qvo presbyter in minore Armenia constitutus Episcopatum ei invidere cœpit, contenditqve presbyterum dignitate & ratione muneris neqvicqvam inferiorem esse Episcopo, * ut narrat Epiphanius hæresi 74. ut omittam alia qvæ de eo Damascenus hæresi 74. Philastrius c. 72. Augustinus & auctor Prædestinati cap. 53. & Zonaras apud Cotelerium Tom. 3. monument. pag. 470. Apud eundem Damascenum Tom. 1. Coteler. pag. 325. pro τῶν ὀνομαζομένων Ἀρειανῶν puto legendum Ἀερειανῶν. Qvod postea vidi etiam probari Clarissimo Viro Mich. le Qvien Tom. 1. Opp. Damasceni pag. 109. Scripta Aërii nulla memorata reperi.

* Non minus peccabat Aërius usum Ecclesiæ sua ætate improbans & Episcopos contemnens, qvam ab Aërii hæresi alieni sumus nos qvi illud inter Episcopos & Presbyteros discrimen ab Ecclesia induci potuisse & inductum esse libenter agnoscimus, at Apostolorum ætate adhuc ignoratum fuisse nobis persvademus. Vide D. Joach. Hildebrandi discussionem hæreseos Aërii qvæ Protestantibus impingitur. Helmstad. 1656. 4. Balthas. Bebelium Sec. IV. Tom. 2. pag. 1134. seq.

APOLLINARIS, Dimoeritarum, ſive Apollinariſtarum auctor, de cujus ſcriptis dixi volumine ſuperiore, capite XVI. Nunc tantum addo, ejusdem, qvemadmodum & POLEMONIS, ** qvi Apollinaris diſcipulus fuit, fragmenta qvædam exſtare in Actis Concilii Lateranenſis, habiti Romæ contra Monothelitas A. C. 649. Tom. 2. edit. Binianæ parte 2. pag. 468. Plura Apollinaris fragmenta etiam ex Epiſtolis ad *Serapionem* & *Dionyſium* nec non è libro ad *Flavianum* & alio contra *Diodorum*: & fragmenta Apollinariſtarum VALENTINI atqve TIMOTHEI Epiſcopi Beryti, extant apud Leontium libro contra fraudes Apollinariſtarum, T. IX. Bibl. Patrum edit. Lugd. pag. 707. ſeq. Ubi etiam mentio AGAPINI, CATAPHRONII, DIODORI, HOMONII, JOBII, PAREGORII, URANII ex eadem ſchola. De alio Apollinaris diſcipulo VITALI Epiſcopo, † vide Epiphanium LXXVII. 20--23. qvi vehementer dolet Apollinarem errore illo abreptum, virum præſtantiſſimum & literis apprime excultum, etiam ne aſſentiretur Ario, exilium libenter paſſum. vid. p. 1018. Inter Apollinaris diſcipulos fuit etiam DIONYSIUS qvidam, eumqve eſſe qvi ſub Dionyſii Areopagitæ nomine ſcripta ſua ſuppoſuit, haud incredibilis ſuſpicio eſt præſtantiſſimi Stillingfleeti, de qva dixi Volumine V. cap. 1. pag. 5. ubi etiam de TIMOTHEO, itidem Apollinaris diſcipulo, cui Dionyſius ille ſua dicavit. Ab hoc Timotheo ſcriptam Hiſtoriam Eccleſiaſticam memorat Leontius Byz. lib. 3. contra Neſtorium & Eutychem p. 698. *ſi quis in manus ſumat Eccleſiaſticam Hiſtoriam quam Timotheus, Apollinaris diſcipulus compoſuit, nullum alium finem tanti laboris propoſitum ipſi reperiet, quam commendationem Apollinarii, quam ex eo collegit quod ab ipſo & ad ipſum infinitæ Epiſtolæ ſcriptæ & reſcriptæ eſſent.*

COLLUTHUS Alexandrinus Presbyter, Arii æqvalis, & cum ipſo aliorum hæreticorum placitorum diſſeminator, licet ejus ſectam diuturnam fuiſſe negat Epiphanius LXIX. 2. p. 728. Qvantum ex Philaſtrio cap. 78. & Auguſtino atqve auctore Prædeſtinati hæreſi

** De hoc Polemone Eulogius apud Photium Cod. 230. pag. 230. pag. 447. ſeq. & S. Maximus Tom. 2. pag. 94. & 90. ubi ejus ἀντιῤῥητικὸν adverſus SS. Patres, & Epiſtolam ſextam ad Timotheum Apollinariſtam laudat.

† Jac. Baſnage Epiſtola de hæreſi Apollinaris pag. 51. ſeq. & illuſtriſſimus Vir H. Noris de uno in S. Trinitate paſſo pag. 45.

resi 65. colligitur, diversum à DEO induxit principium ποιητικὸν malorum, atqve adeo visus suffragari Manichæo. Confer Petavium dogmat. Theol. Tom. 2. pag. 36. seq. In Concilio Alex. A. 324. depositus, & ante A. 340. defunctus Colluthus fuit. Vide Tillemontium Tom. VI. pag. 231. Pro Colluthians apud Honorium male *Colicianorum* nomen legitur. Ab hoc diversus & junior Colluthus hæreticus Monophysita & Severianus, cujus fragmenta qvædam leguntur in Actis Concilii Lateranensis A. 649. Tom. 2. Binii, parte 2. pag. 468. ex ejus satisfactione pro Theodosio Alexandrino hæretico & ex rescriptis contra Themistium Agnoëtam pro eodem Theodosio.

HIERACAS Leontopolitanus, Ægyptius, auctor Hieracitarum, lingvæ Græcæ atq; pariter patriæ Ægyptiacæ, nec non Medicæ artis & Astronomiæ atqve aliarum scientiarum peritus, ut ex ejus λόγοις apparere testatur Epiphanius LXVII. 1. qvi mox mentionem facit ejus ἐξηγήσεων in libros Veteris & Novi Testamenti. Sed & prolixam ab eodem πραγματείαν sive commentationem de Spiritu S. compositam esse refert pag. 711 seq. qvod ex Epiphanio repetit etiam Nicetas IV. 34. thesauri Orthodoxæ fidei. Præterea commentarios allegoricos in Hexaëmeron Græce & Ægyptiace, & Psalmos novitios sive νεωτερικούς. Cum Epiphanius ista scriberet A. C. 375. jam obierat Hieracas major nonagenario, cum ad obitum usqve calligraphi artem exercuisset. Vide pag. 712. Vetus Testamentum non recepisse, legas apud Athanasium contra hæreses Tom. 1. pag. 1083. licet Vetere & Novo Test. uti scribit Damascenus hæresi 67. Divinæ naturæ divisionem in Filio inducere est visus Hieracas, οὐδ' ὡς Ἱερακᾶς λύχνον ἀπὸ λύχνου, ἢ ὡς λαμπάδα εἰς δύο. Arius Epistola ad Alexandrum, apud Athanas. de Synodis Tom. 1. pag. 885. Epiphanium LXIX. 7. & Hilarium VI. de Trin. De Hieracitis locus insignis Joannis Carpathii Episcopi, ex MS. opere de Anachoretis, productus à Cangio in appendice ad Glossarium Græcum: πλανᾷ αὐτὸν ἀπὸ τῆς ἀληθοῦς πίστεως, καὶ ἄγει αὐτὸν εἰς τὸ φρόνημα τῶν λεγομένων Ἱερακιτῶν, οἵτινες λέγουσι, μὴ ἀνθρώπινον σῶμα ἀνειληφέναι τὸν Σωτῆρα, μήτε ἐγείρεσθαι τὸ ἡμέτερον σῶμα ὃ περικείμεθα. Καὶ ὅτι τρεῖς εἰσιν ἀρχαὶ, Θεὸς καὶ Ὕλη καὶ Κακία. Ἐξ ὧν κατασκευάζεται, μηδὲ ἐνηνθρωπηκέναι τὸν Λόγον, καὶ τέλειον ἀνηλῆφθῆναι ἄνθρωπον, μήτε μὴν

 σώ-

σώζεσθαι, τὸ εἶναι ἕνα τῶν πάντων αἴτιον. *In errorem abripit eum à recta fide & abducit ad sententiam Hieracitarum, qui ajunt à Salvatore non esse assumtum corpus, neque corpus nostrum quo sumus induti resurgere. Et tria esse Principia DEum, materiam & malitiam. Ex quibus consequitur nec Verbum factum esse hominem, neque perfectum hominem suscepisse, nec salvum teneri dogma quod una sit omnium causa.*

LUCIUS ὁ δεύτερος Ἄρειος Nazianzeno Orat. XXIII. pag. 417. ab Arianis in Samosatenam primum, deinde in Alexandrinam sedem, Petro Athanasii successore detruso, evectus A. C. 371. de cujus truculentia in Catholicos meminit Socrates IV. 36. Epiphanius LXXIII. 38. pag. 886. & LXVIII. 10. pag. 726. seq. & uberius Petrus ipse in Epistola apud Theodoretum IV. 22. Hist. ad qvam addendæ notæ Georgii Henschenii in Actis Sanctor. Maji Tom. 3. pag. 207. seq. Anno 375. adhuc sedisse constat ex Epiphanii LXVIII. 10. Postea iterum exturbatum Lucium CPolis excepit, ut narrat idem Socrates IV. 37. hinc CPoli etiam excedere coactus est una cum Demophilo A. 380. Niceph. XII. 8. Ex hujus Lucii sermone de Paschate pauca qvædam referuntur in Actis Concilii Romani Lateranensis sub Martino I. habitæ A. C. 649. Tom. 2. edit. Binianæ pag. 466.

MACEDONIUS, sed cujus nulla scripta memorari memini, Episcopus ab A. C. 343. CPolitanus, A. 361. depositus & in Concilio CPolitano qvod inter Oecumenica secundum est, damnatus A. 381. Hunc de Patre & Filio similia cum Catholicis sensisse scribit Ratramnus lib. 2. contra Græcos cap. 2. at enim noluit qvidem Macedonius cum Arianis creaturam affirmare, qvem Filium nuncupat S. Scriptura, tamen ὁμοιούσιον tantum cum Semi Arianis * etiam non ὁμοούσιον Patri illum esse docuit, ut ex Theodorito II. 2. Hist. & aliis veteribus scriptoribus patet. Spiritum S. vero κτίσμα esse & ποίημα haud erubuit profiteri, ut post alios plurimos tradunt Jo. Zonaras apud Cotelerium III. monument. p. 465. & Photius Epist. 1. pag. 6.

MARCELLUS Ancyranus circa A. C. 373. demum, biennio anteqvam Epiphanius adversus hæreses scriberet, obiit. Facere

* Vide Epiphanium LXXIII. 23. & 27. pag. 870. & 875. ubi Macedonium semi Arianis accenset. Confer qvæ idem de Pnevmatomachis hæresi LXXIV.

cere cum Sabellio, licet negaret, ** visus atqve ideo in Synodo CPol. A. C. 336. depositus, sed in Sardicensi A. 347. restitutus est. Vide Epiphanium hæresi LXXII. qvi ejus expositionem fidei pag. 842 seq. & Epistolam de fide qva se Julio Episcopo Romano purgare voluit, servavit pag. 834-836 Contra Marcellum scripsit non modo *Acacius* Cæsareensis ex qvo idem Epiphanius pag. 838-842. sed & *Basilius* Ancyranus teste Hieronymo cap. 89. & Svida Βασίλειος: tum Acacii decessor *Eusebius*, de cujus qvinqve libris contra Marcellum dixi Volumine sexto cap. 4. pag. 92. ubi etiam de prolixo Marcelli opere adversus Asterium Sophistam & alios Arianos, ex qvo fragmenta apud Eusebium supersunt. Gregorii Nysseni Epistola ad Sebastenos qvæ Apologiam de receptis in communionem Marcellianis continet, edita est à Laur. Alexandro Zaccagnio in collectaneis monumentorum Veterum pag. 358.

Arii fautores, principio proditæ hæreseos.

Achilles presbyter.
Aëtius Diospolitanus Episcopus.
Aithalus presbyter.
Ammon sive Parammon Diaconus.
Antonius Tarsensis.
Arius presbyter (diversus ab Ario hæresiarcha.)
Asterius Sophista.
Athanasius Anazarbensis.
Auxentius Mediolanensis.
Cajus Pannonius.
Cares Presbyter.
Carponas presbyter.
Ethales, Ἐθάλης, presbyter.
Eudoxius Germaniciæ Episcopus. Eu-

** De SABELLII hæresi doleo intercidisse dissertationem qvam promisit B. Doctor meus Tho. Ittigius in appendice de hæresiarchis Apostolicæ ætatis pag. 432. Duos fuisse Sabellios υἱοπατορίας & ταυτουσίας propugnatores, unum Libycum sive Afrum, alterum Pentapolitanum Episcopum, scribit Timotheus presbyter de receptione hæreticorum, editus à Cotelerio III. monument. pag. 385. Sed Libycus ab illo Pentapolitano neutiqvam diversus est, qvi hæresin præceptoris sui Noëti disseminare latius cœpit A. C. 257. ut notarunt Benedictini notis ad S. Ambrosium Tom. 2. pag 445. Petavius dogm. Theol. Tom. 2. pag 33. seq. & Rev. Christianus Wormius in Historia Sabellianismi edita Francof. 1696. 8. capite 3. Idem de Marcello Ancyrano videndus capite 5.

Eusebius Cæsareensis Episc.
Eusebius Nicomediensis Episc.
Eustathius Sebastenus.
Euzoius Antiochenus.
Gregorius Beryti Episc.
Georgius Alexandrinus atqve inde Arethusæ presbyter, ac deniqve Episcopus Laodicenus.
Helladius Diaconus.
Irenæus Diaconus.
Julianus Diaconus.
Julius Diaconus qvi cum Ario subscripsit Epistolæ apud Epiphan. LXIX. 7.
Leontius Antiochenus.
Lucius Diaconus.
Macarius Diaconus.
Marcus Alexandrinus.
Maris Episcopus Chalcedonensis.
Menas Diaconus.
Menophantus Ephesi Episc.
Menophilus.
Narcissus Neroniadis sive Irenopolis in Cilicia Episcopus.
Parammon sive Ammon Diaconus.
Patrophilus Scythopolitanus Episcopus.
Paulinus Tyri Episcopus.
Pistus presbyter Mareotis, & deinde Arianorum Episcopus Alex.
Saras sive Seras presbyter ac deinde Episcopus Paretoinensis in Libya.
Sarmatas presbyter.
Secundus Episcopus Ptolemaidis Pentapolitanus.
Serapion Diaconus.
Sisinnius Libycus.
Theodotus Laodicenus Episcopus.
Theognis Nicænus Episc.
Theonas Libyæ Episcopus Marmaricensis.
Valens Pannonius.
Ursacius Pannonius.
Zosimus Diaconus.

CAPUT

CAPUT XXIV.

De aliis ſæculi IV. Scriptoribus, hactenus indictis.

ACACIUS luſcus, Euſebii A.C. 339. defuncti in Epiſcopatu Cæſareenſi ſucceſſor librorumqve hæres, ſed in fide mire inconſtans & jam ſemiArianorum jam Anomœorum promachus, jam Nicæni ſubſignator Symboli, obiit circa A.C. 366. Vide Tillemontium Tom. VI. memoriar. Hiſtoriæ Eccleſ.

Hujus Acacii expoſitio fidei in Synodo Seleucienſi A.359. edita, cujus meminit Svidas in Ἰωβιανὸς, exſtat apud Epiphan. LXXIII. 25. cui ſubſcripſere:

Apollonius Epiſcopus Oxyrinchi.
Arabion, Adraorum, Ἀδρaῶν in Arabia.
Augarus Cyri Euphrateſiæ.
Auguſtus Euphrateſiæ.
Barochius Arabiæ.
Baſilius Cauniorum Lydiæ.
Chariſius Azoti.
Cyrion, Doliches Epiſcopus.
Eliſſæus, Diocletianopolitanus.
Evagrius Epiſcopus Mytilenes inſularum.
Eudoxius Epiſcopus.
Euſebius Sebaſtenus in Palæſtina.
Euſebius Seleucienſis in Syria.
Euſtathius Epiphaniæ Epiſcopus.
Euſtathius Pinarorum & Didymorum.
Eutychianus Patarorum in Lycia.
Eutychius Eleutheropolitanus.
Exereſius Geraſorum.
Georgius Alexandriæ.
Germanus Petrarum.

Heliodorus Sozusæ Pentapolis Episcopus.
Irenæus Tripolitanus in Phœnicia.
Leontius Lydiæ.
Magnus Themisorum in Phrygia.
Pancratius Pelusii.
Paulus Emesenus.
Petrus Hippi Palæstinæ.
Philicadus Angustadorum in Phrygia.
Phœbus Polychalandæ Lydiæ.
Ptolemæus Thmueos Augustonices.
Pollux provinciæ secundæ Libyæ.
Serapion Antipyrgi Libyæ.
Seras, Σέρας Paratonii Libyæ.
Stephanus Ptolemaidis Libyæ.
Theoctistus Ostracines.
Theodosius Philadelphiæ Lydiæ.
Uranius Tyri.
Zoilus Larissæ Syriæ.

De cæteris Acacii scriptis dixi supra in Eusebio Tom. VI. hujus Bibl. pag. 31. ubi & de aliis Acaciis. Fuit eodem tempore Acacius qvoqve Cæsareensis Sophista Ethnicus, Libanii amicus eloqventia illum etiam superaturus, nisi juvenis obiisset, de qvo Eunapius pag. 135. seq. & Svidas in Λιβάνιος. Sed occasione Acacii Cæsareensis Episcopi juvat hoc loco syllabum Cæsareensium Episcoporum subjicere qvalem ex Actis Conciliorum V. C. Hadrianus Relandus in Palæstina sua lib. 3. pag. 676. seq. exhibuit. Præmittam autem illi locum de antiqvioribus Cæsareensibus Episcopis, qvi exstat in Constitutionibus Apostolorum Clementinis lib. VII. cap. 46. Καισαρείας δὲ τῆς Παλαιστίνης πρότερον μὲν Ζακχαῖος ὁ ποτὲ τελώνης, μεθ' ὃν Κορνήλιος, καὶ τρίτος Θεόφιλος. Ad qvæ verba Cotelerius: *Concordant in* Zacchæo *alia Clementi pariter adscripta, itemque Rufinus præfatione ad recognitiones, ac hæresiographus Sirmondianus, hæresi* 11. & 13. *In* Cornelio *Martyrologia, nec non Egesippus tractatu de distantiis locorum terræ sanctæ.* Theophili *autem Episcopi, hujus aut alterius, ad quem Evangelista Lucas scripserit, mentio fit ab Isidoro, Originum libro* 6. *cap.* 2. *Verum Pseudo Clementis Apocryphos libros aut non legit, aut potius lectos sprevit Eusebius Cæsariensis, alias tanta Ecclesiæ suæ ornamenta nequaquam in Operibus suis omissurus.* Epi-

Episcopos Cæsareæ hos invenio in actis Conciliorum commemoratos:

THEOPHILUM, qvi actis concilii Cæsareensis, habiti anno æræ Christianæ 198. subscripsit. Vide Eusebium *Histor. Eccles.* V. 23. Hieron. cap. 43. Catalog. & Stephani Baluzii novam collectionem conciliorum Parisiis editam anno hujus sæculi septimo pag. 13

AGRICOLAUM. Hic subscripsit concilio Ancyrano habito anno 314. Vide *tomum* I. conciliorum generalium pag. 1475. At alii Agricolam hunc non agnoscunt, sed seriem episcoporum à Theoctisto ad Eusebium ita texunt: THEOCTISTUS, DOMNUS, THEOTECNUS, AGAPIUS, EUSEBIUS. Confer Eusebii *Histor. Eccles.* VI. 19. & VII. 14.

EUSEBIUM, * ab amicitia martyris Pamphili dictum, virum scriptis clarissimum. Hic subscripsit concilio Palæstino habito anno 318. Vide Baluzii novam collectionem conciliorum p. 23. Subscripsit & concilio Nicæno. Vide tom. II. conciliorum general. pag. 51.

ACACIUM. Hic successit Eusebio. Theophanes in Chron. Ἀπέθανεν (Εὐσέβιος) Ἀκάκιον μαθητὴν καὶ διάδοχον τοῦ θρόνου Καισαρείας ἐάσας. Hieronymus Epist. ad Minervium: *Acacius Cæsareæ quæ prius turris Stratonis vocabatur, post Eusebium Pamphili episcopus.* Hic subscripsit conciliabulo Seleuciensi anno 359. (Vide Epiphanium *Hæres.* LXXIII. pag. 874. aut Baluzii supplement. Concilior. pag. 66.) & Concilio Antiocheno anno 363. Vide Socratis *Histor. Eccles.* III. 25. aut *tom.* II. concilior. pag. 828. Hujus & Euzoii studium in instauranda celebri bibliotheca Cæsareensi, qvam Pamphilus dedicaverat, laudat Hieronymus in Epist. ad Marcellam & in catal. script. Ecclesiasticorum. Laudat plus semel codicem Evangelii Matthæi, Chaldaïco & Syro sermone, sed Hebraïcis literis conscriptum, qvi in illa Bibliotheca erat. Hinc discimus Evangelia Matthæi Hebræa qvæ circumferuntur esse commentitia. Chaldaïcum Syrumqve erat id qvod citat Hieronymus, sed Hebraïcum appellat, qvod literis esset conscriptum Hebræis. Vide eum l. III. *dial. adversus Pelagianos*, p. 533.

 (De

* Ante Eusebium perperam scribunt Episcopatu Cæsareensi functum Pamphilum Martyrem, Jvo Carnotensis & Petrus de Natalibus.

(De Acacii successore Euzoio ita Epiphanius LXXIII. 37. p. 885. Ἐξ ἀυτῶν γὰρ Ευζώϊος &c. *Ex hoc enim grege Cæsariensis EUZOIUS prodiit illorum* (Semiarianorum) *discipulus, qui post Acacium sedi illi præfuit, cum ante PHILUMENUS à Cyrillo Hierosolymitano in illa constitutus fuisset, ac deinde CYRILLUS senex ibidem ab Eutychio collocatus, ac demum GELASIUS ab Cyrillo Hierosol. cujus sororis erat filius, rursus esset impositus. Cum enim hi tres illis ordinati forent, & ob mutuas simultates dignitate cessissent, postmodum EUZOIUS sedem illam obtinit.* Hieronymus de Scriptor. E. cap. 113. *Euzoius apud Thespesium Rhetorem, cum Gregorio Nazianzeno Episcopo adolescens Cæsareæ eruditus est: & ejusdem postea Urbis Episcopus plurimo labore corruptam Bibliothecam Origenis & Pamphili in membranis instaurare conatus est. Feruntur ejus varii multiplicesque tractatus, quos nosse perfacile est.* Idem cap. 131. *Gelasius Cæsareæ Palæstinæ post Euzoium Episcopus, accurati limatique sermonis, fertur quædam scribere, sed celare.*)

THALASSIUM. Subscripsit concilio Constantinopolitano anno 381. Vide tom. II. concilior. pag. 956.

EULOGIUM. Subscripsit concilio Diospolitano, anno 415. Vide tom. II. concilior. pag. 1532. an forte *Euzoius* legendum?

GLYCONEM. Subscripsit concilio Chalcedonensi per Zozimum, anno 451. Vide tom. IV. concilior. pag. 80. & 787.

IRENAEUM. Mentio ejus fit in actis concilio Chalcedonensi subjectis. Vide tom. IV. concilior. general. pag. 889.

ELIAM. Subscripsit concilio Hierosolymitano anno 536. Vide tom. V. concilior. pag. 284.

JOHANNEM. In actis concilii Constantinopolitani, anno 553. Vide novam collectionem Baluzii pag. 1497. & tom. V. concilior. pag. 192. & 416.

Alios qvosdam Cæsareæ Palastinæ Episcopos vide apud Sandium pag. 33. appendicis ad nucleum Historiæ Ecclesiasticæ.

ALEXANDER, Alexandrinus ab A. C. 312. ad 326. Episcopus, successor Achillæ fratris, adversarius præcipuus Arii, qvem in Concilio Alexandrino A. 324. & Nicæno A. 325. damnavit post hæresin ipsius variis prius scriptis Epistolis confutatam, qvas cum responsoriis Episcoporum in unum volumen congessit, ut ex Socrate & Sozomeno notavi supra pag. 310. Ex his exstat:

1. Episto-

1. Epistola Encyclica de depositione Arii, apud Socratem lib. 1. cap. 6. Gelasium II. 3. de Actis Concilii Nicæni, (ubi etiam subscriptiones) * tum apud Nicephorum VIII. 8. & in Tripartita I. 13.

2. Ad Alexandrum CPolitanum (sunt qvi Thessalonicensem malunt) τόμος sive Epistola de fide, apud Theodoritum lib. 1. Hist. cap. 4. ubi Valesius verba: πρὸς ὁμώνυμον, male vertit *ad gentilem suum.*

Tales fere septuaginta ad diversos Episcopos (τοῖς πανταχῆ Ἐπισκόποις Sozom. lib. 1. c. 15.) scripsisse refert Epiphanius LXIX. 4. Nominatim ad Macarium Hierosolymitanum Eusebium Cæsareensem, Asclepium Gazæum, Macrinum Jamniensem, Zenonem Tyrium, Philogonum Antiochenum, Eustathium Berrhoënsem.

His accedit 3. qvam è Codice 2417. Regis Christianissimi ** dedit Cotelerius ad Constitutt. Apostol. VIII. 28.

Depositio Arii & eorum qui cum illo, per Alexandrum Archiepiscopum Alexandriæ.

Alexander Presbyteris & Diaconis Alexandriæ atque Mareotæ præsens præsentibus, dilectis fratribus in Domino salutem.

Licèt jam subscripseritis illis quæ ad Arium & Arianos misi, adhortans eos ad negandam impietatem & ad assentiendum sanæ atque Catholicæ fidei, rectamque sententiam vestram ostenderitis, nec non in dogmatibus consonantiam cum Ecclesia Catholica; tamen quia & ad omnes ubique terrarum Comministros de Ariana secta litteras dedi, necessarium censui, ut vos qui-

Καθαίρεσις Ἀρείου καὶ τῶν σὺν αὐτῷ, ὑπὸ Ἀλεξάνδρου ἀρχιεπισκόπου Ἀλεξανδρείας.

Ἀλέξανδρος πρεσβυτέροις καὶ διακόνοις Ἀλεξανδρείας καὶ Μαρεώτου παρὼν παροῦσιν, ἀγαπητοῖς ἀδελφοῖς ἐν κυρίῳ χαίρειν.

Εἰ καὶ φθάσαντες ὑπεγράψατε οἷς ἐπέστειλα τοῖς περὶ Ἄρειον προτρέπων † αὐτοῖς ἀρνήσασθαι μὲν τὴν ἀσέβειαν, πειθῆναι δὲ τῇ ὑγιαινούσῃ ἢ καθολικῇ πίστει, καὶ ἐδείξατε ἑαυτῶν ὀρθὴν τὴν προαίρεσιν, καὶ τὴν ἐν τοῖς δόγμασι συμφωνίαν τῆς καθολικῆς ἐκκλησίας, ὅμως ἐπειδὴ καὶ πρὸς τοὺς ἁπανταχοῦ συλλειτουργοὺς ἐπέστειλα περὶ τῶν περὶ Ἄρειον, ἀναγ-

* In Gelasio subscribuntur nomina 33. Presbyterorum, & Diaconorum 29. sed in nova Athanasii editione Tom. 1. pag. 401. habes nomina presbyterorum 36. & Diaconorum 44.

** Exstat & in Cæsarea Bibl. teste Lambecio III. pag. 87.

† f. αὐτοὺς.

ναγκαῖον ἡγησάμην, ὑμᾶς μὲν τοὺς τῆς πόλεως κληρικοὺς συναγαγεῖν, ὑμᾶς δὲ τοὺς ἀπὸ τοῦ Μαρεώτου μεταπέμψασθαι, μάλιστα ὅτι καὶ ἀφ' ὑμῶν Χάρης καὶ Πιστὸς πρεσβύτεροι, καὶ Σαραπίων, καὶ Παράμμων, καὶ Ζώσιμος, καὶ Εἰρηναῖος διάκονοι, ἐπηκολούθησαν τοῖς περὶ Ἄρειον, καὶ ἠγάπησαν σὺν αὐτοῖς καθαιρεθῆναι· ἵνα καὶ τὰ νῦν γραφόμενά γνῶτε, τήν τε ἐν τούτοις συμφωνίαν ἑαυτῶν ἐπιδείξησθε, καὶ τῇ καθαιρέσει τῶν περὶ Ἄρειον καὶ τῶν περὶ Πιστὸν σύμψηφοι γένησθε. Πρέπει γὰρ τὰ παρ' ἐμοῦ γραφόμενα γινώσκειν ὑμᾶς, καὶ ἕκαστον ὡς παρ' αὐτοῦ γραφόμενα, ἐν τῇ καρδίᾳ κατέχειν.

dem civitatis Clericos congregarem, vos vero qui de Mareota eſtis arceſſerem, præcipue cum ex vobis quoque Chares & Piſtus Presbyteri, Serapio, Parammon, Zoſimus, & Irenæus Diaconi, Arianos aſſectati fuerint, atque cum illis deponi voluerint; quo tum quæ nunc ſcriptis mandata ſunt cognoſcatis, tum veſtrum in iis conſenſum demonſtretis, itemque Arii, Piſti, ſociorumque depoſitioni ſuffragemini. Decet enim vos quæ à me ſcripta ſunt ſcire, & unumquemque ea quaſi à ſe eſſent exarata, corde retinere.

Conſtantini M. Epiſtola ſcripta ſub extremum A. 323. Nicomedia ad Alexandrum hunc & Arium extat integra apud Euſeb. II. 64-72. de vita Conſt. & ex parte apud Socratem I. 4. Niceph. VIII. 13. Confer D. Balthaſaris Bebelii diſſ. ad hanc Epiſtolam editam Argentorati 1663. Dannhavveri ſalve Reformatum contra Bergium pag. 171. ſeq. & Tillemontium Tom. 6. memor. pag. 228. qvi Euſebium Nicomedienſem Imperatori ſtylum ſuum commodaſſe in hac Epiſtola ſcribenda ſuſpicatur. De Alexandro altero, qvi S. Athanaſium ſucceſſorem habuit, accurate ut ſolet idem Tillemontius pag. 213-238. & de Alexandro CPolitano T. 7. p. 32. ſeq.

AMBROSIUS Alexandrinus, Didymi auditor, diverſus ab Ambroſio Alexandrino, celebri illo * Origenis ἐργοδιώκτῃ, ſcri-

* Dixi de hoc in Volumine V. hujus Bibl. pag. 272. A. duobus his diverſi 1.) Ambroſius Mediolanenſis Epiſc. de qvo nota vox Theodoſii Imp. apud Theodoritum V. 18. Hiſt. Ἀμβρόσιον γὰρ οἶδα μόνον Ἐπίσκοπον ἀξίως καλούμενον, *Unum Ambroſium novi qui Epiſcopus dici mereatur.* Illum A. C. 398. obiiſſe probat Papebrochius in diſſ. de anno & die mortis S. Ambroſii, qvæ exſtat ante Tomum I. Act. Sanctor. Aprilis pag. XXXVIII. ſeq. De ejus vita ex veteribus videndus Paulinus presbyter (diverſus à Nolano) Ambroſii notarius: tum Metaphraſtes à Benedictinis Græce & Latine editus. E recentioribus Eraſmus XXVIII. epiſt. 3. Baronius ante edit. Ambroſii Romanam & in Annalibus, Tomo IV. Tillemontius Tom. X. memor. Pariſ. 1705.

ſcripſit teſte Hieronymo cap. 126. Catalogi, *adverſus Apollinarem* volumen multorum verſuum *de dogmatibus* & *commentarium in Job.* Vide Acta Sanctor. 17. Martii Tom. 2. p. 513. ſeq.

Apud Clariſſ. Caveum calami errore poſt Ambroſium Didymi auditorem, Ambroſius etiam Tomitarum Epiſcopus memoratur, ſed pro Ambroſio ibi legendum Theotimus.

AMMON ſive AMMONAS vel AMMONIUS inter primos * Monaches & cœnobii Nitrienſis in Ægypto conditor, de qvo Athanaſius in vita Antonii & Epiſt. ad Dracontium Tom. 1. pag. 957. Palladius in Hiſt. Lauſiaca cap. 7. Rufinus in Vitis Patrum cap. 29. Socrates IV. 23. Sozomenus lib. 1. cap. 14. atqve inde Tripartita lib. 1. c. 11. Græci Menologio 4. Octob. Huic tribuuntur *capita XIX. Parænetica* ſive Aſcetica qvæ è Græco verſa Latine edidit Gerh. Voſſius inter Ephræmi Syri opera Tom. 2. p. 499. Exſtant eadem Ammonæ capita aſcetica Græce MSS. in Bibl. Cæſarea: incipiunt: τήρει σεαυτὸν ἀκριβῶς ἀγαπητέ. Ex Ejusdem inſtitutionibus Aſceticis capita XXII. Τέσσαρα πράγματά εἰσιν. Hoc idem ſcriptum memorat Labbeus pag. 91. Bibliothecæ novæ MSS. *de quatuor illis quorum ſi vel unum quis habeat nec pœnitentiam agere poteſt, nec DEus ejus orationem exaudit.* Alius Ammon Arianus qvem ab Alexandro Epiſcopo Alex. ejectum Eccleſia teſtatur Athanaſius ad ſolitariam vitam agentes Tom. 1. pag. 858. Alius Epiſcopus Pachnemunitanus in Ægypto ab Arianis ſub Conſtantio & deinde iterum A. 373. miſſus in exilium, cujus mentio apud Athanaſ. in Apologia ad Conſtantium & Epiſt.

1705. 4. & hujus memoriis tunc necdum editis uſi Godfridus Hermantius in vita Ambroſii libris XII. diſtincta editaqve Gallice Pariſ. 1678. 4. & Benedictini Jac. Frichius & Nic. Nourritus ante luculentam ſuam Ambroſii editionem Pariſ. 1686. fol. Non alienum ab inſtituto meo adſcribere judicium qvod de Ambroſio hoc fert Combefiſius in Bibl. Concionatoria: *Suſpexi Ambroſii in reddendis vertendisq; Græcis* (Philonis) *Origenis, Euſebii, maximeque Baſilii, dexteritatem, quo in genere omnium facile princeps videri poſſit, mihique ſane multis partibus Hieronymo ſuperior videtur; ſic tota ſenſus expreſſione ſtylo ipſe ſuo ac puriori nitet, nec tam ex aliorum ſcriptis in ſuos videtur alveos corrogare, quam à ſe propria fundere.* 2.) Ambroſius Monachus Græcus, cujus ſermonem ad virgines ſacras latine verſum ſub Ambroſii Mediolanenſis nomine edidere actorum Sanctorum curatores. Vide Baronium ad A. 328. n. 107. & Benedictinos not. ad Ambroſ. Tom 2. p. 478. 3.) Ambroſius Thaumaturgus qvem περὶ σαρκώσεως καὶ πίστεως laudat Jo. Damaſcenus in parallelis p. 773. Ne dicam de Ambroſio Autperto, vel de Ambroſio ad qvem Petrus Damiani ſcripſit Opuſc. 1. aut de Ambroſio Coriolano, vel de Ambroſio Taegio Ord. Prædicator. & de Ambroſio Camaldulenſi aliisqve junioribus.

* Vid. Tillemont. Tom. 7. memor. pag. 153. ſeq.

Epist.ad Antiochen. Tom.1. p.705.580. & apud Epiphan.LXXII.11. Alius Ammon Thebaidis Episc. ad qvem exstat Epistola Canonica Theophili Alexandrini in Pandectis Canonum Bevereg. T.2. p.170. Idem Ammon Episcopus Elæarchiæ, cujus Epistolam ad Theophilium Alex. de vita & conversatione SS. Pachomii & Theodori edidit Papebrochius in Actis S. Pachomii. T.3. Maji p.63. Alius Ammon Episc. Hadrianopolitanus laudatus à Cyrillo Alex. libro ad Reginas Tom. V. parte 2. pag.50.& S. Maximo ad Dionysium Areopag.cap.7. de cœlesti Hierarch. pag. 88. Ἄμμων ὁ Ἀδριανουπολίτης ἐν τοῖς περὶ ἀναστάσεως αὐτῷ κατὰ Ὠριγένους λόγοις. Ejusdem Ammonis nomen excidit p. 423. ad cap.7. de Eccles. Hierarchia, ita enim legendus ille locus: ἀνάγνωθι Μεθοδίου τοῦ ἁγίου μάρτυρος καὶ Ὀλυμπίου Ἐπισκόπου τῆς Λυκίας *sancti Martyris & Episcopi Olympi in Lycia* (hæc enim omnia ad unum Methodium pertinere, acute vidit Clariss. Caveus) καὶ Ἄμμωνος Ἀδριανουπόλεως τὰ κατ' αὐτοῦ (Ὠριγένους) περὶ ἀναστάσεως γραφέντα. Præter hos Ammon sive Ammonius qvidam Alexandrinus scriptor Græcus qvinti sæculi subinde citatur in Catenis Græcorum Patrum. Sed de hoc & aliis Ammoniis dixi lib.IV. cap.26. Incertum cujus Ammonii *plures Epistolas* ferri apud Chaldæos scribit Hebedjesu in Catalogo n. 50.

ANASTASIA sub Diocletiano Martyr Romana, cujus nomine Epistolæ duæ * ad Chrysogonum cum hujus responsoriis exstant apud Svidam in χρυσόγονος & Nicephorum lib. XIV. sub extrem. Hujus Anastasiæ vita apud Surium 25. Dec. Alia Anastasia Martyr Virgo, de qva apud eundem Surium ad 28. Octobr.

S. ANTONIUS Ammonis suppar, Monachorum & ipse Ægyptiorum atqve Eremitarum post Paulum Thebanum Pater, abstinentis vitæ, sanctitatis & Zeli pro CHristo in mediis persecutionibus probati laude clarissimus obiit in Thebaide 17. Januar. A. C. 357. ætatis

* Olivierus Maillardus sermone 4. post cineres: *Scotus dicit in tertio, quod quando quis offendit nos, non possumus optare damnationem suam sine peccato mortali, nec etiam quod moriatur, nisi in duobus casibus. Primo quando impedit bonum commune & servitium divinum: secundò, quando est publicus peccator, & non vult se corrigere. Et fundat se in una litera quam mandavit S. Anastasia beato Chrysogono, quæ habebat virum malum, & rogabat eum quod oraret ut moreretur: nec ipsa peccavit in hoc, quod impediebat eam à servitio divino.* Vide Menagiana Tom.4. pag.208.

ætatis CV. Neqve ſcriptis neqve ſapientia externa neqve arte qvacunqve, ſed ſola in DEum pietate inclaruiſſe Antonium ſcribit Athanaſius in ejus Vita pag. 121. ὐ γὰρ ἐκ συγγραμμάτων, ὐδὲ ἐκ τῆς ἔξωθεν σοφίας, ὐδὲ διά τινα τέχνην, διὰ δὲ μόνην θεοσέβειαν ὁ Ἀντώνιος ἐγνωρίσθη. Et p.95. ὅτι μὴ μεμάθηκε γράμματα. Græce non calluiſſe Antonium teſtatur Palladius in Lauſiaca hiſtoria cap.69. verum *ſeptem* ejus, Apoſtolici ſenſus ſermonisq; *Epiſtolas* ad diverſa Monaſteria, ex Ægyptiaca in Græcam lingvam translatas jam olim teſtatus eſt Hieronymus c.88. de ſcriptoribus Eccleſ. addens præcipuam ex his eſſe *ad Arſenoitas*. Hodie ſeptem illas Epiſtolas Aſceticas lectu dignas & præclaras habemus Latine, è Græco verſas à *Valerio Saraſio*: Sed in Bibliotheca Patrum * qvod mireris, univerſæ præter primam ad fratres Arſenoitas inſcribuntur, male hoc qvidem, excepta ſecunda qvam vere ad Arſenoitas ſcriptam & Hieronymi judicio cæteris prælatam dubium haud eſt. Hæc ſola etiam ad Arſenotas inſcribitur in antiqvioribus editionibus, ut in Microprebytico Baſil. 1550. fol. & in Orthodoxographis 1555. fol.

2. Clariſſ. Caveus auctor eſt, in Bibliotheca Patrum haberi ſub Antonii nomine *ſermonum libros duos*, illosqve auctoris eſſe longe recentioris, atqve id Baſilii, Chryſoſtomi, & aliorum in iis nomina deprehenſa ſatis liqvido oſtendere. Sed in Bibliotheca Patrum Lugd. nusqvam duos illos ſermonum libros, verum unicum tantum brevem Antonii ſermonem reperies, *de vanitate Mundi & reſurrectione mortuorum*, qvalem Latine ex veteri Codice Aldi Manutii vulgaverat Gerhardus Voſſius ad calcem Gregorii Thavmaturgi pag. 128. Mogunt. 1604. 4. At enim ſermonum libri duo, qvos Antonio noſtro Trithemius tribuit, & qvi in Bibliothecis Patrum antiqvioribus Pariſ. A. 1575. Tomo I. & 1589. Tomo V. Latine leguntur, ſunt *Antonii* Monachi longe junioris, qvi ab excerpendi ſtudio dictus eſt *Meliſſa*, libri duo locorum Communium de Virtutibus & Vitiis, de qvibus

Xx

* Bibl. Patrum edit. Lugd. Tomo IV. (ſic & in aliis editionibus Bibliothecæ Patrum Pariſ. & Colon.) Præmittitur Symphoriani Campegii ſive Champerii Lugdunenſis Epiſtola, cujus etiam latinam Epiſtolarum verſionem eſſe, falſo traditur in Hendreichii pandectis Brandenburgicis. Antonii Epiſtolas à Symphoriano primum editas Pariſ. 1515. & deinde cum Dionyſio Carthuſiano ad Dionyſium Areopagitam recuſas notat Rev. Jo. Godfridus Olearius in Bibliotheca ſcriptorum Eccleſiaſticorum pag. 64.

bus dicam infra capite trigesimo, & qvorum auctorem Caveus alibi refert ad medium sæculum à CHristo nato duodecimum.

3. *Exhortatio ad Monachos,* apud Athanasium in Antonii vita pag. 25-60. edit. primæ Hœschelianæ.

4. *Regula* Monachis præscripta, primo loco legitur Latine in Codice Regularum Monasticarum collecto à Benedicto Anianense Abbate (qvi A.C. 800. claruit,) edito à Luca Holstenio Rom. 1663. 4. & Paris. 1663. 4. Ejusdem Regulæ versionem ex Arabico edidit Abraham Ecchellensis Paris. 1646. 8.

5. *Epistolæ XX.* Latine versæ ex Arabico ab Abrahamo Ecchellensi, & Cardinali Barberino dicatæ, Paris. 1641. 4. Has Antonii ingenio, divina ejus sapientia, hominis vere Θεοδιδάκτε dignissimas & ejus vivos characteres esse affirmat Combefisius in Bibl. Concionatoria. Aliæ illius Epistolæ, ut qvas ad Constantinum M. scriptas memorat Sozomenus II 31. qvemadmodum & Constantini ad Antonium de qvibus Hieron. in Chron. ad A. 335. &c. interciderunt.

6. *Sermones XX. ad Monachos.*

7. *Admonitiones & dogmata varia ad Monachos.*

8. *Sententiarum quarundam expositio & ad interrogata varia responsiones.* Hæc omnia itidem ex Arabico conversa à se, Latine vulgavit idem Ecchellensis, adjuncta duplici S. Antonii vita itidem ex Arabico versa, & Borhaneddini Alzernouchi, scriptoris Arabis libello Ethico qvi Enchiridion studiosi scribitur, qvem nuper Arabice cum ejusdem Ecchellensis, & altera illustris Viri Frid. Rostgaardi versione vulgavit eruditissimus Relandus Trajecti àd Rhen. 1709. 8.

De Antonii vita ab Athanasio scripta dixi lib. V. cap. 1. pag. 302. Illius lectione multos ab Ethnicismo ad dogma Christianum conversos scribit Augustinus VIII. 6. Confess. Laudant & Nazianzenus, Palladius multiqve alii. Illustrat etiam Caspar Barthius LVII. 1. Adversar. De symbolis S. Antonii imagini appingi solitis, igne, sue, libro, baculo, tintinnabulo, Tau vesti appicto, fuse differit Theophilus Raynaudus Tom. VIII. Opp. pag. 367 seq. atqve Chronotaxin Antonianam, sive vitam S. Antonii, ordine annorum digestam exhibet pag. 411-421. Accurate etiam de illo Tillemontius T. 7. memor. pag. 101. seq. & de ejus scriptis pag. 134. seq. AQVI-

AQVILIUS * SEVERUS *in Hispania de genere illius Severi ad quem Lactantii duo Epistolarum scribuntur libri, composuit volumen quasi ὁδοιποϱικὸν totius suæ vitæ statum continens, tam prosa quam versibus, quod vocavit καταστροφὴν sive πεῖραν, & sub Valentiniano Principe obiit.* Hæc Hieronymus cap 111. Catalogi. Sed Volumen illud Aqvilii, qvod ex Græco carmine & prosario sermone mistum fuisse innuit Hieronymus, perinde ut duos illos Lactantii, Latini scriptoris Epistolarum libros desideramus. Ex Hieronymo idem repetit Pseudo Dexter in Chronico ad A. C. 370. *Aquilius Severus domo Toletanus, ex genere alterius Aquilii Severi, ad quem Lactantius nuncupavit volumen Epistolarum, hoc tempore magno in pretio habetur.* In alio fragmento Chronici qvod sub Dextri nomine exstat ad calcem Bibliothecæ Hispanicæ Nic. Antonii ad A. C. 372. tantum hæc leguntur verba: *Aquilius Severus Toletanus floret.* De familia apud Romanos celebratissima Aqviliorum accurate Joannes Glandorpius in Onomastico p. 111. seq. & illustris Vir Philippus à Turre in monumentis veteris Antii cap. 2.

BASILIUS Episcopus Ancyranus (non confundendus cum Basilio Ancyrano presbytero, qvi tempore Juliani martyrium subiit, & de qvo Acta Sanctor. ad diem XXII. Martii, ac Jo. Tillemontius Tom. VII. memor. pag. 375. seq. 728. seq.) Apud Hieron. cap. 89. Catalogi multi Codices, etiam Jo. Marcianæi editio habet: *Basilius Ancyranus Episcopus, artis medicinæ* qvemadmodum & apud Freculfum & Honorium legitur, & Græcus Hieronymi interpres atq; Svidas: ἰατϱὸς τὴν τέχνην, licet hæc verba in Francofurtensi Sophronii editione sunt omissa. Qvoniam mihi insolens videbatur locutio, *Episcopus artis medicinæ*, pro artis illius perito: atqve in Miræi editione reperiebam, *Basilius Ancyranus, Episcopus arcis Mecheæ*, hanc potius amplexus sum lectionem, cum plures referrem Basilios, supra pag 63. præcipue cum & Caveo illam vidissem placuisse. Jam vero attentius Hieronymi verba cogitans, fateor illum arcis Mecheæ Episcopatum suspectiorem etiam mihi videri. Omitto qvod apud alios veteres de hac Basilii ἐπισκοπῇ altum silentium. Illud tantum urgeo, apud Hieronymum necessario jungenda esse verba *Ancyranus Episcopus*, nam

Xx 2 certe

* In qvibusdam Honorii Augustod. Codicibus male *Achillius.* Alii *Acilius.* Apud Freculphum Tom. 2. Chron. lib. 2. cap. 15. *Acylius* (Græcis Ἀκύλιος) Apud eundem pro verbis καταστροφὴν sive πεῖραν, monstrum habes vocabuli *cintacipoiam sive petram.*

certe Hieronymus ſcripſit diu poſt A. C. 336. qvo datus eſt Baſilius Marcello Ancyrano ſucceſſor. Ita arci Mecheæ nullus locus relinqvitur. Cæterum Epiſcopos artis medicæ peritos plures habemus, (ne de Aëtio qvæ ſupra dixi repetam,) qvos referunt Andreas Tiraqvellus lib. de nobilitate pag. 262. ſeq. Theophilus Raynaudus Tom. VIII. Opp. pag. 569. 587. Abraham Bzovius in Nomenclatore ſanctorum profeſſione Medicorum Colon. 1623. 12. Chriſtianus Benedictus Carpzovius in diſſ. de Medicis ab Eccleſia pro ſanctis habitis, Lipſ. 1709. 4. neqve tamen cum Tiraqvello * mihi facile perſvaſerim Baſilium Ancyranum intelligi, qvando à Paulo Ægineta IV. 55. & VII. 19. Baſilii medicamenta referuntur. Deniqve nec genus loqvendi adeo inſolens debet videri, qvod eſt Hieronymo uſitatum. Sic ſtatim de Theodoro cap. 90. *Theodorus, Heracliæ Thraciarum Epiſcopus, elegantis apertique ſermonis & magis Hiſtoricæ intelligentiæ.* Scripta Baſilii qvæ Hieronymus commemorat, perierunt utraqve, *liber de Virginitate*, nec minus alter *adverſus Marcellum Ancyranum.* Qvanqvam vero Semiarianos inter diu eminuit hic Baſilius, ut apparet ex Epiphanii hæreſi 73. ubi Acta Concilii Ancyrani A. 358. & Baſilii profeſſionem Fidei pag. 859. exhibet: cui jungendus Athanaſius de Synodis Tom. 1. pag. 916. tamen Eunomianos in eodem Concilio condemnavit, & Photinum confutavit in Concilio Sirmienſi A. 351. Depoſitus poſtea in Concilio CPol. A. 360. & relegatus in Illyricum, una cum aliis Macedonianis Joviniano Imp. obtulit A. 363. libellum ſupplicem, rogans in Epiſcopatum ſuum reſtitui, ut narrat Socrates III. 25. Sed repulſam tulit, Athanaſio in Ancyrana ſede ipſi prælato. Confer Tillemontium Tom. 6. memor. Hiſt. Eccleſ.

CRESCENTII (*Κρησκεντίυ*) & Alexandri Alexandrini ſcripta contraria *de Paſchate*, qvo die celebrandum eſſet, qvibus acerrime inter ſe pugnaverint, memorat Epiphanius hæreſi LXX. 9. p. 829.

DIADOCHUS Photices in veteri Epiro ſive Illyrico Epiſcopus, à Viris Clariſſ. Oudino & Caveo ad A. C. 450. refertur, non aliam ob rationem, qvam qvod Victor Vitenſis ** libros de Perſecutio-

* Lib. de Nobilitate pag. 345.

** In Bibliotheca Johannea hujus Urbis Hamburgenſis exſtat editio Victoris Vitenſis Pariſina Anni 1569. 8. collata à Frid. Lindenbrogio cum Codice præclaro Lugdunenſi. Cæterum cum iis qvæ de hoc ſcriptore obſervarunt Petrus Franciſcus Chifletius in ſua Victoris editione Divion. 1664. 4. & Theodoricus Ruinartus Pariſ. 1694. 8. conferendus Tillemontius Tom. XVI. memor. & Anonymus ſcriptor qvi vitam novam Victoris Gallica lingva edidit Pariſ. 1708. 8.

cutione Africana dicavit cuidam *erudito à tanto Pontifice totoque laudis genere prædicando beato Diadocho, cujus, ut astra lucentia, extant quamplurima Catholici dogmatis monumenta dictorum.* Ob eandem causam Cotelerius III. monument. Eccles. Græcæ p. 598. Victoris illius Historiam suspicatur scriptam esse in veteri Epiro, non CPoli ut volebat Chifletius, nec Acacio CPol. dedicatam, qvod refellit etiam Tillemontius Tom. XVI. pag. 597. atqve præf. ad Victorem Theodoricus Ruinartus. Hic tamen non in Epiro sed in Africa illum scripsisse existimat, unde conseqvitur esse etiam incertum, Photicesne Episcopus Diadochus an alius potius hoc nomine Episcopus Africanus à Victore innuatur. At *Marcum Diadochum*, cujus homilia adversus Arianos in Codice Cæsareo pariter & Basileensi, scriptis S. Athanasii admixta legitur, ad sæculum IV. referunt viri docti, putantqve esse unum ex illis duobus Marcis Ægypti Episcopis (Philarum alter fuit, alter Zygrensis) qvi subscripserunt Epistolæ Athanasii ad Antiochenos Tom. 1. p. 580. & qvos ab Arianis missos in exilium qveritur Apologia pro fuga p. 705. & Epist. ad solitarios pag. 858. Illa homilia incipit ἀρχῆς κρείττονα τὸν λόγον ὁ Θεολόγος λέγει, eamqve Lambecius III. pag. 85. promisit se vulgaturum esse è Codice Cæsareo in supplemento qvod edere in animo habuit Bibliothecæ Patrum. Sed primus è Codice Basileensi publicavit, Latinamqve versionem suam addidit Jo. Rudolphus Wetstenius, ad calcem Origenis de Oratione pag. 152-173. Basil. 1694. 4. Photius in Bibliotheca sua Cod. 200. *Marci* sed qvem Monachum appellat, *librorum novem asceticorum* facit mentionem. In postremo adversus Melchisedecitas pugnasse, & proprio parenti hæresin illam impegisse Marcum Photius annotat, ac deinde proxime Cod. 201. subjicit *Diadochi*, Photices in veteri Epiro Episcopi *definitiones decem* * *& capita centum ascetica* de spiritali perfectione qvæ ex *Francisci Turriani* versione lucem viderunt Latine Florent. 1570. 8. Antvverp. 1575. 12. Lugd. 1627. 12. ne Bibliothecas Patrum memorem: sed & Græce ** cum duabus Centuriis sententiarum spiritalium S. Nili, collatis cum tribus MSS. exemplaribus, & scholiis appositis, Florentiæ apud Bartholomæum Sermaterellium 1578. 8. Ejusdem Diadochi Homilia

* Ex his S. Maximus in diss. cum Pyrrho Tom. 2. Opp. pag. 168. θέλησιν τὸ αὐτεξούσιον ὁ μακάριος ὡρίσατο Διάδοχος ὁ Φωτικῆς, εἶναι. Et in opusculis pag. 153. ejusdem Tom. 2. affert locum ex sexto κεφαλαίῳ τῶν ἀσκητικῶν. & T. 1. p. 303. citat Diadochum ἐν τῷ ἑκατοστῷ κεφαλαίῳ.

** Oudin. supplemento de scriptoribus Eccles. pag. 91.

lia qvam memorat Allatius,& Holstenius edere voluit,in CHRISTI adscensionem, incipit : Φέρε μοι νῦν τὰς ἱερατικὰς ἱερεῖς.

Illos Marci libellos asceticos etiamnum habemus excepto ultimo qvi hactenus in lucem non est prolatus. Exstat autem MS. apud Clariss. Galeum λόγος εἰς τὸν Μελχισεδέκ. Cæteri editi sunt sed alio ordine qvam à Photio referuntur, præmittiturqve illis procemii loco,qvod Marci non est,neqve à Photio agnoscitur,sed est pars homiliæ 37. S. Macarii, ut à multis jam fuit annotatum.

1. *De Paradiso & Lege spiritali*, capita sive sententiæ 200. Hæc cum Vincentii Opsopœi versione leguntur in Micropresbytico p.263. & in priore Orthodoxographorum editione.
2. *De his qui putant ex operibus se justificari*, capita 211. Istos duos libellos Græce & Latine cum versione sua edidit *Vincentius Opsopæus*, Hagenoæ 1531. 8. atq;emendatius *Joannes à Fuchte*, Helmst. 1616. 8. dolens sibi ad manus haud fuisse editionem Græcam Paris. 1513. Libellum posteriorem,qvo tam præclare de beneficio DEI ex sola per CHristum Gratia credentes justificante Marcus scripsit, separatim Latine fecit recudi *D. Samuel Schelwigius* ὁ μακαρίτης Gedani 1688. 4.
3. *De Pœnitentia cunctis necessaria.*
4. Responsio sive *Dialogus ad eos qui de divino baptismate dubitabant.* Hunc Latine etiam vertit *Petrus Franciscus Zinus*, cujus interpretatio cum S. Ephræmi, Nili atq; Esaiæ Ascetæ scriptis qvibusdam vidit lucem Venet. 1574. 8.
5. (Photio VIII.) *Præcepta salutaria* ad Nicolaum Monachum de ira & libidine compescenda, cum ejusdem Nicolai Epistola, qva gratias Marco agit.
6. (Photio VII.) *Capitula de temperantia & jejunio.* Partem posteriorem qvæ in editione Pici desideratur, vertit *Zinus* & cum superiore 4. Latine edidit.
7. (Photio VI.) *Disputatio cum seculari Causidico.*
8. (Photio V.) *Consultatio intellectus cum sua ipsius anima.* Hanc qvoqve *Zinus* vertit.

Hi octo libelli Latine versi à *Johanne Pico* viderunt lucem Paris. 1563. 8. atq; deinde sæpius in Bibliothecis Patrum cum fragmento *Epistolæ*, Græce vero & Latine in auctario Ducæano T. 1. Paris. 1624. fol.

Præ-

Præter illa octo, Nicephorus XIV. 54 testatur se evoluisse libros alios Marci hujus XXXII. δι' ὧν πᾶσαν, inqvit, ἀσκητικῆς πολιτείας ὁδὸν διεξέρχεται. Atqve Tho. Galeus habuit MSta sub illius nomine κεφάλαια ἠθικὰ & γνωστικὰ, ἀντίζυγα vitiorum & virtutum, Parænesin Asceticam, literarum ordine. Περὶ πράξεως καὶ θεωρίας πνευματικῆς. Orationem in S. Crucem, capita περὶ ἀγεννήτου. Laudatur hic Marcus inter clarissimos sæculo IV. Ægypti Monachos à Palladio in Lausiaca cap. 20. qvi eum prope centum annos natum vidisse se testatur, & à Sozomeno VI. 29. Marci fragmenta qvædam leguntur in Corderii Catena ad Lucam, ubi præter rem appellatur Archi Episcopus. Nam in MS. Mazariniana Monachum diserte vocari notatum Combefisio in Bibl. Patrum Concionatoria.

DIDYMUS Alexandrinus, Didymo Alexandrino Grammatico Chalcentero annis prope qvadringentis junior, nec cum Monacho Ægyptio * Didymo (de qvo Socrates IV. 23.) confundendus, parva ætate qvadrimulus, cum adhuc etiam prima literarum ignoraret elementa, oculorum usum amisit: sed majore inde desiderio scientiæ veriqve luminis inflammatus, precibus & audiendi meditandiq; impigro studio tantum profecit, ut non modo ** Grammaticæ, Rhetoricæ, Dialecticæ, Geometriæ, Arithmeticæ, Musicæ & Astronomiæ, cæteræqve Philosophiæ adyta penetraverit, sed & sacrarum literarum insigni peritia instructus, Doctorem Ecclesiæ, præstiterit tanto magis eximium, qvanto etiam magis vitæ exemplo & morum sanctitate celebratum. Vivebat adhuc, Catechetæ Alexandrini fungens munere, cum Hieronymus A. C. 392. librum suum de scriptoribus Ecclesiasticis componeret, qvo tempore annum octogesimum tertium ætatis testatur eum excessisse, qvod ego attigisse interpretor. Nam qvinqve & octoginta cum excessit annos, obiit

* De aliis Didymis Jonsius III. 2.

** Vide Socratem IV. 25. Sozom. III. 15. Rufin. XI. 7. Hist. Theodoritum IV. 29. Tripartitam VIII. 8. Cassiodorum c. 5. Inst. divin. lit. Nicephorum IX. 17. & è recentioribus Tillemontium Tom. X. p. 387. seq. Porro illustre Didymus exemplum est ex iis qvi oculorum luce orbati magnam doctrinæ laudem obtinuere: qvales commemorantur alii nonnulli à Jacobo Gutherio in Tiresia sive diatriba de cæcitatis & sapientiæ conjunctione.

obiit † A. 396. decennio poſtqvam eum freqventarant Hieronymus & Rufinus, ne de Palladio & Ambroſio Alexandr. Evagrio, Iſidoro innumerisqve aliis qvi ejus audiendi cauſa concurrerunt, jam memorem.

Didymi ſcripta qvæ exſtant.

1. *Liber* inſignis *de Spiritu S.* Græce qvidem intercidit, ſed ab *Hieronymo* circa A. 386. Latine è Græco verſus exſtat ex illius verſione inter Hieronymi opera, etiam in nova Jo. Marcianæi editione T. IV. præter auctoris & interpretis * mentem diſcerptus in libros III. Meminit Auguſtinus lib. 2. qvæſt. in Exod. cap. 25. Niceph. IX. 17. Prodiit ſeparatim primum Coloniæ A. 1531. 8. deinde Joanne à Fuchte curante, Helmſtadii 1614. 8. Occurrit & in qvibusdam Bibliothecæ Patrum editionibus Pariſ. 1589. 1654. Plura hujus ſcripti loca illuſtrat Caſpar Barthius in Adverſariis. Analyſin ejus ſummaqve capita vide ſi lubet apud Abrahamum Scultetum Tom. IV. medullæ Patrum pag. 428.

2. Cum eodem libro de Spiritu S. lucem viderunt primum, ſed itidem Latine tantum Didymi *breves enarrationes in Epiſtolas Canonicas*, Coloniæ 1531. 8. fallitur enim præclarus Caveus, qvi à Caniſio primum editas ſcribit. Exſtant & in editionibus Patrum omnibus Pariſ. A. 1575. Tom. 6. A. 1589. 1644. 1654. Tom. 9. Colon. 1618. & Lugd. 1677. Tom. 4. Illas enarrationes ex Græco Latine vertendas curavit Caſſiodorus ab *Epiphanio* Scholaſtico, ut ipſe narrat cap. 8. de inſtitut. divinarum literarum. *Sed cum de reliquis Canonicis Epiſtolis magna nos cogitatio fatigaret, ſubito nobis codex Didymi Græco ſtylo conſcriptus in expoſitionem ſeptem Canonicarum Epiſtolarum, Domino largiente, conceſſus eſt, qui ab Epiphanio viro diſertiſſimo, Divinitate juvante translatus eſt.* Labbeus ** teſtatur ſe haſce

† Ita Sigebertus Gemblacenſis, cum qvo non difficile fuerit conciliare Palladium, ex cujus ſententia ad annum 399. Didymi obitum referendum colligit Tillemontius T. X. memor. p. 392. 796. Annos 85. ætatis Didymo tribuit Palladius cap. 4. Lauſiacæ Hiſtoriæ.

* Cave credas viro Clariſſ. Eliæ du Pin, qvi ab Hieronymo in tres libros diſtinctum ſcribit, nam unum librum agnoſcit Hieronymus in Catalogo c. 109. & lib. 2. in Rufin. & qvi Hieronymi verſionem legit Ratramnus lib. 2. contra Græcos, cap. 5.

** T. I. de ſcriptoribus Eccleſ. pag. 230.

hasce Didymi enarrationes vidisse MStas in qvodam Codice antiqvo Cœnobii S. Mariæ montis DEi, una cum Clementis Alexandrini adumbrationibus in easdem Epistolas, qvarum & ibidem Cassiodorus mentionem facit.

3. *Liber adversus Manichæos* sive major certe libri pars, nam integer non videtur ad nos pervenisse, qvoniam in eo non reperiuntur hæc verba qvæ ex Didymo adversus Manichæos laudat Damascenus in parallelis pag. 507. Φιλοῦσι τὰ ἁμαρτήματα ἐκ πλήθους ὄχλων καὶ εὐθηνίας τῶν ἀναγκαίων τίκτεσθαι. Qvantum vero illius libri habemus, è Græco vertit *Franciscus Turrianus*, è cujus versione dedit Latine primus *Antonius Possevinus* in Apparatu S. ad calcem literæ D. Venet. 1603. Colon. 1608. fol. Deinde *Henr. Canisius* Tomo V. Lectionum Antiqvarum Ingolstad. 1604. 4. pag. 17. Hinc in Bibliothecis Patrum Colon. & Lugd. Tomo IV. Græce porro primus exhibuit cum nova versione *Franciscus Combefis* in parte secunda auctarii novissimi pag. 21-32. Paris. 1672. fol. Donaverat ipsi Græcum apographum suum ex Italia redux Emericus Bigotius. Anteqvam Græce prodiret, initium ex illo produxit Petrus Possinus ad S. Nili Epistolas pag. 342.

Scripta Didymi deperdita.

Συγγραφέα & sacrorum expositorem scriptorum, qvi multos S. Scripturæ libros explicaverit, laudat Palladius in Lausiaca (pag. 15. edit. Meursii) & in vitis Patrum Rosvveidi pag. 751. Qvin in Heraclidis Paradiso (in iisdem Vitis pag. 710.) legas Testamentum Vetus ac Novum ad verbum interpretatum esse, sectas autem omnes tam subtiliter firmiterqve, exposita super ipsas ratione disseruisse, ut omnium scientiam veterum peritiamqve transiret. *Hujus aliquanti dicta*, inqvit Rufinus lib. XI. hist Eccles. cap. 7. *vel communiter disputata vel proponentibus responsa, adhibitis notariis descripsere, quæ etiam nunc in magna admiratione habentur. Nos tamen qui & vivæ vocis ejus ex parte aliqua fuimus auditores, & ea quæ à nonnullis dicente eo descripta, legimus: longe majorem gratiam & divinum nescio quid, ac supra humanam vocem sonans, in illis magis sermonibus qui de ore ipsius proferebantur, cognovimus.*

Εἰς τὸν Λὼτ καὶ τὸν Δαβίδ. citat Jo. Damaſcenus in ſacris parallelis pag. 789. T.2. Opp.

In Jobum commentarii. Hieron. cap. 109. Catalogi. Fragmenta plurima in Catena Patrum Græcorum ad Jobi librum.

Λόγος εἰς τὸν Ἰώβ. Damaſcenus in parallel. pag. 789.

Commentarii in Pſalmos omnes. Hieron. cap. 109. Catalogi. Et Epiſt. 89. ad Auguſtin. Nicephorus IX. 17. Fragmenta bene multa in Catena ad Pſalmos Corderiana.

In Proverbia. Casſiodorus cap. 5. Inſtitut. divin. lit. *in quo libro Didymum expoſitorem in Græca lingua reperimus, qui ab amico noſtro viro diſertiſſimo Epiphanio in Latinum ſermonem diligentisſime, Domino juvante translatus eſt.* Ex hoc commentario fragmenta in Catena Patrum ad Proverbia, qvam Latine Theodorus Peltanus edidit, & in Catena Corderiana ad Lucæ VIII. 5.

In Eccleſiaſtem. Jo. Damaſcenus in ſacris parallelis pag. 685.

In Canticum Canticor. Catena à Meurſio edita pag. 19.

In Eſaiæ poſtrema à quadrageſimo usque capita, Tomi XVIII. Hieronymus prologo in Eſaiam. *Didymus cujus amicitiis nuper uſi ſumus, ab eo loco ubi ſcriptum eſt:* Conſolamini, Conſolamini populum meum, Sacerdotes, loqvimini ad cor Jeruſalem, *usque ad finem voluminis, decem & octo edidit tomos.* Meminit & cap. 109. Catalogi & Nicephorus IX. 17. citat Damaſcenus pluribus locis ſacr. parallel. pag. 307. 341. 677. 721. 781.

In Jeremiam citat Catena Ghisleriana Tom. 1. pag. 39. Tom. 2. pag. 704. 753.

In Hoſeam libri III. ad Hieronymum ſcripti, teſte ipſo Hieronymo cap. 109. de S. E. & apologia ultima in Rufin. p. 164. & procem. in Hoſeam, & Zachariam. Citat Damaſcenus in parallelis pag. 778. Hieronymi verba ex procemio in Hoſeam adſcribere placet: *Ante annos circiter viginti duos, quum eſſe Alexandriæ, vidi Didymum & eum frequenter audivi, virum ſui temporis eruditisſimum, rogavique eum ut quod Origenes non fecerat, ipſe compleret, & ſcriberet in Oſee commentarios: qui tres libros me petente dictavit, quinque alios in Zachariam.*

In Zachariam libri V. Hieronymo rogante ſcripti. Id. procemio in Zachariam: *Didymus quinque explanationum libros me rogante dictavit, quos cum aliis tribus in Oſee & mihi* προσεφώνησεν. *Sed tota eorum* ἐξήγησις *allegorica fuit, & Hiſtoriæ vix pauca tetigerunt.*

Etiam

Etiam in Michæam scripsisse Didymum tres libros, notat Tillemontius Tom. X. memor. pag. 393. sed decepit eum corruptus procemii Hieronymiani in Zachariam locus: *quos cum tribus aliis in Osee & Michæa προσεφώνησεν,* pro: *& mihi προσεφώνησεν,* ut è MSS. Cod. recte Marcianæus restituit.

In Evangelium Matthæi, meminit Hieron. cap. 109. Catalogi & procem. in Matthæum: Nicephorus IX. 17. Citat Damascenus pag. 676. parallel. In Catena edita ad Matthæum nusqvam, qvod miratus sum, Didymi nomen occurrit.

In Evangelium Johannis. Hieron. c. 109. Catalogi. Nicephorus IX. 17. citat Damascenus pag. 754 & sæpius auctor Catenæ Patrum Græcorum editæ in Johannem.

In Epistolam ad Galatas, (vel certe in illum locum ubi Petri à Paulo reprehensi fit mentio) Hieron. Epist. 89. ad Augustin.

In Epistolam ad Ephesios Commentarioli. Hieron. 1. in Rufin. & procem. in Epist. ad Ephes.

In Epistolam ad Corinthios. Hieron. Epist. 31. ad Pammachium: *Origenes, Dionysius, Pierius, Eusebius Cæsariensis, Didymus, Apollinaris, latissime hanc Epistolam interpretati sunt.* Citat *Damascenus in parallelis* pag. 721.

Sectarum volumen. Didymus ipse libro de Spiritu S. Tom. IX. Opp. Hieron. pag. 323. *Quod autem ab aliis capiatur Spiritus S. & non alia capiat, & nunc & in sectarum volumine prout potuimus expressimus.* Et pag. 328. *Hoc ipsum, quod subsistit Spiritus, Sapientiæ est, & natura ejus nihil est aliud nisi Spiritus veritatis & Spiritus DEi, de quibus jam abundanter in sectarum volumine disputavimus.* Memorat & Didymi adversus sectas opus Heraclides in paradiso c. 1. p. 710. Ab hoc non distinguendum *Dogmatum volumen* cujus meminit p. 332. *Ex quibus ostenditur esse Spiritum S. Creatorem, ut jam in dogmatum volumine breviter ostendimus.* Hic est *liber de dogmatibus* cujus & Hieronymus cap. 109. Catalogi mentionem facit. Et Theodoritus IV. 29. Hist. testatur eodem tempore Ephraimum Edessæ, & Alexandriæ Didymum *κατὰ τῶν ἀντιπάλων τῆς ἀληθείας δογμάτων* scripta composuisse. Sed qvæ Stobæus Eclog. Ethic. pag. 151. ex Didymo *περὶ αἱρέσεως* affert, petita sunt ex Didymi alterius * Ethnici scriptoris libro

* Incertum sitne hic Didymus Heraclidæ F. Grammaticus & Musicus Nerone clarus imperante, Svidæ memoratus, cujus libro περὶ τῆς διαφορᾶς τῶν Ἀριστοξενείων τε καὶ Πυθαγορείων usi Ptolemæus & Porphyrius, ut dixi supra, lib. 2. cap. 13.

libro *περὶ φιλοσοφίας πυθαγορικῆς* qvem laudat Clemens Alex. 1. Strom. pag. 309. & cujus *περὶ τῶν Πλάτωνι ἀρεσκόντων* laudat Eusebius XI, 23. præparat. *Epitomen* Stobæus florileg. serm. 101. pag. 557. Vide Rev. Jo. Christophori Wolfii, nostri è Collega Scholarchæ & Pastoris ad D. Catharinæ dignissimi dissertationem qva Philosophumena, qvæ sub Origenis feruntur nomine, pro illo Didymi sectarum volumine haberi non posse, neqve volumen dogmatum Didymi Alex. à sectarum volumine diversum esse disputat adversus Clariss. Virum Christophorum Augustum Heumannum. Prodiit illa dissertatio una cum secundis laudati Wolfii ad *φιλοσοφουμένων* scriptorem curis Hamburg. 1714. 8.

Contra Arianos libri II. Hieron. cap. 109. de S. E. Nicephorus IX, 17. Hist. Videtur respicere Didymus ipse sub extremum explanat. in 1. Johannis, Arianos perstringens, *horum*, inqvit, *singula examinationem, ut fuit possibile, in aliis habuerunt.*

Περὶ τριάδος de S. Trinitate libri III. (incertum an iidem cum libris duobus contra Arianos, atqve simul cum illis computato libro de Spiritu S. vel sectarum volumine.) Meminit Socrates IV. 25. qvi *μέγιστον συνήγορον τῆς οἰκείας πίστεως* habitum ab Ecclesia suæ ætatis Didymum eodem loco testatur.

Πρὸς φιλόσοφον. Damascenus pag. 643. parallel.

Liber ad Rufinum, quare moriantur infantes cum propter peccata, corpora acceperint. Hieronymus Apologia ultima ad Rufin. pag. 164. *Extat liber Didymi ad te, quo sciscitanti tibi respondit, non eos multa peccasse, & ideo corporum carceres tantum eis tetigisse sufficere. Magister meus & tuus eo tempore, quo tu ab eo ista quærebas.*

De impari numero sive septenario. Hieron. Apologia pro libris adversus Jovinianum.

Περὶ ἀσωμάτου. Damascen. pag. 780. parallel.

Ὑπομνήματα εἰς τὰ περὶ ἀρχῶν Ὠριγένους, in libros Origenis de Principiis commentaria Apologetica, adversus ejus adversarios, qvos calumniari qvæ non intelligerent arguit, teste Socrate IV. 25. His præcipue in se odium multorum & invectivas contraxit bonus Didymus: atqve propter hos Commentarios factum est ut etiam post fata sit cum Origene & Evagrio proscriptus non uno in Concilio. Vide illustriss. Cardinalis H. Norisii diss. de Synodo qvinta, capite VII. ubi contra Halloisium docet à qvinta Synodo gene-

generali utiqve fuiſſe damnatos Evagrium, Didymumqve A. 553. neqve in hoc erraſſe Concilium Lateranenſe ſub Martino Papa A. 649. Synodumqve ſextam in Trullo A. 680. & ſeptimam 787. Nicænam, qvæ exemplum illud Concilii qvinti ſunt ſecutæ. Argumenta Noriſii labefactare non potuit Jo. Garnerius in diſſ. de eadem qvinta Synodo qvam Liberati breviario ſubjunxit. Hieronymus lib. 2. in Rufin. pag. 148. *Quid reſpondebis pro Didymo qui certe in Trinitate Catholicus eſt, cujus etiam nos de Spiritu S. librum in latinam linguam vertimus. Certe hic in his quæ ab hæreticis in Origenis operibus* (ex Rufini ſcilicet opinione) *addita ſunt, & in ipſos* περὶ ἀρχῶν *quos tu interpretatus es libros breves dictavit commentariolos, quibus non negaret ab Origene ſcripta quæ ſcripta ſunt, ſed nos ſimplices homines non poſſe intelligere quæ dicuntur, & quo ſenſu in bonam partem accipi debeant, perſuadere conatur, hoc duntaxat de Filio & Spiritu S. Cæterum in aliis dogmatibus & Euſebius & Didymus apertiſſime in Euſebii ſcita concedunt, & quod omnes Eccleſiæ reprobant, Catholice & pie dictum eſſe defendunt.* Idem Apologia poſtrema pag. 163. *In Didymo memoriam prædicamus, & ſuper Trinitate, fidei puritatem. Sed in cæteris quæ Origeni male credidit, nos ab eo retrahimus. Magiſtrorum enim non vitia imitanda ſunt, ſed virtutes.* Adde pag. 159.

De Providentia & judicio DEi in hac vita, ne erremus, juſſit Didymus * obſervare diligenter varietatem corporum rerumq; qvibus mundi decus conſtat, & rationes qvibus DEus, per aſpera nos ad virtutem ducit ac ſapientiam. Τοὺς περὶ προνοίας καὶ κρίσεως κατὰ σαυτὸν ἀεὶ γύμναζε λόγους, φησὶν ὁ μέγας καὶ γνωστικὸς διδάσκαλος Δίδυμος, καὶ τούτων τὰς ὕλας διὰ μνήμης φέρειν πειράθητι. Καὶ τοὺς μὲν περὶ κρίσεως λόγους ἐν τῇ διαφορᾷ τῶν σωμάτων καὶ κατὰ τὸν κόσμον εὑρήσεις. Τοὺς δὲ περὶ προνοίας, ἐν τοῖς τρόποις τοῖς ἀπὸ κακίας καὶ ἀγνωσίας ἐπὶ τὴν ἀρετὴν ἢ ἐπὶ τὴν γνῶσιν ἡμᾶς ἐπανάγουσι. *Sermones de providentia & de judicio DEi, aſſidua meditatione tecum ipſe recole, ait magnus ille Doctor & Spiritali ſcientia inſtructus Didymus, eorumque ſermonum materias fac in memoria circumferas. Omnes enim fere in his labuntur. Et ſermones quidem ac rationes de judicio, in differentia corporum & in partibus mundi reperies. Sermones autem de providentia, in modis illis quibus à vitio & ignorantia ad virtutem & cognitionem ducimur, deprehendes.*

* Apud Socratem IV. Hiſt. c. 23. pag. 237.

Styli simplicitatem significare, non vitium reprehendere voluit Hieronymus, qvando præf. ad librum Didymi de Spiritu S. scripsit: *Imperitus sermone est, sed non scientia, Apostolicum virum ex ipso stylo exprimens tam sensus lumine, quam simplicitate verborum.*

DIODORUS sive THEODORUS, è Monacho *Antiochenus* presbyter, à Meletio post Valentis mortem reverso ab exilio constitutus A. C. 378. *Tarsi* Episcopus & metropolitanus Ciliciæ; * Non diu post interfuit Concilio Antiocheno sub extremum anni 379., & CPolitano Oecumenico 381. ubi Nectarium ordinavit Episcopum. Maximam adversus Ethnicos partiter & hæreticos constantiæ, Zeli & industriæ laudem meruit adhuc presbyter, nam Episcopatus ejus incidit in tempora Ecclesiæ pacatiora sub Theodosio M. Laudatus à S. Chrysostomo tum presbytero est, cum Antiochiam Diodorus Episcopus invisisset circa A. 387. & Chrysostomum pro Concione laudasset. Chrysostomi in Diodorum hunc duplex Encomium apud Facundum IV. 2. è qvibus alterum Græce & Latine editum est ab Emerico Bigotio ad calcem Palladii de Chrysostomi vita Paris. 1680. 4. pag. 229-235. Exstat & S. Epiphanii ad eum Epistola, qva librum de gemmis ipsi dicavit. Obiit *plenus dierum* ante A. 394. qvo successor ejus Phalerius Synodo CPolitanæ subscripsit, ac fortasse jam anno 392. decesserat, ut persvasum Tillemontio qvi de hoc Diodoro tradit accurate Tomo VIII. memor. Sunt interdum qvi confundunt cum aliis Diodoris sive Theodoris, ut Diodoro Tyrio ** & Theodoro Mopsvesteno à qvibus est diligenter distingvendus. Sed nunc scripta ejus strictim percensere juvat.

1.) Libri VIII. sive capita LIII. κατὰ εἱμαρμένης *contra fatum*, illudqve asserentes Astronomos atqve Astrologos & hæreticos Bardesanem aliosqve. Ex hoc opere, qvod memorat & Theodorus Lector apud Svidam Διόδωρος, atq; Syriace superesse Hebed Jesu auctor est, exstant ampla excerpta apud Photium Cod. 223. Qvod autem in hoc opere scripsit Diodorus pag. 358. τὸ τῶν χριστιανῶν γένος πρὸ τετρακοσίων ἐτῶν τὴν ἀρχὴν ἐσχηκέναι, ἀθρόον δὲ πᾶσαν λαβεῖν τὴν οἰκουμένην. *Chri-*

* Vide Domni Antiocheni Epistolam Synodicam in Diodori laudem, qvam servavit Facundus VIII. 5. Theodorum pro Diodoro vocat Photius Cod. 223. Facundus IV. 2. Diodorum Tarsensem Theodori Mopsvesteni Magistrum à Nestorianæ hæreseos ἐγκλήματι defendere cupiens laudat Epistolam Athanasii, verum qvæ non ad illum sed ad Diodorum Tyrium scripta est.

** Vide Tillemont. Tom. 8. pag 239. 561. 712. seq.

Christianos cepisse ante annos CCCC., atque totam occupasse terram, non praecise sed cum aliqva latitudine accipiendum.

2) Singulare opus *adversus Ethnicos* eorumqve Idola scripsisse colligit Tillemontius ex Juliani Imp. Epistola ad Photinum, cujus magnam partem Latine versam refert Facundus IV, 2. pag. 522. ubi inter alia de Diodoro qvem *Nazaraei magum* blaspheme appellat: *Iste enim malo communis utilitatis Athenas navigans & philosophans imprudenter, musicorum participatus est rationem; & rhetoris confectionibus odibilem adarmavit linguam adversus cœlestes DEos, usque adeo ignorans paganorum mysteria, omnemque miserabiliter imbibens, ut ajunt, degenerum & imperitorum ejus Theologorum piscatorum errorem.* Videtur hoc esse qvod Theodorus Lector apud Svidam memorat κατὰ Πλάτωνος περὶ Θεοῦ καὶ Θεῶν. Mirum autem qvod ignorantiam sæcularium literarum Diodoro objectat Hieronymus in catalogo cap. 119.

3.) *Adversus Photinum, Malchionem, Sabellium & Marcellum Ancyranum* de qvo Theodoritus lib. 2. de hæreticis fabulis cap. ult. κατὰ τῶν τεττάρων τούτων συνέγραψεν ὁ θεῖος Διόδωρος ὁ τῶν Κιλίκων ἰθύνας μητρόπολιν, Θεὸν προαιώνιον τὸν χριστὸν ἀποδείξας, ἐπ' ἐσχάτων τῶν ἡμερῶν ἐνανθρωπήσαντα, καὶ τὴν τῶν ἀνθρώπων πραγματευσάμενον σωτηρίαν. Scripta cætera Diodori Theodoro Lectori apud Svidam in Διόδωρος memorata sunt:

4.) Χρονικὸν διορθούμενον τὸ σφάλμα Εὐσεβίου τοῦ Παμφίλου περὶ τῶν χρόνων. *Chronicon, quo errata ab Eusebio in libro de temporibus admissa emendantur.*

5.) Περὶ τοῦ εἷς Θεὸς ἐν Τριάδι. *De eo quod sit unus DEus in Trinitate.* Adversus Arianos sive Eunomianos, adversus qvos Diodori opus exstare apud Syros testatus est Hebed JEsu in Catalog. scriptorum Chaldaicorum.

6.) Κατὰ Μελχισεδεκιτῶν, *contra Melchisedecitas* hæreticos, qvibus Theodotum Byz. & Hieracen secutis Melchisedech erat Spiritus S. Ex auctore prædestinati cap. 34. cognoscimus adversus Melchisedecitas scripsisse etiam *Dionysium* Hierosolymorum Episcopum, qvemadmodum eosdem oppugnatos à *Diadocho* Photices Episcopo constat ex Photii Cod. 200.

7.) Κατὰ Ἰουδαίων. *Contra Judæos.* Etiam hoc est inter ea Diodori scripta qvæ Syriace superesse Hebed JEsu scripsit.

8.) Περὶ νεκρῶν ἀναστάσεως. *De resurrectione mortuorum.*

9) Περὶ

9.) Περὶ ψυχῆς, κατὰ διαφόρων περὶ αὐτῆς αἱρέσεων. *De anima adversus varias de illa hæreticorum opiniones.*

10.) Πρὸς Γρατιανὸν, Κεφάλαια. *Capita ad Gratianum Imp.* Hujus Gratiani, Valentiniani & majoris Theodosii edictum qvo solos illos habere Ecclesias permittunt qvi communicant Nectario CPol. Timotheo Alex. Pelagio Laodiceæ & Diodoro Tarsi & totius Concilii (κοινοῦ) sub Vicario Asiæ constituti, apud Facundum IV. 2.

11.) Περὶ σφαίρας καὶ τῶν ἑ ζωνῶν καὶ τῆς ἐναντίας τῶν ἀστέρων πορείας. *De sphæra & quinque Zonis & contrario astrorum motu.*

12.) Περὶ τῆς Ἱππάρχου σφαίρας. *De sphæra Hipparchi* Bithyni qvi ut ait Plinius II. 26. ausus rem etiam DEo improbam, annumerare posteris stellas ac sidera ad nomen expungere, organis excogitatis per qvæ singularum loca atqve magnitudines signaret.

13.) Περὶ προνοίας, *de Providentia.* Hic est qvem Syriace adhuc super esse Hebed JEsu scripsit Diodori *liber* qvem vocat *Politicorum.* Vide Rich. Simonis Epistolas selectas Gallice editas III. 19. pag. 111.

14.) Περὶ φύσεως καὶ ὕλης, ἐν ᾧ τί τὸ δίκαιόν ἐστι. *De natura & materia, in quo scripto tractatur & de eo quod justum est.*

15.) Περὶ Θεοῦ καὶ ὕλης Ἑλληνικῆς πεπλασμένης. (al. minus bene πεπλανημένης.) *De DEo, & falsa Græcorum materia.*

16.) Ὅτι αἱ ἀόρατοι φύσεις οὐκ ἐκ τῶν στοιχείων, ἀλλ' ἐκ μηδενὸς μετὰ τῶν στοιχείων ἐδημιουργήθησαν. *Naturas invisibiles non ex elementis, sed una cum elementis ex nihilo factas esse.*

17.) Πρὸς Εὐφρόνιον Φιλόσοφον, κατὰ πεῦσιν καὶ ἀπόκρισιν. *Ad Euphronium Philosophum, per interrogationem & responsionem.* Nescio an hic sit liber ille scriptus à Diodoro adhuc presbytero, in qvo amœnitatem dialogorum Platonicorum desiderat S. Basilius Epistola 167. Meminit illius Epistolæ Basilii ad Diodorum etiam Facundus IV. 2. p. 513.

18.) Κατὰ Ἀριστοτέλους περὶ σώματος οὐρανίου. Πῶς θερμὸς ὁ ἥλιος. Κατὰ τῶν λεγόντων ζῶον τὸν οὐρανόν. *Contra Aristotelem de corpore cœlesti: & quomodo Sol sit calidus. Et contra eos qui Cœlum animal esse dicunt.*

19.) Περὶ τοῦ, πῶς ἀεὶ μὲν ὁ δημιουργὸς, οὐκ ἀεὶ δὲ τὰ δημιουργήματα. *De eo quomodo opifex quidem semper, opera vero ejus non semper permaneant.*

20.) Πῶς

20.) Πῶς τὸ θέλειν καὶ τὸ μὴ θέλειν ἐπὶ Θεοῦ, ἀϊδίου ὄντος. *Quomodo velle & nolle sit in DEo æterno.*

21.) Κατὰ Πορφυρίου, περὶ ζώων καὶ θυσιῶν. *Contra Porphyrium de animalibus & sacrificiis.*

22.) Κατὰ Μανιχαίων. *Contra Manichæos* & Addæ Manichæi μόδιον, libri XXV. Phot. Cod. 85. Meminit & Diodori inter Manichæorum adversarios Theodoretus lib. 1. hæretic. fab. capite ult. Atqve Diodori contra Manichæos opus ferri apud Syros, testatus est Hebed Jesu.

23.) Περὶ τοῦ ἁγίου Πνεύματος, διάφορα ἐπιχειρήματα. *De Spiritu S. varia argumenta*, Macedonianis, ut videtur opposita. In his Nestorio prælusisse Diodorum notat Photius Cod. 102. qvi illa in eodem volumine legit, qvo Gelasii Cæsariensis liber contra Eunomianos comprehensus ferebatur. Duos magnos viros Diodorum Tarsi & Theodorum Mopsvestiæ Episcopum adversus Arianos & *Macedonium* & Apollinarem pugnasse, testatur etiam Leontius de sectis p. 448.

24.) Πρὸς τοὺς συνουσιαστάς *adversus Synusiastas*, qvem titulum & Diodori nostri, & Theodori Mopsvesteni & Theodoti Antiocheni & Cyrilli Alex. adversus Apollinaristas scriptis fuisse præpositum notat Sirmondus ad Facundi VIII. 4. Tom. 2. Opp. pag. 655. Diodori ex *libro primo* contra Synusiastas fragmenta leguntur apud Leontium Byz. lib. 3. contra Nestor. & Eutychem Tom. 9. Bibl. Patrum edit Lugd. pag. 704. Vide & Garnerium ad Marium Mercatorem Tom. 2. pag. 317. 318. Ob hos libros, qvos adhuc habent Syri, si Catalogo Hebed Jesu fides, videtur potissimum Diodorus male audisse post mortem * Nestorianis ad eum provocantibus: unde Cyrillus Epist. ad Succensum & Acacium eundem perstrinxit, & singulari opere qvod hodie non extat, Diodori & Theodori loca oppugnanda sibi sumsit, qvæ vicissim tueri conatus est in alio opere itidem deperdito Theodoretus. Qvemadmodum Diodorum ac Theodorum strenue defendit & multis Facundus. Cæterum licet ambos Diodorum Tarsensem & Theodorum Mopsvestenum condemnatos esse in Synodo qvinta, scribit Photius Cod. 18. tamen in Synodi Actis hoc non reperitur.

Zz 25.) *Ad.*

* Confer Liberatum cap. 10. & Leontium Byz. de sectis pag. 448. seq. Tillemontium Tom. VIII. pag. 565. seq.

25.) *Adverſus Contentioſum* neſcio qvem, liber qvem apud Syros exſtare Hebed Jeſu auctor eſt, teſtatus præterea compoſuiſſe Diodorum libros ſexaginta qvos combuſſerunt Ariani.

26.) Præcipuus Diodori labor fuit qvo *plerosque Sacræ Scripturæ libros* interpretando, imitatus eſt Euſebium Emeſenum * atqve ipſe præivit Joanni Chryſoſtomo atqve Theodoro Mopſveſteno ita, ut ſenſum literalem & Hiſtoriam potius qvam ex recepto apud plerosqve alios illis temporibus more allegorias ſectaretur, ψιλῷ τῷ γράμματι τῶν θείων προσέχων γραφῶν, τὰς θεωρίας αὐτῶν ἐκτρεπόμενος, ut eſt apud Socratem VI. 3. ſive ut Sozomenus VIII. 2. περὶ τὸ ῥητὸν τῶν ἱερῶν λόγων τὰς ἐξηγήσεις ποιήσας τὰς δὲ θεωρίας ἀποφεύγων. Speciatim memorantur ejus ἑρμηνεῖαι *in Pentateuchum*, Svid. in Διόδωρος ex Theodoro Lectore.

In Pſalmos, id.

In IV. Regnorum libros.

Εἰς τὰ ζητούμενα τῶν παραλειπομένων.

In Proverbia, cui addidit diſſertationem *de differentia theoriæ atque allegoriæ* ſive ſenſus myſtici ab allegorico atq; morali. Τίς διαφορὰ θεωρίας καὶ ἀλληγορίας. Svid.

In Eccleſiaſtem

In Canticum Canticorum.

In Prophetas.

In quatuor Evangelia.

In Acta Apoſtolorum. Idem Svidas.

In Apoſtolum commentarii. Hieron. cap. 119. de ſcriptoribus Eccleſ.

In primam Epiſtolam Johannis. Svid in Διόδ.

Fragmenta horum commentariorum freqventia in Græcorum Patrum ad libros ſacros catenis, in qvibus Diodori nomen freqventiſſimum eſt, ſed & cum Theodori Mopſveſteni haud raro confunditur nomine.

Diodori & Theodori Mopſveſt. ſcripta Neſtorianis curantibus in Armenorum, Perſarum & Syrorum lingvam converſa fuiſſe auctor eſt Liberatus cap. 10. breviarii.

Antiphonarum in Eccleſia uſum ad Diodorum & Flavianum Antiochenum velut auctores refert Theodoritus lib. 2. Hiſt. cap. 24. de

* Hieron. c. 119. de Scriptor. Eccleſ.

de qvo consule Jo. Bonam de divina Psalmodia cap. XVI. §. 10. pag. 513.

Inter eos qvorum *Liturgiæ* apud Orientales feruntur, Diodorus qvoqve numeratur ab Abrahamo Ecchellensi ad Catalogum Hebed Jesu pag. 134. Confer Jo. Bonam rerum Liturg. lib. 1. cap. 9. Videtur tamen non Diodorus Tarsensis sed Theodorus Mopsvestenus intelligi. Illas Liturgias è Græco conversas Syriace habent Maronitæ, voluitqve illas edere qvi Latine se vertisse testatur Rich. Simon. Tom. 2. Bibl. selectæ pag. 173. Novissime has Liturgias Latine vulgavit ex versione sua V. C. Eusebius Renaudotus, in Volumine posteriore Collectionis Liturgiarum Orientalium Paris. 1716. 4. ubi inter alius Theodori Mopsvesteni qvoqve Liturgia legitur.

Pelagii perinde ut Nestorii præcursorem fuisse Diodorum Christianus Lupus in diss. ad Synodum Ephesinam cap. 1. non dubitat, sed liber adversus dogma de peccato originis lectus à Photio Cod. 177. qvo potissimum argumento Lupus utitur, non Diodori Tarsensis est sed Theodori Mopsvesteni, ut notavit Rigberius sive Gerberonius in notis ad Marium Mercatorem pag. 102.

In extremo judicio solum justos è vivis immutandos statuit, vide Elmenhorstii notas ad Gennadium de Eccles. dogmatibus cap. 8.

ESAIAS qvem male Archi Episcopum facit Corderius Catena ad Lucam pag. 473. inter Monachos celebratur à Palladio in Lausiaca cap. 15. sq. Ejus *capitula XIX. Ascetica* Græce & Latine vulgavit Petrus Possinus in thesauro Ascetico Paris. 1684. 4. *Præcepta LXVIII. pro tironibus*, Latine, Lucas Holstenius in Codice regularum Rom. 1661. 4. *Sermones XXIX.* ex Codice qvem Antonius Gibertus pervetustis characteribus scriptum ipsi commodavit, interpretatus est Petrus Franciscus Zinus Veronensis, inscriptosqve Petro Contareno, Paphi Episcopo Latine vulgavit Venet. 1574. 8. una cum scriptis de eodem argumento SS. Ephraimi, Nili & Marci Eremitæ. Inde recusi in Bibliothecis Patrum Latine, nam Græce nec dum viderunt lucem qvod sciam.

EVAGRIUS ab Iboris * Ponticus Hyperiborita qvem ſacras literas docuit Diaconumqve ** CPoli A. 381. Greg. Nazianzenus ordinavit,(non confundendus cum Evagrio presbytero circa idem tempus Antiocheno, à qvo vitam B. Antonii qvam Athanaſius ſcripſit Latine verſam teſtatur Hieronymus cap. 125. de Scriptor. Eccleſ. & ſub cujus nomine ſæpius illa verſio lucem vidit ut dixi lib. V. cap 1. pag. 303. confer Roſvveidum ad vitas Patrum Tom. 1. pag. 20. & Tillemontium Tom. 12. memoriar. pag. 14.) poſtea luſtratis Hieroſolymis cum eodem Nazianzeno adiit Ægyptum & Macarii utriusqve fuit diſcipulus, nec minore ſánctitatis (niſi qvod Origenis favore † male audiit) & doctrinæ gloria in Scetenſis Nitriæ Monaſterio per plurus annos vixit, plura etiam Aſcetica ſcripſit, ut veteribus memorantur:

1. *Μοναχὸς ἢ περὶ πρακτικῆς. Monachus ſive de vita practica.* Socrat. IV. 23. Svid. in *Μακάριος* Palladius cap. 86. Nicephorus XI. 42. qvi c. 43. plura ex illo libro adducit. Hic eſt *liber centum ſententiarum* pro Anachoretis per capitula digeſtus, qvem *olim* (à Rufino ut opinor) *translatum quia vitiatum & per tempus confuſum vidit, partim reinterpretando partim emendando, auctoris ſe veritati reſtituiſſe* ait Gennadius cap. 11. de S. E. Hunc Evagrii libellum una cum Epiſtola ejusdem ad *Anatolium* Græce & Latine vulgavit Cotelerius Pariſ. 1686. 4. Tom. 3. monument. Græc. pag. 68-102. ſubjunctis aliis capitibus XI. qvæ inſcribuntur: *τῶν κατὰ μοναχῶν τὰ αἴτια καὶ ἡ καθ' ἡσυχίαν τούτων παράθεσις.* Rerum Monachalium rationes, earumqve juxta qvietem appoſitio p 103-115.

2. *Γνωστικὸς ἢ περὶ τῶν καταξιωθέντων γνώσεως Gnoſticus, ſive de iis qui ſcientiam conſequi meruerunt.* Socrat. IV. 23. & Svid. Niceph. Hic eſt *liber quinquaginta ſententiarum* pro eruditis ac ſtudioſis, qvem idem Gennadius primum ſe Latinum feciſſe teſtatur. Citat S. Maximus in cap. 7. Dionyſii Areopag. de cœleſti Hierarchia & ex illo videntur eſſe Cotelerio qvæ velut è practico Evagrii affert

* Vide Cotelerium Tom. 3. monument. pag. 543.

** Ita Socratis IV. 23. At Sozomenus VI. 30. & Nicephorus XI. 42. ſcribit eum Gregorii illius fuiſſe Archidiaconum: Lectorem vero Cæſareæ à S. Baſilio & Diaconum à Greg. Nyſſeno ordinatum tradit Palladius Lauſiaca Hiſt. cap. 86.

† Condemnatus cum Origene in qvinta Synod. A. 553. & in Lateranenſi A. 649.

affert Socrates III, 7. Hist. Hunc Evagrii libellum videtur inter S. Nili opera Græce & Latine Svaresius vulgasse sub capitum gnosticorum titulo.

3. Ἀντιῤῥητικὸν *Antirrheticus* contra tentatores dæmones, in octo partes divisus secundum numerum *octo vitiosarum cogitationum*. Socrat. Niceph. & Svidas. Palladius cap. 86. Lausiac. ubi male *tres libri* pro *octo*, ut rectius Gennadius, qvi jussum se ait eundem eadem simplicitate qva in Græco invenerit Latine transtulisse. Hujus scripti compendium Latine in Bibliothecis Patrum prodiit atqve inter Jo. Damasceni opera: & Græce ac Latine vulgatum est ab Emerico Bigotio ad calcem Palladii de vita S. Chrysostomi Paris. 1680. 4. p. 349-355.

4. Προγνωστικὰ προβλήματα *Prognostica Problemata DC.* Socrat. & Svid. S. Maximus ad Dionys. Tom. 1. p. 94. & 395.

5. Στιχηρὰ *sententiarum Libri II.* alter ad Monachos συνοδίτας † atqve in Cœnobiis degentes, alter ad Virginem. Socrat. Svid. Niceph. locis laudatis. Hieron. ad Ctesiphontem adversus Pelag. de Evagrio: *scribit ad virgines, scribit ad Monachos.* Gennadius: *composuit & cœnobitis & synoditis doctrinam aptam vitæ communis, & ad virgines DEo sacratas libellum competentem religioni & sexui.* Palladii Codices non memorant στιχηρὰ sed ἱερὰ, pro qvo in Heraclidis paradiso ἱερέα, utrumqve vitiose, ut est verisimile. Στιχηρὰ ista exstant ex Gennadii versione Latine in Holstenii appendice Regularum Rom. 1661. 4. pag. 34. atqve in Bibl. Patrum edit. Lugd. 1677. Tom. 27. pag. 469-471.

6. *Edidit & paucas sententiolas valde obscuras, & ut ipse in his ait, solis Monachorum cordibus cognoscibiles, quas similiter ego Latinis edidi.* Gennad.

7. Hieronymus ad Ctesiphontem contra Pelagium, de Evagrio: *scribit ad eam, cujus nomen nigredinis testatur perfidiæ tenebras: edidit librum & sententias περὶ ἀπαθείας quam nos impassibilitatem vel imperturbationem possumus dicere - - Hujus libros per Orientem Græcos, & interpretante discipulo ejus Rufino Latinos plerique in Occidente lectitant.*

† Synoditæ Monachi qvi non solitarii sed cum aliis eadem domo vel eremo simul degebant. Vide Clariss. Muratorii anecdota Græca pag. 48.

Svidas in Ἐυάγρι@ ait eum scripsisse *ὑπόμνημα εἰς τὰς παροιμίας Σολομῶντ@*. Qvod viri docti * nihil esse volunt aliud qvam *στιχηρὰ* illa supra memorata & imitatione Proverbiorum Salomonis ab Evagrio scripta, qvæ & ipsa libris *στιχηροῖς* sive per commata ac *στίχους* scriptis annumerant. Cæterum in Catenis ad Proverbia, tam Peltaniana qvæ lucem vidit, qvam MStis qvæ in Bibl. Coisliniana aliqve Bibliothecis asservantur, Evagrius subinde allegatur. Hujus, non Evagrii ut Corderius putavit Scholastici videntur esse Combefisio qvæ in Catena ad X. Lucæ leguntur *de eo qui incidit in latrones*, & in Lucæ XIX. *de minarum distributione*. Citatur & Evagrius noster in Catenis aliis passim tam editis qvam MSS.

Scholion Evagrii *de* ΠιΠι sive *tetragrammato DEi nomine* edidit Græce & Latine Cotelerius Tom. 3. monument. pag. 116. 117.

Sermonem dogmaticum de S. Trinitate, ad eos qui Monasticam vitam degunt in patria, dum esset CPoli cum S. Gregorio Naz. compositum edidit Græce & Latine Josephus Maria Svaresius inter S. Nili opuscula Rom. 1673. fol. p. 358. testatus Nili & Evagrii scripta sic permisceri in Codd. MSS. ut vix ac ne vix qvidem discerni qveant. Idem confirmans Cotelerius ad Tom. 3. monument Ecclesiæ Græcæ pag. 544. *Evagrium Monachum constat quidem multa scripsisse, eorumque quædam cum fragmenta & citationes habemus in Codice Regularum, in Patrum Vitis & Apophthegmatibus, in Catenis, in libris excerptorum, in thesauro ascetico & in scholiis ad Climacum, nec non apud Palladium, Socratem, Climacum, Dorotheum, Maximum & Nicephorum, itemque in Damasceno Billii & Palladio Bigotiano: sed difficultatem parit non mediocrem, quod fuse probatum est à doctis, & sæpe apparet, etiam in marginibus nostris, nempe eadem cum in libris impressis, tum in exemplaribus manu exaratis modo Evagrio, modo Nilo assignari.*

EUSEBIUS Emesenus Episcopus A. C. 360. defunctus, de qvo dictis à me lib. V. cap. 4. pag. 107. seq. adde qvod ab eo diversus est Eusebius Emesenus cognomento Pittacas, jussu Galli Imp. interfectus A. 354. qvem concitatum oratorem vocat Ammianus Marcellinus XIV. 7.

EUSTOCHIUS EUDOXIUS, STAGIRUS, PRONOUS, PHOTIUS Sophistæ clari amicitia & Epistolis Gregorii Nazianzeni, qvi Eustochii invidiam & ambitionem Sophisticam graviter perstringit Epist. 61. (*55.*) Ad hunc Eustochium Cappa-

* Vide Casimirum Oudinum supplemento de S.E. pag. 49.

padocem Epiſtola Juliani Imp. 20. & duæ vel tres Libanii. Teſte Svida ſcripſit τὰ κατὰ τὸν Κώνςαντα τὸν βασιλέα (ita legendum) καὶ ἀρχαιολογίαν Καππαδοκίας καὶ λοιπῶν Ἐθνῶν, *Cappadociæ & reliquarum gentium Antiquitates & res geſtas ab Imperatore Conſtante.* Vide Cangii notas ad Zonaram pag. 31. ex Eudociæ ioniis MSS. Hunc Euſtochium citari à Stephano Byz. in παντικάπαιον aſſentior Clariſſ. Kuſtero.

EUTHALIUS Epiſcopus Sulcenſis * à Turriano æqvalis exiſtimatus magni Athanaſii, à Clariſſ. Caveo refertur ad A. C. 396. qvod ipſe prologo ad Epiſtolas Pauli Apoſtoli innuat ſe ſcripſiſſe *Arcadio quartum & Honorio tertium COSS.* Sed illa verba non Euthalii ſunt, verum auctoris antiqvioris è qvo memoriam Martyrii S. Pauli Apoſtoli ibi repetit, & qvi illius Epiſtolas ante Euthalium diviſerat in capitula. Itaq; mox deinde ſubjungit: καὶ ἀπὸ τῆς ὑπατίας τετάρτης μὲν Ἀρκαδίου, τρίτης δὲ Ὁνορίου μέχρι τῆς παρούσης ταύτης ὑπατίας πρώτης Λέοντος Αὐγούστου, Ἰνδικτιῶνος δωδεκάτης Ἐπιφὶ έ, Διοκλετιανοῦ ροδ, ἔτη ξγ'. *à Conſulatu quarto Arcadii, tertioque Honorii usque ad præſentem hunc Conſulatum primum Leonis Auguſti, Indictione XII. Epiphi menſis die V. Diocletiani vero annum CLXXIV. ſunt anni LXIII.* Unde conficitur Euthalium hæc ſcripſiſſe A. C. 458. nam apud Clariſſ. Zaccagnium in notis p. 536. calami errore male excuſum *quingenteſimo* pro *quadringenteſimo quinquageſimo octavo.* Hic *Pauli* qvidem *Epiſtolas* ** cum Diaconi adhuc munere fungeretur νέος χρόνων καὶ μαθημάτων: *Actus* vero *Apoſtolorum & Catholicas Epiſtolas* Epiſcopalem dignitatem jam adeptus, Lectionibus capitulis ac verſiculis diſtinxit (ſecutus pium qvendam Patrem qvi Pauli Epiſtolas in capita ut jam dixi circa A. C. 396. digeſſerat) argumentis præterea, (niſi & illa ab alio antiqviore ſunt) capitulorum indi-

* Σούλκης Ἐπίσκοπος appellatur in Codice Vaticano & illo qvem laudat Turrianus præf. ad Conſtitutiones Apoſtol. Sed incertum ubi illa urbs fuerit. Vide Zaccagini præf. p. LXIV.

** Ἀποστολικῆς βίβλου verſibus diſtinctæ meminit Heſychius Hieroſol præf. ad στιχηρὸν duodecim Prophetarum, ubi ad Euthalium reſpicere videtur Rich. Simonio qvi illum ſed ſine nomine auctoris MS. evolvit in Bibl. Regis Chriſtianiſſimi, Epiſt. Criticis Gallice editis Baſil. 1699. 12. p. 78. ſeq. & Clariſſ. Zaccagnio qvem vide præf. ad vetera monumenta pag. LXVII & in Opere ipſo pag. 402. Idem obſervat Euthalii diviſiones librorum ſacrorum freqventi in uſu apud Græcos Chriſtianos fuiſſe, idqve plurimis Codicibus MSS. confirmari, qvibus fere omnibus habentur capitula ab Euthalio excogitata.

indicibus, atqve catalogis auctoritatum Scripturæ, qvæ in ipſis laudantur, illuſtravit. Miſit illa deinde ex Codicibus Bibliothecæ Cæſareenſis accurate recenſita ad *Athanaſium* Alexandrinum, non primum illum & magnum, ſed alterum juniorem qvi A. C. 490. Alexandrinæ Eccleſiæ Epiſcopatum obtinuit & Petro Moggo ſucceſſit. Horum omnium partem primus edidit Franciſcus Cardinalis Ximenius in celeberrima Complutenſium Bibliorum editione A. 1514. Etiam Eraſmus jam in prima editione Novi Teſt. A. 1516. qvæ mihi ad manus eſt, atqve deinde in cæteris, argumenta Epiſtolarum Pauli & ſeptem Catholicarum edidit. Hinc cum commentariis Oecumenii Græce vulgatis curante Giberto Epiſcopo Veronæ 1532. fol. plura etiam Euthalii excuſa ſunt, & in luculenta editione Novi Teſt. Græca qvam dedit H. Stephanus Pariſ. 1550. fol. Prologum in Pauli Epiſtolas integrum primus publicavit è Berneggeri Codice Græce in ſua Novi Teſt. editione Jo. Henricus Boclerus Argenrorat. 1660. 12. unde ſæpius recuſus eſt in variis Novi fœderis editionibus ut Curcelleana altera, etiam nuper in præclara Milliana, & in Criticis ſacris Anglis Francofurti & in Belgio recuſis Tomo VII. Berneggeri Codex à Bœclero Reginæ Chriſtinæ oblatus, & ab Alexandro VIII. Pontifice Vaticanæ Bibl. illatus eſt. Deniqve univerſas Euthalii qvas ſupra memoravi lucubrationes ex Codd. Vaticanis accurate deſcripſit & cum latina verſione ſua notisqve ac prolegomenis eruditis vulgavit doctiſſimus ac præſtantiſſimus Vir Laurentius Zaccagnius in Collectaneis monumentorum Veterum Eccleſiæ Græcæ. Rom. 1698. 4. Inter legendum duo mihi digna viſa ſunt animadverſione. Pag. 407. verbis: *καὶ αὖ πάλιν σοφῶν γε ὁ πανάρετος βιωφελῶς τῇ μελέτῃ τὸ πᾶν ἀνέθηκεν,* non reſpicitur David Rex, ſed Cleobulus Lindius, cujus notum apophthegma, *μελέτη τὸ πᾶν.* Pag. 523. de Epiſtola ad Romanos: *διὸ πρώτη τέτακται ἅτε δὴ πρὸς ἀρχὴν ἔχοντας εἰς θεοσέβειαν γραφεῖσα. Propterea primum locum habet, utpote quæ ad eos qui prima principia pietatis tenebant, ſcripta fuerit.* Ita reddendus hic locus, non *qui pietatis principatum tenebant.* Nam ut pag. 528. docet Euthalius, putat Epiſtolas Pauli collocatas *κατὰ προσαύξησιν* profectuum eorum ad qvos ille ſcripſit, ut à minus perfectis incipiens ad perfectiores progrediatur.

Dubitari poteſt, inqvit idem vir digniſſimus laude in præf. pag. LXX. an Euthalius præter horum novi Fœderis librorum diſtinctiones, commentarium aliqvod in Apoſtolorum Acta conſcripſerit.

Fran-

Franciſcus enim Turrianus in præfatione ad Conſtitutiones Apoſtolicas pag. 17. Euthalium commentar. in Acta Apoſtolorum ſcripſiſſe, ejusq; eruditiſſimum in ea ipſa Acta prologum extare tradit, in qvo ſic ſe Acta expoſiturum pollicetur, ut multis in locis τῶν ἀποςολικῶν διατάξεων, hoc eſt, Apoſtolicarum conſtitutionum mentionem faciat, qvas, inqvit, ἥ τε πρὸς τὰς ἐναντίας, ἥ τε πρὸς τὰς οἰκείας πεποίηνται, *quas ſive contra adverſarios, ſive etiam ad fidelium uſum fecerunt.* Holſtenius qvoq; Vir Doctiſſimus in Obſervationibus ad Stephanum de Urbibus, verbo Αττάλεια, Euthalii Diaconi in Acta Apoſtolorum commentaria laudare videtur. Attaliam enim urbem notat ab Euthalio Diacono, aliisqve juxta D. Lucam in Actis c. XIV. Ver. XXIV. Pamphyliæ aſſignari. Præterea Lambecius lib. III. Bibliothecæ Cæſareæ teſtatur, in ejusdem Bibliothecæ codice Theologico XLVI. extare Catenam Patrum in Pauli Epiſtolam ad Romanos, in qva cum aliis Patrum expoſitionibus, Euthalii fragmenta qvædam fol. 4. & 5. continentur. Guilielmus deniqve Cave in Eccleſiaſticorum Scriptorum Hiſtoriâ literariâ, ubi de Euthalio agit, ipſum in Apoſtolorum Acta, & in Lucæ Evangelium Commentaria, qvæ alicubi latent, ſcripſiſſe tradit. Et ſane qvæ ex Euthalii in Acta Apoſtolorum commentariis laudant Turrianus, atqve Holſtenius, in prologis, & capitulis, nunc primum à nobis editis, non reperiuntur: codices tamen, qvibus ipſi uſi fuiſſe videntur, adhuc invenire non potui, licet eos in Urbanis Bibliothecis diu multumqve qvæſierim. Qvod autem Euthalii fragmentum in Catena Patrum in Pauli Epiſtolam ad Romanos extare, ait Lambecius, fieri poteſt, ut ex prologo in epiſtolas Pauli deſumptum fuerit. Sed in vetuſtiſſimis Vaticanæ Bibliothecæ codicibus, qvi variorum continent commentaria in Pauli epiſtolas, nullum Euthalii operum fragmentum apparet, multumq; vereor ne iſta commentaria in Lucæ Evangelium perperam à qvibusdam Euthalio tribuantur. *Hactenus Zaccagnius, V. C.*

Alius ut videtur Euthalius, qvi primarius Alexandrinus Diaconus interfuit Concilio Chalcedonenſi A. C. 451. Alius Euthalius Monachus Rhodius S. Baſilii, qvem circa A. 1300. Concordantias Græcas in S. Scripturam compoſuiſſe, ſed nunqvam editas, narrat Sixtus Senenſis.

FLAVIANUS Episcopus Antiochenus ab A. C. 381. ad 403. ex cujus Homilia in Joannem Baptistam & in illud, *Spiritus Domini super me*, fragmenta exhibet Theodoritus dialogo 1. & 2. Epistolam ad Osroënos Episcopos & alteram ad Episcopum qvendam Armenium laudat Photius Cod. 52. Orationem pro Antiochenis qva Theodosii adversus seditiosos illos iram sedavit, Chrysostomus Orat. 20. ad pop. Antiochen. Confer Petri Francii Orationem XXXIV. & Tillemontium T. V. Hist. Imperator. p. 592. seq.

Alius Flavianus Episcopus CPol. ab A. C. 446. ad 449. ad qvem extant Leonis M. Epistolæ. Hujus Flaviani Epistolam ad eundem Leonem Græce & Latine vulgavit Cotelerius Tom. 1. monument. pag. 50. & Baluzius in nova Concilior. collectione pag. 1373. Incipit: εὐσεβείας καὶ τοῦ ὀρθοτομεῖσθαι. Alia legitur ante Acta Concilii Chalcedonensis, & incipit: οὐδὲν ἵστησιν ἄρα τὴν τοῦ Διαβόλου πονηρίαν. Ibidem exstat fides qvam Imp. Theodosio Flavianus obtulit. Confer Paschasii Qvesnelli notas ad Leonem M. speciatim dissertationem VIII. qvæ est de caussa hujus Flaviani.

GELASIUS Cæsareæ Palæstinæ post Evzoium Episcopus (supra pag 340.) circa A. 367. à Cyrillo Hierosol. avunculo constitutus, concilio CPol. interfuit A. 381. anno 394. defunctus. Ejus *expositio* * *Symboli* laudatur à Leontio lib. 1. contra Nestorium & Eutychen: *Homilia in Epiphania*, à Theodorito dialogo 2. *Practica* στοιχειώσεις *secundum Ecclesiam*, ex cujus libro 2. fragmentum in c. 15. collectionis testimoniorum qvam sub Damasceni nomine in Codice Claromontano evolvit Labbeus. *Et Liber contra Anomœos* à Photio Cod. 102. Nam λόγοι γ' ἱστορίας Ἐκκλησιαστικῆς, *libri III. Historiæ Ecclesiasticæ* & τὰ μετὰ τὴν Ἐκκλησιαστικὴν ἱστορίαν Εὐσεβίου τοῦ Παμφίλου sive *continuatio Historiæ Ecclesiasticæ Eusebii*, qvæ memorat Cod. 89. nihil aliud sunt qvam libri Historiæ Concilii Nicæni qvi exstant & de qvibus mox dicam in Gelasio Cyziceno. In illis pag. 6. alterius Gelasii fit mentio: ὅγε μὴν Ῥουφῖνος ἤγουν Γελάσιος ταῦτα λέγει ὧδε. Qvod autem dicto loco Photius ait alibi se legisse, qvod Gelasius Cæsareensis Histo-

* Hanc intellige Gelasii expositionem μαθήματος, ex qva fragmenta qvædam afferri in Collectione Græca MS. testimoniorum sub nomine Jo. Damasceni in Cod. Claromontano cap. 4. notavit Caveus ex Labbei conspectu Operum Damasceni p. 49. Μάθημα pro Symbolo, obvium apud veteres Christianos scriptores. Vide thesaurum Syiceri.

Historam Rufini Græce verterit à Cyrillo Hierosol. adjutus, hoc temporis ratio qvi patitur, cum Rufinus historiam suam circa A. 400. Chromatio inscripserit, & Gelasius A. 394. Cyrillus A. 386. sit extinctus? Confer Tillemontium Tom. VIII. memor.

Alius Gelasius auctor libri *de duabus Naturis* contra Eutychem & Nestorium, atqve ut Fulgentii & Joannis II. Papæ, nec non Gennadii, aliorumqve auctoritate constat, Gelasius Papa qvi Romæ Episcopus fuit ab A. 492. ad 496. *Quisquis ille est*, inqvit Petavius T.4. dogm. Theol. de incarnatione Verbi II. 3. pag. 122. *Latine profecto scripsit & quidem terse ac diserte, in quo minime est audiendus Melchior Canus* (VI. 8. Locor. Commun. ad 9. argum.) *qui propterea negat se Gelasio Cæsariensi opus illud tribuere quod purum & politum sermonem dicit eum Hieronymus habuisse, qualem in hoc libello non agnosco.* Nisi, inqvit, bono & eleganti auctori contigit malus & impurus interpres. *Mirum ita pronunciasse de Gelasio isto, qui utrumque illum legisset. Nam commode sane & pure loquitur, ut Ecclesiastico Scriptori & quidem sæculi istius convenit.* Confer eundem Petavium III. 2. 2. & Forbesium XI. 16. instruct. Historico Theol. Doctissimo Caveo non assentior, qvi post Vossium aliosqve hunc librum Græce versum putat memorari à Photio Cod. 102. ubi laudat Gelasii Cæsareensis *μονόβιβλον* adversus Anomoeos.

Alius Gelasius, Presbyteri *Cyziceni* filius, qvi testatur ad se pervenisse Acta Synodi Nicænæ *ἐν βίβλῳ ἀρχαιοτάτῃ ἐγγεγραμμένα ἐν μεμβράναις in Codice antiquissimo scripta in membranis*, qvæ antea fuerint *Dalmatii* Archi Episcopi Cyziceni. Nihilominus tamen non hæc qvalia in illo Codice repetit Acta vulgasse se integra solaqve, sed ex scriptis etiam Eusebii ac Rufini (qvem tamen falso scribit Concilio Nicæno interfuisse) aliorumqve collecta in tres libros sive *τρία συντάγματα* * digessisse se profitetur, pag. 2. *Cujus Synodi Acta omnia, τὰ πεπραγμένα πάντα, cum ut supra dixi cognovissem prius & perquisivissem, vix tamen invenire poteram quæ illis tractata & conscripta sunt, apud plures viros literarum studiosos, tam aperte expressa, quam apud Joannem quendam Ἰωάννῃ μέν τινι πρεσβυτέρῳ ἀνδρὶ παλαιῷ ἄγαν γραφικῷ ἐν τετραδίοις παλαιοῖς λίαν presbyterum virum senem & scribendi admodum peritum in quaternionibus valde antiquis: neque tamen omnia inde habui, sed ex aliis etiam scriptoribus variis, ut ex Eusebio Pamphili, Episcopo Cæsareæ & Rufino*

* Tertii *συντάγματις* meminit pag. 54. edit. Commelinianæ.

fino presbytero Romano, τῶν καὶ τῇ ἁγίᾳ ἐκείνῃ κοινωνησάντων συνόδῳ, *qui etiam sanctæ illi Synodo interfuerunt*, *aliisque plurimis. Neque vero totius harmoniæ consequentiam inveni in sacro illo Codice, in quem, ut supra dixi, prius incideram. Solus admirandus Eusebius* ἀτρεπτὶ τῇ λεωφόρῳ τῆς ἀληθείας *constanter publicam veritatis viam ab adventu Domini usque ad magni Constantini tempora ingressus est. Sed neque omnia invenire potui, attamen quæ nota mihi & veritati consentanea in libro quem antea legeram reperi, collecta ex utrisque necessarium existimavi in hunc librum descripta conferre ad communem utilitatem, confirmationemque eorum qui in hæc inciderint.* Tertius liber † non integer videtur ad nos pervenisse, nam & brevior est cæteris, unaqve & altera Constantini Epistola absolvitur, & nihil habet de baptismo Constantini M. qvod tamen in eo legisse se Photius profitetur Cod. 89. ubi hoc opus qvemadmodum & Cod. 88. refert ad Gelasium Cæsareensem, duos vel tres Gelasios Cæsareenses Episcopos reperisse se testatus: cum id Codice XV. ejusdem Bibliothecæ laudetur sub simplici nomine Gelasii: πρακτικὸν τῆς πρώτης συνόδου ἐν τρισὶ τόμοις. Γελασίου δὲ ἔφερε τὸ βιβλίον ἐπιγραφήν. Neqve Cæsareæ neqve Cyzici sed in Bithynia * scripsisse se post A.C. 475. testatur auctor ipse in præf. his verbis μετὰ δὲ καιρούς τινας φθάσαν ἐνταῦθα, τῇ τῶν Βιθυνῶν ἐπαρχίᾳ λέγω, κατ' εὐδοκίαν Θεοῦ, *non multo tempore post, cum huc, in provinciam dico Bithynorum, volente DEo pervenissem, & commotio atque inquisitio plurima fieret sub impii Basilisci tyrannide adversus Catholicam & Apostolicam DEi Ecclesiam, & fidem Apostolicam in ea constitutam, succendente potissimum atque commovente Imperatoris aulam eorum factione qui hæretico Eutychi consentiebant, qui nobis subdole proponebant, ut fidem Patrum, Nicænam inquam, retineremus. Sed convincebantur à nobis illius fidei hostes &c.* Prodiit primum hoc opus cum Rob. Balforei Scoti versione Paris. 1599. 8. adjunctum habens librum Theodori in Rhaitensi monasterio presbyteri, qvem utraqve lingua ante Balforeum vulgaverat Beza. Hinc cum Actis Synodi Ephesinæ & Synopsi Synodorum Oecumenicarum apud Commelin. 1604. fol. Postea in editione Conciliorum generalium Romana qvam curavit Sirmondus, 1608. fol. & in Conciliis Binii Colon. 1618. Labbei Paris. 1672. & Harduini 1716. fol. Hos Gelasii libros & alia qvædam ad Nicænam Synodum & Arii causam pertinentia cum versione Francisci

† Vossius II. 21. de Hist. Græcis pag. 264. *Videtur tertius liber omissus, quia non omnibus probarentur quæ scripsisset de baptizato Constantino paullo ante mortem, idque ab Episcopo Orthodoxo.* Confer B. D. Ittigii Historiam Concilii Nicæni pag. 4.

* Nota tamen, qvod fuit qvoqve Cæsarea qvædam Bithyniæ.

cisci Junii soceri sui, propriisqve notis editurum se promisit Vossius p 264. de Hist. Græcis. Sed nunqvam lucem vidit ille Gelasius Junio Vossianus, neqve qvo devenerit constat, cum nec in Catalogo MSS. Isaaci Vossii, qvæ jam accesserunt Bibliothecæ publicæ Leidensi, illius fiat mentio. Errores Gelasii perseqvitur Jo. Launojus VIII. 1. Epist. p. 697. Non adeo esse contemnendum tamen ostendunt B. Doctores Balthasar Bebelius in Antiqvitatibus Sæculi IV. parte 1. p. 65. seq. & Jo. Georgius Dorsheus in διατυπώσει Concilii Nicæni p. 85. seq.

Fuit & Gelasius Medicus, qvem commendat Symmachus lib. 1. Epist. 66. ne dicam de Gelasio Africano Thanensi Episcopo (cujus esse Dialogum Vigilio tributum monet Jo. Dallæus lib. de fidei ex S. Scripturis demonstratione p. 40.) Nec de Gelasio II. Papa qvi fuit A. C. 1118.

GEORGIUS Alexandrinus primum, deinde in Syria Arethusanus presbyter, deniqve Episcopus Laodicenus, modo Arianas partes, modo iterum adversarias Eunomianis Homœusianorum secutus est, vide Jac. Gothofredum ad Philostorgii VIII. 17. p. 353.

Ejus *Homiliam in illud Prov. VIII.* Κύριος ἔκτισέ με Antiochiæ A. 361. habitam memorat Theodoritus II. 31. Hist. *Vitam Eusebii* Emeseni Socrates II. 9. (sive *encomium* ut idem appellat lib. 1. cap 24.) Sozomenus III. 6. *Epistolam ad Episcopos Ancyræ* congregatos, qvam servavit Sozomenus IV. 13. Epistolam *ad Alexandrum* Alex. & aliam *ad Arianos*. Athanas. de Synodo Ariminensi & Seleuciensi. *Libros contra Manichæos.* Epiphan. Tom. 1. p. 638. Theodoritus lib. 1. de hæreticis fab. c. 28. Phot. Cod 85. Confer Allatium de Georgiis p. 305.

HELLADIUS qvi in Episcopatu Cæsareensi Cappadociæ Basilio M. succesit A. 379. atqve interfuit Concilio CPolitano non modo A. 381. sed etiam 394. licet apud Balsamonem Palladiii nomen pro Helladio occurrit. De asperis ejus moribus consuli potest Tillemontius Tom. IX. p. 589. seq. *Vitam* decessoris sui *Basilii M.* scripsisse traditur, de qva dixi supra pag. 62. Sed qvæ Damascenus ex illa profert junioris scriptoris ætatem sapere eruditis videntur.

S. HIERONYMI Stridonensis Dalmatæ, Doctoris Ecclesiæ illustrissimi licet Latini Scriptoris mentionem hoc loco omittere nefas duxi, qvoniam non modo ipse plurima * de Græco convertit,

* Sunt illa (præter libros sacros) Origenis & Eusebii plurima nec non Theophili & Didymi Alexandrinorum. Tum regula Pachomii, Epistolæqve & regula Theodori atqve Oresiesis doctrina.

tit, ſed nonnulla ejus qvoqve jam olim è Latino Græce verſa ſunt à Sophronio, atqve *Catalogus Scriptorum Eccleſiaſticorum* Hieronymianus Græce ſive ab illo Sophronio ſive ab alio translatus etiamnum exſtat, ut dixi ſupra cap. 21. p. 195. ſeq. Nunc addo qvod *vitam S. Hilarionis* qvæ inter vitas Simeonis Metaphraſtæ 24. Octobris legitur, illam ipſam eſſe, qvam Sophronium eleganti ſermone Græco vertiſſe Hieronymus in Catalogo c. 134. Catalogi auctor eſt, ſibi perſuaſit Heribertus Rosvveidus notis ad vitam Hilarionis ab Hieronymo ſcriptam, in vitis Patrum p. 65. *Extat inter vitas Metaphraſtæ nomine editas à Lipomanno* (Tom 6. p. 360.) *Hilarionis vita è Græco per Gentianum Hervetum translata. Sed ea Sophronii nomen non præfert. Accepi eam Græce Pariſiis beneficio Sirmondi noſtri, ubi nullus vel auctor vel interpres aſſignatur. Exiſtimo tamen eam eſſe quam Sophronius ex Hieronymi textu vertit. Eodem enim ordine procedit, etſi in quibusdam ſubinde variet, & quædam etiam addat.* Exſtat & Græce MS. in Bibl. Cæſarea aliqvoties teſte Lambecio T. VIII. p. 252. 259. 261. & incipit: ἐν παλαιςίνῃ πόλις ἐςὶν σὺν ἔλαττον ἢ πέντε καὶ τεσσαράκοντα ςαδίους ἀπέχουσα Γάζης. Sed ut Sophronii verſione uſum auctorem hujus Græcæ vitæ nemo negaverit, ſic interpolationes & additiones ſi cum Hieronymi Latina conferantur, tales ſunt, ut interpolatorem potius qvalis fuit Simeon Metaphraſtes, qvam interpretem deceant. Confer Tillemontium Tom. VII. memor. p. 572. Metaphraſtæ etiam tribuitur ab Allatio de Simeonum ſcriptis p. 126. MStorum codicum haud dubie auctoritate.

Præterea non omittendum, qvod poſt Origenis & Euſebii ſtudia, Græcos Bibliorum V. T. Codices Hieronymus recenſuiſſe & caſtigaſſe traditur, id non de ipſis Græcis Codicibus ſed Latina verſione intelligendum docuit Humfredus Hody lib. 3. de Bibliorum textibus originalibus p. 355. qvo Viro nemo diligentius de Hieronymi opera in libros ſacros priſci fœderis impenſa tractavit. Similiter intelligendum qvod capite ultimo Catalogi, ubi ſcripta ſua recenſet Hieronymus, *Novum Teſtamentum Græcæ ſe fidei reddidiſſe* ſcribit, hoc eſt, accurata Latina verſione donaſſe.

De Hieronymo ipſo, qvi A. 331. natus, & nonagenario propior, presbyter Bethlehemiticus A. C. 420. obiit, nihil dicere qvam pauca præſtat, poſt accuratam præcipue Tillemontii induſtriam T. XII. memor. Hujus commentariis uſus etiam Jo. Marcianæus, cui Hierony-

mi vitam Gallice editam Parif. 1706. 4. & præclaram Hieronymi operum editionem debemus Parif. 1693 - 1706. qvinqve Voluminibus fol. licet in hac nonnulla defiderare vifi funt, non fine ratione fortaffe, Richardus Simon in Epiftolis Criticis Gallice editis Bafileæ 1699. 12. & Joannes Clericus in Hieronymianis qvæftionibus Amft. 1700. 8. & Bibliothecæ felectæ Gallicè editæ Tomo XVII.

Alius fuit HIERONYMUS Theologus Græcus, ætatis non usqve qvaqve certæ, cujus *Φιλοπονίαν dialogi* more fcriptam *de fenfu Gratiæ Divinæ in Baptifmo & Chriftianifmi*, primus è Codice Regis Chriftianisfimi edidit Fed. Morellus in folio fugitivo Parif. 1598. 8. Atqve fimiliter feparato fchedio ibid. 1612. 8. ejusdem fcriptoris *dialogum Chriftiani cum Judæo.* Paucis vifum opinor opufculum utrumqve, licet Chriftiano Dammio *τῷ μακαρίτῃ* curante, Cygneæ pofterius qvidem A. 1677. & prius A. 1680. 8. fed fimiliter feparatis foliis recudi contigit. Ut tamen illa hoc loco recudi facerem, non modo movit me qvod antiqva, pia lectuqve digna & brevia funt, verum etiam qvod non paucis locis illa emendatiora exhibeo ope antiqvarum membranarum, in qvibus poft Adriani utrumqve opufculum MS fervat Bibliotheca Johannea hujus Urbis Hamburgenfis. Alius ab utroqve Hieronymus in Ægypto degens, ad qvem exftat Epiftola Procopii Gazæi, ex qva Procopium male ad fæculum IV. qvo S. Hieronymus Dalmata vixit, referre volebat Vir doctisfimus Ifaacus Vosfius.

Προκόπιος Ἱερωνύμῳ.

Πάλιν Αἴγυπτος καὶ τρυφὴ, καὶ πένητες ἡμεῖς παρὰ σοὶ, καὶ λόγος ἀπόντων οὐδείς. Οὐδὲν τοῦτο πρᾶγμα. γέλα μόνον χρυσῷ ῥέοντα τὸν Νεῖλον ὁρῶν. κἂν ἔτι μᾶλλον τὴν ὀφρῦν ἀνασπάσῃς, οἴσομεν πάντως ὑπερορώμενοι. Ἔσεται γὰρ ἦμαρ ὅτε πάλιν ὄψεις τὴν Ἐλοῦσαν καὶ δακρύσεις ψάμμον μεθισταμένην τοῖς πνεύμασι καὶ τέμνουσαν εἰς ῥίζας τὴν ἄμπελον, ἔνθα καὶ Νύμφαι ξέναι τινὲς καὶ θαλάττιαι, καὶ

Procopius * Hieronymo

Iterum Ægyptus & mollities, nosqve tibi pauperes, & abfentium ratio nulla? Nihil eft iftud: rideas modo auro fluentem fpectans Nilum. Etiamfi magis etiamnum attollas fupercilium, contemtum omnino patiemur. Erit enim tempus cum iterum videbis Elufam, & flebis arenam disjectam ventis & radice tenus vaftantem vites. Peregrinæ aliqvæ & mari advenientes Nymphæ & Ju-

* Eft hæc XXVI. inter Epiftolas Procopii Gazæi de qvibus dixi lib. 2. c. 10. § 30.

& Jupiter pluvius ibi nusqvam. Tunc qvidem ipſe ridebo & ſubſannabo fortunam. Tu vero me nunc abjectum, tum beatum putabis. Verum tamen dum tibi Nilus in deliciis vivere permittit, ſcribe tantummodo, & nos minutos & velut qvosdam humo prorepentes appelles. Sic enim & te ſcribente fruemur, & tuam ſuperbiam futuri exſpectatione mollius feram.

Ζεὺς ὑέτιος ἐδαμοῦ. Τότε γελάσω μὲν ἐγὼ καὶ κωμῳδήσω τὴν τύχην. Σὺ δὲ νομίσεις εὐδαίμονα τὸν νῦν ἀπεῤῥιμμένον ἐμέ. Πλὴν ἐν ὅσῳ ἄν σοι δίδωσιν ὁ Νεῖλος τρυφᾷν, γράφε μόνον καὶ κάλει σμικροὺς ἡμᾶς καὶ χαμαί τινας ἐρχομένους. Οὕτω γὰρ καὶ σοῦ γράφοντος ἀπολαύσομεν, καὶ σὴν ἀλαζονείαν τῇ τοῦ μέλλοντος ἐλπίδι παραμυθήσομαι.

Poſſit aliqvis ſuſpicari, cum alterutro ex his duobus, & maxime cum hoc poſteriore commune aliqvid habere Hieronymum ſub cujus nomine *Vitæ Patrum & Monachorum Ægypti* habentur MSS. poſt Hiſtoriam Palladii Lauſiacam in Codice Golbertino 1213. hoc titulo: Ἑτέρα ἱστορία εἰς τοὺς βίους τῶν ἁγίων τῆς Αἰγύπτου συγγραφεῖσα παρὰ Ἱερωνύμου μοναχοῦ καὶ πρεσβυτέρου τοῦ ἐκ Δαλματίας. Notat qvidem præſtantisſimus Cangius eam à Palladio in Lauſiaca verbotenus exſcribi, auctoremqve vixiſſe ſub Theodoſio Magno, ut ipſemet teſtetur in Joanne Abbate. Sed mihi qvidem videtur ſcriptor ille Græcus, qvisqvis fuit, antiqvis omnibus ignotus exſcripſiſſe Palladium potius, eoqve eſſe junior, atqve ideo etiam Palladio in Codice non præmiſſus ſed ſubjunctus. Tribui autem Hieronymo eum exiſtimo, non qvod Græci illius ſcriptoris nomen hoc ſit, ſed qvod vitæ qvædam in hac collectione extent Græce verſæ ex illis qvas S. Hieronymus, Latinæ Eccleſiæ lumen, Romano ſermone * ſcripſit. Illum enim eſſe qvi per Hieronymum Monachum & Presbyterum τὸν ἐκ Δαλματίας intelligitur, ne dubitandum qvidem eſſe opinor. Atqve is ipſe eſt qvi Theodoſii Imp. ætate ſcribere ſe prodit in vita Joannis Abbatis. Sed nunc alterum Hieronymum Græcum loqventem audiamus.

TOY

* Ut Hilarionis, Malchi, Pauli Eremitæ &c.

ΤΟΥ ΜΑΚΑΡΙΟΥ ἹΕΡΩΝΥΜΟΥ

Φιλοπονία παντὶ χριστιανῷ ὠφελοῦσα.

ἘΡΩΤΗΜΑ.

ΔΙᾺ τί ὑπάρχεις Χριστιανός.

ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ. Ὅτι πιστεύω εἰς τὸν χριστὸν υἱὸν τοῦ Θεοῦ.

(ΑΝΤΑΠΟΔΟΣΙΣ) ἀμαθῶς καὶ ἀλόγως ἀπεκρίθης. οὐ γὰρ ἐρωτῶ διὰ τί ὀνομάζῃ χριστιανός· ἀλλ᾽ αὐτὸ τὸ χρῆμα, διὰ τί γέγονας. εἰ γὰρ ἠρώτησα διὰ τί ὀνομάζῃ Χριστιανὸς, καλῶς ἀπεκρίθης ὅτι πιστεύω εἰς τὸν χριστόν· ἀλλὰ τὴν αἰτίαν ζητῶ, δι᾽ ἣν γέγονας χριστιανός. καὶ μικρὰ μὲν καὶ ψιλὴ φαίνεται ἡ ἐρώτησις, ὀλίγοι δὲ αὐτὴν a) προσφόρως ἀποκρίνονται ἐρωτώμενοι. καὶ γὰρ ἂν b) εἴπῃ ὁ ἐρωτώμενος ὅτι ὁ Θεὸς ἠθέλησεν ἵνα εἰμὶ χριστιανός· οὐκ ὀρθῶς ἀπεκρίθη. κἂν εἴπῃ ὅτι ἐγὼ ἠθέλησα εἶναι χριστιανὸς, οὐ καλῶς λέγει. ἀλλ᾽ ὅτι ὁ Θεὸς ἠθέλησε, κἀγὼ ἠθέλησα θελῆσαι τὸ θέλημα τοῦ Θεοῦ.

(ἘΡΩΤ.) Θέλων γέγονας χριστιανὸς ἢ μὴ θέλων;

BEATI HIERONYMI *

Commentatio Christiano cuilibet utilis.

Fed. Morello interprete.

INTERROGATIO.

QVARE CHristianus es?

Responsio. Qvia credo in CHristum filium DEi.

(*Correctio Resp.*) Indocte & inconsiderate respondisti: non enim interrogo cur nomineris Christianus, sed hoc ipsum, qvam ob caussam factus es. Si enim interrogavissem, qvare appellaris Christianus, pulchrè respondisses, qvia credo in CHristum: sed qværo caussam ob qvam factus es Christianus. Et parva qvidem ac tenuis videtur hæc Interrogatio: verum pauci sunt, qvi interrogati apte respondeant. Etenim si interrogatus dixerit, qvia DEus voluit, ut Christianus essem, non recte responderit: Et, si dixerit, qvia ego volui esse Christianus, non pulchre loqvetur: sed rectius ita dixerit, qvia DEUS voluit, eqvidem voluntati DEi acqvievi.

Interr. An volens & sponte factus es Christianus, an invitus?

Bbb RE-

* In Morelli edit. titulus ita concipitur: S. Patris Hieronymi, Græci commentarius de effectu Baptismi & notis Christiani. a) ita pro αὐτοὶ MS. b) κἂν γάρ. MS.

RESP. Si dixero, volens, mentiar, & si dixero, nolens, verum non dicam. Nam cum infans tunc essem, neq; repugnavi neqve consensi.

(ΑΠΟΚΡ.) κἂν εἴπω θέλων, ψεύδομαι· κἂν εἴπω μὴ θέλων, οὐκ ἀληθεύω. νήπιος γὰρ ὢν τότε οὔτ' ἀντεῖπον οὔτε κατεθέμην.

INTERROG. Age vero, Unde nosti qvod omnino baptisatus es? velim à te discere: fortasse enim projectus es obiter à parentibus tuis, qvi occulte gentiles erant, & neutiqvam te baptisandum curaverant. Multa enim ejusmodi contigerunt, & accidunt hodie.

(ἘΡΩΤ.) Πόθεν (δὲ) γιγνώσκεις, ὅτι πάντως ἐβαπτίσθης, παρακαλῶ μαθεῖν. ἴσως γὰρ καὶ παρ' ὁδὸν ἐβλήθης ὑπὸ τῶν ἰδίων γονέων κρυπτῶς ἑλλήνων ὄντων, καὶ μηδαμῶς c) αὐτὸν βαπτισάντων. πολλὰ γὰρ τοιαῦτα γέγονε, καὶ γίνεται μέχρι τῆς σήμερον. e)

(*RESP.*) Novi veluti ex effectu (ut loqvitur Esaias) *Propter metum tuum Domine in ventre concepimus, & peperimus Spiritum salutis.* In qvo declarat nos Spiritum sanctum accepisse tum, cum illuminati sumus per baptisma. Ait enim DEUS rursus per Prophetam, de iis qvi baptisantur: *Inhabitabo in illis, & inambulabo.* Itemq; *Effundo de Spiritu meo super omnem carnem.* Qvotqvot igitur divinum Spiritum in ventre acceperunt, in sancto baptismate, intus in intimis præcordiis, ex agitationibus, motionibus & punctionibus, exultationibus & operationibus, atq;, ut ita dicam, saltationibus, gratiæ Spiritus, certissime noverunt in imo cordis sui, qvod baptisati sunt: Nullus enim homo non tinctus baptismo in terra, ejusmodi gra-

(ἈΠΟΚΡ.) ὡς ἐκ τῆς ἐνεργείας. (καθώς) φησὶν ὁ Ἠσαΐας. f) διὰ τὸν φόβον σου κύριε ἐν γαστρὶ ἐλάβομεν καὶ ὠδινήσαμεν καὶ ἐτέκομεν πνεῦμα σωτηρίας. δηλῶν ὅτι τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον ἐλάβομεν οἱ φωτισθέντες διὰ τοῦ βαπτίσματος, φησὶ γὰρ πάλιν διὰ τοῦ προφήτου ὁ θεὸς „περὶ τῶν βαπτιζομένων g) ὅτι „ἐνοικήσω ἐν αὐτοῖς καὶ ἐμπεριπα„τήσω, καὶ τὸ, h) ἐκχεῶ ἀπὸ „τοῦ πνεύματός μου ἐπὶ πᾶσαν σάρκα. ὅσοι οὖν τὸ θεῖον πνεῦμα ἐν γαστρὶ ἔλαβον ἐν τῷ ἁγίῳ βαπτίσματι, ἔσωθεν ἔσω ἐν τῇ ἑαυτῶν καρδίᾳ ἐκ τῶν σκιρτημάτων καὶ νυγμάτων καὶ ἀγαλλιαμάτων καὶ ἐνεργημάτων, (καὶ) ἵν' οὕτως εἴπω πηδημάτων τῆς αὐτοῦ χάριτος, πληροφοροῦνται ἐν τῇ αὐτῶν καρδίᾳ ὅτι βεβαπτισμένοι εἰσίν. οὐδεὶς γὰρ

c) Morell. σεαυτόν. e) Nota antiqvitatem hujus scripti. f) Es. XXVI, 18.
g) Levit. XXVI. 12. & 2. Cor. VI. 16 h) Joel. II. 28. Actor. II, 16.

γὰρ ἄνθρωπος ἀβάπτιστος ἐπὶ τῆς γῆς, τῆς τοιαύτης χάριτος ἢ ἐνεργείας εὐπορεῖ, ἢ αἰσθάνεται πώποτε, κἂν πάσας τὰς ἐντολὰς καὶ "δικαιοσύνας ἐπιτελῇ τοῦ Θεοῦ· εἰ "μὴ οἱ δι' ὕδατος καὶ πνεύματος "ἐν γαστρὶ λαβόντες, καὶ ταύτην "φυλάττοντες καθαρὰν καὶ ἀμίαντον. "ὥσπερ γὰρ ἡ γυνὴ ἔχουσα ἐν γα-"στρὶ αἰσθάνεται τῶν σκιρτημάτων "τοῦ βρέφους ἔνδον αὐτῆς· οὕτω καὶ "αὐτοὶ ἐκ τῆς ἐγγινομένης χα-"ρᾶς καὶ εὐφροσύνης καὶ ἀγαλ-"λιάσεως ἐν τῇ καρδίᾳ αὐτῶν, γι-"νώσκουσιν ὅτι τὸ πνεῦμα τοῦ Θεοῦ "οἰκεῖ ἐν αὐτοῖς, ὅπερ ἐκομίσαντο "ἐν τῷ βαπτίσματι· περὶ ταύτης "γὰρ τῆς χάριτος τοῦ ἁγίου βα-"πτίσματος k) εἶπεν ὁ Χριστὸς, ὅτι "ἡ βασιλεία τῶν οὐρανῶν ἐντὸς ὑμῶν "ἐστί, καὶ αὖθις, πῦρ ἦλθον βαλεῖν ἐπὶ "τὴν γῆν, καὶ ἤθελον l) εἰ ἤδη ἀνήφθη.

tia aut effectu abundat, aut plane perfruitur: licet omnia DEi mandata & justitiæ opera perficiat. Soli id asseqvuntur qvi per aqvam & spiritum regenerati sunt, & Spiritus sancti gratiam in ventre acceperunt, eamqve puram atqve impollutam conservant. Ut enim mulier uterum gerens sentit motiones fœtus intra se: ita etiam illi ex gratia innata & lætitia & exultatione qvæ in cordibus ipsorum est, cognoscunt qvod Spiritus DEi habitat in se ipsis: qvem qvidem acceperunt in baptismate. Etenim de hac gratia sancti baptismatis dixit CHristus, *Regnum cœlorum intra vos est.* & rursus: *Ignem veni mittere in terram, & quid volo, nisi ut jam ardeat?*

(ΕΡΩΤ.) Καὶ πᾶς ἄνθρωπος ἰδιώτης καὶ σοφὸς, διὰ ταύτης μόνης τῆς ἀποδείξεως γινώσκει ὅτι βεβάπτισαι, καὶ οὐ δι' ἄλλου οἱουδήποτε τρόπου.

(*INTERR.*) An omnis homo privatus, doctus & sapiens * per hanc solam demonstrationem, & non per alium ullum modum, novit se baptisatum esse?

(ΑΠΟΚΡ.) ἡ ἀληθὴς καὶ ἀπλανὴς ἀπόδειξις τοῦ Χριστιανοῦ αὕτη ἐστί· καὶ ἄκουσον Παύλου πρός τινας ἐγκαλοῦντος καὶ λέγοντος, m) ἢ "οὐκ ἐπιγινώσκετε ὅτι Ἰησοῦς Χρι-"στὸς οἰκεῖ ἐν ὑμῖν; εἰ μήτι ἄρα ἀ-"δόκιμοί ἐστε. καθὼς γὰρ εἶπον ὅτι ὥσπερ ἡ ἐν γαστρὶ ἔχουσα οὐκ ἀπὸ

RESP. Vera & ab omni errore libera demonstratio Christiani hæc est. Et audi Paulum apud qvosdam conqverentem, & ajentem: *An non agnoscitis quod J. CHRISTUS habitat in vobis? Nisi forte reprobi estis.* Ut enim dixi, qvæ mulier uterum gerit, non verbis, sed

k) MS. πνεύματος. l) al. τί θέλω. Luc. XVII, 21. XII, 49. * indoctus & doctus.
m) 2. Cor. XIII, 5.

rebus ipsis & fœtus motionibus cognoſcit accurate, ſe concepiſſe: Ita & verus Chriſtianus non ex auditu parentum qvi baptiſaverunt ipſum, neqve ullo alio modo præterqvam ex corde ſuo certam cognitionem habere debet, qvod acceperit ſanctum baptiſma, & dignus factus ſit Spiritu ſancto. Propterea dixit ad qvosdam idem Paulus, *Spiritum ne extinguatis*: hoc eſt ne perſeqvamini, & *ne contriſtemini Spiritum ſanctum, cujus ſigillo ſignati eſtis ad diem liberationis.* Et rurſus: *Non enim accepiſtis ſpiritum ſervitutis, ſed libertatis.* Porro cum David hanc gratiam amiſiſſet per adulterium, orabat DEum dicens: *Redde mihi lætitiam ſalutaris, & Spiritum rectum innova in viſceribus meis.* Qvia in intimis ſenſibus fidelis, habitat Spiritus ſanctus. Ceterum prout qvisqve ſervat domum ſui cordis puram, illuminatur, & percipit ignem divinum habitantem in ſe per lacrymas, per gaudium, per exultationem & conſolationem & lætitiam: ac præcipue tempore feſtorum dierum & ſacrarum ſynaxium, & illuſtrationum, * converſante & afflante Spiritu ſancto, ſimul exultat gratia ipſius qvæ habitat in animo hominis, unde perfecte inſtruitur & firmatur qvod vere Chriſtianus ſit,

ῥημάτων, ἀλλ' ἀπὸ n) πραγμάτων καὶ τῶν τοῦ βρέφους σκιρτημάτων γινώσκει ἀκριβῶς ὅτι συνέλαβεν. οὕτω καὶ ὁ ἀληθὴς χριστιανὸς οὐκ ἐξ ἀκοῆς γονέων τῶν βαπτισάντων, οὐδὲ ἐξ ἑτέρου τρόπου, ἀλλ' ἐκ τῆς αὐτοῦ καρδίας ὀφείλει τὴν πληροφορίαν ἔχειν ὅτι ἔλαβεν τὸ ἅγιον βάπτισμα, καὶ ὅτι ἠξίωται τοῦ ἁγίου πνεύματος. διὰ τοῦτο ἔλεγε πρός τινας ὁ Παῦλος, "o) τὸ πνεῦμα μὴ σβέννυτε, ἤγουν "μὴ διώξητε, καὶ p) μὴ λυπεῖτε "τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον, ἐν ᾧ ἐσφραγίσθητε εἰς ἡμέραν ἀπολυτρώσεως. "καὶ πάλιν. q) οὐ γὰρ ἐλάβετε "πνεῦμα δουλείας, ἀλλ' ἐλευθερίας. ταύτην τὴν χάριν ἀπολέσας ὁ Δαυὶδ, διὰ τῆς μοιχείας, παρεκάλει τὸν θεὸν, λέγων. r) ἀπόδος μοι τὴν ἀγαλλίασιν τοῦ σωτηρίου, καὶ πνεῦμα εὐθὲς ἐγκαίνισον ἐν τοῖς ἐγκάτοις μου. ὁρᾷς ὅτι ἔσω "ἐν τοῖς τοῦ πιστοῦ κατοικεῖτο πνεῦμα τὸ ἅγιον, λοιπὸν, καθ' ὃ ἂν φυλάττῃ τὸν οἶκον τῆς ἑαυτοῦ καρδίας καθαρὸν, ὁ ἄνθρωπος φωτίζεται καὶ αἰσθάνεται, τοῦ θείου πυρὸς οἰκοῦντος ἐν αὐτῷ διὰ δακρύων, διὰ χαρᾶς, δι' ἀγαλλιάσεως καὶ παρακλήσεως καὶ εὐφροσύνης, καὶ μάλιστα τῷ καιρῷ τῶν ἑορτῶν καὶ συνάξεων καὶ φωτισμάτων, ἐπιδημοῦντος τοῦ ἁγίου πνεύματος συσκιρτᾷ ἡ χάρις αὐτοῦ ἡ κατοικοῦσα ἐν τῇ ψυχῇ τοῦ ἀνθρώπου, καὶ ἐντεῦθεν πληροφο-

ροφο-

n) ἀπὸ deeſt in MS. o) 1. Theſſ. V. 19. p) Epheſ. IV. 30. q) Rom. VIII. 15. r) Pſ. L. 12. * Baptiſmi, ſive qvando baptiſmus in Eccleſia confertur.

ρόφορεῖται ὁ ἄνθρωπος ὅτι ἀληθῶς Χριστιανός ἐστι καὶ ἔλαβε τὸ ἅγιον βάπτισμα. καὶ μὴ φανῇ s) σοι ξένα καὶ βαρέα τὰ λεγόμενα. καὶ γὰρ οἱ προφῆται γυναιξὶ συγκοιμώμενοι καὶ μέσον βίου καὶ ἀνθρώπων καὶ πραγμάτων ὑπάρχοντες, τὴν χάριν ταύτην τοῦ ἁγίου πνεύματος εἶχον· καὶ οὐ μόνον ἄνδρες, ἀλλὰ καὶ γυναῖκες προφητεύουσαι. οὐ γὰρ * ἀναχωρεῖ οὐδὲ βδελύττεται τὸ ἅγιον πνεῦμα τὴν κοινωνίαν τοῦ τιμίου γάμου. ὅθεν καὶ πολλοὶ τῶν ἐν κόσμῳ πάσχουσιν ἐνεργήματα τῆς τοιαύτης χάριτος τοῦ ἁγίου πνεύματος. φημὶ δὴ οἵτε τῷ θυσιαστηρίῳ παριστάμενοι, οἵτε τῶν τοῦ Χριστοῦ μυστηρίων μεταλαβεῖν προσερχόμενοι· ἐξαίφνης γὰρ δακρύων, καὶ χαρᾶς καὶ εὐφροσύνης πληροῦνται. ὅθεν καὶ πληροφορεῖται ὁ Χριστιανὸς, οὐ ψιλὸν ἄρτον καὶ οἶνον μεταλαμβάνειν, t) ἀλλὰ σῶμα ἀληθῶς καὶ αἷμα τοῦ υἱοῦ τοῦ θεοῦ, πνεύματι ἁγίῳ ἡγιασμένον. οὐ γὰρ πάσχομέν τι τοιοῦτον ἢ τοιαύτην χαρὰν καὶ ἐνέργειαν ἢ γλυκύτητα ἢ κατάνυξιν πώποτε, ὅταν τὸν ψιλὸν ἄρτον καὶ οἶνον ἐπὶ τῆς τραπέζης ἡμῶν ἐσθίωμεν· κἂν καθαρώτερος ἐσται ὁ ἄρτος τοῦ ἄρτου, καὶ παλαιότερος καὶ βελτίων ὁ οἶνος τοῦ οἴνου τοῦ ἐν τῷ θυσιαστηρίῳ προφερομένου. Ταῦτα ἀνάγκη πᾶσα τὸν Χριστιανὸν ἐπίστασθαι· οὐ γάρ ἐστιν ἐν πάσῃ τῇ πίστει ἡμῶν, καὶ ἐν πάσῃ τῇ ἐκ-

& acceperit ſanctum Baptiſma. Porro ne videantur tibi abſurda, aliena & gravia qvæ dicuntur: Etenim Prophetæ qvi cum mulieribus dormiebant, & in medio vitæ & hominum & negotiorum conſtituti erant, iſtam Spiritus ſancti gratiam habebant. Neqve viri tantum, ſed etiam mulieres qvæ vaticinabantur: Non enim refugit neqve abominatur ſpiritus ſanctus ſocietatem venerandi Conjugii. Unde pleriqve eorum qvi communem vitam degunt, effectus ejusmodi Spiritus Sancti gratiæ ſentiunt. illi inqvam, qvi ſacro Altari adſiſtunt, & qvi accedunt ad CHRISTI myſteria percipienda: nam repente è veſtigio implentur lachrymis & gaudio & lætitia. Unde compertum habet Chriſtianus, qvod non ſimplicem panem & vinum tantum, ſed vere Corpus & Sangvinem filii DEI, Spiritu ſancto ſanctificatum, percipiat. Non enim ſentimus unqvam aliqvid tale, aut ejusmodi gratiam & operationem, aut ſvavitatem, aut compunctionem, qvando ſimplicem panem & vinum in menſa noſtra comedimus & bibimus: Et licet purior ſit hic panis illo pane, & vetuſtius ac melius vinum, vino qvod propo-

 ſitum

s) MS. φανῶσι. * Nota ſanctitatem Conjugii. t) MSS. μεταλαμβάνων. Nota Veritatem Corporis & ſanguinis CHriſti in S. Euchariſtia.

ſitum & oblatum eſt in Altari. Iſthæc ad cognoſcendum utrum qvis Chriſtianus ſit, conferunt: neqve enim eſt in tota fide noſtra, & in omni eccleſia, & in tota ſcriptura ſacra qvidqvam magis neceſſarium hac re aut ei ſimile. Ex hoc enim penitus intelligit homo, qvod DEus in ipſo eſt & cum ipſo. Ex hoc etiam confirmatur qvod re vera alia fides non eſt in terra, præter ſolam Chriſtianorum fidem. Tametſi ſcripturas & eccleſias & ſacrificia & Doctores & Libros & DEi notitiam * particulrem, & qvasdam actiones bonas, & feſtos dies & permutationes veſtimentorum, & preces & pervigilia & ſacerdotes, & alia qvam plurima alii † habeant. Hanc vero abditam in corde Chriſtiani gratiam ac Spiritus ſancti operationem, nemo unqvam in terra accipit, niſi ſoli duntaxat rite baptiſati fide in Patrem & Filium & Spiritum ſanctum. De his divitiis noſtris dicit Dominus, qvod ſimile eſt Regnum Cœlorum Theſauro abſcondito in agro, hoc eſt Spiritus ſanctus, qvi reconditus eſt in nobis in die divini baptiſmatis. de hoc etiam Paulus dicit: *Habemus theſaurum iſtum in teſtaceis vaſis*: ſcilicet in luteis corporibus noſtris. Ac rurſus, *Neſcitis quod corpora veſtra templum DEi ſunt, & Spiritus DEI*

κλησίᾳ καὶ ἐν πάσῃ τῇ θείᾳ γραφῇ ἕτερόν τι τούτου τοῦ πράγματος ἀναγκαιότερον ἢ ὅμοιον. ἐκ τούτου γὰρ πληροφορεῖται ὁ ἄνθρωπος, ὅτι θεός ἐστιν ἐν αὐτῷ καὶ μετ᾽ αὐτοῦ· ἐκ τούτου γινώσκει ὅτι ἀληθῶς οὐκ ἔστι πίστις ἑτέρα ἐπὶ (τῆς) γῆς, εἰ μὴ μόνον ἡ τῶν Χριστιανῶν. ἐπείτοι γε καὶ γραφὰς καὶ ἐκκλησίας καὶ θυσίας καὶ διδασκάλους καὶ βίβλους καὶ θεογνωσίαν μερικὴν, καὶ τινὰς ἀγαθοεργίας καὶ ἑορτὰς καὶ ἀλλαγὰς (τῶν) ἱματίων καὶ εὐχὰς καὶ παννυχίδας καὶ ἱερεῖς καὶ ἄλλα πλεῖστα, ἐθνία ἔχουσι. ταύτην δὲ τὴν κεκρυμμένην ἐν τῇ καρδίᾳ τοῦ χριστιανοῦ χάριν καὶ ἐνέργειαν τοῦ ἁγίου πνεύματος οὐδεὶς οὐδαμοῦ ἐπὶ γῆς, εἰ μὴ μόνοι οἱ ὀρθῶς βεβαπτισμένοι, u) εἰς πατέρα καὶ υἱὸν καὶ ἅγιον πνεῦμα, πίστει λαμβάνουσι. περὶ τούτου τοῦ πλούτου ἡμῶν λέγει ὁ κύριος, x) ὅτι ὁμοία ἐστὶ ἡ βασιλεία τῶν οὐρανῶν θησαυρῷ κεκρυμμένῳ ἐν ἀγρῷ, ἤγουν τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον τὸ κρυβὲν ἐν ἡμῖν ἐν ἡμέρᾳ τοῦ θείου βαπτίσματος. περὶ τοῦ καὶ ὁ Παῦλος y) φησί, ἔχομεν δὲ τὸν θησαυρὸν τοῦτον ἐν ὀστρακίνοις σκεύεσιν, ἤγουν ἐν τοῖς πηλίνοις ἡμῶν σώμασι. καὶ πάλιν. z) οὐκ οἴδατε ὅτι τὰ σώματα ὑμῶν ναὸς θεοῦ ἐστί. καὶ τὸ πνεῦμα τοῦ θεοῦ οἰκεῖ ἐν ὑμῖν; ταῦτα δὲ ἡμῖν ἀναγκαίως εἰς μέσον ἦλθε, πόθεν ὀφείλει γινώσκειν ὁ χρι-

στια

* ex parte. † Gentes.

u) MS. βαπτιζόμενοι x) Matth. XIII. 44. y) 2. Cor. IV. 4. z) 1. Cor. VI. 19.

στιανὸς ὅτι ἔλαβε τὸ ἅγιον βάπτισμα, καὶ ὅτι ἐστὶ χριστιανὸς ἀληθινός. οὐδὲ γὰρ τὸ εἰσέρχεσθαι εἰς τὴν ἐκκλησίαν τοῦτό ἐστι τὸ σημεῖον τοῦ ἀληθινοῦ χριστιανοῦ. πολλοὶ γὰρ καὶ ἀνάξιοι εἰσέρχονται σὺν ἡμῖν. οὐδὲ τὸ ποιεῖν τὸ σημεῖον τοῦ σταυροῦ a) οὐδὲ τὸ μεταλαμβάνειν τοῦ σώματος τοῦ χριστοῦ τοῦτό ἐστι τὸ σημεῖον τοῦ ἀληθινοῦ χριστιανοῦ. ἴσως γὰρ καὶ ἄπιστοί τινες καὶ αἱρετικοὶ μεταλαμβάνουσι. καὶ πάντα ὅσα ποιοῦμεν ποιοῦσι αὐτοί. ἀλλ᾽ ὡς προεῖπον, τὸ σημεῖον τοῦ ἀληθινοῦ χριστιανοῦ, b) ὅπερ ἐχαρίσατο ὁ θεὸς τῷ χριστιανῷ, οὐκ ἔξωθέν ποθεν, οὐδὲ ἐν πλαξὶ λιθίναις αὐτὸ δέδωκεν, ἀλλ᾽ ἐν πλαξὶ καρδίας σαρκίναις. οὐκοῦν ἔσωθεν ἐν ἑαυτοῖς ψηλαφήσωμεν εἰ ἔχομεν ὅπερ ἐδωρήσατο ἡμῖν ὁ θεὸς ἐν τῷ βαπτίσματι σημεῖον, καὶ δῶρον καὶ χάρισμα καὶ θησαυρόν. τὰ γὰρ εὐαγγέλια καὶ οἱ προφῆται καὶ οἱ διδάσκαλοι καὶ Ἀπόστολοι, πίστιν ῥηματικὴν θεοῦ ἡμᾶς ἐξ ἀκοῆς διδάσκουσιν. Ὁ δὲ θεὸς οὐ διὰ ῥημάτων ἀκοῆς, ἀλλὰ διὰ πραγμάτων ἐνυποστάτων ἐν τῇ ψυχῇ διδάσκει τὸν ἄνθρωπον τί ἐστι Χριστιανός. Διὰ τοῦτο, "φησὶν ὁ Παῦλος c) ὅτι ἔστι πίστις "ἐξ ἀκοῆς, καὶ d) ἔστι πίστις ἐλπι"ζομένων ὑπόστασις πραγμάτων, καὶ ἔλεγχος οὐ βλεπομένων. Τοιγαροῦν ἰδοὺ μεμαθήκαμεν τί τὸ σημεῖον τοῦ

ſunt, & Spiritus DEi habitat in vobis? hæc autem neceſſario à nobis adducta ſunt, unde qvis cognoſcere debeat, qvod accepit ſanctum Baptiſma, & qvod verus eſt Chriſtianus. Non enim ingreſſus in eccleſiam indicium eſt veri Chriſtiani: multi enim indigni nobiſcum ingrediuntur: neqve vero munire ſe crucis ſigno: neqve percipere corpus CHRISTI, argumentum eſt veri Chriſtiani. Fortaſſe enim infideles qvidam & hæretici ſacrorum participes fiunt, & omnia qvæ facimus faciunt etiam ipſi: ſed, ut ante dixi, nota veri Chriſtiani eſt, qvam conceſſit DEUS Chriſtiano, non extrinſecus, neqve in tabulis lapideis ipſam dedit, ſed in tabulis cordis carneis. Igitur tentemus in nobis ipſis ex imis ſenſibus, an habeamus indicium qvod largitus eſt nobis DEus in baptiſmate, & donum & munus & theſaurum. Nam Evangelia & Prophetæ, & Apoſtoli, & Doctores verbo tenus DEI fidem nos edocent ex auditu. Sed DEus non per verba, ſed per actiones qvæ inhærent in animo, docet hominem qvid ſit Chriſtianus. Idcirco inqvit Paulus, *Fides ex auditu: & Fides eſt rerum ſperandarum ſubſtantia, argumentum eorum quæ non videntur.* Qvapropter jam di-

a) Nota, ſignum Crucis. b) MS. χριστιανισμοῦ. c) Galat. III. 2.
d) Hebr. XI. 1.

didicimus qvod sit indicium Christiani, qvod qvidem nulla res alia comparavit in terra: verum beati qvi hoc perceperunt & continent & cum ipso ex hac vita excedunt: eorum enim est Regnum cœlorum.

Χριστιανȣ̃, ὅπερ ȣ̓δεμία ἄλλη πίστις κέκτηται ἐπὶ τῆς γῆς. ἀλλὰ μακάριοι οἱ τȣ̃το λαβόντες καὶ ἔχοντες, καὶ σὺν αὐτῷ ἐκ τȣ̃ βίȣ ὑπάγοντες. αὐτῶν γάρ ἐστιν ἡ βασιλεία τῶν ȣ̓ρανῶν.

EJUSDEM HIERONYMI Colloqvium cum Judæo.

JUDÆI ad eundem interrogatio. Cum DEus dicat * *videte, videte quod Ego sum, nec DEUS est præter me*, qvomodo vos creditis & adoratis Patrem, qvem nos DEum confitemur, & Filium, & Spiritum Sanctum? Nam idololatrarum more cum tres DEos doceatis, DEum legis istius auctorem afficitis injuria.

CHRISTIANUS. Tremendum est & incomprehensibile Mysterium DEus, itaqve non una similiqve oportet nos defensione ad qvoslibet uti, sed convenienter unicuiqve & decenter ad interrogatum respondere. Ad te itaqve, Judæe & ad circumcisos qvi tecum unum DEum colunt, ita dicimus. Confiteris, Judæe DEum unum, cœli & terræ factorem?

JUDÆUS. Utiqve.

CHRISTIANUS. Et qvalis est ille qvem colis DEus, unde aut

Ἐρώτησις ἸΟΥΔΑΙΌΥ πρὸς τὸν αὐτόν. Τȣ̃ Θεȣ̃ λέγοντος. Ἴδετε ἴδετε ὅτι ἐγώ εἰμι, καὶ οὐκ ἔστι Θεὸς πλὴν ἐμοῦ. Πῶς ὑμεῖς πιστεύετε καὶ προσκυνεῖτε Πατέρα, ὃν ἡμεῖς Θεὸν ὁμολογοῦμεν, καὶ Υἱὸν καὶ ἅγιον Πνεῦμα; ὡς γὰρ εἰδωλολάτραι τρεῖς Θεοὺς δογματίζοντες, τὸν νομοθετήσαντα Θεὸν, ὅτι οὐκ ἔστι Θεὸς πλὴν ἐμοῦ, ἐνυβρίσατε.

Ὁ ΠΙΣΤΌΣ. Φοβεροῦ καὶ ἀκαταλήπτȣ ὑπάρχοντος τȣ̃ περὶ Θεὸν μυστηρίȣ, ȣ̓ μίαν ȣ̓δὲ ὁμοίαν δέον ἡμᾶς ποιεῖσθαι τὴν ἀπολογίαν, ἀλλὰ προσφόρως καὶ πρεπόντως ἑκάστῳ ἐρωτῶντι ἀποκρίνασθαι. ȣ̓κȣ̃ν πρὸς σὲ τὸν Ἰȣδαῖον καὶ τοὺς σὺν σοὶ ἐμπεριτόμȣς μοναρχίαν σέβοντας λέγομεν οὕτως. Ὁμολογεῖς, ὦ Ἰȣδαῖε, Θεὸν ἕνα, ποιητὴν οὐρανȣ̃ καὶ γῆς;

Ὁ ἸΟΥΔΑΙ͂ΟΣ. ναί.

Ὁ ΠΙΣΤΌΣ. Καὶ ποῖος ἐστὶν οὗτος Θεὸς ὃν σέβεις, πόθεν ἐστὶν

* Deuteron. XXXII. 39.

ἐστὶν καὶ ποῦ ἐστι; καὶ πῶς κάθηται καὶ κινεῖται; καὶ πῶς λαλεῖ καὶ ζῇ καὶ θεωρεῖ καὶ ψηλαφᾶται, καὶ πῶς καταλαμβάνεται ἡ δύναμις αὐτοῦ;

Ὁ ἸΟΥΔΑῖΟΣ. Πάντως ὅτι ἀκατάληπτός ἐστι καὶ ἀθεώρητος καὶ ἀδιήγητος ὁ Θεός. καὶ ἡ σοφία, καὶ ἡ ἰσχὺς καὶ ὁ λόγος καὶ τὸ πνεῦμα αὐτοῦ.

Ὁ ΠΙΣΤΌΣ. Καὶ πῶς, ὦ ἀνόητε, ἐμὲ ἀπαιτεῖς λέγειν πῶς ἐστιν ὁ τόκος τοῦ Θεοῦ, καὶ πῶς ἔχει ὑιὸν ὁ Θεός, καὶ πότε καὶ πῶς τοῦτον ἐγέννησε. καὶ πῶς ἡ Τριάς ἐστι τριάς. εἰπέ μοι σὺ τὸν τόπον καὶ τὸ πλάτος καὶ μῆκος τοῦ Θεοῦ ἐὰν δύνῃ, καὶ λέγω σοι κἀγὼ τὸ πότε καὶ πῶς ἐγέννησεν ὁ Θεός. Εἰπέ μοί σὺ, ὁποῖος ἐστὶν ὁ λόγος τοῦ Θεοῦ, καὶ πῶς λαλεῖ αὐτὸν ὁ Θεὸς, καὶ λέγω σοι κἀγὼ πῶς ἐκ γαστρὸς πρὸ ἑωσφόρου ἐγέννησεν Ὑιόν. Εἰ δὲ ὁ λόγος καὶ τὸ πνεῦμα καὶ ὁ τόπος καὶ τὸ ὕψος καὶ τὸ βάθος καὶ ὁ θρόνος καὶ ὁ χρόνος τοῦ Θεοῦ ἀκατάληπτά εἰσι, δῆλον ὅτι καὶ ὁ τόκος αὐτοῦ ἄῤῥητος καὶ ἀνερμήνευτος. Ἐρωμένῳ δὲ πάλιν φράσον μοι ὦ σκληροτράχηλε καὶ ἀπερίτμητε τῇ καρδίᾳ ὦ Ἰουδαῖε, πῶς ἐξέρχεται ὁ ἡμέτερος λόγος; καὶ εἰ τοῦτο δοίης, ἀντερῶ σοι αὖθις κἀγώ, οὐκοῦν καὶ χείλη σωματικὰ καὶ γλῶσσαν καὶ ὀδόντας καὶ λάρυγγα κατὰ σὲ ἔχει ὁ Θεός: ὥστε λοιπὸν καὶ σωματικὸς καὶ τοπικὸς καὶ

ubi eſt, & qvomodo ſedet vel movetur, & qvomodo loqvitur & vivit & videt & tangit & qvomodo comprehendit ipſius potentia?

JUDÆUS. Omnino incomprehenſibilis incontemplabilis & inenarrabilis DEus eſt & ſapientia & Vis & Sermo & Spiritus DEI.

CHRISTIANUS. Et qvomodo, o ſtolide, à me petis ut tibi dicam qvomodo generatio contingat DEi, & qvomodo Filium DEus habeat & qvando & qvomodo illum genuerit, & qvomodo Trinitas ſit Trinitas? Dicito tu mihi ſi potes locum & latitudinem & longitudinem DEI, & dicam tibi vicisſim qvando & qvomodo genuerit DEus. Dic tu mihi qvalis ſit DEi Sermo & qvomodo illum DEus eloqvitur: & ego tibi dicam qva ratione ante luciferum ex utero Filium generaverit. Si vero & Sermo & Spiritus locusqve & altitudo & profunditas & thronus & tempus DEI incomprehenſibilia ſunt, evidens eſt etiam generationem ejus exprimi verbis & explicari non poſſe. Sed ut iterum interrogem te duræ cervicis & incircumciſe corde Judæe, qvomodo noſter ſermo profertur? atqve ſi hoc dixeris mihi, rogabo vicisſim te, numqvid & labia corpora-

lia & lingvam & dentes gutturqve ex tua ſententia DEus habeat, ut porro & ipſe ſit corporeus atq; in loco & viſibilis ac circumſcriptus, atqve ſi hæc ita ſint, creatus: qvicqvid enim corporeum & circumſcriptum eſt, creatum eſſe manifeſtum eſt. Jam dic mihi adhæc audacule, qvis ille ſit qvi DEUM condidit & fecit? O peſſimam tuam & imprudentisſimam cœcitatem! Rogatus enim à me qvomodo Verbum DEI ſit, aut qvalis ſit Spiritus DEI, locuſve aut thronus DEI, fateris te hærere & minime ſcire: me vero jubes adigisqve dicere qvomodo DEus ſit & generatio DEI ac Filius. Tumultuaris atqve ægre fers qvod ajo DEO eſſe filium æternum, ſanctiſſimum, increatum, incomprehenſibilem, ſanctiſſimum, ſapientisſimum, mundo priorem, ac bonitatis ſummæ. Et qvomodo non mihi magis liceat tumultuari, qvod te, Judæe impudens, DEI filium appellas, *filius* enim * *DEI primogenitus Iſraël.* Tu ſtulte & neutiqvam ſapiens, ingrate, obmurmurator, inobediens, inviſe DEo, à DEo diſperſe illiqve repugnans tu filium DEI te appellas, & ego qvando Filium DEI nuncupo bonum illum & benefactorem, Salvatorem juſtumqve, fers ægre, & velut crimen impingis mihi, & à blasphemia

ὁρατὸς καὶ περίγραπτός ἐστι, καὶ εἰ τοῦτο, καὶ κτιστός. Πᾶν γὰρ σωματικὸν καὶ περίγραπτον πρᾶγμα, δῆλον καὶ κτιστόν. Εἰπὲ δή μοι λοιπὸν ὦ τολμηρὲ καὶ τὸ τίς ἔκτισε καὶ ἐποίησε τὸν Θεόν; ὢ τῆς σῆς κακίστης καὶ ἀφρονεστάτης πωρώσεως. Ἐρωτώμενος γὰρ σὺ παρ᾽ ἐμοῦ πῶς ἐστιν ὁ λόγος τοῦ Θεοῦ, ἢ ποῖόν ἐστι τὸ πνεῦμα τοῦ Θεοῦ, ἢ ὁ τόπος ἢ ὁ θρόνος τοῦ Θεοῦ, λέγεις ἀπορῶ, ὅτι οὐκ οἶδα. καὶ ἐμὲ εἰσπράττεις καὶ ἀναγκάζεις λέγειν πῶς ἐστιν ὁ τόκος καὶ ὁ Υἱὸς τοῦ Θεοῦ. Σὺ θορυβῇ καὶ ἀγανακτεῖς διότι λέγω ὅτι ἔχει ὁ Θεὸς υἱὸν προαιώνιον, πανάγιον, ἄκτιστον, ἀκατάληπτον, ὑπεράμωμον, ὑπέρσοφον, ὑπερκόσμιον, ὑπεράγαθον. Καὶ πῶς ἐγὼ μᾶλλον μὴ θορυβηθῶ ὦ ἀναίσχυντε Ἰουδαῖε, ὅτι σὺ ἑαυτὸν Υἱὸν Θεοῦ ὀνομάζεις λέγων, ὅτι Υἱὸς πρωτότοκος τοῦ Θεοῦ ὁ Ἰσραήλ. Σὺ ὁ μωρὸς καὶ οὐχὶ σοφὸς, ὁ ἀχάριστος, ὁ γογγυστὴς, ὁ ἀνήκοος, ὁ θεομίσητος, ὁ θεοσκόρπιστος, ὁ Θεῷ ἀντίδικος, υἱὸν Θεοῦ ἑαυτὸν ὀνομάζεις, κἀγὼ ἐπειδὴ λέγω Υἱὸν Θεοῦ ἀγαθὸν καὶ εὐεργέτην καὶ Σωτῆρα καὶ δίκαιον, ἀγανακτεῖς καὶ ἐγκαλεῖς καὶ βλασφημεῖς, καὶ εἰδωλολάτρην με ἀποκαλεῖς. Τί θερμάζῃ

* Exod. IV. 22.

ὦ ἀνο-

ὦ ἀνόητε καὶ τί ταράσσῃ ἐπὰν υἱὸν Θεοῦ ἀκούσῃς. Σὺ ἕνα υἱὸν οὐ βούλει ὁμολογεῖν Θεοῦ, καὶ πῶς ἡ θεία γραφὴ καὶ ὁ Δαβίδ, μᾶλλον δὲ αὐτὸ τὸ Πνεῦμα τὸ ἅγιον λέγει; ὅτι ἐγὼ εἶπα Θεοὶ ἐστὲ καὶ υἱοὶ ὑψίστου πάντες. Ἐὰν ἀνθρώπους ψιλοὺς καὶ φθαρτοὺς καὶ θνητοὺς κατεδέξατο ὁ Θεὸς υἱοὺς Θεοῦ καὶ Θεοὺς ὀνομάζειν, πῶς σὺ νομίζων πάντων δικαιότερος καὶ ἀκριβέστερος εἶναι, ἕνα υἱὸν ἄμωμον καὶ πανάγιον ὁμολογεῖν οὐ καταδέχῃ Θεοῦ;

non abstines atqve idololatram me appellas. Qvid ita effervescis ira, stolide, & perturbaris, qvando filium DEi audis. Tu unum non vis confiteri filium DEI, & qvomodo divina scriptura & * David, sive potius sanctus ipse Spiritus ait: *Dixi Dii estis, atque filii omnes altissimi.* Si nudos homines & corruptibiles ac mortales admisit DEus filias DEi Deosqve nominari, qvomodo tu qvi omnibus justior accuratiorqve tibi esse videris, unum sine labe & sanctissimum DEi Filium non suscipis?

Ὁ ἸΟΥΔΑΙ͂ΟΣ. Ἀλλ' οὐ, καθὼς σὺ λέγεις, υἱὸν Θεοῦ προαιώνιον καὶ ἄκτιστον, οὕτω λέγει ὁ Θεὸς υἱὸν αὐτοῦ εἶναι καὶ τὸν Ἰσραήλ, οὐδὲ τοὺς λοιποὺς ἀνθρώπους περὶ ὧν εἶπεν ἐγὼ εἶπα θεοί ἐστε καὶ υἱοὶ ὑψίστου πάντες.

JUDÆUS. Non ita ut tu filium DEi æternum & increatum DEus filium sum esse Israëlem affirmat, neqve alios homines de qvibus ait: *Dixi Dii estis, atque filii omnes altissimi.*

Ὁ ΠΙΣΤΌΣ. Ἀλλὰ ποίους λέγει ὁ θεὸς τούτους θεοὺς καὶ υἱοὺς αὐτοῦ τοῦ ὑψίστου;

CHRISTIANUS. Qvales itaqve DEus hosce DEos filiosqve altissimi appellat?

Ὁ ἸΟΥΔΑΙ͂ΟΣ. Ἀνθρώπους τινὰς λέγει φθαρτοὺς καὶ θνητοὺς, υἱοὺς λεγομένους.

JUDÆUS. Homines qvosdam ita vocat corruptibiles ac mortales, qvi filiorum illi veniunt nomine.

Ὁ ΠΙΣΤΌΣ. Εἶτα ἀνόητε, πεπωρωμένε τῇ καρδίᾳ, πόσον διαφέρει τὸ ὁμολογεῖν ὅτι ἔχει υἱὸν ὁ θεὸς ἄφθαρτον, ἀθάνατον, ἁγνὸν, ἀναμάρτητον, αἰώνιον, ἄτρεπτον, ἀπαθῆ, ὑπὲρ τὸ ὀνομάζειν ἀνθρώπους ὑλικοὺς καὶ φθαρτοὺς καὶ τρεπ-

CHRISTIANUS. Qvantum igitur præstat, o stolide & corde occœcate, confiteri DEo unum esse Filium incorruptibilem, immortalem, sanctum, sine peccato, æternum, incorruptibilem, impassibilem, qvam homines

* Psal. LXXXII. 6.

nes materiales, corruptibiles, mutabiles ac mortales DEi filios appellare. Nam affirmare qvod filium habet DEus corruptionis expertem & immortalem alienumq; à peccato, dignum DEo est, & honor illi major, qvam dicere primogenitum DEi esse Israelem populum illum stultum & peccatis obsitum, violatorem legis impiumqve. Nam apud gentes à fide alienas hoc etiam blasphemiæ ansam præbet, qvi possunt objicere: qvomodo verus ille DEus est stolidæ prolis pater?

JUDÆUS. Si Filium DEus habet, dicito mihi qvomodo & qvando illum genuerit.

CHRISTIANUS. Non possum non confiteri qvod Filium habet DEus, cum S.Scriptura ex persona DEI & Patris palam dicat ad Filium: * *Ex utero ante luciferum genuiTe.* Et Filius vicissim de se ex Persona Parentis ait: ** *Dominus dixit ad me, Filius meus es Tu, ego hodie Te genui.* Neq; possum non confiteri qvod DEus habet Spiritum, DEo ipso dicente: † *effundam de Spiritu meo in omnem carnem.* Tamen qværam ex te, Judæe, tu mihi respondeto. Qvalem ais Spiritum DEo esse? num ejusmodi qvalis est hominis ex ore & naribus exeuntem & exspiratum effusumqve, qvi cerni potest & separari?

τοὺς καὶ θνητοὺς, υἱοὺς θεοῦ; τὸ μὲν γὰρ εἰπεῖν ὅτι ἔχει υἱὸν ὁ θεὸς ἄφθαρτον καὶ ἀθάνατον καὶ ἀναμάρτητον, πρέπει τῷ θεῷ, καὶ τιμή ἐστι τῷ θεῷ, ὑπὲρ τὸ λέγειν ὅτι υἱὸς πρωτότοκός ἐστι τοῦ θεοῦ ὁ Ἰσραήλ, ὁ μωρὸς λαὸς καὶ ἁμαρτωλὸς καὶ παράνομος καὶ ἀσεβής. Βλασφημίαν γὰρ τοῦτο προσφέρει θεῷ παρὰ τῶν ἀπίστων ἐθνῶν. δύνανται γὰρ λέγειν, πῶς θεός ἐστιν ἀληθινὸς ὅτι πατὴρ ὑπάρχει υἱοῦ μωροῦ;

Ὁ ΙΟΥΔΑΙ͂ΟΣ. Εἰ υἱὸν ἔχει ὁ θεὸς, εἰπέ μοι πῶς καὶ πότε τοῦτον ἐγέννησεν;

Ὁ ΠΙΣΤΌΣ. οὐ δύναμαι μὴ ὁμολογῆσαι ὅτι ἔχει υἱὸν ὁ θεὸς, τῆς γραφῆς μάλιστα προφανῶς λεγούσης ἐκ προσώπου τοῦ Θεοῦ καὶ Πατρὸς πρὸς τὸν υἱόν, ὅτι ἐκ γαστρὸς πρὸ ἑωσφόρου ἐγέννησά σε. Καὶ τοῦ υἱοῦ πάλιν περὶ ἑαυτοῦ ὡς ἐκ προσώπου τοῦ Πατρὸς. Κύριος εἶπε πρός με, υἱός μου εἶ σύ, ἐγὼ σήμερον γεγέννηκά σε. Καὶ οὐ δύναμαι πάλιν μὴ ὁμολογεῖν, ὅτι ἔχει πνεῦμα ὁ θεὸς, αὐτοῦ τοῦ θεοῦ λέγοντος, ἐκχεῶ ἀπὸ τοῦ πνεύματός μου ἐπὶ πᾶσαν σάρκα. Ὅμως ἐρωτήσω σε Ἰουδαῖε, σὺ δέ μοι ἀποκρίθητι. Ὁποῖον Πνεῦμα λέγεις ἔχειν τὸν θεόν; ἆρ᾽ οἷον τὸ τοῦ ἀνθρώπου τὸ ἐκ στόματος καὶ ῥινῶν ἐξερχόμενον καὶ διαπνεόμενον καὶ ἐκχεόμενον καὶ φαινόμενον καὶ χωριζόμενον;

* Psal. CX. 3. ** Psal. II. 7. † Es. XLIV. 3.

Ὁ ἸΟΥΔΑΪΟΣ. Μὴ γένοιτο. Ἀλλὰ πνεῦμα ἀόρατον, πνεῦμα ἅγιον, πνεῦμα θεῖον, πνεῦμα ἀληθὲς, πνεῦμα ἡγεμονικὸν, πνεῦμα ἀχώριστον τοῦ θεοῦ.

Ὁ ΠΙΣΤΟΣ. Καὶ πότε ἐποίησεν ὁ θεὸς ἢ ἐξήγαγεν τὸ πνεῦμα τοῦτο; ἢ πῶς καὶ πόθεν αὐτὸ συνέστησεν;

Ὁ ἸΟΥΔΑΪΟΣ. Ἄκτιστόν ἐστι τὸ πνεῦμα τοῦ θεοῦ, ἄναρχον καὶ ἀκατάληπτον ὥσπερ ὁ θεός.

Ὁ ΠΙΣΤΟΣ. Ἰδοὺ καὶ σὺ σαφῶς ἐλέγχῃ ὅτι δυάδα προσκυνεῖς. λέγω δὴ θεὸν καὶ πνεῦμα θεοῦ. ὥσπερ οὖν σὺ οὐκ ἴσχυσας εἰπεῖν πόθεν ἢ πότε ἢ πῶς ἐστι τὸ πνεῦμα τοῦ θεοῦ μετὰ τοῦ θεοῦ, ἀλλὰ μόνον ἀκούσας ἐκ τῶν θείων γραφῶν ὁμολογεῖς καὶ πιστεύεις ἔχειν πνεῦμα τὸν θεόν. οὕτω κἀγὼ ὁ χριστιανὸς ἀπεριέργως καὶ ἀνερμηνεύτως ὁμολογῶ τὸν υἱὸν καὶ λόγον τοῦ θεοῦ. Εἰ δὲ ἀπαιτεῖς με εἰπεῖν πότε καὶ πόθεν καὶ πῶς ἔσχεν υἱὸν ὁ θεὸς, εἰπέ μοι σὺ πρῶτον πότε καὶ πόθεν καὶ πῶς ἔχει πνεῦμα ὁ θεός. καὶ λέγω σοι κἀγὼ πῶς προανάρχως ὁ θεὸς ἐγέννησε τὸν υἱόν. ὥσπερ γὰρ σὺ οὐ λέγεις τὸν θεὸν καὶ τὸ πνεῦμα τοῦ θεοῦ δύο θεοὺς, οὕτως οὐδὲ ἐγὼ λέγω πατέρα καὶ υἱὸν καὶ ἅγιον πνεῦμα τρεῖς θεοὺς, μὴ γένοιτο. ἀλλ' ὥσπερ ὁ ἥλιος καὶ ἡ θέρμη

* Psal. LI. 12.

JUDÆUS. Absit hoc qvidem, sed vero Spiritum invisibilem, Spiritum sanctum, Spiritum divinûm, Spiritum verum, Spiritum ductorem, * Spiritum à DEo inseparabilem.

CHRISTIANUS. Et qvando fecit DEus aut eduxit Spiritum hunc, aut qvomodo & qvando illum fecit consistere?

JUDÆUS. Increatus est Spiritus DEi, principii expers & incomprehensibilis, perinde ut ipse DEus.

CHRISTIANUS. En tu qvoqve evidenter convinceris duitatem adorare, DEum nempe DEIqve Spiritum. Qvemadmodum itaqve tu non potes edissere re unde vel qvando aut qvomodo DEI Spiritus cum DEo est, sed tantum edoctus ex sacris literis confiteris & credis DEo esse Spiritum: ita & ego Christianus sine curiosiore scrutatione profiteor Filium, & Verbum DEI. Si vero desideras à me ut dicam qvando vel unde & qvando Filium DEus habet, dicito & Tu prius mihi qvando & unde & qvomodo DEus Spiritum habeat, tunc & tibi exponam, qvomodo ante omne principium DEus Filium genuerit. Sicut enim tu DEum DEiq; Spiritum non dicis duos DEos, ita nec ego Patrem, Filium & Spiritum S. tres

tres nuncupo DEos, absit sane: sed qvemadmodum sol ejusqve calor & radiorum vis ex eo progrediens tria nomina sunt, una solis substantia: & sicut anima & ratio & corpus hominis non tres sunt homines: & sicut ungvis digiti cum osse & carne non sunt tres digiti: ac veluti radix & ramus ac folia arboris tres arbores non sunt: & sicut oculus & pupilla luxqve oculi non tres reddunt oculos: & sicut fons & fluvius rivusqve ex fluvio promanans non sunt triplices undæ: & sicut brachium, carpus & palma non sunt tres manus; & sicut in rubo Mosis erat sermo & flamma & qvi loqvebatur: & qvemadmodum in camino trium puerorum erat hymnus & flamma & ros, unus vero caminus erat: & sicut in numismate est aurum & imago & inscriptio Imperatoris, sic & in sacrosancta Trinitate inconfusa est unio in una trium personarum essentia ac Divinitate.

JUDÆUS. Etiamsi CHristum confitear DEum esse, Patri tamen consubstantialem non ausim affirmare.

CHRISTIANUS. Si omnino eũ recipis ita ut DEum confitearis, nosces accurate & evidenter qvod ipse te per sacras scripturas & per Prophetas illuminabit, sitqve

αὐτοῦ καὶ ἡ ἀκτὶς ἐξερχομένη ἐξ αὐτοῦ, τρία μὲν ὀνόματά εἰσι, μία δὲ οὐσία ἡλίου. καὶ ὥσπερ ἡ ψυχὴ καὶ ὁ λόγος καὶ τὸ σῶμα τοῦ ἀνθρώπου οὐκ εἰσὶ τρεῖς ἄνθρωποι. καὶ ὥσπερ ὁ ὄνυξ τοῦ δακτύλου καὶ τὸ ὀστοῦν καὶ ἡ σάρξ οὐκ εἰσὶ τρεῖς δάκτυλοι. καὶ ὥσπερ ἡ ῥίζα καὶ ὁ κλάδος καὶ τὸ φύλλον τοῦ δένδρου οὐκ ἔστι τρία δένδρα. καὶ ὥσπερ ὁ ὀφθαλμὸς καὶ ἡ κόρη καὶ τὸ φῶς τοῦ ὀφθαλμοῦ οὐκ εἰσὶ τρεῖς ὀφθαλμοί. καὶ ὥσπερ ἡ πηγὴ καὶ ὁ ποταμὸς καὶ ὁ ῥύαξ ὁ ἐκ τοῦ ποταμοῦ οὐκ εἰσὶ τρία ὕδατα. καὶ ὥσπερ ὁ βραχίων καὶ ὁ καρπὸς καὶ ἡ παλάμη οὐκ εἰσὶ τρεῖς χεῖρες. καὶ ὥσπερ ἡ ἐπὶ Μωσέως βάτος εἶχε λόγον καὶ φλόγα καὶ λαλοῦντα. καὶ ὥσπερ ἡ κάμινος τῶν τριῶν παίδων εἶχον ὕμνον καὶ φλόγα καὶ δρόσον, μία κάμινος οὖσα. καὶ ὥσπερ τὸ νόμισμα ἔχει χρυσὸν καὶ εἰκόνα καὶ λόγον τοῦ βασιλέως· οὕτως ἐν τῇ παναγίᾳ Τριάδι ἀσύγχυτος ἡ ἕνωσις ἐν τρισυποστάτῳ μιᾷ οὐσίᾳ καὶ θεότητι.

Ὁ ΙΟΥΔΑΙ͂ΟΣ. Κἂν εἴπω θεὸν τὸν χριστὸν, οὐ τολμῶ λέγειν αὐτὸν ὁμοούσιον τοῦ Πατρός.

Ὁ ΠΙΣΤΟΣ. Ἐὰν ὅλως καταδέξῃ ὁμολογεῖν αὐτὸν θεὸν, γινώσκεις ἀκριβῶς καὶ ἀναμφιβόλως, ὅτι αὐτὸς φωτίζει σε διὰ τῶν θείων γραφῶν καὶ Προφητῶν, ὅτι θεός ἐστιν

ὁ υἱὸς

ὁ υἱὸς προαιώνιος, οὐ σχετικῶς καθὼς οἱ λοιποὶ ἄνθρωποι, ἀλλὰ φυσικῶς, ὡς φῶς ἐκ φωτὸς, καὶ θεὸς ἐκ θεοῦ. οὔτε γὰρ ὡς Ἀβραὰμ καὶ Ἰσαὰκ καὶ Ἰακὼβ τρεῖς εἰσὶν ἄνθρωποι ἐξ ἀλλήλων μεμερισμένοι, οὕτω λέγομεν πατέρα καὶ υἱὸν καὶ ἅγιον πνεῦμα. οὔτε ὥσπερ τρεῖς λαμπάδες διῃρημέναι, ἢ τρεῖς στύλοι κεχωρισμένοι. ἢ ὥσπερ Μιχαὴλ καὶ Γαβριὴλ, οὕτως ἀπέχουσιν ἀλλήλων Πατὴρ καὶ υἱός. οὔτε ὥσπερ Ἀδὰμ γεγέννηκε τὸν Ἄβελ, οὕτως ὁ θεὸς γεγέννηκε υἱὸν ἐκπορευτῶς, καὶ ῥευστῶς, σπαρτῶς καὶ σωματικῶς. ἄπαγε. οὐ γὰρ ὥσπερ προτερεύω ἐγὼ καὶ μείζων εἰμὶ τοῦ ἐμοῦ υἱοῦ, οὕτω καὶ ὁ Πατὴρ καὶ θεὸς προϋπάρχει τοῦ υἱοῦ. ἀλλ' ἅμα Πατὴρ, ἅμα υἱός, ὡς ἅμα ἡμέρα τὸ φῶς. καὶ ὥσπερ ἅμα ἡ ἡμέρα καὶ ὁ ἥλιος καὶ τὸ φῶς, οὕτως ἅμα Πατὴρ καὶ υἱὸς καὶ τὸ Πνεῦμα. Καὶ μὴ εἴπῃς πῶς εἰσὶ ταῦτα; ὑπὲρ γὰρ τὸ πῶς ταῦτα. Μὴ εἴπῃς, ποίῳ τρόπῳ; ὑπὲρ γὰρ τρόπον, τοῦ θεοῦ ὁ τόκος. μὴ εἴπῃς, ποίῳ λόγῳ; ὑπὲρ λόγον ὁ Λόγος. μὴ ζήτει, ποίῳ χρόνῳ; ὑπὲρ γὰρ χρόνον ὁ ἄχρονος. μὴ εἴπῃς, ἐν ποίῳ τόπῳ; ὑπὲρ γὰρ τόπον. Μὴ ζήτει ἐν ποίᾳ ἀρχῇ, ὑπὲρ ἀρχὴν γὰρ ἡ ἄναρχος ἀρχή. Προσκύνει θεὸν μὴ ἐρευνῶν θεόν. Ὁμολόγει Πατέρα, ἀλλὰ μὴ ζήτει τὸ πρᾶγμα τοῦ κατὰ θεὸν μυστηρίου. Πίστευε εἰς υἱὸν, μὴ ψηλαφῶν τὸν τρόπον τῆς προανάρχου γεννήσεως. ἀνύμνει τὸ

DEus filius æternus, non per relationem ſicut cæteri homines, ſed per naturam, ut lumen de lumine, & DEus ex DEo. Non enim ſicut Abraham, Iſaac & Jacob tres ſunt homines ex invicem diſtincti, ſic Patrem, Filium & Spiritum ſanctum dicimus. Neqve ut tres lucernæ diſtinctæ, aut tres ſeparatæ columnæ. Neqve ſicut Michaël & Gabriel ita invicem ſejuncti ſunt Pater & Filius. Neq; ſicut Adam Abelem genuit, ita DEus genuit Filium ut ex ſe egrederetur, efflueret, ſeminali & corporali ratione. Apage. Non enim ſicut ego prior ſum filio meo majorqve, ita & Pater & DEus eſt ante Filium. Sed ſimul Pater, ſimul Filius, ut ſimul cum die lux: & qvemadmodum ſimul dies, ſol & lux, ſic ſimul ſunt Pater, Filius & Spirit⁹. Nec dixeris qvomodo hæc? ſunt enim ſupra modũ. Ne dixeris qua ratione? ſupra rationem enim, DEI generatio. Ne dicas qvo conſilio? conſilio ſuperius DEI Verbum. Ne qværas qvo tempore, ſupra tempus enim qvi temporis expers eſt & æternus. Ne dicas qvonam loco? nam eſt ſupra locum. Ne qværito qvonam principio, ſuper principium enim eſt carens principio principium. Adora DEum, ne ſcrutare DEum. Confitere Patrem, ſed

ſed ne qværito divini naturam myſterii. Crede in Filium, nec manibus palpare inſtitue modum æternæ generationis. Nam Myſterium ſi comprehenditur non amplius myſterium manet, qvicqvid vero myſterium non eſt, id non amplius miramur. Qvanto magis igitur naturam DEI ſcrutaris, tanto magis ignoratur occultaturqve. Qvo magis eum inſeqveris & exqviris, tanto minus comprehenditur & manifeſtatur. Qvanto magis conaris eum manibus palpare, tanto apparet minus, minusqve reperitur. Omnes qvotqvot ſcrutari DEum aggreſſi ſunt, umbram comprehendere ſtuduerunt, & qvotqvot DEI naturam inſtituerunt perſpectam habere, ventos ſinu concludere voluerunt. Qviqve exiſtimant Divinitatem ſe comprehendere, ſomnium & imaginationem amplectuntur. Et qvi ad profunda naturæ DEI viſi ſunt ſibi penetraſſe, in hæreſes inciderunt. Et qvi DEum ſe ajunt aſſecutos, ne guttulam qvidem ex univerſa abyſſo comprehenderunt, ſed umbram perſecuti longe à DEO abſunt. Itaq; ideo fides nuncupatur, qvod qvis qvis credit neutiqvam ſcrutatur DEum, ut qvi alieni à fide ſunt. Ac qvid dico DEum? nam ne opera qvidem à DEo condita poſſunt ab hominibus faule intel-

Πνεῦμα, μὴ πολυπραγμονῶν τὸ χρῆμα τῆς ἐκπορεύσεως. μυστήριον γὰρ καταλαμβανόμενον οὐκέτι μένει μυστήριον. πᾶν δὲ τὸ μὴ ὂν μυστήριον, οὐδέν ἐστι θαυμαζόμενον. Ὅσον οὖν ἐρευνᾶται θεὸς, τοσοῦτον πλέον ἀγνοεῖται καὶ κρύπτεται. καὶ ὅσον καταδιώκεται καὶ ἐξερευνᾶται, τοσοῦτον πλέον οὐ καταλαμβάνεται, οὐδὲ φανεροῦται· καὶ ὅσον ψηλαφᾶται, τοσούτῳ πλέον οὐ φθάνεται οὐδὲ εὑρίσκεται. Πάντες οἱ θεὸν ἐρευνήσαντες σκιὰν κρατῆσαι ἐσπούδασαν, καὶ ὅσοι θεὸν μαθεῖν ἐδοκίμασαν, ἀνέμους ἀποκλεῖσαι ἐν κόλπῳ ἠθέλησαν. καὶ ὅσοι καταλαβεῖν τὴν θεότητα νομίζουσιν, ἐνύπνιον καὶ φαντασίαν κατέχουσι. καὶ ὅσοι βαθῦναι περὶ θεοῦ φύσεως ἐνόμισαν, εἰς αἱρέσεις ἐτράπησαν. καὶ ὅσοι θεοῦ λέγουσιν ὅτι ἔφθασαν, οὐδὲ ῥανίδα ἐκ πάσης τῆς ἀβύσσου ἐκράτησαν, ἀλλὰ σκιὰν καταδιώξαντες οὐκ ἔφθασαν. Πίστις οὖν διὰ τοῦτο ἀκούει, ὅτι πᾶς ὁ πιστεύων οὐκ ἐρευνᾷ ὡς οἱ ἄπιστοι θεόν. καὶ τί λέγω θεόν; οὐδὲ τὰ τοῦ θεοῦ ποιήματα ἀνθρώποις εὔληπτα. εἰπὲ γάρ μοι σὺ ὁ θέλων ἐξερευνᾷν καὶ μαθεῖν φύσιν θεοῦ, ποῦ εἰσιν οἱ ἄγγελοι; καὶ ὁποῖοι εἰσὶ, καὶ πότε ἐγένοντο καὶ πόθεν συνίστανται, καὶ διὰ τί οὐ φαίνονται, καὶ τίς ἐστιν ἡ φύσις αὐτῶν, καὶ ὁποῖον ἐστὶν τὸ σχῆμα αὐτῶν, καὶ ἡ φωνὴ αὐτῶν, καὶ ὁ δρόμος; οὐ μόνον δὲ περὶ ἀγγέλων ἐρευνῶ σε, ἀλλὰ καὶ περὶ οὐρανοῦ. ὁποία ἐστὶν, εἰπέ μοι, ἡ φύσις αὐτοῦ;

καὶ

καὶ ἡ ἔκτασις τοῦ πλάτους, καὶ πόσον τὸ ὕψος; Καὶ τί λέγω τὰ ἐπουράνια; ἔλθωμεν λοιπὸν κάτω εἰς τὰ ἐπίγεια, ἐν οἷς ζῶμεν καὶ κινούμεθα καὶ ἐσμέν. Τίς ἐναργῶς ἔγνω τὴν ἰδίαν τῆς ψυχῆς κατασκευὴν, ὁποία ἐστι καὶ πῶς συμπεριέρχεται μετὰ τοῦ σώματος, καὶ ὁποία τῷ εἴδει ἐστί. καὶ ποῦ καὶ πόθεν συνίσταται, καὶ πῶς χωρίζεται τοῦ σώματος. Εἶτα πάλιν περὶ σώματος ἐρευνητέον, πῶς συνίσταται, πῶς διαλύεται, πῶς δὲ ἀνίσταται, ποίῳ δὲ τρόπῳ ἐν τῇ ἀναστάσει συνάγεται, καὶ πῶς ἢ πόθεν παραγίνεται καὶ εἰς τὸ ἓν αὖθις μετὰ τῆς ψυχῆς ἀποκαθίσταται. οὐ μόνον δὲ ἡ τοῦ ἀνθρώπου κατασκευή ἐστιν ἡμῖν ἀκατάληπτος, ἀλλὰ καὶ ἡ τῶν ζώων καὶ τῶν πετεινῶν καὶ ἰχθύων. Εἰπὲ γάρ μοι ὁ τὰ περὶ Θεοῦ ἐρευνῶν, πῶς ἡ τῶν ἀλόγων φύσις ὑφέστηκε; πῶς ψυχὴν λογικὴν μὴ ἔχοντα ταῦτα θνήσκουσι, τί ἐξ αὐτῶν ἐν καιρῷ τοῦ θανάτου χωρίζεται; ἂν εἴπῃς μοι, ψυχὴν ὑποστατικὴν οὐκ ἐκτήσαντο ἀλλὰ τὸ αἷμα. Ἀλλὰ πλεῖστα ζῶα καὶ μὴ αἱμοῤῥαγήσαντα θνήσκουσι. πῶς δὲ πάλιν οἱ ἰχθύες ἐν τοῖς ὕδασιν ἀναπνεῖν δύνανται, πῶς αὐτοὺς ἡ τῶν ὑδάτων φύσις οὐκ ἀποπνίγει ὡς * τὰ ἄλογα; πόθεν δὲ τὸ ἄλογον ζῶον

ligi. Dicito enim tu mihi qvi exſcrutari naturam DEi & perſpectam habere cupis, ubinam ſunt Angeli & qvales & qvando facti ſunt atqve unde conſtitere & qvare non cernuntur, & qvænam eſt ipſorum natura & qvalis figura ipſorum & vox curſusqve. Nec de angelis ſolum ex te qværam ſed & de cœlo qvoqve. Qvæ eſt, dic mihi, ejus natura, qvæ in latum expanſio, qvanta altitudo? Sed qvid cœleſtia dico? Deſcendamus porro in hæc terrena, in qvibus vivimus ipſi & movemur & ſumus. Qvis clare novit propriæ naturam animæ, qvalis ſit, & qvomodo cum corpore obambulet, & qvalis ejus forma ſpeciesqve, ubi atqve unde conſiſtat & qvomodo à corpore ſeparetur. Deinde iterum de corpore inqvirendum, qvomodo conſiſtit, qvomodo diſſolvitur, qvomodo iterum reſurgit & qva ratione in reſurrectione colligitur & qvomodo aut unde exſtat atqve in unum rurſus cum anima reſtituitur? Neç vero hominis tantum natura comprehendi non poteſt ab homine, ſed nec qvadrupedum, volucriumve, nec piſcium. Dicito enim mihi, qvi divina ſcrutaris, qvomodo mutarum animantium natura conſiſtit? qvomodo moriuntur qvibus anima rationabilis non eſt? qvid ab

* Puto leg. τὰ ἄλλα.

illis mortis tempore ſeparatur? ſi dixeris mihi animam ſubſtantialem non ſortitas eſſe ſed ſangvinem: at plurima animalia moriuntur ſangvine nullo effluente. Qvomodo vero piſces in aqvis poſſunt reſpirare, & qvomodo illis aqvarum natura non ut cætera animalia ſuffocantur? Unde vero animal ratione deſtitutum ſi cum homine ad DEI condito imaginem proceſſerit, in via inter redeundum minus errare qvam ratione gaudens & viam melius noſſe deprehenditur? Unde rurſus volucres & piſces feræqve beſtiæ, qvibus nec ſermo nec ratio eſt, neqve intellectus nec judicium, intelligunt & retia tranſiliunt & laqveos pedicasqve venatorum? Atqve ut porro amplius vilitatem tuam miſeramqve inſcitiam agnoſcas, rogabo te inſuper & hoc. Dic mihi tu qvi incomprehenſibilem Factorem ac DEum noſſe ac curioſe te ſcrutari profiteris, dic mihi prius qvæ eſt ſubſtantia pulicis, & qvalis ſubſtantia animæ ejus, & qvalis eſt ejus anima? qvomodo citra ſemen ſponte exiſtit? Qvomodo rationem & ſapientiam cum neſciat, videt hominem, & mortem metuens fugit? unde novit morti ſe obnoxium fore? qvibus ratiociniis conſultat? unde didicit hoſtem ſibi hominem eſſe? ubi me-

σὺν τῷ κατ' εἰκόνα Θεȣ̃ ὄντι ἀνθρώπῳ ἐν ὁδῷ ἀπερχόμενον ἐν τῷ ἐπανέρχεσθαι ὑπὲρ τὸν λογικὸν εὑρίσκεται ἀπλανῶς τὴν ὁδὸν ἐπιςάμενον; πόθεν δὲ πάλιν πετεινὰ ϗ ἰχθύες ϗ θηρία μήτε λόγον μήτε λογισμὸν ἔχοντα, μήτε διάνοιαν ϗ διάκρισιν, νοȣ̃σι ϗ ὑπερβαίνȣσι δίκτυα καὶ παγίδας ϗ θηρεύματα; καὶ ἵνα λοιπὸν ἐπιγνοίης ἐπὶ πλέον τὴν σαυτȣ̃ ταπείνωσιν ϗ ἄγνοιαν ϗ ταλαιπωρίαν, ἐρῶ σοι πάλιν ϗ τȣ̃το. Εἰπέ μοι σὺ ὁ τὸν ἀκατάληπτον ποιητὴν καὶ Θεὸν δοκιμάζων μαθεῖν καὶ πολυπραγμονεῖν, λέγε μοι πρῶτον τί ἐςιν ἡ ȣ̓σία τȣ̃ ψύλλȣ, καὶ ὁποία ἐςὶν ἡ ȣ̓σία τῆς ψυχῆς αὐτȣ̃, καὶ ὁποία ἡ ψυχὴ αὐτȣ̃, καὶ πῶς αὐτὴ ἄνευ σπορᾶς αὐτομάτως συνίςαται; καὶ πῶς λογισμὸν ἢ σοφίαν μὴ ἐπιςάμενος ὁρᾷ τὸν ἄνθρωπον καὶ φεύγει φοβȣ́μενος τὸν θάνατον; πόθεν δὲ οἶδεν ὅτι θανάτῳ ὑπόκειται; ποίοις δὲ λογισμοῖς βȣλεύεται; πόθεν ἔμαθεν ὅτι ἐχθρὸς αὐτȣ̃ καθέςηκεν ὁ ἄνθρωπος; πȣ̃ δὲ ἡ μνημονευτικὴ αὐτȣ̃ ἀπόκειται διάνοια; τίς δὲ ὁ διδάξας αὐτὸν ἐν ταῖς ῥαφαῖς καὶ διπλώσεσι τῶν ἱματίων κρύπτεσθαι. Τί δὲ ἄρα καὶ ὀνομάζειν τὸν ψύλλον ὀφείλομεν ὅσοι ἐξερευνηταὶ τῆς θεότη-

τητ☉; ἆρα τετράποδον αὐτὸν εἴπωμεν; ἀλλ' οὐκ ἔστιν. Ἆρα δίποδον; ἀλλ' οὐκ ἔστιν. Ἆρα ἑρπετόν; ἀλλ' οὐκ ἔστιν, ἀλλὰ ζῶον. Διὸ παρακαλῶ πάντα τὸν θέλοντα φυσιολογεῖν τὸν Θεὸν, φυσιολογῆσαι ἡμῖν πρὸ τοῦ Θεοῦ τὴν τοῦ βραχυτάτου ψύλλου κατασκευὴν καὶ κατάστασιν καὶ σύνθεσιν καὶ ὕπαρξιν καὶ ψύχωσιν καὶ αἴσθησιν καὶ νόησιν. καὶ ὅτε καλῶς καὶ ἀπλανῶς καταλάβῃ, καὶ εἴπῃ ἡμῖν τί τὸ εἶδ☉ καὶ γέν☉ τῆς ψυχικῆς οὐσίας τοῦ ψύλλου, τότε λοιπὸν πιστεύσομεν αὐτῷ, ὅτι καὶ τὰ περὶ Θεοῦ τοῦ ἀκαταλήπτου καταμαθεῖν καὶ ἐξειπεῖν δύναται. Κἂν μοι εἴπῃς σὺ, ὁ ἀσύνετ☉, ὅτι τὸ αἷμα τοῦ ψύλλου, καὶ παντὸς ἀλόγου ἡ ψυχὴ αὐτοῦ ἐστίν. Ἐρῶ κἀγώ· Πῶς ὁρῶμεν, ὡς προεῖπον, πολλὰ τῶν ἀλόγων χωρὶς ῥεύσεως αἵματ☉ τελευτῶντα; Τοίνυν λέγε ἡμῖν σὺ θεόγνωστε, τί ἐστι τὸ ἐκ τοῦ ζώου ἐκπορευόμενον χωρὶς αἵματ☉ ἐν τῇ τελευτῇ αὐτοῦ; ψυχὴν γὰρ ὑποστατικὴν μόν☉ ὁ ἄνθρωπ☉ κέκτηται. Πλὴν ἐὰν ἡ ψυχὴ τοῦ ζώου, ὡς ἄνθρωπ☉· καὶ γὰρ πᾶς ἄνθρωπ☉ τοῦ ἰδίου αἵματ☉ χωριζόμεν☉ τελευτᾷ πάντως καθὼς καὶ τὸ ἄλογον. καὶ πῶς λοιπὸν ἡ

morativa ejus vis & collectiva facultas eſt repoſita? qvis vero docuit eum in ſuturis plicisqve veſtium ſe abſcondere? & qvo nomine pulicem nuncupare debemus qvi exſcrutatores Divinitatis eſſe volumus? igiturne qvadrupedem dicemus? at non eſt qvadrupes. Bipedem ergo? non eſt. Itaq; reptile? non eſt, ſed animal eſt. Ideoqve hortor unumqvemq; qvi velit DEi naturam commentari, ut prius explicet naturam parviſſimi pulicis, ejusqve conditionem conſtitutionemqve & compoſitionem & originem, animam, ſenſum & intellectum: ac qvando is certo comprehenderit nobisqve explicaverit ſpeciem & genus ſubſtantiæ qva conſtat pulicis anima, tunc porro ipſi habemimus fidem, qvod etiam res DEi incomprehenſibilis attingere & exponere qveat. Etiamſi dixeris mihi, homo ſtolide, qvod anima pulicis & cujusqve brutæ animantis ſit ſangvis, regeram ego: qvomodo ut ante dixi videmus multa animalia nullo effuſo ſangvine mori? dicito itaq; nobis tu cui DEus ita notus eſt, qvid eſt illud qvod in morte animalis citra ſangvinem ex illo egreditur? Animam enim ſubſtantialem ſolus homo poſſidet. Si autem animali anima eſt, non differet illud ab homine, nam & homo ſangvine ſuo deſtitutus perinde ut bru-

brutum omnino moritur. Ubinam itaqve est differentia inter hominem ad imaginem & similitudinem factum DEI, & irrationabile jumentum? Ostendi enim qvod & homo & pulex si sangvine suo exhausta sint moriuntur. Hæc non temere hoc loco dicta à me sunt. Sed qvod tecum, o Deicida Judæe, cohibere volui plerosqve ab incomprehensibilibus de DEO qvæstionibus, & persvadere ac demonstrare qvod non Conditor solum, sed & ipsæ res creatæ ab hominibus comprehendi neqveunt.

JUDÆUS. Ubi vero Trinitatem in Veteri Testamento docemur, & ubi eam in Novo discimus?

CHRISTIANUS. In Veteri qvidem, in primo Mosis libro, ait enim ubi origines Mundi describit: * *Et dixit DEus: faciamus hominem ad imaginem nostram & ad similitudinem.* Manifestum est qvod ad Filium & Spiritum S. hæc locutus est Pater. Atq; iterum **: *Et dixit DEus: Ecce factus est Adam ut unus è nobis,* Qvod enim ait, *ut unus è nobis*, omnino duos vel tres significat, ut ostenderet porro per verba *ut unus è nobis*, trium personarum differentiam. Atqve iterum idem Legislator: † *Et fecit DEus hominem: secundum imaginem*

διαφορὰ τοῦ λογικοῦ ἀνθρώπου καὶ κατ' εἰκόνα καὶ ὁμοίωσιν Θεοῦ γενομένου, καὶ τοῦ ἀλόγου κτήνους; Ἔδειξα μενοῦν ὅτι καὶ ὁ ἄνθρωπος καὶ ὁ ψύλλος χωριζόμενοι τοῦ ἰδίου αἵματος ἀποθνήσκουσι. Ταῦτα δὲ ἡμῖν οὐ μάτην ἐνταῦθα ἐῤῥέθησαν, ἀλλ' ἀνακόψαι τοὺς πολλοὺς μετὰ σοῦ τοῦ θεοκτόνου Ἰουδαίου τῶν ἀκαταλήπτων τοῦ Θεοῦ ζητήσεων θέλοντες, καὶ πεῖσαι καὶ δεῖξαι ὅτι οὐ μόνον ὁ κτίστης, ἀλλὰ καὶ αὐτὴ ἡ κτίσις ἐστὶ τοῖς ἀνθρώποις ἀκατάληπτος.

Ὁ ΙΟΥΔΑΙΟΣ. Ποῦ δὲ Τριάδα ἐν τῇ παλαιᾷ διαθήκῃ διδασκόμεθα, καὶ ποῦ ταύτην ἐν τῇ καινῇ ἔγνωμεν;

Ὁ ΠΙΣΤΟΣ. Ἐν μὲν τῇ παλαιᾷ, ἐν τῷ πρώτῳ βιβλίῳ Μωσέως, φησὶ γὰρ ἐν τῇ τοῦ κόσμου γενέσει. Καὶ εἶπεν ὁ Θεός. Ποιήσωμεν ἄνθρωπον κατ' εἰκόνα ἡμετέραν καὶ καθ' ὁμοίωσιν. Δῆλον δὲ ὅτι πρὸς τὸν Υἱὸν καὶ τὸ Πνεῦμα τὸ ἅγιον εἶπεν ὁ Πατήρ. Καὶ πάλιν. καὶ εἶπεν ὁ Θεός. Ἰδοὺ γέγονεν Ἀδὰμ ὡς εἷς ἐξ ἡμῶν. Τὸ δὲ εἰπεῖν, ὡς εἷς ἐξ ἡμῶν, πάντως δύο καὶ τρεῖς ἐσήμανεν, ἵνα δείξῃ λοιπὸν διὰ τοῦ, ὡς εἷς ἐξ ἡμῶν, τὸ διάφορον τῶν τριῶν ὑποστάσεων. Καὶ αὖθις ὁ αὐτὸς νομοθέτης. Καὶ ἐποίησεν ὁ Θεὸς τὸν ἄνθρωπον, κατ' εἰκόνα

* Genes. I. 26. ** III. 22. † I. 27.

εἰκόνα Θεοῦ ἐποίησεν αὐτόν. ἵνα δείξῃ τὸ μοναδικὸν τῆς θεότητος. οὐ γὰρ εἶπεν ὅτι ἐποίησαν οἱ Θεοὶ τὸν ἄνθρωπον, ἀλλ' ὁ Θεὸς ὁ εἷς ὁ ἐν Τριάδι προσκυνούμενος. Ὅταν τοίνυν ἀκούσῃς Θεοῦ λέγοντος, ἰδοὺ Ἀδὰμ γέγονεν ὡς εἷς ἐξ ἡμῶν, τρισυπόστατον φωνὴν ἐννόησον. Ὅταν δὲ πάλιν, ὅτι ἐν εἰκόνι Θεοῦ ἐποίησεν ὁ Θεὸς τὸν ἄνθρωπον, τὴν μίαν οὐσίαν καὶ Θεότητα ὁμολογεῖς. Τοιγαροῦν οὐ μόνον ἐντεῦθεν, ἀλλὰ καὶ ἐξ ἑτέρων πλειόνων τρόπων τῆς θείας γραφῆς τὸ τῆς ἁγίας καὶ ὁμοουσίου Τριάδος διδασκόμεθα μυστήριον, καὶ μάλιστα τὰς περὶ Πατρὸς καὶ Υἱοῦ τηλαυγεῖς καὶ σαφεστάτας φωνὰς καὶ μαρτυρίας εὑρίσκοντες. Τὸ γὰρ εἰρημένον, ὅτι ἔβρεξε Κύριος παρὰ Κυρίου πῦρ ἐπὶ Σόδομα καὶ Γόμοῤῥα, τί ἄλλο, εἰ μὴ Πατέρα καὶ Υἱὸν, καὶ Κύριον παρὰ Κυρίου ἤγουν ἐκ τοῦ Πατρὸς γεννηθέντα παρίστησι. Καὶ πάλιν τὸ ἐν τῷ ρθ´ ψαλμῷ εἰρημένον· ὅτι εἶπεν ὁ Κύριος τῷ Κυρίῳ μου, κάθου ἐξ δεξιῶν μου, σαφῶς, τὸν Πατέρα καὶ τὸν καθήμενον ἐκ δεξιῶν αὐτοῦ Υἱὸν ἡμῖν ἐφανέρωσεν. οὐ κατὰ τοὺς θρόνους δὲ τοὺς ἐπιγείους, οὐδὲ τὰς καθέδρας, οὔτε κατὰ τὰ δεξιὰ καὶ ἀριστερὰ μέρη τῶν ἀνθρώπων, οὕτω καὶ ὁ Θεὸς καθέζεται. μὴ γένοιτο. ἀλλ' ὥσπερ Θεϊκῶς ὑπὲρ λόγον ἐγεννήθη ὁ Θεὸς λόγος ἐκ Θεοῦ πρὸ αἰώνων, καὶ ὥσπερ ἀσώματος καὶ ἀσχημάτιστος καὶ ἀπερίγραπτός ἐστιν, οὕτω μοι νόει

DEi fecit eum, ut ostenderet Deitatis unitatem. Non enim dixit DEos esse qvi hominem fecerunt, sed DEum unum qvi in Trinitate adoratur. Qvando igitur audis DEum dicentem: *Ecce Adam factus est sicut unus è nobis*, trium personarum vocem cogita. Qvando deinde, qvod *in imagine DEi DEus hominem fecit*, unam essentiam ac Deitatem confiteris. Igitur non ex hoc tantum sed & ex aliis pluribus Divinæ Scripturæ locis sanctæ & consubstantialis Trinitatis mysterium edocemur, & maxime de Patre ac Filio perspicua ac clarissima testimonia reperimus. Nam qvod dicitur * *Dominus pluit à Domino ignem super Sodoma & Gomorra*, ecqvid aliud nisi Patrem & Filium, & Dominum à Domino sive ex Patre natum sistit? Atqve rursus qvod in Psalmo centesimo nono dicitur: ** *Dixit Dominus Domino meo, sede à dextris meis*, perspicue nobis Patrem & sedentem à dextris ejus Filium declarat. Neqve vero ut in throno vel sede terrestri, aut ut à dextra vel sinistra parte hominum ita sedet DEUS. Sed sicut divino modo super omnem rationem natus est DEus Verbum ex DEo ante sæcula, & sicut incorporale, figura destitutum & incircumscriptum est, sic & sedem & thronum & dextram DEI mihi intellige. Sed & qvod apud

* Genes. XIX. 24. ** Psal. CX. 1.

ipsum Esaiam dictum exstat, clare docet nos mysterium de Patre & Filio, ait enim: * *Puer natus est nobis, Filius datus est nobis*, videlicet Gentibus à DEo. *Et vocatur nomen ejus magni consilii Angelus, admirabilis, consiliarius, DEus fortis, potens, princeps Pacis, Pater futuri sæculi.* David vero per DEi nomen in tribus personis sanctam Trinitatem velut in benedictionis gratiam nobis subinnuit cum ait: ** *Benedicat nos DEus, o DEus, benedicat nos DEus!* Ipsi gloria in sæcula, Amen.

καὶ τὴν καθέδραν καὶ τὸν θρόνον καὶ τὰ δεξιὰ τοῦ Θεοῦ. Καὶ τὸ παρ' αὐτῷ Ἠσαΐᾳ δὲ εἰρημένον σαφῶς ἡμᾶς διδάσκει τὸ περὶ Πατρὸς καὶ Υἱοῦ μυστήριον. λέγει γὰρ, ὅτι παιδίον ἐγεννήθη ἡμῖν, δῆλον, τοῖς ἔθνεσι παρὰ Θεοῦ. Καὶ καλεῖται τὸ ὄνομα αὐτοῦ μεγάλης βουλῆς ἄγγελος, θαυμαστὸς σύμβουλος, θεὸς ἰσχυρὸς, ἐξουσιαστὴς, ἄρχων εἰρήνης, πατὴρ τοῦ μέλλοντος αἰῶνος. Ὁ δὲ Δαυὶδ τρισυποστάτως διὰ τοῦ Θεοῦ ὀνόματος τὴν ἁγίαν Τριάδα ὡς χάριν εὐλογίας ἡμῖν ὑπηνίξατο, εἰπών· Εὐλογήσαι ἡμᾶς ὁ Θεὸς, ὁ Θεὸς ἡμῶν, εὐλογήσαι ἡμᾶς ὁ Θεός. Αὐτῷ ἡ δόξα εἰς τοὺς αἰῶνας Ἀμήν.

Apud Joannem Damascenum 3. de imagg. Tom. I. Opp. edit. præclaræ Leqvinianæ pag. 385.

Hieronymi presbyteri Hierosolymorum.

JUDÆI *Interrogatio.* Qvandoqvidem Scriptura vestra crucem adorare nusqvam vobis permittit, cur igitur ipsam vos adoratis? Respondete nobis Judæis & Græcis, ceterisqve omnibus qvi hoc à vobis qværimus.

CHRISTIANI *responsio.* Idcirco, o stulti & vesani corde, forsitan permisit DEus omni genti

Ἱερωνύμου πρεσβυτέρου Ἱεροσολύμων.

Ἐρώτησις. Τῆς γραφῆς ὑμῶν μηδαμοῦ ἐπιτρεπούσης ὑμῖν προσκυνεῖν τὸν σταυρὸν, τίνος χάριν λοιπὸν αὐτὸν προσκυνεῖτε; Εἴπατε ἡμῖν τοῖς Ἰουδαίοις καὶ Ἕλλησι, καὶ πᾶσι τοῖς ἐπερωτῶσιν ὑμᾶς ἔθνεσι.

Ἀπόκρισις. Διὰ τοῦτο, ὦ ἀνόητοι καὶ ἀναιδεῖς τῇ καρδίᾳ, τάχα συνεχώρησεν ὁ Θεὸς † παντὶ ἔθνει σεβομένῳ τὸν Θεὸν, πάν-

* Es. IX. 6. ** Psal. LXVII. 6.

† Eadem Leqvinius reperit in Codice Regis Christianiss. 2951. expressa his verbis: καὶ γὰρ ὡς συνεχώρησεν ὁ Θεὸς προσκυνεῖν πᾶν ἔθνος χειροποίητα, Ἰουδαίους τινὰς πλάκας ἐκείνας, ἃς ἐλατόμησε Μωϋσῆς, καὶ τὰ δύο χερουβὶμ τὰ χρυσᾶ. οὕτως καὶ ἡμῖν τοῖς χριστιανοῖς ἐδωρήσατο τὸν σταυρὸν, καὶ τῶν ἀγαθῶν ἔργων τὰς εἰκόνας γράφειν καὶ προσκυνεῖν, καὶ δεῖξαι τὸ ἔργον ἡμῶν.

πάντως προσκυνεῖν τι ἐπὶ τῆς γῆς, ἔργον ἀνθρώπου ὑπάρχον, ἵνα μηκέτι δύνωνται ἐγκαλεῖν τοῖς Χριστιανοῖς περὶ τοῦ σταυροῦ, καὶ τῆς τῶν εἰκόνων προσκυνήσεως. Ὥσπερ οὖν ὁ Ἰουδαῖος προσεκύνει τὴν κιβωτὸν τῆς διαθήκης, καὶ τὰ δύο χερουβὶμ τὰ χωνευτὰ καὶ χρυσᾶ, καὶ τὰς δύο πλάκας, ἃς ἐλάξευσε Μωϋσῆς, μηδαμοῦ ἐπιτραπεὶς ὑπὸ τοῦ θεοῦ ταῦτα προσκυνεῖν ἢ ἀσπάζεσθαι. οὕτω καὶ οἱ Χριστιανοὶ οὐχ ὡς θεὸν τὸν σταυρὸν ἀσπαζόμεθα, ἀλλὰ δεικνύντες τὴν τῆς ψυχῆς ἡμῶν γνησίαν πρὸς τὸν σταυρωθέντα διάθεσιν.

colenti ſe, ut aliqvid in terris omnino veneraretur, qvod hominis arte factum eſſet, ne in crimen Chriſtianis verteretur qvod crucem & imagines adorarent. Qvemadmodum igitur Judæus arcam fœderis adoravit, & duo Cherubim aurea & conflatilia, duasqve tabulas qvas dolaverat Moyſes, cum tamen DEus nullibi conceſſerit ut ea adoraret & coleret: ita nos qvoqve Chriſtiani, non tanqvam DEum crucem colimus, ſed ut ſincerum animi noſtri erga eum qvi crucifixus eſt, affectum demonſtremus.

HOSIUS Cordubenſis ultra ſexaginta annos Epiſcopus, cum pluribus Synodis Catholicus interfuiſſet, Nicænæ * vero A. C. 323. & Sardicenſi A. 347. etiam præfuiſſet, poſtea prævalentibus ſub Conſtantio Arianis *ad horam ceſſit*, ut de eo Athanaſius de fuga Tom. 1. pag. 304. qvi tamen non manſiſſe Hoſium in Arianis partibus ſed Catholicum obiiſſe teſtatur. Diſceſſit è vita major centenario A. C. 361. De illo Iſidorus Hiſp. de ſcriptoribus Eccleſ. cap. 1. *Hoſius Cordubenſis Eccleſiæ Civitatis Hiſpaniarum Epiſcopus, eloquentiæ viribus exercitatus, ſcripſit ad ſororem ſuam* de laude virginitatis *Epiſtolam pulchro ac diſerto comptam eloquio. Compoſuitque & aliud opus* de interpretatione veſtium ſacerdotalium, *quæ ſunt in veteri Teſtamento, egregio quidem ſenſu & ingenio elaboratum.* In Sardicenſi *etiam* Concilio *quam plurimas edidit ipſe ſententias.* Ex his nihil hodie exſtat præter Canones XX. Concilii Sardicenſis. Præterea *Epiſtolam* Hoſii inſignem *ad Conſtantium Imp.* ſervavit Athanaſius in ſua ad ſolitarios ſcripta, qvi etiam Nicænam fidei formulam ab eo maxime conceptam innuit. De Hoſio accurate Tillemontius Tomo VII. memoriar. pag. 313. ſeq. & Nicolaus

* Vide Jo. Launojum lib. VIII. Epiſt. 1. pag. 693. Tillemont. Tom. VI. pag. 637. edit. Pariſ.

colaus Antonius Bibl. Hispanæ libro II. cap. 1. Utrum hic sit ille Hosius cui commentarium Latine scriptum in Timæum Platonis *Chalcidius* dicavit, non plane exploratum esse profiteor, uti nec qvod in Codice Bibl. Bodlejanæ annotatum reperit Christophorus Wase Exercitatione 3. animadversionum Nonianarum pag. 40. Chalcidium Hosii Hispani Episcopi fuisse Archidiaconum.

JACOBUS Nisibenus qvi Concilio Nicæno A. 325. interfuit, ut plurima scripsit Syriaco sermone qvæ Gennadius cap. 1. commemorat, ita videntur illius nonnulla Græce versa jam innotuisse tempore Athanasii, qvi cum Hosio, Alexandro Alex. Philogonio, Eustathio aliisqve orthodoxis Episcopis scriptoribus Jacobum qvoq; Mesopotamiæ præsulem laudat 1. adversus Arianos T. 1. pag. 252. De Jacobo illo præter Tillemontium Tom. VII. pag. 260. seq. Wilhelmus noster Ernestus Tentzelius ὁ μακαρίτης in Exercitationibus selectis parte 1. Exerc. 6.

JOANNES ab A.C. 386. Episcopus HIEROSOLYMITANUS famæ Origenis adversus Epiphanium & Hieronymum strennus defensor, obiit A.C. 416. Vide Tillemont. T. XII. memor. Non exstat ejus *liber adversus obtrectatores studii sui* memoratus Gennadio cap. 30. in qvo demonstravit se Origenis ingenium, non fidem secutum. Hanc suspicor esse illam apologiam ad Theophilum Alex. ad qvam respondet Hieronymus Epistola 61. Librum de institutione Monachorum Carmelitici Ordinis ad Caprasium Monachum, libenter omitto, qvi velut è Græco versus Latine à Carmelitis falso jactatur, sæpiusqve editus est (etiam in operibus Thomæ à Jesu Tom. 1. pag. 416. seq.) & cum pluribus aliis scriptis non majori pudore suppositis huic Johanni Hierosol. vulgatus à Petro Wastelio, additis amplissimis vindiciis Bruxell. 1643. fol. Sed his vindiciis & ejusdem Wastelii Apologetico pro Joannis Hierosol. Monachismo in Carmelo, ibid. 1611. 8. nec non Bernhardo Alegre, qvi in paradiso Carmelitici decoris pag. 576. seq. prolixe disputat adversus Baronium & Bignæum, ut Johannem Hierosol. adscribat Carmelitis, videre juvabit qvæ opposuit Papebrochius in tractatu præliminari ad Tom. III. Act. Sanctor. Maji pag. XX. seq. & Tom. 1. April. p. 780. seq. nec non Conradus Janningus in Apologia pro Papebrochio adversus Sebastianum à S. Paulo, præmissam Actis T. 1. Junii §. 49. seq. pag. XL. &c. JU-

JULIUS I. Epiſcopus Romanus ab A. 337. ad 352. de qvo Tillemontinus Tomo ſeptimo, & Henſchenius Tom. 2. Act. Sanctor. April. 12. pag. 82. ſeq. *Epiſtola* ſub ejus nomine ad *Dionyſium Corinthium*, qvæ incipit θαυμάζω πυνθανόμενος, Græce & Latine vulgatus eſt ab exqviſitæ eruditionis viro *Lud. Antonio Muratorio* in Anecdotis Græcis p. 341-346. ſubjuncta diſqviſitione ad C. V. Antonium Mariam Salvinium, qva adverſus Gennadium cap. 2. de S. E. negat auctorem illius Julium eſſe, ſed ab Apollinari vel Timotheo Apollinaris diſcipulo ſuppoſitam probat auctoritate Facundi, lib. 1. cap. 5. Evagrii lib. 1 Hiſt. cap. 31. ac Leontii Byz. Plura de Epiſtolis Julio aliisq; per Apollinariſtas ſuppoſitis Michael le Qvien in diſſ. ſecunda Damaſcenica. Julii Epiſtola *ad Docimum* citatur Act. 1. Concilii Epheſini, & à Cyrillo Alex. in Apologetico. Ex verbis πρὸς Δόκιμον, apud Facundum eſt ad Proſdocimum. Epiſtola *ad Alexandrinos* pro Athanaſio, qvæ incipit: συγχαίρω κἀγὼ ὑμῖν, ἀδελφοί, exſtat apud Socratem II. 23. Hiſt. & Apologia ſecunda S. Athanaſii, qvi Epiſtolam Julii *ad Orientales* etiam in ſua Apologia de fuga conſervavit. Tom. 1. pag. 739-754. Incipit: ἀνέγνων τὰ γράμματα. Præter has Epiſtolas in tomis Conciliorum ſub Julii nomine exſtat Latine Epiſtola increpatoria ad Orientales pro cauſa Athanaſii & exceſſibus contra Romanam Eccleſiam, qvæ incipit: *Decuerat vos, fratres*, cum Epiſtola Orientalium ad Julium, cujus initium: *Licet circa omnes Romanam Eccleſiam.* Juliiqve Epiſtola ad Orientales Theognium, Theodorum, Berinthum, altera qvæ incipit: *Decuerat vos adverſus ſanctam Eccleſiam.* Has Blondellus etiam in Pſeudo Iſidoro ſuo pag. 443. ſq. exhibet cum cenſuris ſuis, qvibus eas ſuppoſitas eſſe demonſtravit.

LIBERIUS Romanus Epiſcopus ab A. 352. ad 366 qvi communione cum Arianis labem nomini ſuo adſperſit, à Catholico dogmate alioqvi haud alienus. Vide Tillemontium Tom. 6. p. 781. 790. T. 8. p. 714. & Benedictinorum notas ad S. Ambroſium Tom. 2. pag. 173. Jo. Morinum de ſacris Ordinationibus p. 346. ſed & Matthæi Larroqvani diſſ. de Liberio Romano, Genev. 1670. 8. De ſcriptis ejus non habeo qvæ addam præclari Cavei induſtriæ, qvem ſi placet conſule.

LUCIFER Calaritanus, sive ut veteres Caralitanus (Καράλων) in Sardinia Episcopus A. C. 371. defunctus, licet Latine scripserit, non tacendus est mihi, qvoniam scripta ejus Græce transferenda curavit S. Athanasius, sive ut in Marcellini & Faustini libello precum pag. 38. traditur, ipse transtulit. *Dicant nunc quid Lucifer novum docuerit - - Et bene quod libros scripsit ad Constantium, non ut plerique, gloriam captans ingenii, sed divina testimonia aptissime congerens contra hæreticos* (Arianos) *& contra ipsum Patronum hæreticorum* (Constantium.) *Quos quidem libros cum per omnia ex integro ageret, suspexit & Athanasius ut veri vindices, atque in Græcum stylum transtulit, ne tantum boni Græca lingua non haberet.* Ad hunc Luciferum duæ Athanasii Epistolæ exstant Latine inter Luciferi opera & inter Athanasii T. 2. edit. novæ p. 965. Earum alteram emendatiorem qvoqve dedit Chifletius ad Vigilium p. 109. De Lucifero qvem Zelus incredibilis & constantia confessoribus, asperitas in Episcopos pœnitentes horumq; receptores, Schismatis reis adscripsit, videndi Godfridus Hermantius in vita Athanasii, libro præcipue IX. cap. 11. Tillemontius T. VII. memoriar. p. 514. seq. & T. XII. p. 50. ubi de Hieronymi Dialogo adversus Luciferianos, qvi Luciferum ipsum tamen beatum vocare non dubitat & bonum pastorem. Paschasius Qvesnellus dissertatione XIV. ad Leonem M. è qva repetitæ notæ qvæ Faustini & Marcellini libello precum in editione Oxoniensi subjiciuntur. Benedictini notis ad S. Ambrosium pag. 1127. & Papebrochius Tom. V. Act. Sanctor. Maji 20. p. 197. ad 225. qvi p. 205. laudat Ambrosii Machin, Archi Episcopi Calaritani defensionem sanctitatis Luciferi, ad Urbanum VIII. editam Carali A. 1639. fol. Pro eadem pugnat Antonius Macedo in libro de Diis tutelaribus Orbis Christiani p. 215. seq. licet contra eandem multi, ut Natalis Alexander in selectis capitulis Historiæ Sæculi IV. parte 1. pag. 245. seq. Apostolicus vir dicitur in libello precum à Luciferianis composito p. 10. *Sed & Apostolicus vir Lucifer, ob hoc quod bene esset agnitus per contemtum sæculi, per studium sacrarum litterarum, per vitæ puritatem, per constantiam fidei, per gratiam divinam, à Romana Ecclesia missus est legatus ad Constantium: & ob hoc quod fidem venerabilem vindicavit, quod detexit & convicit hæreticos, ductus est in exilium cum omni atrocitate injuriarum.* In scriptis ejus familiam ducunt *libri duo pro Athanasio ad Constantium Imp.* in qvibus totam S. Scripturam ordine percurrit ex singulis libris ordine repetens qvæ ad Constantium applicet & qvibus persecutionem ejus de-

deteſtetur. Liber ſecundus à Jeremia incipit. Qvoniam vero alia verſione uſus eſt Lucifer, loca pleraqve aliter leguntur qvam in Latinis noſtris Bibliorum Codicibus, ut apparet ex collatione qva J. Ludovicus de la Cerda cap. CLXIII. Adverſariorum ſacrorum p. 404-414. dicta in priore Luciferi libro allegata cum interpretatione Vulgata contulit. Cætera Luciferi ſcripta non minorem Zelum ſpirantia ſunt: *De Regibus Apoſtaticis. De non conveniendo cum Hæreticis. De non parcendo delinquentibus in DEum. Quod moriendum ſit pro Filio DEi.* Qvibus deniqve *Epiſtola* brevis *ad Florentium* ſubjicitur. Nonnullæ Latini Latinii caſtigationes ad editionem Luciferi curatam à Joanne Tilio, Pariſ. 1568. 8. atqve in editionibus Patrum Pariſ. Colon. & Lugd. repetitam exſtant in ejus Bibliotheca ſacro profana pag. 157-163. Sed merito doleas cum Caveo & Colomeſio (in paralipomenis p. 255. & Obſervatt. ſacr. p. 139.) non vidiſſe lucem editionem Luciferi qvam parare ſe profeſſus eſt Cotelerius ad Conſtitutt. Apoſtol. II. 57. his verbis: *Cæterum hic ubi locum Luciferi illuſtrare conatus ſuum, Auctoris omnium (quod nemo neſcit) depravatiſſimi, utiliſſimi tamen ad cognitionem Scripturarum, admonitum te velim, Lector candide, me in purgando eo Augiæ ſtabulo plurimum laboris impendiſſe, paratumque eſſe ad procurandam editionem, ſi librum aliquem MS. nactus fuero. Ut ſi forte in manus tuas, aut notitiam venerit, mecum communicare non dedigneris, hominem non ingratum ſingulari beneficio tibi deviincturus.* Sunt qvi ſuſpicantur conſilium illud deinde Cotelerium abjeciſſe, ne Luciferi verbis Regem ſuum Hugonottis tunc gravem pulſare videretur. Qvi vero Luciferi in Conſtantium, Imperatorem ſuum laceſſentis acerrime ſcripta laudant, facilius excuſabunt qvæ Lutherus externi Regis ſcripto reſpondens paullo aſperius ſcripſit.

MARCUS Arethuſius, auctor confesſionis editæ in Concilio Sirmienſi A. 351. teſte Socrate II. 30. deinde martyr ſub Juliano, laudatus in Nazianzeni Orat. 48. Vide Tillemont. Tom. VII. memor. pag. 726. & B. Doctoris mei Tho. Ittigii Hiſtoriam Photini p. 454.

MELETIUS Melitenus ab Acacio A. 360. ex Sebaſteno * Antiochiæ ordinatus Epiſcopus, mox poſt menſis ſpatium ab Arianis iterum expulſus eſt Euzoio in ejus locum evecto. Cum hoc Meletio qvod communicare nollent Euſtathiani, non mediocris in

* Vide Philoſtorg. V. 1. Socratem II. 44.

Ecclesia motus concitatus est qvem ordinatus à Lucifero Paulinus Eustathianorûm Episcopus etiam auxit. Sed sub Joviano redditus Ecclesiæ suæ Meletius A. 363. atqve sub Valente iterum ejectus in exilium A. 364. Paulino locum dedit, donec sub Gratiano tertium A. 378. revocatus eodem Paulino frustra per aliqvod tempus schisma continuante tandem cum eo in gratiam rediit. Vide Acta Sanctor. 12. Febr. & Tillemontium Tom. VIII. memor. p. 341. seq. 760. seq. Meletium hunc durante Concilio CPoli A. 381. cum Nazianzenus ab eo Episcopus CPol. ordinatus esset, defunctum, pro funere laudavit Gregorius Nyssenus cujus Oratio adhuc exstat ut dixi supra p. 159. qvemadmodum & exstat sermo Chrysŏstomi in ipsius laudem dictus Antiochiæ A. 386. qvi incipit: πανταχȣ̃ τῆς ἡμίας καὶ ἱερᾶς ταύτης ἀγέλης, & citatur in Synodo secunda Nicæna Actione IV.

Hujus Meletii primum qvem Antiochiæ habuit sermonem servavit Epiphanius LXXIII. 29 33. Meminit Sozomenus IV. 28.

Præterea Epistolam ad Jovianum Imp. in Concilio Antiocheno A. 363. scriptam Socrates III. 25. & Sozomenus VI. 4. Perstringunt illud Concilium Hieron. in Chron. & Athanasius Tom. 3. edit. novæ pag. 31.

Alii Meletii decem.

Cum hoc Meletio non confundendus 1.) MELETIUS Lycopolitanus in Thebaide Ægypti Episcopus atqve sub Diocletiano & Maximiano Confessor, à qvo schisma *Meletianorum*, negantium ad pœnitentiam recipiendos qvi persecutionis metu CHristum abnegaverant. De hoc Epiphanius hæresi LXVIII. Hi deinde male audierunt ob communionem cum Arianis a) unde non à melle Meletianos sed ab amaritudine *Picritianos* appellat S. Athanasius, b) licet Meletius ipse inter primos Arii hæresin notasset & ad Alexandrum detulisset. c) Meletianum schisma utcunqve sopitum in Concilio Nicæno, qvibusdam illud adhuc continuantibus ut Johanne Memphitano, & Callinio Pelusiota Episcopo atqve Paphnutio Anachoreta. Vide Tillemontium T. VI. pag. 233. 662. 735. & B. Ittigii Historiam Concilii Nicæni p. 13. & 62. 2.) Alius

a) Epiphanius LXVIII. 4.

b) Athanas. Epist. ad solitarios Tom. 1. p 864. D. Ittig. diss. de Photino pag. 427.

c) Epiphanius LXVIII. 6. ad qvem coufer Godfr. Hermantium lib. 1. de vita Athanasii cap. 7.

2.) Alius Meletius *Sebastopolitanus* Episcopus qvem Concilio Nicæno A. 325. interfuisse testatur Athanasius Orat. 1. in Arianos T. 1. p. 291. & Philostorgius lib. 1. c. 8. Vide Valesium ad Eusebii VII. 32.

3.) *Meletius* ad qvem hæc exstat Libanii Epistola, necdum edita qvod sciam.

Μελετίῳ.

Ἐγὼ τὸν μὲν παρὰ σοῦ καὶ εἶδον καὶ φιλῶ, σὲ δ᾽ οὔπω μὲν εἶδον. φιλῶ δὲ ὥσπερ ἐκεῖνον, ἐπεὶ καὶ αὐτὸν ἀκούω σε γνώμης οὕτως ἔχειν πρὸς ἡμᾶς, ὥσπερ ἂν εἰ μετεσχήκεις ἡμῖν. Τοῦ δὲ ταῦτά με πιστεύειν ἔστω σοι σημεῖον τὸ καὶ χάριν αἰτεῖν ἤδη. ἔστι δὲ ἡ χάρις, Μαρκελλῖνον καὶ Κάρτιον τῆς σῆς ἀπολαύειν εὐνοίας, χρηστοὺς τε ὄντας καὶ ἡμῖν ἐπιτηδείους καὶ Σπεκτάτου φίλους. Οἶμαι δὲ αὐτοὺς οὐδὲν οὔτε φορτικὸν οὔτε ἔξω τῶν νόμων ἐπαγγέλλειν. Πεῖθε δὴ καὶ Παμφυλίαν * ὅτι με τιμᾶν οἴει δεῖν. καὶ ἡμᾶς, ὅτι σοὶ χρὴ πολλάκις ἐπιστέλλειν.

Meletio.

Qvem ad me misisti, & vidi & amo. Te nondum vidi, nec minus qvam illum amo tamen, qvoniam audio te perinde in nos animatum esse ac si familiariter nobis usus fuisses. Idqve credi à me, documento esto tibi qvod jam beneficium à te postulo. Est hoc, ut Marcellinum Cartiumqve tua frui benevolentia permittas, probos homines necessariosqve nostros & Spectati amicos. Nihil certe illos qvicqvam vel grave vel à legibus alienum præ se ferre existimo. Fac vero norit & Pamphilia (Marcellini Cartiiqve mater) me loco aliqvo apud te esse, & nobis sæpius ad te scribendi ansam præbe.

4.) Meletius Episcopus *Mopsuestenus* in Cilicia secunda, Nestorianus: cujus Epistolæ undecim supersunt Latine in Synodico adversus tragœdiam Irenæi. Depositus est in Concilio Ephesino A. C. 431.

5.) Meletius Chorepiscopus. Garnerii auctar. ad Theodoriti Opera p. 198.

6.) Meletius Monachus cujus liber de natura hominis ita inscribitur in Codice Segvieriano & altero Cæsareo: πόνημα κατὰ σύνοψιν περὶ φύσεως ἀνθρώπου ἐξερανισθὲν καὶ συντεθὲν παρὰ Μελετίου μοναχοῦ

* Schol. τὴν μητέρα Μαρκελλίνου καὶ Καρτίου.

νάχȣ θέματ☉ τῆς Ὀψικίȣ βάνδȣ ἀρέσκȣ * χωρίȣ Τιβεριȣπόλεως (in Phrygia majore) μονῆς λεγομένης τρεῖς, ἤτοι τῆς ἁγίας Τριάδ☉. Συλλογὴ ἐκ τῶν τῆς Ἐκκλησίας ἐνδόξων καὶ λογάδων Φιλοσόφων. Prodiit tantum Latine Venet. A. 1552. 4. ex versione *Nic. Petreji* Corcyræi. Græce habetur etiam aliqvoties MS. Oxonii in Bibl. Bodlej. Græco altero Bibl. Cæsareæ Codice, caput XXXV. de anima qvintuplo majus occurrit. In eadem Bibl. etiam Græca Anonymi ex Meletii libro epitome, & *iatrosophion* ejusdem, capitulis CCXVII. in compendium redactum.

Incertum diversus ne ab hoc (vel illo qvem mox referam) sit Meletius ad qvem Theodori Studitæ Epistolæ supersunt inter ineditas illas CCLXXVII. qvas Sirmondo haud visas servat Codex Bibl. Segvierianæ.

7.) Μελέτιός τις, Θεοφόρ☉ ἀνὴρ καὶ τῶν γραφῶν ἀκριβὴς ἐξεταστὴς, cujus de azymis scriptum inter S. Johannis Damasceni opera edidit doctissimus Vir Mich. le Qvien T. 1. p. 648. seq.

8.) Meletius ὁ Πηγᾶ, Cretensis, à Sylvestro Patriarcha Alex. ordinatus presbyter & A. 1582. protosyncellus, inde Exarchus Patriarchæ CPol. & in Patriarchatu Alexandrino, Sylvestri successor dignissimus laudatus Josepho Scaligero Epist. 157. & Georgio Dousæ in itinere CPol. de cujus scriptis adversus Latinos, aliisqve dicendi locus infra libro VI. Vide interim Crusii Turco Græciam p. 234. Hottingerum parte V. Hist. Eccles. p. 62. seq. Allatium de consensu pag. 996. Rich. Simonis Hist. Critic. Tom. 4. pag. 11. seq. & præcipue Eusebium Renaudotum ad Gennadii & aliorum recentium Græcorum scripta p. 91. seq. Epistola hujus Meletii ad Janum Dousam exstat inter Arminii ejusqve seqvacium Epistolas n. XXV.

9.) Meletius Syrigus, Cretensis qvi jussu Synodi CPol. & Patriarcharum mandato A. 1638. oppugnavit Confessionem Cyrilli Lucaris, Vide laudatum Renaudotum p. 151. seq. & Rich. Simonem in libro de sententia Eccles. Oriental. circa transsubstantiationem edito Gallice adversus Tho. Smithum, Paris. 1684. 12.

10.) Meletius Calligraphus XI. sæculi cujus aliqvot Codices MSti Græci in Bibl. Segvieriana & Colbertina. Omitto Meletium Ducem de qvo Martyrologia & Menologia 24. Maji, Alios item Martyres,

* Al. ἀκροκȣ. Ὀψίκιον & Θέμα Ὀψικίȣ qvid sit, dixi supra, pag. 319.

tyres hoc nomine, nec non duos Meletios Hegumenos Monaſterii S. Pauli Latris, qvorum alter ſæculo XIV. alter ſæculo XV. fuit, qvorum mentio in Codice Colbertino operum S. Ephraim apud Clariſſ. Montfauconum in Palæographia Græca p. 78. Meletii Macris mox infra faciam mentionem in Nectario Hieroſol.

NECTARIUS ortu Tarſenſis Cilix, è Senatore ac Prætore CPol. atqve adeo Laico * nec dum baptizato Epiſcopus CPolitanus A. 381. poſt Nazianzeni abdicationem conſtitutus, præfuit Concilio CPol. A. 394. 27. Sept. & A. 393. defunctus ſucceſſorem habuit Joannem Chryſoſtomum. Vide Tillemont. Tom. IX. pag. 486. ſeq. qvi eundem eſſe putat Nectarium qvem una cum conjuge de jactura filii unici ſolatur Baſilius M. Epiſt. 188. 189. Ejus *homilia in Theodorum* στρατηλάτην Martyrem, qvem primo ſancto jejunii Sabbato Græci colunt, (& in qvem Gregorii Nyſſeni etiam homilia exſtat) Latine ſæpius prodiit, Joach. Perionio interprete, & inter homilias qvasdam Chryſoſtomi Pariſ. 1554. 8. & T. V. Lipomanni, & apud Surium 9. Nov. Græce MS. exſtat in variis Bibliothecis & in Cæſarea qvidem ſæpius. Vide Lambecium IV. pag. 97. 124. ſeq. VIII. p. 86. 231. 349. Incipit: ὡς πολὺ τὸ πλῆθος τῆς χρηστότητός σου Κύριε. *Sententiam Synodicam* de Agapio & Gabadio qvorum uterqve Boſtrenſem Epiſcopatum ſibi vindicabat, habes in jure Græco Romano Marqv. Freheri lib. IV. pag. 247. petitam ut habet titulus ἐκ τῶν πραχθέντων ἐν Κωνσταντινουπόλει ὑπομνημάτων. Data eſt Arcadio tertium & Honorio iterum COSS. hoc eſt A. C. 394. qvo Concilium celebratum eſt.

Alii Nectarii.

Nectarius Hieromonachus, cujus lucubrationem carmine ſcriptam Græco de Abbatibus qvi ante ipſum claruerunt exſtare MS. in Bibl. Regis Galliæ Codice 2198. teſtatus eſt Labbeus in Bibl. nov. MSS. p. 135.

Nectarius Hieroſolymitanus Patriarcha, patria Cretenſis defunctus A. 1665. ſucceſſore Dorotheo qvi ejus vitam ſcripſit, in qva narrat Poëtica illum didiciſſe à Meletio Macre: Philoſophiam hauſiſſe Athenis à Theophilo Corydale Philoſopho Peripatetico. Hujus Nectarii *Confutatio Imperii Papæ in Eccleſiam* liber haud con-

* Alia exempla Epiſcoporum è Laicis habes apud Allatium de ætate & interſtitiis in collatione Ordinum pag. 170. ſeq.

contemnendus lucem vidit Moldavensibus typis A. 1682. † & Latine Petro Allixio interprete Lond. 1702. 8.

Nectarium Pictaviensem qvem pro Victorino aliqvi comminiscuntur, libenter omitto.

NICOBULUS Gregorii Nazianzeni amicus & propinqvus, auctor carminis epici ad filium cognominem, qvo respondet carmini qvod ejus nomine ad Parentem Nazianzenus scripserat, veniamqve pro filio petierat, ut liceret illi extra patriam dare operam eloqventiæ. Legitur inter Nazianzeni poëmata T. 2. Opp. p. 115-120. Incipit: *τέκνον ἐμὸν, μύθοις ποθέων ποθέεις τὰ φέριστα.* De Nicobulo multis antiqviore sæculis, qvi de Alexandro M. scripsit, feci mentionem lib. III. cap. 8.

ORESIESIS (aliis *Oriesis*, *Orsesius* vel *Orsisius*, vide Rosvveidum ad vitas Patrum p. 110.) inter Ægypti Monachos in vico Thebaidis Tabbena sive Tabbenesio, cum Pachomio & Theodoro clarus, de qvo Tillemontius T. VII. pag. 479. seq. 499. 686. 761. Ejus *Testamentum* Gennadio cap. 9. tantopere laudatum & qvod pro deperdito habet Clariss. Caveus, utiqve videtur esse illa doctrina monastica qvam ex Græco versam, Latine tantum habemus, editam ad calcem S. Prosperi de vita contemplativa Colon. apud Jo. Gymnicum 1538. 8. & in Bibliothecis Patrum Paris. Colon. & Lugd. (Tom. IV. p. 92.) & in Codice Regularum Monasticarum Holsteniano Tom. 1. pag. 121. Rom. 1661. 4. Paris. 1663. 4.

Junior existimatur Oresius Abbas, cujus libellus brevis de sex Cogitationibus Sanctorum ex Goldasti Codice Latine editus ab Henrico Canisio Tom. V. Lect. Antiqvar. parte 2. p. 951.

PACHOMII Monachorum Tabbenensim auctoris præcipui & medio sæculo qvarto defuncti Vitam, ab auctore incerto, sed qvi illis temporibus vixisse se profitetur, traditam exhibet Bollandus Tom. 3. Act. Sanctor. Maji, Græce qvidem in appendice ad calcem illius Voluminis è MSS. Florentino, Vaticano & Ambrosiano p. 25. & 51. Latine autem ex versione Danielis Cardoni S. I. p. 295. & 334. Ammonis qvoqve Episcopi Epistolam *περὶ βίου μακαρίου καὶ πολιτείας Παχωμίου καὶ Θεοδώρου*, è MS. Florentino Græce ad calcem Volum. p. 63.

† Vide Ephemerides Paris. A. 1710. pag 11. 13. Novellas Reip. litterar. A. 1702. T. 2. pag. 112. Acta Er. 1703. pag. 292. Memorias Trevoltinas A. 1704. Tom. 2. pag. 35. edit. Amst.

pag. 63. & Latine pag. 347. Cui præmissa qvædam ἐκ τῶν ἐντολῶν τȣ̃ Παχωμίȣ, cujus generis sunt *monita spiritalia* Pachomii ex MS. Aldino Latine edita à Gerhardo Vossio in appendice ad Gregorium Thaumaturgum pag. 130. Mogunt. 1604. 4. Incipiunt: *Honora DEum, & valebis.* Tabulam æneam instituti Monastici regulas complectentem Pachomio traditam ab Angelo narrat Palladius in Lausiaca cap 38. & argumentum ejus refert. Prodiit etiam sæpius *Pachomii Regula* uberior Latine, qvam ab auctore primum scriptam Ægyptiaco sermone, deinde versam Græce, & è Græco ad Silvani Monachi preces Latine redditam à S. Hieronymo, nolim inficiari. Primus edidit Achilles Statius Romæ 1575. deinde Petrus Ciacconus ibid. 1588. Hinc Bibliothecæ Patrum collectores. Non hanc modo Regulam cum Hieronymi præfatione, sed etiam *Pachomii Epistolas* qvas Gennadius memorat, & plures etiam illi non memoratas Latine ex interpretatione ejusdem Hieronymi servavit Benedictus Anianensis, qvi sæculo IX. claruit, in Concordia sive Codice Regularum qvi ex Lucæ Holstenii editione prodiit Rom. 1661. 4. recusus Paris. 1663. 4. Plura de Pachomio Rosvveidus in vitis Patrum pag 81. sqq. præludio ad vitam Pachomii à Dionysio Exiguo Latine versam, & Tillemontius Tom. VII.

PAULINUS qvi ex presbytero A. 362. ordinatus à Lucifero Episcopus Antiochenus magnorum motuum materia fuit, qvarum supra in Meletio mentionem feci. Ejus *fidei Professio* ab Athanasio probata extat apud Epiphanium LXXVII. 21. Hunc Paulinum ætate antecessit non modo Paulinus, qvi ex Tyrio præsule Episcopus Antiochenus A. 331. favens Arianis, & amicus Eusebii Cæsar. qvi illi scripta qvædam dedicavit: sed etiam Paulinus qvi ante Eustathium & post Philogonium per breve tempus Episcopus Antiochenus fuit A.C. 324. & cujus *maleficiorum libros* à Macedonio Episcopo Mopsvesteno & confessore combustos referunt Orientales in Epistola Synodica qvæ edita est à Pithoeo in Hilarii fragmentis parte 2. p. 26. Confer Valesium ad Sozomeni III. 11. & Tillemontium Tom. VII. Alii Paulini qvi uno Pneumatomacho excepto Latine omnes scripserunt:

Paulinus *Aquilejensis* Patriarcha qvi Felicem Orgelitanum & Elipandum Toletanum oppugnavit, defunctus A. C. 804. de eo Bol-

landus in actis Sanctor. ad XI. Januar. T. 1. pag. 713. seq. Vide & Sirmondi Opera Tom. 4. p. 641.

Paulinus *Bitterensis* in Gallia Episcopus, clarus sub qvinti sæculi initia. Ejus Epistolam de signis terrificis apud Baronium ad A. 418. extare scribit Clariss. Oudinus. Sed ego incassum eam illo loco qvæsivi.

Benedictus Paulinus *Burdegalensis*, ad qvem scripsit Faustus Rejensis, & qvem cum Nolano videtur confundere S. Avitus Epist 4.

Paulinus *Mediolanensis* Presbyter, qvi Vitam Magistri sui S. Ambrosii Mediolanensis Episcopi scripsit. Idem qvi ut Diaconus adhuc Cælestium Pelagianum Carthagine oppugnavit. Vide Baron. ad A. C. 369. n. 37. & A. 418. n. 11. seq.

Meropius Pontius Anicius Paulinus amicus Ausonii, Episcopus *Nolanus* A. C. 431. defunctus, doctrinæ & eloqventiæ laude, poëticæ qvoqve facultatis gloria clarissimus. Operibus ejus à Ducæo, Rosvveido, Chifletio, & Jo. Baptista Brun * illustratis addenda qvæ in lucem protulit πολυμαθέστατος Muratorius in anecdotis Latinis Tom. 1. Mediolan. 1697. 4. Caroli Perault poëma Gallicum de hoc Paulino prodiit Paris. 1686. 8.

Paulinus *Pellæus* Ausonii nepos, cujus euchalisticon de vita sua qvod carmine Heroico scripsit, octogenario major A. 456. exstat ad calcem Paulini Petrocorii, de qvo infra. Confer Tillemontium Tom. XVI. p. 416 seq.

Paulinus cujus tractatus de initio qvadragesimæ, de die Dominico Paschæ, de obedientia, de pœnitentia, de Neophytis memorat Gennadius de S. E. cap. 68.

Benedictus Paulinus *Petrocorius*, Aqvitanus qvi libros sex de vita S. Martini scriptos carmine Heroico dedicavit Perpetuo Turonensi Episcopo, qvem Patronum suum appellat. Is Perpetuus Concilio Turonensi præsedit A. C. 461. Hujus Paulini editionem meliorem cum Francisci Jureti & Jo. Frid. Gronovii notis debemus Christiano Daumio τῷ μακαρίτῃ, Lipsiæ 1681. 8.

Paulinus *Pnevmatomachus*, de qvo Palladius in hist. Lausiaca capite de Rufino pag. 124. edit. Meursii.

Pau-

* Paulini opera à Brunio expolita & illustrata prodierunt Paris. 1685. 4. Petri Franc. Chifletii Paulinus illustratus, Divione 1662. 4.

Paulinus *Suetonius* Conſul A. C. 66. qvem de Atlante monte citat Plinius V. 1. Hiſt. Nam alios Paulinos Conſules libenter prætereo qvos in Clariſſ. Almelovenii faſtis pag. 191. ſi placet videbis. Tantum notabo Paulinum qvoqve Nolanum accenſendum iis qvi conſulatum honorarium geſſerunt. Vide Antonii Pagi præf. ad diſſ. Hypaticam §. 26.

Paulinus *Trevirenſis* Epiſcopus depoſitus in Concilio Arelatenſi A. 353. atqve inde à Conſtantio miſſus in exilium. Vide Baluzium ad Lupum Ferruenſem pag. 498. ſeq. edit. Lipſienſis.

PETRUS ab A. 300. Alexandrinus Epiſcopus, qvi Martyrium obiit A. C. 311. Acta ejus Martyrii Latine ex Anaſtaſii Bibl. verſione exſtant apud Surium 25. Nov. Incip. *Ad corroboranda corda credentium.* Alia ex Simeone Metaphraſte Græce & Latine cum notis in Combefiſii ſelectis triumphis Martyrum Pariſ. 1660. 8. pag. 189. Incipit: εἶχε μὲν ἡ ἐπιφανὴς Νικομήδεια. De ejus *Canonibus XV. pœnitentialibus* A. C. 306. ſcriptis qvi cum Jo. Zonaræ & Theodori Balſamonis ſcholiis Pariſ. primum à Frontone Ducæo, deinde Oxoniæ à Gvil. Beveregio T. 2. magni Synodici Græce & Latine vulgati ſunt, conferendus Tillemontius Tom. V. p. 450. ſeq. & Lambecius VIII. p. 414. *Liber de Divinitate* à Cyrillo Alex. atq; in Actis Concilii Epheſini & Chalcedonenſis citatus, nec non *Homilia de adventu Salvatoris* qvam laudat Leontius Byzantinus contra Neſtorium & Eutychem, interciderunt. *Diatribam de Paſchate* Chronico Alex. ſive Paſchali præfixam & à Petavio pridem Græce in Uranologio editam, non Petro huic Alexandrino, ſed longe juniori ſcriptori ſub ſexti extremum ſæculi tribuendum eſſe, jam notarunt viri doctiſſimi. *Proterium* Alexandrinum de qvæſtione Paſchali videtur vocare Jo. Lelandus de ſcriptoribus Britannicis p. 387.

PETRUS S. Athanaſii A. C. 373. 2. Maj. defuncti in Epiſcopatu Alexandrino ſucceſſor, ab Arianis qvi Lucium ejus loco intruſerant, in carcerem conjectus in illo ſcripſit *Epiſtolam Encyclicam*, cujus præcipua pars legitur apud Theodoritum IV. 22. Hiſt. & Nicephorum XI. 28. & cum notis Georg. Henſchenii Tom. 3. Act. Sanctor. Maj. p. 207. ſeq. Alterius *Epiſtolæ ad Epiſcopos Ægyptios fidei cauſſa exules* fragmenta duo, Latine ſervavit Facundus IV. 2. XI. 2. Poſt Valentis Imp. mortem A. 378. ſedi Alexandrinæ reſtitutus Maximum Philoſophum loco Nazianzeni in CPolitanam ſedem evexit A. 379. Vide Va-

 leſium

lesium ad Sozomeni VII. 9. & Theodoriti V. 8. Annalium scriptores ad A. C. 379. Defunctus A. 381. successorem habuit Timotheum. Tillemont. Tom. 6. memor. pag. 620. seq.

PETRUS S. Basilii & Gregorii Nysseni frater, Episcopus Sebastenus A. 391. adhuc superstes, de qvo Bollandus in Actis Sanctor. ad 9. Januar. Tom. 1. p. 588. seq. & Tillemontius Tom. IX. p. 572. 737. seqq.

Exstat ejus *Epistola ad* fratrem *Gregorium Nyssenum*, præmissa hujus libris adversus Eunomium. Meminit hujus Petri Basilius frater Epist. 272. & 307.

THEODORUS presbyter, Pachomii (de qvo supra) in Abbatia Tabennensis Monasterii successor, à vitæ Pachomii scriptoribus etiam atqve etiam celebratus, scripsit Gennadio c. 8. teste, Epistolas tres ad monasteria, ex qvibus unam de paschate ex Græco versam Latine habemus in Codice Regularum qvem edidit Holstenius Tom. 1. p. 117. De hoc Theodoro Tillemontius Tom. VII. p. 469. seq. Alius Theodorus Monachus, discipulus S. Antonii & Amonis qvem in Antonii vita Athanasius memorat.

THEODORUS Heracleæ qvæ ipsum genuerat Episcopus in Thracia, depositus in Synodo Sardicensi A. 347. Obiit sentiens cum Homœusiastis sive semi Arianis circa A. 355. (adeoqve non confundendus cum juniore Theodoro sive Dorotheo * qvi ex Heracleæ Episcopo factus Episcopus Antiochenus post A. 370.) *Elegantis apertique sermonis & magis historicæ intelligentiæ, edidit sub Constantio Principe commentarios in Matthæum & in Johannem & in Apostolum* (sive Pauli Apostoli Epistolas) *& in Psalterium.* Hieron. c. 90. de S. E. Ex hisce commentariis fragmenta bene multa leguntur in Catenis editis atqve ineditis Græcorum Patrum ad jam dictos S. Scripturæ libros, & in alios qvoqve, ut in Catena ad Lucam edita; & in inedita ad Prophetas Majores, cujus mentio apud Clariss. Montfauconum Palæographiæ Græcæ p. 317. Non pauca etiam ex Catenis MSS. excerpsit deditqve Latine Combefisius in Bibliotheca Concionatoria. Commentarium Theodori in Psalmos integrum cum Patrum in Psalmos Catena Balthasar Corderius Græce & Latine edidit Antvverp. 1643. fol. qvem Codex Cæsareus anonymum Mazarinianus cum expresso auctoris nomine illi suppeditavit.

THEO-

* Vide Tillemont. Tom. 6. memor. pag. 794.

THEOTIMUS *Scythiæ Tomorum Episcopus, in morem Dialogorum & veteris eloquentiæ breves commaticosque tractatus edidit. Audio eum & alia scribere.* Hæc Hieronymus c. 131. de S. E. scribens ipse A. C. 392. Citatur Theotimus à Damasceno in parallel. De eodem Baronius ad Martyrolog. & Acta Sanctor. XX. April. Alius Theotimus junior itidem Scythiæ Episcopus, cujus Epistola ad Leonem Imp. de Timotheo Æluro & Synodo Chalcedonensi exstat Latine in Actis Concil. Tom 4. edit. Labbei p. 911.

TITUS Bostrorum (Arabiæ metropolis) Episcopus sub Valente defunctus, de qvo Tillemontius Tom. VII. p 382. seq. scripsit *libros quatuor adversus Manichæos*, qvorum argumenta dedi è Codice Holsteniano in volumine V. hujus Bibliothecæ pag. 293. ubi etiam de editione Latina Henrici Canisii, qvi libros duos priores integros cum tertii initio vulgavit è versione Francisci Turriani. Non plura qvam vertit Turrianus exstant Græce MS. in Codice Holsteniano, qvem servat Bibliotheca Johannea hujus Urbis Hamb. *Commentarius in Lucam* sub Titi nomine editus ex Theodori Peltani versione Latine Ingolstad. 1580. & Græcis additis à Frontone Ducæo in Auctario Bibl. Patrum Paris. 1624. fol. Tom. 2. p. 762. non est hujus Titi, sed scriptoris Cyrillo Alexandrino ac fortasse sæculo sexto junioris, qvi ex variis antiqvioribus Ecclesiæ Doctoribus illum Commentarium collegit. Vide Rich. Simonem lib. 3. Hist. Criticæ N. T. c. 30. Eliam du Pin T. 2. Bibl. scriptor. Eccles. p. 129. Petitdidierium in observationibus ad Dupinii Bibliothecam Gallice editis Tom. 2. p. 368. seq. Savilii notas ad Chrysostomum Tom. VIII. p. 215. qvi ejusdem auctoris *quæstiones in Matthæum & Johannem* Græce se habere MStas testatus est. In Matthæum etiam editæ sunt Latine Venetiis A. 1555. à Christophoro Serrarigo & incipiunt: *Διὰ τί λέγεται εὐαγγέλιον; ἡ παροῦσα βίβλος λέγεται ὅτι κολάσεως ἀναίρεσιν καὶ ἁμαρτημάτων λύσιν καὶ δικαιοσύνην καὶ ἁγιασμὸν καὶ ἀπολύτρωσιν καὶ υἱοθεσίαν καὶ κληρονομίαν τῶν οὐρανῶν πᾶσιν εὐαγγελίζεται.* Qvæstionum in Johannem hoc est initium: *Τίνος ἕνεκα πάντα τἆλλα παραδραμὼν οὗτος Εὐαγγελιστὴς περὶ τῆς ἀϊδίου γενέσεως εὐθέως διηγεῖται; ἐπειδὴ οἱ ἄλλοι εὐαγγελισταὶ* &c. In Catena Corderiana ad Lucam exstant nonnulla Titi, qvæ in vulgato ad Lucam commentario desiderantur. Atqve ut Combefisio in Bibl. Concionatoria notatum, *in catena Regia in Matthæum & Lucam sæpius allegantur Titi, editis meliora. Qumque Regia in Lucam Catena ipse fere*

ſit ſub compendio Titi commentarius , cui ſimilis quæ exſtat in Codice Raphaëlis du Freſne , quum Titi vulgati ſunt quæ in illa habentur , nunquam ille citatur, ſed quum nova illa & qualia etiam occurrunt in Matthæi catena. Exiſtimem ergo perditos commentarios ſenioris Titi eſſe , cui in Catena Regia Sancti nomen ſubinde tribuitur. Deniq; Titi Boſtrenſis junioris Homiliam in ramos Palmarum Græce & Latine vulgavit Combefiſius Tom. I. auctarii novi p. 635. Incipit: ὥσπερ ἡ ἀμέτρητος. Eadem Latine in Bibliotheca Combefiſii concionatoria , atqve (ubi cætera etiam Titi , adverſus Manichæos & qvæ in Lucam ipſi tribuuntur) in Tomo qvarto Bibliothecæ Patrum , edit. Lugd.

TRIPHYLLIUS Conſtantii Imp. temporibus clarus Ledrorum Λεδρῶν in Cypro Epiſcopus , deſcripſit *miracula* Magiſtri ſui *Spyridonis* verſibus Jambicis, ut narrat Svidas Τρίφυλλος. Eloqventiſſimum ſuæ ætatis cum appellaſſet Hieronymus cap. 92. de S. E. *Legi*, inqvit , *ejus in Cantica commentarios. Et multa alia compoſuiſſe fertur , quæ in noſtras manus minime pervenerunt.* Plura de Triphyllio , de cujus ſcriptis nihil plane ætatem tulit , clariſſimus amicus noſter Jacobus Haſæus erudita diatriba de Berytenſi JCtorum Academia cap. IX §. 5. p. 91. ſq.

CAPUT XXV.

MAXIMI Philoſophi carmen περὶ ἀπαρχῶν, nunc primum editum è Codice Mediceo.

NActus MAXIMI Philoſophi , * qvem Julianus audivit & magni fecit, Poëma Svidæ memoratum περὶ καταρχῶν de electionibus ſive auſpiciis actionum qvas aliqvis ſuſcipit , ex poſitu Lunæ proſperene an ſecus ſucceſſuræ ſint dijudicandis, deſcriptum è Codice Mediceo : rogavi præclarum atqve inſigniter eruditum virum D. JOANNEM RENTDORFIUM, ut verſionem ejus componeret , qvod ille qvidem pro ſuo in bonas litteras amore & in me benevolentia fecit , unde illud antiqvitatis monumen-

* Vide qvæ infra p. 769. & in Volumine ſecundo hujus Bibliothecæ p. 514.

mentum cum illius interpretatione exſtare hoc loco volui. Argumentum qvidem vanum eſt ut vel maxime, atqve ut Nobiliſſ. Doblerus recte annotavit, Electionum doctrina, à Ptolemæo cunctisq; ſanioribus Aſtrologis ſemper neglecta, à nugatoribus inventa & tradita fuit: tamen Græcæ lingvæ & Antiqvitatis amatores in hoc monumento, licet capite mutilo, invenient nonnulla qvæ non illibenter fortaſſe percipient ex ſcriptore tam vetuſto tamqve clari nominis: atqve vanitatis ipſius vanitatem haud melius licebit cognoſcere, qvam ſi à tam celebris auctoris ingenio nihil tamen ei acceſſerit, per qvod hominibus minus ſuperſtitioſis credibilior videri poſſit.

ΜΑΞΙΜΟΥ ΦΙΛΟΣΟΦΟΥ

Περὶ καταρχῶν

Deſunt multa. Περὶ ξενιτείας.

Ἐι δὲ νεμειήταο μέσην κατὰ μοῖραν ὁδεύοι ☽ in ♌
Δευτέρῃ εἰν ἠοῖ, ἀγανωτέρη ἔσσεται οἶμος,
Ἤματι νυκτί τε δίῃ ἀπειρέσια τροχάουσα.
Μαψίδιοί τε πέλοιντο πόνοι τῆμος δὲ βροτοῖσιν
Γαίῃ ἐν ἀλλοδαπῇ, τῷ καὶ πεφυλαγμένος εἴης.
Μή σε λάθῃ κούρης Θειάντιδος ὠκέα κύκλα
Λοίγιον εἰς ἀρχὴν ἰχνευμένα θηρὸς ἐν αἴγλῃ.
Ἐι δὲ κόρην αὐγῇσι περισκέπτοις ἐπιλάμποι in ♍
Ἀστραίην, δηρὸν μὲν ὁμιλήσεις ξένῃ αἴῃ

Ἀβλα-

MAXIMI PHILOSOPHI
De electionum auſpiciis.

SI vero Nemeæi (Leonis) mediam partem ingrediatur luna
Secunda die, mollius erit iter
Interdiu noctuqve per immenſa procurrens,
Vani tunc erunt hominibus labores
Terra in aliena, qvod obſervare debes.
Nec tibi lateant puellæ Theantidis * celeres orbes,
Exitiale principium veſtigiis conſeqventes, Scorpii in ſplendore,
Si vero virginem radiis conſpicuis illuſtret
Aſtræam, ſatis diu deges ætatem in terra aliena,

In-

* Lunæ.

Ἀβλαβέως δ' οἶκόν τε φίλους τ' εἰσόψεαι αὖτις.
Εἰ δ' ἐν ὀπωρινοῖς ἐνὶ γλήνεσιν αὐγάζοιτο ☽ in ♎
Χηλάων αἵ τ' τ' ἠελίῳ ἀτάλαντα φέρουσιν.
Εἰ μὲν ἐπὶ πρήξει τε καὶ ἔργοις ἰθυδίκοισιν
Οὔτ' ἔτι χάρμα φέρει περιώσιον οὔτ' ἔτι πῆμα.
Εἰ δέ τ' ἐπὶ σκολιοῖσι καὶ οὐκ εὐήρεσιν ἔργοις.
Τῆμος δ' ἐντύνηται ὁδὸν πολυπαίπαλος ἀνήρ,
Ἧκε παλιμποίνησιν ὅγ' ἐγκύρσειε δίκησι.
Εἰ δὲ πέλοι τιτηνὶς ἐν ἀστεράσιν ἠερίοισιν in ♏
Σκορπίου αἰθερίοιο, φέροιό κεν ἐσθλὸν ὄνειαρ.
Εἰ δέ κεν οἰκείηνδε λιλαίεαι αὖτι νέεσθαι
Καὶ δ' ἂν ἐπίκρυφον οἶμον ἐπιφραδέως ἂν ἕλοιο
Δεικήλῳ δ' ἐνὶ τῷδε φάοι πανδία σελήνη
Κερδαλέον τ' ἀνύσαιο θοῶς ἐρικυδὲς ὄνειαρ
Εἰδώλῳ ἐν τῷδε σεληναίην ἐσαθρήσας.
Εἰ δέ κε τοξευτῆρος ἐλαφροῦ φαίδιμον ἄστρον in ♐
Τιτηνὶς φαιδρῇσιν ἐπαυγάζῃ ἀμαρυγαῖς
Γαῖαν ἐς ἀλλοδαπὴν δ' ἐθέλοις τῆμος δὲ νέεσθαι
Ἤ τ' ἂν ἔτι προτέρῳ δολιχὴν τελέσειας ἀταρπὸν
Θηθύνων καὶ δηρὸν ἀπέσσεαι ἀσπασίως δὲ
Πολλῶν ἠελίων ἀνύσας περιμήκεα κύκλα
Σοὺς ἑτάρους κτῆσίν τε καὶ ἀγλαὸν ὄψεαι οἶκον.
Ἐς δὲ πάτρην νόστησον ἰδὼν ἐρίωπα σελήνην
Τοξευτῆρι θέουσαν ὁμοῦ, τῆμος γὰρ ἅπασαν
Εὐφροσύνην ἕξεις ἐσιδὼν πατρώϊον οὖδας.
Μή μὲν ὁδοιπορίης μιμνήσκεο φάε' ἀθρήσας in ♑
Μήνης αἰγοκερῆος ἐν ἀστεράσιν ἰχνεύοντα
Ἦ γάρ σοι δολιχόσε πόρος καὶ ἄπρηκτα κέλευθα
Ἔσσεται καὶ δ' ἂν * κε κατηφείῃσιν ἔχοιο.
Πάτρην δ' εἰσανιόντι μετ' αἰγοκερῆος ἐοῦσα
Ὑψίκερως μήνη, πρηῢν καὶ ἀπήμονα νόστον
Σημαίνει, σὺ δὲ μήτι νόῳ νοσφίζεο τῶνδε.
Ὑδροχόου δ' ἠῶ πρώτην πεφυλαγμένος ἔσσο, in ♒
Εἰ δέ κε δεύτερον ἦμαρ ἄγοι πρήϊα κεν εἴη
Καὶ πρῆξίν κε φέρῃσιν ἀπήμονα κερδαλέην τε.
Ἰχθύσι δ' εἰαρινοῖσιν ἐπὶ στρατίην πόλεμόν τε in ♓
Στειχέμεναι. καὶ δ' ἄν κε φέροιο γελπιΰσιν ὄνειαρ.

* Fortasse δαπάνην. Holsten.

Ἠδὲ

Innoxius tamen domum amicosqve rursus visurus,
Si vero in autumnalibus luminibus splendeat
Chelarum, soli paria ferentibus:
Si ob actionem ac facta recti justiqve judicii,
Non feret amplius gaudium nimium neqve damnum:
At si ob perversa ac non expedita opera
Tunc iter carpet vir admodum vafer,
Iterum incurret laboriosas in lites ac molesta judicia.
Si autem luna sit astris in vernis
Scorpii ætherei, feret qvoqve eximium emolumentum,
Si vero cupit ad res domesticas reverti,
Et secretum iter prudenter agere;
In hoc signo qvum splendet nobilis luna:
Promte feret lucrosum ac præstans emolumentum,
In simulachro hoc lunam qvum adspexerit.
Qvum vero sagittarii celeris clarum sidus
Luna illustrat splendidis fulgoribus,
In terram alienam tunc optes abire,
Aut si jam prius longam perfeceris viam,
Tempus producens diu aberis, verum lubenter:
Multorum solium peractis magnis circulis
Amicos, opes ac claram adspicies domum.
In patriam redi videns lumen magnum habentem lunam,
Cum sagittario simul incedentem, tunc enim omnino
Lætus eris patrium ingrediens solum.
Itineris noli recordari, lumen adspiciens
Lunæ, capricorni in astris incedentis;
Nam longum tibi iter ac molestæ viæ
Erunt, & dedecus non deerit.
Patriam vero ingredienti, cum capricorno dum incedit
Luna, celsa gerens cornua, amœnum ac commodum reditum
Designat; tu vero noli hæc mente excidant.
Aqvarii primam auroram (l. diem) observato,
Etiam diem alterum qvum peragit, nam erit auspicatus,
Actionem ferens non molestam sed lucrosam.
Piscibus in vernis, ad pugnam bellumqve
Ire juvat: feres & tunc piscatoribus emolumentum:

Ἠδὲ καὶ ὅσσοι φῶτες ἀνὰ δρυμὰ βησσήεντα
Στείχοντες ταχυνῆσι κυνηλασίῃσι μέλονται.
Χρὴ δὲ καὶ εἰς ἑτέρους σε περιφραδέως ἐσαθρήσας
Ἀστέρας, οἳ κεραῆς ταυρώπιδος ἀργέτιν αἴγλην in planetarum
Δέρκονται τετράγωνον ἐπιστείχοντες ἀταρπὸν
Μὴ τρίπλευρον ἔχωσι σεληναίης ἀμαρυγὴν
Ἢ διάμετρα φέρωσιν ἐπ' ἄγλαα φάεα μήνης.
Εἰ μὲν γὰρ κακοεργοὶ ἐπ' ἀκτῖνας τανύσαιντο,
Δείδιθ' ὁδοιπλανίην. ἐσθλοῖς δ' ὁρόωσι σελήνην
Βαίνουσαν κατὰ μέτρον εὐσταθέων εἰδώλων,
Θαρσήσας ξείνης ἐπὶ ἤθεα καλὰ πόληος
Στειχέμεναι καὶ δ' αὐτὸς ἀτάρβητος πέλοι οἶμος. Περὶ γάμου.
Εἰ δὲ γάμου λελίησαι ἐπαυρέμεν ἱμερόεντος
Ἐς θαλάμους δ' ἀγαγέσθαι ἐνηέα βούλεαι εὐνιν,
Σκέπτεσθαι κεραὴν ἑλικόδρομον. Κὴν μὲν ἔῃσι
Τοξευτῆρα κατ' αὐτὸν ἢ ἰχθύας ὑγροκελεύθους
Ἢ καὶ ὑδροχόου περὶ τείρεσιν αὐγάζηται.
Ὄλβιον ἐκτελέσεις γάμον ἠνεκὲς, οὔτινα λώβην
Οὐδ' ἔτ' ἐπεσβολίην δυερὴν οἴκοισι φέροντα,
Οὐ μὴν νείκεα λυγρὰ τὰ καὶ πινυτήν περ ἐοῦσαν
Ἀνέρι καὶ ποθέοντι θοῶς ἤχθηρεν ἄκοιτιν,
Ἔσται δ' ἠπιόμυθος, ἐχέφρων, ἀγλαοεργός.
Οὕνεκεν ἤμασι τοῖσδε πόρων περικαλλέα ἔδνα
Κερδίην οἴκοισιν ἑοῖς εἰσῆται ἄνασσαν
Ἀνὴρ εἰ μονίην συγέοι καὶ ἐλεύθερον ἦμαρ. Luna
Ἢν δ' ἄρα νυκτιφαὴς ἐπέχῃ κλυτοῦ ἀρνειοῖο in ♈ vel ♉
Ἀστέρας ἢ ταύροιο κατ' εὐκεράοιο πολεύῃ,
Μὴ σύγε μοι μνώοιο πολυκτεάνων ὑμεναίων,
Τεύξει γὰρ φαέθουσα σεληναίη κλυτόπωλος
Τῆμος καὶ φιλίην μινυανθέα καὶ ταχύβουλον
Ἀστασίην. λήσει δ' ἐραστῆς καὶ ἀκηράτου εὐνῆς
Κερδιόντε λέχος προλιπεῖν πόσιός τε λαθέσθαι.
Τεύξει ὁμοφροσύνην τῷ σε φράζεσθαι ἄνωγα
Ὁππότ' ἐνὶ κεροῖο παλιντρέπτοιο κελεύθου
Αἴγλῃ ἐρευθομένην ἐσίδῃς χρυσάμπυκα μήνην.
Εἰ δὲ κόρης ἀτάλαντος ὁ μὴν ἀνύσῃσι κέλευθον
Ἢ καὶ μαιονίῃσιν ἐφ' ὕασιν ἰνδάλληται,

Etiam iis qvi per ſilvoſos ſaltus
Incedunt, & citas venationes curant.
Oportet & ut alios prudenter inſpicias (rem (lunæ)
Planetas, qvi cornutæ tauri faciem habentis candidum ſplendo-
Contemplantur, qvadrata dum inambulant in via,
Nec triangularem habeant lunæ fulgorem,
Aut adverſa ferant ſplendida lunæ lumina:
Nam ſi malefici ad radios ſe extendant,
Eſt qvod metuas vagationes, bonis vero adſpicientibus lunam,
Per gradus ſignorum fixorum incedentem,
Confidens bonis peregrinæ urbis moribus,
Licebit iter facere, imperturbata erit via.
Si autem coniugio cupis deſiderabili frui
Inqve thalamos vis ducere frugi uxorem: (dem ſi ſit
Inſpicere oportet cornutam flexuoſe currentem lunam, & qvi-
Juxta ſagittarium aut piſcium humidas vias,
Vel Aqvarii circa aſtrum ſi ſplendeat:
Felices nuptias obtinebis ſine noxa, qvæ nullum damnum,
Neqve moleſtas rixas in domum inferent,
Neqve aſpera jurgia, qvæ & prudentem,
Viro amore flagranti, celeriter reddunt uxorem inimicam.
Erit vero mitis, prudens, operibus ſplendens;
Qvapropter his diebus præbens pulchra dona
Juvenem in domum ſuam introducet dominam,
Vir qvi ſolitudinem ac liberum diem odit,
Qvum vero noctiluca occupat præclari arietis
Sidus, vel juxta taurum pulchre cornutum incedit,
Divites hymenæos ne cogites,
Nam faciet ſplendens luna, citatis gaudens eqvis, (conſilii
Tunc amicitiam ad exiguum tempus durantem, & præcipitis
Diſcordiam: volet enim amabilem ac incorruptum amplexum
Connubialemqve lectum relinqvere, ac mariti obliviſci.
Faciet autem concordiam, cui animum ut advertas hortor,
Qvando in arietis iterum viam vertentis ſemita,
Splendore rubram inſpexeris, ac frænis aureis inſignem lunam.
Si vero cum virgine pari paſſu Luna perficiat viam,
Vel obſtetricibus ſub Hyadibus appareat,

Ἅιτε κατ' ἐυκεράιρητος ἐρυγμήλοιο φέρονται
Σιδονίου ταύροιο, καὶ ἐς δόμον ἀρτύνοιο
Ἕδνοισιν βρίθουσαν χλιδάνην ἑλικώπιδα νύμφην
Ἦ τ' ἂν γείτοσι χάρμα δυσηλεγέεσσιν ἄγοιο
Ξυνὴν ὀθνείοισιν ἔχων δυσπέμφελον εὐνήν
Οὐ γάρ κεν στέρξειεν ἑνὸς λέχος ἤμασι τοῖσδε
Γημαμένη, οὐδ' εἰ νόον αἰνετὸν ἰκαριώνης
Ἠὲ καὶ ἐυαδνῆς καπανηΐδος ἐντύναιτο
Ἠὲ καὶ ἀρσινόης * ἐρικυδέος, ἠὲ καὶ αὐτῆς
Λαοδάμης ἥτ' αἰὲν ἐπ' ἀνέρι κηραίνουσα,
Πάντα γὰρ ἤθεα καλὰ διασκίδνησι γυναικῶν
Ταύρῳ ἐπεμβεβαυῖα Θεαντὶς χρυσοέθειρα.
Εἰ δὲ θεραπαίοισιν ἐπορνυμένη διδύμοισιν ☽ in ♊
Δεύτερον ἦμαρ ἄγησι, γάμου μεμνημένος εἶναι,
Οἰκοσόον γὰρ ἄκοιτιν ἐνιμμεγάροισι κομίζεις.
Μὴ μὲν ἔοι φλογερῷ ἐνὶ Καρκίνῳ, ἦ γὰρ ἂν ὦκα in ♋
Ἐκπροφύγοι μεγάρων ἄλοχος πόσιν ἐχθήρασα
Ἄσπετ' ἐπεσβολέουσα καὶ ἄκριτα παυφάουσα.
Εἰ δὲ τύχοι γλήνεσσι νεμειήταο Λέοντος in ♌
Θειαντὶς κούρη φορέουσ' ἐριλαμπέτιν αἴγλην,
Ἦτ' ἂν ὑπερφιαλόντε δυσοργητόντε γυναῖκα
Τέτμοι ἀνὴρ, ἀτενεῖ δὲ νόῳ κεχαρημένη εἴη
Οὐδέκεν εὐπειθῆ μιν ἔχοι πόσις οὔτ' ἐπέεσσιν
Οὔτ' ἔργοις, ἀλλ' ἀεί κε πανήμερον ὀρσοπολεύοι
Μύθῳ ὀνειδίῳ κέτε πληγῇσιν ἰάπτοι,
Μαψίδιοι μῦθοι κενὰ δ' ἔργματα τῇδε πέλοιντο;
Πολλάκι καὶ χείρεσσιν ἑὸν λωβήσατ' ἄκοιτιν
Δρασσομένη χαίτης ἢ καὶ ῥεθέεσσιν ἐφεῖσα
Ἀτηρὰς παλάμας, ἢ ἐπιῤῥήσσουσα χιτῶνας.
Ἢν δέ γε δῖα Θεὰ ὑπερλονὶς ἐν σταχύεσσιν ☽ in ♍
Ἀστραίης κούρης εὐώπιδος αὐγάζηται,
Χήρην μοι τῆμος δὲ συνάορον ἐντύναιο,
Παρθενικὴν δ' ἀλέασθαι, ἐπεὶ μογεροῦ βιότοιο
Αὐτήτ' ἠδὲ πόσις κεκορήσεται πήματα πάντα.
Ἢν δέ νυ χηλάων ἐνὶ τείρεσιν αὐγάζηται, ☽ in ♎
Κουριδίην μὲν ἀεικὲς ἑὸν πρὸς δῶμ' ἀγαγέσθαι.
Ὠνητὴ δ' ἂν ἔοι πολυφιλτέρη εὖτε πέληται

Πολ-

* MS. ἀρσέππης.

Qvæ juxta capitonis & graviter boantis
Sidonii tauri, ut & domum arcturi:
Donis onuſtam, delicatam, ac venuſtam ſponſam,
Vicinis etiam moleſtis gaudium afferentem, adducit,
Commune cum alienis perniciosum qvæ habeat cubile:
Non enim diliget unius viri lectum, his diebus
Qvæ nupſerit, & ſi animum laudatum Icariones (Penelopes)
Vel Evadnes Capanei uxoris inſtructum gerat,
Vel inclytæ Arſinoæ, ſive etiam
Laodamiæ, ob virum dolore ſemper ſe lacerantis
Omnes enim caſtos mulierum mores diſſipat
Tauro incedens velociter in aureo æthere luna.
Qvum vero miniſtrantibus procedit geminis,
Secundus dies dum agitur, coniugii ne immemor eſto,
Nam uxorem domus curam habentem domum deduces.
Noli ardenti in cancro dum vadit, (uxorem ducere) nam celeriter
E domo pedibus aufugiet uxor inimicitias gerens;
Magna & innumera probra effutiens ac iterans.
Qvum vero incurrit in lumina Nemeæi leonis,
Theæ filia diva puella ferens ſplendidum fulgorem,
Certe perfidam ac graviter iraſcentem mulierem
Inveniet vir, qvæ obſtinato animo ſe delectabit,
Neqve enim obſeqventem ſibi habebit maritus neqve verbis
Neq; operibus, ſed ſemper & per totum diem propera verſabitur
Verbis probroſis; atqve plagis inceſſet:
Vani ſermones, vanaqve illi erunt opera.
Sæpe & manibus contumelioſe ſuum maritum excipiet,
Prenſans comam, aut etiam genis injiciens
Infeſtas manus, aut lacerans veſtes.
Si vero diva luna in ſpicis
Aſtrææ virginis venuſtæ ſplendet,
Viduam mihi videtur tunc conveniens uxorem accipere,
Virginem vero vitare, laborioſa enim vitâ, poſtqvam
Eam acceperit, maritus ſatiabitur, in omnibus damna erunt.
Qvum vero in chelarum lumine ſplendet,
Virginem ætate juvenili conducit in domum ſuam deducere.
Utilis namqve ac amiciſſima erit.

Πολλάκις ὧδε γὰρ ἄστρον ἀναγκαίη ὑπὸ λυγρῇ
Λέκτρον ἀεικέλιον γαμίων πάρος ἤγαγε θεσμῶν.
Εἰ δὲ πέλοι πανδῖα χαλαζήεντα κατ' αὐτὸν ☽ in ♏
Σκόρπιον ἀλγινόεντα, τότ' ἐν πρώτῃ γαμέοιο
Ἠοῖ παρθενικὴν καίκεν φρένας ἤπιη εἴη
Ἀρτίφρων ἀγάνῃσι πεπυιθοῖα πραπίδεσσιν.
Εἰ δέ τε δεύτερον ἦμαρ ἠὲ τρίτον ἰθύσειεν
Ἤτ' ἂν καὶ δμώεσσι δυηπαθέεσσι μιγείη.
Ην δὲ πελάζηται μήνη κλυτῷ αἰγοκερῆϊ ☽ in ♑
Πρῶτα, γάμῳ μὲν ἄγει λύπας καὶ πήματα λυγρά.
Εἰ δ' ἄρα δεύτερον ἴσχοι ἀνὴρ λέχος, ἔσσετ' ἄμεινον
Ἢ χήρην ὀπάσει παντερπέα τῷδε δάμαρτα.
Μὴ μὲν δὴ συνόδοισι σεληναίης ἀγάγοιο ☽ ☉ ☌ ☍
Εὐνέτιν ἐν μεγάροισιν ἢ ἐν διχομήνιδι πλείῃ,
Οὐ γάρ κεν γάμος εἴη ὀφέλλιμος ἤμασι τούτοις.
Σκέπτεο δ' εἰ κ' ἐσθλοῖσι σὺν ἄστρασι δινεύηται ☽ ☌ ♃ ♀ ☿
Ἢ Φαέθοντι κλυτῷ ἢ ἑωσφόρῳ αἰγλήεντι
Ἠὲ καὶ εὐπέπλου μαίης ἐρικυδέϊ παιδί.
Τεύξει γὰρ βιότῳ τε μέγα κλέος εὐφροσύνην τε
Ἤθεα, μειλιχίην τε χάριν τ' εὐεργέα δώσει.
Νῦν δ' ἄγε μοι κούρη πιμπληΐας ἔννεπε Μοῦσα Περὶ Νόσων
Ὅσσα φέρει νούσοισιν ἀκήματα δῖα σελήνη
Ὅσσα τε λυγρὰ πέλονται ἐν εἰδώλοισι θεούσης
Δωδεκάτοις ἐνὶ τέρμα πολυτλήτου βιότοιο.
Εἰ μὲν γ' εἰαρινοῖσιν ἐν ἄστρασιν ἀρνειοῖο Luna in ♈
Πασιφαὴς εἴλοιτο βροτοῖς πανδῖα σελήνη
Ὁππότε τις νούσῳ ἀρήμενος ἀλγινοέσσῃ
Ἀργαλέην ἴσχῃσι μεληδόνα μηνύει πῆμα
Δειδέχθαι, παιὼν γὰρ ἀκέσιμος * ἀνθρώποισι.
Εἰ δέ τε οἷς κεν τοῦδε κατ' εἰδώλοιο φέρηται
Εὐδερκὴς κερόεσσα σεληναίη κλυτόπωλος
Ἔμπλην ἀργαλέων ὀδυνάων ὀξειάων
Αἵτε κάρηνον ἔχουσιν ὀϊζυροῖο βροτοῖο,
Αἳ δὲ γὰρ οὐκ ταχεῖαν ἐπαυρίσκονται ἀρωγήν.
Ἡ δὲ γυνὴ βαρύθησιν ἐπ' ὠδίνεσσι μογοῦσα
Ἡμιτελῆ γυίων ἀποσείσεται ἄκλεα παῖδα.

* MS. αἰνέσιμος.

Sæpe enim ſic ſidus triſti ſub neceſſitate
Lectum conjugalem induxit noxium ac nefarium.
Si vero ſit nobilis (luna) juxta grandinem ferentem
Scorpium dolore afficientem, tunc primâ nuptias contrahe
Luce cum virgine, nam ingenium mite habebit,
Mentis integra, placidis confidens præcordiis.
Si vero ſecundum aut tertium diem dirigat,
Certe & cum ancillis miſeris corpus miſcebit.
Qvum vero luna in vicinia eſt inclyti capricorni,
Nuptiis primo die triſtitias affert atqve horridas noxas,
Si vero ſecundo, vir meliorem habebit lectum,
aut viduam conſeqvetur jucundam uxorem.
Noli in congreſſibus lunaribus ducere
Uxorem in domum, aut in pleniluniis,
Nam nuptiæ his diebus non erunt proficuæ.
Inſpecta, ſi cum bonis aſtris circumagatur,
Vel cum inclyto Jove, vel cum phoſphoro lucente,
Vel etiam cum glorioſo filio Majæ pulcrum peplum habentis:
Nam faciet vitam valde glorioſam hilaremqve,
pulchra & domicilia, ac blandam ſvavitatem, dabit.
Nunc vero ades mihi puella Pimpleia, cane Muſa,
Qvot fert ægris medicamina diva luna,
Qvot graves (morbi) ſunt, in ſignis dum currit
Duodecim, ad terminum usqve multum ærumnoſæ vitæ.
Si enim verno in ſidere arietis,
Omnibus apparens circumagitur diva luna,
Qvisqvis morbo corripitur doloroſo
Moleſtam qvi habet curam menti noxiam,
Oportet exſpectare, nam medicus ſanat homines.
Si vero his ſigni viis fertur
Pulchro viſu luna cornuta citatis gaudens eqvis
Propior, moleſtis ac acutis doloribus
Gravatum habebunt caput miſeri homines,
Neqve invenient facile promtum auxilium.
Mulier vero gravibus ex partu doloribus laborans,
Enitetur membris imperfectum, infantem ignobilem

Pri-

Πρὶν φάος ἠελίοιο φίλοις ὤπεσσιν ἀθρῆσαι
Ἤματι μὲν πρώτῳ μάλ' ἀεικελίῃ ὑπὸ νούσῳ.
Μοχθήσει καίτ' ἐγγὺς ἀδευκέος ἔσσετ' ὀλέθρου.
Εἰ δὲ φάος μὲν ἔχοι κείρῳ ἔπι, δεύτερον, ἤδη
Σώζεται ἐκ καμάτοιο φυγὼν ἐριώδυνον ἄτην.
Ἢν δὲ κατ' εὐκεράοιο βοὸς μέτ' ἀνερχομένης που — Luna in ♉
Ἰνδαλθῇ κερόεσσα, τότ' αὖ μέγα θαρσαλέοσοι
Αὐγῆς ὠπτοίητον ἐπ' ἀνέρι πορσύνουσαν
Ἦτορ καὶ πραπίδων ἑτέρη ῥέα δύσφορον ὁρμὴν
Πλαζομένοιο, νόοιο πότμον γέ μιν οὔτι φέρουσαν
Νοῦσον ἔχειν δωκεῖαν ἀκεσφορίην ἐρατεινήν.
Εἰ δέ τι δειρῆς ἐντὸς ἔχοι ὀλοφώιον ἄλγος
Ἧχι τε σύριγγες σφάγιαι βροτὸν ἀμφὶς ἔχουσιν,
Φράζεσθαι σ' ἐπέοικε συνάγχης λοίγιον ἄχθος.
Μὴ μὲν δὴ πρώτῳ ἐνὶ ἤματι τῷ δε λεχωΐς
Ἀμβλώοι ῥιγηλὸν ὀπαζομένη κακὸν οἶτον.
Δευτέρῃ εἰν ἠοῖ δὲ πέλοι ἐλαφρώτερον ἄλγος.
Εἰ τόκος ἐκ μελέων ἀνεμώλιος αἴξησιν.
Μὴ μὲν δὴ διδύμοισιν ἐπιθρώσκουσα σελήνη — in Π
Ἰξύος ἄλγος ἄγοι μηδ' ὤμοισιν κακότητα
Ἢ πάρεσιν μελέεσσι φέροι, δύσλητα γὰρ ἔσται
Κήδεα καὶ δ' ἂν ἀκεσφορίην ἀνεμώλιον ἔλποι.
Ἢν δέ τις ἄλλη νοῦσος ἐπιβρέμπει μὲν ἐν ἠοῖ
Πρώτῃ κλινοπετῆ τεύχοι βροτὸν ἐς χρόνον ἄξει
Ἴησιν δηρὸν δ' ἂν ἐνὶ λεχέεσσι κλιθείη
Τηκόμενος δυερῇσι πανημαδὸν ἐλπωρῇσιν.
Εἰ δ' ἀρχὴ καμάτοιο πέλοι ἐνὶ δευτέρῃ ἠοῖ,
Ἦτ' ἂν ὅγ' ὠκοίῃσιν ὑπ' ἀρτεμίῃσι ἔχοιτο.
Ἤματ' ἐπὶ τρία μοῦνον ἐνὶ λέκτροισι μογήσας
Ἢν δὲ γυνὴ τῆμος δὲ φέρουσ' ὑπομήτριον υἱέα
Ἀμβλώσῃ ξυνήν κεν ἐς ἀίδα παιδὶ κέλευθον
Στέλλοιτ' εἰ μή τις μιν ἐρύσσεται ἤπιος ἀστὴρ
Ἀγλαοφεγγέα δῖαν ἐσαθρήσας κερόεσσαν.
Πρηΰτατος δὲ πέλει κάματος βροτῷ αὐδήεντι
Εἴ κεν συμφορέηται ἀγαυῇ Θειαντῖνι — in ♋
Καρκίνῳ αἰγλήεντι θοὴν δὲ φέρει ἐπ' ἀρωγὴν
Μοῦνον μοι στέρνοισιν ἔχοι ὀλοφώιον ἄλγος

Δυ-

Anteqvam lumen ſolis dulcibus oculis adſpiciat,
Primo die, valde acerbo ex morbo
Laborabit, vicinusqve erit amaro exitio:
Si vero adhuc ſecundam lucem in ariete adſpexerit,
Liberabitur ex morbo, fugiens ſummos mortis dolores.
Qvum vero juxta inſignem cornibus taurum orientem
Apparet cornuta luna, tunc valde audacem (injicet)
Impotenti * deſiderio flagrantem viri
Cor & mentem qvi agitet gravem impetum
Animi mire jactati, mortem tamen non afferentem
Morbum, qvi deſideret levari medela amoris.
Si qvis vero intra collum habeat exitialem dolorem
Ulcerave in jugulo habeant exedentia homines, ſeorſum
Cavere convenit cynanches noxium dolorem.
Si primo die qvo puerpera
Abortit, non incurrit horrificum malum exitium,
Secunda luce mitior erit dolor,
Ubi fœtus ex membris abortivus prodierit.
Ne ſane geminis incedens luna
Lumbi dolorem afferat, neqve humeris malignitatem,
Neqve diſſolutionem membris ferat, nam toleratu difficilis
Eſt cura, & remedium qvod affertur in vanum ſperare facit.
Si vero alius morbus adfremat luce
Prima, in lectum procumbentem hominem facit, protrahitqve
Sanationem, diu ut in lecto reclinatus
Conſumatur moleſta ſpe per totum diem.
At qvum initium morbi erit ſecundo die,
Si domibus ſub proſperis ſe habeat,
Tribus ſolum diebus in lecto laborabit.
Si tunc mulier puerum in utero ferens
Abortierit, communem obſcuram viam cum infante
Petet, niſi mitis ſtella ſervaverit
Pulchre ſplendentem divam adſpiciens cornutam lunam,
Mitiſſimus autem tunc erit morbus homini ſpiranti.
Si vero ** fulgida Theantine (Luna) fertur
Cum Cancro ſplendente, promtum auxilium feret;
Solum ne † in pectore adſit exitialis dolor,

* Leg. αὐδῆς ἀπτόιητον. & ἑτερηρέα Heſych. ἀμφίβολα.
** ἀγαυὴ Θειαντίνη. † Μȣ̃νον μὴ.

Δυσπονέως γὰρ μὶν παιηόνος ἔργα σαώσοι.
Μηδὲ ποδὸς πληγή μιν ἐπεισέρχοι ὀδύνησιν
Τῆμος, δὴ γὰρ ἂν ἔτι μετ' ἀρτιπόδεσσι λέγοιτο
Ἀμβλώσει δ' ὅπερ τι φέρει κακὸν οὐδέτι λοιγόν
Κούφως δ' αἱμορρέυτοισιν ἐπ' ὠδίνεσσι πονοῖτο
Ἡμιτελὲς ῥίψασα γυνὴ ἀνεμώλιον ἄχθος.
Ναὶ μὴν ἠϋγένειον ἐπιστείχουσα λέοντα ☽ in ♌
Εἴη τοι ὡρήεια καὶ ἤπιος· οὔτι γὰρ ἐσθλὸν
Ἄρξασθαι τῆμος δὲ δυσηλεγέος καμάτοιο
Οὐ γάρ κεν προφύγοιτο κακὸν φλογερῶν ὀδυνάων
Εἰ μὴ γαστέρος ὦκα βάλοις ἄπο λύματα πάντα,
Οὐ μὲν δὴ κυέουσαν ὅτ' ἀμβλώσειε γυναῖκα
Ῥεῖά κεν οὐδ' αὐτὴ παιηονὶς ἰήσαιτο
Ἠπιόνη χείρεσσιν ἀκεσφορίην γ' ἐπάγουσα.
Εἰ δ' ἄρα συμφορέοιτο δίκη πανδῖα σελήνη, ☽ in ♍
Δηρὸν ἀμυδρὴ νοῦσος ἐφημερίοις κε πέλοιτο
Ἀνθρώποις, πότμον δ' ὑπαλεύεται ὅσκεν ἐν ἠοῖ
Ἄρξηται κείνῃ μογέων εὐήρεα γυῖα,
Μοῦνον μὴ στομαχοῖο κακὴ πελίη βαρύθοιτο
Ἢ πλευρῆς, οὐ γάρ τι φέρει λαιψηρὰν ὑγείην.
Μηδέ τις αἵματος ἀνδρὶ ῥοὴ τῆμος δὲ πέλοιτο,
Μηδέ τι θηλυτέρῃσιν ἐφανδάνοι ἀμβλώσασθαι
Τηνίκα λοιγὸν ἄγει γὰρ ἀνάρσιον. εἰ δὲ τύχῃσιν
Ὠδῖνα ζώοισιν ἐπὶ βρεφέεσσι λύεσθαι,
Ἦτ' ἂν ἐλαφρίσαιτο πόνον στυγερῶν ὀδυνάων
Ἀστραίη κούρη σταχυηφόρος ἠπιόδωρος.
Δείδιθι χηλάων ἐνὶ τείρεσι χρυσοέθειραν ☽ in ♎
Μήνην, μηδέ τε νούσῳ ὑπ' ἀργαλέῃ μεμογηκὼς
Κλινοπετὴς γίνοιο, φέρει δ' ὀλοφώϊον ἄστρον
Δοιῶν μοιράων ἑτέρην βροτῷ ἀλγινόεντι,
Λαιψηρὴν ὑγίην ἢ αἰνότλητον ἀνίην,
Εἴκεν δηθύνῃσι πόνος, καὶ ἀδευκέα πότμον
Καί τε γυναιξὶν ὄλεθρον ὅτ' ἂν βρέφος ἐκπροθόρῃσιν
Ψυχολιπὲς μολέον, τὰ δέ σε φρεσὶ πευκαλίμῃσι
Φράζεσθαι ἐπέοικεν ἵν' ἄλγεα δεινὰ φύγησθα.
Ὀκταπόδην δ' ἐπὶ θῆρα φανεῖσ' εὐωπις ἄνασσα ☽ in ♏
Σκορπίον, ἐν πρώτῃ μὲν ἐναίσιμος ἠριγενείῃ,

Εἰ

Difficili enim cum labore medicamenta eum ſanabunt.
Ne plaga pedis ſuperveniat doloribus partus;
Tunc enim non cum integris pedibus ſi cubet,
Abortiet, nullum tamen fert malum neqve noxium,
Sed leviter cruentis partus doloribus laborabit,
Imperfectum excutiens mulier inutile onus.
In barbigero leone incedens (luna)
Jucunda ſit tibi & mitis: non enim bonum eſt
Tunc incipere ærumnoſum morbum.
Nam tunc non effugies malum acerrimorum dolorum;
Niſi ex utero celeriter excutias omnes ſordes.
Gravidam, ſi abortierit, mulierem, non
Facile ſanabit ipſa Pæonia
Epione, manibus afferens remedium.
Si vero feratur cum Virgine juſtitiæ præſide, nobilis luna,
Diu obſcurus morbus ad exiguum tempus viventibus erit
Hominibus: mortem tamen effugiet ſi in luce
Illâ incipiat morbus, dolore infeſtans pulchra membra,
Modo ne ſtomachum maligni livores ingravent
Aut latus, (dolores) non enim facile ſanabitur.
Ne tunc aliqva fluxio ſangvinis viro obveniat,
Neve qvid feminis placeat ut abortum inferant,
Tunc enim noxium & intolerabile fert malum. Si vero contingat
Parturientem vivos fœtus eniti,
Allevabit ſenſus ſævi doloris
Aſtræa virgo ſpicam ferens & ſuavis muneribus.
Metue chelarum in ſigno auream
Lunam, ne morbo afflictus moleſto,
Lecto ſis affixus: fert enim exitiale aſtrum
Homini ægroto unam ex duabus ſortibus,
Aut celerem ſanationem aut intolerabilem angorem,
Si morbus moretur, ac amaram mortem;
Etiam mulieribus exitium, fœtus qvando prodiit
Mortuus in lucem veniens, qvod prudenti mente
Conſiderare convenit, ut graves dolores effugias.
Octipede in fera ſplendens pulchra regina
Scorpio, primo qvidem die propitia orietur,

Εἰ δέ γε δεύτερον ἦμαρ ἄγοι, κίνδυνον ἰάψει.
Τοξευτῆρι δ' ἐλαφρῷ ὁμοδρέουσα σελήνη ☽ in ♐
Μειότερον θήσει κάματον βροτῷ, ὦκα δὲ καλὴν
Ἀρτεμίην ὀπάσειε φίλην καὶ εὐήρεα γυῖα,
Αὔτως δ' αἰγοκερῆα διαστείχουσα φερίστη ☽ in ♑
Ὠκείην γυίοισιν ἄγουσ' ἐπιτάῤῥοθον ἀλκὴν
Μὴ μὲν ἔοι τῆμος δὲ ἐπὶ πλευρῆσι μογῆσαι
Ἀνέρι μηδέ τε λῦμαρ ἐν ἰξίῳ ἐμπελάσειεν,
Δηρὸν γὰρ βροτὸν ἄνδρα κακὴ πελίη δαμάσειε.
Εἰ δὲ γυνὴ μογερῶν γυίων βρέφος ἠλιτόμηνον
Ἔνδοθεν ἐκ προβαλῆσιν ὑφ' αἱματόεντι μιασμῷ,
Ἤμασι μὲν προτέρῳ παῦρον πόνον ἐγγυαλίξει,
Ἔμπης δ' ἠελίου κεχαρήσεται ἀκτίνεσσιν
Δηρὸν ὁρῶσα φάος τερψιμβρότου ἠελίοιο.
Δευτέρῃ εἰν ἠοῖ δὲ κακώτερον ἄλγος ὀπάσσει.
Ὑδροχόον δ' ἐφέπουσα φαεσφόρος αἰγλήεσσα ☽ in ♒
Ἄλλας μὲν νούσους ἰήσεται, εἰ δέ κε κρείσσων
Χρειὼ ἀναγκαίη σε βιήσεται αἰνὰ παθόντα
Ἀργαλέου ὑδέροιο, τότ' αὖ κακότητα φράσασθαι
Δύστλητον. Τοιὴ γὰρ ἐπὶ μογερὴν ἄγει ἄτην.
Ἠοῖ δὲ πρώτη χαλεπὴ πέλει εὖτε γυναικὶ
Ἄμβλωσις γίνηται ἐϊζυροῖο τόκοιο.
Εἰ δ' ἄρα δεύτερον ἦμαρ ἄγοι φαεσίμβροτος αἴγλη,
Μειότερον τελέσειε πόνον, λῆξιν τ' ὀδυνάων.
Ἰχθύσι δ' εἰαρινοῖσι παλίγκοτα πήματα φεύγει ☽ in ♓
Ῥηϊδίως ἔπερτε νόσῳ δέμας ἀλγυνθείη.
Εἰ δέ τε νειαίρης γαστρὸς λύσις ἀντήσειεν
Ἢ νεύρων τάτε φωτὶ ποδῶν ὑποέκλασεν ἄρθρα,
Οὐκ ἂν ῥηϊδίως μὲν ἀπήμονα πορσύνειας.
Χρὴ δέ σ' ἐπίφρονα μῆτιν ἐνὶ στέρνοισιν ἔχοντα ☽ cum ♃
Ἴδμεναι οὕνεκα δῖα σεληναίη κλυτόπωλος ☿ ♀
Εἰ μὲν συμφορέηται ἐνηέσιν ἀστράσι καλοῖς,
Εὐδερκεῖ Φαέθοντι ἢ εὐσκόπῳ Ἑρμάωνι
Ἠὲ πάφου μεδεούσῃ ἀγαυῇ Κυπρογενείῃ,
Κουφότερον τελέει πόνον ἀνέρι καὶ χύσιν ἄλγους
Ὦκα φέρει πρὶν αἰστῶσαι εὐήρεα γυῖα.

Secundum vero diem cum agit, periculum afferet,
Sagittario celeri vero concurrens luna,
Morbum leviorem reddet homini, præterea bonam
Et gratam incolumitatem præbet & ſana membra.
Pariter ſi per capricornum incedens feratur,
Promtum membris adducit auxilium, fert & robur ſalubre,
Ne vero tunc laterum dolore laboret aliqvis,
Neqve lumbis viri noxium qvid appropinqvet,
Nam diu malignum malum hominem domabit.
Qvum vero mulier infantem immaturum
Ejicit cruento cum inqvinamento,
Prima qvidem die brevem laborem tribuet,
Solis tamen radiis gaudebit
Diu, intuens lumen oblectantis homines ſolis.
Secundo vero die graviorem dolorem afferet.
Aqvarium at inſeqvens lucida ſplendidaqve luna,
Alios qvidem morbos ſanabit, ſi vero potentior
Dura neceſſitate tibi vim fecerit gravia perpetienti
Moleſtæ aqvæ intercutis, malignitatem cave
Toleratu difficilem, hæcce enim ad triſtem ducit noxam.
Primo die qvum difficilis fuerit mulieri,
Abortio erit ærumnoſi partus.
Secundam at diem qvum agit homines delectans ſplendor,
Levior erit labor, ceſſabuntqve dolores.
Piſcibus in vernis mala infeſta fugat
Facile, ſi corpus morbo tunc doleat,
Si vero imi ventris fluxio occurrat,
Aut artus infringat nervorum homini in pedibus,
Non facile ſanum reſtitues.
Oportet autem prudentem mentem in pectore gerentem
Scire, qvando alma luna citatis gaudens eqvis,
Feratur vel cum benignis ac beneficis ſtellis,
Aut ſole late vidente, aut provido Mercurio,
Sive in Cypro nata imperante admirabili Venere:
Mitiorem efficiet laborem viro, ceſſationemqve doloris
Celeriter affert, anteqvam extingvantur bona membra,

Εἰ δέ τε λοίγιον ἄστρον ὁμοδρομέῃ κεροέσσῃ, ☽ cum ♄
Ἢ Φαίνων δύστλητος, ἢ Ἄρης εἰρεκύδοιμος, & ♂
Πλειότερον κάματον τελέσει καὶ ἀεικέα νοῦσον.
Θηλυτέρῃσι δὲ πάντα κακώτερα φαίνεται ἄστρα ☽ in signis
Ὅσσα διαστείχησιν ἀγαυὴ Θειαντίνη. fœmin.
Καὶ γὰρ Ζηνὶ συνοῦσα καὶ αὐτῇ Κυπρογενείῃ,
Ἀμβλώσεις χαλεπάς τε δυσηλεγέας τε τίθησιν.
Ἀλλὰ σὺ μὴ μούνην πανδερκέα βούλεο μήνην ☽ vacua
Ἔμμεναι, εὖτε γυναικὶ πέλει ἀμβλώσιμον ἦμαρ. cursu.
Νῦν δ' ἄγε μοι κατάλεξον ἐΰθρονε πότνια Μοῦσα Περὶ τομῆς
Πῶς κεν ἂν ἐν λοίγοιο τομεὺς ἐπὶ ἄνδρα σίδηρος καὶ χειρουργίας.
Ἀρτεμίην τεύξειεν ὑπ' ἰητῆρος ἀγαυοῦ
Σώμασι δυσπαθέοντι λύσιν καμάτοιο τιτύσκων.
Εἰ μὲν ἀπ' ὠκεανοῖο νέον προφάησιν ἀγαυὴ
Πληιὰς ἀιοερωσ' ἢ καὶ πανδῖα σελήνη
Ταύρῳ ἐνιδρομέουσα καὶ οὐρανὸν ἰνδάλληται
Ἠὲ καὶ ὑγροφόροιο κατ' αἰγοκερῆος ὁδεύοι.
Φείδεο μὴ χάλυβος μήδ' ἐς χέρα τῆμος ἵκοιτο
Ἀκμὴ παμφαίνοντος ἐϋσμήκτοιο σιδήρου.
Μηδέ τε μοι χέρα φωτὸς ἐπὶ μογεροῖσιν ἰάψει
Ὦκα πόνοις καὶ δ' αὖτις ἀναβλήδην γε τάμοιο
Ἄυτως δ' ἢν φορέηται ἐπ' ἄστρασιν ἰκαρελώνης
Παρθένου ἡσυχίην ἀγέμεν καὶ λώιον εἴη
Μὴ μὲν δὴ κελάδοντος ἀπ' ὠκεανοῖο φέροιτο
Ἀστραίη κούρη σταχυηφόρος· ἦ γὰρ ἀνίας
Τεύξει τεμνομένοισι καὶ ἄλγεα δακρυόεντα.
Ὡς δ' αὔτως τροπικοῖσιν ἐν εἰδώλοις ἀλέασθαι
Πανδῖαν στείχουσαν ἐπεὶ πολὺ βέλτερον ἔσται
Ἀτρεμίην ἐχέμεν μηδ' ἐν συνόδοισιν ἐούσης ☽ ☉ ☌
Θηγαλέῳ γε τάμοιο δέμας πυρόεντι σιδήρῳ.
Ἄυτως δ' ἂν διχόμηνον ἀλέυεσθαι ἐπέοικεν ☽ ☉ ☍
Φράζεσθαι δ' εἴκεν συγερῷ πυρόεντι συνείη ☽ ☌ ♂
Μήθ' ἁμάκις χρειώ σε τομῆς ἐπὶ φωτὶ λάβῃσιν.
Ὡς δ' αὔτως τοῖς ἔστιν Ἄρης ἐνὶ δεικήλοισιν
Ὡρονομῶν πολλοὺς μὲν ἐφημερίους κακότητι,
Βλάψει εἴκεν ἀκμὴν χαλυβηίδα σώματος ἄγχι
Δέξωνται καὶ δ' ἄν κε καὶ αἵματος ἄσχετον ὁρμὴν

Τεύ-

Si vero noxium aſtrum ſimul currat cum cornuta luna,
Aut Saturnus noxius , aut Mars bellicum canens,
Intentiorem faciet laborem atqve minus ſanabilem morbum.
In femineis at ſignis omnia aſtra apparent magis maligna
Qvotqvot permeat illuſtris Theæ filia :
Nam & cum Venere & cum Jove conjuncta
Abortiones duras ac acerbas efficit.
Sed tu ne ſolam omnia videntem optes lunam
Permanere in die, qvando mulieri accidit abortio.
Nunc adſis mihi, recenſe, pulchri throni auguſta Muſa
Qvomodo in noxiis morbis ſecans viri venas ferrum,
Sanitatem efficiat, ſub præclaro medico,
Corpori gravia perpetienti, ut morbus ceſſet, intento.
Si qvidem ab oceano recenter præfulgeat mira
Pleias, auſpicato & incedat alma luna
In tauro currens cœlum illuminet,
Aut in aqvario aut capricorno eat,
Parce, ne chalybs tunc in manus veniat,
Aciesve fulgorem vibrantis & bene deterſi ferri,
Ne cutem hominis in ærumnoſis feriat
Celeriter laboribus ſed potius dilationem patiatur.
Similiter qvando fertur in aſtris Icariæ
Virginis, qvieſcere juvat, & melius erit. (Oceano oritur
Noli venæſectionem adhibere tempore qvo reſonante ab
Aſtræa virgo, ſpicam gerens, nam ærumnas
Excitat venam ſecantibus, doloresqve lachrymoſos,
Illico autem tropicis in ſignis qvum verſatur
Diva incedens luna, multo melius erit.
Qvieſcamus, ne, in congreſſibus dum incedit,
Qvis acuto feriat corporis venas candente ferro.
Similiter & qvum dimiatum lumen efficit, conſentaneum eſt
Ut caveas : Si vero horrido Marti ſit vicina,
Non ſimul oportet ut venas homini incidas.
Qvando itidem Mars in ſimulacris
Horam regit, multis qvidem hominibus malignitate
Nocebit, ſi ferreum mucronem corpori prope
Admoverint ; præterea & ſangvinis irrevocabilem impetum

Effi-

Τεύξειεν βλύζοντος ἄδην στυγερῆ ἐπ' ἀκωκῆ.
Εἰ δὲ Κρόνῳ συνίησι φαεσφόρος λέγεται μήνη ☽ ☌ ♄
Καίγε τομὴν ἐπάγησιν ἀνὴρ παιῶνι μεμηλὼς
Δηρὸν μοχθήσειεν, τέλος δ' ἀναδέξεται αἰνὸν
Καίτε δυσαχθέα νοῦσον ἐπ' ἀνέρι τῷ δ' ὀπάσειεν.
Εἰ δέ τ' ἄνευ καμάτοιο καὶ αἰνοτλήτου ἀνίης
Βούλεαι ἐντύναθαι ἀοσσητῆρα σίδηρον
Μήνην αὐγάζοιο σὺν αἰγιόχῳ Κρονίωνι ☽ cum ♃
Ἠὲ διωναίῃ, καὶ εἰ φάος ἐλλιπὲς εἴη vel ♀
Λῆγον ἀπὸ διχομήνου ἐπ' εἰκάδι καὶ δ' ἔτι πρόσσω
Πλὴν συνόδου. λώϊον γὰρ ἀκεσορίην ἀνύσαιο,
Ἢν ἀλέῃ συνόδοιο μεμυκότα φάεα μήνης.
Ὡς δ' αὔτως συνιόντες ἀπ' ὠκεανοῖο ῥοάων
Φωσφόρος ἢ Φαέθων τελέουσ' εὐήρεα τμῆσιν
Αὔτως δ' εἰ φλέβα κεῖραι ὑφ' αἵματι πεπληθεῖαν
Ἱμείρεις ταύτησιν ἐφημοσύνης πεπίθοιο.
Εἰ δ' ἄρα καὶ δμώων ὀλοφώϊα ἔργα πύθοιο Περὶ δραπετῶν.
Οἵτε ἑοὺς λείποντες ἐνιμμεγάροισιν ἄνακτας
Γαῖαν ἐς ὀθνείην ποσὶ καρπαλίμοις ἀλάληνται
Δρησαὶ ἀταρτηροὶ φιλίην λείποντες ἐδητὺν
Οὔτε τραπέζης μνῆσιν ἐφέσιον οὐ Κρονίωνος
Ἑρκείου, οὐ σέβας ἁγνὸν ἐνὶ πραπίδεσσι σέβοντες.
Ἀλλὰ σὺ καὶ τοίων μερόπων ἐπιφράζεο μοῖραν.
Ἢν μὲν ἔῃ πανδῖα μετ' εὐσκόπου ἀρνειοῖο ☽ in ♈
Ὦκά μιν ἐξανάγοιο τάχ' ἂν δὲ καὶ αὐτὸς ἵκοιτο
Δεσπόσυνον ποτὶ δῶμ' ὑπὸ δείλεος ἠΰτε τις φώρ
Παλλόμενος κραδίην ὑπὸ δείματι καὶ δέ κεν ὦπας
Ταρβαλέοις δακρύοισι πεφυρμένος ἰνδάλλοιτο.
Ἢν δέ γε ταῦρον ἔχησι παλέμφοιτος κερόεσσα ☽ in ♉
Ἀνέρος ἀφνειοῦ ἐνὶ δώμασιν ἠλασκάζων.
Δμῶς ὀλοὸς κρύπτοιτο. Μόλις δέ κεν εἰς ἑὸν οἶκον
Σπουδῇ ἀναγκαίῃ μιν ἄναξ ὑποδέξεται αὖτις
Ὀτλήσας μάλα πολλὰ καὶ ἐν πραπίδεσσι μογήσας.
Ἢν δ' ἐν Ἀμυκλαίοισιν ἴδοις κεράωπα σελήνην ☽ in ♊
Ἠϊθέοις, ταχέως μιν ἑὸν δόμον εἰσανάγοιο.
Ἢν δ' ἄρ ἀλεύηται πέντ' ἤματα κρυπταδίητε
Λανθάνοι ἤτ' ἄν μιν τριτάτου μετὰ μῆνα δέχοιο.

Εἰ

Efficiet, abunde ſcatentis aſpero ſub mucrone.
Si autem Saturno congrediatur lucifera candida luna,
Atqve venas inciderit vir medicinæ intentus;
Diuturnum tempus laborabit, tandem vero referet laudem,
Qvamvis gravem morbum illi viro induxerit.
Si vero ſine labore ac gravi mœrore
Velis dirigere auxiliare ferrum,
Lunam ſplendentem cum Jove Ægiocho inſpice
Aut cum Venere, & qvum lux decreſcens
Ceſſat, à dimidiato menſe vigeſima (die) & ulterius,
Præterqvam in congreſſu, nam ſanitatem melius perficies,
Si vitaveris extenſum lunæ in conjunctione ſplendorem.
Similiter qvum una procedunt oceani ab aqvis
Lucifer vel Jupiter, efficiunt ſalutarem venæſectionem,
Sic qvando venam incidere ſangvine repletam
Deſideras, his mandatis * obediens eſto.
Si vero vis ſcire opera noxia ſervorum,
Qvi ſuos relinqvunt in ædibus dominos,
In terram externam celeri pede vagantur,
Famuli damnoſi ſuavem linqventes cibum,
Neqve memoriam menſæ domeſticæ, neqve Jovis
Hercæi ſacram reverentiam mente venerantes.
Attamen tu talium qvoqve hominum conſidera fatum,
Si qvidem incedat diva luna conſpicuo cum ariete,
Statim illum adduxeris, celeriter & ipſe adveniet
Herilem ad domum, à metu velut qvidam fur,
Corde palpitante & timore ſtimulante
Lachrymis terribilibus perfuſus apparebit.
Qvum vero taurum habet iterum veniens cornuta luna,
Divitis in ædibus viri errans
Perniciosus ſervus in occulto lateat: vix enim ſuas in ædes
Induſtria neceſſariâ eum dominus rurſus recipiet,
Valde multa perpeſſus & cogitationibus laborans.
Qvum vero in Amycleis vides cornutam lunam
Invenibus, celeriter eum in domum tuam introducas.
At ſi aufugerit & per qvinqve dies occultos
Lateat, eum vel poſt tertium menſem recipies.

 * ἐφημοσύναις.

Εἰ δέ γε καρκίνου οἶκον ἐὸν βασιλεῖα σελήνη ☽ in ♋
Οἰχνεύῃ, τέτμοις κεν ἐν ἱερῷ ἄλσεϊ δμῶα,
Ἠὲ καὶ ἐν τεμένει κρυφίην ποιεύμενον αὖλιν
Δευτέρῃ εἰν ἠοῖ θεόθεν δ᾽ ἱκέτην δ᾽ ἀνάγοιο
Ὀρθῆσιν χαίτῃσιν πεφρικότα βαμβαίνοντα.
Ἢν δὲ νεμειήταο πέλῃ κατὰ ἄστρα λέοντος, ☽ in ♌
Ἡ μὲν ἐπὶ πρώτῃ ἠοῖ δρόμον ἐντύνειεν,
Λήσεται, οὐδέ μιν αὖτις ἐφεστίοισιν ἄνακτος
Ἀρθρήσας θεράποντα φυγόπτολιν. Εἰ δέ γ᾽ ἐν ἠοῖ
Δευτατίῃ αἴροιτο φυγὴν, οὐ πάντα τελέσσει
Δρησμοσύνης. Εὕροις δ᾽ ἂν ἐνιμμεγάροισί μιν ἀνδρὸς
Ἀφνειοῦ ναίοντος ἀγνοιείῃσι νόοιο,
Δίζεο δ᾽ ἐν χώρῃ μιν ἢ εἰν ἐριθηλέϊ κήπῳ.
Εἰ δὲ σεληναίης ἐνὶ παρθένῳ ἰχνεύσῃς ☽ in ♍
Λείποι οἶκον ἄνακτος, ἕλοις κέ μιν ἐν πολέεσσιν
Ἤμασι. δηθύνει γὰρ ἀπόκρυφος εἰ κ᾽ ἐνὶ τῷδε
Δεικήλῳ μήνης εὐφέγγεος αἰθροπολεύσῃς
Φύξιμον ἦμαρ ἕλῃσι καὶ ἐν θαλεροῖσι πετηλοῖς
Πεπτηὼς ἀλέηται ἐὸν δηναιὸν ἄνακτα.
Χηλαῖσιν δ᾽ εἴ κεν σὺ σεληναίην ἐσαθρήσαις ☽ in ♎
Θαρσαλέως δρήστην προτιόσσεο, δὴ γὰρ ἄνεισιν
Αὐτόματος· σκέψει δὲ καὶ αἱμυλίοισι λόγοισι
Πρηΰνέει θυμὸν δυσπέμφελον οἷο ἄνακτος.
Ἢν δὲ σκορπιόεν δέμας ἴσχῃ δῖα σελήνη ☽ in ♏
Ἦτ᾽ ἂν ἔοι θεράπων ἐν ἀνακτόρῳ ἢ τεμένεσσι
Κρυπτόμενος, καὶ δ᾽ ἄν κεν ἑκὼν οἶκον δὲ νέοιτο.
Εἰ δ᾽ ἄρα τοξευτῆρα διϊχνεύοι κερόεσσα, ☽ in ♐
Ἢν μὲν ἐνὶ πρώτοις πέντ᾽ ἤμασιν αἰσυλοεργὸν
Δμῶ᾽ ἂν ἄγῃ δοίητε δίκην δρησμοῖο ταχεῖαν.
Εἰν δ᾽ ἂν ὑπερβάλλοι πέντ᾽ ἤματα δηρὸν ἂν αὔτως
Πλάζοιτ᾽, οὐδέ μιν ὦκα κιχήσεαι, ἀλλὰ χρόνοιο
Πολλοῦ μεσσάτιον τελέει χρόνον ἠλασκάζων.
Ἢν δ᾽ ἄρ᾽ ἐν αἰγόκερῳ φυγῇ δμὼς οἷο ἄνακτος ☽ in ♑
Ἐν ξείνῃ ληφθεὶς ἄγεται ποτὶ δώματα θᾶσσον.
Ὑδροχόῳ εἴ κεν κεραὴν εὐῶπιν ἀθρήσαις ☽ in ♒
Νεισομένην ὅτε δρῆστις ἐπεντύνησι κέλευθον
Λαιδρὸς ἀνὴρ τότ᾽ ἄνακτος ἑοῦ πάτρην ἀπολείπων

Ἐν

Qvum vero ad cancrum domum ſuam luna regina
Proficiſcitur, invenies ſacro in luco famulum,
Vel in delubro occulte degentem.
Secunda in die à templo ſupplicem adduces
Porrectis manibus horreſcentem, dentibus ſtridentem.
Si vero ſit circa ſtellas Nemeæi leonis,
Et ipſa qvidem primo die curſum dirigat,
Latebit, nec eum iterum in ædibus heri
Viſurus es ſervum qvi civitate exceſſit. Si vero in die
Altera aufugerit, non omnino perficit
Fugam: at invenies eum in ædibus viri
Divitis degentem feroci mente,
Qvære & in agro ſive in horto amœno.
Lunâ in virgine incedente, ſi
Linquat heri domum, recipies eum poſt multas
Dies: morabitur enim diu occulte, ſi in hoc
Signo dum luna ſplendens in æthere gyrat,
Diem fugæ elegerit, in foliis virentibus
Procumbens vitabit ſuum antiqvum dominum.
Lunam in chelis ubi inſpexeris,
Fidenter ſervum adſciſce: utilitatem enim
Sponte curabit, & blandis verbis
Leniet gravem iram domini ſui.
Si autem ſcorpium teneat alma luna,
Famulus erit in templo aut delubro
Se abſcondens, tamen ſuaſponte domum revertetur.
At enim ſagittarium ſi pertranſeat cornuta luna,
Et primis qvinqve diebus nefaria perpetrantem
Servum faciat, luet ille celerem fugæ pœnam:
Si vero qvinqve dies excedat, diu
Errabit, neqve tam cito invenietur, ſed tempus
Medium non exiguum tranſiget oberrans.
In capricorno attamen qvi fugit ſervus dominum ſuum,
In peregrina terra captus ad ædes citius reducetur.
In aqvario qvum venuſtam adſpicis cornutam lunam,
Ac ſervus fugæ in viam ſe dat,
Audax homo, tunc heri ſui patriam relinqvens

Ἐν πόλει ὀθνείῃ βίον ἄρνυται, οὔτ' ἐπὶ δηρὸν
Λήσεται, ἀλλά μιν ὦκα τέτμοι ἐπὶ φωτὶ κυροῦντα
Ὅς δήμου θεράπων κοινὸς πέλει ἠὲ φερόπλῳ
Ἀνέρι τῷ στρατίαι τε βοηδρομίαι τε μέλονται. ☽ in ♓
Εἰ δ' ἄρ' ἐν εἰαρινοῖσι φαεινομένη φορέηται
Ἰχθύσιν ἠοῖ μὲν προτέρῃ κίνδυνον ἰάψει
Δρήστῃ ἀταρτηρῷ τάχα δ' ἂν καὶ ὀλέθριον ἦμαρ.
Αἶψα δ' ἄρα ξίφει τμηθεὶς ἀμφηκεῖ δειρήν.
Δευτέρῃ εἰν ἠοῖ δὲ φυγὼν σῶός κε πέλοιτο
Καίκεν ἄνακτος ἵκοιτο δόμον περίαλλα πεποιθώς.
Χρὴ δὲ περίφρονα μῆτιν ἐνὶ φρεσὶν αἶψα τίθεσθαι ☽ vacua
Εἰ μὲν γὰρ μούνην σὺ σεληναίην ὁρόῳο cursu.
Οὔτι φέρει δρησμὸν βροτῷ ἀνέρι, μαψιδίην δὲ
Οἴσει ἄλην τῇ καὶ τῇ ἀλυσκάζοντι κέλευθον
Ἀγχόθι δεσποσύνων μεγάρων καὶ ὁμήθεος οἴκου.
Εἰ δὲ τύχοι πανδῖα σὺν ἀστέρι δινεύουσα ☽ cum planetis.
Οὔτε πλάνητα λέγουσιν ἐπὶ χθονὶ φῦλ' ἀνθρώπων.
Ἦτ' ἂν προσσοτέρω θεράπων ὁδὸν ἐντύνοιτο
Φεύγων νεῖκε' ἄνακτος ὁμοκλήν τ' ἀλγινόεσσαν.
Ἀλλ' ἢν μὲν φαίνοντι συνῇ κερόεσσα σελήνη
Ἢ φλογερῷ πυρόεντι, φυγὴν ἀνεμώλιον ἕξει
Δοῦλος ἀνὴρ κενεῇσιν ἐπ' ἐλπωρῇσι γεγηθώς.
Ἢ γὰρ ἂν ἐς δόμον αἶψα λυγρῇ πεπεδημένος ἄτῃ
Βαίη ἀναγκαίῃ βεβιημένος ἀλγινοέσσῃ.
Εἰ δὲ ζηνὸς ἄνακτος ἢ ἁγνῆς ἀφρογενείης
Ἴχνια βαίνῃσιν θειαντιὰς ἀγλαόφοιτος
Ἦτ' ἂν κρυπταδίην εὐήρεα φύξιν ἕλοιτο
Ὀτρηρὸς θεράπων ποσὶ καρπαλίμοισι πιθήσας
Μὴ μὲν ἀταρτηρῇσιν ἐνὶ φρεσὶ μητίσαιτο
Δεσπότεω φερέμεν κειμήλιον, ἦ γὰρ ἂν εἴη
Διχθαδίη ἄτη, καὶ κτήματος οἰχομένοιο,
Καὶ δμωὸς ὠροφυγόντος ἀμειλίχου, ἀλλά σ' ἄνωγα
Μιμνέμεν εἰν οἴκοισι, φέρειν τ' εὐήρεϊ θυμῷ
Φωρίδιον βλάβος αἰνὸν, ἐπεὶ μετὰ ποσσὶ διώκων
Οὐκ ἐκίχης οὐδ' εἰ μὲν ἔχοις πόδας εὐφήμοιο
Εὐρωπηϊάδα, τὸν ἐν πολυηχεῖ πόντῳ
Ὦκα θέειν ἐνέπουσιν ὁδῷ πεφορημένον ὑγρῇ,

In urbe externa vitam deget , at non diu
Latebit, ſed cito inveniet verſantem cum homine
Qvi populi communis ſit miniſter ſive arma ferens
Cui exercitus ac ſacra certamina ſint curæ.
Si vero in vernis ſplendens feratur
Piſcibus , primo die periculum obveniet
Servo damnoſo, fortaſſis & exitialis dies
Statim gladio ancipiti ſecabit collum.
Secundo die fugiens erit incolumis
Etſi domini ingrediatur domum gravia paſſus.
Oportet autem ſagaci mente jam obſervare,
Nam ſi qvidem lunam cernas ſolam ,
Non affert homini fugam , vanum vero
Adducit fugæ conatum hanc vel illam declinanti ſemitam
Prope heriles ædes & familiarem domum.
Si vero alma luna cum ſtella occidat
Qvam errantem nominant in terra humanæ gentes,
Ulterius qvidem famulus viam diriget,
Fugiens heri rixas ac moleſtam vociferationem.
Luna vero cornuta vicina ſi ſit Saturno
Vel Marti ignito , fugam inanem habebit
Servus vanis ſpebus gaudens:
Statim enim ad domum vinculis conſtrictus horrida noxa
Cogetur vi adactus vitam ærumnoſe ducere.
Si vero Jovis Regis ſive caſtæ Veneris
Veſtigiis inhæreat Theæ filia ſplendore clara,
Tunc occultam fugam feliciter capiat
Fugitivus ſervus paſſibus citatis fretus.
Modo ne tunc ſceleſtum in animum inducat
Res pretioſas domini ut auferat, nam eſſet
Duplex damnum & rerum amiſſarum
Et neqvam fugientis ſervi: verum te hortor,
Memineris in ædibus ferre & æqva mente tolerare
Noxium furtivum damnum: qvoniam pedibus perſeqvens
Nihil obtinebis, etiamſi pedes habeas celebris
Europam qvæ abſtulit tauri, qvem in reſonante mari
Celeriter cucurriſſe ajunt humida cum ferretur via:

Οὐδ' εἴ σοι πτερύγεσσιν ἐπήρεα νῶτα γένοιτο
Οἷα γ' ἐνιμμελέεσσι Βορήϊοι υἷες ἔχεσκον
Οὓς ὑποκυσαμένη ῥαδινὴ τέκεν ὠρείθυια
Ὁππότε μιν χορὸν ἁγνὸν ἐπ' Ἰλισσοῖο ῥοῇσιν
Ἱσαμένην Βορέης ἀνερέψατο τῆλε δὲ γαίης
Ἀτθίδος ἐν νεφέεσσι μεταχρόνιον φορέεσκεν
Μέσφ' ὅτ' ἐπὶ Θρήκης χιονώδεας ἷξεν ἐνάυλους.
Οὐδ' ἦν * Ἰφίκλοιο θοώτερος αὐγάζοιο
Ὅστε καὶ ἀνθερίκεσσιν ἐπέτρεχεν οὐδέτι καρπόν
Σίνετ' ἀήσυρα γυῖα φέρων ἐπὶ λήϊον αὖον.
Εἰ δέ τ' ἔοι κερόεσσα σὺν εὐσκόπῳ Ἑρμάωνι ☽ ☿
Οὐκ ἐκφύγοι θεράπων ὀλοφώϊος ἀλλὰ τάχιστα
Εὕροις εἰ καὶ γοῦνα θοώτερα καὶ πόδας ἴσχοι
Κουφοτέρους Λάδαο καὶ ὠκυδρόμοιο φαάλλου.
Μὴ μὲν δὴ συνόδοισιν ἐπιστείχουσα σελήνη
Ἢ καὶ πλησιφαὴς εἴη δρησμοῖο τυχόντος.
Ἦ γὰρ ἂν ἠλασκάζοι ἐπὶ ξείνης τότε γαίης,
Ἢ δέσμοισιν ἔχοιτο παρ' ὀθνείοισι βροτοῖσι.
Εἰ δὲ Κρόνῳ κρυόεντι συνείη δῖα σελήνη,
Καίτε δμωὸς προφύγῃσιν ἔχων κλωπήϊον ἄχθος
Ἄλλοις φώρεσι κέρδος ἀποίσεται, οὐ γὰρ ὄνησιν
Ἁρπακτοῖς κτεάτεσσι φέρει τηλεσκόπος ἀστήρ,
Ἀλλ' ἐπάγει θεράποντι δολόφρονι πολλάκις ἄνδρα
Λαιδρότερον φαίνων καὶ φῶρ' ἐπὶ φωρεῖ κύρσει.
Εἰ δὲ τέχνης ἐθέλεις δεδαηκότας ἐντύνασθαι Περὶ παιδῶν
Ἢ σοφίης υἷας ἢ ὀτρηροὺς θεράποντας, διδασκαλίας.
Χρυσοφαὴς εἴη τοι ἐπ' ἀρνειοῖο σελήνη ☽ in ♈ ♉ ♍ ♋
Ἠὲ καὶ ὠκυπόροισιν ἐπ' ἰχθύσι καλὰ φαείνοι in ♃ vel ♀ □ △ ☍
Ἢ κούρης ἐπέχοι φιαρὸν δέμας ἰκαρμώνης, & extra ☉ ♂ ☍
Ἠὲ καὶ αἰπυτάτῳ ἐνὶ καρκίνῳ ἰνδάλλοιτο neq; decrescentem.
Ζηνὸς μηλιέταο κεχαρμένη ἀκτίνεσσιν
Ἢ παφίης αἴγλησιν ἐρευθομένη τετραγώνοις
Ἠὲ τριπλεύροισιν καίτ' ἂν πολυλώϊον εἴη
Ἠὲ κατ' ἰθὺν ἴησιν ἐπ' ἑκδομάτοιο βεβῶσα
Δεικήλου, καὶ γὰρ τὸ πέλει τέχνησιν ὄνειαρ.
Μὴ μὲν δὴ σύνοδον τούτοις ἐνὶ τείρεσι θείη
Ἢ διχόμηνον ἄγοι σέλας ἔκφατον οὔτε σε χρειὼ

Τέχνην

* Versus Orphei apud Tzetzem Chil. II. hist. 42.

Neqve, si tibi essent alis instructa terga
Qvalia suo Boreæ nati habebant in corpore,
Qvos gravida facta facilis peperit Orithyia
Qvando castum chorum ad Elissi fluenta
Componentem Boreas rapuit procul à terra
Attica, nubibusqve percœlum detulit,
Donec ad Thraciæ nivosæ perduxisset antra.
Nihil proderit, etiamlicet Iphiclo sis velocior,
Qvi super extremis frugum currebat aristis, nec fructus
Lædebat, levia membra ferens super siccas segetes.
Si vero cornuta luna cum conspicuo Mercurio incedat,
Servus noxius non effugiet, sed qvam celerrime
Reperies, licet Euro velociora habeat genua, & pedes
Leviores qvam Ladas habuit ac velox cursor Phaallus.
Neqvidem in conjunctionibus means luna,
Vel pleno lumine fugam capientibus favet:
Aut enim terra in peregrina errabit,
Aut invinculis erit exteras apud gentes.
Si vero Saturno Saturnioqve vicina sit alma luna,
Atqve servus se immiscuerit, habens furtivum onus,
Furibus aliis lucrum exiget: non enim emolumentum
Rapacibus fert procul apparens stella,
Sed inducit famulo doloso sæpe virum
Procaciorem, Saturnus, & fur furi superveniet.
Si vero velis parare artium doctos,
Aut sapientiæ filios sagaces cultores:
Sit tibi aureo fulgens lumine in ariete luna,
Sive in piscibus cito permeantibus pulchre splendeat,
Sive Virginis Icariæ ambiat lucidum corpus
Aut in excelso cancro appareat,
Jovis consi læta radiis
Aut Veneris splendore rubens qvadratuam locum obtineat,
Vel trigonum, qvod & multo melius fuerit:
Vel opposita eat è domo progrediens
Signi, nam & hoc artibus erit emolumento.
Non qvidem, in conjunctione cum his astris si currat,
Aut dimidiatum agat lumen perspicuum, tunc te oportet

Τέχνην ἢ σοφίην δεδαήμεναι ὀτρύνῃσιν·
Οὐ γὰρ ἂν ἐκτελέσειαι ἃ βούλεαι, οὐδέ τιν' ἐσθλὴν
Παιδὶ δαημοσύνην διχομήνιας ἐντύνειεν.
Οὐδ' ἔτι λειψιφαὴς, ἀνεμώλια δ' ἔργα τίθησιν.
Εἰ δὲ γεωπονίης σε φιλομβρέος ἵμερος αἱρεῖ Περὶ γεωργίας.
Καί τ' ἐπὶ χρυσείης γενεῆς ἐντύνεαι ἔργα
Γαῖαν ἐπὶ ζείδωρον ἄγοις εὔκαμπες ἄροτρον
Ἢ γύροις ἔνι κλῆμα μεθυμναίου λελίησαι,
Κατθέμεναι καυλαρὸν ὀπώρης εἴδ' ἄρ' ἐλέσθαι
Ἱμείρεις σκαπάνῃ τε λαχαινέμεν ἄμβροτον αἶαν,
Αὐτίκα τοι καὶ πᾶσαν ἐτητυμίην καταλέξω
Ὅππως ἂν δία γε σεληναίη πεπίθοιτο
Ὄμπνιά σοι Δήμητρος ἀερσινόοιό τε Βάκχου
Δῶρ' ἀναπεμπέμεναι καὶ ἐπήτανον ὄλβον ὀπάζειν.
Εἰ μὲν γὰρ στείχησιν ἐπ' ἀρνειοῖο θοοῖο ☽ in ♈
Πάντα φέρει κλυτὰ ἔργα φυτευέμεν ἠδὲ βαλέσθαι
Σπέρματα καὶ σηκοὺς εὐεργέας ἀμφιπένεσθαι
Καὶ δ' ἂν ἀεργηλὸν χῶρον τότε καλὰ τάμοιο
Βουσί τε καὶ σμηνύσιν, ἔοι δὲ καὶ κάρπιμος ὦκα.
Ὣς δ' αὔτως ταύρῳ κεραῷ πονέοιο ἕκαστα ☽ in ♉
Ὅσσα τε γειοπόνων ἐρικύδεα φαίνεται ἔργα.
Μὴ μὲν δὴ τῆμος δὲ θέλειν ἐρίβουλον ἄρουραν
Ἄρνυσθαι μισθῷ ἐπιλατρείῳ, οὐ γὰρ ἄμεινον
Οὐδὲ φέροι κεν ὄνειαρ ἐπ' ἀλλοτρίῳ μογέοντι.
Εἰ δὲ θεραπναίοισιν ἐν ἄστρασι δινεύηται ☽ in ♊
Κούροις εὐεανοῦ αἰτωλίδος, ἦτ' ἂν ἐμοῖσι
Μύθοισιν πεπίθοιο καὶ ἐξάμενος πονέεσθαι
Ἀμφὶ γεωπονίῃ τε φυτίῃ θ' ἱμερόεσσῃ
Ζηλωτὸς πολλοῖς δὲ πέλοις ἐπὶ κέρδει τῷδε
Κήπους δ' εὐθαλέας τεύξεις καὶ γῦρον ὀρίξεις
Γαῖαν ἀεργήλην τε προμηθιόως ἀνύσαιο ☽ in ♋
Εὐεργὸν μήνης ἐνὶ καρκίνῳ αἰθροπολούσης.
Εἰ φλογερῷ δὲ λέοντι φάος πολυδερκὲς ἐφείη ☽ in ♌
Ἠερόφοιτος ἄνασσα, τότε σπόρον ὁπλίσσαιο
Κριθῶν ἠὲ πυρῶν καὶ τ' ἂν πολύχοια γένοιτο.
Ἄλλο δὲ μήτε βάλοι κατ' ἄυλακος, οὐ γὰρ ἄμεινον.
Ἀστραίη κούρῃ δὲ πέλει πρὸς ἅπαντα φερίστη ☽ in ♍

Σπίρ-

Artes ſive ſapientiam ut diſcant incitare (juvenes.)
Neqve enim perficies qvæ vis, neqve bonarum artium
Scientiam puero dimidiata lunæ lux parabit,
Nec deficiens utilem operam ponit.
Si vero agriculturæ hominibus gratæ deſiderio tenearis
Et aureæ ætatis aggredi vis opera,
Terram frugiferam proſcindere curvo aratro:
Aut in ſcrobibus palmitem Bacchi deſideras
Accumulare dulcemqve autumni fructum condere,
Deſideras & ligone exercere terram,
Statim tibi omnem veritatem dicam,
Ut nobilis luna obſeqvatur,
Almaqve tibi Cereris & ſuperbi Bacchi
Dona mittat, ac abundantem felicitatem præbeat.
Si qvidem in celeri ariete incedit,
Omnia fert opera plantationis præclara, facitqve jactare
Semina, ac de ſtabulis bene munitis * ſatagere.
Et ſi tunc terram incultam bene proſcideris
Bobus & mulis, celeriter fruges dabit.
Similiter in cornuto tauro perfice ſingula
Agricolarum opera præclara, qvæcunqve ſe offerunt.
Tunc vero noli gleboſum agrum
Elocare certum pretium perſolventi: non enim bonum
Neqve utile laboranti alienum agrum.
Si vero in aſtris famulantibus occidit
Pueris pulchre veſtitæ Ætolicæ (Ledæ,) meis
Verbis obſeqvens incipias laborare
Agros ut colas & plantas deſiderabiles,
Multi invidebunt tibi lucrum qvo
Hortos virentes inſtrues & foſſam duces,
Terram incultam provide perficies
Facilem qve experieris, luna in cancro dum incedit.
Qvando ſævo in leone lumen multa intuens verſatur
Aërem freqventans Regina, tunc ſemina para
Hordei aut tritici; & fœcunda erunt:
Alia vero ne committas ſulcis, non enim bonum.
Aſtræa virgo præſtantiſſima eſt ad omnia

 * ἐνεργέας.

Σπέρματα καὶ δὲ φυτοῖσιν ἐναίσιον ἔντε βόθροισιν
Βάλλειν ἔρνεα πάντα τάτε δρυὸς ἄκρα λέγονται,
Ὄινας δ' ἐξαλέασθαι, ἐπεὶ στυγέει περὶ ἄλλα
Ἰκαρίου κούρη ἐλινοῦς καὶ ἀδευκέας ὄινας,
Μνωομένη ὅσα λυγρὰ διωνύσοιο ἔκητι
Ἀκταῖοι μήσαντο μέθῃ δεδμημένοι αἰνῇ.
Ἰκάριον καὶ μὴν σταφελαῖς κορύναις ἐδάιξαν
Σφαλλόμενοι δώροισι χοροιμανέως ἰοβάκχου.
Ἀλλὰ σὺ χηλάων ἐνὶ τείρεσιν αἰθροπολοῦσαν ☽ in ♎
Εἰσορόων κεράεσσαν ἐπιφραδέως πονέεσθαι
Ἀμφὶ γεωτομίῃ σὺ δέ κεν νειοῖο βάλοιο
Σπέρματα θαρσαλέως θεῖναι τ' ἐπὶ κλήματα γύροις
Πάντα τε δένδρεα καλὰ τάτ' ἔαρι τηλεθάοντα
Τέρχνεσιν ὀργεννοῖσι φίλην δείκνυσιν ὀπώρην.
Ἢν δὲ σκορπίου δέμας αἴθριον ἐκπεράησιν ☽ in ♏
Αἴγλαις ὀργεννῇσι κλυτὴ πανδῖα σελήνη
Σπέρματα δάσσεσθαι νειοῖς ἔνι καὶ δέ κεν εἴη
Τῆμος ἐνιβληθέντα κατ' αὐλακόεσσαν ἄρουραν
Ὄμπνια Δηοῦς δῶρα καὶ ἐμπλήσειεν ἀλωὴν
Καὶ δέ κ' ἀεργήλην γαῖαν τῆμος δὲ τάμοιο.
Εἰ δ' ἄρα τοξευτῆρι φάοι ταυρῶπις ἄνασσα ☽ in ♐
Μὴ σύγε πύροισιν βαλέειν χθόνα βωτιάνειραν
Μὴ δὲ θέμεν κρῖ λευκὸν ἐν αὔλακι, μηδέ τιν' ἄλλα
Χέδροπα, πάντα γὰρ αἶψ' ἀλιώσεται οὐδ' ἔτι ποίη-
Βλωθρὴ ὑπερτείλασα πυκάσσεται οἴνοπα βῶλον.
Ἀλλὰ σύ μοι τῆμος δὲ βάλοις περιμήκεα σῆκον
Ἄρνασιν ἢ ἐρίφοισι βοῶντ' εὐερκέα μάνδρην
Πορσύναι πονέοις δὲ καὶ ὠκυπόδεσσιν ἐφ' ἵπποις
Φορβήν τ' ἐντύναιο νεογλαγέας περὶ πώλους.
Αὔτως δ' αἰγοκερῆα διαστείχουσα σελήνη ☽ in ♑
Μήλοισιν σύμπασιν ἐναίσιμος ἠδὲ φερίστη
Εἴκεν ἄγοις ἑτέρην χώρην ἐριαχθέα ποίμνην
Ἠδ' ἀγέλας καὶ δ' ἂν καὶ αἰπόλια πλατέ' αἰγῶν
Ὦκα θεοί, νομὸν ἄλλον ἐπιστείβοντα πόδεσσιν.
Ὑδροχόος τε φέρων εὐώπιδος ὀργέτιν αἴγλην ☽ in ♒
Μήνης, ἐν μὲν ἄροτρα καὶ αὔλακα πορσύνειας
Εὖ δὲ καὶ ἐν γύροις ὑποδέξεται ἔρνεα καλά

Εὖ

Semina ac plantis fauſta eſt ſulcisqve
Et ad inſerendos ſtolones omnis generis arbuteorum fructuum,
Vites vero (juvat) vitare, nam odio perſeqvitur vehementi
Icarii filia vineas & ingrata vina,
Memor qvot mala propter Bacchum
Actæi (maritimi) machinati ſint turpiſſima ebrietate ſubacti:
Icarium ſiqvidem clavis duris obtruncarunt
Titubantes donis inſanientis tripudiis Bacchi.
Sed tu chelarum in ſigno ætheris incolam
Contemplans cornutam lunam, conſulto labora,
Humum ut ſcindas (vomere,) & novali ingeras
Confidenter ſemina, & in foſſis ut palmites ponas,
Omnes qvippe arbores frugiferæ in vere virentes,
Novis celeribus plantis gratum oſtendent fructum.
Si autem cœleſte ſcorpii corpus pertranſeat
Candidis ſplendoribus inclyta nobilis luna,
Semina copioſe dividas novalibus & ſint
Tunc jacta in ſulcata terra
Munera Cerealia auroræ dona, & impleant trituram.
Et tunc agrum incultum vomere ſcindas.
Si vero in ſagittario ſplendeat taurino vultu Regina,
Ne triticum mandes terræ viros alenti,
Neqve album hordeum ſulcis committas, neqve alia
Legumina: nam omnia celeriter pereunt, nec ulla herba
Proveniens perfecta denſabit nigram glebam.
Sed tu mihi amplum tunc ſtruas ſtabulum,
Agnis & hædis bobusqve bene ſeptam mandram
Para laborioſis, pedibusqve qvi ſunt celeres, eqvis
Pabulum ac dirige circa recens lactentes eqvulos.
Illico ut capricornum pervadit luna,
Ovibus univerſis utilis eſt atqve præſtans,
Si præ te agas aliam in terram gregem ovium
Aut armenta boum, aut greges magnos caprarum,
Velociter currentes, & aliud paſcuum pedibus calcantes.
Aqvario ferente pulchræ aſpectu candidum ſplendorem
Lunæ, opportune aratris ac ſulcis dabis operam,
Et bene excipiet in foſſis germina egregia,

Ἐυ δ' ἂν ἀεργήλοις σῦνιν πήξειας ἀρούραις.
Ἄυτως δ' εἰαρινοῖσιν ἐν ἰχθύσιν ἐςὶ φερίςη ☽ in ♓
Γειοπόνοις Θειαντὶς ὅτ' ὄμπνια ἔργα πέλωνται
Δηοῦς εὐωδεινός ἐυςεφέος ἰοβάκχου.
Σκέπτεσθαι δ' ἐπέοικε καὶ ἀςέρας ἠνεκὲς ἄλλους. ☽ cum ♃ vel ♀
Ἦν μὲν γὰρ Φαέθων τε καὶ ἀγνὴ Κυπρογένεια
Μήνη συμφορέοντ' ἢ ἔυπτερος ἀργειφόντης,
Πάντα τά δ' ἀλδήεντα καὶ ἄυξιμα τοῖσδε πιφάσκοις
Πολλήν τ' ἐυεςὼ φερέμεν καὶ θέςφατον ὄλβον.
Ἐι δὲ Κρόνος κρυόεις Ἄρης ὀλοφώϊος εἶεν ☽ cum ♄ vel ♂
Ἀμφὶ σεληναίῃ, μινύθουσ' ἐρικύδεα ἔργα
Ἠδ' ἄλιον φαίνουσι γεωπονίην μερόπεσσι.
Τοὶ γὰρ ὅρα δίκηλα κατ' οὐρανὸν ἀγλαὰ πρῶτον
Οἷς κούρη Θειαντὶς ἐναίσιμα ἔργα προφαίνει ☽ cum ♃ ♀
Ἆυτις δ' ἀςέρα καλὸν ἐρισθενέως Κρονίωνος vel ☿
Ἢ παφίης ἢ φαιδρὸν ἐΰσκοπον ἑρμάωνα
Ξυνὴν γὰρ τούτοισι διϊχνεύουσα κέλευθον
Ἀρχὴν καὶ τέλος ἐσθλὸν ἄγει μερόπων ἐπὶ ἔργοις.
Ἐι δ' ἄρα καὶ δεσμοῖσιν ἀεικέσιν αἰχμάζοιτο. Περὶ τῶν ἐν δεσμοῖς.
Δειλὸς ἀνὴρ κριῷ μὲν ἔχων ἐριώπεα μήνην ☽ in ♈ ♊ ♋ ♌
Δηναιὴν εὕροι κε λύσιν δυερῶν ὀδυνάων.
Ὡς δὲ καὶ ἐν θερινοῖσιν ὁρωμένη εἰδώλοισιν
Ἢ διδύμοις ἢ δ' αἰπυτάτῳ ἐνὶ καρκίνῳ οὖσα.
Ἠὲ νεμειήταο κατ' ἀργαλέοιο λέοντος,
Πουλὺν ἐπὶ χρόνον οἴσει ἀπείρατα δεσμὰ βροτοῖσιν.
Ὡς δὲ καὶ ἐν σκορπίῳ αἰθερίῳ ἠδέ τ' ἐλαφρῷ
Τοξευτῇ, ταύρῳ τε καὶ ἐν ζυγῷ αἰγλήεντι
Ἠὲ καὶ Ἀςράιου ςαχυηφόρῳ ἀμφὶ θυγατρί.
Δινεύουσα, ταχεῖαν ἄγει λύσιν ἡμερίοισιν,
Ἔκ τε πόνων ἀνέπαυσε καὶ ἄψεα κούφισεν ἀνδρός,
Μὴ μὲν ἀλιπλάγκτοισιν ἐν ἰχθύσιν αὐγάζοιτο,
Ἐι γὰρ, ἀνατλήσειεν ἀεικέλιον βροτὸς ἄλγος
Καὶ δὲ μόλις δεσμοῖο δυσήχεος ἄσπετον ἄχθος
Ἐκπροφύγοι, πολλοὶ δὲ καὶ ἐς βιότοιο τελευτὴν
Ἑιλλάδας ἀργαλέας γυίων ἐφόρησαν ὕπερθεν.
Ἢν δὲ σὺν ἀςέρι μήνη ἐνηέϊ καλὰ φανείη ☽ ♃ ♀ ☿
Ζηνὸς ἢ Ἑρμείαο ἢ ἐυεάνου Ἀφροδίτης,
Ἦτ' ἂν κουφότερός τε πόνος παῦρός τε γένοιτο

Ἐι

Recte etiam incultis vomerem infiges agris.
Similiter vernis in piſcibus optima eſt
Agricolis Theæ filia, dum alma opera exercent
Cereris odoriferæ ac florente corona cincti Bacchi.
Diu multumqve etiam obſervare conveniet & alias ſtellas.
Si enim Jupiter ac caſta Venus
Lunæ circumferatur, ſive alatus Mercurius:
Omnibus in lucem qvæ proferuntur incrementum dat,
Multumqve fert facile fructum ac opes divinitus auget.
Si vero Saturnus humidus noxiusqve Mars eant
Circa lunam, imminuunt opera ne ſint glorioſa,
Agriculturamqve hominibus oſtendunt multi ſudoris.
Hæc ergo præclara ſigna in cœlo inprimis expende,
Qvibus filia Theæ utilia opera profert,
Statim ut eximiam Jovis validi ſtellam,
Sive Veneris, ſive fulgentem ac conſpicuum Mercurium
Habeat comitem & in eadem ſimul cum illis ſit ſemita,
Præclarum initium facit atq; finem hominum operibus.
Si vero indecoris duris in vinculis teneatur
Ærumnoſus vir, in ariete dum eſt venuſta luna,
Tardam invenit ſolutionem acerbiſſimorum dolorum.
Sic & in æſtivis ſi conſpiciatur ſignis,
Sive in geminis ſive in excelſo ſit cancro,
Vel etiam in Nemeæo moleſto leone,
Longo tempore feret hominibus graviſſima vincula.
Qvum vero in ſcorpio æthereo, ſive veloci
Sagittario, tauro, ut & lucida libra,
Sive in Aſtræi ſpicamferente filia
Verſatur, celerem liberationem affert mortalibus,
Finemqve laboribus imponit & ſtatim hominem levat.
In piſcibus pontum pererrantibus Luna ne ſplendeat;
Si enim ibi oriatur, exantlandus homini noxius eſt dolor,
Et vix vinculi moleſti ingens onus
Effugere licet: multi vero usqve ad vitæ finem
Truces compedes ſuper artubus tulerunt.
Si vero Luna cum benefica ſtella pulchre ſplendeat,
Jovis vel Mercurii vel pulchre veſtitæ Veneris,
Leviores ac pauci erunt labores.

Εἰ δὲ Κρόνῳ κρυερῷ ἢ Ἄρει συμφορέηται, ☽ ♂ ♄
Πολλάκις ἀργαλέοιο βίῃ δεσμοῖο πονηθεὶς
Μέσφα πότμου φρουρεῖται συναπτῷ ἀδάμαντι.
Εἰ δέ τι κλεμμάδιον μεγάρων κειμήλιον ἔῤῥοι Περὶ κλοπῆς.
Ἢ μὲν ἐν ἀρνειῷ κεραῇ τροχάησι σελήνη, ☽ in ♈
Σώεται ἂψ ἐς δῶμα καὶ ἐς χέρας εἶσιν ἄνακτος.
Ταύρῳ δ' ἐμβεβαυῖα παλίμφοιτος κερόεσσα ☽ in ♉
Πέμπει πρὸς σθεναρὸν κτῆμα βροτὸν, οὐδέ τε ῥεῖα
Αὐτὸ κίχοις, οὐδ' αὐτὸς ὀνήσεται ἠλίθιος φώρ
Κέρδεος ἀρπαλέοιο δίκην ἰθεῖαν ὑποσχών,
Φράζεο δ' εἰς δεκάτην τόδε μοι ταύροιο κέλευθον.
Αἱ δ' ἄλλαι καλαὶ καὶ ἀπήμονες ἀνέρι μοῖραι
οὐδέ τ' ἀνεικηρὴν ἐπάγουσ' αἰδήτμονα θωὴν
Ἢν μὴ Ἄρει ξυνοῖο δρόμου τετύχησι σελήνη.
Ἢν δέ κε δεικήλοις διδύμων περάησιν ἄνασσα ☽ in ♊
Εἰ τέτμοις μὲν * παῦρον δὲ σόῳ νοσφίζεο πῆμα.
Καρκίνῳ αὖ ἐφέπουσα φαεσφόρος εἰ μὲν ἕλοιτο ☽ in ♋
Ἄργυρος αἰγλήεις, ἀνάγει πάλιν ἐς τεὸν οἶκον
Χρυσόντ' εὐλαμπῆ κτῆσιν δ' ἀλιώσεται ἄλλην
Ἥτις ἂν ἐκ μεγάρων συλήσιος ἰχνεύσειεν.
Εἰ δὲ λέοντος ἔχησι μένος πολυωπέτις αἴγλη ☽ in ♌
Μήνης ἠϋκόμοιο τότ' οὐ μάλα θαρσαλέος σοι
Αὐδήσω παλίνορσον ἑλεῖν κτέαρ. εἰ δέ τε κούρην ☽ in ♍
Ἀστραίου διίκησι κερασφόρος ἀργέτα μήνη
Ληθύνει κλόπιον χρόνιον δ' ἀναφαίνεται αὖτις
Δήεις κ' εἰ χηλῇσιν ὁμοδρομέοι κεράεσσα. ☽ in ♎
Εὕροις τ' εἰ καὶ ἐπ' ὀκταποδῆ βεβαυῖα τύχησιν ☽ in ♏ ♐
Σκορπίῳ. Ἢν δέγε τοξότεω δέμας αἰνὸν ἔχησι,
Ὄλλυται, ἑρμαῖον δὲ πέλει φώρεσσιν ἀνιγροῖς.
Αἰγοκέρῳ δ' εἴ κεν κλυτὰ τείρεα παμφαίνησιν ☽ in ♑
Αἰγλῆσιν φιαρῇσι παλιστρεπτοῖο σελήνης
Ἥτ' ἂν δηναιὴ πέλοι εὕρεσις. Εἰ δέ κεν ἄστρον ☽ in ♒
Ὑδροχόου διίησιν ἀγαυὴ θειαντίνη
Ἐν δοίῃ σώσειεν ἀπολλυμένου κτεάνοιο.
Ὣς δὲ καὶ εἰαρινοῖσιν ἐν ἰχθύσιν αἰθροπολεύσῃς ☽ in ♓
Εὐκεράου μήνης, μόλις ἄισεαι ὅττι καὶ φώρος

* μὲν versus non patitur.

Si autem rigido cum Saturno vel Marte cirumferatur,
Sæpe vi ærumnosa vinculornm laborans,
Ad mortem usqve in custodia adamantina habebitur.
Si vero aliqvid pretiosæ supellectilis ædium furto pereat.
In ariete cornuta currente luna,
Mox servabitur, ac in domum manusqve heri redibit.
In tauro autem dum incedit vicibus splendens luna,
Immittit molesto furto hominem, neqve enim facile
Id recuperabis, neqve juvabitur ipse stolidus fur,
Lucri rapacis pœnam aperte subiturus.
Decimam cave maxime tauri semitam:
Namqve aliæ bonæ & innoxiæ sunt viro partes,
Neqve gravem & ignominiosam adducunt pœnam
Si non cum Marte communi cursu pergat luna.
Qvum vero per signa geminorum transit Regina,
Si invenias furem, exiguum æqva mente ferto damnum.
Cancrum qvum inseqvitur lucifera, si auferatur
Argentum splendidum, rursus in domum tuam adducit
Fulgidum Aurum : possessionem deprædabitur aliam,
Qvæ ex ædibus furti vestigia indicaverit.
Sed si validum leonem teneat splendens varia facie
Luna, bene comatum, tunc non valde confidenter tibi
Dicam Te rem tuam recuperaturum : si vero puellam
Astræam trajiciat cornifera candida luna,
Longo tempore res furtiva morabitur: sed rursus apparebit
Infestus prædo, in chelis qvando decurrit cornuta luna.
Invenies etiam si in octipede incedere eam contingat
Scorpio: At si teneat sagittarii corpus noxium,
Periit, lucrum vero erit furibus perniciosis.
Capricorni vero inclytum sidus si illuminetur
Lucidis radiis per vices revertentis lunæ,
Licet tarda, tamen erit inventio. Sed si astrum
Aqvarii pertranseat illustris Theæ filia,
Dubia erit perditæ rei recuperatio.
In vernis piscibus si ætherem permeet
Conspicua cornibus luna, vix referes qvod fur

Ἐις παλάμας κεν ἕλοι, θαμέως δέ κεν ἀμφὶ κλοπέυς
Ἐισάϊοις, τὰ δὲ πολλὰ πέλοντ᾽ ἀνεμώλιοι ἄυτως
Μῦθοι ἐπαγγελίῃσι κενᾶις θέλγοντες ἀκυάς.
Ἐι δὲ σεληναίη ξυνὸν τρίβον ἐν κονέῃσιν
Ἄστροις ἀργαλέοις, δήεις κτέαρ. ἢν δὲ φερίστοις
Ζηνὶ κελαινεφέει, κλόπιον κτέαρ ὄλλυται ἄυτως.
Ἢν δ᾽ ἴσχῃ Κρονίωνα σεληναίη ἀμαδίη
Ἐν γενέθλῃ. παράδος μιν ἐπ᾽ ἠγάθεον φαέθοντα
Ἅου τι λίην φώρεσσι δ᾽ ἐναίσιμα γίνεται ἐσθλὰ
Τείρεα Κυπρογένεια καὶ αἰγλήεις Διὸς ἀστὴρ
Ἠδὲ καὶ ὠκυδρόμοιο φερεπτέρου Ἑρμάωνος.

☽ cum planetis maleficis & beneficis.

ΜΑΞΙΜΟΥ ΠΕΡῚ ΚΑΤΑΡΧΩ͂Ν ΠΕΠΛΗΡΩΤΑΙ ΒΙΒΛΙΟΝ ἙΝ.

In manus ceperit : Sæpe qvidem de fure
Inaudies, plerumqve autem futuri sunt inanes
Sermones, vano rumore qvi aures demulceant.
Si vero lunæ communis simul sit cursus cnm festinantibus
Malignis stellis, rem recipies : sed si cum benignis,
Jove nubes cogente, res furtiva simpliciter periit.
Si vero habeat Saturnium luna simul incedens
Cum nascitur, permitte ipsum divino Jovi,
Neqve enimfuribus admodum utilia sunt aut faventia
Astra Venus, & lucidi Jovis stella
Vel etiam velocis alati Mercurii.

CAPUT XXVI.

De Philosophis SYRIANO, PROCLO ET MARINO.

Syriani ætas & monumenta. Index scriptorum in ejus commentariis ad Metaphysica Aristotelis laudatorum. Procli Lycii ætas & Præceptores. Alii Procli. Marinus Procli discipulus. Alii Marini. Procli Liber de Providentia & Fato & eo quod in nobis, ad Theodorum Mechanicum, nunc pri-

mum Latine editus ex veteri versione Guilelmi de Morbeka. 1. *Excerpta ex libro inedito de decem dubitationibus circa Providentiam.* 2. *Excerpta monobibli inediti* * *de Malorum subsistentia.* 3. *De Procli Hymnis editis ac deperditis. Hymni quatuor Græce & Latine duo cum Hug. Grotii, duo cum Godfridi Olearii τῦ μακαρίτυ versione.* 4. *De Procli scriptis aliis editis: Theologia Platonica,* 5. *Institutione Theologica* 6. *libris duobus de motu.* 7. *Hypotyposi Astronomicar. Positionum.* 8. *Sphæra.* 9. *Paraphrasi tetrabibli Ptolemæi* 10. *Commentariis in primum Euclidis librum* 10. *In Hesiodi Opera & dies.* 11. *Chrestomathia Grammatica.* 12. *Argumentis XVIII. adversus Christianos de mundi æternitate.* 13. *Commentariis in Timæum,* 14. *Alcibiadem* 15. *& Politiam Platonis.* 16. *Index scriptorum in his Commentariis laudatorum.* 17. *Characteres Epistolici* 18. *De effectibus eclipsium Solis & Lunæ.* 19. *Scripta Procli inedita.* 20. *Deperdita.* 21. [illegible]

SYRIANUS Philoxeni F. Patria Alexandrinus, Philosophus eximius & post præceptorem Plutarchum Nestorii F. Atheniensis Scholæ magna gloria fuit, in qva Platonicam præcipue docuit Philosophiam & successore relicto Proclo discipulo, diem obiit circa annum CHristi ut conjicio 450. Laudat hunc sæpe Proclus in suis Commentariis sub διδασκάλυ & καθηγεμόνος sui nomine, & eodem tumulo ossa sua mortui ad Syriani corpus reponi jussit in suburbio Atheniensi ut narrat Marinus in Procli vita cap. 36. Defuncti ma-

LII nes

* Proclus Theol. Platon. III. 18. pag 151. εἴρηται γὰρ περὶ τύτων ἡμῖν ἐν ἑνὶ τῶν μονοβίβλων, ὅπυ καὶ δεδείχαμεν τὴν μὲν ἀλήθειαν τῷ φιλοσόφῳ σύςοιχον. Damascius inedito περὶ ἀρχῶν opere: καὶ τῦτό ἐςιν ὅπερ ὁ φιλόσοφος Πρόκλος ἐν τῷ μονοβίβλῳ ἀπόῤῥητον ἀξίωμα κέκληκεν τὸ κατὰ τὴν ὠδίνυσαν ἐκεῖνο γνῶσιν, ὡς ῥητὸν ἀξίωμα τὸ κατὰ τὴν ἤδη διαρθρωμένην. Hunc de subsistentia mali librum etiam in Bibl. quadam Patavina exstare notat Tho. Galeus ad Jamblichum de Mysteriis Ægypt. pag. 201. Cæterum ex dubitationibus circa Providentiam habet Bessario qvæ affert lib. II. contra calumniatorem Platonis cap. 9. *Quam obrem Proclus Lycius, vir eximia singularisque doctrinæ in hunc modum necessitatem exponit, sive eam Providentiæ, sive Prædestinationi sive Fato tribuerit. DEus, inquit, res divisibiles indivisibiliter intelligit, quæ in tempore sunt, sine tempore: non necessarias necessario, mutabiles immutabiliter, longe omnia melius quam ordo ipsorum & ratio postulat.*

nes Isidorus Philosophus ἐπιτάφιον θυμιαθεῖδα sive thuribulum secum afferens cultu est prosecutus, teste Damascio apud Photium Cod. 242. pag. 564. Scripta Syriani hæc memorat Svidas:

Εἰς Ὅμηρον ὅλον ὑπόμνημα ἐν βιβλίοις ζ. *Commentarium libris VII. distinctum, in totum Homerum.*

Εἰς τὴν πολιτείαν Πλάτωνος, *in Remp. Platonis, libris IV.*

Εἰς τὴν Ὀρφέως Θεολογίαν, *in Orphei Theologiam libris II.*

Περὶ τῶν παρ' Ὁμήρῳ Θεῶν. * *De Diis apud Homerum.*

Συμφωνίαν Ορφέως, Πυθαγόρου καὶ Πλάτωνος. *Consensum Orphei, Pythagoræ & Platonis.*

Περὶ τὰ λόγια *in Oracula* (Chaldaica) *libros X.*

Ex his omnibus nihil tulit ætatem, & fortasse Syrianus illa nunqvam scripsit sed Proclus, in cujus scriptis eadem Svidas diserte memorat, licet ex Marino constat Proclum ansam eorum ex Syriani scholis accepisse. *Timæum Platonicum* commentariis illustratum à Syriano, ex Proclo in eundem Timæum patet, qvi etiam laudat Præceptoris sui συμφωνίας γράμματα, qvibus consensum doctrinæ Platonicæ cum cæteris Philosophis, præcipue antiqvioribus Pythagora, Orpheo & Chaldaicis Oraculis persecutus fuit. Cæterum hodie nihil eorum omnium, sed tantummodo habemus Syriani (hujus ut mihi persvadeo) *commentarium in Hermogenis Rhetoris* περὶ στάσεων, (de qvo

* Apud Svidam legitur εἰς τὰ πρόκλου περὶ τῶν παρ' Ὁμήρῳ Θεῶν. Verum si qvis cogitet Proclum fuisse juniorem Syriano, ejusqve discipulum, & apud eundem Svidam in Πρόκλος videat scripta eadem plane memorari, ὑπόμνημα εἰς ὅλον τὸν Ὅμηρον, εἰς τὴν πολιτείαν Πλάτωνος, εἰς τὴν Ὀρφέως Θεολογίαν, περὶ τῶν παρ' Ὁμήρῳ Θεῶν, συμφωνίαν Ὀρφέως, Πυθαγόρου καὶ Πλάτωνος & περὶ τὰ λόγια, facile veniet illi in mentem cogitare, verba εἰς τὰ Πρόκλου vel esse notam marginalem Lectoris, memoriam Svidæ coarguentis & ad Proclum hæc referenda esse observantis: aut si verba Svidæ sunt, qvod tamen ægre mihi persuadeo, ita intelligenda sunt ut innuant Syrianum simul in hisce Procli scriptis elaborasse, & sub illius Præceptoris sui ductu Proclum hæc elucubrasse, aut ex ejus ore vel scriptis pleraqve eorum repetiisse. Hæc certe malim qvam cum Jonsio ista habere pro commentariis Syriani εἰς τὰ Πρόκλου, ac Syriano alicui juniori tribuere. Licet verum est fuisse Syrianum juniorem Philosophum, æqvalem Hegiæ & Isidori qvi Marino successit, cujus meminit Damascius in Isidori vita apud Photium Cod. 242. pag. 568. Παρῄνει δὲ Συριανὸν καὶ Ἡγίαν ὁ Ἰσίδωρος, χρεὼν εἴη φιλοσοφίαν ὑπορρέουσαν ἀνασώσασθαι. Omitto Syrianum Ducem in Ægypto, à qvo gravia passus A. C. 355. S. Athanasius, qvi in Apologiis pro fuga atqve alibi mentionem ejus facit.

qvo dixi lib. IV. c. 31.) Græce editum cum Hermogene & aliis Rhetoribus Venet. apud Aldum 1509. fol.

Præterea, sed Latine tantum, lucem viderunt Syriani *commentarii in librum III. XIII. & XIV. Metaphysicorum Aristotelis*, in qvibus hoc inprimis dat sibi negotii, ut Platonem suum adversus Aristotelis & Peripateticorum objectiones defendat. Prodierunt ex Hieronymi Bagolini interpretatione Venetiis 1558. 4. Græce nondum viderunt lucem licet exstant MSS. in variis Bibliothecis Italiæ & Galliæ, etiam ex doctissimi Holstenii beneficio in Bibliotheca Johannea hujus Urbis Hamb. & qvidem duobus foliis in extremo, Latinis editis auctiora. De Codicibus Segvierianæ sive Coislinianæ Bibliothecæ vide Clariss. Montfauconi Catalogum p. 221. seq. & 446. Observoq; in altero Codice ibi eadem extare, qvæ Bagolinus vel non habuit, vel in versione sua omisit, atqve in Holsteniani MSti duabus postremis paginis exstant *de Providentia*. Sive ut Græcus habet titulus: Ἐις τὰ περὶ προνοίας τίνα συντελοῦντα. Incipit: τῶν οὐσιῶν κατὰ Ἀριστοτέλην ἡ μέν ἐστιν ἀσώματός τε καὶ ἄνευ σώματος εἶδός τι ἄϋλον καὶ χωρὶς ἐνεργεία τις οὖσα ἁπάσης δυνάμεως κεχωρισμένη ἣν οὐσίαν καὶ νοῦν καλεῖν &c.

Catalogus scriptorum à Syriano in Commentariis ad Metaphys. allegatorum, compositus à me ad paginas edit. Latinæ Venetæ.

Sy-

Syriani diſcipulus genuinus & in ſchola Athanienſi ſucceſſor fuit PROCLUS Lycius, cujus vitam ſcripſit qvi Proclo deinde ſucceſſit *Marinus* Neapolitanus. Eam dimidia parte mancam cum neſcio cujus verſione Latina vulgavit primus Gvil. Xylander, additam Marci Antonini præclaris, qvibus ſe ipſum monet, libellis. Tiguri 1558. 8. apud Andream Geſnerum. Recuſa deinde ibidem utraqve lingua cum eodem M. Antonino eſt A. 1599. 8. & ſex libris Theologicæ Platonicæ præmiſſa ab Æmilio Porto, Hamburg. 1618. fol. Nam Latinam editionem Lugdunenſem apud Jo. Tornæſium 1559. 12. è Bibl. Illuſtriſſimimi Principis, Ottonis Henrici, & qvam non memini me videre memorat autem Catalogus Bodlejanus Lugdunenſem alteram A. 1626. 8. libenter omitto. Integram dare Holſtenius cum voluiſſet, fato prohibitus locum mihi dedit, qvi ex Codice Gudiano deſcriptam ſupplevi, ac cum verſione mea & notis ſeparatim edidi Hamburg. 1700. 4. recuſam deinde ad calcem Bibliothecæ meæ Latinæ, Londin. 1703. 8. Eſt autem ſcriptum lectu jucundum illis qvi res Philoſophorum illius ætatis cognoſcere voluerint, totumqve ita comparatum, ut ex virtutibus Procli, qvarum omnes gradus eum impleviſſe contendit, vere felicem eum fuiſſe colligat. Hinc etiam libello titulum fecit Πρόκλος ſive *περὶ εὐδαιμονίας, de felicitate.* Cum enim ſub notis illis qvatuor Cardinalibus, omne genus virtutum complectatur, Prudentia, Fortitudine, Juſtitia ac Temperantia, id ſcilicet agit Marinus, ut his virtutibus univerſis enituiſſe Proclum doceat gradu primũ infimo qvi ipſi eſt Phyſicus ita ut prudentia bonus habitus ſenſuum, fortitudine robur, per temperantiam pulchritudo, per juſtitiam valetudo integra corpusqve bene ſanum qvo ille uſus eſt ſignificetur. Deinde ſimiliter conſpicuos in ipſo fuiſſe docet virtutum gradus ſeſe excipientes ad ſummum usqve, Ethicarum, Politicarum, purgatoriarum, purgatiqve jam ac defæcati animi, tum contemplatoriarum ac Theurgicarum deniqve. Nihil præterea intermittit eorum qvæ ad ſtudia ejus & amicitias atqve alia narratione digna pertinent, qvibus laudes ejus celebrentur. Verum hæc qvi cognoſcere voluerit, libellum Marini, non eſt enim admodum prolixus, conſulat. Neqve mihi placet hoc loco repetere qvæ vel ad illuſtrandum Marinum, vel ad ætatem Procli conſtituendam alibi dixi,

* Timæus Locrus pag. 564. edit. Galei, pulchritudinem cum juſtitia confert, & cum temperantia ſanitatem.

dixi, tantum observo præter ibi à me notata sic Virtutes qvatuor Cardiles in argumentum laudis sumsisse Agathonem ubi Deum Amorem celebrat apud Platonem in Convivio pag. 325. Dionem Chrysostomum ubi laudare instituit Trajanum Imp. dissertatione III. de Regno pag. 37. seq. Aristidem qvando ab eo laudatur Marcus Antoninus, Tomi I. Oratione X. Jamblichum deniqve cap. 29-32. in vita Pythagoræ ubi in laudes Philosophi illius excurrit.

Obiit Proclus Athenis anno CHristi 485. ætatis 75. à Juliani * Imperio 124. ut emendandus sit vir summus Joannes Keplerus, qvi Cedrenum secutus, Proclum sub Constantino, Maxentio ac Juliano ait vixisse pag. 245. Harmoniæ Mundi. Sed gravius etiam errant ii, qvi Marinum Procli discipulum confundunt cum Marino Tyrio, qvem in Geographia sua castigat Claudius Ptolemæus: aut qvi Plutarchum Syriani & Procli præceptorem eundem cum Plutarcho Chæronensi faciunt, atqve inde Proclum etiam ad vicina Trajano tempora reducunt. Sed qvo facilius sit erroribus hujusmodi occurrere, eosqve evitare, age Proclos varios itemqve Marinos paullo distinctus recenseamus.

Procli varii, nostro antiqviores.

Calpurnius Proclus, in veteri inscriptione Ancyrana; apud doctiss. Montfauconum pag. 161. Palæographiæ Græcæ.

Clau-

* Marinus cap. 36. Vitæ Procli: ἐτελεύτησε δὲ τῷ δ' καὶ κ' καὶ ρ' ἀπὸ τῆς Ἰουλιανοῦ βασιλείας, ἄρχοντος Ἀθήνησι Νικαγόρου τοῦ νεωτέρου, μηνὸς κατὰ μὲν Ἀθηναίους μουνιχιῶνος ιζ', κατὰ δὲ Ῥωμαίους Ἀπριλίου ιζ'. Scholion in MS. adjectum monet non de Juliano Apostata sed de alio nescio qvo Juliano verba Marini accipienda esse, οὐ τὸν παραβάτην Ἰουλιανὸν λέγει, ἀλλ' ἐν Ἀθήναις κληρωτὸν ἄρχοντα. Sed hoc scholion falsum esse non dubito. Nam in Juliano Imp. tempus optime congruit, & nomen βασιλείας, nec mirum Philosopho pagano Marino, natione Syro, sanctissimam fuisse Apostatæ memoriam, ut ab illius Imperio qvandam veluti Epocham repetere voluerit, qvi tantis beneficiis & honoribus affecerat Philosophos, & ipse non mediocriter in Philosophia profecerat. Etiam in more positum Orientalibus, æram ducere ab exortu Principis alicujus qvi de ipsis esset præclare meritus, eamqve producere qvam diutissime liceret, donec alterius majore beneficio prioris recordationem veluti delerent, ut bene observavit Joh. Harduinus in Chronologia Vet. Testamenti. Alioqvi Syris & aliis Asiæ populis solenne est annos ab Alexandri Macedonis regno numerare, ut notat Andreas Masius præfat. ad librum Mosis Barcepha de Paradiso, & illustris Vir Henricus Norisius libro de Epochis SyroMacedonum.

Claudius Aurelius Proclus Heros in antiqvo marmore Oxonienſi pag. 299. edit. Humfredi Prideaux. Hujus fortaſſe filiam Ἰȣλίαν Πρόκλαν Ἡρωΐδα vides memorari in numo veteri apud Clariſſ. Segvinum p. 61. & 74. Niſi ea propius alligit Julium Proclum, à Commodo Imp. una cum ſuis, ut narrat Lampridius, interfectum.

Claudius Proclus Sophiſta Smyrnæus & Prætor tempore M. Aurelii Antonini, cujus fit mentio in numis, ut in illo qvem exhibet Vir illuſtris Ezech. Spanhemius de Veſta & Prytanibus Græcorum Tom. V. theſauri Rom. Græviani p. 701. * Vide Godfr. Olearii τȣ̃ μακαρίτȣ notas ad Philoſtratum p. 602.

Proclus ab A.C. 434. Patriarcha *CPolitanus* A.C. 446. defunctus, de cujus vita & ſcriptis dicam infra capite XXVIII.

Eutychius Proclus, Siccenſis, Afer, *Grammaticus* qvo præceptore uſus eſt M. Antoninus ut narrat in hujus vita Julius Capitolinus cap. 2. Videtur hic Proclus ille eſſe qvi ſui temporis doctiſſimus Grammaticus Trebellio Pollioni dicitur in Æmiliano Tyranno.

Julius Proclus qvem Commodus Imp. juſſit cum ſuis interfici, teſte Ælio Lampridio in ejus vita cap. 7. Hunc ſuſpicor eſſe Proculum ad qvem reſcripſit Marcus & Verus.

Proclus ſive Proculus, inter *Juriſconſultos* memoratus apud Ælium Lampridium ſive qvisqvis locum illum Lampridio intruſit in Alexandro Severo cap. 68. Certe ad Alexandri Severi tempora referri non poteſt, ſi is eſt Proculus à qvo Proculiani, magna auctoritate JCtus Neronis tempore, ut conſtat ex Pomponio lib. I. D. de orig. juris tit. 2. ubi narrat ſucceſſorem hujus Proculi Pegaſum fuiſſe præfectum Urbi temporibus Veſpaſiani Imp.

Proclus Προκλήϊος ſive Proculejus, Themiſonis F. *Laodiceæ* in Syria hierophanta, ſcripſit Svida teſte Θεολογίαν. Εἰς τὴν παρ' Ἡσιόδῳ τῆς Πανδώρας μῦθον. Εἰς τὰ χρυσᾶ ἔπη. Εἰς τὴν Νικομάχȣ εἰσαγωγὴν τῆς Ἀριθμητικῆς. Et alia qvædam Geometrici argumenti.

Larginus Proclus, qvi in Germania prædixir mortem Domitiani Imperatoris. Vide Xiphilinum pag. 225.

Lucianus Proclus Senator Rom. ſub eodem Domitiano, de qvo Xiphilinus pag. 222.

Proclus *Mallotes* (Μαλλώτης) Cilix Philoſophus Stoicus. Scripſit eodem Svida teſte ὑπόμνημα τῶν Διογένȣς σοφισμάτων, & adverſus Epicu-

curum. Hujus ut opinor mentionem facit Proclus Lycius in Timæum Platonis p. 166. *ἄτρεπτα ἄρα μένει τὰ οὐράνια, ὥσπερ δὴ τῶν ἀρχαίων Πρόκλος τε ὁ Μαλλώτης καὶ Φιλονείδης εἰρήκασι, τῶν δὲ νεωτέρων οἱ ἀπὸ Πλωτίνου πάντες Πλατωνικοί.* Incertum qvisnam Proclus à Nerone jussus cum Virginio Rufo venas sibi præcidere.

Proclus *Mallotes* alter, Stoicus & ipse, Svidæ memoratus.

Proclus *Medicus* Methodicus. Infra, in Rhegino.

Proclus *Metapontinus*, cujus inter Pythagoricos Philosophos Svidas capite ultimo vitæ Pythagoræ mentionem facit.

Proclus sive Proculus Montanista *σπουδαστὴς Μοντανοῦ* adversus qvem scripsit Cajus * presbyter Romanus *σπουδαίαν διάλεξιν* teste Photio Cod. XLVIII. Meminit & Eusebius II. 25. & III. 31. Hist. sed & Hieron. de S. E. cap 59. & Theodoritus III. 2. de hæreticis fabulis *κατὰ δὲ Πατρόκλου τῆς αὐτῆς αἱρέσεως* (de Montanistis ibi sermo est) *προστατεύσαντος συνέγραψε Γάϊος.* Ubi pro *Patroclo* legendum esse *Proclum*, multi jam notarunt. Uti vicissim apud Svidam in *παράβυστον* pro *Προκλέους* legendum *Πατροκλέους* ex Harpocratione. Hic auctor Proclianorum sive Montanistarum *κατὰ* Proclum, cujus meminit scriptor appendicis ad Tertull. de præscript. c. 52. *Accesserunt alii hæretici qui dicuntur secundum Phrygas: sed horum non una doctrina est. Sunt enim qui κατὰ Proclum dicuntur, sunt qui secundum Æschinem pronunciantur. Hi habent aliam communem blasphemiam, aliam blasphemiam non communem sed peculiarem & suam. Et communem quidem illam, qua in Apostolis quidem dicunt Spiritum S. fuisse, Paracletum non fuisse: & qua dicunt Paracletum plura in Montano dixisse quam Christum in Evangelium protulisse, nec tantum plura, sed etiam meliora atque majora.* Qvænam blasphæmia illorum non communis fuerit, non addit, de Montanistis secundum Æschinem monere contentus, *eos adjecisse etiam hæc, ut dicerent CHristum ipsum esse Filium & Patrem.* Procliani inter hæreticos qvi cum ad Ecclesiam accedunt rebaptizandi sunt, referuntur à Gennadio de Eccles. dogmatibus cap. 52. Nescio an ab his diversi sint Proclianitæ de qvibus Auctor Prædestinati c. LX. licet illos à Proclino ** nomen ait accepisse. *Dicunt isti DEi Filium sic paruisse in terris, sicut Raphaëlem Angelum aut Gabrielem, non carne assumta sed visa.* Alia sunt qvæ Proclianitis Philastrius

* Confer Stephanum le Moyne ad Varia sacra p. 939. seq.

** Proclini alterius, Platonici mentio apud Porphyrium in Plotini vita.

ſtrius c. 56. tribuit, faciens eos diſcipulos Seleuci & Hermiæ (qvi Tertulliano Hermogenes;) *Alii ſunt diſcipuli horum qui Proclianitæ appellantur & Hermiotitæ. Addunt etiam diverſos errores, docentes quod in Ezechiele Propheta* a) *ſcriptum eſt de quatuor animalibus, quod Leonem regem eſſe Parthorum,* b) *vitulum Ægyptiorum, aquilam Romanorum, hominem vero piiſſimorum tenere ſimilitudinem arbitrantur. Hi Sapientiæ libro utuntur Sirach illius* c) *qui ſcripſit poſt Salomonem, id eſt poſt multa tempora librum unum Sapientiæ. CHriſtum autem in carne veniſſe negantes,* d) *reſurrectionem, & judicium non ſperantes, de virgine natum eum non credentes, qui in locis* e) *Galatiæ commorantur, & ut vulpes latitantes, plurimos deprædantur, ſicut Solomon teſtatus eſt dicens:* f) Prendite nobis vulpes minimas, exterminantes vineam *Domini Salvatoris.*

Proclus Pompejanus, patria *Naucratites*, Athenis eloqventiam profeſſus, Adriani Sophiſtæ diſcipulus præceptor Philoſtrati, qvi plura de eo refert lib. II. Sophiſtarum p. 602. edit. præclaræ deſideratiſſimi Olearii noſtri. Ejusdem Orationem πρεσβευτικὴν ἐπὶ πάντας τοὺς παιδεύοντας Ἀθήνησι memorat in Hippodromi vita pag. 616. ſeq. Hippiam & Gorgiam imitari, ſive Ἱππιάζοντι & Γοργιάζοντι ſimilis eſſe in dicendo fuit viſus. Memoriæ vi qvantumvis nonagenarius miranda polluit, hac in parte vel par Simonidi vel etiam ſuperior. Si qvis ſemel drachmas centum perſolviſſet, ſemper huic eum qvandocunqve vellet auſcultare dicentem, integrum erat.

Proclus Philoſophus Thalmudicis ſcriptoribus memoratus פרוקלוס בן פלוספוס qvi Gamalielem in Urbe Acco in balneo Veneris lavantem reprehendit. Tractatus Avodah Sarah in opere Mishnico Surenhuſiano Tom. IV. pag 375.

Proclus *Pompejanus*, ſupra in Naucratita.

Proclus *præfectus Urbi* ſub Theodoſio Magno, atqve anno ejus decimo capite plexus. Hunc celebrat Epigramma qvod Græce & Latine ſer-

a) Ezech. I. 5. ſeq. Confer B. Jac. Thomaſii Præfationes p. 385. ſeq.

b) Ita legendum puto pro *Paſtorum*, ac per Parthos intelligo Perſas.

c) Libro Sirachidis titulum σοφίας tribui à multis veteribus notavit Cotelerius ad Clementis Romani Epiſt. T. I. Patrum Apoſtol. p. 178. ſeq. Non nimus conſtat etiam Eccleſiaſticos ſcriptores paſſim uſos Siracidis libro, ut hoc hæreſibus Proclianorum addi à Philaſtrio non eſſet neceſſe.

d) Hoc unum de Proclianis repetit Auguſtinus c. 60. *Proclianitæ ſecuti ſunt iſtos* (Seleucianos & Hermianos) *& addiderunt, Chriſtum non in carne veniſſe.*

e) Nazianzenus Orat. XIV. p. 221. καὶ ἡ Φρυγῶν εἰς ἔτι μανία τελούντων τε καὶ τελουμένων, μικροῦ τοῖς παλαιοῖς παραπλήσια. Καὶ ἡ ΓΑΛΑΤΩΝ ἄνοια &c.

f) Cantic. II. 15.

ſervatum CPoli in ſtylobata obeliſci in hippodromo prope Sophiæ templum. Græcum exſtat etiam in Anthologia l.4.c.17. Latine apud Bondelmontium, ſed & Gyllium in deſcriptione CPoleos II. 11. Gruteri Inſcript p. CLXXXV. 6. Georgium Douſam in Itinere CPol. p. 38. Jac. Sponium itineris ſui p. 46. Athan. Kircherum T. 3. Oedipi p. 308. Franciſcum Junium † Catalogo pictorum p. 182. Carolum du Freſne in CPoli Chriſtiana p. 105. & Anſelmum Bandurium lib. VII. Antiqv. CPol. pag. 182. Mihi ſatis jam erit Græci Epigrammatis Latinam verſionem apponere qvam fecit Vir ſummus Hugo Grotius præcipue qvoniam apud Junium inemendata legitur:

Strata jacebat humi quondam quadra forma columnæ,
Theudoſii juſſu Principis, arte Procli
(Quippe nefas aliis) moles ſurrexit in altum
Intra ter decies tanta duosque dies.

Aliam Latinus Latinius edidit in conſideratione ſeptima ad obeliſcos Mich. Mercati:

Pondus humi æternam quadrata mole columnam
Theudoſius princeps munus ut erigere eſt
Auſus, mandavit Proclo, tantamque columnam
Terdecima erectam luxque ſecunda dedit.

Proclus *Proculejus*, vide in Laodicenſi.

Proclus *Quintillianus* Procos. Aſiæ ſub Decio. Chronicon Paſchale p. 270.

Proclus *Rheginus*, Medicus ſecta Methodicus, cujus mentio apud Galenum in introductione.

Proclus *Siccenſis*. Vide ſupra, in Eutychio Proclo.

Proclus *Torpacion*. Tertullianus Libro ad Scapulam cap. IV. *Ipſe etiam Severus pater Antonini, Chriſtianorum memor fuit. Nam & Proculum Chriſtianorum, qui Torpacion cognominabatur, Eubodeæ procuratorem, qui eum per oleum aliquando curaverat, requiſivit, & in palatio ſuo habuit usque ad mortem ejus: quem & Antoninus optime noverat, lacte Chriſtiano educatus.* Putant Viri Clariſſimi hunc Proculum Chriſtianum eum eſſe, cujus meminit Capitolinus in Marco, & *Eutychium* Græce idem eſſe Afris *Tobracon*, ſive *Topracon*, quomodo reſcribi volunt apud Tertullianum: *Eubodiæ* autem *Procuratorem* interpretantur, τῆς εὐοδίας διοικητὴν, quod *Itinerarij* in Orbe

† Junius Proclum illum habet pro Mechanico & artifice. Sed tali epigrammate potius mos celebrare præfectum qvi obeliſci excitandi curam habuit, qvam artificem qvi hoc eſt executus, licet de artifice Grotius etiam accipere maluit.

Orbe Romano *Rationarius* esset ab Imperatore Marco constitutus, ut honestam functionem sine inuidia, & incommodo, periculoque, obtineret. Qvapropter etiam Capitolinus factum affirmat fuisse Proconsulem, videlicet honorarium, itineris curandi caussa. Sed ista ab eruditis viris nullo auctore asseruntur. Non negamus aliqvando *Procuratores* appellari Provinciarum Præsides, sed Itinerarii Rationarium & Procuratorem appellari *Proconsulem* nobis plane novuum, & hactenus non lectum, non auditum fuit. Appellatur igitur iste Proculus *Eubodiæ Procurator*, qvia *Eubodiæ* feminæ satis notæ illo seculo res procurabat, & administrabat: tantum abest, ut sit Proculus ille Marci in Grammaticis præceptor, qvem in tantum gratus Imperator dilexit, ut usqve ad Proconsulatum provexerit oneribus in se receptis. *Eubodiæ* nomen feminæ esse constat ex hac Inscriptione, qvæ Romæ visitur in monte Caballo, & legitur apud Gruterum:

D. M. HERMES EUHODIÆ CONIUGI SUÆ BENE MERENTI.

Et forte *Eubodia* hæc Tertulliani, erat filia *Eubodi*, Imperatoris Severi Liberti, qvi fuit τροφεύς, ut appellat Dio, Antonini filii Severi. Libertum autem *Eubodiæ* Proculum hunc fuisse suspicor, & ab *Eubodia* patrona rebus suis administrandis procurandis admotum: Qvi ut puto, servitutem serviebat, *alipilarii* munus implebat; unde ei cognomen *Dropacion*: ita enim nobis rescribendum videtur apud Tertullianum. Est enim in veteribus Lexicis, *Alipilarius*, δρωπακιστής. Lævabant enim unguento dropace. *Hæc ad illum Tertulliani locum vir doctissimus Samuel Petitus commentario ad Leges Atticas p.301. sq.*

Proclus qvi contra *Valentinianos* scripsit. Tertull. cap. 5. contra Valentinianos: *ut Justinus Philosophus & Martyr, ut Miltiades Ecclesiarum Sophista, ut Irenæus omnium doctrinarum curiosissimus explorator, ut Proclus noster, virginis senectæ & Christianæ eloquentiæ dignitas.* Incertum, idemne Proclus Montanista, auctor Proclianorum, à qvo Tertullianum ipsum ut Montanum sectaretur persuasum nonnulli suspicati sunt.

Qvanqvam idem nomen est Proclus, & Proculus, tamen nolo in Proculis coacervandis prolixior esse, itaqve libenter omitto Proculum Julium, Romuli inter Deos recepti juratum testem, Liv. I. 16. Plutarch. qvæst. Rom. &c. Proculum Tyrannum (Probi tempore)

de qvo Vopiſcus: tum Conſules Proculum Virginium Rutilum A. U. C. 267. Proculum Geganium Macerinum A. 313. C. Plautium Proculum A. 395. P. Plautium Proculum A. 427. Q. Aradium Rufinum Valerium Proculum A. 340. Alii Proculi illuſtres vel apud unum Tacitum celebrantur ſeptem vel octo, atqve in veteribus Inſcriptionibus innumeri.

Notum eſt ex Plutarchi Coriolano p. 218. Proclos à Romanis dictos qvi abſente ſive procul verſante Patre nati eſſent. ἐνίους δὲ συντυχίᾳ γενέσεως μέχρι νῦν καλοῦσι, Πρόκλον μὲν ἐὰν ἀποδημοῦντος πατρὸς γενήσεται, καὶ Πόστουμον ἂν τεθνηκότος. Vet. gloſſ. *Proculus τηλέγονος.* Feſtus: *Proculum inter cognomina eum dicunt qui natus eſt patre peregrinante à patria procul. Proculos ſunt qui credant ideo dictos, quia patribus ſenibus, quaſi procul progreſſis ætate nati ſunt.*

Aliud nomen Procles, Προκλῆς, qvo fuit unus Ariſtotelis gener, (Pythiadis ſecundus maritus) & alter generi filius Patri cognominis, qvi Philoſophiæ apud Theophraſtum dedit operam. Vide Sextum Empiricum contra Grammaticos pag. 51.

Procli, noſtro juniores.

Proclus ὀνειροκρίτης qvi Anaſtaſii Imp. mortem prædixit teſte Theophane p. 140. Cedreno p. 298. & auctore Chronici Paſchalis p. 331. cui Φιλόσοφος Ἀσιανὸς appellatur. Idem Proclus eſt qvem Jo. Zonaras lib. 14. Annal. p. 55. narrat Archimedis exemplo claſſem Vitaliani Thracis, tyrannidem adverſus Anaſtaſium affectantis incendiſſe ope ſpeculorum uſtoriorum ex ære fabricatorum. Κάτοπτρα γὰρ ᾄδεται χαλκεῦσαι πυροφόρα ὁ Πρόκλος καὶ ἐκ τοῦ τείχους ταῦτα ἀπαιωρῆσαι κατέναντι τῶν πολεμίων νεῶν, τούτοις τῶν ἡλιακῶν ἀκτίνων προσβαλουσῶν πῦρ ἐκεῖθεν ἐκκεραυνοῦσθαι καταφλέγον τὸν νηΐτην τῶν ἐναντίων στρατὸν, καὶ τὰς νῆας αὐτάς. Non ſpeculorum ope ſed vivi ſulphuris id peregiſſe Proclum legas in Chronico Joannis Malalæ T. 2. p. 121. Qvemadmodum autem Proclum hunc cum Proclo Lycio Philoſopho, ita Marianum præfectum Chriſtianum cum Marino Procli Philoſophi diſcipulo Ethnico confuderunt jam dicti ſcriptores, anſamqve errandi dedere Lambecio, l. VII. p. 46. ſq. 404. ſeq. ut prolixius expoſui pridem in prolegomenis ad Vitam Procli Lycii à Marino ſcriptam.

Proclus Pauli Byz. filius, JCtus & Qvæſtor Juſtini Imp. de qvo Theophanes cui ἀνὴρ συνετὸς καὶ ἀγχίνους dicitur, tum Procopius lib. 1. de bello Perſico c. 11. & ex eo Svidas in Πρόκλος, è recentioribus V. C.

An-

Anselmus Bandurius ad Antiqvitates CPol p.839. 840.& Nic. Alemannus ad Procopii Anecdota pag. 102. edit. Regiæ. In hujus Procli statuam Epigramma in Anthologia lib. IV. p.433.

Πρόκλος ἐγὼ Παύλου, Βυζάντιος, ὃν περὶ δῶμα
Τηλεθάοντα δίκης βασιλήιος ἥρπασεν αὐλὴ
Ὄφρ' εἴην στόμα πιστὸν ἐρισθενέος βασιλῆος.
Ἀγγέλλει δ' ὅγε χαλκὸς ὅσον γέρας ἐστὶν ἀέθλων,
Καὶ τὰ μὲν ἴκελα πάντα καὶ υἱέι καὶ γενετῆρι,
Ἐν δ' ὑπάτων ῥάβδοισι παῖς νίκησε τοκῆα.

Paulus Procli Pater Consul fuit A. C. 512. Ejus nomen in fastis non occurrit, & tamen ait Poëta patrem à filio fascium Consularium numero superatum. Nimirum sæpius hic Consulatum gessit honorarium sive codicillarem, licet Consul ordinarius nunqvam fuerit. Vide Clariss. Viri Petri Relandi fastos ad A. U. C. 1264. Ita Vettium Proclum, qvi cum Julio Lupo Consul memoratur apud Gruterum p. MLXXI, 4. frustra qværes in fastis.

PROCLI Lycii Præceptores præter *Plutarchum* Atheniensem & *Syrianum* (de qvo supra) *Orion* Grammaticus, ex Philosophis Peripateticis *Olympiodorus*, ex Mathematicis *Hero*. In eloqventia *Lachares*.

Condiscipuli, Nicolaus Lycius, Archiadas, Domninus Syrus, & Hermias. Auditores Heliodorus & Ammonius Hermiæ filii, Hierius Plutarchi, Asclepiodotus, Zenodotus, Severianus, Pamprepius, Ulpianus Gazæus, Hegias. Præcipue vero MARINUS, qvi Proclo in cathedra Atheniensi successit, patriam communem habens cum S. Justino Martyre * Flaviam Neapolin Samariæ sive Palæstinæ prope montem Garizim. Marino deinde successit Isidorus qvi & ipse Proclum audiverat, & postea recusante Hegia locum Marini obtinuit. Marinum qvoq; audivit Agapius teste Svida, Ammonium Simplicius, Asclepius Trallianus & Joannes Philoponus. Isidoro deinde successit Damascius Damascenus qvi vitam Isidori Magistri sui scripsit, ex qva insignia excerpta leguntur apud Photium Cod. 242. Illam vitam duplo auctiorem editurum se promisit Valesius p.86. ad Socratem. De vita Procli à Marino scripta jam dictum: de προθεωρίᾳ Marini qvæ itidem extat ad data Geometrica Euclidis, vide qvæ notavi lib. 3. c. 14. §. 11. In illa laudat Marinus Pappi ad eadem data commentarium, Euclidis XIII. lib. elementor. Phænomena, Musica & Optica, Archimedem de helice, Apollonium Pergæum ἐν τῇ περὶ νεύσεων καὶ ἐν τῇ καθόλου πραγ-

μα-

* Vide Ez. Spanhemium diss. IX. de usu & præstantia numism. edit. in 4. Henricum Noris diss. V. de Epochis Syro Macedonum, & Jo. Harduinum in numis antiqvis populorum & Urbium illustratis.

ματεία, Diodorum, Serenum, & Claudium Ptolemæum. De Marini ſcriptis deperditis non repetam qvæ ex Svida & Damaſcio apud Phot. pridem notavi in prolegomenis ad Procli vitam qvam verſibus etiam ſcripſiſſe Marinum Svidas teſtatur, ſimiliter ut Photius Cod. 168. auctor eſt Baſilium Seleucienſem S. Theclæ vitam, verſibus & proſa compoſuiſſe. Sed verſibus ſcripta Procli vita, ſimiliter ut illa Theclæ pridem intercidit, proſaria utraqve tulit ætatem.

Marini alii.

Marini nomen Dominum Syris ſignificat, ut conſtat vel ex Philonis Judæi libro in Flaccum, & freqvens admodum fuiſſe in Oriente reperitur.

Marinus Apſilienſis, cujus meminit Theophanes in Leone Iſauro: præfectus Prætorio qvem apud Leonem plurimum potuiſſe teſtatur, ſed tanqvam injuſtum perſtringit Cyrillus Scythopolitanus in vita S. Sabæ. Coteler. III. monument p. 304.

Marinus ab Aqvis Tabilitanis in Numidia, traditor, cujus mentionem facit Optatus de ſchiſmate Donatiſtar.

Marinus Arelatenſis, eidem Optato memoratus, qvi Concilio Arelatenſi A C 314. præfuit.

Marinus Arianus ex Thracia accerſitus & A. C. 386 Demophili mortui in locum Epiſcopus ab Arianis CPoli conſtitutus. Socr. V. 23 & Svid. in Ἀρειανοί.

Marinus Ariminenſis Diaconus ſub qvarti ſæculi finem. Vide Tillemont. T. VI. memor p. 785.

Marinus Bardeſaniſta contra qvem diſputat Origenes ſive qvisqvis auctor in dialogis contra Marcionitas.

Marinus Beryti Epiſcopus. Evagr. III 23. Hiſt.

Marinus Dux Thraciarum copiarum apud Nicephorum CPol. in breviario f. 17.

Marinus in Gallia Epiſcopus, cujus mentio in Conſtantini M. Epiſt. apud Euſebium X. 5. p. 591.

Marinus ad qvem Euſebius ſcripſit. Vide T. VI. hujus Bibl. p 99.

Julius Marinus Tacito memoratus VI. Annal. 10.

Marinus Medicus cujus libros XX. ἀνατομικῶν Galenus ait ſe IV. librorum compendio complexum, *de libris propr.* Jonſio judice is fuit Poſthumius Marinus cujus Plinius X. 6. Epiſt. meminit. Sed Dan. Clericus Galeno memoratum putat Poſtumii Marini patrem. Vide Dan Clerici part. 3 Hiſtoriæ Medicinæ lib 2. c. 1. p. 70. & c 3. p. 102.

Marinus Neapolitan. qvem memorat Pſeudo Ignatius Epiſtola ad Mariam Caſtabalitidem.

Marinus Neapolit. Magiſter Militum ſub Alexio Comneno. Cangius p 392. ad Alexiadem.

Poſtumius Marinus. Vide ſupra in Medico.

Marinus ſive ut à Juſtiniano & Zonara vocatur Marianus Syrus, Præfectus Prætorio ſub Anaſtaſio Imp. qvem cum Marino Procli Philoſophi diſcipulo videtur confundere Jo Malala. Vide Valeſium ad Evagrii III 42. Svidam in Ἀναστάσιος.

Marinus Senator & Martyr, cujus memoriam recolunt Menologia Græcorum 16. Dec. De hoc & altero Martyre qvem celebrant 18. Octobr. vide Acta Sanctor. T. 2. Mart. p. 755.

Nunc ad PROCLUM Lycium ut revertar, ſcripta ejus commemoraturus, anteqvam hoc faciam cum Lectore communicabo nonnulla ipſius hactenus inedita ex Codice MS. qvem Bibliothecæ Joh. hujus Urbis, patriæ ſuæ, legavit vir ſumus Lucas Holſtenius. Verſio inculta fateor & tantum non barbara, ſed ex qva Græcæ linguæ & Philoſophiæ Platonicæ peritis pulchras ſententias auctoris perſpicere nec difficile, ut confido, erit nec injucundum. PRO-

PROCLI LYCII

De Providentia & Fato, & eo qvod in nobis, ad THEODORUM Mechanicum.

Guilelmo de Morbeka, Archi Ep. Corinthi interprete.

I.

Conceptus qvidem tuæ animæ, o amice Theodore, maturos esse puto & congruos viro amanti Entia speculari: Et acceptavi, qvod & ad nos putasti oportere de iis scribere, & multis apud vos entibus potentibus conqvirere & condubitare tibi circa talia problemata. Oportet autem & nos, ut videtur, apparentia de iis qvæ misisti insinuare qvæcunqve rebusqve æstimamus consonare, & gloriosissimis antecedentium Philosophorum, & non vane audire qvæstiones tuas, Viri utiqve optimi in Mechanicis & nobis olim noti, sicut æstimo & ipse scripsisti. Qværis autem millesies dicta qvidem & neqve reqviem habitura unqvam secundum meam opinionem, eo qvod anima provocetur ad id qvod circa ipsam consistit negotium, cum dederit jam multas directiones, & ab illis Plotinicis & Jamblichicis elaborata & ante hos à Divino Platone scripta, &, si non grave dicere, & ante hunc à Theologis præconisata, maniaco ore dicentibus, qvalia solus demonstrationibus Plato explicuit. Et qvid oportet Platonem & divina sapientes tibi producere? Sed & ipsis Diis qvæ sui ipsorum sapienter scientibus, & qvæ & qvalia post seipsos egenuerunt differenter elucidata, & non cum ænigmatibus sicut Theologis. Oportet igitur & nos conseqventer illis scribentes, ut dixi insinuare tibi de iis qvæ interrogas.

II. Patienti dignum indulgentia, si adspiciens ad rerum humanarum omnimodas tragicas & comicas aliasve connexiones, unum residere conditorem & factorem talium colligationum in universo solum æstimasti, & hunc fatum vocasti, magis autem εἱρμὸν id est connexionem funium ipsum & conseqventem generationem

conductam fatum ponens ab aliqva utiqve neceſſitate inevitabili talem dramaturgiam, id eſt operationem dirigi ſolus putaſti, & hanc providentiam hymnizaſti, & ſolummodo ἀυτεξέσιον, id eſt liberi arbitrii exiſtere & Dominam omnium. Humanæ autem animæ vulgatum ἀυτεξέσιον, nomen ſolum eſſe, & ut vere nihil ordinata ipſa in Mundo & ſerviente aliorum actionibus, & exiſtente parte mundialis operis, magis autem ut tuis verbis aſſeqvens dicam, mechanica facientem qvidem eſſe irrefragabilem cauſam omnia moventem qvæcunqve mundus iſte comprehendens in ſe ipſo habet: Mechanemate autem uno qvaſi ente univerſo, tympanis qvidam implicatas proportionaliter totas eſſe ſphæras; iis autem qvæ ab iis moventur partialia animalia & animas, & omnia ab uno dependere movente, & forte tu imet artem honorans & hæc æſtimaſti, ut & univerſi factor Mechanicus qvidam ſit, & tu imitator optimi cauſarum. Sed hos qvidem cum ſtudio ludum comminiſcentes ſcripſimus.

III. Ad ipſum jam agonem verſi dicamus, qvod trium horum maxime eſt tibi conſiderandum differentiam, ſi debeas ad januam venire qvæſitorum. Qvorum primum qvidem eſt, Providentiam & Fatum non hac differre qva ſcripſiſti, hoc qvidem connexam conſeqventiam, hanc autem neceſſitatem hujus cauſam; ſed ambo qvidem cauſas Mundi & eorum qvæ in Mundo fiunt, eſſe, præexiſtere autem Providentiam Fato, & omnia qvidem qvæcunqve fiunt ſecundum Fatum, multo prius à Providentia fieri, contrarium autem non jam verum eſſe, ſumma enim totorum à Providentia recta, eſſe diviniora Fato. Secundum autem, aliam qvidem eſſe animam ſeparabilem à corpore, & devenientem in hunc mortalem locum deſuper aliunde à Diis: aliam autem eſſe qvæ in corporibus, conſiſtentem & inſeparabilem à ſubjectis, & hanc qvidem dependere à Fato, illam autem à Providentia ſecundum ſui ipſius ſubſtantiam. Tertium autem, ſcientiam & Veritatem aliam qvidem inexiſtere animabus in generatione verſis, qvamvis ſint immaculata ſecundum vitam: aliam autem refugientibus ex hoc loco, & factis ibi & locatis, unde prius caſus & qvi in hunc mortalem locum deſcenſus. Horum igitur trium, ſicut diximus, ſi ſufficienter invenies ſolutiones, omnium tibi manifeſta erit ſolutio de qvibus qvæſiviſti. Providentia qvidem enim dicto modo differente à Fato, palam erit qvaliter diffugiunt multa Fatum, Providentiam autem nihil: & qvaliter deſuper

ſuper Providentia Fatum gubernat, qvod ipſa produxit, ſeparavit ejus epiſtaſiam id eſt ſuperſtationem usqve ad ab altero mobilia, aut ad ſortita in ab altero mobilibus primam ſubſiſtentiam: anima autem rurſum oſtenſa alia eſſe ea qvæ à corporibus ſeparabili, & alia ea qvæ in corporibus plantata; manifeſtum fiet tibi, qvæ qvidem, qvæ *αὐτεξούσιον* id eſt libertatem arbitrii habet & *τὸ* qvod in nobis; qvæ autem qvæ neceſſitati ſervit & ſub Fato ducitur, & ubi horum complicatio, propter qvam hæc qvidem hebetat *τὸ αὐτεξούσιον* propter deteriorem vitam; hæc autem participat aliqvo idolo electionis propter meliorem vicinitatem ipſi animam. Scientia autem tibi duplici apparente, evidens erit qvaliter & Plato & Socrates, addatur autem iis & magnus Parmenides, & hic animam entem ajunt cognoſcere veritatem, purgatam à materiali tenebra & à paſſionibus qvascunqve ipſi corpus & qvæ ad hæc commixtio intulit, & majori modo & ſincerius exterente ſcientia ſortiri factam extra corpora & extra generationem & materiam amaram.

IV. Jis itaqve tribus problematibus neceſſariis entibus, & ab antiqvis bene diſcuſſis, hoc qvidem Jamblichus in iis qvæ de Providentia & Fato mille acceſſibus elaboravit, hoc autem omnes Platonis amatores duplicem divulgantes animam, hoc autem in multis locis Plotinus, in multis autem & Porphyrius ſpeculationem & ſpeculativam virtutem diſtinguentes: omnia autem Plato, aſſeqvi potentibus. Neceſſarium utiqve à primo nos facientes principium, invenire differentiam Providentiæ & Fati. De omni autem ait Plato: *o amice, unum principium ſcire de quo eſt ſpeculatio, aut de omni peccare, neceſſe.* Oportet autem &, ut dæmonius Ariſtoteles docet, poſt ſi eſt, qværere conſeqventer qvid eſt. Siqvidem igitur qværis, ſive eſt Providentia ſive etiam non, & de Fato eodem modo; oportebat primum, qvia eſt utrumqve, tibi oſtendi, &, ſi de iis jam dubitares, nollem tibi ſpondere rationem qvod hæc eſſent. Qvoniam autem & eſſe ambo & ipſe confiteris, & propter potentatum horum cogis omnia, palam æſtimo reliqvum qvod de, qvid eſt utrumqve, tibi dicendum: Ex hoc enim & qva differunt erit planum. Hoc autem cognito, ſolventur tibi multa dubiorum, ut diximus. Rurſum autem qvoniam ad inventiones ejus qvod qvid eſt conferre qvidem ajunt, & diviſivam methodum, qvoniam propter hoc Deorum dationem in homines in Philebo Socrates laudavit, conferre autem ad principii ra-

rationem & communes nostros vocatos conceptus à qvibus possibile multa venari demonstrabilium, ut Aristoteles scripsit: oportet utiqve & nos iis utentes explicare Providentiamqve & Fatum, qvid dicimus qvantum ad hoc qvidem, communibus conceptibus circa hæc utentes; qvantum ad alia autem, divisionibus entium articulatim, à qvibus ut mihi videtur solummodo inveniemus qvæ qvidem Fati, qvæ autem Providentiæ ratio. Si autem hæc nota, lumen clarum accendent qvæsitis, & forte satisfacient capientibus nos in præsenti de ipsis dubitationibus.

V. Dicantur igitur de iis communes conceptus apud omnes indubitanter entes, Providentiam qvidem causam esse bonorum iis qvibus providetur, Fatum autem causam qvidem esse & ipsum, sed connexionis cujusdam & seqventiæ iis qvæ generantur. Qvod enim hos habemus irrefragabiles de iis conceptus omnes, manifestamus: & hominum procuratores boni aliis, & qvodcunqve statuentes providisse bene passis dicentes; & rursus eum qvi per multas complexas invicem causas & nobis ignotas evolutum, non aliter qvam Fatum nominantes. Et vita nostra plena est nominibus iis, qvoniam & nomina attestantur iis conceptibus. Nam πρόνοια id est Providentia qvidem eam qvæ ante intellectum qvalificat omnino operationem, qvam soli bono attribuere necessarium, hoc enim solum intellectu divinius, qvia & intellectus qvi valde laudatus desiderat bonum & cum omnibus & ante omnia. Fatum autem connectentem omnia nata talem connexionem habere insinuat. Manifestant autem eam nobis qvi circa divina sapientes & κλωστῆρας, id est alligatores qvosdam dispartitos nominantes, & momenta partium, per qvæ, ut mihi videtur, connexionem volunt & ipsi significare fatatorum: qvoniam ipsius fatum secundum unam causam connexorum exaltatam infert. Et etiam qvod non id qvod providetur, datio, neqve id qvod connectitur fatum, neqve qvæ in hoc procedens connexio, sed connectens: sumes utiqve ab eo, qvod omnes nos factivam qvandam virtutem phantasiamus, providentiamqve & fatum. Ubiqve autem factivæ causæ ab effectibus distinctæ sunt, & sunt tria hæc differentia ab invicem, faciens, qvod fit, actio. Sicut utiqve in iis providens, qvod providetur, eam qvæ à providente in provisum factionem: & rursum connectens, qvod connectitur, eam qvæ à connectente in connexum factionem. Et palam qvod secundum utramqve

qve trinitatum, faciens non est tale qvale factum, sed si hoc varium, oportet faciens simplex existere, si participans bono faciens, factum inparticipabile esse. Etenim ubiqve faciens diviniorem facto sortitum est partem. Providentiam ergo causam bonorum dicentes, ipsam dicemus fontem esse bonorum, non adhuc indigere bonificantibus aliis. Et Fatum causam connexionis ponentes, non adhuc & ipsum ab aliis connecti dicemus. Talibus itaqve entibus communibus conceptibus, qvos de iis præaccepimus, deinceps utiqve erit speculari qvibus utrumqve præstat. Prius, Fatum qvibus.

VI. Ex conceptibus qvidem igitur iis habemus qvod connexorum est causa: qvæ autem connectantur, qvæ qvidem sint, consideremus. Entium igitur hæc qvidem in æternitate substantiam habent; hæc autem in tempore. Dico autem in æternitate qvidem, qvorum operatio cum substantia æternalis: in tempore autem, qvorum substantia non est, sed semper fit, qvamvis in infinitum tempus sit. Hæc autem media horum, aliqvaliter sunt habentia substantiam qvidem stantem & meliorem generatione, operationem autem tempore mensuratam. Oportet enim omnem processum à primis in ultima fieri per media. Entibus igitur æternis secundum ambo necesse est & mediam esse latitudinem, & aut substantiam habere æternalem, operationem autem tempore indigentem, aut è contrario: sed hoc impossibile, ut non operationes ante substantias ponentes fateamur. Relinqvitur ergo mediationem facere, substantiam qvidem æternam, operationem autem temporalem. Hos itaqve tres entium ordines tibi ostensos dicimus, intellectualem, animalem, corporalem. Dico autem intellectualem qvidem omni æternitate & entem & intelligentem: Corporalem autem semper fientem aut infinito tempore, aut parte temporis. Animalium autem æternalem qvidem secundum substantiam, operationibus autem utentem temporalibus. Ubi itaqve tibi ponendum qvæ connectuntur? Considera à Diis intellectum ejus, qvod est, εἴρεσθαι id est connecti sumens non aliqvid aliud dicentem qvam qvæ secundum tempus, alias aliud fiunt, copulari invicem non seqvestrari; etsi in eodem sint tempore, distantia secundum locum, habere qvandam coordinationem ad invicem: qvare aut locis aut temporibus ipsa partita per εἱρμὸν id est connexionem conduci aliqvaliter in unum, & in unam compassionem: & totaliter qvæ connectuntur non posse à se ipsis hoc pati, sed

altero indigere exhibituro ipsis εἱρμὸν, id est connexionem. Si igitur qvæ sub fato ordinata hæc sunt qvæcunqve connectuntur ad invicem propter communem de fato conceptum nostrum: qvæ autem connectuntur, & partibilia sunt, aut locis aut temporibus distantia, & ab alio nata sunt connecti propter de connexione apud omnes obtentam æstimationem: hæc autem ab altero mobilia sunt & corporalia. Qvæ enim extra corpora, hæc qvidem & loco meliora & tempore, hæc autem etsi secundum tempus operentur, à loco pura esse videntur.

VII. Palam utiqve qvod qvæ à Fato reguntur & connectuntur, ab altero mobilia sunt & corporalia omnino. Si autem hoc demonstratum est, manifestum qvod causam connexionis Fatum ponentes, ipsum præsidem ab altero mobilium & corporalium exponemus. Hoc autem sumentes, nos ipsos interrogabimus qvæ corporum causa dicitur, quæ & est proxime, & à quo etiam qvæ ab altero mobilia moventur & aspirantur & continentur, & quæcunque utique possint: & ad aspicientes ad nostra primo si velis corpora hæc consideremus, qvid movens ipsa & nutriens & retexens semper & perstringens? Hoc autem non & qvod plantativum (τὸ ἔμφυτον) est, qvod & aliis animalibus exhibet similem oportunitatem, & usqve ad ea qvæ in terra sunt eradicata duplicem habens operationem; hanc qvidem renovantem extinctum corporum, ut non penitus cedant discerpta; hanc autem contentivam in eo qvod secundum Naturam singulorum: non enim idem ei qvod est apponere deficiens, & conservans contentorum virtutem. Si igitur non solum in nobis & aliis animalibus & plantis, sed & in hoc omni multo ante corpora est una Mundi Natura contentiva ens corporum consistentiæ & motiva, sicut & in nobis: aut qvaliter omnia corpora Naturæ ἔκγονα, id est, progenita dicimus, necesse utiqve Naturam caussam esse connexorum, & in hac qværere vocatum Fatum. Et propter hoc forte & dæmonius Aristoteles eas qvæ præter consvetum tempus augmentationes aut generationes, *penes* * (*Fatum*) παρὰ τὴν εἱμαρμένην consvevit vocare. Et Divinus Plato ait, *Mundum totum secundum seipsum consideratum sine intelligentialibus Diis, tanquam corporeum revolvere Fatum, & complantatam concupiscentiam.* Et cum iis Dii responsa ** dantes, *non Naturæ inspicias,* ajunt, *fatatum nomen hujus*, attestantes nostris demonstrationibus.

Isto

* Imo *præter*. ** Oracula Chald. infra, cap. 14.

Isto igitur inventum est qvid Fatum, & qvomodo hujus Mundi natura substantia qvædam ens incorporea: siqvidem corporum præses & vitatum substantia, siqvidem intrinsecus movet corpora & non de foris, movens omnia secundum tempus, & connectens omnium motus & temporibus & locis distantium: secundum qvam & mortalia coaptantur æternis, & illa concirculantur, & hæc invicem compatiuntur. Etenim qvæ in nobis Natura, partes omnes corporis nostri colligat & connectit, eaqve in invicem factiones ipsorum: & est Fatum qvoddam & hæc nostri corporis, & ut in isto hæc qvidem existunt principaliores partes, hæc autem minus principales, & asseqvuntur hæc illis. Sic utiqve & in toto, & asseqventer minus principalium generationes principaliorum motibus, puta cœlestium periodis, qvæ sub luna generationes: & imago qvi hujus circulus, ejus qvi illius, & in æternis. Et divulgata hæc entia omnibus antiqvis, prolongare nolo.

VIII. Providentiam itaqve non est tibi difficile videre, qvam dicimus. Si enim fontem bonorum, primum qvidem Divinam ipsam causam determinans recte dices. Unde enim aliunde omnibus bona qvam divinitus? Ita ut bonorum qvidem, ait Plato, nullum alium causandum qvam DEum. Deinde omnibus superstantem intelligentialibusqve & sensibilibus, superiorem esse Fato. Et qvæ qvidem sub Fato entia, & sub Providentia perseverare, τὸ connecti qvidem à Fato habentia, bonificari autem à Providentia, ut & connexio finem habeat bonum, & Providentia Fati in se ipsa. Qvæ autem rursum sub Providentia, non adhuc omnia indigere & Fato, sed intelligentialia ab hoc exemta esse. Ubi autem in corporeis penitus, siqvidem & τὸ connecti & tempus inducit & corporalem motum. Ad hæc etiam & Plato, ut æstimo, respiciens dixit, mixtam qvidem hujusmodi consistentiam ex intellectu & necessitate, intellectu participante necessitati corporum: motivam causam, necessitatem vocans, qvam & in aliis Fatum appellavit, corporibus dans ab hoc cogi iis qvæ ab ipso moventur. Et hoc recte. Omne enim corpus cogitur & facere qvodcunqve facit, & pati qvodcunqve patitur, calefacere aut calefieri, & infrigidare aut infrigidari: electio autem in iis non est, propterea qvod & corporum proprium dices esse τὸ necessarium, & sine electione: Si non qvid melius adhuc corporibus. Etenim qvod circulo movetur circulariter, nobile ens, ex necessitate sic movetur,

vetur, ſicut ignis ad circumferentiam, terra autem ad medium. Neceſſitatem qvidem igitur corporum generationibus præfecit ille, propter hoc & corruptionibus: intellectum autem extulit, ab hoc principari neceſſitati determinans. Si igitur Providentia & ſupra intellectum eſt, palam, qvod intellectui qvidem principatur, & iis qvæ ſub neceſſitate hac: ſolis autem iis qvæ ſub ipſa, neceſſitas. Et propter hoc omne qvidem intellectualiter ens, ſub Providentia perſeverat ſolum, omne autem qvod corporaliter, ſub neceſſitate.

IX. Duo itaqve genera tibi intelligantur, hæc qvidem intellectualia, hæc autem ſenſibilia: & regna duo duorum, Providentiæ qvidem ſurſum intellectualiumqve & ſenſibilium, fatis autem deorſum, ſenſibilium. Et Providentia differt à Fato, qva differt DEus à Divino qvidem, ſed participatione Divino, & non prime. Qvoniam & in aliis, ut vides, aliud qvod prime, & aliud qvod ſecundum participationem velut lumen Sol, & qvod in aëre lumen, ſed hic qvidem prime, hoc autem propter illum lumen. Et vita prime qvidem in anima, ſecundarie autem in corpore propter illam. Sic igitur Providentia qvidem DEus per ſe: Fatum autem Divina aliqva res & non DEus: dependet enim à Providentia, & velut imago eſt illius. Si enim ut Providentia ad intellectualia entium, ſic Fatum ad ſenſibilia. Regnant enim, hæc qvidem ſuper intellectualia, hoc autem ſuper ſenſibilia. Et permutatim, ajunt Geometræ, & ut Providentia ad Fatum, ſic intellectualia ad ſenſibilia. Intellectualia autem prime ſunt entia, & ab iis altera: & Providentia ergo primè eſt qvod eſt, & ad hanc dependet & Fati ordo. Sed de iis qvidem ſatis.

X. Ad ſecundam autem diſcuſſionem, ſi velis, accedamus. Separabilis à corporibus anima & inſeparabilis. Sume autem & hanc ab Ariſtotelis Philoſophia. Dicit autem ille, omnem animam habentem operationem corpore nihil indigentem, & ſubſtantiam alteram ſortitam eſſe talem extra corpus & ſeparabilem. Et hæc neceſſarie. Si enim operatione ſine corpore ente, ſubſtantiam ferentes in corpus ordinemus, melior operatio erit qvam ſubſtantia nihil ipſa indigens deteriori, ut habeat ſecundum naturam radicata in illo. Sed hoc impoſſibile. Neceſſe ergo, ſeparabiliter à corpore ſeparantem & eſſe à corpore ipſam ſeparabilem. Conſidera ergo o amator, qvam earum qvæ in nobis animam confitebimur corpore nihil indigere ad ſui ipſius ſecundum naturam operationes. Ergone ſenſum?

Sed

Sed corporibus pro organis utitur omnis virtus ſenſitiva, & cum iis operatur circa propria ſenſibilia oculis, auribus, aliis omnibus, ſimul mota & compatiens. Qvid autem iram & concupiſcentiam? Sed vides qvod & hæc ſæpe cooperantur tum corporeis partibus corde & hepate, & neqve hæc pura ſunt à corporibus. Etenim qvomodo poſſent qvæ cum ſenſu operantur, non etiam corpore indigere, ſenſu per corpus ſemper moto? Appetitivas autem virtutes qvod cum ſenſu operentur, omnes, ut æſtimo, cognoſcimus. Qvid enim utiqve iraſcetur inſenſibilis, qvid etiam concupiſcet? recte & Plotino dicente, qvod paſſiones omnes aut ſenſus ſunt, aut non ſine ſenſu. Qvare ſi & iraſcens cum ſenſu, contriſtantis ſenſum habens, & concupiſcens ſenſum delectantis; qvod autem cum ſenſu operatur, cum corpore operatur, etenim ſenſus cum corpore: neceſſe ergo & iraſcens omne & concupiſcens cum corpore operari. Eæ qvidem itaqve ſpecies vitæ irrationales omnes entes, eam qvæ ſecundum naturam operationem habent cum corpore.

XI. Ad ipſam autem jam rationalem aſpiciens naturam, vide illius vitam tertiam & primam etiam inſidentem inferioribus vitis, & corrigentem aut deficiens ipſarum ſecundum cognitionem, ſicut qvando ſenſum deceptum circa ſua cognoſcibilia deſuper ipſa arguit. Dico autem puta Solem pedalem dicentem, aut aliud cum conſveta deceptione pronunciantem ex talibus, aut immenſuratum ens motu erudientem, qvando percutit furorem. Hoc itaqve illud Homeri: * *tolera corde*, clamans & ſicut canem latrantem ab impetu reprimens, aut rurſum qvando concupiſcentiam laſcivientem anima delectationes has qvæ ex corporibus pullulant, conatur detinere, petulantiam illorum meliorata temperamentis. In talibus enim omnibus operationibus manifeſtat utiqve omnes irrationales motus reprehendens cognitivos & appetitivos, & abſolvens ſeipſam ab iis tanqvam alienis entibus. Oportet autem uniuſcujusqve naturam venari non ab iis qvæ perverſe ipſa utuntur, ſed ab iis qvæ ſecundum naturam operantur. Si gitur qvando in nobis ratio ut ratio movetur, umbroſam impreſſionem delectationum concupiſcentiæ coërcet, punit furoris præcipitem motum, reprehendit ſenſum tanqvam de-

Ooo ceptio-

* τλῆθι φίλη κραδίη.

ceptione plenum, dicens qvod neqve audimus circum nihil, neqve videmus: & hæc loqvitur respiciens ad intrinsecas rationes, qvarum nullam per corpus novit aut per corporeas cognitiones: manifestum qvod secundum hanc operationem elongat seipsam evidenter à sensibus, contra qvorum sententias & à delectationibus illis & tristitiis seqvestratur.

XII. Post hanc autem video alterum & meliorem ea qvæ in nobis rationali anima motum, qviescentibus jam inferioribus, & nullum tumultum, veluti in multis consvevit, exhibentibus, secundum qvam conversa est ad seipsam, & videt sui ipsius substantiam & virtutes qvæ in ipsa, & harmonicas rationes ex qvibus consistit, & multas vitas qvarum est complementum, & reinvenit seipsam entem mundum rationalem, imaginem qvidem eorum qvæ ante ipsam, à qvibus egressa est: exemplar autem eorum qvæ post ipsam, qvibus superstat. Ad hanc enim operationem animæ & Arithmeticam, o amice, & Geometriam vestræ artis matrem, multam habere partem ajunt qvæ à sensibus qvidem ipsam elongant, purgant autem intellectum à circumfusis speciebus vitæ irrationabilibus, traducunt autem ad incorpoream specierum comprehensionem, velut sacrorum sanctissimorum anterius circumlustrationes futuris Mysticis prætendentes. Etenim considera qvaliter ex intellectualibus operationibus scientiæ prælocatæ purgativam qvam diximus sortitæ sunt virtutem. Si enim assumebant qvidem animam idolis repletam, & nihil subtile cognoscentem & sine materiali garrulitate, elucidant autem rationes necessitatem demonstrationum irrefragabilem habentes, & species omni certitudine & immaterialitate plenas, & nullatenus eam qvæ in sensibilibus grossitiem advocantes: qvomodo non purgativæ qvidem sunt intellectualis nostræ vitæ à replentibus nos ἀνοία, id est inintellectualitate, inapplicabiles autem ad Divinam entium circumscriptionem.

XIII. Post has ambas operationes rationalis, ut dictum est, hujus animæ, ad ipsam jam summam recurrens ipsius intelligentiam, per qvam videt qvidem sorores ipsius in Mundo animas, Cœlumqve & totam generationem secundum Patris voluntatem sortitas, qvarum & ipsa pars qvædam ens, illarum speculationem desiderat. Videt autem supra omnes animas, intellectuales substantias & ordines. Supra omnem enim animam residet intellectus DEiformis, qvi & animæ

dat

dat intellectualem habitum. Videt autem rursus & ante hæc eas, qvæ supra intellectum Deorum ipsorum, μονάδας, à qvibus intellectuales multitudines suscipiunt uniones. Oportet enim supra unita locari unificas causas, sicut supra vivificatas, vivificantes; & supra intellectuales factas, intellectualificas; & supra omnia similiter participantia, imparticipabiles hypostases. Secundum omnes enim has sursumductivas intelligentias palam æstimo facere non penitus cœcis, qvomodo & sensum relinqvens deorsum & corpora, intellectualibus circumspectionibus sursum deducitur circa supermundanorum Deorum & deflexas & vere mysticas ἐπιβολάς, idest adjectiones. Aut unde nobis & ex qvalibus operationibus elucidarunt Deorum ἔκγονοι, id est progeniti dispensationes Deorum occultas? Qvaliter autem ἐνθουσιάζειν, id est indivinare dicuntur animæ, & sobrietate meliorem Maniam sumentes coaptari Diis ipsis. Sibyllam dico eam, qvæ post partum mox prolocuta est mira, & audivisse præsentes qvæ sit, & ex qvali ordine venit in eum qvi circa terram locum, & si qva etiam alia anima sic fuit divinæ partis.

XIV. Summatim igitur dicamus, qvod rationalis anima & intellectualis secundum naturam qvalitercumqve mota, sit extra corpora & sensus: qvare necessarium ipsi, & substantiam habere separabilem ab ambobus: hoc autem rursum manifesto ex se jam evidens, qvod secundum naturam qvidem operans melior est qvam ut à Fato ducatur, decidens autem in sensum, & irrationalata, & corporizata, asseqvitur iis qvæ deorsum, & convivens cum ipsis qvantum cum vicinis non sobriis, obtinetur & ab aliorum regnante causa. Etenim rursum oportebat aliqvod etiam tale esse entium genus, secundum substantiam qvidem supra fatum ens, secundum habitudinem autem sub ipso aliqvando ordinatum. Si enim sunt qvidem qvæ tota æterna supra fatales leges locata sunt, sunt autem qvæ secundum omnem sui ipsorum vitam ordinata sunt sub periodis fati: oportet ubiqve & intermediam horum esse naturam eorum, qvæ qvandoqve qvidem extra fatalem factionem, qvandoqve autem sub ipsa perseverantium. Nam processus entium nihil relinqvunt vacuum, multo magis qvam corporum situs. Sed extremorum sunt ubiqve mediationes, qvæ & illis exhibent colligationem ad invicem. Ista non Plato solus, sed & * responsa plane nobis revelarunt. Primum qvidem jussa divinis

* Oracula Chaldaica, supra cap. 7.

vinis illis qvi dignificati fuerunt fieri auditores myſticorum illorum ſermonum, *non naturæ inſpicias fatatum nomen hujus.* Et iterum: *neque coaugeas fato cujus finis.* Et ubiqve ab ea qvæ ſecundum fatum vita avertentia, & ab eo qvod eſt *corporalizare fatalibus gregibus*, per qvæ à ſenſibus nos abducunt, & à deſideriis materialibus: per hæc enim corporizamur, & corporati ex neceſſitate à Fato ducimur. Captat enim ſimilitudo entia ad invicem ubiqve, aſſimilatum autem cuicunqve aſſimilatum eſt, eadem cum hoc fruitur politia, qvare & præſide politiæ; nihil enim ſine præſide neqve principatu eſt in univerſo, ſive totorum dicas, ſive partium. Principantur autem alia ab aliis, etenim hæc qvidem aliter vivunt, hæc autem aliter. Deinde de divinisſima noſtra vita docentia * & de immaculata politia, qvaliter jam ab omni fatali politia abſolvuntur. Qvicunqve autem pacis opera intelligentes reverendi fient, ſortis fatalem alam † effugiunt.

XV. Hanc igitur & talem præjaciens vitam anima non erit eorum qvæ ducuntur à Fato. Si autem velit corpora plasmare, & corporalibus bonis vocatis intendat, & honores proſeqvatur & potentatus & divitias, idem patitur vinculato Philoſopho & in navem ingreſſo, etenim iſte ſervit moventibus navem ventis, & ſi conculcet aliqvis nautarum ipſum, & injurietur aliqvis vinculantium. Valere igitur dicentes iis ad qvæ alligamur, & virtutis valorem ſpeculabimur, & Fatum non in nos aliqvid operans, ſed in ea qvæ circa nos. Qvoniam & qvicunqve extrinſecus attingentia concidere ** nobis valet, civitatem muris ſpoliavit & lapidibus o amice, & ligna in flammam redegit, mortalia omnia & uſtibilia, & pecunias diſſipavit, extrinſecus entia, & propter hoc apud alios fore potentia. Eorum autem qvæ in nobis, nullus ita eſt potens, ut auferat aliqvid, etſi omnem habeat humanam poteſtatem. Etenim ſi temperati ſimus, illis inſidentibus ſumus: &, ſi ſpeculatores entium, neqve hoc habitu ſpoliamur; ſed factis omnimode diris illis ut dicis effectibus laudantes perſeveramus, omnium principantes & qværentes cauſas factorum.

XVI. Neqvaqvam igitur ab ultimis operationibus exprobremus animæ necesſitatem, ſed à primis admiremur ipſius virtutem in-

* Illa de qvibus jam dixit, oracula. † an *aleam.*

** Hoc loco MS. erat hiulcum, qvod utcunqve ſenſum odoratus ſupplevi.

insuperabilem: &, si sic sapiamus, nihil nos turbabit deorsum patientium, sed qvando corpore turbato & nos dira aliqva substinere dicimus, non nos sumus qvi dicimus, sed est concupiscentiæ verbum. Hujus enim & delectationes corporis, qvare & tristitiæ. Et qvando spoliati pecuniis dolemus, aut non obtinentes, etenim τὸ amativum pecuniæ, hoc animæ est: & rursum qvando vituperati & à potentatu decidentes indignamur, non est ejus qvæ sursum animæ passio, sed ejus qvæ circa cor, deorsum habitantis. Etenim τὸ amativum honoris, illius est: qvæ autem in nobis ratio in omnibus talibus decepta seqvitur & simul conturbatur deterioribus, intellectus ens cæcus & nondum purgatus illud, qvo potest aspicere se ipsum & qvæ ante ipsum & qvæ post ipsum. Purus autem factus ab iis qvibus amictus fuit qvando decidit, cognoscet utiqve qvod in ipso, qvomodo neq; in corporeis, (post ipsum enim) neqve in illis in qvibus divini libertas arbitrii, (ante ipsum enim) sed in vivere secundum virtutem. Hæc enim libera solum & inservilis, & libertate decens & potestas ut vere animæ, & potestans qvi hanc habet. Potestatis enim omnis opus τὸ habens ipsam continere & salvare.

XVII. Si autem qvis in malitiam respicit, animæ in debilitatem respicit, etsi habeat omnem aliam potentiam. Alia enim organorum potentia, & alia eorum qvæ debent uti organis. Omnis igitur anima secundum qvod virtute participat, & qvod est liberam esse: secundum qvod autem malitia & debilitate & eo qvod est servire aliis, & non fato solum, sed omnibus ut est dicere, volentibus appetibile aut dare, aut auferre potentibus. Qvoniam & qvi virtutem habet servit iis qvi desiderabile ipsi acqvirere & coaugere solis sufficientibus entibus, isti autem sunt Dii, apud qvos ut vere virtus est, & à qva qvæ in nobis. Et alicubi etiam Plato voluntarium servitutem hanc maximam ait esse libertatem: omnem enim potestatem omnium habentibus servientes, assimilamur ad ipsos, ita ut & totum Mundum dispensemus, ut ait ille. Perfecta enim ens & superalata superelevatur, & totum Mundum dispensat. Hoc qvidem igitur divinissimis existit nostrarum animarum, sicut ultimis, veluti in carcere illigatis esse & vivere involuntaria vita pro voluntaria libera: intermediis autem harum, secundum qvod absolvuntur à passionibus & corporibus superascendere necessitati ad potentivantem generationi vitam.

XVIII. Etenim rurſum, ſi ante animam qvidem eſt ὁ νοῦς ſive intellectus & DEus, poſt animam autem paſſiones & corpora: & his qvidem coacte agere convenit, intellectui autem & DEo modo meliori omni neceſſitate, & qvod ſolummodo liberum: neceſſe igitur animam aut apud illos aut apud iſtos factam, aut neceſſitatem ſubintrare deteriorum, aut libertatem præmitti meliorum, & ſervire qvidem aut deſuper principatam, aut deſuptus. Servientem autem aut comprincipari principantibus ſibi, aut conſervire ſervientibus ſolum. Hic itaqve aſcendens anima reſumens ipſius potentiam, ſcilicet virtutem, nihil dirum æſtimabit etſi qvodcunqve fiat circa corpus & qvæ extra corpus. Non enim paſſiones organorum ad utentes tranſeunt, ſed & iis qvalitercunqve habentibus operabitur qvis ſecundum virtutem, langvente qvidem ſi contingat corpore viriliter agens, ſano autem temperate: & paupertate qvidem præſente μεγαλοφρόνως, id eſt magniſapienter operans, divitiis autem magnifice: ubiqve autem ex iis qvæ videntur affluere præextollens uſuram virtutem, & contrariis oppoſitiones facientem inſervilem, & interiori fugit eas qvæ deforis plagas melioratus. Non enim æſtimes qvod ſolis vobis * admittitur dicere, data virtute datam movere gravitatem, hoc itaqve multum divulgatum, ſed multo magis iis qvi ſecundum Virtutem vivunt, datam ex omni virtutem alia virtute, qvæ ut vere, ornare. Et qvi qvidem ſic habet, generoſus eſt & liber, malus autem omnium eſt ſervus, etſi principatur omnibus: ſimilis iis qvi in Ægypto puniuntur, qvibus larvas ridentes circumponentes puniunt; & iis neceſſitas prævalet non tenentibus ſeipſos. Elongatis enim ipſis à Diis, tanqvam brutis utitur univerſum.

XIX. Qvando igitur videre volueris τὸ in nobis, vide animam ſecundum naturam viventem. Vivit autem ſecundum naturam qvæ non debilis. Nihil enim debile in eo qvod ſecundum naturam. Non eſt autem debilis, qvæ non malitia repleta, debile enim malum in omnibus. Et, ſi ſic reſpicias, videbis naturam ejus qvod in nobis qvalis qvædam eſt, utentem omnibus circumſtantibus recte, & aut prohibentem fieri, aut factas paſſiones deteriorum curantem, tradentem autem fato agere in ea qvæ poſt ipſum, qvorum eſt dominus, coordinatam autem iis qvæ ante ipſam, à qvibus melioribus entibus non abſciſſa eſt. Talia & de ſecunda diſcusſione à nobis dicta ſint.

XX. Ad

* Mechanicis.

XX. Ad tertium autem conseqventer accedentes dicamus qvi sunt & qvales modi cognitionum, qvos indistinctos sinentes latebimus nos ipsos errantes & circa res & circa divini Platonis institutiones. Sive igitur aliam qvidem intelligemus cognitionem ex ab Aristotele divulgatis, & à Platone etiam qvæ sine caussa solam cognoscentem ipsius qvia veritatem: qvoniam incipientibus purgari animabus attribuere primam constituerunt opinionem ipsam notantes, iis qvidem qvi erudiuntur circa agibilia, absolutis jam ab humanis circa entia tractantibus. Etenim παιδεία, id est eruditio est purgatio immensurationis passionum: & multo magis ad impossibilitatem à mediocritate passionum via, non adhuc ratione volente compati qvidem sed medioeriter, omnem autem funem passionum exuente.

XXI. Hac autem tanta ente, alteram ad sursum tradiderunt nobis ex eodem Gymnasio. Ajunt eam qvæ ex principiis qvidem procedentem, ut suppositionibus cognitionem & causas cognoscentem, omnia autem necessaria concludentem: qvalem utiqve & Arithmeticam & Geometriam invenit qvæ ab illis ratio, qvia qvidem & syllogizantur, & ex necessariis concludunt, opinativa solum cognitione supra locatas. Qvia autem usqve ad sua principia stantes horum causas superius gaudere sinunt non multum tractantes, propter hæc itaqve à perfectissima cognitione deficientes se ipsas ostendentes. *Geometræ enim*, ait, *sermo non erit ad interimentem principia.* Qvare hoc qvidem erit & in iis planum, qvod à principiis illis confessis: qvod autem circa ipsa principia, obscurum & ignotum dimissum.

XXII. Tertium igitur superius ascendentes dic me dicere humanæ animæ cognitionem usqve ad unum ascendentem & usqve ad insuppositum per omnes, ut est dicere, species, has qvidem dividentem, has autem resolventem, ex unoqve multa facientem & è multis unum. Hanc qvam θριγκὸν qvidem Mathematum determinat * qvi in Politia Socrates, qvi autem in Epinomide Xenus † colligationem ipsorum notat. Ab hac enim & Geometræ & unusqvisqve aliorum scientium sumunt de suis principiis theoriam, multa principia & divisa ex uno omnium principio rejungentem. Qvod enim in omnibus est entibus illud, hoc in Geometria qvidem punctum, in Arithmetica

* Plato VII. de Rep. ἆρ' οὖν δοκεῖ σοι ὥσπερ θριγκὸς τοῖς μαθήμασιν ἡ διαλεκτικὴ ἡμῖν ἐπάνω κεῖσθαι. † Hospes qvi apud Platonem loqvens inducitur.

metica autem monas, & in singulis qvod simplicissimum: à qvo producentes qvæ sub ipsis singulæ scientiarum demonstrant. Sed horum qvidem unumqvodqve dicitur qvoddam principium, & est. Omnium enim entium principium simpliciter est principium, & usq; ad illud ascensus summe scientiarum.

XXIII. Qvartum autem adhuc tibi & hac simpliciorem intelligendum nostram cognitionem, qvoniam non adhuc methodis utentem & resolutionibus aut compositionibus aut definitionibus, aut demonstrationibus: sed ἐπιβολαῖς, id est adjectionibus simplicibus & velut avtopticis & per se visivis entia speculantem collaudant qvi secundum ipsam operari possunt, intellectum jam & non scientiam ipsam venerantur, dicentes. Aut non audisti Aristotelem qvidem in demonstrativis libris sic aliqvaliter dicentem, qvod melior omni substantia intellectus in nobis, & qvis iste sit determinantem, *quo terminos*, * inqvit, *cognoscimus*. Platonem autem in Timæo, intellectum & scientiam circa entia, cognitiones esse animæ, pronunciantem. Etenim videtur scientia qvidem esse animæ, secundum qvod est anima cognitio: intellectus autem, secundum qvod anima est imago ejus, qvi ut vere intellectus, etenim ille videns intellectualia, magis autem ens una, inqvit, ἐπιβολῇ, id est injectione vel intuitu & attactu intellectorum seipsumqve intelligentem & illa in seipso entia conspicit, propter qvod & intelligit qvæ est, & qvod intelligens est simul intelligit cognoscens & seipsum qvis est. Hunc igitur imitans secundum qvod potest anima, fit & ipsa intellectus, scientiam supercurrens & relinqvens multas methodos, in qvibus prius decorabatur, & oculum solum erigens ad entia, contingentia qvidem & ipsa intelligens, sicut & intellectus, contingens autem alias aliaqve omnia ille simul, *hanc enim fatalem connexuit*, ait, *omnium pater*.

XXIV. Qvintam etiam post has omnes cognitiones intelligentiam volo te accipere, qvi credidisti Aristoteli qvidem usqve ad intellectualem operationem sursum ducenti, ultra hanc autem nihil insinuanti. Asseqventem autem Platoni, & ante Platonem Theologis, qvi consveverunt nobis laudare cognitionem supra intellectum, & μανίαν ut vere hanc divinam divulgant: ipsum ajunt imum animæ, non adhuc hoc intellectuale excitantem & hoc coaptantem uni. Omnia enim simili cognoscuntur, sensibile sensu, scibile scien-

* ὅρους, *definitiones*.

ſcientia, intelligibile intellectu, unum uniali. Intelligens qvidem etiam anima & ſeipſam cognoſcit & qvæcunqve intelligit contingentia, ſicut diximus. Superintelligens autem & ſeipſam & illa ignorat, qvo adjacens τὸ unum, qvietem amat, clauſa cognitionibus muta facta & ſilens intrinſecus ſilentio. Etenim qvomodo utiqve adjacet indicibiliſſimo omnium, aliter qvam ſoporans qvæ in ipſa garrula materia. Fiat igitur unum ut videat τὸ unum, magis autem ut non videat τὸ unum. Videns enim, intellectuale videbit, & non ſupra intellectum, & qvoddam unum intelliget, & non τὸ avtounum. Hanc, o amice, diviniſſimam entis operationem animæ aliqvis operans, ſoli credens* ſibi ipſi, ſcilicet flori intellectus, & qvietans ſeipſum non ab exterioribus motibus ſed ab interioribus, DEus factus, ut animæ paſſibile, cognoſcet ſolummodo qvaliter Dii omnia indicibiliter cognoſcunt ſinguli ſecundum τὸ unum qvod ſui ipſorum. Donec autem circa ea qvæ deorſum volvimur, incredulitatis habemus circa hæc, ſcilicet omnia divino cognoſcente impartibiliter & ſuperæternaliter: eſſe qvidem æternaliter entia, fieri autem temporaliter qvæ fiunt, neqve tempore neqve æterno ente in τῷ uno. Tot qvidem ſunt cognitionum ſpecies apud nos, ad qvas utiqve reſpicientes, poſſibile ſolvere & qvæcunqve de eo qvod eſt ſolvere animam hic veritatem, & de non ſcire.

XXV. Qvoniam autem tres fecimus diſcuſſiones, qvas neceſſarias dicebamus eſſe ad qvæſitorum dearticulationem; ad ipſas jam tranſibimus dubitationes, & ſecundum unumqvamqve ipſarum conſeqventes apponam ſolutiones. Primo igitur ſcribis tanqvam ſufficiens argumentum ejus qvod τὸ in nobis ſit frivolum, ſed opera eſt cœleſtium partium ſola, ad ſingula eorum qvæ fiunt factionem; hoc qvod & nos homines, in qvibuscunq; dirigimus, * nos ipſos cauſamus eventuum: in qvibus autem infortunamur, ad illam cauſam, ſcilicet neceſſitatem transferimus pro electione. Et hæc dubitans putas obtinere eum qvi de Fato communem conceptum, tanqvam ente & principaliori ente in agibilibus qvam noſtri impetus. Et neqve ego ipſe video homines aliter aliqvaliter habentes, qvam imputantes ſibi ipſis directionis cauſam, peccatorum autem aliis. Sed in hæc differimus, qvod tu qvidem multorum opinionem ſufficere

Ppp æſti-

* Κατορθῦμεν, proſpero ſucceſſu gaudemus.

æſtimas ad id qvod de rebus indicium: ego autem illos qvidem ſic ratiocinari propter qvandam φιλαυτίαν, id eſt amorem ſui malum & inconvenientem æſtimo. Inter autem ſapientes qvibus competit ad totum & partes reſpicere, qvem habent ad illa ordinem non negligere, omnium eorum qvæ fiunt, principaliter qvidem cauſare DEum, à qvo bonum advenit omnibus: poſt illum autem, Mundi periodum & tempus in qvo qvæ fiunt coaptantur totis & coordinantur, nullo ſuperadventitio ente ad totorum politiam: tertio autem ſeipſos in qvibuscunqve præeligentes ſortiuntur & ſui ipſorum impetibus cooperantur ad rerum expletionem.

XXVI. Qvando autem aliqvid evenit præter ipſorum electionem, tunc tota ſola & illorum factionem ut vincentem cauſantes merito, partialia qvidem enim ubiqve cum totis neceſſarium operari, tota autem & ſine illis & qvod iſto modo qvi intellectum habent dividunt factiones, ſed non ut tu ipſa diviſiſti. Audi Platonem in Legibus clamantem, qvod DEus qvidem omnia & poſt DEum Fortuna & tempus humana omnia gubernant: Noſtrum autem ab iis tertium dicere conſeqvi artem, in tempore enim hyemis * cooperari utiqve aliqvid & gubernativam, & ſanationis medicativam, & totaliter agibilium politicam. Sive igitur dirigamus, Fatum, tempus & DEum cauſandum, ut qvod fit tres cauſas habeat: hanc qvidem ipſum facientem bonum, hunc autem ordinatum in unam ad omne homologiam, aliam autem humanam totaliter. Etenim omne humanum opus pars eſt univerſi, non è contrario autem, qvia & aliis animalibus neceſſe partibus entibus, Omnis & facere, ſed & pati: omnis qvidem hujus mundialis conſiſtentiæ & dramatis, id eſt operis, pars finem habet bonum: nulla enim inordinata relinqvitur partium ſed contexitur ad τὸ bene Univerſi, non è converſo autem omne qvod bono ſortitur, cum mundiali politia coordinatur. Eſt enim & ſupra Mundum Vita, & Vita Deorum & Animarum ſupra Fatum excedentium & Providentiæ ſoli conſeqventium.

XXVII. Ubi gitur hic τὸ in nobis? qvando qvid fit, connectitur cum periodo Mundi: & rurſum qvando ex illa ſola efficitur. Ubi autem alibi dicemus, qvam in noſtris interius electionibus & impetibus? horum enim ſolorum nos Domini: iis autem qvæ extra, factis, cum aliis & pluribus & potentioribus. Oportet enim qvod extra

* χειμῶνος procellæ.

extra generabitur partem fieri Universi ut & generetur: hoc autem coannuente & cooperante universo ut in se ipsum faciat omne, parte sui ipsius agens in aliud & ab alio patiens. Et propter hoc ergo & in iis qvæ fiunt hos qvidem laudamus, hos autem vituperamus, tanqvam utiqve & ipsos propter electionem dominos factos, & qvalia qvædam utiqve sint qvæ fiunt, talem non Mundum sed agentem dicimus. Non enim habentia à Mundo qvod in ipsis qvale, sed ab agentis vita. Coordinatur autem ad Omne propter Omne, & est tale iterum propter partem. Et qvod hæc vera scribimus, manifestabunt tibi & responsa, sæpe victoriam dantia & nostris electionibus, & non soli ordini mundialium periodorum: puta qvando & dicunt: *Te ipsum videns, verere.* Et iterum: *Cognosce teipsum.* Jam institit & in aliis: *Extra corpus esse te ipsum crede, & es.* Et qvid oportet dicere, ubi & ægritudines voluntarias pullulare nobis ajunt ex tali vita nostra nascentes.

XXVIII. Non ergo oportet qvæ fiunt omnia remittere ad solum ordinem Universi, sicut neqve ad nostrum impetum: neqve rursum seqvestrare animam à dominis electionum, in hoc ipso esse habentem scilicet in præeligere solum, & hæc qvidem declinare, iis autem accurrere: qvamvis in iis qvæ fiunt non sit Domina universi. Oportet enim unamqvamqve causam hoc solum expetere, in qvo apta nata est. Natum est autem τὸ in nobis non esse activum solum, sed & electivum secundum se: aut eligens agere cum aliis & peccare ipsum dicimus & dirigere propter electionem. Qvoniam etsi actum bonum sit & agens ex electione mala operetur, malam dicimus actionem. Nam qvod qvidem in acto bonum, propter aliud: qvod autem pravum, propter eligens. Sic ergo evidens est omnibus, nos actionum secundum qvod sunt eligibiles, dominos existere.

XXIX. Post hanc autem qvæstionem dicis, qvod omnes homines de futuro sollicitamur in omnibus, etiam in iis qvæ in nobis esse videntur. Et hic iterum ut alterum argumentum scribis ad hæc qvod non simus domini alicujus nos, siqvidem ignoramus qvod eveniet. Manifestare autem hoc studium nostrum circa divinationes, etiam in qvibus nos eligimus. Bene qvidem igitur dicis, ut summatim est dicere, qvod ergo, si amatores divinationis omnes sumus, nihil est in nobis? Ego autem convertens dicam sermonem melior factus; qvod ergo, si nihil est in nobis, sed ex motu solo coacta sunt

qvæ fiunt, non utiqve erimus amatores divinationis. Qvæ enim in aliunde coactis opportunitas divinativæ, qvorum & cognitio ut futurorum aut non futurorum? necessariis autem utrisqve eventibus superflua. Nam necessarium, impossibilem non fieri, qvamvis millesies nos de ipso & præscientes & consiliantes existamus. Si igitur non, frustra sollicitamur de futuro. Non frustra autem, siqvidem hoc secundum naturam nobis: (Nihil enim eorum qvæ secundum Naturam, frustra) oportet utiqve non omnia à circulatione ligantes cogere, sed aliqvid & præcognitionem nobis proficuam poni, & vitas nostras non ut præcognoscentes patiamur solum, sed ut per prænosse ad hoc, qvod & ipsi aliqvid cooperari futuris, aut non cooperari, simus promtiores ad hæc. Aut & non divinationes solum, sed & orationes & sacrorum negotium omne ajunt conferre: aut & hoc unguento ungentes & coronantes expellemus & circumscribemus, & neqve sursum tendere manus, neqve servire dabimus ad potentes suspendere cœlestes influxus. Frustra etiam omnino homines DEum semper invocare in qvibuscunqve difficilibus speraverunt, & ipsum Apollo frustra responsa dare, qvia facientibus qvidem hæc, fugere existet eas qvæ à cœlestibus periodis appensas pœnas, non facientibus autem inefficax occurrere dirum.

XXX. Et qvidem si non in ipsis esset facere & non, qvomodo non & dividi ista & seqventia responsis dare electionibus penitus inconveniens? Sed neqve de DEo hoc proclamaremus, neqve divinativæ & sacerdotalis utilitatem ex humanis vitis describeremus; qvoniam & historias omnes barbaricasqve & Græcas habes contestificantes, qvod propter divinativam sive ex divina inspiratione, sive ex humana arte multi utiqve sæpe cognoverunt qvæ oportebat agere, & cognoscentes inexcusabilium malorum in futurum liberi extiterunt, qvas relegere tibi promtum. Illud determino decens ad præsentem speculationem, qvando & divinativam hanc multum divulgatam, & eam qvæ sacrorum habere locum dicimus, ad fieri aliqvid & non, & qvando obtineri iis qvæ ex universo delatis generationibus: Tanqvam ergo, qvandoqvidem qvæ in omni omnia, divinæqve & dæmoniales causæ concurrunt ad unum, & veluti idem loqvuntur, tunc & sacrificii opera inefficacia videntur: oppugnare enim toti partem & contraria ferre impossibile: & præcognitio nihil apponit aut aufert divinatorum. Qvando autem multis entibus talibus hæc qvidem

ali-

aliqvid aliud ferunt, hæc autem aliud; puta hæc qvidem corruptionem, hæc autem salvationem ægrotantium, qvalia utiqve secundum unamqvamqve historiam est dicere in factionibus cœlestium in nos, tunc & sacra talis adducta solvit eos qvi à lædentibus defluunt iis qvæ à proficientibus nobis, utens cooperativis virtutibus. Et futuri consideratio magnam habet partem in effectibus, & totaliter hic τὸ in nobis aut iis causis, aut aliis coordinatum, sicut in verberibus superauctum sui ipsius motu exhibet aliqvando qvidem alium, aliqvando autem alium finem. Et hoc scito de iis qvæ extra fiunt. Ubiqve autem rursum illud præexistere dico, scilicet qvalem impetum & electionem characterizare τὸ in nobis, & esse hoc animæ opus in ipsa manens, inecscribile in Universum. Jis igitur conseqventer, ut mihi videtur, ipse gubernat omnia animalia & nos & alia secundum submissionem habere vitam ab aëre datam & à prima latione, in cerebri qvidem parte rationalem, in sensitoriis autem eandem hanc innascentem circa alia & alia sensibilia, vocatam sensum, visum autem, auditum aut aliqvem reliqvorum tanqvam subjectis differentem, unum autem & differentem secundum se entem.

XXXI. Hæc autem audiens te ordinantem, mirum existimavi si Philosophiæ amator & intellectualium speculationum, & qvid dico intellectualium, sed & expertus earum qvæ secundum eruditionem viarum, & Geometriæ & Arithmeticæ inventionum, dein tantum attribuisti sensibus, ut rationalis nostræ substantiæ & intellectualis, non idola hujus debilia, & per debilia organa vix tangentia cognoscibilia dicas: sed ipsam illam secundum subdescensionem factos aliqvali sola organorum diversitate distinctos ab invicem & ab illa. Et qvidem aut alicubi & prius ostendimus, sensu qvidem omni inseparabili à corporibus ente, & ad seipsum converti impotente, rationali autem illa & intellectuali vita se ipsamqve cognoscere apta nata, & propter sui ipsius cognitionem ad seipsam convertere: qvia & omne cognitivum secundum operationem conversum est ad cognoscibile, qvare & qvod sui ipsius ad seipsum. Qvalem igitur vides intellectualis animæ & sensitivæ identitatem, ejus qvæ deorsum respicit, ad eam qvæ sursum tendit? In totorum principia consepulta in corporibus, ad eam qvæ pura est à corporibus, in iis qvæ secundum naturam operationibus? ejus qvæ nusqvam veritatem cognoscere potest, ad eam qvæ semper intendit ad Ens?

XXXII. Si autem non frustra, neqve in alio aliqvo qvi secundum Naturam appetitus & sortientem qvandoqve veritate, sino dicere qvod & substantiam Divinæ animæ ab æthere defluere inconveniens, si oportet impossibile inconveniens dicere. Qvæ qvidem enim ab æthere animæ, corpoream generationum sortitæ sunt: animam autem demonstrat & Atheniensium xenus corporibus omnibus entem seniorem. Si autem utiqve non corpus ætherem intelligis, sed intellectum æthereum, aut animam intellectualem æthera circumducentem; neqve sic mihi videris verissimam causam invenisse animæ. Alius enim fons animarum à qvo & æthereæ animæ, & qvæ eorum qvæ sub Luna elementorum, & dæmoniæ animæ, & nos: & ad illam oportet respicere qvam Plato qvidem occultans veritatem, *craterem* appellare mihi videtur, & Conditorem non ex æthere, sed ante corpora ibi alicubi tradit & commiscentem animam, uti ait Timæus, *& eam quæ Omnis* * *animam commiscens miscuit.* Qvi autem à DEo traditi sermones fontem per se laudant omnis animæ empyrias, id est empyrialis, ætherealis, materialis: & hunc sejungunt ex tota Zoogonothea, id est specula, à qva & totum fatum suspendentes, duas faciunt σειρὰς id est ordines, hanc qvidem animalem, hanc autem, ut diximus, μοιρaῖαν, id est sortialem, fatalem. Et animam ex altera trahentes, qvandoqve autem fato servire, qvando irrationalis facta Dominum permutaverit, pro Providentia Fatum.

XXXIII. Qvod autem, sicut dixi, neqve Geometriæ & Arithmeticæ non qvod intellectuali operatione dignam pronunciasti nostram animam sensibus ipsam coordinans, addisces utiqve considerans qvod hoc primum opus est scientiarum harum, cessare ab anima eam qvæ cum sensibus operationem, & abducere ex iis, ut possibile, & assvefacere intus videre, & rationes videre immateriales, & demonstrationes inqvirere contrariantes sensibus: ii qvidem enim recusant impartibilitatem, hæc autem ab impartibilibus esse existentiam partibilibus ait & principia, iis qvidem partibilia, iis autem impartibilia. Et sensus qvidem, qvæ aliqvid & singularia cognoscere putant: eæ autem universalia, & qvorum eadem natura semper, qvam non à sensibilibus acceperunt. Non enim sunt qvæ imperfecta perfectorum causa, sed desuper ab intellectu, propter qvod & judicant sensus, & exprobrant ipsis grossitiem cognitionis, eas qvæ cum

* Τὴν τῆ Παντὸς ψυχήν.

cum passionibus perceptiones cognoscibilium indeterminabiles à sensibus motus.

XXXIV. Etenim sunt entes ludicræ cognitiones, qvæ sensuum cognitiones: qvæ autem illarum jam studiosæ & assuefacientes, à ludicris qvidem absolvi, venari autem Entis cognitionem pro ludicra. Hanc qvidem igitur vitam & fatalem esse & pati alias alia cum corporibus in qvibus consistit qvod à fato necessarium. Omnis enim species à materia separabilis, inde & abgeneratur & continetur: conversa enim ipsa ad se ipsam non contingit dicere, qvod aliud qvidem est qvod extrinsecus ipsi advenit, aliud autem τὸ Verum; dicit autem illud solum, qvod passionem nunciavit, propter qvod & ab altero mobilium est operationem non habens ab altero mobilium puram: sed intellectualem qvidem secundum ipsius naturam, non tolerantem autem violentis passionibus sensus asseqvi, in seipsa autem judicatoria continentem de foris fallacium motuum, & apponentem qvidem τὸ deficiens qvibus sensus patitur, arguentem autem ipsorum mendacium, & hæc de proprio agentem. Non enim ab iis qvæ sensus est * judicare sensum, sed ab intellectualibus rationibus, qvas non potest suscipere sensus cognitio. Ex contrario itaqve sensui ponendum immaterialem & separabilem & in se operativum: & huic qvidem & electionem dandum inclinationis ad utraqve sursum & deorsum; ad intellectum à qvo genita est, & ad sensum qvem genuit. Sensui autem & omnibus simul incorporatis vitis qvod sine electione, qvia & corporibus. Media enim rationalis anima intellectus & sensus ens, fertur qvidem ad ambo propter instabilem electionis inclinationem, fit autem secundum habitudinem utrumq; extremorum, qvorum secundum substantiam neutrum est: manifestat autem ipsius medium & qvæ ab intellectu perfectio, & qvæ à sensu deceptio. Dogma qvidem igitur talem habet directionem, ut mihi videtur.

XXXV. Ad eam autem qvæ de bono opinionem, qvam intermedie sermonum projecisti, qvod qvidem singulis delectabile, dicens, bonum; hoc autem esse potitione, obtinere enim alia legalia apud alios. Verecundarer utiqve in me ipsum, si non manifeste ad virum amicum scriberem, qvod videtur, tanqvam utiqve & electioni meæ indignum sit, ut æstimo, opinio de iis, & ætati qvam habens

* Sunt, ἃ τῆς αἰσθήσεώς ἐστι.

habens existo. Juveni enim qvidem Viro talem fieri opinionem, nihil mihi videtur mirum ad opiniones hominum in pluribus juventute aspiciente; intellectum autem senilem præsidem statuenti intellectualis prudentis judicii conceptus convenire existimo, & non qvoscunqve multorum famæ & illibratæ lationes perstrepunt. Nunc igitur, qvoniam Persis qvidem alia & delectabilia & legalia delectabilibus illis congrua, Græcis autem alia de eisdem iis videntur, & aliis alia: propter hæc ad aliqvod bonum, & hoc sicut & delectabile phantasiatur aliud aliis. Solum enim utiqve hoc entium natura ut dicitur esse & est. Et qvicunqve qvidem ipso natura singulis ente bono sortitur, finem utiqve habebit homini convenientem: qvicunqve autem ab illo peccat, etsi millies delectetur in præsentibus sibi & apparentibus bonis, imperfectum talis delectationis fructum metit.

XXXVI. Sed erat ut videtur verum, uno inconveniente dato alia accidere, qvod utiqve & ipse pati mihi videris. Fatum enim præstituens animæ, coordinasti ipsam irrationalibus sensibus: iis autem conductis in idem, debili commiscuisti bonum. Oportet autem & priora & hoc ab anima ejicere, ut non lateamus nihil differens dantes hominibus aut brutis animalibus, qvorum vita qvidem inconvertibilis ad seipsam, curvatur autem in terram natura, passionibus autem materialibus commassata est cognitio. Et hæc etiam Platone adamantinis ut est dicere, explicante sermonibus. Qvod ergo bonum non est, non est delectabile idem, neq; si omnes boves hanc proferant sententiam. Non enim nos esse boum delatores sed Deorum, apud qvos obtinet intellectus, & qvod Entis bonum qvod & ipso intellectu divinius est. Hæc & in Gorgia accepta, & in Philebo, & in Politia, superfluum existimo per hæc scripta rursum evidenter scripta fabulari.

XXXVII. Hoc autem apponam dictis, qvod boni qvidem investigationem non permiscendum delectabili, (non sic nos petulantia delectationis faciat desipere) humanorum autem & legalium & præparationum omnimodas diversitates referendum ad diversas animarum vitas rationales, iracundas, concupiscitivas, ab iis enim illæ pullulant; *non enim à quercu* ajunt *neque à petra.* * Sed hos qvidem multorum capitum bestia persvasit talia lege statuere qvalia Persas, alios autem leoninum animæ in aliud transposuit qvalia Thraces: aliis

* ὐ γὰρ ἀπὸ δρυός, φησιν, ὐδ᾽ ἀπὸ πέτρης.

aliis autem prævalet ratio in legalibus & vere bonis. Et delectabile qvidem omnibus commune. Omni enim delectabile præsens qvod appetibile, bonum autem non omnibus, sed in qvibus præsidet Ratio. Non enim vident passiones bonum, sed sola hæc. Et huic qvidem delectabile & bonum idem, passionibus autem cœcis non dedit conditura, boni investigationem, sed delectabilis, unaqvæqve enim vitæ species inimpedite mota delectatur. Qvare legalia qvidem multa, & delectabilia omnimoda, & aliis alia: bonum autem apud illos solos, in qvibus ratio prævalet passionibus. Non enim concupiscentiæ dandum principatum, ut non asinis idem patiamur, Neqve furoribus, ut non leonibus: sed ei qvod in nobis optimo, & qvod solum sumus, aut secundum qvod maxime sumus. Etenim omnibus ex pluribus entibus, deterioribus & melioribus secundum melius esse. Nam qvod melius, conjecturat boni natura.

XXXVIII. Sed qvæ posthæc scribis dubitans, videris utiqve mihi in multis locis audiens Socratem dicentem nihil scire, & dicentes omnia scire deridentem, & adhuc nos abscedentes hinc verum maxime cognoscere extendentem & certiores scientias neqve ipsas scientias entes arguentem, dubitare ne forte neqve totaliter sit cognoscere verum, sed solum somniare circa ipsum. Et qvidem oportebat cointelligere, si non est cognoscere Verum, non magis si est τὸ in nobis, nescimus, qvam si non est: ignorantia enim amborum similiter positionem recusat. Qvomodo igitur ad ostensionem ejus qvod non in nobis, utimur ignorantia Veritatis? Ignorantia ad esse hoc & non esse eandem potentiam, magis autem impotentiam habente.

XXXIX. Sed ut nihil tale patiamur, nos prædivisimus cognitiones omnes: & qvibus hic anima participare potest, & qvibus supremum sumens ordinem, qvas has qvidem habens Socrates, has autem sperans se habiturum absolutus à corpore, illuc ait perveniens scire Verum. Metra enim alia, & alia cognitionis entia exhibuerunt ipsi occasionem talis spei. Qvoniam & hæc significatorum solitudine sunt Platonis amicis, si non solum purgative, sed & speculative possibile est vivere animam: circumferentem grossum hoc vinculum, & mediocriter, ut æstimo, discussione sortitus est sermo, qvod forte

Qqq spe-

ſpeculari qvidem & hic poſſibile, ut eum qvi in Theetyto * coryphæum de Cœlo aſtronomizantem, & omnem entium naturam omniqvaqve perſcrutantem, & eos qvi in Politeia phylacas usqve ad Bonum per dialecticam illam aſcendentes, qvam θριγκον mathematibus inſtituit, ſpeculativum autem rurſum fieri perfecte impoſſibile, propter cauſas qvas ipſe in Phædone docet, corporis occupationes & moleſtationes, non ſinentes ſine impedimento & indiſtractam in nobis fieri operationem illam. Vitæ enim eſt τὸ ſpeculativum, nomen operationis autem ſpeculatio & Unius.

XL. Et etiam qvando Mathematicas ſcientias hoc ipſum non permittit vocare ſcientias, non tanqvam demonſtrationum neceſſitatem ipſas habere negans dicit hæc aliqvaliter, ſed tanqvam à ſuprema ſcientiarum deficientes determinat. Et cur enim non oportet dicere plane à Dialectica, qvæ non adhuc punctum aut Monadem hanc, ſed ipſum τὸ Bonum principium ponit, & omnium principia conſiderat. Unde, ut æſtimo, & mathematibus qvidem in deciſione lineæ ſecundam aſſignat partem, in materialibus autem omniqvaqve & ſeparatis ſpeciebus eam qvæ ante has & cognitionem inſtituit, iis qvidem eam qvæ ex ſuppoſitione, iis autem qvæ ſine ſuppoſitione: hanc autem ergo & qvi Epinomida compoſuit. Olim enim nobis hæc pigritia coëgit & indicium & ſententiam colligationem vocavit Mathematum, tanqvam unientem illorum omnium principium.

XLI. Si autem utiqve & nihil ſcire Socrati promtum, & Pythii reſponſum propter hoc ipſum ſapientiſſimum omnium protulit, ut ipſe imponit reſponſum, conſidera profundum & DEi & Socratis, qvomodo utiqve τὸ nihil ſcire ſolum dicit excellens bonum exiſtere, ſed non ſcientem & hoc ſcire qvod non novit. Hoc qvidem enim videtur eſſe præopere ** futuris ſapientibus. Secundum veritatem autem in idem tendit ſapientiæ, & ſapiens enter † eſt qvi novit ſe ipſum enter non-ſapientem, & non ignorans qvod non novit. Cujus enim alterius eſt noſſe non ſcientem unumqvemqve qvam cognoſcentis? & ſcientem oportet enim utiqve & ipſum noſſe perfecte qvod non novit; ſiqvidem non ſcientem ſe ipſum ſciet: hoc enim ignorans, neqve ſi novit ignorabit utiqve. Qvare nullus utiq; ſeipſum prius non ſcientem cognoſcet perfecte, anteqvam ſcientem co-

* Theæteto. ** πάρεργυ. † ὄντως.

cognoſcat, tunc enim & qvod novit ſimul, & qvæ non novit ſciet, & qvod novit cognoſcet & qvod non novit, mediam habens notitiam & ſolummodo ſcientiam, & eorum qvi non totaliter, qvorum hoc qvidem eſt intellectus, hoc autem ſenſus, hic qvidem neqve totaliter ſciens Veritatem, qvia neqve ſubſtantiam novit, neqve ipſam ſenſibilium qvorum eſſe fingitur cognitio: hic autem ipſam Entis ſubſtantiam immediate ſciens, & ipſam Entis entem Veritatem.

XLII. Media autem horum ens anima & novit ſubſtantias entium, tanqvam ante ſenſum ens, & non novit tanqvam poſt intellectum ens. Sapiens ergo qvis factus cognoſcet & qvod novit ſciens, & qvod non novit ſciens, tantum amice Socrati & reſponſo de ea qvæ ut vere ſapientia competens. Neqve ergo propter Mathematicas ſcientias à prima ſcientia diſtinctas, neqve propter ſpem ut vere cognitionis poſt ſeparationem ab hinc, neqve propter Pythii reſponſum, exterminare oportet eas qvæ de ſcientia rationes. Plato enim eſt ipſe qvi clamat, qvod utiqve interimentem ſcientiam de nullo neqve de contingente adhuc affirmare poſſibile. Sed qvam qvidem ſcientiam ſumet utiqve anima & cum corpore ens, & qvam erepta à vinculo, & qvas qvidem cognitiones ſimul & non ſcientias eſſe ponet. Unam autem eam, qvæ ut vere ſcientiam & intellectum ſcientia meliorem & intellectu divinificam intelligentiam, & hanc eſſe cognitionem qvam anima phantaſians & in hac vita accipere non potens deſiderat eum qvi à corpore exitum, tanqvam ibi ſortitura ſupernaturali hac & divinali entium comprehenſione. De iis qvidem igitur ſatis.

XLIII. Conſeqventer autem iis qvæ diximus dubitas, Cur utiqve boni qvidem deterius agunt, peccantes à finibus qvos præſtituerunt; mali autem ſortiuntur ea qvæ appetunt? Tu qvidem itaqve & hoc exiſtimas eſſe argumentum hujus, qvod non ſit τὸ in nobis. Et qvidem licet & aliis melioratis ſecundum dubitationem dicere, qvod ſi ejus qvod non ſit τὸ in nobis, eſt argumentum hoc, qvod non ſecundum intellectum eveniunt bonis negotia; & ejus qvod ſit hæc qvod ſecundum ſpem malorum ipſa fiunt, idem argumentum erit. Melius autem non oppugnative ſermoni adjicere, ſed oſtendere tibi tantum, qvod dubitationem hanc non ad interemtionem ejus qvod in nobis, novi antiqvos proponentes, ſed ad inqviſitionem Provi-

dentiæ. Et magis perſeveranter agonizantes, ad ipſum Plotinum illum, Jamblichum, æqvivocum tibi. * Etenim enter concutit de Providentia noſtras invictas præacceptiones fortunalium rerum inexſpectata illatio, & intellectuali inſpectione indiget negotium, ſi debeat qvis occurſor à dubitatione iſta ſalvatus committere Providentiæ omne. Novi qvidem igitur, ut dixi, non ad interemtionem ejus qvod in nobis, ſed Providentiæ hæc dubitata prioribus.

XLIV. Qvod autem & hæc, non multo opus eſt argumento, ſicut ejus qvod non ſit τὸ in nobis, ſed qvod ſit, magis addiſcemus, illud cointelligentes. Qvod ergo nullius nobis dominis entibus, neq; electivam vitam habentibus à ſeipſis, neqve bonis neqve malis à nobis entibus, ſed plasmatis aliunde, non adhuc locum habet dubitare de eventibus, entibus aliunde malis aut bonis, tanqvam præter dignitatem evenientibus. Si enim non ſeipſos tales effecerunt, neqve utiqve retribui utrisqve oportebit pro vita, neqve totaliter debebitur aliqvid iis qvi non ſunt cauſa vitæ qvam habent. Qvare ſi præter dignitatem retributio fortunalium, ipſi vitarum utiqve erunt cauſa, qvorum dignitate in diſtributis ab univerſo ſortiri volunt: qvoniam & omnium eorum qvæ circa nos, non in iis qvæ à totis habemus, exigimus retributiones habere, ſed in qvibuscunqve aliqvid cooperabimur. Si ergo non eſt τὸ in nobis, nihil habemus à nobis. Si hoc, neqve expetemus retributiones eorum qvæ aliunde in nos veniunt. Si hoc, neqve eam qvæ præter dignitatem diſtributionem eventuum cauſabimus.

XLV. Si ergo non eſt τὸ in nobis, non oportet qværere qvomodo præter dignitatem boni qvidam à finibus peccant, mali autem obtinent. Sed ente eo qvod in nobis, & Providentia omnium obtinente, & tibi adducentes perſvaſionem poſt violentiam dicemus. Qvomodo ergo? non enim erat τὸ in nobis eorum qvæ extra, dominans, ſed cooperans. Qvare merito, qvæ qvidem intus, ſecundum ſui ipſius diſponit potentiam, qvæ autem extra, non adhuc, indigens & aliis ad illorum diſpoſitionem, non in ipſo jacentibus. Et ego valde lætor ad tales dubitationes, videns generoſum adventitium, qvi ſæpe jubeo non confundere qvæ in nobis cum iis qvæ non in nobis: neqve ſic habere de iis qvæ non in nobis, tanqvam ipſa fieri omnino, ut non & facta difficulter feramus. Nunc autem tanqvam & illis aſſeqvi

* Theodorum Aſinæum.

seqvi iis, qvæ in nobis, debentibus, dubitatio accidit non factis, & supponentibus nobis ut bona qvæ non bona, & fieri qværentibus. Melius autem erat, qvæ qvidem in nobis enter entia & qværere semper & acqvirere sibi ipsis, qvæ autem extra & non in nobis, relinqvere facientibus tanqvam Dominis & scientibus qvæ faciunt. Ad omnia autem qvæ in nobis, præparatos esse per ea qvæ in nobis. Sed qvaliter qvidem habeat dubium ad id qvod in nobis, ostendimus tibi per talia. Ad sermonem autem de Providentia magis utiqve aliqvid dices, sicut diximus. Et dicta sunt multa ab antiqvis qvos dixi viris, & sic solvunt ipsum.

XLVI. Rursum igitur qværis, qvid τὸ in nobis? qvod in principio sermonum opertebat qværere. Deinde ad ipsum dubitans. Qværens autem definis hoc esse, qvod à nullo potestatum neqve obtentum, sed & verbo dicens sic, ἀυτοπερίγραπτον, id est ipsum circum scriptum, & ἀυτενέργητον, id est ipsum operativum. Si autem hoc, & incorruptibile omnino, & potentissimum, & soli primo competens præsidi omnium entium, nobis autem τὸ in nobis non adhuc conveniens. Hunc itaqve terminum longe ab intelligentia ejus qvod in nobis, qvam habentes antiqvi hoc humanis animabus attribuerunt, ego pono. Considera autem & tu ipse, qvam vera dico. Ubiqve τὸ in nobis ad insinuntionem assumunt operationis electionis, nos facientes dominos electionis & fugæ, & ut alicujus bonorum aut contrariorum. Sicut enim idem dicunt electionem & voluntatem, sed hanc qvidem esse boni solum, electionem autem bonorumqve similiter & non bonorum, sicut utiqve δόκησιν id est exspectationem * non bonorum: propter qvod & characterizare animam electionem similiter entem amborum & competere mediæ naturæ ei, qvæ ad ambo vertitur. Et hoc etiam communis fama testatur. Electiones enim horum laudamus, horum autem vituperamus. Malum autem omnibus involitum dicimus, & malum videtur bonum esse eligentibus ipsum, anima enim nulla cognoscens malum eligeret utiqve sed fugeret. Propter ignorantiam autem studet circa ipsum: acutum qvidem amorem boni secundum naturam habens, alicubi autem bonum videtur impotens.

XLVII. Anima igitur habente in substantia eam qvæ ad ambo inclinationem, τὸ bene dico & τὸ male; hanc potentiam ipsius

 electi-

* cautionem.

electivam vocaverunt, propter qvam aliud præ alio nati sumus eligere. Et sumes utiqve ex divisione definitionem talem potentiæ hujus. Qvoniam omnis potentia aut rationalis est aut irrationalis, necesse & electionem in altero horum esse: non ens autem irrationalis, sine electione enim vivere illa omnes dicimus, rationalis utiqve aliqva erit potentia. Omnis autem rationalis potentia aut cognitiva est aut appetitiva, sicut & omnis irrationalis. Electio autem ipsum hoc qvod dicitur electio ens & desiderium, appetitus aliqvis utiqve erit. Omnis autem appetitus aut ad solum aspicit ut vere bonum, aut ad solum apparens bonum, aut ad ambo. Electionem autem neqve ad solum vere bonum respicere dicimus, non enim utiqve unqvam vituperaretur juste: neqve ad solum apparens, non enim utiqve & laudaretur sæpe. Ad ambo ergo nata est talis potentia.

XLVIII. Est ergo, ut summatim dicatur, electio potentia rationalis appetitiva bonorum verorumqve & apparentium, ducens ad ambo animam, propter qvam ascendit & descendit, & peccat & dirigit. * Hujus potentiæ operationem videntes biviam in novis vocaverunt ad ambo ipsius inclinationem. Qvare erit utiq; electionale, & τὸ in nobis, idem. Et secundum hanc potentiam & à Divinis differimus & à mortualibus, utraq; enim sunt insusceptiva ejus qvæ ad ambo inclinationis: hæc qvidem in bonis veris solummodo locata, propter excellentiam; hæc autem in apparentibus, propter defectum. Qvoniam & hæc qvidem intellectus characterizat, hæc autem sensus: hic qvidem noster rex, hic autem nuncius: medii autem nos in electione fixi, & potentes qvidem ad ambo moveri, ubicunqve autem moveamur, à totis obtenti ex ea qvæ secundum dignitatem sortientes; siqvidem ad melius, ut intellectus: si autem ad deterius, ut sensus. Non ergo in omnium potestate & potentia τὸ in nobis; qvæ enim omnibus potestativa, potentia Unialis est, & propter hoc omnium qvia una & Boniformis. Qvæ autem electiva, dualis, & propter hoc non omnium: qvia iis qvæ ad ambo inclinationibus minorata est ab ea qvæ ante omnia est. Fieret autem utiqve & ipsum omnium, si non electivum impetum haberet, voluntas autem sic solum. Nam volita vita est secundum bonum, qvæ & τὸ in nobis facit potentissimum, & Deiformis enter existit, propter qvam & anima fit DEus, & totum mundum dispensat, ait Plato.

XLIX.

* i. e. recte agit.

XLIX. Neqve ergo primo τὸ in nobis, ſicut neqve ultimò convenit, ſed medio. Tu autem, ut videtur, poteſtatem exiſtimaſti ſignificare τὸ in nobis, omnium dominantem, ducentem omnia ſecundum ſuum impetum, obtinentem omnia qvæ deſiderat, non definiens potentiam in appetibilibus, qvæ intra ipſas animas efficientibus talem eligentem animam; ſed dans ſibi & eorum qvæ non in nobis, potentiam. Qvæ enim extra animam, non in nobis: propter qvod & commixta vita noſtra ex iis qvæ non in nobis & iis qvæ in nobis. Et apud ſtudioſos qvidem multum τὸ in nobis: omnibus enim utuntur, etiam iis qvæ non in nobis menſurare propter virtutem, & iis utentes, & velut in ſeipſis facientes ſemper qvod præſens ornantes. Apud multos * autem τὸ non in nobis plus; aſſeqvuntur enim iis qvæ extra, non habentes intus vitam potentem ipſis aſſimilare illa. Unde & ii qvidem liberi dicuntur eſſe & ſunt propter operationem ejus qvod in ipſis, & ejus qvod non in ipſis. In ſervilem autem alii vociferantur neceſſitatem, conſepelientes cum iis qvæ non ipſis qvod in ipſis, & omnia habentes non in ipſis.

L. Super omnia colophonem dubiorum nobis appoſuiſti. Interrogans enim ſi novit DEus futurum apud nos, ſive non novit? Et ſiqvidem non novit, nihil ipſum à nobis differre dicas, non ſcientibus neqve ipſis. Si autem novit, fore penitus hoc qvod novit, & ex neceſſitate. Hoc autem non τὸ in nobis perimit ſolum, ut utiqve videbitur, ſed & omne qvod dicitur contingens, & conſvevit etiam hoc ponentibus non omnia coacta eſſe, & eſt, ut eſt dicere, millies dictum, & complicant qvidem conjunctum omnes ita. Si novit DEus omne futurum, ex neceſſitate erit qvod futurum. Sed ii qvidem falſum eſſe ajunt, DEum determinate noſſe omne, ſed ajunt etiam ipſum indeterminari in fientibus indeterminate, ut ſalvent contingens. Alii autem determinatam cognitionem attribuentes DEo, admiſerunt neceſſitatem in omnibus qvæ fiunt. Peripateticorum & Stoicorum hæreſum ſunt hæc dogmata. Plato autem & qvicunqve huic amicus, & DEum determinate ſcire futura, & fieri contra ſecundum ipſorum naturam affirmant hæc qvidem determinate, hæc autem indeterminate. Eorum enim qvæ in effectis divi-

* Τὺς πολλὺς, vocat vulgus, qvibus οἱ σπεδαῖοι opponuntur.

divisim & subcontrarie invicem sunt, in Diis secundum melius solum est praeacceptis.

LI. Dico autem, puta genitorum aut incorporeorum entium aut corporum, incorporaliter sunt amborum causæ apud illos, & cognitio eodem modo incorporea. Et iterum intellectualium & non intellectualium entium, intellectualiter ambo apud DEos & secundum existentiam & secundum scientiam. Cognoscunt enim & qvæ non intellectualia, intellectualiter. Et rursum eorum qvæ fiunt inde intemporalium aut temporalium, intemporalis locata est apud ipsos causaqve & cognitio. Qvare, qvoniam & determinata & indeterminata qvædam fiunt, secundum melius amborum, determinatam dico cognitionem horum amborum, determinatam dico cognitionem horum amborum præacceperunt. Adhuc autem, non qvale est cognoscibile talis & cognitionis species, sed qvale cognoscens. Merito, neqve enim cognitio in cognoscibili est, sed in cognoscente. Huic igitur similis & conformis est in qvo est, non illi in qvo non est. Si igitur & cognoscibile indeterminatum, sed qvando determinatum est qvod cognoscit, non propter cognitum indeterminata & cognitio, sed propter cognoscens, determinata. Etenim meliori modo est deterius cognoscere, & deteriori modo melius.

LII. Qvare qvoniam Dii omnibus meliores, meliori modo omnia præacceperunt: & hæc qvæ qvidem sunt, ante tempus qvidem qvæ secundum tempus, ut diximus: incorporee autem corporea, immaterialiter autem materialia, & determinate videlicet qvæ indeterminata, & stanter instabilia, & ingenerabiliter genita. Non igitur si cognoscunt futurum, ex necessitate fixit huic eventum: sed huic qvidem indeterminatam ex determinato generationem dans, Diis autem determinatam indeterminati præcognitionem. Neq; enim tua fictio † tympanis & cornis †† utens & materiis corporalibus, si tua præcognitione corporaliter erat: sed illa qvidem incorporaliter phantasia & vitaliter habuit futuri rationem: factum autem παράπηγμα id est fixio corporaliter confixa ex non tali intrinseca cognitione. Si autem hæc in tua factione, qvid utiqve dices de Deorum præcognitione, apud qvam indicibile existit & entis inenarrabile nobis & incircumscriptibile, non tanqvam alius modus omnium περιοχῆς id est circumsidentiæ & nullatenus συγγενὴς congener iis qvæ ab ipso fiunt. Qvare

† Fixio, παράπηγμα, astrolabium. †† Fortasse tornis.

Qvare & cognoſcunt Dii divine & intemporaliter qvæ in nobis, & nos operamur ut apti nati ſumus. Et qvodcunqve eligimus, præcognitum eſt apud ipſos, non propter in nobis terminum, ſed propter eum qvi apud ipſos.

LIII. Hæc tibi, o amicum caput, de iis qvæ interrogaſti reſpondi, potens & per ſe oſtendere qvod eſt τὸ in nobis, à laudibus & vituperationibus, à conſiliis & à provocationibus aut dehortationibus, à judicatoriis & accuſationibus aut defenſionibus, à politica omni eruditione, à legislationibus, ab orationibus, à ſacerdotalibus viis, ab ipſa Philoſophia. Bene enim noſti & meum inſtitutorem * dicentem ſæpe, qvod τὸ in nobis interemtum, ſuperfluam pronunciat Philoſophiam. Qvid enim erudiet, nullo ente qvi erudiatur? Qvomodo autem erit aliqvid qvod erudiatur, non ente in nobis qvid fiamus meliores. Hæc igitur iterum atqve iterum reconſiderans, ſi aliqvid adhuc dubitas, nullatenus patiaris ** ſcribere. De qvibus enim utiqve & congruet nos facere ſermones, qvam de iis, in qvibus nullus utiqve nos nugacitatis accuſabit, facientibus diſputationes. Cum autem qvi ex ſuperbia cumulum & laqveum omnem qvi ex eodem illis exercito ajunt ſtultiloqvium, inclino tibi non adventitie mihi.

II. PROCLI Liber de decem dubitationibus circa Providentiam.

Περὶ τῶν δέκα πρὸς τὴν πρόνοιαν ἀπορημάτων, de decem dubitationibus circa Providentiam, liber. Meminit hujus ſcripti Joannes Philoponus libro 2. de Mundi æternitate adverſus Proclum cap. 5. *αὐτὰ δὲ ταῦτα ἡμῖν ὁ Πρόκλος συνομολογῶν φαίνεται ἐν τῷ λόγῳ τῷ περὶ τῶν δέκα πρὸς τὴν Πρόνοιαν ἀπορημάτων. Λέγει γὰρ ἐν ἐκείνῳ ταῦτα. Τῆς δὴ οὖν προνοίας ὡς εἴρηται κ. τ. λ.* qvæ ex illo profert, leguntur in hoc libro pagina ſtatim ſecunda & tertia. Exſtat latine ex ejusdem *Guilelmi de Morbeka* verſione in Bibliotheca hujus Urbis Hamburgenſis ex legato præſtantiſſimi Holſtenii, in eodem Codice è qvo librum ad Theodorum Mechanicum ex ejusdem Gvilelmi verſione exhibui. Gvilelmus, Corinthi Archiepiſcopus dicitur hanc verſionem abſolviſſe Corinthi A. C. 1280. qvarto die Februarii. *Ἀπορήματα* illa ſunt

* Syrianum. ** te pigeat.

ſunt hæ decem circa Providentiam qvæſtiones, qvas proponit primum deinde ſuo more ad Platonis fere mentem reſolvit atqve explicat.

1. Num providentia ad omnia & ſingula pertingat, ſive ut Gvilelmi interpretis verbis utar, *ſi Providentia eſt omnium, totorum, partium, & usque ad individuiſſima cœlorum & eorum quæ ſub cœlo, æternorum & corruptibilium.* Hoc affirmat Proclus, atqve unumqvodqve ſingularium è rebus etiam minimis ab unius Optimi Maximi Numinis bonifica ut appellat Providentia dependere contendit. *Nihil enim effugit illud unum, ſive in eſſe dicas, ſive in cognoſci. Et dicitur quidem, & recte dicitur, & in centro totus circulus eſſe centraliter, ſiquidem cauſa centrum, cauſatum autem circulus, & in unitate omnis numerus monadice propter eandem rationem. In Providentiæ autem uno majori modo omnia ſunt, ſiquidem & unum majori modo illud quam centrum & monas.*

2. Qvomodo contingentia præſciat DEus iisqve provideat? Reſpondet Proclus DEum pro perfectiſſima natura ſua cognoſcere in ſpermatibus ſuis & cauſis indeterminata determinate, ſicut & incorporaliter & indiſtanter diſtantia & corporata. Qvam in rem plura diſputavit libro ad Theodorum Mechanicum cap. 50. ſeq.

3. Num & determinatorum & indeterminatorum ſit cauſa Providentia ſecundum idem & eodem modo? Reſpondet Proclus providere nihil aliud eſſe qvam benefacere, hinc pro ſuo qvæqve modulo & ordine participare de uno illo bono, ut & ipſi unitas, & indeterminatis libertas conſtet. In eodem capite probat providere DEum contingentibus etiam & indeterminatis, ne illa ſint velut ſuperadventitia in univerſo. *Si itaque & volunt* (utpote autores) *providere determinate indeterminatis, & poſſunt Dii, omnino utique & provident, & providentes cognoſcunt proviſorum dignitatem. Et Dii quidem exaltatim & ad omnia ſui ipſorum extendentes providentiam, dæmones autem partientes illorum ſuperexiſtentiam, hi quidem aliorum gregalitatem acceperunt, hi autem aliorum, ut ait ille, in ultimam conſummantes partitionem, ut hi quidem hominum ſint, hi autem leonum, alii autem aliorum animalium, aut plantarum præſides, & adhuc partialius, hi quidem oculi, hi autem cordis, hi vero hepatis. Omnia autem ſunt plena Diis, his quidem & his immediate providentibus, his autem per medios Dæmones, ut dictum eſt: non illis omnibus adeſſe non potentibus, ſed ultimis per ſe participare primis non potentibus.*

4. Qvo-

4. Qvomodo Deorum participationes fiant, sive qvomodo Dii providentes in inferiora operentur? Respondet Proclus, pro participantium idoneitate, *rationaliter in rationalibus, intellectualiter in intellectualibus, phantastice & sensibiliter in iis quæ secundum phantasiam aut sensum vivunt: essentialiter autem & per esse solum in his quæ sine vita, esse obtinent. - - Igitur & providentia supra entia omnia secundum ipsam divinam unionem locata, & operante unam operationem uni convenientem omne accedens participat, & ita ut aptum natum est.* De oraculorum defectu ita disserit, ut operatione DEi manente semper eadem, loca vel homines inidonei sint ad eam participandam, velut si facie aliqva stante, speculum ejus imaginem jam fulgidum suscipiat, jam obscurius vel debilem vel plane nullam reddat. *Sive igitur dicat quis chresteria quandoque quidem divinativis participare Diis, quandoque autem deficere inefficacia facta, & velut ἄπνοα i.e. sine spiritu secundum quoddam tempus, in hoc reducendum causas irregularitatis, indeficientibus spiritibus utentibus & operantibus impotentia participare ipsis semper. Nam veracia chresteria, quæ apparentibus complent Angelique & Dæmones, & Heroës, in quos illustrant Dii & semper entes in universo fortes, quamvis aquæ aliquæ & hiatus terræ non semper participare illis possint propter sui ipsorum instabilem naturam: sive rituum virtutes, ἀγάλματα sive imagines introeuntes quandoque & viventia facientes & replentes Divina inspiratione, deficiunt in quibusdam periodis. Et horum defectum æstimo remittere convenit ad suscipientia, & non ad variationem operationis Deorum inspirantium ipsi. Neque enim lunæ deficientis solem causare audemus, sed incidentiam ipsius in conum.*

5. Unde & cur malum, cum sit Providentia? Respondet Proclus duo haberi malorum genera, unum in corporibus, præter naturam: in animabus, contra rationem. Neutro autem regnum providentiæ (ut verbo interpretis utar) molestari, sed malo huic finem esse bonum, & universi varietatem ac perfectionem: Nam omne qvod præter naturam, fieri ut aliqvid fiat eorum qvæ secundum naturam, sed non vicissim. Atqve inter spiritus perfectiores & brutas animantes debuisse qvoqve medias interpositas esse animas, ratione simul & ira atqve concupiscentia præditas, & libertate arbitrii gaudentes.

6. Si Providentia est, cur bonis viris mala fiant, mali triumphent? Respondet, bonis tamen non deesse virtutem, virtutisqve materiam: atqve singularem illis in laudem cedere, qvod virtu-

tem nudam colere malint qvam *malitiam cum omnibus suis abundantiis.* Malum non esse irritamentis carere malorum, & adversa fortunæ qvosdam etiam expetisse, sapientes fortiter semper tulisse. Neqve æqvum esse ut iidem omni simul genere bonorum abundent. *Oportet quandam experientiam etiam malorum eorum quæ hic ipsis inesse, à quibus provocatæ animæ appetant eam quæ hinc translationem ad illum qui extra mala locum.* Multos per adversa ad majorem virtutem adductos esse, deniqve sola esse mala qvæ ipsi committimus non qvæ patimur. Inglorios malos omnes & inhonoratos, qvamvis myrii adulatorum ipsos circumstent. Ad qvæstionem qvam huic adjungit, cur inæqvalibus æqvalia à Providentia existant secundum Arithmeticam (non Geometricam) æqvalitatem, velut Civitate tota pereunte ut similis sit interitus hominum dissimillimorum, bonorum malorumqve. Respondet, *primo quidem quod non secundum quod dissimiles sunt, hoc simile patiuntur, sed secundum quod similes civitatem eandem si forte inhabitare volentes, & navem eandem intrare, & commilitare cum invicem, & si quid aliud ejusdem cum iis speciei, & sic secundum ipsius actionem idem aliquid passi sunt. Sed secundum quod meliores & deteriores, diversam habent communis passionis illationem, siquidem ii impatientes, ii autem mansuete ferentes perierunt. Et post separationem, hos quidem meliorum locus suscipit, hos autem qui deteriorum.* Addit deinde esse qvendam ordinem & fati communis periodum à diversis principiis in eundem finem obviantem, & concursum processuum, ubi compati coguntur imprincipaliores partes ex necessitate. Latere etiam nos veras animarum æqvalitates.

7. Si Providentia etiam ad infima se demittit, unde tanta sortis in brutis animantibus inæqvalitas, mutuæ devorationes & similia? Respondet, si in illis sit aliqvid ἀυτοκίνητον, causam altius qværendam: si vero corporea tantum sint, nihil referre si idem patiantur cum umbra omnimode transfigurata, atqve fato subjecta sint.

8. Qvare pœnæ post peccata non statim subseqvantur, sed infligantur post tempus demum, & hoc interdum valde longum? Respondet, *inserta nequitiæ radix, (sicut spinas ferens terra, etsi millesies excidas nascentes, similium est productiva) easdem reddit operationes non flexa punitionibus.* Igitur Providentia, congruens tempus non qvale placet homuncionibus, sed qvale ad sanationem animarum novit proficere, expectat, ac tolerando plures erudit. *Cum Diis enim, ait ille, fortunam & tempus omnia gubernare, sive dare aliquid bonorum oporteat, sive purgare con-*

tra-

trariorum. Deinde vitium ſibi ipſi pœna & λώβη animi graviſſima. Non bonus pœnarum diſpenſator ira præceps. Plato ſervum verberaturus flagellum aliqvo tempore ſublime tenere viſus eſt, cauſamqve interrogatus dixit punire ſe ſui ipſius præimpetuantem iram. Archytas ad ſervos in agro qvi juſſa non fecerant pœnamq; exſpectabant, bene valete, inqvit, qvia iraſcor. Et Theano ad ſervam: ſi non eſſem irata, verberarem utiqve te. Apud Ægyptios Lex erat, prægnantem, judicatatam morte dignam donec utiqve pepererit, non morti tradere. - Qvid mirum Providentiam, delinqventes morte digna, potentes autem parere non qvasdamcunqve actiones, ſed egregias, conſervare ad illas &c. Si Themiſtocles pro iis qvæ egerat juvenis, confeſtim ſolviſſet pœnam, qvis eruiſſet Athenas à Perſicis malis? Qvis etiam fuiſſet Πυθίας expoſitor? Si Dionyſius in principio periiſſet tyrannidis, qvis Siciliam à Chalcedonenſibus liberaſſet, inſuſcitabilem fore exſpectatam? Si Periander punitus fuiſſet non poſt multum aliqvod tempus, qvis utiqve Apolloniam, qvis etiam amœnam * Leucadiorum inſulam, qvis etiam Anaxorium eripuiſſet à ſibi adverſantibus?. - - Qvid qvod tempus illud pœnarum dilatarum longum videtur nobis tenuiter intuentibus, ſed ad Providentiæ oculum nihil eſt, uti viciſſim *iſte locus in quo vivimus corpora circumferentes, parvus omnino ad magnorum peccatorum punitionem:* τίσεως *autem carceres, & quæ in inferno loca, multa utique quædam & inenarrabilia, & multitudines tormentorum inexceſſibiles omnibus qui qualitercunque ibi ſunt. - - Propter magnitudinem punitionis non ſimul tota fit adjectio. Excitare autem remorſiones, animæ ingeniatæ ſunt, præcurſales ipſis maximarum paſſionum. Ajunt enim & Apollodorum tyrannum viſionem vidiſſe, verberatum ſeipſum & decoctum à qualibus quibusdam, & ſui ipſius cor ex lebete clamans, ego tibi horum cauſa. Ptolemæi autem Cerauni vocantis amicos putare ſeipſum in ſomnis vocari ad judicium à Seleuco, vultures autem ibi conſidere & lupos judices. Talia malignis præludia appenſarum punitionum.*

9. Qvomodo peccata aliena, parentum puta vel ſuperiorum puniantur in liberis ac ſubjectis? *Quod autem peccatorum progenitorum* δίκας *ſuſtinere dicuntur quidam, & revelationes &* τελεταὶ *manifeſtant hoc, & etiam* λύσιοι *quidam Dii purgare ab iis affirmantur.* Reſpondet gentem ſive familiam, & Civitatem pro uno qvodam corpore haberi, eſſeqve illi ſuum præſidem πολιοῦχον atqve ὁμόγνιον, adeoqve non alie-

 na

* χαρίεσσαν, interpres reddit *gaudioſam.*

na esse talia peccata propter illam conjunctionem atqve similitudinem. *Quid igitur adhuc inopinabile & vindictas solvere animas translatas in altera corpora pro iis quæ in aliis corporibus?*

10. Providentia unius DEI laudatissima cognoscente omnia & in bonum reducente, qvomodo & Angeli providere dicuntur, & dæmones, atqve si velis & Heroës & animæ cum Diis mundum condispensantes? Respondet, providere DEum universaliter ac totaliter omnibus, ut unum & bonum, cæteros partialiter, subordinate, & qvibusdam.

III. Liber Procli de malorum subsistentia.

Περὶ τῆς τῶν κακῶν ὑποστάσεως μονόβιβλος, de malorum subsistentia, liber singularis, cujus mentionem reperit Holstenius in Scholio marginali Græco Codicis Medicei ad Proclum in Remp. Platonis, pag. 358. ad verba v. 9. à fine, *εἴρηται μὲν οὖν διὰ πλειόνων ἐν ἄλλοις περὶ τούτων.* Scholion ita se habet: *Τὸ μὲν ἐν τῷ περὶ τῆς τῶν κακῶν ὑποστάσεως μονοβίβλῳ, τὸ δὲ ἐν τοῖς εἰς τὸν λόγον τῆς Διοτίμας περὶ τῆς τῶν κακῶν ὑποστάσεως.* Exstat & hic liber Latine ex *Guil. de Morbeka* versione, atqve hæc capita ex Platonis maxime sententia perseqvitur, 1) an sit malum, 2) si sit, utrum in intellectualibus? 3) si in sensibilibus, num secundum causam principalem. 4) si non sit secundum causam principalem, an substantia aliqva * ipsi danda, an penitus ponendum *ἀνούσιον* & *ἀνυπόστατον*. 5) Et, si est hoc, qvomodo subsistit, principio altero existente, & unde incipit & usqve qvo procedit? Et adhuc 6) qvomodo Providentia existente est malum & unde est? *Si non solum instituit bonorum naturam Pater, sed & vult nihil esse usquam malum, qua μηχανῇ vel arte subsistit malum quod Conditor subsistere non voluit? Non enim alia quidem ipsum velle, facere autem alia licitum, sed velle & facere in divinis simul sunt & conjuncta: quare non solum involitum DEO malum sed & ἀνυπόστατον, non tantum illo non faciente (nam hoc ne quidem fas cogitare) sed nec esse faciente.* Respondet, malum Physicum hoc est corruptivum cujusqve substantiæ, potentiæ, operationis non esse malum sed bonum, qvia propter bonum & qvia ex corruptione generatio, qva constat Mundus, & universi ordo ornatur. Non dari autem malum *ἄκρατον* & *αὐτοκακόν*, æternamve ideam

* Malum *ἀμενηνότερον instabilius non ente* pronunciatur in oraculo Chaldaico apud Proclum.

ideam & εἶδος mali, ac substantiam, sed morale etiam malum esse bono mixtum atqve ut bonum, à DEo, ut malum ab alia causa impotente: nihil enim esse malum hoc nisi minorem majoremve declinationem, recessum, defectum & privationem ab αὐταγαθῶ, & tantum bono, velut tenebras à Sole. Esse debilitatem & absentiam potentiæ in operando, non potentiam: partialibus malum, Universo non malum.

II. Malum nec in Diis nec in triplici ἡγεμονεία meliorum generum, hoc est nec in Angelis, (*quomodo enim Deorum nuncios & elucidatores vocabimus, si malum qualitercunque in ipsis?* qvi imaginem illorum gerunt & in προθύροις versantes de bonitate ipsorum participant) nec in Dæmonibus nec in Heroibus. *Aut præter naturam ipsius faciet DEus, mala generans, aut omne subsistens inde erit boniforme, & ἔκγονον manentis in ipso bonitatis. Sed neque ignis, ajunt, infrigidare, neque boni, malum à seipso producere. Duorum igitur altenum, aut neque esse malum dicendum malum, si deitus: aut esse, & non deitus esse.* Contra eos qvi in dæmonibus malum πρώτως esse docebant, ita disserit: *Sunt aliqui qui & passiones dæmonibus tribuunt, alii secundum naturam, quando mortes ipsorum & generationes alias & alias tragœdizant: alii ex electione solum, quando nequam quosdam & malos nominant dæmones, quos & animas inquinare & ducere ad materiam, & eum qui sub terra locus, ab itinere in cœlum detrabentes. - - Hos rogare oportet, utrum dæmones quos malos esse dicitis, & sibi ipsis esse dicitis tales aut non sibi sed aliis? Nam si sibi ipsis mali, duorum alterum, aut manent in malo, sempiterno tempore, aut transmutationis sunt susceptivi. Et siquidem semper mali, quomodo quod ex Diis subsistit, semper malum? Melius enim non esse omnino quam semper male esse. Si autem transmutantur, non sunt substantia mali sed habitudine, in quibus melius & deterius & vitæ alia species. Dæmones autem semper omnes in dæmonum ratione, & in suo ordine singuli. Si autem sibi ipsis quidem boni, aliis autem mali quos ad deterius ducunt, simile ac si quis doctores vocaret nequam, & pædagogos quosdam qui castigatores peccatorum ordinati non permittunt persequentibus fluctuose meliorem ordinem pro conveniente ipsis. Aut si quis ipsos ante sacra stantes & inquinatum detinentes extra περιβολὴν, id est cortinas, malos nominaret, quia participatione interiorum prohibent. Erat igitur malum non extra manere dignis, sed esse talis ordinis & tali prohibitione dignum. Si igitur & ex dæmonibus in Mundo alii sursum ducunt animas, alii nondum valentes ascendere custodiunt in sui ipsorum moribus, neutros utique merito dicemus malos, neque*

que

que illos separantes, neque hos detinentes. Oportebat enim esse & hos qui inquinatum & progressu in cœlum indignum, in eo qui circa terram loco coercentes habent. Non ergo malum neque in iis ratio adinvenire videtur, secundum enim ipsorum naturam singuli faciunt quæ faciunt, & semper eodem modo. Hoc autem non malum.

III. In Animabus malum debilitas non semper & unice adhærendi melioribus vero & bono: descensus inde ad deteriora & oblivio, atqve in corpore versantibus inclinatio κακεργέτις, & à ratione dissidium. Sunt qvibus τὸ πρώτως κακὸν & ἀυτοκακὸν Materia; & Animabus debilitas per casum in materiam. Sed negat hoc Proclus, & esse etiam ex DEo corpus & materiam, ambo DEi gennemata profitetur; Materiam τὸ πρῶτον ἀόριστον, substantialemqve infinitatem perinde ut corpus mixtum, à DEo, una causa dependere; Animas vero peccasse anteqvam in materiam detruderentur. Non esse duo principia; Materiam nec bonum esse nec malum, sed necessarium & ab ἀυταγαθῷ, imo gradu distans.

IV. Bonorum causa una, æterna, determinata, universalis, factiva DEus: malorum causæ multiplices & infinitæ aliæ animabus aliæ corporibus, fluctuosæ, indeterminatæ, inordinatæ & singulares, naturam animarum & corporum ex necessitate circumambientes, ex impotentia incommensuratione ἀσκόπῳ, inharmonizatione & debilitate, deteriorisqve victoria. Bona habent hypostasin, mala parhypostasin. Bonum species, malum sine specie ac velut privatio.

V. Malum habet agere & posse à contrario bono, qvod debile & inefficax propter mixturam mali fit, & malum efficaciam & operationem transsortitur propter boni præsentiam, in uno enim ambo. Sic in corporibus qvod præter naturam est, debilitat id qvod secundum naturam, latitante natura ad operandum, & ordine (in qvo bonum) soluto. Sic in animabus malum qvando vincit bonum, utitur illius potentia ad suum, scilicet ea qvæ rationis, & inventionibus ad concupiscentias; & tradunt invicem ex sui ipsorum natura, hoc qvidem de potentia, hoc autem de debilitate: qvoniam secundum se, malum neqve agere natum est neqve posse: omnis enim potentia bonum, & omnis operatio extensio potentiæ est. Qvod & Plato sciens, injustitiam ipsam secundum se & debilem & inactivam esse ait; justitiæ autem præsentia & potentiam habere &

ad

ad agere duci non manentem in sui ipsius natura: neqve in ἀζωίᾳ privatio solum, qvoniam & præjacens ipsum vitale ens dat & malo vitæ participationem. Vita autem omnis potentia secundum se, in potentia autem aliena factum malum, contrarium est bono sui ipsius potentia ad adversari utens: & magis qvidem potentia inexistente majores operationes & opera mali, minus autem minores. Jam & in corporibus naturæ potentiis simul & qvæ in ipsis desinit præter naturam operatio, & hæc eo qvod præter naturam, tunc magis existente soluto omniqvaqve ordine. Qvare & in animabus majora qvidem à minori malitia, minora autem à majori opera: solificata enim à contrario, secundum turpe qvidem ipsius & informe augetur, secundum virtutem autem & operationem minorata debilis simul & inefficax est. Non enim ab ipsa potentia, ut utiqve & augmentata etiam potentia ad majus transitio esset: sed ex præsentia contrarii, puta si & caliditatis potentia utatur ad sui ipsius opus frigiditas vincens & subjacens illius potentiam. Deficiente igitur contraria natura & eo qvod magis defectu ad privationem habet τὸ magis, ea autem qvæ virtutis submissione ad facere est debilior, malum qvidem est magis, agit autem minus.

VI. Et qvomodo potentia esset ens malum, si omnis potentiæ opus salvare ipsam in qvo est, malum autem dissipat unumqvodqve cujus est malum. Est ergo malum inefficax & impotens secundum se, si autem, & involuntarium est ut ait ille, & involitum erit utiqve: & sic primissimæ trinitatis boni privatio, voluntatis, potentiæ, operationis. Bonum qvidem enim & volitum est, & potens & efficax secundum ipsius naturam: malum autem involitum & debile & inefficax. Neqve enim volitum ulli qvod ejus corruptivum, neqve potentiæ qvod potest ipsa corrumpere, neqve operationis τὸ non secundum potentiam habere hypostasin ipsius. Sed sicut mala appetunt ut apparentia ipsis bona, & est malum iis apparens, volitum propter mixturam boni tale dicimus: sic utiqve & potentia in malo & factio est apparenter, qvia non secundum se neqve qva malum, sed extrinsecus, cui & παρυφέστηκε id est juxta extitit, & ad qvod dicitur malum. Hoc ergo & mihi videtur & qvi in Theæteto Socrates ostendens potentibus aliqvaliter asseqvi ipsa, ne-

qve privationem neqve contrarium bono malum dicere, neqve enim privatio facere aliqvid potens, aut totaliter potens: neqve contrarium qvod secundum se, neqve potentiam neqve operationem habet: sed sic aliqvaliter subcontrarium ipsum nominare, qvod secundum se qvidem est privatio, qvia autem non omnino perfecta est privatio, sed similiter cum habitu transsumens de potentia, inde & de operari in contrariationis partem constituitur, & neqve privatio est perfecta, neqve contrarium sed subcontrarium bono.

VII. Tria hæc qvæ debilitari possunt, & in qvibus est malum, anima particularis, animæ idolum (in animalibus) & corpus. Corpori, *præter naturam esse*: animæ idolo, *præter rationem esse*: animæ, *præter intellectum esse*. Secundum rationem vitæ defectus, *ægritudo*: at ignorantia & intellectus privatio, *turpitudo*, sive circa διάνοιαν sive circa opinionem, hoc est jam scientiæ jam artis inopia. Turpe autem & ægritudo aliter qvidem in cognitionibus, aliter autem in impetibus. Etenim appetitus non secundum rationem, & sensuum autem multi & phantasiæ præcipites, qvibus qvidem vita in actione appetitibus contrariantibus: qvibus autem in speculationibus phantasia præterincidente & purum ipsarum & immateriale auferente. Inde phantasiæ inconvenientes aut consensus mali & electiones turpes, aut extra & in actionibus variis aut secundum iram aut secunpum concupiscentiam factis. Et τὸ præter naturam duplex: Est enim *turpitudo*, qvæ in corpore præter naturam, speciei enim ut in monstris, est hoc debilitas & defectus. Et *ægritudo* ejus, eo qvi in ipso ordine & commensuratione soluta, ut in corruptione, morbo, dolore.

VIII. Multis malum meditatum qvidem & intra animam manens occultatur & bonificatur ut turpe & inconveniens. Actum autem qvale est, evidens fit: manifestatur autem pœnitentia & animæ conscientia, velut ipsa exprobrante sibi actum. Qvoniam & Medicorum artes ulcerum aperturis ad evidens ducentes passionem & intus occultatam causam facientem ægritudinem, imaginem exhibent providentiæ operum, & factionibus turpibus & passionibus admittentis, ut utiqve immutata ab eo qvi in ipsis conceptu & sub causato & inflato malis habitu principium periodi & vitæ sumant melioris. Qvæcunqve autem intus sunt passiones ipsius, ipsum malignantis bonum habent, secundum qvod semper ad proprium ducunt animam,

mam, cujus electiones in ipsis habent δίκην; ita qvæ in animabus lex ducit unamqvamqve ad suum, & eam qvæ ex Providentia dignitatem.

IX. Non potest esse malum, si non contrarium cogitetur malum, qvoniam boni gratia omnia & ipsum malum: sed omnia gratia boni. DEUS incausativus (ἀναίτιος) malorum, nusqvam enim malum (qva malum) inde, sed ex aliis causis & qvibus generare non secundum potentiam, sed propter debilitatem existere dictum est. Propter qvod mihi videtur Plato circa Regem omnium omnia ponens & illius gratia omnia, & qvæcunqve non bona, phantasiata enim ut bona, & hæc entium sunt similiter bonorum, omnium causam illud appellare & non semel omnium, (neqve enim malorum, sed & horum incausativum) & omnis entis causam, etenim horum tanqvam entium, & qva bonum unumqvodqve. Si itaqve hæc recte dicimus, & omnia utiqve ex Providentia erunt, & malum habebit locum in entibns. Qvare & faciunt Dii malum sed tanqvam bonum: & cognoscunt ut omnium unialem habentes cognitionem, impartibiliter qvidem partibilium, boniformiter autem malorum, unialiter autem multitudinis. Alia enim animæ cognitio, & alia intellectualis naturæ, alia Deorum ipsorum: hic qvidem αὐτοκίνητος sive ex se mobilis, hic autem æternalis cognitio, hic autem indivisibilis & unialis ipso uno omnia & cognoscens & producens.

Hactenus excerpta ex Procli libro inedito de mali subsistentia.

IV. Procli Hymni.

Complures olim à Proclo concinnati fuerunt Hymni, qvibus Barbarorum pariter & Græcorum Numina celebraverat, veluti qvidam non municipalium sacrorum sed ingentis omnium Deorum templi, Mundi hierophantes, ut narrat Marinus in Procli Vita c. 19. Verum soli ex illis ætatem tulerunt *hymni quatuor*, qvorum primus est in Solem, secundus & tertius in Venerem, (qvi afferuntur etiam à Johanne Stobæo sive Stobensi tit. 63. florilegii, pag. 249. edit. Grotianæ) & qvartus in Musas. Hi elegantissimi hymni Græce subjecti sunt Hymnis Orphei sive Onomacriti editionis Aldinæ A. 1517. 8. Græce & Latine sed minus emendati & cum versione inepta leguntur

 in

in Jacobi Lectii corpore Poëtarum Græcorum Heroicorum pag. 737. Coloniæ Allobrogum 1606. fol. Novissime separato folio illos ut publicis Lectionibus illustraret, excudi curavit D. Godfridus Olearius *ὁ μακαρίτης* Lipsiæ 1700. 8. addita hymnis in Solem & Musas sua, cæteris Metaphrasi Hugonis Grotii. Istud folium fugitivum qvoniam paucis visum facile se potest qværentium oculis subducere, hoc in loco Lectore ut spero haud refragante integrum inserendum duxi. Cæterum ratio fugit Lilium Gyraldum, cum hymnos istos tribuit non Proclo nostro Lycio, sed Hierophantæ cuidam Laodicensi hujus nominis, cujus aliorum scriptorum Svidas mentionem facit, nullam hymnorum. Neqve Joanni Keplero facile aurem præbuerim, qvi lib. V. cap. 10. Harmoniæ Mundi, hymnum Procli in Solem, qvem ad

ΠΡΟΚΛΟΥ ΛΥΚΙΟΥ ὝΜΝΟΙ.

Εἰς τὸν ἥλιον.

Κλῦθι * πυρὸς νοεροῦ βασιλεῦ, Χρυσήνιε τιτάν.
Κλῦθι φάους ταμία, ζωαρκέος ὦ ἄνα πηγῆς
Αὐτὸς ἔχων κληῖδα, καὶ ὑλαίοις ἐνὶ κόσμοις
Ὑψόθεν ἁρμονίης ῥύμα πλούσιον ἐξοχετεύων.
Κέκλυθι, μεσσατίην γὰρ ἐὼν ὑπὲρ αἰθέρος ἕδρην,
Καὶ κόσμου κραδιαῖον ἔχων ἐριφεγγέα κύκλον,
Πάντα τεῆς ἔπλησας ἐγερσινόοιο προνοίης.
Ζωσάμενοι δὲ πλανῆτες ἀειθαλέας σέο πυρσοὺς
Αἰὲν ὑπ᾽ ἀλλήκτοισι καὶ ἀκαμάτοισι χορείαις.
Ζωογόνους πέμπουσιν ἐπιχθονίοις ῥαθάμιγγας.
Πᾶσα δ᾽ ὑφ᾽ ὑμετέρῃσι παλινόστοισι διφρείαις
Ὡράων, κατὰ θεσμὸν, ἀνεβλάστησε γενέθλη.
Στοιχείων δ᾽ ὀρυμαγδὸς ἐπ᾽ ἀλλήλοισιν ἰόντων
Παύσατο, σεῖο φανέντος, ἀπ᾽ ἀῤῥήτου γενετῆρος.
Σοὶ δ᾽ ὕπο μοιράων χορὸς εἴκαθεν ἀστυφέλικτος,
Ἂψ δὲ μεταστρωφῶσιν ἀναγκαίης λίνον αἴσης
Εὖτε θέλεις, πέρι γὰρ κρατέεις, πέρι δ᾽ ἶφι ἀνάσσεις.
Σειρῆς δ᾽ ὑμετέρης βασιλεὺς θεοπειθέος οἴμης
Ἐξέθορεν Φοῖβος, κιθάρῃ δ᾽ ὕπο θέσκελα μέλπων.

Εὐ-

* Qvomodo stellæ & singillatim Sol exaudiat preces, disputat Plotinus IV. 4. pag. 423. & 435. seq.

ad CHriſtum applicat pie magis qvam ex Procli ſententia, pag. 246. conjicit fuiſſe partem μητρωακῆς βίβλȣ, de qva infra inter ſcripta hujus Philoſophi deperdita. Porro inter DEos à Proclo hymnis celebratos apud Marinum cap. 19. referuntur etiam Marnas Gazæus, Æſculapius Leontuchus Aſcalonita, & Iſis qvæ colitur Philis Ægyptiis, & Arabum Theandrites, qvaſi maſculum DEum dixeris, ita enim legendum pro Θυανδρίτης, obſervavi è Damaſcio apud Photium pag. 565. qvi eum deſcribit ἀῤῥενωπὸν ὄντα Θεὸν καὶ τὸν ἄθυλυν (lege ἄθηλυν) βίον ἐμπνέοντα ταῖς ψυχαῖς. Sic θῆλυν βίον pro vita effœminata dixit Philo lib. de profugis pag. 366. περὶ ἃ πονȣ́μεθα οἱ τὸν ἄνανδρον καὶ θῆλυν ὄντως βίον μεταδιώκοντες. Verſum Procli ex ejus hymno ut opinor in Bacchum affert Olympiodorus in vita Platonis p. 584.

PROCLI Philoſophi HYMNI.

1. IN SOLEM, Godfrido Oleario interprete.

AUdi cœleſtis Flammæ Rex, auree Titan,
Arbiter & lucis, fontis Rex inclyte vitæ
Clavem ſolus habens, in ſenſibiles qvoqve mundos
Ex alto harmoniæ derivans flumina læta.
Audi, nam mediam ſuperas ſedem ætheris, & te
Interiora tenent mundi, ac pulcherrimus orbis:
Sicqve imples animante animos ipſe omnia curâ.
Igne planetarum tuus o Rex paſcitur * ignis,
Qvi nunqvam feſſi ductis ſine fine choreis
Vivificum terris dimittunt undiqve rorem.
Veſtris perpetuo repetitis motibus omnis
Æternas juxta leges hic naſcitur Hora.
Dedidicere ſuos adverſa elementa tumultus
Te ſimulac natum Arcano genitore viderent,
Parcarum obſeqvio regis implacabile numen,
Si jubeas, ſubito fatalia fila revolvunt.
Namqve tuum imperium eſt, tu nutu cuncta gubernas,
Ex ſerie æterna pellacis carminis autor
Proſiliit Phœbus, divinaqve carmina cantans

* Cum Nobiliſſ. Doblero malim *cingitur*.

Ἐυνάζει μέγα κῦμα βαρυφλοίσβοιο γενέθλης.
Σῆς δ' ἄπο μειλιχόδωρος ἀλεξικάκου θιασείης
Παιήων βλάστησεν, ἑὴν δ' ἐπέτασσεν ὑγείην.
Πλῆσας ἁρμονίης παναπήμονος εὐρέα κόσμον,
Σὲ κλυτὸν ὑμνείουσι Διωνύσοιο τοκῆα.
Ὕλης δ' αὖ νεάτοις ἐνὶ βένθεσιν, εὔιον Ἄττιν.
Ἄλλοι δ' ἁβρὸν Ἄδωνιν ἐπευφήμισαν ἀοιδαῖς.
Δειμαίνουσι δὲ σεῖο θοῆς μάστιγος ἀπειλὴν
Δαίμονες, ἀνθρώπων δηλήμονες, ἀγριόθυμοι,
Ψυχαῖς ἡμετέραις δυεραῖς κακὰ πορσύνοντες,
Ὄφρ' αἰεὶ κατὰ λαῖτμα βαρυσμαράγου βιότοιο
Σώματος ὀτλεύωσιν ὑπὸ ζυγόδεσμα ποθοῦντες,
Ὑψιτενοῦς δὲ λάθοιντο πατρὸς πολυφεγγέος αὐλῆς.
Ἀλλὰ θεῶν ἄριστε, πυριστεφὲς, ὄλβιε δαῖμον,
Εἰκὼν παγγενέταο θεοῦ, ψυχῶν ἀναγωγεῦ,
Κέκλυθι, καί με κάθηρον ἁμαρτάδος αἰὲν ἁπάσης,
Δέχνυσο δ' ἱκεσίην πολυδάκρυον. ἐκ δὲ μελυγρῶν
Ῥύεο κηλίδων, ποινῶν δ' ἀπάνευθε φυλάσσοις,
Πρηΰνων θοὸν ὄμμα Δίκης ἣ πάντα δέδορκεν.
Αἰεὶ δ' ὑμετέρῃσιν ἀλεξικάκοισιν ἀρωγαῖς
Ψυχῇ μὲν, φάος ἁγνὸν ἐμῇ πολύολβον ὀπάζοις
Ἀχλὺν ἀποσκεδάσας ὀλεσίμβροτον ἰολόχευτον.
Σώματι δ', ἀρτεμίην τε καὶ ἀγλαόδωρον ὑγείην.
Εὐκλείης τ' ἐπίβησον ἐμὲ, προγόνων τ' ἐνὶ θεσμοῖς
Μουσάων ἐρασιπλοκάμων δώροισι μελοίμην.
Ὄλβον δ' ἀστυφέλικτον ἀπ' εὐσεβίης ἐρατεινῆς
Εἴκε θέλεις δὸς ἄναξ, δύνασαι δὲ ἅπαντα τελέσσαι
Ῥηϊδίως, κρατερὴν γὰρ ἔχεις καὶ ἀπείριτον ἀλκήν.
Εἰ δέ τι μοιριδίοισιν ἑλιξοπόροισιν ἀτράκτοις
Ἀστεροδινήτοις ὑπὸ νήμασιν οὐλοὸν ἄμμιν
Ἔρχεται, αὐτὸς ἔρυκε τεῇ μεγάλῃ τόδε ῥιπῇ.

Εἰς τὰς Μούσας.

Ὑμνέομεν, μερόπων ἀναγώγιον ὑμνέομεν φῶς.
Ἐννέα θυγατέρας μεγάλου Διὸς ἀγλαοφώνους,
Αἳ ψυχὰς, κατὰ βένθος ἀλωομένας βιότοιο,
Ἀχράντοις τελετῇσιν ἐγερσινόων ἀπὸ βίβλων

Γη-

Condidit indigesta prius primordia rerum.
Tripudia alme tua ast, gravium averrunca malorum,
Pæanem pariunt, cunctis parat ille salutem.
Harmonia orbem implens cunctorum experte malorum,
Te magnum Bacchi Patrem celebrare solemus.
Te Aten materiæ profundis Eviam abyssis,
Rursum alius tenerum te carmine dicit Adonin.
Te vero metuunt tua si qvid flagra minentur
Invisi nobis genii semperqve feroces,
Qvi miseris moliri animis mala millia norunt:
Ut raucos inter fluctus vitæ atqve tumultus
Corporea æternum teneant hos vincla, volentes,
Atria ne videant celsi præfulgida Patris.
Sed tu magne DEus, radians, ditissime Dæmon,
Icon communis rerum patris, atqve animarum.
Dux, audi, atqve omni miserum me crimine purga.
Accipe cum lachrymis gemitus, tu vulnera nostra
Fœda cruore atro sana, pœnasqve remitte
Justitiæ placans oculum qvo cuncta pererrat.
Legeqve nos ducens mala qvæ procul omnia pellit,
Da lumen menti purum, da, qvæso, beatum,
Noctem pestiferam pellens, matremqve veneni:
Corpori at, integram, qvæ dat bona cuncta salutem.
Da famam; tibi qvo prisca pietate Parentum
Cincinnatarum Musarum dona feramus.
Divitias stabiles, fructum pietatis amœnæ,
Si fuerit visum, da Rex; namqve omnia posse
Diceris, ingenti immenso tu robore polles.
At si qvæ fusus Parcarum tortilis ausit,
Telæ sideribus textæ si sæva minentur,
Nutu depellas isthæc tu qvæso potente.

2. IN MUSAS. Godfr. Oleario Interprete.

Ad supera educens celebramus carmine lumen,
Ter trinam Sobolem Jovis almi, carmine claram,
Qvæ mentes misere vitæ istis fluctibus actas
Puris usa sacris, (hæc docta volumina condunt)

Γηγενέων ῥύσαντο δυσαντήτων ὀδυνάων.
Καὶ σπεύδειν ἐδίδαξαν ὑπὲρ βαθυχεύμονα λήθην
Ἴχνος ἔχειν, καθαρὰς δὲ μολεῖν ποτὶ σύννομον ἄστρον,
Ἔνθεν ἀπεπλάγχθησαν ὅτ' εἰς γενεθλήϊον ἀκτὴν
Κάππεσον, ὑλοτράφεσσι περὶ κλήροισι μανεῖσαι.
Ἀλλὰ θεαὶ καὶ ἐμοῖο πολυπτοίητον ἐρωὴν
Παύσατε, καὶ νοεροῖς με σοφῶν βακχεύσατε μύθοις,
Μὴ δὲ μ' ἀποπλάγξειεν δεισιθέων γένος ἀνδρῶν
Ἀτραπιτοῦ ζαθέης, ἐριφεγγέος, ἀγλαοκάρπου.
Αἰεὶ δ' ἐξ ὁμάδοιο πολυπλάγκτοιο γενέθλης
Ἕλκετ' ἐμὴν ψυχὴν παναλήμονα πρὸς φάος ἁγνὸν,
Ὑμετέρων βρίθουσαν ἀεξινόων ἀπὸ βίβλων
Καὶ κλέος εὐεπίης φρενοθελγέος αἰὲν ἔχουσαν.
Κλῦτε Θεοὶ σοφίης ἱερῆς οἴηκας ἔχοντες,
Οἳ ψυχὰς μερόπων, ἀναγώγιον ἁψάμενοι πῦρ,
Ἕλκετ' ἐς ἀθανάτους, σκότιον κευθμῶνα λιποῦσας,
Ὕμνων ἀῤῥήτοισι καθηραμένας τελετῆσι.
Κλῦτε σαωτῆρες μεγάλοι, ζαθέων δ' ἀπὸ βίβλων
Νεύσατ' ἐμοὶ φάος ἁγνὸν, ἀποσκεδάσαντες ὀμίχλην,
Ὄφρα κεν εὐγνοίην Θεὸν ἄμβροτον, ἠδὲ καὶ ἄνδρα.
Μὴ δέ με ληθαίοις ὑπὸ χεύμασιν οὐλοὰ ῥέζων
Δαίμων αἰὲν ἔχοι μακάρων ἀπάνευθεν ἐόντα.
Μή κρυερῆς γενέθλης ἐνὶ κύμασι πεπτωκυῖαν
Ψυχὴν οὐκ ἐθέλουσαν ἐμὴν ἐπιδηρὸν ἀλᾶσθαι
Ποινή τις κρυόεσσα βίου δεσμοῖσι πεδήσῃ.
Ἀλλὰ Θεοὶ σοφίης ἐριλαμπέος ἡγεμονῆες
Κέκλυτ', ἐπειγομένῳ δὲ πρὸς ὑψιφόρητον ἀταρπὸν
Ὄργια καὶ τελετὰς ἱερῶν ἀναφαίνετε μύθων.

Εἰς Ἀφροδίτην.

Ὑμνέομεν σειρὴν πολυώνυμον Ἀφρογενείης
Καὶ πηγὴν μεγάλην βασιλήϊον. ἧς ἄπο πάντες
Ἀθάνατοι πτερόεντες ἀνεβλάστησαν ἔρωτες.
Ὧν οἱ μὲν νοεροῖσιν οἰστεύουσι βελέμνοις
Ψυχὰς, ὄφρα πόθων ἀναγώγια κέντρα λαχοῦσαι
Μητέρος ἰσχανόωσιν ἰδεῖν πυριφεγγέας αὐλάς.

Οἱ

Eripit infeſtis qvæ gignit terra periclis,
Et properare docet præalti flumina Lethes
Ut ſuperent, puræ 'cognata ſibi aſtra petentes,
Unde etiam egreſſæ ante, hoc ad genitabile littus
Appellunt, terrenæ inſano ſortis amore.
Urit idem hoc œſtrum qvoqve nos, hoc ſiſtite divæ,
Nosqve furore ſacro percellant dicta Sophorum:
Ne facile abripiant homines male relligioſi
A ſacroſancto felicis tramite lucis.
Ex turbis varie peccantis materiai.
Ad caſtam lucem palanrem abducite mentem,
Ut libris veſtris, unde eſt, ſapientia abundet
Eloqviiqve, animos mulcentis, laude perennet.
Magnæ audite Deæ, qvæ docta guberna tenetis,
Ducentes hominum, flamma ſublime trahente.
Accenſa, ad ſuperos mentes ex nocte profunda,
Hymnorum arcanis purgatas undiqve ſacris.
Magnæ audite Deæ, divinaqve ſcripta legenti
Disjectis tenebris mihi purum affundite lumen,
Ut ſummum Numen, mortales ut bene noſcam.
Ne forte oppreſſum Lethæis noxius undis
Me Dæmon teneat ſejunctum à ſorte beata.
Ne qvoqve materiæ merſam torpentis abysſis
Hancce animam, longos nollet qvæ ferre labores,
Innectat vitæ duris pœna horrida vinclis.
Vos audite Deæ, veſtrum eſt ſapientia regnum.
Tendenti propero curſu ad ſublimia, veſtra
Orgia, & arcanæ doctrinæ pandite ſacra.

3. IN VENEREM. Interprete Hugone Grotio.

Æternam Veneris ſeriem cantare paramus
Et regale ſacri fontis caput: unde profecti
Immortale genus, pennatum numen amores:
Qvorum alii telis mentem ferientibus urunt
Pectora, ut illecebris ſublime trahentibus icta
Matris conſpiciant rutilum fulgentia templa,

Οἱ δὲ πατρὸς βουλῆσιν ἀλεξικάκοις τε προνοίαις,
Ἱέμενοι γενεῆσιν ἀπείρονα κόσμον ἀέξειν,
Ψυχαῖς ἵμερον ὦρσαν ἐπιχθονίου βιότοιο.
Ἄλλοι δ' ἐγγαμίων ὀάρων πολυειδέας οἴμους
Αἰὲν ἐποπτεύουσιν, ὅπως θνητῆς ἀπὸ φύτλης
Ἀθάνατον τεύχωσι δυηπαθέων γένος ἀνδρῶν.
Πᾶσιν δ' ἔργα μέμηλεν ἐρωτοτόκου Κυθερείης.
Ἀλλὰ θεά· πάντη γὰρ ἔχεις ἀρίηκοον οὖας·
Εἴτε περισφίγγεις μέγαν οὐρανὸν, ἔνθα σέ φασιν
Ψυχὴν ἀενάου πέμπειν κόσμοιο θεείην.
Εἴτε καὶ ἑπτὰ κύκλων ὑπὲρ ἄντυγας αἰθέρι ναίεις,
Σειραῖς ἡμετέραις δυνάμεις προχέουσ' ἀδαμάστους,
Κέκλυθι, καὶ πολύμοχθον ἐμὴν βιότοιο πορείην
Ἰθύνοις, σέο πότνα δικαιοτάτοισι βελέμνοις,
Οὐχ ὁσίων παύουσα πόθων κρυόεσσαν ἐρωήν.

Ἄλλος εἰς Ἀφροδίτην.

Ὑμνέομεν Λυκίων βασιληΐδα κουραφροδίτην,
Ἧς ποτ' ἀλεξικάκοισι περιπλήθοντες ἀρωγῆς,
Πατρίδος ἡμετέρης θεοφράδμονες ἡγεμονῆες,
Ἱερὸν ἱδρύσαντο κατὰ πτολίεθρον ἄγαλμα,
Σύμβολ' ἔχον, νοεροῖο γάμου, νοερῶν ὑμεναίων,
Ἡφαίστου πυρόεντος, ἰδ' οὐρανίης Ἀφροδίτης·
Καί ἑ θεὴν ὀνόμηναν Ὀλύμπιον, ἧς διὰ κάρτος
Πολλάκι μὲν θανάτοιο βροτοφθόρον ἔκφυγον ἰόν.
Ἐς δ' ἀρετὴν ἔχον ὄμμα· τελεσσιγόνων δ' ἀπὸ λέκτρων
Ἔμπεδος ἀγλαόμητις ἀνασταχύεσκε γενέθλη
Πάντη δ' ἠπιόδωρος ἔην βιότοιο γαλήνη.
Ἀλλὰ καὶ ἡμετέρης ὑποδέχνυσο πότνα θυηλὴν
Εὐεπίης. Λυκίων γὰρ ἀφ' αἵματός εἰμι καὶ αὐτός.
Ψυχὴν δ' ἂψ ἀνάειρον ἀπ' αἴσχεος εἰς πολὺ κάλλος,
Γηγενέος προφυγοῦσαν ὀλοίιον οἶστρον ἐρωῆς.

Aſt alii Patris imperio ſapientipotentis,
Perpetuam cupidi Sobolem ſubmittere mundo,
Immittunt animis vitæ terreſtris amorem.
Rurſum alii cœtus & fœdera conjugiorum
Cum magna curant cura, mortalis ab ortu
Seminis ut ſemper genus immortale propagent.
Omnibus hic labor eſt Veneri ſervire parenti.
O Dea, nam nihil eſt tua qvod non audiat auris,
Immenſum cœli ſeu circumvolveris axem,
Diceris unde animam mundo inſpirare perennem:
Seu ſeptemgeminos orbes ſuper, æthere ſummo,
Suppeditas noſtris connexibus indomitam vim,
Audi, te veneror: Mœſtumqve laboribus ævum,
Juſtificis ſemper telis mihi ſancta guberna;
Antecavens, facibus pateant ne corda profanis.

4. *Alius IN VENEREM Hymnus*, eodem Hug. Grotio Interprete.

Reginam Lyciæ gentis Venerem celebramus,
Cujus ope auxilium nacti certamqve ſalutem
Primores patriæ, ſacrorum conſcia corda,
Urbe ſua ſanctum delubrum rite dicarunt,
Fœdera caſta notans, animo qvæ cernere ſolo eſt,
Cœlicolæ Veneris Volcaniqve ignipotentis:
Unde tibi Dea Nomen Olympia: Namqve tua vi
Vaſtam perniciem ſæpe evaſere, tenentes
Virtutem ante oculos. Fœcundo qvippe cubili
Exoriebatur robuſta ac provida proles,
Vitaqve ridebat paſſim vernante ſereno.
Nunc qvoqve diva favens noſtræ cape dona Camœnæ,
Namqve & nos Lycio de ſanguine duximus ortum.
Arce animam probris & honeſti ſubjice flammas,
Terrigenæ pellens furiatum virus amoris,

V. Εἰς τὴν Πλάτωνος Θεολογίαν Βιβλία ϛ´ *In Theologiam Platonis libri sex.* Opus ſubtile & eruditum, ſed ex qvo Syriani ac Procli citius qvam Platonis de DEo & rebus divinis ſententiam didiceris. Hermannus certe Conringius in libris de Hermetica diſciplina pag. 12. Theologiam qvam in illis libris tradit Proclus, inepte ab eo Platonicam dici affirmabat. Sed hoc ſolenne recentioribus à Plotino usqve Platonicis, ut mille aliena dogmata Philoſophi illius doctrinæ ſive adtexant ſive ſubſtituant, & tamen pro genuino univerſa venditent Platoniſmo, qvaſi Plato ſi non ita ſenſit certe debuerit ita ſentire, ut ipſi comminiſcuntur. Proclum ſingillatim obſervat G. Pachymeres freqventer uſum eſſe ſcriptis qvæ referuntur ad Dionyſium Areopagitam, procem. Tom. 1. pag. XLIII. Ἰστέον ὡς καί τινες τῶν ἔξω φιλοσόφων, μάλιστα Πρόκλος θεωρήμασι πολλάκις τοῦ μακαρίου Διονυσίου κέχρηται, καὶ αὐταῖς δὲ ξηραῖς ταῖς λέξεσι. Hæc è Pachymere repetit Svidas in Διονύσιος. Primus Procli Hexabiblon ex codice Bibliothecæ Gottorpienſis juſſu & auſpiciis Principum glorioſæ memoriæ Johannis Adolphi & Friderici in lucem protulit & verſione addita illuſtravit *Æmilius Portus* Ferrarienſis, Franciſci Porti Cretenſis filius, Hamburgi 1618. fol. Idem opus cum ſcholiis græcis marginalibus occurrere in Bibliotheca Auguſtisſimi Imperatoris refert Lambecius lib. VII. pag. 37. Idem alibi teſtatur in eodem Theſauro librario extare verſionem antiqvam Gvil. de Morbeka monachi Dominicani qvi Clementis IV. Papæ pœnitentiarius fuit. Vide lib. III. pag. 323. & lib. I. pag. 147. ſeq. ubi promiſit ſe illam translationem cum variis lectionibus græcis ex Codd. Vindob. editurum in ſupplemento Philoſophiæ Platonicæ, ſed cujus vulgandi ſpes non minus qvam tot aliorum egregiorum promiſſorum ipſo defuncto jamdudum intercidit.

VI. Στοιχείωσις Θεολογική, κεφάλαια σια´ *Inſtitutio Theologica* ſive propoſitiones 211. * cum totidem demonſtrationibus, Latine ex verſione Franciſci Patricii lucem adſpexit Ferrariæ apud Dominicum Mamarellum 1583. 4. titulo *Elementorum Theologicorum.* Proclo Patriarchæ CPolitano male tribuitur à Verderio in iterata edit. Bibl. CPolitanæ. Græce cum Franciſci Porti translatione ſubjecta eſt libris ſex Theologiæ Platonicæ, qvos jam diximus prodiiſſe Hamburgi 1618. fol. Vetus latina interpretatio *Guilelmi de Morbecta* ſive *Morbeka*, abſo-

* Capita 100. de perfectione MS. Gr. Cod. 2983. Regis Gall.

absoluta Viterbii Anno C. 1268. servatur MS. in Bibl. Vindobonensi ut testatur Lambecius lib. VII. p. 38. Extat etiam Cantabrigiæ in domo S. Petri, & inter libros Holstenianos Bibliothecæ hujus urbis Johanneæ. Ibidem præter Theologiæ Platonicæ libros sex & στοιχείωσιν Θεολογικὴν græce occurrunt Nicolai Episcopi Methonensis, qvi circa A.C. 1190. floruit, animadversiones in Procli institutionem Theologicam, qvibus falsa præcipue de fato doctrina, una cum aliis qvibusdam Procli dogmatis à Christiano sensu alienis oppugnatur. Νικολάυ Ἐπισκόπυ Μεθώνης ἀνάπτυξις τῆς Θεολογικῆς στοιχειώσεως Πρόκλυ τῦ Λυκίυ, Πλατωνικῦ Φιλοσόφυ, πρὸς τὸ μὴ συναρπάζεσθαι τὺς ἀναγινώσκοντας ὑπὸ τῆς ἐπιφαινομένης αὐτῇ πειθανάγκης, καὶ σκανδαλίζεσθαι κατὰ τῆς ὑγιῦς πίστεως. Codex hic in folio, pollicis altitudine, qvem Holstenius descripsit ex Vaticano 626. in fronte præfixa habet hæc verba Jobi XXIX. 3. τῷ Φωτὶ αὐτῦ ἐπορευόμην ἐν σκότει. In Catalogo MSS. Holstenianorum apud Morhofium τὸν μακαρίτην 1. Polyhistoris pag. 68. idem opus Episcopi Methonensis memoratur his verbis: *Animadversiones in Procli elementa Theologica, ne qvis eorum probabilitate ad Arianismum seducatur.* Sed pauca omnino legas in hoc opere adversus Platonizantes Arianos, sive Platonicos Arianizantes. In Epistola Johannis Kirstenii ad Holstenium qvæ legitur inter epistolas Gudianas pag. 289. ubi ejusdem libri fit mentio, & dicitur fuisse apud elegantissimum Heinsium, Nicolaus iste Methonensis perperam *Methon* vocatur. Hic liber extat etiam num. 129. inter codices MSS. Sereniss. Electoris Bavariæ. Expositio fratris Berealdi Ord. prædicatorum in Elementationem uti vocat Theologiæ Procli, cujus principium *Invisibilia DEi*, scripta Anno CHristi 1454. extat Oxoniæ in collegio Balliolensi codice 204.

VII. Περὶ κινήσεως βιβλία β'. *De motu libri duo*, collecti ex Aristotelis Physicorum libro 3. seq. editiqve græce Basil. 1531. 8. & cum latina versione Justi Velsii, Medici, ibid. 1545. 8. qvæ Græcis omissis etiam lucem adspexit Argentorat. fol. tum Græce & latine cum versione Spiritus Martini Cuneatis, Parisiis A. 1542. 4. Prodierunt præterea latine translati à Josepho Valdanio, Brixiensi, Basil. 1562. 8. cum ejusdem scholiis, & duobus de mistione dialogis. Et Gallice Petro Forcadello interprete Paris. 1565. vide Crucimanii Bibl. Gall. p. 397. In manu exaratis codicibus hi libelli inscribuntur στοιχείωσις Φυσική, Vide Lambecium lib. VII. pag. 56. Labbeus in conspectu Interpretum

 Græco-

Græcorum Ariſtotelis & Platonis p. 13. libros duos elementorum Phyſicorum Procli à Franciſco Patritio latine editos à libris de motu male diſtingvit. Nempe Patricius edidit στοιχείωσιν θεολογικήν eiqve hoſce libros duos elementorum Phyſicorum, in qvibus potiſſimum de motu agitur, ſubjunxit Ferrariæ 1583. 4. Eadem Phyſica elementa Pariſ. 4. Græce edita. Procli de loco ſententiam expendit Simplicius ad 4. Phyſic. ubi eum Præceptorem ſuorum Præceptorum vocat p. 142. b.

VIII. Ὑποτύπωσις τῶν Ἀστρονομικῶν ὑποθέσεων, *Hypotypoſis Aſtronomicarum poſitionum* ſive compendium qvoddam præcipuorum traditorum ab Hipparcho, Ariſtarcho & à qvo interdum diſſentit Claudio Ptolemæo, græce lucem adſpexit Baſileæ 1540. 4. Latine vertit Georgius Valla, cujus interpretatio vulgata eſt Venetiis cum Pſello de victus ratione & aliis, Anno 1498. fol. & iterum una cum Ptolemæi magna Syntaxi latine edita Baſileæ Ao. 1541. fol. Vertit etiam *Eſromus Rudingerus* Pambergenſis, Joach. Camerarii gener. Scripſit hoc opus Proclus ex Lydia Athenas reverſus, in gratiam amici cujusdam Lydi, qvi illum in Lydia verſantem eo nomine rogaverat. Laudat in illo præter Ariſtarchum, Hipparchumqve ac Ptolemæi magnam ſyntaxin, Theodoſii ſphærica, Heronem Mechanicum ἐν τοῖς περὶ ὑδροσκοπείων, Timocharin, Agrippam, Menelaum, & Apollonium Pergæum. Lambecius hanc Procli hypotypoſin Aſtronomicam male ineditis accenſuit lib. VII. p. 129. Hujus libri pars pag. 69. ſq. agit περὶ τοῦ ἀστρολαβικοῦ ὀργάνου *de fabrica & uſu Aſtrolabii*, qvæ ſeorſim qvoqve Latine Venet. 1491. Georgio Valla interprete, & Pariſ. 1557. 8. cum Nicephori Gregoræ Aſtrolabio, ad calcem Joh. Martini Poblacionis compendii de uſu Aſtrolabii prodiit, & MSta extat in variis Bibliothecis. Occurrit etiam ſub Procli nomine in Bibliothecis qvibusdam (ut Vindobonæ & Oxonii inter codices Baroccianos) libellus qvi inſcribitur *Urandromus* ſive Κόλιον Πρόκλου Οὐρανοδρόμου & incipit Περὶ ἀνατολῶν καὶ δύσεων εἰπεῖν ἀστρολογικῶς ὁρμωμένῳ μοι κ. τ. λ. Vide Lambecium lib. VII. p. 87.

IX. Σφαῖρα. *De Sphæra ſive circulis cœleſtibus libellus*, totus fere depromtus ex Gemini Rhodii Iſagoge in Phænomena, qvam poſt Edonem Hildericum edidit Petavius in Uranologio. Procli ſphæra græce primum prodiit Venet. 1499. apud Aldum. *Ab alio neſcio quo miſere latine verſam exactius transtulit Thomas Linacer*, & dicavit Arturo Principi, ut tradunt Jovius & Georgius Lilius, ſive ut Eraſmus lib. XXVI. Epiſtola 14. Regi Angliæ Henrico VII. qvi ab Andrea Toloſate, præcepto-

ceptore Arturi principis monitus jam aliam extare versionem, & munus est aspernatus & in Linacrum velut impostorem inexpiabile concepit odium Vertit etiam *Elias Vinetus* Santo, cujus interpretatio lucem adspexit cum Paschasii Hamelii commentario in Archimedem de numero arenæ maris, Paris. 1557. 8. extant præterea notæ *Tusani* Paris. 1562 98. & *Georgii Henischii* Augustæ Vindel. 1609. 4. *Erasmi Oswaldi Schreckensusii* scholia Basil. 1561. 8. & Jacobi Ziegleri ibid. 1536. 4. *Johannis*qve *Stöfleri* Justingensis Annos jam 79. nati luculentus (ut visum Vossio p. 166. de scient Mathem.) commentarius Tubing. 1534. Sæpissime præterea lucem adspexit iste Procli libellus, tum seorsim, ut cum versione *Jo. Laurenbergii.* Rostoch. 1611. 8. tum adjunctus sive præfixus Arato, Dionysio Alex. Cleomedi. Basil. 1523. 1547. 1561. 1585. 8. Eximiæ editiones Gr. lat. Paris. 1553. 4. & qvam ex codicum MStorum collatione emendatam cum versione sua typis elegantibus exscribi curavit *Johannes Baimbridge* Astronomiæ in Academia Oxoniensi Professor. Lond. 1620. 4. Italice per Ignatium Danti lucem vidit Florentiæ 1571. 4.

X. Παράφρασις εἰς τὴν τοῦ Πτολεμαίου τετράβιβλον. *Paraphrasis in Claudii Ptolemæi libros quatuor de siderum effectionibus.* Hanc Philippus Melanchthon Vir Astrologiæ studiosissimus Græce * edidit Basil. 1554. 8. hoc titulo; Πρόκλου τοῦ Διαδόχου ἀσαφῶς εἰρημένων Πτολεμαίῳ καὶ δυσπαρακολουθήτως ἐν τῷ αὐτοῦ τετραβίβλῳ ἐπὶ τὸ σαφέστερον καὶ εὐπαρακολούθητον μεταχείρησις. Dicavit Melanchthon Hieronymo à Comerstad qvi illi dedit Procli Apographum ex Codice Bibl. Moguntinæ descriptum à Jacobo Aurelio Qvestebergio, de qvo vide sis Petri Albini Chronicum Misniæ pag. 343. & de Comerstadio p. 346. Cum latina versione Leonis Allatii lucem adspexit Lugduni Bat. 1654. 8. Unde emendandus Vossius pag. 205. lib. de scientiis Mathematicis, ubi de tetrabiblo agens *latine*, inqvit, *primus reddidit doctissimus Leo Allatius.* Qvod merito mirabatur Lambecius l. VII. de Bibl. Vindobonensi pag. 89. Sed bene se habebunt Vossii verba, si ea non de tetrabiblo ipso Ptolemæi, sed de paraphrasi tetrabibli à Proclo concinnata intelligas Solent etiam ad Proclum veluti autorem à qvibusdam (ut in Catalogo Bibl. Thuanæ Tom. 2. pag 109.) referri *scholia græca sive ἐξήγησις* in idem Ptolemæi qvadripartitum, qvam Henricus Petri Basil. 1599. fol. sine nomine autoris una cum Porphyrii, sive Antiochi potius, in Tetrabiblum isagoge sed admodum corrupta & scho-

* Non cum versione, ut legas in Diario insigni literario cui titulus monathlicher Auszug A. 1700. pag. 810.

ſcholiis è Demophilo collectis & ab Hieron. Wolfio latine verſis, librisqve duobus Hermeti tributis qvi latine tantum exſtant de revolutionibus nativitatum græce ac latine edidit cum *Anonymi*, an Hieronymi Wolfii? verſione meliore paullo qvam verſio Georgi Vallæ A. 1502. Venetiis edita ſic, ut auctor libri non tantum interpres Valla venditetur. Auctor qvisqvis eſt p. 48. 110. 159. allegat Dorotheum, p. 88. Cleopatram, p. 169. Porphyrium Philoſophum, & p. 63. videtur commentarium in Canonem Ptolemæi promittere. Ταῦτα γὰρ ἐν τῷ κανόνι μαθησόμεθα. pag. 111. λέγει δὲ παλαιὸν τὸν Νεχεψὼ * καὶ Πετόσιριν, οὗτοι γὰρ πρῶτοι τὸ δι' ἀστρολογίας ἐξήπλωσαν προγνωστικόν. Nulla autem eſt ratio cur illa ἐξήγησις Proclo tribuatur, & qvi hoc primi fecerunt videntur illam incauti cum paraphraſi, qvam à Proclo compoſitam eſſe jam diximus, confudiſſe. Cæterum paraphraſis iſta ſatis fideliter Ptolemæum exponit ſi à locis qvibusdam paucis diſceſſeris; in qvibus nonnulla autoris ſui eſt prætervectus, ut manifeſtum erit ei qvi Procli paraphraſin pag. 184. 225. 233. 254. 263. cum Ptolemæo ipſo contulerit. Fortaſſe non deerunt, qvi dicent Proclum iſta in codice ſuo non reperiſſe, ſed codices græci Ptolemæi & Arabica verſio illis in locis conſpirantes ſvadent mihi ut malim credere ibi aliqvid à Proclo fuiſſe omiſſum.

XI. Εἰς τὸ πρῶτον τῶν Εὐκλείδου στοιχείων βιβλία δ'. *In primum elementorum Euclidis libri quatuor*, qvorum primo de natura, generibus & uſu Mathematicarum diſciplinarum diſputat, ſecundo de Geometria, qvo etiam pag. 19. claros recenſet Geometras ante Euclidem, tum de Euclide ipſo diſſerit ejusqve ſcriptis & præcipue de præclaro elementorum opere, in qvod deinceps incipit fuſe & erudite commentari. Τήν τε στοιχειωτοῦ διάνοιαν ἐμφανίζων καὶ πρὸς τὰς θεωρητικωτέρας ἐπιβολὰς ἀφορμὰς διδοὺς τοῖς τῶν νοητῶν καὶ ἀφανῶν οὐσιῶν τῆς γνώσεως ἐφιεμένοις, ut ipſe ait pag. 48. Græce extant ad calcem Euclidis qvi ſcholiis Theonis Alexandrini illuſtratus prodiit ex officina Hervagiana Baſil. 1535. fol. curante Simone Grynæo. Latina verſio Franciſci Baroccii Patricii Veneti, ſcholiis & figuris illuſtrata edita eſt Patavii 1560. fol. ſub titulo Commentariorum ad univerſam Mathematicam diſciplinam. Baroccio judice in editione Græca Baſileenſi commentarius Procli *dilaniatus potius quam impreſſus*. Præcipue dolendum, qvod figuræ Mathematicæ deſiderantur, ne de vitiis innumeris typographicis dicam.

* Ita legendum pro χεψὼ, ut p. 112.

dicam. In Bibl. publica Upsaliensi exstat editio Græca Basileensis, manu Dasypodii egregie emendata ac suppleta integris qvandoqve foliis, ut Ericus Benzelius V. C. ad me scripsit. Ex Codice qvoqve Barocciano 161. in Bibl. Bodlej. lacunas editionis Basileensis licebit supplere; molitusqve meliorem editionem præclari hujus Operis Eduardus Bernhardus, * Vir doctissimus. Cæterum non videtur in cæteros Euclidis libros Proclus scripsisse, qvemadmodum recte judicat Petrus Ramus in Scholis Mathemat. Indicem scriptorum qvi bene multi in hoc opere à Proclo laudantur, dare me memini libro III. hujus Bibliothecæ cap 14.

XI. Ὑπόμνημα εἰς τὰ Ἡσιόδε ἔργα καὶ ἡμέρας. *Commentarius in Hesiodi Opera & Dies.* Hic commentarius Svidæ memoratus etiamnum exstat una cum Scholiis Emanuelis Moschopuli & Joh. Tzetzæ commentario in idem Hesiodi poëma: Sed extat minime integer, nam Tzetza qvædam interdum ex eo profert, qvæ in editis sub Procli nomine frustra qværas, & initio statim inscribitur non ὑπόμνημα Πρόκλε sed ἐκ τῶν Πρόκλε Διαδόχε. Unde excerpta tantum habere nos recte colligebat Heinsius p. 69. ad Hesiodum. Multus est in sensu Poetæ Morali explicando Proclus, & sæpe præter rem impetitur petulantissimis vani hominis Joh. Tzetzæ scommatibus. Editiones scholiorum in Hesiodum tres habemus, primam Venetam ex officina Trincavelli, 1537. 4. elegantem & emendatam, etsi in non paucis deficientem, qvam ex MSto suppletam videre me memini inter libros Wowerianos in Bibliotheca Gottorpiensi Serenissimi Holsatiæ Ducis. Plenior est editio Basileensis, 1544. 8. sed passim corrupta, vitiataqve & interpolata. Tertia deniqve Danielis Heinsii, qvi editione Veneta per Vulcanium MSti codicis autoritate suppleta usus, ex hac & Basileensi meliora qvæqve selegit, pluribusqve locis Hesiodi interpretes male à librariis acceptos & in his Proclum castigavit. Lugd. Bat. 1603. 4. Vide si placet qve dixi lib. 2. cap. 8. Ubi etiam Indicem habes scriptorum in Græcis ad Hesiodum commentariis laudatorum.

XII. Χρηστομαθίας Γραμματικῆς, ἤτοι περὶ Χρηστομαθίας βιβλία β´ *Electorum Grammaticorum libri duo.* Eqvidem in Svidæ Codicibus *tres* memorantur, & apud Photium initio statim Cod. 239.

* Vide Acta Eruditor. A. 1705. p. 224.

quatuor, ſed cum excerpta ex illis dediſſet, εἰ δὲ δύο inqvit λόγοι τῆς Πρόκλου Γραμματικῆς Χρηστομαθίας ἐν τούτοις, *atque hæc ex Grammaticorum Procli electorum libris duobus hactenus.* Ex his excerptis à Photio (qvæ ſola habemus, opere ipſo Procli deperdito) & qvæ Andreas Schottus cum ſuis & Joh. Petri Nunneſii notis ſeparatim & ad calcem ſyntaxeos Apollonii Alexandrini edidit Francof. 1590. Hanov. 1615. 4. Ex his inqvam excerptis conſtat Proclum in hoc electorum opere diſſeruiſſe non modo de omni genere carminum, ſed etiam de celebrioribus Poëtis. Διέρχεται δὲ τούτων ὡς οἷόν τέ ἐστι γένος τε καὶ πατρίδας καί τινας ἐπὶ μέρους πράξεις, ait Photius. Hinc non temere conjicio *brevem vitam Homeri* qvam ſub Procli nomine edidit Leo Allatius in libro de Homeri vita, & V. C. Joſua Barneſius præclaræ ſuæ Homeri editioni præmiſit, ex priore Chreſtomatias hujus libro decerptam eſſe.

XIII. Ἐπιχειρήματα ιη΄ κατὰ Χριστιανῶν. *Duodeviginti argumenta adverſus Chriſtianos.* Meminit Svidas his verbis: οὗτός ἐστι Πρόκλος ὁ δεύτερος μετὰ Πορφυρίου κατὰ Χριστιανῶν τὴν μιαρὰν καὶ ἐφύβριστον γλῶσσαν κινήσας, πρὸς ὃν ἔγραψε Ἰωάννης ὁ ἐπικληθεὶς Φιλόπονος πάνυ θαυμασίως ὑπαντήσας κατὰ τῶν ιη΄ ἐπιχειρημάτων αὐτοῦ, καὶ δείξας αὐτὸν κἀν τοῖς ἑλληνικοῖς, ἐφ' οἷς μέγα ἐφρόνει, ἀμαθῆ καὶ ἀνόητον. Eqvidem hoc Philoponi adverſus Proclum opus non minus qvam Procli ipſius argumenta intercidiſſe putabat Gvilelmus Caveus vir doctiſſimus in hiſtoria literaria ſcriptorum Eccleſiaſticorum, ratus a Proclo ad Celſi, Juliani, Porphyrii deniqve exemplum, ut ex Svidæ verbis male collegit, univerſam Chriſtianam religionem illis XVIII. argumentis impugnatam fuiſſe. Enimvero duodeviginti ἐπιχειρήματα Procli directa ſunt potiſſimum adverſus unum dogma Chriſtianorum de mundo non æterno, & etiamnum extant in *Johannis Philoponi* libris duodeviginti de æternitate mundi contra Proclum, qvod hoc ipſum opus eſt tantis a Svida celebratum laudibus. Lucem vero adſpexit græce ex Trincavelli officina Venetiis 1535. fol. & latine ex Verſione Joh. Mahotii Argentenæi, Lugd. 1557. fol. Ex verſione Caſparis Marcelli vero Venet. 1551. fol. qvam poſteriorem non viſam mihi memorat Labbeus in conſpectu Græcorum interpretum Ariſtotelis & Platonis p. 9. Hoc Philoponi opus oppugnat Simplicius commentariis ad Phyſica & ad librum I. Ariſtotelis de Cœlo. Vide infra p. 631. & 651. ſeq. Adverſus Proclum

Vi-

videas licet etiam Ben. Pererium libro XV. Physiologiæ. Sed & in aliis scriptis suis Proclum hinc inde perstringit Philoponus Ammonii illius qvi Proclum audivit discipulus, nominatim in libris commentariorum ad Hexaëmeron, qvos a Balthasare Corderio Viennæ Anno 1630. 4. Græce ac latine vulgatos, ex eodem qvo Corderius usus est MSto codice Vindobonensi longe meliores edere receperat Petrus Lambecius lib. 1. p. 138. seq. lib. 3. p. 75. Gravissime etiam in Proclum invehitur Georgius Pisides in κοσμȣργία, qvæ vel hinc patet qvam falso olim Romæ Anno 1590. 8. vulgata sit ab Hieronymo Bunello Jesuita sub Cyrilli Alexandrini nomine hoc titulo: τȣ̃ ἐν ἁγίοις πατρὸς ἡμῶν κυρίλλȣ Πατριάρχȣ Ἀλεξανδρείας περὶ ζώων ἰδιότητος καὶ φυτῶν διὰ στίχων Ἰαμβικῶν. Sed Procli scripta recensere pergamus.

XIV. Εἰς τὸν τȣ̃ Πλάτωνος Τίμαιον ὑπομνημάτων βιβλία ε'. *Commentariorum in Platonis Timaeum libri quinque.* Opus insigne, atqve ut Holstenio pag. 81. ad Porphyrium audit, admirandum, in flore ætatis, cum duodetriginta annos natus esset, à Proclo elaboratum, ut testatur Marinus pag. 31. qvi pag. 93. etiam autor est id omnibus cæteris scriptis illius prælatum fuisse. Cæterum qvinqve libris qvi extant non integer Timæus Platonicus, sed vix tertia ejus pars explicatur, definit enim liber qvintus in his verbis Platonis edit. Gr. Basil. pag. 483. v. 4. Καὶ περὶ ψυχῆς δὴ ἅσε αἰτίας ἢ προνοίας γέγονε Θεῶν τȣ̃ μάλιστα εἰκότως ἀντεχομένοις ȣ̃τω καὶ κατὰ ταῦτα πορευομένοις διεξιτέον. Qvare fortasis non erraverit qvi suspicetur plures Procli in Timæum Platonicum libros commentariorum intercidisse temporis injuria. Allegatur in Catena ad Pentateuch. à Francisco Zephyro latine edita pag. 9. & ab Olympiodoro ad 3. Meteor. pag. 203. (59. b. Gr.) ex parte commentarii Procli deperdita ut notat Ez. Spanhemius ad Callimachum p. 211. Ipsum porro Timæi Locri libellum Dorice scriptum περὶ ψυχᾶς κόσμω ex qvo Plato dialogum suum (observante jam olim Timone Sillographo) concinnavit, servatum Proclo itidem debemus, qvi eum commentariis suis præmiserat, & in iisdem passim Timæi verba citat in testimonium. Prodiit Timæi Locri libellus, ex *Georgii Vallæ* versione primum Latine Venet. 1498. fol. deinde *Lud. Negarolæ* Græce & Latine Parisiis A. 1555. 8. ex Morelli officina, tum freqventer admodum in editionibus Platonis Græcis, Aldina, Basileensi &c. Latinis itidem ex versione Marsilii Ficini, & Græcolatinis deniqve, vel ejusdem Ficini, vel

Uuu 2 Joh.

Joh. Serrani verſionem , argumenta & animadverſiones junctas habentibus. Græce & Latine etiam occurrit cum brevibus notis & verſione Joh. Serrani inter opuſcula Mythologica Phyſica & Ethica à Thoma Galeo viro doctiſſimo edita Cantabrigiæ Ao. 1671. & Amſtelodami Anno 1688. 8. Procli commentaria lucem adſpexerunt Græce, ſubjecta operibus Platonis Baſil. A. 1534. ap. Joh. Valderum & 1556. fol. ex officina Henrici Petri. *Nicolaus* qvoqve *Leonicus Thomæus* latine vertit Procli explicationem Platonis ex Timæo, ubi de animorum generatione agitur, additis numerorum harmoniarumqve figuris Pariſ. 1530. fol. apud Simonem Colineum. Sed in illam verſionem a variis memoratam nondum incidi, ut de ea qvod dicam nihil habeam, etſi video apud Proclum de animarum generatione agi libro tertio. Paſſim Philoſophus in hiſce commentariis adhibuit & allegat alios ſcriptores qvi in Timæo Platonico interpretando erant verſati, ut Adraſtrum Peripateticum, Ælianum & Albinum Platonicos, Ariſtoclem, (Aſclepiodotus cujus ὑπομνημα in Platonis Timæum laudat Olympiodorus in Ariſtot. Meteora l. 4. junior eſt) Clearchum, Crantorem, Dercyllidem, Jamblichum præcipue, ſed & Longinum qvem ſæpe refellit, tum Numenium, Origenem (diverſum utiqve ab Adamantio) Plutarchum Chæronenſem, Porphyrium, Ptolemæum Platonicum, Severum, Taurum, cujus fragmentum occurrit etiam ap. Philoponum adverſus Proclum de æternitate mundi VI. 8. ac Theodorum Aſinæum, qvem interdum ſimpliciter Ἀσιναῖον φιλόσοφον vocat ut libro 2. in Euclidem pag. 36. Inprimis autem utramqve paginam facit ibi Syrianus, cujus explicationes etſi qvandoqve ſubtiliores, qvam veriores, non dubitat ſemper fere ſeqvi & reliqvis omnibus præferre. At raro nominetenus illum compellat, ſed vel καθηγεμόνα vel διδάσκαλον, aut πατέρα ſuum vocando innuit. Vehementer itaq; eos fugit ratio qvi in editione Græca pag. 7. ad verba ἃ δὲ ὁ ἡμέτερος καθηγεμὼν ἐν τούτοις ἐπέκρινε, in ora libri notarunt Ammonium intelligi. Diſcipulus enim non Præceptor Procli Ammonius, nec dubium eſt ibi ut in aliis horum commentariorum locis infinitis & pag. 368. ad Politiam innui Syrianum. Neqve vero contentus Platonis ſenſum ſimplici modo Proclus eruiſſe, verba illius in omnes partes verſat, inveniens qvandoqve ſenſum *Logicum*, *Ethicum*, *Phyſicum*, *Theologicum*, * unde

* Confer Olympiodorum in Platonis vita p. 588.

de occaſio illi inter non paucas ſubtiles nugas multa qvoqve præclara & legi apprime digna afferendi. Dolendum autem plurimis librariorum mendis hoſce commentarios ſcatere, qvorum nonnulla inter legendum à me obſervata in indice qvem ſubjicio ſcriptorum expunxi. Nunc anteqvam progredior, moneo extare in Auguſtana Bibl. codicem inſignem horum commentariorum MS. qvem laudat Clariſſ. Eſchenbachius in Epigene pag. 72. ſq. Deinde ſubjungo judicium Radulphi Cudvvorti viri de hiſtoria vetere Philoſophica optime promeriti, qvod de Proclo & his ejus commentariis tulit in opere incomparabili Anglica lingva edito, genuino ſyſtemate νοητῷ univerſi p. 306. Ait ibi Proclum non paucas proprias ſibi & ſingulares opiniones commentum Platonicam ſimul Philoſophiam mirifice confudiſſe, & ei admiſcuiſſe obſcuriſſima qvædam & ægre comprehendenda dogmata. *Proclus had ſome peculiar phanſies and whimſeys of his own, and was indeed a confounder of the Platonick Theology, and a mingler of much unintelligible ſtuff with it.* Qvod vero Tarinus ad Zach. Scholaſticum pag. 237. ait Proclum θεωρήμασι πολλάκις τȣ̃ μακαρίȣ Διονυσίȣ (Dionyſii Areopagitæ) κεχρῆσθαι, καὶ αὐτοῖς δὲ τοῖς ξηροῖς λέξεσι, Verba repetita ſunt ex Svida in Διονύσιος.

XV. Εἰς τὸν Πλάτωνος Ἀλκιβιάδην. *In Alcibiadem priorem Platonis.* Excerpta ex hoc commentario latine a ſe reddita vulgavit *Marſilius Ficinus*, titulo *Procli de anima ac dæmone, de ſacrificio & Magia*. Venet. 1497. & 1516 fol. apud Aldum, cum Jamblicho ſive exrerptis ex Jamblichi libro de Myſteriis Ægyptiorum & aliis ſcriptis. Prodierunt etiam plus ſimplici vice Lugduni, minore forma, tum Pariſiis, Baſileæ & aliis in locis, ſed & inter Ficini opera Baſil. 1561. 1576 Pariſ. 1641. fol. Commentarius ipſe Procli græce manu exaratus, ſed vix dimidiam partem Alcibiadis Platonici exponens, deſinensqve in verbis p. 219. ſeq. edit. Baſil. ȣ̓δὲ τῶν αἰσχρῶν καθόσον αἰσχρὸν, ἀγαθόν, occurrit in variis Bibliothecis Galliæ, Angliæ, Italiæ: Etiam Lugduni Batavorum inter libros Iſaaci Voſſii & Hamburgi in Bibl. Johannea ex legato viri ſummi Lucæ Holſtenii, qvem codicem evolvens obſervavi a Proclo laudari qvoqve Jamblichum in Alcibiadem, qvod facit & in ſuis ad eundem Platonis Dialogum prælectionibus ineditis *Olympiodorus*. Idem plus ſimplici vice non Harpocrationis modo ſed & Procli & Damaſcii commentarium memorat, ut autor mihi videatur junior qvidam

dam & diversus ab Olympiodoro Procli præceptore. Hoc certe verisimilius, qvam qvod Lambecius lib. 7. p. 51. seq. commiscitur, prælectiones istas Olympiodori a juniore qvodam interpolatas esse. Interpolata igitur etiam fuerit vita Platonis, ob Olympiadoro isto scripta & post Laertium edita, in qva Proclus itidem laudatur. Illa nempe vita, ut hoc obiter notem, ex prima πράξει sive lectione commentariorum Olympiodori in Alcibiadem depromta est. In Bibliotheca Vindobonensi latinam *Antonii Hermanni Gogavæ* Graviensis versionem commentarii Procli in Alcibiadem extare monuit Lambecius lib. VII. p. 43.

XVI. Εἰς τὴν Πλάτωνος πολιτείαν, *in libros Platonis de Republica.* Ad calcem operis Procli in Timæum in utraqve Græca editione extat (non commentarius integer aut expositio perpetua ejusdem Philosophi in Platonis libros de Rep. sed) Collectio qvædam variarum dissertationum sive prælectionum ab illo Athenis publice propositarum, qvarum prima traduntur qvæ observanda sint Remp. Platonis exposituris. In cæteris varia Platonis loca ac sententiæ ex iisdem de Rep. libris (tum ex aliis qvoqve illius Philosophi dialogis, ut ex Phædro p. 398.) nullo librorum ordine Philosophice ac Theologice illustrantur. Præcipue autem fabulis Homeri aliorumqve Poetarum de Diis commodum sensum afferre Proclus isto opere conatus est, ut justa qvædam pro Homero Apologia in hisce dissertationibus contineri videatur, qvam Conradus Gesnerus latinitate donatam seorsim edidit Tiguri 1542. 8. hoc titulo: *Apologia quadam pro Homero & arte Poetica, fabularumque aliquot enarrationes ex commentariis Procli Lycii, Diadochi Philosophi Platonici in libros Platonis de Rep. in quibus plurimæ de Diis fabulæ non juxta Gramaticorum vulgus Historice, Physice aut Ethice tractantur sed Theologicis, ut gentiles loquuntur, ex prima Philosophia rationibus explanantur.* Confer Kircherum II. Oedipi I. p. 170. seq. Nempe jam olim observavit Tertullianus Ethnicos cum fabularum puderet, qvas de Diis commenti essent *ad interpretationem rerum naturalium* (his adde etiam Divinas) *confugisse, & dedecus suum ingenio obumbrasse,* sive ut Arnobii verbis utar, *quo scriptorum suorum impiam defenderent audaciam, allegorias res illas & naturalis scientiæ mentiti sunt esse doctrinas* lib. 4. p. 150. Clemens X. recognit p. 589. *Orphei & Hesiodi scripta in duas partes intelligentiæ dividuntur, id est secundum literam & secundum allegoriam. Et ad ea quidem quæ secundum literam sunt, ignobilis vulgi turba confluxit, ea vero quæ secundum allegoriam constant, omnis Philosophorum & eruditorum loquacitas admirata est.* Illius allegorici sen-

ſenſus ſpecimen eodem libro ſubjungitur, cui addenda homilia ſexta Clementinorum p. 664. ſeq. edit. Joh. Clerici. Vide & Nazianzenum Orat. 3. ſub extremum, ubi reprehendit Ethnicos ſæpe ſub parum honeſtis & turpiſſimis imaginibus arcana ſua occultantes. Qvi vero Poëtas ac ſpeciatim Homerum ad Ethicum & Phyſicum ſenſum revocare conatus eſt, primus fuiſſe videtur Anaxagoras cum diſcipulo Metrodoro Lampſaceno de qvibus Laërtius II. 11. ac de Metrodoro etiam Tatianus p. 80. Confer qvæ Menagius ad illum Laërtii locum & de Cronio Pythagorico Porphyrius apud Stobæum p. 152. Eclog. Imprimis Plato connatus eſt allegoricis fabularum ſenſibus qvæſitis illarum abſurditatem utcunqve abſtergere, unde Gvil. Nicholſonus Platonem ait inter primos fuiſſe qvi *as de Condoms of Paganiſm*, tanqvam Boſſveti qvidam Pagani, Æthiopem dealbare & inſulſa commenta ſuorum, excogitatis honeſtis interpretationibus veriſimiliora reddere allaborarunt, parte 2. collat. cum Theiſta p. 42. ſeq. Socrates tamen ipſe apud Platonem in Phædro negat ſibi eſſe otium univerſa ἄπιϛα fabularum ad convenientem ſenſum deducere. Qvod difficillimum item eſſe affirmat Strabo libro decimo. Et paucis omnino locis ac vix obiter Plato hoc fecit, tum Poetas etiam exeſſe juſſit è ſua Rep. Juniores vero Platonici atqve in his Proclus omne ingenium ſuum eo impenderunt, ut abſtruſiſſima qvæqve dogmata de rebus divinis ſub illo fabularum velamine deliteſcere oſtenderent. De Stoicis autor eſt Cicero 1. de natura Deorum, Zenonem, Chryſippum, Diogenem Babylonium aliosqve fabellas Heſiodi, Homeriqve ad Phyſiologiam & ea qvæ de Diis immortalibus ipſi ſentiebant, accommodare ſtuduiſſe, adde Menagium ad Laërt. VII. 148. Et de Porphyrii libro περὶ τῆς ἀλληγορυμένης Ἑλλήνων καὶ Αἰγυπτίων Θεολογίας Petavium p. 88. ad Julianum. Michaëlis Pſelli ἀναγωγαὶ Phyſico Morales in fabulas qvasdem Græce editæ à Conr. Geſnero ad calcem allegoriarum Heraclidis Pontici. Alexander in problematis p. 275. memorat librum ſecundum ἀλληγοριῶν τῶν εἰς θεὺς ἀναπλαττομένων ἱϛοριῶν. Ariſtoteles autem parum omnino univerſæ huic lubricæ circa fabulas induſtriæ tribuit, cujus verba hæc ſunt lib. 3. (in qvibusdam editt. lib. 2. cap. 4.) Metaphyſ. περὶ τῶν μυθικῶς σοφιζομένων ὐκ ἄξιον μετὰ σπυδῆς σκοπεῖν. Eadem ſententia Epicuri, ut docet Vellejus apud Ciceronem Stoicos ridens, cui adde Gaſſendum ad hoc Epicuri de ſapiente effatum apud Laertium:

μηδὲ

μηδὲ πλάττειν ἐκόντα. Judæi tamen & Christiani plurimi etiamnum malunt cum Stoicis & Platonicis non tantum sensum Historicum, Physicum ac Moralem in fabulis illis qværere, uti haud absurde sæpe numero faciunt veteres Grammatici, & Palæphatus cum cæteris *ἀπίστων* scriptoribus, Phornutus libro de Diis, & alii: sed qvoq sensum Chemicum in illas ruspantur & Astrologicum, qvin imo Theologicum deniq; Ex Judæis sufficiat nominasse Leonem Hebræum in dialogis de amore, castigatum a Jac. Thomasio *τῷ μακαρίτῃ* in Programmate 63. & Excercitatione Anno 1676. edita de fabularum Poeticarum vario sensu. Sic Moseh Albelda in libro *Drasch Mose* etiam ex Talmudicis fabulis Mysticum sensum elicere conatus est, sed frigidum passim & insulsum, ut exemplis qvibusdam ostendit Gvil. Henr. Vorstius in bilibra veritatis p. 175. seqq. Inter Christianos Scriptores qvis ignorat a doctissimo qvoqve fabulas Poëtarum Ethnicorum certatim ad historiam sacram trahi? Video præterea laudari Thomæ de Wallis Concordiam inter sacram scripturam & fabulas Poeticas pia moralisatione institutam. Omitto Mich. Mayeri, Adami Habercornii Physici Cizensis, Jacobi Tollii & aliorum scripta fabulas istas Chemice explicantium, qvod a sensu autorum opido alienum esse merito judicavit Gabriel Naudæus in Apologia pro Magis. Natalem Comitem, Baconem Verulamium, Johannem Turnerum & alios qvi Physice interpretantur, non minus à sententia auctorum aberrare contendit Joh. Clericus T. 15. Bibl. Universal. p 57. seq. Idem Vir Clariss. historicum sensum sub fabulis delitescere eodem loco non dubitat, idqve pluribus confirmavit in suis ad Theogoniam Hesiodi notis & in dissertationibus de Hercule, Adonide ac Cerere, qvas Tomo 1. 2. & 6. Bibliothecæ jam dictæ universalis inseruit. Idem duobus voluminibus nuper egit Banierus, Gallice editis sub titulo *explication Historique des Fables.* Feruntur & olim Manichæi dogmata sua in fabulis Poetarum adumbrata jactasse, ut passim docet Alexander Lycopolita in libro de eorum placitis. Sed tempus est ut missis fabulis earumqve incertis allegoriis ad Procli scripta redeamus. Ex iisdem in Platonem de Rep. Commentariis demonstrationes Procli ex libro IV. de Rep. qvod tres sint animæ humanæ partes, Græce ap. Joh. Valderum, sine temporis notatione, Basil. 8. editæ sunt cum Platonis, Aristotelis, Xenophontis, Plutarchi & Alex. Aphrodisei scriptis qvibusdam Ethicis ac politicis pag. 473. - 496.

Svidæ

Svidæ memorantur *Procli in Politiam Platonis libri quatuor*, qvod opus magis integrum fuisse videtur qvam dissertationes editæ de qvibus jam egimus. Eis hinc inde in ora Codicis Medicei adtextá sunt qvædam scholia nescio cujus autoris adhuc ἀνέκδοτα. Desideratur etiam in editis Commentarius sive dissertatio Procli in locum Platonis X. de Rep. ubi de Ere Armenio, MSta in Bibliotheca Nobilium Salviatorum Florentiæ, ex qva in medium nonnulla minus protrita de hominibus redivivis affert Alexander Morus in notis ad qvædam loca Novi fœderis ad Joh. XI. 39. Actor. XX. 10. Rom. VI. 4. Vide etiam ad Philip. II. 3. & Hebr. XI. 1. Procli dissertationes aliqvot in Remp. Platonis hactenus non editæ fuerunt etiam in Bibliotheca Lucæ Holstenii, Viri Clariss.

XVII. Solent PræstereaProclo in MStis qvibusdam, ut in codice Vindobonensi & Barocciano, & tribus Regis Galliæ ap. Labbeum pag. 109. Bibl. nov. MSS. tribui *Characteres Epistolici*, qvi brevis libellus incipit ὁ μὲν ἐπιςαλτικὸς χαρακτὴρ κ. τ. λ. & sine nomine auctoris Græce prodiit typis Regiis ex officina Fed. Morelli 1577. 4. sub *Libanii* nomine Græce cum versione Casp. Stiblini præmissus est Phalaridis & Bruti Epistolis ap. Commelin. 1597. 8. Latine ex Wolffgangi Anemœcii versione extat in Gilberti Cognati farragine Epistolarum Laconicarum. Basil. 1554. 12. Alius Libellus ejusdem argumenti sine nomine autoris extat in collectione Epistolarum Græcarum Aldina & Græcolatina qvam ad Cujacium vulgo referunt p. 164. incipit: τῶν ἐπιςολικῶν τύπων, Ἡρακλείδη, ἐχόντων τὴν θεωρίαν κ. τ. λ. Hunc alii Libanio, alii Theoni vindicant. Libanio etiam tribuit Joh. Sambucus Methodum conscribendarum Epistolarum, qvam Latine edidit Basileæ 1558. 8. & cujus Epitomen esse illos characteres Epistolicos qvos Proclo adscribi dicebamus affirmat Lambecius lib. 3. pag. 190.

XVIII. Procli scriptum Astrologicum, *de effectibus Eclipsium solis & Lunæ juxta singulas signorum triplicitates & decanos*, Latine subjicitur tabulis Astrologicis Joannis Schrœteri, qvas excusas habeo Viennæ Austriæ ab Egidio Aqvila 1551. 8. *De tribus Platonices generibus* dissertatio ex versione Fed. Morelli, una cum Georgii Chœrobosci figuris Poëticis, Paris. 1615. 12. Ac de editis Procli scriptis hactenus, jam de iis dicendum qvæ in Bibliothecis variis manu exarata delitescunt.

DE SCRIPTIS PROCLI INEDITIS.

1. In Alcibiadem Platonis. Vide supra num. XV.

2. In Politiam Platonis. Vide num. XVI.

3. In Parmenidem Platonis. *Commentariorum libri septem*, qvorum postremus non à Proclo sed Damascio suppletus fuit. Opus Asclepiodoto Medico ac Philosopho dicatum non modo Græce MS. extat in Bibliotheca Augustissimi Imperatoris teste Lambecio lib. VII. pag. 41. sed & latine ex versione inedita *Antonii Hermanni Gogavæ* Graviensis, ut idem pag. 41. testatum reliqvit. Libri qvatuor Græce occurrunt Oxoniæ inter codices Bodlejanos: libros sex in Italiæ Bibliothecis evolvisse se refert Livius Galantes in comparatione Theologiæ Christianæ cum Platonica. Extant & in Bibliotheca Medicea Magni Hetruriæ Ducis. Et in Bibl. Monasterii S. Mariæ, Florentiæ teste Bernardo de Montfaucon pag. 367. Diarii Italici. Latine MSS. in Bibl. Amplissimi Senatus Lipsiensis. Meminit Proclus ipse ad Timæum p. 201. 203. 242. & Theol. Platon. lib. 2. c. 10. p. 107. Ex libro 2. 4. & 7. loca Orphei à Proclo laudata affert Clariss. Eschenbachius, MSto Augustano usus, in suo Epigene. Vide & p. 59. & 72. Fragmentum ex illo producit Lambecius animadvers. ad Codini Antiqvitatt. CPol. num. 65. Damascius apud Photium p. 571. innuit hæc commentaria subtiliora visa fuisse Marino qvam ut ad ea animum applicare posset. Verba ejus hæc sunt: ὁ δὲ Μαρῖνος τῷ ἀτόνῳ τῆς φύσεως ἐδὲ τῦ Παρμενίδου τὴν ὑπεραίρουσαν ἐξήγησιν τοῦ διδασκάλου ἤνεγκεν, ἐπὶ τὰ εἴδη δὲ τὴν θεωρίαν κατήγαγεν ἀπὸ τῶν ὑπερουσίων ἑνάδων ταῖς Φίρμου καὶ Γαληνοῦ τὸ πλέον ἐννοίαις ἐπισπώμενος ἢ ταῖς ἀκηράτοις ἐπιβολαῖς τῶν μακαρίων ἀνδρῶν. Confer Svidam in Μαρῖνος.

4. In Cratylum Platonis. Græce extat non tantum in Barberina & aliis Italiæ Bibliothecis, sed & inter libros MSS. Isaaci Vossii. *Compendium in Cratylum* vocat Livius Galantes. Gesnerus in Bibl. *Parecbolas*. In Catalogo MStorum Holstenianorum apud Morhofium 1. Polyhist. p. 68. *Scholia selecta*. Allegatur hoc opus à Lambecio ad Codinum n. 27. & apud Bandurium pag. 829. ad Antiqvitatt. Byz. Caput 142. & 143. inspicere jubet Holstenius in commentario ad veterem picturam Nymphæum referentem.

5. Uranodromus. Vide supra num. VIII.

6. Περὶ τῶν δέκα πρὸς τὴν πρόνοιαν ἀπορημάτων. *De decem dubitationibus circa providentiam liber*, è qvo excerpta dedi supra pag. 497. seq.

7. Περὶ

7. Περὶ τῆς τῶν κακῶν ὑποστάσεως Μονόβιβλος. *De malorum subsistentia liber unus.* Etiam ex hoc dedi excerpta pag. 502.

8. *Commentarius in Claudii Ptolemæi Harmonica*, XCVI. Capitibus constans, MS. fuit in Bibl. Palatina.

9. *Canones manuales* memorati Labbeo, pag. 385. Bibl. novæ MSS.

DE SCRIPTIS PROCLI PERDITIS.

1. Opus in plures libros distributum εἰς τὸν λόγον τῆς Διοτίμας περὶ τῆς τῶν κακῶν ὑποστάσεως, cujus mentionem fieri notat Holstenius in scholio qvodam codicis Medicei commentariorum Procli ad Platonis Politiam. Γυναικὸς Διοτίμας μαντικῆς mentio apud Platonem in Convivio pag. 187.

2. In Phædonem Platonis commentatus est admodum juvenis, scripto excipiens ea qvæ à Plutarcho Atheniensi audiverat. Non tamen videtur illa in lucem edidisse. Confer, si placet, Marinum in Procli vita cap. 12.

3. In Philebum Platonis scripsisse se innuit pag. 53. & 222. in Timæum, idemqve licet colligere ex narratione Damascii apud Photium pag. 550. & Svidam in Μαρῖνος. Refert enim Damascius Marinum Procli discipulum commentaria πολύστιχα in Philebum composuisse eaqve Isidoro censenda commisisse, sed ab eo postqvam illa legisset nullum aliud tulisse responsum, qvam ἱκανὰ εἶναι τὰ τοῦ Διδασκάλου, qvæ verba Photii interpres vir cætera doctus sed in Photii versione, in his præcipue ex Damascio excerptis sæpissime lapsus, non bene reddit, *videri Magistro digna*, cum sensus sit *sufficere ea quæ à Præceptore*, hoc est ut mihi videtur à Proclo in Philebum *scripta essent.* Qvem verborum Isidori sensum esse vidit etiam uterqve Svidæ interpres H. Wolfius & Æmilius Portus.

4. *In Phædrum Platonis*: meminit Proclus ipse lib. V. in Timæum pag. 329. & lib. I. pag. 28.

5. *Liber pro Platonis Timæo adversus ἀντιῤῥήσεις Aristotelis.* Id. p. 226. βιβλίον ἰδίᾳ ἐκδεδωκὼς οἶδα τῶν πρὸς τὸν Τίμαιον Ἀριστοτέλους ἀντιῤῥήσεων ἐπισκέψεις ποιουμένων.

6. *In Protagoram Platonis* videtur innuere Proclus pag. 10. in Timæum.

7. *In Cratylum*, id. pag. 126.

8. In Theætetum Platonis, laudat Marinus in Procli vita cap. ult. Proclus ipse pag. 78. in Timæum.

9. *Platonem de Legibus*, Proclus ipse p. 178. in Timæum ὡς ἐν νόμοις εἴρηται.

10. Ὑπομνήματα εἰς τὰς Πλωτίνου Ἐννεάδας, *Commentaria in Enneades Plotini*. Memoratur à Lilio Gyraldo dialogo 2. de Poetis antiqvis. Sed Paulus Colomesius in notis ad Gyraldum pag. 77. negat Proclum in Plotini libros scripsisse, nec dubitat esse errorem confundentium Plotinum * cum Platone. Video tamen Procli in Plotinum commentarios memorari non tantum à Marsilio Ficino ad Plotinum, Philippo Labbeo Bibl. MSS. pag. 286. & in Ismaelis Bullialdi notis ad Theonem Smyrnæum pag. 224. Sed etiam in nota qvadam codici vetusto MS. Jamblichi de mysteriis Ægyptiorum præfixa & a Thoma Galeo descripta memini ejus mentionem fieri his verbis: Ἰστέον ὅτι φιλόσοφος Πρόκλος ὑπομνηματίζων τὰς τοῦ μεγάλου Πλωτίνου Ἐννεάδας λέγει ὅτι ὁ ἀντιγράφων εἰς τὴν προκειμένην τοῦ Πορφυρίου Ἐπιστολὴν ὁ θεσπέσιός ἐστιν Ἰάμβλιχος. Ad qvam anonymi observationem hæc annotat Vir doctissimus: *Horum Commentariorum quæ in Plotinum scripsit Proclus præter Anonymum hunc qui meminerit vix reperio. Nisi forte ea intelligat Damascius quodam loco περὶ ἀρχῶν. Nam Ficinus aliique post eum, Anonymum sequuntur.*

11. In Aristotelis librum περὶ ἑρμηνείας *prælectiones*, sed ut videtur, nunqvam ab autore in lucem editæ, ex qvibus qvantum memoria ipsi suggerebat suo ad eundem Philosophi librum commentario inseruit Ammonius Hermeæ F. Procli discipulus, ut ipse testatur in limine Commentarii his verbis: Εἰ δέ τι καὶ ἡμεῖς δυνηθείημεν εἰσενεγκεῖν περὶ τὴν τοῦ βιβλίου σαφήνειαν ἀπομνημονεύσαντες τῶν ἐξηγήσεων τοῦ θείου ἡμῶν διδασκάλου Πρόκλου τοῦ Πλατωνικοῦ διαδόχου τοῦ εἰς ἄκρον τῆς ἀνθρωπίνης φύσεως τήν τε ἐξηγητικὴν τῶν δοκούντων τοῖς παλαιοῖς δύναμιν καὶ τὴν ἐπιστημονικὴν τῆς φύσεως τῶν ὄντων κρίσιν ἀσκήσαντος, πολλὴν ἂν τῷ λογίῳ Θεῷ χάριν ὁμολογήσαιμεν.

12. Ὕμνοι. *Hymnos* non paucos Procli jampridem intercidisse notavi supra num. 2.

13. *Epi-*

* Vicissim in D. Reiseri τοῦ μακαρίτου Catalogo MStorum Bibl. Augustanæ pag. 73. pro Porphyrii Oratione *de vita Platonis* & dispositione librorum ejus, lege *de vita Plotini*.

13. *Epigrammata.* Procli inter Poëtas ἐπιγραμματογράφους mentionem facit Tzetzes prolegomenis ad Lycophronem.

14. *Χρηστομαθίας libri duo*, ex qvibus excerpta duntaxat superesse dixi supra num. XII. In Gesneri Bibl. vox χρηστομαθίας transfertur *de bona disciplina* uti Petrus Crinitus suos Electorum libellos *de honesta disciplina*, inscripsit. Sed in eadem Gesneri Bibl. & Simleri epitomes editionibus qvas inspexi Annorum 1555. 1574. & 1583. dicitur præterea Proclus etiam scripsisse *Christomachiam*, eamqve MStam servari Romæ in Bibliotheca Vaticana. Non dubito autem qvin & heic *Chrestomathia* legendum sit, & intelligantur illa ex Procli χρηστομαθίας libris excerpta qvæ leguntur in Bibliotheca Photii & qvæ separatim una cum notis edidit Andreas Schottus.

15. *Μητρωακὴ Βίβλος, liber de matre Deum.* Svidas: ἔγραψε Πρόκλος μητρωακὴν βίβλον, ἣν εἴ τις μετὰ χεῖρας λάβοι, ὄψεται ὡς οὐκ ἄνευ θείας κατακωχῆς τὴν περὶ τὴν Θεὸν Θεολογίαν ἐξέφηνεν ἅπασαν, ὥστε μηκέτι θράττεσθαι τὴν ἀκοὴν ἐκ τῶν ἀπεμφαινόντων θρήνων. Qvæ ad verbum petita sunt ex parte vitæ Procli qvam primus in lucem protuli cap. 33. Cæterum non audiendus Vir summus qvi lib. V. Harmoniæ mundi cap. 10. suspicatur hymnum Procli in solem, qvi etiamnum super est, fuisse partem μητρωακῆς.

16. *Εἰς τὴν Ὀρφέως Θεολογίαν, In Theologiam Orphei.* Meminit Svidas: Et videtur hoc opus in duos libros distinctum fuisse, ut colligo ex eodem Svida in Συριανός. Plura de eo Marinus cap. 27. Unde disces nihil aliud continuisse qvam electa ex Syriani commentariis in Marini gratiam annotata & a Marino congesta, ipse enim Proclus qvo minus proprio Marte in Orphica scriberet, insomnino deterritum esse se ferebat.

17. *Περὶ τὰ λόγια, Βιβλία ι. In Oracula libri decem.* Svidas. Hoc opus partim ex Syriani ore sed præcipue ex Porphyrii ac Jamblichi scriptis qvinqvennii spatio à Proclo collectum & septuaginta tetradas oraculorum hoc est CCXXX. versus complexum fuisse testatur Marinus cap. 26. Meminit Proclus ipse pag. 359. in πολιτείαν, εἴρηται διὰ πλειόνων ἐν τοῖς εἰς τὰ λόγια γεγραμμένοις. Fortasse jam perierat, cum Psellus & Pletho pauca qvædam oracula illustranda & dissensum eorum à Christianis dogmatis ostendendum sibi sumerent. Idem Psellus sive Simeon Sethi in libro de alimentorum facultatibus, ubi de Philomela pisce agit, p. 141. Proclum τὴν χαλ-

δαϊκὴν φιλοσοφίαν αἰνιγματωδῶς ἐξηγέμενον memorat, ubi ſine cauſa ambiguus hæret interpres clariſſimus Martinus Bogdanus utrum noſtrum Proclum Pſellus intellexerit.

18. *Ὑπόμνημα εἰς ὅλον τὸν Ὅμηρον In Homerum integrum commentarius.* Svidas. Solenne fuit junioribus Platonicis in Poetarum Principem commentari, ut obſervatum viro ſummo Lucæ Holſtenio in Porphyrii vita. Cæterum hoc Procli in Homerum opus tributum fuit in libros ſeptem, ut ex eodem Svida colligo in *Συριανός*. Vide qvæ ſupra p. 449. annotavi. Etiam in qvæſtionibus ſive diſſertationibus Procli ad Platonis Politiam, fabulæ qvædam & dicta Homeri Philoſophice exponnuntur, ut jam monui ſupra, num. XVI. In iisdem pag. 375. citantur etiam Syriani *λύσεις ὁμηρικῶν προβλημάτων*.

19. *Περὶ τῶν παρ' Ὁμήρῳ Θεῶν De Diis apud Homerum.* Svidas. Refero hoc inter ſcripta Procli deperdita, qvamvis probe memini de hoc argumento agi in diſſertationibus qvæ editæ ſunt ad Platonis Politiam isthoc titulo. Sed qvia res minus certa eſt, & Svidas ipſe commentarios Procli in Politiam ab hoc opere de Diis Homericis diſtinguit, nos qvoqve diſtinguere maluimus. Videtur illud reſpicere Anonymus de incredibilibus ab Allatio editus ubi Procluum laudat cap. 19.

20. *Συμφωνία Ὀρφέως, Πυθαγόρε καὶ Πλάτωνος. Concordia Orphei * Pythagoræ ac Platonis.* Svidas. Huc refer verba Marini cap. 22. *ἐξηγέμενός τε πάντα ἐνθεσιαστικώτερον, καὶ εἰς συμφωνίαν ἄγων κ. τ. λ.* Sic Hierocles libro qvarto de fato ac providentia conſenſum Platonis cum Orpheo & *τοῖς λογίοις* demonſtraverat teſte Photio, & Telephum Grammaticum Svidas refert ſcripſiſſe *περὶ τῆς Ὁμήρε καὶ Πλάτωνος συμφωνίας*. Non in iſto autem tantum opere Proclus Syriani exemplo, ſed in aliis qvoqve ſcriptis ſuis concordiam hanc oſtendit, præcipue commentariis in Timæum, ex qvibus unum locum afferre juvat, qvi legitur libro qvinto pag. 291. *Πυθαγόρειος ὢν ὁ Τίμαιος ἕπεται ταῖς Πυθαγορείων ἀρχαῖς, αὗται δέ εἰσιν αἱ Ὀρφικαὶ παραδόσεις. Ἃ γὰρ Ὀρφεὺς δι' ἀποῤῥήτων λόγων μυστικῶς παραδέδωκε, ταῦτα Πυθαγόρας ἐξέμαθεν ὀργιασθεὶς ἐν Λεβήθροις τοῖς Θρακίοις Ἀγλαοφάμε τελετὰς μεταδιδόντος, ἣν περὶ Θεῶν σοφίαν Ὀρφεὺς παρὰ Καλλιόπης τῆς μητρὸς ἐπινύσθη.* Ex hoc loco, ut id obiter notem, reſtituendus Jamblichus p. 135. de vita Pythagoræ, vel potius comprobanda

* Theologum. Arithmetices pag. 37. *οἱ Πυθαγορικοὶ κατακολεθεντες Ὀρφεῖ.*

banda medela qvam illi feliciter attulere eruditissimus Gisbertus Cuperus libro tertio observationum, & in dissertatione de scriptis Socratis Allatio opposita desideratissimus Gotfridus Olearius noster, & Jamblichi editor doctissimus & magna itidem Græcarum literarum jactura nuper extinctus Ludolphus Kusterus. Sed & passim sollicitum Proclum esse video, qvo Aristotelem cum Platone consentire doceat, unde *utriusque Philosophi glutinum* appellatur a Julio Cæsare Scaligero ad librum secundum Aristotelis de plantis.

21. *Liber de tribus monadibus* νοητοῖς, τῇ ἀληθείᾳ, τῇ καλλονῇ & τῇ συμμετρίᾳ, meminit Proclus ipse p. 433. in Politiam.

22. Περὶ ἀγωγῆς β. *De Disciplina Theurgica libri duo.* Svidas. Vide qvæ notavi ad Marinum cap. 28. Claudam hoc caput Epigrammate, qvod in Proclum ejusqve vitæ scriptorem Marinum exstat in Anthologia lib. 1. cap. 86.

Καὶ τόδε σῆς ζαθέης κεφαλῆς περιώσιον ἔργον
ΠΡΟΚΛΕ μάκαρ, πάντων βρέτας ἔμπνοον ὅττι ΜΑΡΙΝΟΝ
Ἀθανάτων, μερόπεσσι βοηθόον εὐσεβέεσσιν
Ἀντὶ τεῆς κεφαλῆς ψυχοσσόον ἄλκαρ
Κάλλιπες, ὃς βιοτὴν θεοτερπέα σεῖο λιγαίνων
Γράψε τάδ' ἐσσομένοις μνημήια σῶν ἀρετάων.

Divini capitis nempe est opus hoc qvoqve sacrum
Procle tui, simulacrum qvod vivum ipse Marinum
Divorum, atqve piis decus auxiliumqve relinqvis,
Qvi robur pro te sacro capite esse salusqve
Claraqve virtutum posset monumenta tuarum
Postera commendare suis ad sæcula scriptis.

Index Scriptorum

In Procli Commentariis ad Timæum & Remp. Platonis, nec non in Theologia ejus Platonica memoratorum.

Th. Theologiam, nudi numeri paginas edit. Græcæ Basil. fol. commentariorum denotant.

Lib. I. in Timæum incipit pag. I. II. pag. 63. III. p. 139. IV. p. 238. V. p. 289. In Politiam, p. 349.

Ægy-

Archi-

Η τῶν

Chry-

Invo-

 Ti-

Si-

οἱ

CAP.

CAPUT XXVII.
De S. CYRILLO Alexandrino.

Cyrilli Alexandrini ætas & vita. 1. Alii Cyrilli. 2. Operum Cyrilli Alex. editiones. 3. Scripta in ſeptem Voluminibus editionis Græcolatinæ Pariſ. recenſita cum variis obſervationibus. 4. Index Græcus ſcriptorum Cyrilli, poſitis literarum ordine ſingularum homiliarum, aliarumque commentationum initiis. 5. Index eorum quæ Latine tantum extant. 6. Index ſcriptorum quæ Cyrilli non ſunt ſed cum Cyrillo in editione Auberti ſunt edita. 7. Scripta Cyrilli edita quæ in editione Græcolatina deſiderantur. 8. Scripta quæ ſub Cyrilli nomine falſo feruntur. 9. Scripta Cyrilli Alexand. inedita. 10. Deperdita. 11. Index eorum ad quos vel contra quos ſcripſit Cyrillus. 12. Index Chronologicus & Alphabeticus Patriarcharum Alexandrinorum. 13.

I.

S. CYRILLUS ἀδελφιδοῦς a) Theophili Archi-Epiſcopi Alex. apud hunc θεῖον ſuum a tenera ætate inſtitutus diligentem operam litteris, ſacris præſertim navavit. Inde per aliquot annos inter Monachos Nitriæ b) verſatus, Alexandriam rediit, & A. C. 403. interfuit Synodo Chalcedonenſi ad Quercum, c) in qua, præſide Theophilo Alexand. condemnatus ac depoſitus eſt S. Johannes Chryſoſtomus. Poſt Theophilum A. 412. 15. Octobr. defunctum, Cyrillus in Archi-Epiſcopatum Alexandrinum evectus fuit ſtatim tertia die poſt, aliis incaſſum pro Timotheo Archidiacono laborantibus. Inter alia quæ geſſit magno zelo & ardore, celebratiſſima omnium ore eſt, quæ totam Eccleſiam longe tempore commovit, conde-

Aaaa mnati

a) Nicephoro XIV. 25. *fratris filius.* Sed Facundo II. 4. & Tripartitæ X. 25. *conſobrinus*, & auctori Chronici Orientalis p. 118. rectius, *ſororis filius.* Confer Tillemont. T. 14. p. 267. & 747. ſeq. Sam. Basnagium ad A. C. 444. n. 12. Euſebium Renaudotum in Hiſtoria Patriarcharum Alexandrinorum p. 108. Sirmondum T. 2. Operum p. 459.

b) Renaudot. p. 106.

c) Cyrillus ipſe Epiſt. ad Acacium in Baluzii nova collect. Concilior. p. 759. de illa Synodo loquens: *& eſſem ego unus adſtantium.*

mnati atque in Concilio Ephesino A. C. 431. depositi Nestorii historia & grave dissidium cum Orientalibus Episcopis Joanne Antiocheno, Theodorito Cyrensi aliisque, quorum adventum in Synodo non exspectaverat, & a quibus cum Memnone Ephesi Episcopo depositus d) & in carcerem datus a Comite Johanne, sed mox iterum ab Concilio restitutus & ab Imperatore libertati dignitatique pristinæ redditus est. Hæc prolixius exposita qui nosse desiderat, Acta Synodi Ephesinæ, Socratem, Liberatum, Facundum, Evagrium, Theophanem, Leontium Byz. & Synodicon adversus tragœdiam Irenæi e) evolvet, atque e recentioribus (præter Annalium scriptores) consulet Tillemontium Tomo XIV. memoriarum Hist Eccles. Jo. Garnerium ad Tom. II. Marii Mercatoris, Petavium in dogmatibus Theologicis de incarnatione, & Ludovicum Dulcinum in Historia Nestorianismi, Gallice edita Roterodami 1698. in 4to. Obiit Cyrillus A. C. 444. 27. Jun. Ejus memoriam Latina celebrat Ecclesia 28. Januar. (ad quem diem videndus in Actis Sanctorum Bollandus de Cyrillo copiose differens) & Græca 9. Junii & 18. Januar. *τῶν ἐν ἁγίοις πατέρων ἡμῶν καὶ Ἀρχιεπισκόπων Ἀλεξανδρείας Ἀθανασίου καὶ Κυρίλλου.* Quoniam dogma Catholicum de incarnatione Verbi tanta animi contentione asseruit, perinde alienus ab Eutychis quam a Nestorii erroribus, hinc *γνώμων τῆς ἀκριβείας*, *accurationis regula* dicitur ab Eulogio apud Photium Cod. 230. p. 452. *Τῆς ἀκριβείας διδάσκαλος doctor accuratissimus* p. 454. & *θερμὸς τῆς ἀκριβείας καὶ ἀληθείας ἐραστής.* p. 441. *fervidus accurationis veritatisque amator.* Quod vero *φύσιν* unam f) in Christo post unionem *ὑποστατικὴν* esse scripsit, locis sexcentis satis demonstravit longe alio sensu se intelligere, quam Eutyches deinde est opinatus, atque naturæ vocabulo pro *ὑποστάσει* esse abusum.

II. Alii

d) Tillemont T. 14. p. 409. seq. 427. 432. seq. 456. 464. 483. seq.

e) Prima editio Synodici illius à Christiano Lupo, Lovan. 1682. 4. altera à Baluzio in nova collectione Concilior. p. 666. sq. Paris. 1683. fol. Tertia à Jo. Garnerio in auctario operorum Theodoreti, ibid. 1684. fol. vide quæ volumine superiore p. 442. Tillemontium p. 605.

f) Epistola 2. ad Succensum. Confer quæ pro Cyrillo Ephraim Antiochenus apud Photium Cod. 229. & Eulogius Alex. cod. 230.

II. Alii Cyrill.

Cyrillus *Adanorum* Ciliciæ primæ Episcopus, qui interfuit Synodo Orientalium post Concilium Ephesinum. Ad eum Epistola Theodoriti, in auctario Garneriano p. 679. Mentio ejus in Synodico adversus tragœdiam Irenæi cap. 7. 13. 28. 130. 161.

Cyrillus Episcopus *Afer*, Martyr de quo Acta Sanctor. 8. Martii T. I. p. 757.

Cyrilli *Alexandrini* Patriarchæ post celebrem illum, de quo dixi, fuere complures, unus ab A. C. 1078. ad 1092. alter filius Laklaki ab Ao. 1235. ad 1243. tertius Cyrillus Lucaris qui deinde ad Patriarchatum Constantinopolitanum pervenit. A. 1621.

Cyrillus *Armeniæ* Episcopus, ordinatus ab Eustathio Sebasteno. Vide S. Basilii Epist. 58. & 187.

Cyrillus Contari, *Berrhoënsis* Patriarcha Constantinopolitanus, Cyrilli Lucaris æmulus, strangulatus (anno post eum) 1639.

Cyrillus *Carmelita* circa A. C. 1224. de quo Acta Sanctor. 6. Martii Tom. I. pag. 498. seq. ubi vita scripta a Joanne Palæonydoro Hic est Ordinis Carmelitici tertius Prior Generalis, natione Græcus qui ad Joachimum Abbatem scripsit. Unde quorundam stupor, qui Hierosolymitanum Cyrillum vel Alexandrinum Carmelitis ridicule accensuere. Vide Labbeum Tom. I. de S. E. p. 246.

Cyrillus *Cathegumenus* Monasterii S. S. Martyrum Probi, Tarachi & Andronici qui interfuit Concilio Constantinopolit. pro cultu imaginum quod sub Alex. Comneno habitum est in triclinio Blachernarum.

Cyrilli *Constantinopolitani* Patriarchæ fuere tres, unus Cyrillus hic *Contari*, de quo paullo ante in Berrhoeensi, alter Cyrillus Lucaris, de quo mox: & tertius Cyrillus Σπανὸς ὁ Τορνόβȣ ab A. 1652-1656.

Cyrillus, *Dalmata* ab A. C. 863. *Moravorum, Slavorumque* Apostolus & *Bulgarorum*, una cum fratre Methodio, de quo præter scriptores lib. V. cap. 1. §. 30. pag. 259. allegatos, adeundus Joh. Weichard Valvasor & Erasmus Francisci in parte secunda operis Germanice editi: Ehre des Hertzogthums Crain lib. VI. cap. I. ubi de litteris Slavonicis a Cyrillo & Methodio repertis.

Cyrillus *Grammaticus* glossarii Græcolatini Auctor, de quo alibi.
Cyrillus *Heliopolitanus* sub Juliano martyrium passus, de quo Theodoritus III. 7. Hist. & Suidas in Κύριλλος.
Cyrillus *Hierosolymitanus* de quo dixi lib. V. cap. 14. Nunc tantum addo, diversum ab hoc videri, Cyrillum cui Hieronymus fidei suæ confessionem tradidisse scribit Epistola 77. vide Tillemont. Tom. XII. p. 614.
Cyrillus *Jurisperitus*, quem inter Scholiastas Βασιλικῶν memorabo infra, libro VI.
Cyrillus *Lauræ S. Sabæ* presbyter, qui scripsit encomium S. Theognii Ascetæ & Episcopi Cypri. Incipit: Θεόγνιος ὁ πανεύφημος.
Cyrillus *Lucaris*, ex Alexandrino Patriarcha Constantinopolitanus, strangulatus Ao. 1638. de quo consules librum defense de la perpetuite de la foi Paris. 1709. 12. & memorias literarias Trevoltinas Anni 1710. p. 626. seq. Sed & Hottingerum, Thom. Smithum aliosque allegatos a me lib. V. cap. 5. p. 749.
Cyrillus *Martyr*, Cretensium Episcopus cujus vitam ab Anonymo Cretensi scriptam habuit Allatius hoc initio: ὡς ἂν μὴ τὸν λόγον ἀνήρμοστον πρὸς τὴν διήγησιν ἐσόμενον.
Cyrillus *Scythopolitanus* Monachus S. Lauræ Hierosolymitanæ, qui medio sexto post Christum natum sæculo floruit & varias vitas Sanctorum Græce scripsit, de quo dicam infra suo loco.
Cyrillus *Trevirorum* Episcopus circa A. C. 458. de quo Acta Sanctor. 19. Maji. Tom. IV. p. 331.

Hisce addam lubens quem nec vetus Græcia fastidisset eruditis suis Civibus ac Poëtis, si prisca illa ætate vixisset, cum laude accensere, B. M. *Johannem Godofredum Herrichen*, Rectorem nuper Scholæ Senatoriæ Lipsiensis, meum a prima pueritia præceptorem formatoremque adolescentiæ, singulari fide ac dexteritate. Hujus memoria semper animo meo futura chara ac venerabilis etiam *Cyrilli* mihi nomen jucundum facit, quo ille pro vernaculo suo *Herrichen*, quod *Domnulum* * sonat, libenter utebatur, postremis annis potissimum, sub quo etiam Adonin suum sacrum edidit, hoc ipso anno 1716. utili instituto præclari Friderici Frisii cura Altenburgensibus typis recusum. Quam fœcundum fuerit ejus & quam elegans inge-

* Domnuli cujusdam Afri, viri docti mentio apud Sidonium IX. 13. & 15. & IV. 24. ubi vide si placet Sirmondi notas.

ingenium, quanta Græcæ & Latinæ Linguæ peritia, & in utraque ſed Græca præſertim poëticæ venæ facultas ac felicitas, magis perſpicuum faciam, quando Carminum ejus Volumen, quod a digno patrueli τ̃ μακαρίτȣ *Auguſto Herrichen* collectum accepi, in lucem quod opto proxime proferre dabitur. Diem obiit vir optimus * in cœlibe vita LXXV. ſupergreſſus annos, & rude ante aliquod tempus donatus Lipſiæ A. MDCCV. V. Cal. Febr.

III. Cyrilli Operum editiones.

Latinæ.

Baſil. 1524. fol. apud Cratandrum, in qua editione tantum exſtant commentarii in Johannem, in Leviticum (qui Origenis ſunt) & theſaurus, quæ ſingula ſeparatim prodierant Pariſ. 1520. & 1521. fol.

Baſil. 1546. fol. apud Hervagium, IV. Tomis ſed qui uno comprehendi Volumine poſſunt. In hac accedunt libri VII. de Trinitate, de Spiritu S. de adoratione in Spiritu & Veritate, libri X. contra Julianum, & III. de recta fide in Chriſtum ad Theodoſium Imp. & Reginas, Epiſtolæ XXXIX. Homiliæ X. Apologia ad Imp. Theodoſium, declaratio XII. capitulorum pro iisdem Apologeticus & liber ad Evoptium: Expoſitio Symboli Nicæni, Scholia de incarnatione Unigeniti, Synodales Epiſtolæ XII. & dogmata Neſtorii a Cyrillo impugnata & a ſynodo Epheſina condemnata.

Baſil. 1566. fol. apud hæredes Joh. Hervagii, in qua editione quintus Tomus ſive quinta pars (omnes enim quinque Tomi uno Volumine continentur) commentarios in Eſaiam, ex Laur. Hunfredi verſione complexa acceſſit. Fallitur V. C. Elias du Pin qui hanc editionem primam Latinam Operum Cyrilli eſſe ſcribit Tom. IV. Bibliothecæ ſcriptorum Eccleſ. p. 52.

Pariſ. 1573. fol. 2. Voluminibus, *Gentiano Herveto* curante, ** quæ editio a Poſſevino in apparatu ſacro recenſetur. Sed plenior prioribus

 eſt

* Vide Acta Fruditorum T. 4. ſupplem. p. 89. ſeq.

** Bonav. Vulcanius præf. ad Arrianum A. 1575. editum: *Ne quis me temere ad hunc auctorem denuo vertendum acceſſiſſe exiſtimet, neve quis me eos imitari ſuſpicetur, qui quum hodie veteris alicujus auctoris poſt omnes aliorum editiones recogni-*

est posterior Parisiensis A. 1605. 2. Vol. quam persequitur Bellarminus de S. E. in illa enim Glaphyra in Pentateuchum ex A Schotti versione, & libri posteriores XVI. de adoratione in Spiritu & Veritate ex interpretatione Antoniii Agellii, ne alia jam memorem, accessere.

Graecolatina.

Unica *Johannis Auberti*, Laudunensis Presbyteri, Canonici & in schola Paris. Laudunensis Collegii Magistri atque interpretis Regii, Paris. 1638. fol. septem Voluminibus, quam post Labbeum, Caveumque paullo diligentius infra recensui.

Editiones promissæ.

I. *Bonaventuræ Vulcanii.* Abraham Scultetus in narratione de Vita sua p. 55. *Leidæ A. 1612. maxime me oblectabam alloquio clarissimorum Virorum, & inter alios Bonaventuræ Vulcanii, quem senem admodum sellæ affixum, & manibus pedibusque captum inveni. Promiserat ille triginta quatuor annis ante * editionem omnium operum Græcorum Cyrilli, hactenus a multis desideratam. Hanc cum frustra hactenus singulis propemodum nundinis exspectassem, & jam coram hominis ætatem, valetudinemque perditam considerarem, petii ab eo ut Cyrillum Græcum fidei meæ concederet: me non solum operum daturum, ut ex ipsius voto ille in vulgus exiret, sed etiam de Codicis pretio ipsi satisfacturum. At ille gratiis pro officio actis, tantum adhuc virium sibi superesse ajebat, ut ipsemet promisso se exsolvere posset. Usque adeo verum est, neminem esse tam senem, qui non dico diem, sed annos supervivere posse se desperet. Quanquam erat nonnemo in Anglia, qui de tanti thesauri possessione magnifice potius se jactasse, quam vera gloriatum fuisse affirmaret.* Certum tamen est Vulcanium non modo plura Cyrilli inedita Græce possedisse, sed etiam Latine

cognitionem pollicentur, si conferas, nihilo amplius eos præstitisse reperias, quam is qui ante biennium Cyrilli Opera Lutetiæ edidit. Quem quidem autorem, quum summopere corruptum habeamus, nemoque sit ex Orthodoxis scriptoribus, qui majore recognitione egeat, nullum tamen ab eo, qui eum edendum curavit, verbum immutatum aut correctum invenias: quum interim is omnia priorum interpretum nomina supprimat, totiusque operis laudem inaudita quadam impudentia sibi vendicet.

* Vulcanius præf. ad Arrianum, edita A. 1575. *seposito è manibus Cyrillo, cui vertendo, & Isidoro, cui castigando longam jam operam navaram, totum me magna animi alacritate ad Arrianum contuli.*

Latine vertiſſe haud pauca, quorum pars Bibliothecæ Leidenſi legata, etiam Auberti uſibus deinde patuit.

2. *Frontonis Ducæi*, de quo Jacobus Simondus in litteris ad Sebaſtianum Tegnagelium, datis 3. Non. Sept. 1696. *In Bibliotheca Patrum Græco latina duobus Voluminibus cumprehenſa deſiit ὁ μακαρίτης, qui & alia, ut noſti, meditabatur, Nicephorum, Theodoretum, Cyrillum Alex. & Biblia Græcolatina. Ex quibus Nicephorum plane abſolverat, Theodoretum magna ex parte confectum habebat. Quod deerat, ſupplere ipſe inſtitui. Ad Cyrillum pauciora collegerat, quæ uſui tamen eſſe poſſint ſi quis huc aliquando ad eam curam animum adjiciet. In Bibliis ſacris multum & diligenter laborarat, unumque hoc opus præ cæteris urgebat. Sed vereor ut in poſterum ſperare liceat propter novam editionem Græcolatinam quæ hic jam inchoata eſt, curante ut audio Jo. Morino, e Congregatione Oratorii viro docto &c.*

3. *Conradi Rittershuſii*, de quo vide Epiſtolam 352. & 353. inter Epiſtolas virorum doctorum ad Goldaſtum editas e Bibliotheca Clariſſimi Thulemarii.

4. Diſſertationem de ſcriptis Cyrilli Alex. promiſit *Joh. Garnerius* ad Marium Mercatorem Tom. II. p. 43.

VI. In editione Græcolatina Pariſ Tomo I. continentur:

I. Περὶ τῆς ἐν πνεύματι καὶ ἀληθείᾳ προσκυνήσεως καὶ λατρείας *de adoratione & cultu in Spiritu & Veritate*, ſive de officiis Chriſtiani hominis erga DEum, libri XVII. dialogi more ſcripti, in quibus Palladius & Cyrillus colloquuntur. p. 1---631. Cum verſione *Antonii Agellii*, * Neapolitani, Congregationis Clericorum Regularium presbyteri, quæ primum Lugduni ſed minus emendate ** 1587. in 4. dedeinde accuratius Romæ 1588. fol. excuſa fuerat, ut latinam editionem Venetam Anni 1604. omittam. Citatur hoc Cyrilli opus ab Andrea

* Laudat hunc Agellium Petrus Morinus p. 344. Opuſc.

** Agellius in admonit. ad Lectorem: *Hos libros cum Lugdunum imprimendos miſiſſem, adeo male non modo imprimentis negligentia, verum etiam corrigentis culpa accepti fuerunt, ut innumeris mendis pleni, & quod mihi moleſtius fuit, adnotatiunculis marginibus additis reſperſi eſſent, quas neque ego miſeram neque feceram: & ita inepta & abſurda erunt, ut alicubi ne auctoris quidem ſanctiſſimi & eruditiſſimi viri nomini parcerent.*

drea Samosateno apud Anastasium in Hodego pag. 342. Ephræmo Antiocheno apud Photium Cod. 229. Leontio Byz. in Eutychen, ab Anastasio Sinaita quæst. 20. 39. & 57. Johanne Damasceno de Trisagio Tom. I. Opp. p. 400. & in parallelis Tom. II. pag. 364. & a Catenarum auctoribus in Pentateuchum. Meminit & Nicephorus XIV. 14. ac Photius Cod. 49. & Cyrillus ipse sub initium τῶν γλαφυρῶν p. 2. In antiquis latinis editionibus tantummodo primus hujus operis liber ex alia interpretatione legitur, quæ incipit: *supervacaneum opinor rogare ex te.* Græca Aubertus depromsit e Codice Vulcanii, quem Bibliothecæ Leidensi ille legaverat, & ex altero Harlæi Macloviensis Episcopi, cujus variæ Lectiones post notas Agellii in calce Voluminis occurrunt.

II. γλαφυρὰ sive *scita commentaria* (allegorica magnam partem & anagogica) *in loca selecta Pentateuchi*, p. 1 --- 433. cum versione *Andreæ Schotti*, S.I. in Genesin libris VII. in Exodum libris III. in Leviticum I. in Numeros I. & in Deuteromonium I. Hoc opus a veteribus frequenter laudatur. * Latine primum lucem vidit ex *Andreæ Schotti* versione in Latina Operum Cyrilli Parisiensi Anni 1605. Deinde separatim ab eodem Schotto Græce & Latine publicatum est Antvverp. 1618. fol. Aubertus cum Schotti editione Codicem Harlæi contulit, lectionumque varietates in extremo Volumine annotavit. Ex Nicephori XIV. 14. suspiceris Cyrillum ejusmodi γλαφυρὰ composuisse non tantum in Pentateuchum, sed in libros universos Veteris Testamenti, ** τὰ γλαφυρὰ τὰ τῆς παλαιᾶς γραφῆς τυπικῶς εἰρημένα εἰς χριστὸν καὶ τὴν καθ' ἡμᾶς ἐκκλησίαν ἀνάγων. In Genesin Glaphyra Cyrilli vertit *Ambrosius* Camaldulensis & edere voluit teste Sixto Senensi, quod facere nescio qua de caussa intermisit.

Tomo II.

III. *In Esaiam Prophetam Commentariorum*, libri V. quorum singuli iterum, primus in λόγους sex, secundus in τόμους quinque, tertius itidem in τόμους totidem, quartus in quinque & quintus in sex

* Vide Tillemont. T. 14. p. 672.

** Cassiodori locum e prooemio Divinarum Lectionum, quo Cyrillum refert inter eos qui totam S. Scripturam a principio ad finem Græco sermone declararunt, attuli supra c. 19. in S. Basilio, num. XXXII.

ſex λόγϩς dividuntur. Adjuncta eſt latina verſio *Laurentii Hunfredi*, Angli, quam Ao. 1562. dicatam Eliſabethæ Angliæ Reginæ, & in editione operum Cyrilli Latina Baſil. 1566. fol. primum editam, Aubertus recognovit, Græcaque publicavit ex Codice Vaticano &, qui duos priores tantum continebat, Regio. Citatur a Facundo XI,7. nec non a Leontio Byz. contra Eutychen, & Ephraimo Antiocheno apud Photium Cod. 229.

Tomo III.

IV. *In XII. Prophetas minores, Commentarii* cum verſione *Jacobi Pontani* S. I. qui hos primus Græce & Latine ediderat Ingolſtadii Ao. 1605. fol. auſpiciis Marci Velſeri, qui in Epiſtola * ad Vulcanium Ao. 1601. data. *Ego, ne neſcias*, inquit, *inter primos Cyrilli amatores nomen profiteor: cujus rei hinc conjecturam capias licet, quod amico cuidam meo, homini Græce & Latine apprime docto auctor fui commentarium in XII. Prophetas vertendi, is vero totum penſum jam abſolvit, & nunc maxime editionem adornat. Prophetas minores decem ex Boica Bibliotheca habuimus, reliquos duos ex Vaticana.* Aubertus negat ſibi alium Codicem MStum præter Pontani editionem ad manus fuiſſe, niſi quod ad Sophoniam uſus eſt antiquiſſimo Bibliothecæ Regiæ Pariſ. Citatur ab Ephraimo atque Leontio Byz. In his Commentariis quemadmodum & in illis quos in Eſaiam compoſuit, propius litteralem ſenſum quam in Glaphyris Cyrillus perſequitur.

Tomo IV.

V. *In Evangelium S. Johannis, libri XII.* cum nova verſione *Jo. Auberti.* In Latinis editionibus hoc opus exſtat ex interpretatione *Gregorii Trapezuntii*, quæ prodierat ſeparatim Pariſ. 1520. fol. Sed non modo magna, ut ſolebat, licentia Trapezuntius in hac verſione uſus eſt, ſed libros *quintum, ſextum, ſeptimum & octavum*, quos in Græcis Codicibus non reperit, plane omiſit. *Quatuor intermedii libri*, inquit Jodocus Clichtoveus, *nec apud Latinos nec apud Græcos ab iis, qui eam quam potuere vigilantiam adhibuerunt, reperti ſunt. Nam & in illa inſigni Romæ Pontificia Bibliotheca quinquies, ter quidem Latine* (de Trapezuntii verſione intellige) *& bis Græce conſcripti viſuntur, & ubi-*

 que

* Velſeri Opera p. 832.

que & eisdem in locis trunci ac mutili. Itaque hic quem dixi Clichtoveus, Neoportuenſis libros illos quatuor ex ſuo ingenio ſupplevit, Auguſtinum in plerisque ſecutus, ut notatum Richardo Simoni Tom. III. Hiſtoriæ Criticæ Novi Teſt. pag. 529. & 574. Sed quoniam Clichtovei ſupplementum a Cyrilli ipſius opere in titulis librorum quidem, ſed non charactere typorum vel alia nota per ſingulas paginas agnoſcenda, diſtingui ſatis contigit, hinc factum ut multi * incauti pro Cyrillianis laudarent verba Clichtovei, atque illis ad ſtabilienda ſua quæ vellent placita uterentur: bono etiam Clichtoveo mala illa repenſa eſt gratia, ut pro labore ſuo indignum *maleferiati nebulonis* elogium a Caveo tulerit. Cæterum in Joh. Auberti editione qui primus Græca edidit, ſuppleti ſunt ex Holſteniano Codice libri integri quintus & ſextus qui deſinit in expoſitione capitis X. verſ. 17. ſeptimi vero & octavi copioſa & prolixa fragmenta exhibentur cum verſione *Nicolai Borbonii*, Græcæ Linguæ Prof. Reg. p. 660---713. ex Catenis in Johannem, illa præcipue præclara, quam adhuc ineditam a D. de Harley, Maclovienſi Epiſcopo utendam accepit. Liber nonus incipit a capite XII. verſ. 49. Citatur Cyrilli expoſitio in Johannem a Facundo, Leontio Byz. contra Eutychen, Ephraimo Antiocheno apud Photium Cod. 229. Concilio VI. & Damaſceno in parallelis, S. Maximo T. 2. p. 53. 64. 70. 87.

Tomo V.

VI. Ἡ βίβλος τῶν Θησαυρῶν περὶ τῆς ἁγίας καὶ ὁμοουσίας Τριάδος, p. 1---381. *Theſaurus de ſancta & conſubſtantiali Trinitate* ad Nemeſinum, λόγοις λέ. libris XXXV. cum verſione *Bonav. Vulcanii*, qui A. C. 1615. defunctus hoc opus Græce & Latine Bibliothecæ Leiden-

ſi

* Non aſſentior Theophilo Raynaudo qui in erotematibus de bonis & malis libris p. 174. ſeq. affirmat Fevardentium meditato ſuppoſuiſſe Cyrillo Clichtovei verba quæ ibi laudat pro immaculata S. Virginis conceptione. Nam facile hoc non advertenti contingere potuit, quemadmodum contigit Rhemenſibus & Pamelio quos arguit Robert. Cocus in cenſura ſcriptorum Veterum p. 389. & Petro Martyri quem reprehendit Bellarminus lib. 2 de S. Euchariſtia c. 25. Eodem nomine alium inſignem Virum notans Voſſius de baptiſmo p. 26. ſolenne eſſe ait ut hic errent viri docti, quemadmodum & aliud agenti hoc accidit Theologo eruditiſſimo, qui in libro de Variis Scripturæ editionibus p. 83 ait pericopen de adultera Joh. VIII. à Cyrillo Alex. ut revera Johannis ſine ulla dubitationis ſignificatione diſtincte proponi multisque explanari.

si legaverat, unde ad Jo. Aubertum pervenit. In Latinis editionibus exstat *Georgii Trapezuntii* * parum probanda interpretatio in XIV. lib. tributa, quæ seorsim lucem vidit Paris. 1514. 1520. fol. Leo Allatius diatriba de Georgiis p. 375. *Opus Cyrilli*, Thesaurus *nuncupatum, in plerisque Codicibus MSS.* Athanasio *Alexandrino tribuitur, sub cujus nomine in Latinum interpretatio* Joannis Baptistæ Camotii, *nondum edita, quod sciam, est penes me.* Cyrillo vindicatur hoc opus testimoniis Ephraimi Antiocheni, Synodi sextæ & multorum veterum, quos laudant Tillemontius Tom. XIV. pag. 671. & Petavius dogmat. Theolog. de incarnatione lib. VI. c. 13. §. 5. nec non Photii Cod. 136. qui ἐπιχειρηματικὸν βιβλίον appellat, καὶ κατὰ τῆς Ἀρείου καὶ Εὐνομίου λύσσης γενναίως καὶ πολυτρόπως ἀγωνιζόμενον. Optimum omnium Cyrilli scriptorum esse ait Nicephorus XIV. 14. Hist. Objectiones Anonymi qui Arausione Ao. 1645. dissertationem de supposito edidit, refellit præter Petavium Raynaudus p. 134. erotematum de bonis & malis libris. In MSS. Codicibus non semper idem ordo nec eadem distinctio, unde fortassis eo nomine Trapezuntius aliqua ex parte excusandus. In Bibl. Seguieriania sive Coisliniana teste Clariss. Montfaucono p. 302. in duos libros dividitur, quorum primus viginti priores λόγους continet, secundus posteriores a vigesimo usque ad quadragesimum. Quæ porro Thomas Aquinas ** ex libris thesaurorum Cyrilli profert ad summam in Ecclesia Potestatem Romano Pontifici asserendam, & ad quæ provocant Gennadius sive Georgius Scholarius lib. de primatu Rom. Pontificis, Andreas Colossensis & Synodus Florentina sess. 5. 7. & 8. Augustinus Anconitanus libro de

 pote-

* Vulcanius ad calcem operis hæc adscripserat: *Ego Bonav. Vulcanius, Brugensis hunc Cyrilli thesaurum olim à* G. Trapezontio *fide non bona versum, quod multa passim truncasset, innumeris locis epitomen potius quam veram interpretationem dedisset, non pauca etiam de suo adjecisset, neque pauciora perperam transtulisset, de integro Latine verti, & ordinem quem Cyrillus tenuit, qui totus à Trapezontio inaudita audacia permutatus erat, servavi: ita ut Lectores Cyrilli thesaurum, qualis ille ab autore concinnatus est, sint habituri. Dedi enim operam, ne quis aliquid a me vel adjectum vel detractum jure queri posset: utque sententiam Cyrilli quam fidelissime possem, redderem. Basileæ anno à Nativitate Domini M. D. LXXVI. mense Januario.*

** in 4. sententiar. dist. 24. qu. 3. artic. 2. & contra impugnantes religion. c. 3. sub fin. & in opusculo contra errores Græcorum. & in Catena aurea ad Matthæi XVI. qui locus etiam in MSS. Thomæ ita ut in impressis exstat, ut ex Guiarto notavit Rich. Simon T. 3. Hist. Criticæ N. T. p. 471.

poteſtate Eccleſiæ, Jo. de Turrecremata in ſumma de Eccleſia & in apparatu ſuper decreto unionis Græcor. in Concilio Florentino, ea Cyrillum nunquam ſcripſiſſe fatetur Tillemontius Tom. XIV. p. 671. & Elias du Pin Tom. IV. p. 44. ſqq. & Cyrillo ſuppoſita eſſe probat Johannes Launojus parte I. Epiſtola 1. & 2. ad Antonium Faurum, & parte V. Epiſtola 9. ad Thomam Fortinum, qua priores Epiſtolas ſuas adverſus Vincentium Baronem ſive Baronium tuetur, cap. 10. Confer. B. Antonii Reiſeri noſtri Launojum Confeſſorem pag. 41. ſeq. & Andream Rivetum lib. IV. Critici ſacri c. 9. Jo. Rainoldum in Colloquio cum Jo. Hardto Jeſuita, cap. 5. p. 315. ſeq.

VII. *Dialogi novem* ad eundem Nemeſinum ad quem theſaurorum librum miſit, quemque φιλομαθέςατον ἀδελφὸν appellat, in quibus *Hermias*, * & Cyrillus colloquuntur. pag. 383 --- 778. Dialogos duos poſtremos *de incarnatione unigeniti & quod unus ſit Chriſtus*, quos tempore aliquo interjecto demum prioribus ſubjunxiſſe Cyrillus videtur, primus Græce cum verſione & notis vulgavit *Bonavent. Vulcanius* ad calcem libri contra Anthropomorphitas, Lugd. Bat. 1605. in 4. In editionibus vero Cyrilli Latinis extant modo ſeptem Dialogi priores *de Trinitate* contra Arianos & Macedonianos, ex verſione *Joannis Oecolampadii*, quæ primum A. 1546. lucem vidit. Græce Jo. Aubertus dedit primus ex Codice unico Auguſtanæ Bibliothecæ, cujus Apographum Matthias Ehingerus ad eum transmiſerat: Idem Aubertus verſionem Latinam Vulcanii ſervavit, ac pro Oecolampadiana aliam novam, vel potius interpolatam exhibuit. Frequenter citatur hoc opus a veteribus, jam ut apud Photium Cod. 49. ſub titulo λόγων πρὸς Ἑρμείαν, jam λόγων περὶ τῆς ἁγίας Τριάδος. Vide Tillemontium Tom. XIV. p. 667. & 670. Octavum & nonum dialogum non carere omni ſuſpicione ſuppoſitionis ait Jo. Garnerius notis ad Marium Mercatorem Tom. II. p. 43. idque ſe oſtenſurum promiſit in diſſertatione de libris Cyrilli. Sed diſſertatio hæc lucem non vidit, & ſuſpicionem illam omni deſtitutam eſſe veriſimilitudine mihi perſuadeo. Nam ut idem argumentum ſæpius tractare Cyrillo conſuetum ac ſolenne, ita hi duo Dialogi plane genium, ſtylum, doctrinam priorum dialogorum ſpirant, & citatur nonus a Leontio Byz. adverſus Eutych. ac judice ipſo Garnerio p. 56. ad Liberatum, octavus ea ſcriptus eſt eruditione, ut vix ullum

* Hunc ſuſpicor eſſe Hermiam, cujus irriſionem Philoſophorum habemus.

ullum aliud Cyrilli opus ea de re præſtantius aut etiam par exiſtat. Dialogo ſeptimo in quo de Divinitate Spiritus S. diſputat, ſubjiciuntur p. 660 --- 677. argumenta ad idem probandum longe plura.

VIII. *Scholia περὶ τῆς ἐνανθρωπήσεως τοῦ μονογενοῦς. de incarnatione unigeniti.* Latine p. 779 --- 800. additis ſubinde præterea quæ Conciliorum Tomi exhibent a Joh. Auberto Græcis fragmentis ex MSS. Bibl. Regiæ. Incipit: Τὸ χριστὸς ὄνομα οὔτε ὅρου δύναμιν ἔχει. Prodierat primum ex officina Roberti Winter Ao. 1542. in libro Conſtitutionum Synodalium: deinde in Cyrilli operum editionibus Latinis, & in Conciliorum tomis in parte 3. Actorum Concilii Epheſini Tom. I. Binii Ao. 16 8. p. 364. nec non ad calcem libri contra Anthropomorphitas a Bonavent. Vulcanio vulgati Lugd. Batav. 1605. in 4. In hujus editione quemadmodum & in Latinis Cyrilli, non Scholia inſcribuntur ſed Scolia, σκολιὰ velut *difficilia loca & perplexa*: licet fatetur, quod mihi etiam magis placet, & verius eſt, poſſe etiam σχόλια inſcribi, velut σεμνολογήματα ſive graves ſententias, aut additamenta ad alios ejusdem argumenti libros a Cyrillo compoſitos. Idem Vulcanius caſtigationes addidit, *ut ex iis cognoſcas quanta recognitione indigeant etiam alia pleraque quæ circumferuntur Cyrilli ſcripta, æque male atque hoc cum ab interpretibus tum a typographis habita.* Theodoretus dialogo 2. affert quædam Cyrilli ἀπὸ τῶν σχολίων. Anaſtaſius presbyter in ecloga τῶν χρήσεων c. 3. laudat Cyrillum ἐν ἀρχῇ τοῦ α σχολίου. Facundus XI. 7. *beatum Cyrillum in libro quem Scholia nuncupavit, titulo ſeptimo. Et rurſus eodem libro, titulo decimo:* Atque VI. 3. *in libro qui ſcholia dicitur, ſub titulo, quomodo unus Chriſtus.* Andreas Samoſatenus apud Anaſtaſium in Hodego pag. 344. καὶ ἐν τοῖς γεγραμμένοις σχολίοις ἑρμηνεύων τὸν ἐν τῷ εὐαγγελίῳ σατῆρα. Citatur etiam in Actione 2. Concilii Chalcedon. Tom. II Binii p. 169. & ab aliis, quorum loca Tillemontins Tom. XIV. p. 667. & Garnerius Tom. II. Marii Mercatoris p. 216. annotarunt. Hic illud opus etiam integrum Latine ex MSS. emendatius & a p. 238. ad 241. inſigni parte auctius exhibet, ac verſionem veterem quam ſolam habenus *Mercatori* vindicat, inter cujus ſcripta in duobus Codicibus illam reperit. In prioribus editionibus dividitur in capita 25. In Garneriana in 35. Photius Cod. 169. diviſum legit in capita undeviginti.

IX. Περὶ τῆς ἐνανθρωπήσεως τοῦ θεοῦ λόγου, τοῦ υἱοῦ τοῦ πατρός. *De incarnatione Verbi DEI, filii Patris* p. 801. 802. Incipit: ἡ τῆς θείας

γραφῆς ὀρθοτάτη ἔννοια. In Latinis editionibus exstat loco primo inter homilias, ex *Wolfgangi Musculi* interpretatione: sed Aubertus servavit versionem cum qua legitur in parte 3. Synodi Ephesinæ, Tom. I. Binii p. 376.

X. Συζήτησις περὶ τῦ αὐτῦ. *Disputatio ejusdem argumenti* per quæstiones & responsiones, p. 802--- 804. Incipit: Πῶς ὁ θεὸς ἀχώρητος ἐχωρήθη.

Tomo VI. sive Tomi V. parte II.

XI. Λόγοι ἑορταστικοὶ *Homiliæ*, sive ut ab Alexandro * Hieropolitano appellantur, *Epistolæ Paschales undetriginta*, ab A. C. 414. ad 443. habitæ vel ad Ecclesias missæ, ad indicendum solenne Paschatos tempus, quod Archi-Episc. Alexandrini ** officium fuisse constat. Has exhibet Aubertus p. 1 ---- 350. ex editione Græcolatina *Antonii Salmatiæ*, Theologiæ in Ambrosiano Mediolanensi Collegio Doctoris, quæ e Vaticano Codice prodierat Antvverp. 1618. fol. Habebat & *Andreas Schottus*, ut in Bibliotheca scriptorum S. I. narrat Philippus Alegambe, *Cyrilli heortasticos sive Paschales sermones a se Latinitate donatos jam prælo promtos, sed suum partum suppressit ut Antonio Salmatiæ, qui eosdem transtulerat, locum daret.* Præterea a *Feaerico Metio* Thermulano Episcopo latine versos Possevinus memorat. Numerantur homiliæ triginta sed ita ut tertia deficere dicatur: Paulus vero Guldinus S. I. ex mensium Paschalium successione visus est sibi collegisse nullam in medio desiderari, sed quæ quarta numeratur, habendam ratione temporis pro tertia, atque ita insequi cæteras ad ultimam usque.

XII. *Homiliæ diversæ tredecim*, Græce & Latine p. 350--416. & una Latine, de eo quod Verbum DEI factum sit homo, quæ incipit: *Profundum quidem & magnum*, & jam prodierat Paris. 1545. in 8. p. 416---- 417. Hanc Vulcanius quoque subjecerat libro contra Anthro-

* Alexander Hierapolitanus Epistola ad Acacium Berrhoënsem apud Baluz. p. 762. novæ collect. Concilior. *Lucidum est cuilibet legenti cum veritatis amore capitula ejus,* (Cyrilli) *& Epistolæ ad Hebræos interpretationem & Epistolas vel festivas vel alias, & universa ejus conscripta &c.*

** Similes exstant Homiliæ sive Epistolæ Paschales Athanasii & Theophili Alex. ut omittam quas Dionysii Alex. memorat Eusebius. Lucii Alexandrini Hieronymus c. 118. Catalogi. Confer. Tillemont. T. 14. p. 269. 270.

thropomorphitas p. 201. Homilias quasdam Cyrilli & Chryſoſtomi Gallice a ſe verſas edidit Morellus Pariſ. 1604. in 8. Gennadius c. 57. de Cyrillo: *Homilias compoſuit plurimas, quæ ad declamandum a Græciæ Epiſcopis memoriæ commendantur.*

XIII. *Epiſtolæ* LX. Cyrilli & aliorum Græce & Latine pag. 1---213. exceptis paucis quæ Latine tantum reperiri potuerunt, depromtæ ex Actis Concilior. Epheſini, Chalcedonenſis, &c. ut infra in indice Alphabetico Homiliarum, Epiſtolarum & minorum opuſculorum Cyrilli diſtinctius annotabitur. Ex his latinæ editiones Operum Cyrilli exhibent Epiſtolas XXXIX. ex verſione *Wolfgangi Muſculi.* Ex Epiſtolis Cyrilli ad Neſtorium & Joannem Antiochenum afferuntur quædam in parte 3. Concilii Chalcedonenſis Tom. I. Binii p. 349.

XIV. Προσφωνητικὸς *ad Imperatorem Theodoſium juniorem* περὶ τῆς ὀρθῆς πίστεως, *de recta in Dominum noſtrum Jeſum Chriſtum fide* p. 1--42. Incipit: Τῆς μὲν ἐν ἀνθρώποις εὐκλείας τὸ ἀνώτατον. Scriptus A. C. 430. Vide Tillemontium Tom. XIV. p. 340. ſqq. In Latinis editionibus occurrit *Jo. Oecolampadii* interpretatio. Cum alia verſione in parte I. Actorum Concilii Epheſini Rom. 1608. atque inde in Biniana, Ao. 1618. Tom. I. p. 20. atque Labbeana Tom. III. Citatur in Concilio VI. Actione 10. Tom. III. Binii p. 101.

XV. Προσφωνητικὸς ταῖς εὐσεβεστάταις βασιλίσσαις, λόγοι β'. *Libri duo de recta fide ad religioſiſſimas Reginas* Theodoſii junioris conjugem Liciniam Eudoxiam, ſororesque Flacillam & Pulcheriam. Sub idem tempus ſcripti cum ſuperiore. Prior p. 42---127. Incipit: σεμνολόγημα μὲν οἰκουμενικόν. Poſterior p. 128---180. Incipit: Τοῖς τὸ θεῖον καὶ οὐράνιον ἱερουργοῦσι κήρυγμα. Allegantur p. 48. ſq. loca Athanaſii ἐκ τοῦ περὶ σαρκώσεως λόγου. Attici Epiſcopi, Antiochi Epiſcopi, Amphilochii Epiſcopi Iconii ἐκ τοῦ περὶ τῆς κατὰ σάρκα γεννήσεως, Ammonis Epiſcopi Adrianopolitani, Johannis Epiſcopi Conſtantinopol. Severiani Epiſcopi, Vitalis Epiſcopi ἐκ τοῦ περὶ πίστεως λόγου, & Theophili Epiſcopi ἐκ τοῦ προσφωνητικοῦ λόγου πρὸς τοὺς φρονοῦντας τὰ Ὠριγένους. In latinis editionibus occurrit *Jo. Oecolampadii* interpretatio. Sed Aubertus ſervavit verſionem cum qua hi libri prodiere in parte I. Actorum Concilii Epheſini, edit. Binianæ (quæ jam mihi ad manus) Tom. I. p. 43. & 90. Citantur ab Ephraimo & Eulogio apud Photium Cod. 229. 230. & a Leone M. Epiſtola 134.

Tomo

Tomo Ultimo.

XVI. *Κατὰ τῶν Νεϛορίȣ δυσφημιῶν πεντάβιβλος ἀντίῤῥησις, adversus Nestorii blasphemias contradictionum libri V.* pag. 1 --- 143. cum versione *Antonii Agellii* Acernensis Episcopi, qui primus utraque lingua ediderat Rom. 1608. fol. cum notis, adjunctos collectioni Conciliorum Generalium Pauli V. Pontificis auspiciis Græce & Latine vulgatorum a Jacobo Sirmondo, quoniam in MStis Codicibus Græcis Synodi Ephesinæ inventi fuerant. Vide Sirmondi Opera Tom. IV. p. 612. Meminit hujus Operis Cyrillus ipse Epist. ad Eulogium pag. 134. & priore ad Succensum p. 140. Gennadius cap. 57. qui *ἔλεγχον* appellat, ac Photius Cod. 49. & 169. *Excerpta e Nestorii libris*, tum quæ in hoc opere Cyrillus oppugnanda sibi sumsit, tum quæ Ephesino Concilio * Petrus notariorum primicerius obtulit, Tom. I. Binii p. 198. & Tom. II. p. 138. sqq. tum tertiam collectionem a Cyrillo Ephesi factam & ex sola latina *Marii Mercatoris* versione adhuc superstitem habes in Mercatore Garnerii Tom. II. pag. 95 --- 110. quibus idem Garnerius alia ibi Nestorii dicta e Cyrilli scriptis a se collecta addidit.

XVII. *Ἐπίλυσις τῶν δώδεκα κεφαλαιῶν. Explanatio XII. Capitulorum* sine anathematismorum ** adversus Nestorium composita in Synodo Ephesina Ao. 431. p. 145 --- 157. In Latinis editionibus legitur e versione *Wolfgangi Musculi.* Sed Aubertus prætulit versionem cum qua exstat in parte 3. Actorum Synodi Ephesinæ Tom. I. Binii p. 311. auctore ut videtur *Petro Morino*, cujus opuscula si placet vide Paris. 1675. in 12. excusa p. 349. 351. 353.

XVIII. *Ἀπολογητικὸς ὑπὲρ τῶν δώδεκα κεφαλαίων πρὸς τȣς τῆς Ἀνατολῆς ἐπισκόπȣς.* Apologeticus pro XII. Capitulis adversus Orientales Episcopos quorum nomine Andreas Samosatenus objectiones scripserat p. 157 --- 200. In Latinis editionibus exstat *Wolfgangi Musculi* interpretatio, additis etiam aliis nonnullis ex Actis Concilii Ephesini. At Aubertus edidit uti Græce & Latine legitur in parte 3

tales

* In veteri versione Concilii Ephesini p. 471. seq. apud Baluzium novæ Collect. Concilior. & p. 625. seq.

** Vide de anathematis illis infra indicem Homiliarum & Epistolarum, in τȣ̃ Σωτῆρος ἡμῶν λέγοντος. Et de tempore quo expositionem hanc Cyrillus elaboravit, Tillemontium T. 14. p. 469.

Actorum Synodi Ephesinæ T. I. Binii p. 318. Exstat & cum *Marii Mercatoris* versione in Mercatore Garnerii T. II. p. 132. Cyrillum ἐν τῇ πρὸς Ἀνατολικοὺς ἐπιστολῇ laudat Ephraim apud Photium Cod 229. p. 421. 423. 431.

XIX. πρὸς τὴν παρὰ Θεοδωρήτου κατὰ τῶν δώδεκα κεφαλαίων ἀντίῤῥησιν. *adversus impugnationem XII. capitulorum a Theodorito editam*, præmissa ad *Evoptium* * Cyrilli Epistola, & Theodoreti ad Joannem Antiochenum; nec non ejusdem Theodoreti ἀνατροπῇ sive oppugnatione illorum XII. capitulorum p. 200--- 240. In Latinis editionibus exstat e versione *Ioh. Oecolampadii*, sub titulo *libri ad Evoptium.* Cum illa versione primum lucem vidit in antidoto adversus hæreses Basil. 1528. in fol. Sed Aubertus prætulit versionem cum qua occurrit in parte 3. Actorum Concilii Ephesini Tom. I. Binii pag. 344. Legitur & cum *Marii Mercatoris* versione in Mercatore Garnerii T. I. p. 178. Memorat hoc scriptum suum Cyrillus ipse Epist. ad Eulogium p. 134. & priore ad Succensum p. 140. De Theodoreti contra Cyrillum contentione videndus Leontius de sectis p. 454. seq.

XX. Ἀπολογητικὸς, Apologeticus ad Imp. Theodosium pag. 241---252. Incipit: Ἡ μὲν θεία καὶ ἀκήρατος. In Latinis editionibus legitur e versione *Wolfgangi Musculi.* Sed Aubertus prætulit illam cum qua exstat in parte 3. Actorum Concilii Ephesini p. 397. Vide de hoc Apologetico post Concilium Ephesinum scripto, Tillemontium Tom. XIV. p. 501.

XXI. ὑπὲρ τῆς τῶν Χριστιανῶν εὐαγοῦς θρησκείας, πρὸς τὰ τοῦ ἐν ἀθέοις Ἰουλιανοῦ, *pro sancta Christianorum religione, adversus libros impii Iuliani, libri X.* circa A. C. 433. ** scripti ad Theodosium juniorem. p. 1 --- 362. Hoc præclarum atque eruditum opus in Latinis editionibus exstat e Versione *Iohannis Oecolampadii*, quæ primum vidit lucem Colon. A. 1546. Librum primum Græce primus cum nova meliore versione sua A. 1619. ad editionem adornavit *Nicolaus Borbonius* Professor & interpres Regius, *** in cujus opusculis utraque lingua prodiit Paris. 1630. 1654. 12. Totum opus Græce & Latine primum in Auberti editione conspicitur, liber primus ex Borbonii, cæteri ex Auberti interpretatione. Atque ita recusum lingua utra-

 que

* Ptolemaidis, Pentapoleos regionis Episcopum. Vide Liberatum c. 9.
** Vide Tillemont. T. 14. p. 671.
*** Obiit 6 August. 1644.

que est ad calcem operum Juliani ex illustris viri Ezech. Spanhemii recensione vulgatorum Lipsiæ 1696. fol. Videntur etiam hi Cyrilli libri translati ferri Syriace, nam laudantur a Mose Barcepha parte 3. de paradiso p. 425. 429. E Græcis citant Jo. Damascenus in parallelis, & Catena Possiniana in Marcum p. 343. laudat Cyrillum ἐν τοῖς πρὸς Ἰουλιανὸν κεφαλαίῳ ιγ΄. Concilium VI. actione 10. Tom. III. Binii p. 93. ἐκ τοῦ κατὰ τῶν Ἰουλιανοῦ δογμάτων βιβλίου τρίτου, ἀπὸ λόγου δεκάτου. Meminit & Nicephorus XIV. 14. & ante hos Theodoritus Epist. 83. De Juliani opere adversus Christianos, cujus fragmenta copiosa a Cyrillo afferuntur, dixi volumine superiore p. 89. Primum modo ejus librum confutatum a Cyrillo conjicit Elias du Pin Tom. IV. de scriptoribus Ecclesiasticis p. 48. *Il paroît qu'il n'a refuté que son premier livre, dans lequel cet Apostat attaquoit en general la religion Chretienne.* Sed fallitur idem quando p. 52. libros Cyrilli contra Julianum a Nic. Borbonio utraque Lingua Anno 1630. editos scribit, nam primum tantummodo librum, ut dixi, vulgatum ab eo constat.

XXII. Κατὰ Ἀνθρωπομορφιτῶν, *contra Anthropomorphitas liber* præmissa Epistola ad *Calosyrium* * Episcopum Arsenoitem, quem ἀγαπητὸν καὶ ποθεινότατον appellat. p. 363 --- 398. cum versione *Bonavent. Vulcanii*, qui primus Græce & Latine cum notis (quæ & ipsa in Auberti editione ad calcem Voluminis leguntur) vulgaverat Lugd. Batav. 1605. in 4. Cotelerio in notis ad monumenta Græca Tom. III. p. 557. teste hic liber inscribitur in aliis Codicibus MSS. solutiones dogmaticarum quæstionum, propositarum a *Tiberio* Diacono & fratribus. ἐπιλύσεις δογματικῶν ζητημάτων ἐπιζητηθέντων παρὰ Τιβερίου Διακόνου καὶ τῆς ἀδελφότητος: vel ἐπιλύσεις τῶν προσενεχθεισῶν πεύσεων παρὰ Τιβερίου Διακόνου καὶ τῶν ἀδελφῶν. Vel denique Κυρίλλου πρὸς Τιβέριον.

XXIII. *De S. Trinitate liber*, p. 1 --- 35. cum versione *Johannis Weigelini*, Augustani, qui primus e MS. Codice Bibliothecæ patriæ edidit & in capita XXVIII. divisit, Augustæ Vindel. 1604. ** in 8. additis

* Vide Tillemont. T. 14 p. 663. & 669.

** Quibusdam exemplaribus novus titulus præfixus cum notatione Anni 1608. adjunctaque Gregorii Thaumaturgi de SS. Trinitate brevi Confessione.

litis etiam notis, sed quæ ab Auberto sunt omissæ Incipit: ἐπειδὴ πρώτιστον ἡμῖν τοῖς Χριστιανοῖς. Jam a multis observatum est, hunc librum constare excerptis Johannis Damasceni e Cyrillo. Vide Petavium de SS. Trinitate p. 472. Similiter excerpta e Cyrilli scriptis sunt quæ ab Auberto prætermissa, quæ Hoeschelius prior Græce vulgaverat cum variis Patrum Homiliis pag. 503. seq. Augustæ Vindel. 1587. in 8. atque idem Wegelinus e MSS. ad calcem libri cum versione sua subjunxit, quorum initia adscribam.

Πιστεύομεν ἕνα Θεὸν εἶναι πάσης ἐσίας καὶ φύσεως. p. 119.
Παντὶ ἀνθρώπῳ ἔμφυτον παρὰ θεῦ δεξαμένῳ p. 121.
Εἰ τέλειός, φασίν, ἐστιν ὁ Πατὴρ ἐν τῇ ἰδίᾳ μεγαλειότητι. p. 125-140.

Idem dicendum de altero volumine, quod idem Wegelinus ibid. 1611. in 8. Græce & Latine variis cum Damasceni, Pselli & * Charitonymi Christonymi Hermonymi vulgavit, in quo *excerpta Cyrilli contra Nestorianos*, ex interpretatione S. Symboli, ex thesauris, ex libro quo Reginas alloquitur, & ex dialogis ἐκ τῆ κατὰ πεῦσιν καὶ ἀπόκρισιν λόγου, ex duodecim capitulis sive anathematismis, ex Epistolis ad Acacium & Jo. Antiochenum, & ex sermone de incarnatione θεῦ λόγου quod S. Virgo sit θεοτόκος. Incipiunt excerpta illa Cyrilliana: οἱ τὸν χριστὸν εἰς υἱὲς μερίζοντες δύο.

XXIV. Συναγωγὴ τῶν ἀναγωγικῶς ἑρμηνευομένων ῥητῶν τῆς παλαιᾶς γραφῆς, *Collectio dictorum Veteris Test. anagogice explicatorum* pag. --- 69. cum versione *Gentiani Herveti*, quæ occurrit in Latinis Cyrilli editionibus A. 1573. & 1605. Græca primum ab Auberto in lucem producta sunt ex Codice D. Riberii. Neque hæc συναγωγὴ tota Cyrillum auctorem habet, sed ut ipse titulus profitetur ἐρανισθεῖσα κατὰ σύνοψιν καὶ σαφεστέραν ἀπαγγελίαν ἔκ τε τῶν τῆ θεσπεσίε Κυρίλλου, καὶ τῶν τῆ μεγάλε Μαξίμε καὶ λοιπῶν ἐξηγητῶν. *Breviter collecta & dilucidius exposita e scriptis divini Cyrilli, magni Maximi, & aliorum S. Scripturæ interpretum.* Incipit: Κατηραμένη γῆ ἐν τοῖς ἔργοις τῆ Ἀδάμ.

* Hic Spartiata natione & Sixto IV. familiaris fuit. Vide Leonem Allatium de Georgiis p. 393. 394.

V. Index Homiliarum, Epiſtolarum & ſcriptorum minorum Cyrilli Alex.

adſcriptis ordine Alphabetico ſingulorum initiis.

1. *Ἀναλάμπει πάλιν τῆς ἁγίας ἑορτῆς.* Homilia XVIII. Paſchalis. Tom. V. parte 2. p 235--247.
2. *Ἄνδρες αἰδέσιμοι καὶ πίστεως ἄξιοι.* Epiſtola 2. ad Neſtorium T. V. parte 2. p. 19--21. ex parte 1. Actor. Concilii Epheſini Tom. I. Binii p. 119. Eadem cum *Marii Mercatoris* verſione in Tom. II. Mercatoris edit. Garnerianæ p. 42. ex & alia verſione antiqua apud Baluzium in nova collectione Concilior. pag. 400. qui Mercatoris quoque interpretationem exhibet p. 640.
3. *Ἀνέγνων τὸ ὑπομνηστικὸν τὸ ἀποσταλὲν παρ' ὑμῶν.* Epiſtola 8. ad Clericos Conſtantinopol. inter ſe diſſidentes Tom. V. parte 2. p. 32---36. ex iiſdem Actis p. 126. Et cum *Marii Mercatoris* verſione, ſed quæ in multis plenior eſt apud Baluzium pag. 641. & Tom. II. edit. Garnerianæ p. 49. cum Garnerii notis.
4. *Ἀξιάκουστα μὲν καὶ ἐξαίρετα.* Epiſtola ad Theodoſium juniorem, præmiſſa libris contra Juliannm Tom. VII. p. 1.
5. *Ἀπόχρη μὲν ὡς διάκειμαι.* Epiſtola 44 ad Valerianum Iconii Epiſcopum, adverſus eos qui cum Neſtorio ſentiunt. T. V. parte 2. p. 158---171. ex parte 3. Actor. Synodi Epheſinæ p. 448. Meminit Liberatus cap. 9. Leontius Byz. Eulogius apud Photium, itemque alii. Vide Tillemontium Tom. XIV. p. 569.
6. *Ἄρα δὴ πάλιν ἡμᾶς ταῖς τῶν ἁγίων ἕπεσθαι δεῖν.* Homilia X. Paſchalis, Tom. V. parte 2. p. 125---142.
7. *Ἄρα πάλιν ἡμᾶς τὰ λαμπρά.* Homilia IX. Paſchalis. Tom. V. parte 2. p. 106---125.
8. *Ἀφικόμενοί τινες ἀπὸ τοῦ ὄρους τοῦ Καλαμῶνος.* Epiſtola ad Caloſyrium, libro contra Anthropomorphitas præmiſſa. T. VII. p. 363-365.
9. *Ἀφίκοντο μέν τινες κατὰ τὸ εἰωθὸς ἐν Ἀλεξανδρείᾳ.* Epiſtola I. ad Monachos Ægypti * ſcripta A. C. 429. Tom. V. parte 2. p. 1--19. In Actis Concilii Epheſini parte 1. Tom. I. edit. Binii A. 16 8. pag.

* Vide Tillemont. T. 14. p. 330.

pag. 9. Antiqua verſio apud Baluzium in nova Collect. Concilior. p. 387.

10. Βασιλικὴν οἱ πιστοὶ σήμερον. Homilia in feſtum τῶν βαΐων ſive palmarum, & de pullo aſini. Tom. V. parte 2. p. 391 – 403. primum edita ab Auberto e MS. Bodlej.

11. Δεῖν ᾠήθην τῇ σῇ θεοσεβείᾳ. Epiſtola ad Donatum Nicopolis in veteri Epiro Epiſcopum. T. V. parte 2. p. 155 - 157. ex parte 3. Actorum Concilii Epheſini, T. I. Binii 42. p. 446. Latina vetus verſio exſtat in ſynodico contra Tragœdiam Irenæi pag. 909. Baluz. nova collect. Concilior.

12. Δεῦτε δὴ, δεῦτε πάλιν, ἀγαλλιασώμεθα. Homilia XI. Paſchalis. T. V. parte 2. p. 142 --- 161.

13. Δεῦτε πάλιν, ἀγαλλιασώμεθα τῷ κυρίῳ. Homilia XV. Paſchalis. T V. parte 2. p. 198 --- 210.

14. Διψῶντι μοὶ πάλιν τῆς ὑμῶν ἐπιεικείας. Epiſtola 19. poſterior e Rhodo ſcripta ante Synodum, ad clerum populumque Alexandrinum. T. V. parte 2. p. 83. ex parte 1. Actor. Synodi Epheſinæ T. I. Binii p. 165.

15. Ἔγνω πὺ πάντως καὶ διὰ πολλῶν. Epiſtola II. ad Joh. Antiochenum. T. V. parte 2. p. 42 --- 44. ex parte 1. Actorum Concilii Epheſini T. I. Binii p. 44.

16. Ἔδει μὲν ἀρκεῖσθαι ταῖς τῶν προλαβόντων. Homilii Epheſi dicta cum ſynaxes peragerentur depoſito Neſtorio. T. V. parte 2. p. 358 --- 361. In Latinis editionibus exſtat ex verſione *Wolfgangi Muſculi*. Sed Aubertus ſervavit verſionem cum qua legitur in parte 2. Actorum Synodi Epheſinæ T. I. Binii p. 219. Alia vetus interpretatio apud Baluzium p. 548. novæ collect.

17. Εἰ καὶ πλατύτερον ἔδει, Epiſtola 22. ad Clerum populumque Alex. T. V. parte 2. p. 79. ex parte 2. Actorum Synodi Epheſinæ T. I. Binii p. 217.

18. Εἰ μὲν εὖ εἰδότες ἀθλεῖν. Homilia in transfigurationem Domini, Græce primum edita a Jo. Meurſio in Variis ſacris Lugd. Bat. 1619. in 4. pag. 1 – 15. In Auberti editione operum Cyrilli T. V. parte 2 p. 352 --- 354. Græce & Latine, qui rectius legit οἱ μὲν εὖ εἰδότες.

19. Εἰ μὲν ἦν σιωπῆσαι καὶ μή. Epiſtola 9. ad Cæleſtinum Epiſcopum Rom. T. V. parte 2. p. 36 -- 39. ex parte 1. Act. Concilii Epheſini T. I. Binii p. 129.

20. Εἰ πλειός, φασίν, ἐστιν ὁ πατὴρ ἐν τῇ ἰδίᾳ μεγαλειότητι. Vide supra num. XXIII.

21. Ἕκαστα τῶν καθ' ἡμᾶς πραγμάτων. Epistola 59. Canonica, Tom. VII. p. 209. seqq.

22. Ἔμαθον περὶ τοῦ ἀγαπητοῦ μονάζοντος Παύλου. Epist. 49. Commonitorium ad Maximum Diaconum Antiochenum. id. p. 192.

23. Ἐμφανῆ μὲν καθίστησιν. Epistola 39. posterior de fide ad Succensum. id. p. 141 --- 151. Sed nota partem posteriorem a pag. 145. seq. male assutam ex Epistola ad Acacium p. 115. seq. quod Usserio etiam pulchre observatum. Latine vetus versio exstat in Synodico contra tragœdiā Irenæi apud Baluz. p. 923. vide & p. 786. sq. Prodierant quoque ambæ Cyrilli ad Succensum Epistolæ Dionysio Exiguo interprete in antidoto adversus hæreses, Basil. 1528. fol. Locum ex posteriore Epistola, vindicat contra Severianos Ephraimus apud Photium cod. 229. qui & prioris meminit. Vide & Collationem cum Severianis sive Acephalis habitam Constantinopoli A. C. 532. T. II. Binii p. 661.

24. Ἐνέτυχον τοῖς περὶ τῆς σῆς θεοσεβείας. Epistola ad Evoptium. T. VII. p. 200. sqq. Vide supra, num. XIX.

25. Ἐνέτυχον μὲν τῷ ὑπομνηστικῷ. Epistola 38. prior de fide ad Succensum * Diocæsareæ in Isauria Episcopus T. V. parte 2. pag. 135 -- 141. & ex veteri versione apud Baluzium p. 918 seq.

26. Ἐν μὲν ἐμοίγε καὶ λίαν θυμήρες. Homilia XXI. Paschalis T. V. parte 2. p. 265 -- 269.

27. Ἐπειδή μοι γέγραφεν ἡ εὐλάβεια ὑμῶν. Epistola 6. ad eos qui vulgi rumoribus persuasum ajebant Nestorio restitisse. T. V. parte 2. p. 30. seq. ex parte 1. Actor. Concilii Ephesini Tom. I. Binii p. 125.

28. Ἐπειδὴ πρώτιστον ἡμῖν τοῖς Χριστιανοῖς. Vide supra, num. XXIII.

29. Ἐπὶ καιροῦ δὴ πάλιν τὸ διὰ τῆς. Homilia Paschalis XIX. T. V. parte 2. p. 247 --- 257.

30. Ἐπιλαμβάνονταί τινες τῆς ἐκθέσεως. Commonitorium ad Eulogium presb. T. V. parte 2. p. 132. inter Epistolas 37. ex parte 3. Actor. Concilii Ephesini T. I. Binii p. 444. Vetus versio extat apud Baluzium p. 597. novæ collect. Meminit hujus Epistolæ

* De illo Succenso Tillemontius T. 14. p. 570.

ſtolæ Liberatus cap. 9. Eulogius atque Ephraimus apud Photium &c. Vide Tillemont. T. XIV. p. 568. ſeq. Quibusdam in locis falſatum, fuere qui arguerent. Vide Collationem cum Severianis ſive Acephalis Conſtantinopoli A. C. 532. habitam T. 2. Binii p. 661. In hoc Commonitorio exſtat celebris ille locus a Collectoribus Catenarum in libros S. Scripturæ toties laudatus: ὐ πάντα ὅσα λέγουσιν οἱ αἱρετικοὶ, φεύγειν καὶ παραιτεῖσθαι χρὴ, *non omnia quæ dicunt hæretici, fugienda & repudianda ſunt, multa enim profitentur quæ nos etiam profitemur.*

31. Ἐπὶ μικροῖς σιτίοις πολλοὺς. Prologus ad Homiliam Paſchalem XIX. T. V. parte 2. p. 247.

32. Ἐταράχθη λίαν ἡ ἁγία σύνοδος. Epiſtola 25. ad clerum populumque Conſtantinopol T. V. parte 2. p. 90. ex parte 2. Actor. Synodi Epheſinæ, T. I. Binii p. 293.

33. Εὐσεβὲς θέσπισμα ἐν τῇδε τῇ Ἐφεσίων μητροπόλει. Libellus a Cyrillo Alex. & Memnone Epheſi Epiſcopo oblatus Epheſinæ Synodo. In parte 2. Actor. Synodi Epheſinæ T. I. Binii p. 142. & apud Baluz. p. 498. novæ collect. Concilior.

34. Εὐφραινέσθωσαν οἱ οὐρανοὶ καὶ ἀγαλλιάσθω ἡ γῆ. Epiſtola 34. ad Jo. Antiochenum, (miſſa per Paulum Emeſenum Epiſcopum) T. V. parte 2. p. 104--109. ex parte 3. Actor. Synodi Epheſinæ p. 428. Exſtat & in Actis Synodi Chalcedonenſis T. II. Binii pag. 68. & ex veteri verſione apud Baluz. p. 591. Hæc eſt illa notiſſima Cyrilli Epiſtola de Eccleſiæ pace, ſcripta A. C. 433. id. pag. 786. Tillemont. T. XIV. p. 545. ſeq.

35. Ἠθικὴν ὑφήγησιν ὁ λόγος ἡμῖν εἰσφέρει. Prologus ad Homiliam Paſchalem XXVIII. T. V. parte 2. p. 326.

36. Ἡμᾶς ἐνθάδε συνήγαγεν ὁ καιρός. Prologus ad Homiliam Paſchalem XVI. T. V. parte 2. p. 210.

37. Ἡ μὲν θεία καὶ ἀκήρατος. Apologeticus ad Imp. Theodoſium juniorem. Vide ſupra, num. XX.

38. Ἡ μὲν ὑπόθεσις ἐφ᾽ ἣ καὶ νῦν. Prologus ad Homiliam Paſchalem XVIII. T. V. parte 2. p. 235.

39. Ἡ Νεστορίου πίστις, μᾶλλον ἢ κακοδοξία. Commonitorium Poſidonio datum, cum propter Neſtorii cauſam mitteretur ad Concilium Romanum A. C. 430. Ex Sirmondi ſchedis cum Joh. Garnerii verſione edidit Steph. Baluzius in nova collect. Concilior.

cilior. p. 377. Parif. 1683. fol. Prodiit & cum Garnerii verfione & notis in Auctario operum Theodoreti pag. 51. Parif. 1684. in fol.

40. Ἡ τῆς θείας γραφῆς ὀρθοτάτη ἔννοια. Vide fupra, num. IX.

41. Ηὐχόμην μὲν τοῖς τ εὐδοκιμησάντων ἴχνεσι. Epiftola ad Juvenalem Hierofol. Epifcopum. T. V. parte 2. p. 65 -- 67. ex parte 1. Actorum Concilii Ephefini T. I. Binii p. 147.

42. Ἰδοὺ δὴ πάλιν ὁ τῆς ἁγίας ἑορτῆς. Homilia Pafchalis XXIX. T. V. parte 2. p. 335 -- 342.

43. Ἱεροὶ μὲν ἄνωθεν ὑμνήκασι λόγοι. Homilia XIV. Pafchalis, T. V. parte 2. p. 187 - - 198.

44. Καὶ ἄλλως ἡδέως ὁρῶν τοὺς ἀγαθοὺς παῖδας. Epiftola ad Optimum, Epifcopum, in illud Genef. IV. 15. *omnis qui occiderit Cain, in feptuplum punietur.* Quæ Græce & Latine exftat in Chronico Alexandrino pag. 568 --- 577. edit. *Matthæi Raderi*, (Monachii 1624. in 4.) & in *Cangii* editione p. 241.

45. Καιρὸν παντὶ πράγματι. Homilia V. Pafchalis. T. V. parte 2. p. 43 --- 60.

46. Καλὸν ὡς ἔοικε, μᾶλλον ἢ ἤδη καιρός. Homilia XIII. Pafchalis. T. V. parte 2. p. 177 --- 186.

47. Καταφλυαροῦσι μὲν ὡς ἀκούω (al. μανθάνω.) Epiftola 4. ad Neftorium * fcripta A. C. 430. T. V. parte 2. p. 22 -- 25. ex parte 1. Actor. Concilii Ephefini, T. I. Binii pag. 120. Extat & in Actis Concilii Chalcedonenfis T. II. p. 60. & cum *Marii Mercatoris* verfione in T. II. Mercatoris edit. Garnerianæ p. 45. & apud Baluzium p. 638. novæ collect. Concilior. & ex alia verfione veteri in collatione fexta Synodi V. T. II. Binii parte 2. p. 91.

48. Κατηρημένη γῆ ἐν τοῖς ἔργοις τοῦ Ἀδάμ. Vide fupra, num. XXIV.

49. Κεχρήσομαι πάλιν ταῖς τοῦ μακαρίου. Homilia XXIV. Pafchalis T. V. parte 2. p. 286 --- 295.

50. Κεχρήσομαι πάλιν τοῖς τοῦ πανσόφου Παύλου φωναῖς. Homil. XXVI. Pafchalis. id. p. 302 -- 312.

50. b. Λαμπρὰ τῆς παρούσης ἑορτῆς ἡ ὑπόθεσις. Homilia in Nativitatem Chrifti, quæ fub Cyrilli Alex. nomine in quibusdam Codicibus MSS. legitur, ut Cæfareo apud Neffelium parte 2. p. 28.

51. Μό-

* Vide Tillemont. T. 14. p. 337. feq.

51. Μόλις ποτὲ καὶ πολλοῖς ἱδρῶσι. Epiſtola 54. ad Proclum Epiſcopum Conſtantinopol. de Theodoro Mopſueſteno. T. V. parte 2. p. 199. ſeq. Exſtat Græce ad calcem actorum Synodi V. T. II. Binii parte 2. p. 171.

52. Ὁ εὐλαβέστατος καὶ θεοφιλέστατος διάκονος καὶ ἀρχιμανδρίτης Μάξιμος. Epiſtola 52. ad Acacium Epiſcopum Melitenes. T. V. parte 2. p. 197. ſeq. Vetus Latina verſio exſtat in Synodico contra tragœdiam Irenæi cap. 205. Baluz. pag. 911. novæ collect. Græce ad calcem Actorum Synodi V. Tom. II. Binii parte 2. pag. 170.

53. Οἶδα μὲν τῆς σῆς ἀγάπης τὸ εἰλικρινές. Epiſtola 7. ad quendam Neſtorii ſtudioſum ſive ζηλωτήν. T. V. parte 2. p. 31. ſeq. ex parte 1. Actor. Concil. Epheſini T. I. Binii p. 125.

54. Οἱ μακάριοι προφῆται τοὺς ἄνωθεν ἡμῖν. Homilia Paſchalis XXVIII. T. V. parte 2. p. 326--335.

55. Οἱ μὲν εὖ εἰδότες ἀθλεῖν. Vide ſupra, εἰ μὲν εὖ.

56. Οἱ μὲν τοῖς τῆς θείας ἱερωσύνης. Homilia XXII. Paſchalis. T. V. parte 2. p. 269---278.

57. Οἱ σφόδρα λυπούμενοι καὶ φροντίσι. Epiſtola 12. ad Acacium Epiſcopum Berrhoënſem. T. V. parte 2. p. 44. ex parte prima Actorum Concil. Epheſini T. I. Binii p. 145.

58. Οἱ τὴν εὐφυᾶ καὶ ἀπόλεκτον. Homilia XVII. Paſchalis. T. V. parte 2. p. 222---235.

59. Οἱ τὸν Χριστὸν εἰς υἱοὺς μερίζοντες δύο. Vide ſupra, num. XXIII.

59. b. Οἱ τῆς ἑαυτῶν διανοίας τὸν ὀφθαλμὸν ἀπευθύνοντες. Homilia cujus fragmenta leguntur apud Euſtathium Conſtantinopol. contra Pſychopannychitas ad calcem Allatii de purgatorio p. 571. ſq.

60. Οἱ τοῖς ἱεροῖς προσέχοντες γράμμασι. Homilia Epheſi habita, qua Apollinarius nominetenus perſtringitur. T. V. parte 2. p. 350--352. In Latinis editionibus, *Wolfg. Muſculi* verſio occurrit. Aubertus prætulit eam cum qua legitur in parte 3. Actorum Concilii Epheſini T. I. Binii pag. 378. Alia verſio vetus apud Baluzium p. 549. novæ collect. De hac Homilia Tillemontius T. XIV. p. 453.

61. Ὁ κύριος ἡμῶν Ἰησοῦς Χριστὸς ὅτε τὰς παρὰ τ. Epiſtola 24. ad Patres Monachos. T. V. parte 2. p. 89. ex parte 2. Actorum Synodi Nicænæ T. I. Binii p. 217.

75. Περὶ

75. Περὶ πάντων γράφομεν τ̃ πραγμάτων. Epiſtola 40. ad Theognoſtum & Charmoſynum presbyteros & Leontium Diaconum Apocriſiarios ſuos Conſtantinopoli degentes T. V. parte 2. p. 152. ſq. e MS. Regio primum edita ab Auberto. Vetus Latina verſio exſtat c. 85. Synodici contra tragœdiam Irenæi, quod poſt Chriſtianum Lupum edidit Baluzius in nova collect. Concilior. & Garnerius in appendice operum Theodoreti.

76. Πιστεύομεν ἕνα θεὸν εἶναι πάσης οὐσίας καὶ φύσεως. Vide ſupra, num. XXIII.

77. Πολλαὶ καθ' ἡμῶν γεγόνασιν ἐκεῖσε διαβολαί. Epiſtola 26. ad Epiſcopos Theopemptum, Potamonem & Danielem, Conſtantinopoli agentes. T. V. parte 2. p. 91. ex parte 2. Actor. Concilii Epheſini T. I. Binii p. 297.

78. Πολλὴ μὲν λίαν ἡ σύνοδος. Homilia εἰς τὴν ὑπαντὴν, *in occurſum Domini*, edita primum ab Auberto e MS. Regio. T. V. parte 2. p. 385--391.

79. Πολυμερῶς καὶ πολυτρόπως ὁ τ̃ ὅλων θεός. Homilia XX. Paſchalis, T. V. parte 2. p. 257--264.

80. Πρέπον οἶμαι καὶ νῦν εἰπεῖν. Epiſtola 29. ad Maximianum Epiſcopum Conſtantinopol. T. V. parte 2. p. 95--98. ex parte 3. Actorum Concilii Epheſini, Tom. I. Binii p. 411.

81. Προσεδοκῶμεν ἐλθόντα τ̃ τίμιον Νεστόριον. Epiſtola 10. ad Comarium * & Potamonem Epiſcopos, & Dalmatium Archimandritam & Timotheum atque Eulogium presbyteros. T. V. parte 2. p. 84--86. ex parte 2. Actorum Synodi Epheſinæ, Tom. I. Binii p. 211.

82. Πῶς ὁ θεὸς ἀχώρητος ἐχωρήθη. Vide ſupra, num. X.

83. Σαλπίσατε σάλπιγγι ἐν Σιών. Homilia VIII. Paſchalis. T. V. parte 2. p. 92--107.

84. Σεμνολόγημα μὲν οἰκουμενικόν. Vide ſupra, num. XV.

85. Σκιὰν μὲν ὁ νόμος ἔχει τῶν μελλόντων. Homilia XII. Paſchalis. T. V. parte 2. p. 161--177.

86. Συναλγεῖς ἡμᾶς ἀδελφοῖς. Epiſtola 58. ad Domnum Epiſcopum Antiochen. T. V. parte 2. p. 208. ſeq. Exſtat & inter Epiſtolas Canonicas Patrum cum commentario Theodori Balſamonis.

* *Comarionem* in veteri verſione apud Baluzium p. 483. novæ collect. Conciliorum.

87. Συντέθειται καὶ νῦν ἡμῖν ὁ λόγος. Prologus Homiliæ Paſchalis XXIX. T. V. parte 2. p. 335.
88. Τὰ γραφέντα περὶ τῆς ὑμετέρας τιμιότητος. Epiſtola 61. ad Aurelium (Auguſtinum) & cæteros in Synodo Carthaginienſi. T. V. parte 2. p. 212. ſeq.
89. Τὰ λαμπρὰ καὶ μεγάλα τῶν κατορθωμάτων. Epiſtola 23. ad clerum populumque Alex. T. V. parte 2. pag. 88. ex parte 2. Actorum Synodi Epheſinæ T. I. Binii p. 247.
90. Τὰ συνήθη καὶ νῦν ἀναγνωσόμεθα. Protheoria ad Homiliam XVII. Paſchalem T. V. patte 2. p. 222.
91. Τῆς εἰς θεὸν (al. Χριστὸν) ἀγάπης τὴν δύναμιν. In Johannem Antiochenum, Epiſcop. ἀποσχίσαντα ſive ſchismaticum, Homilia T. V. parte 2. p. 361 - - 364. In Latinis editionibus exſtat e verſione *Wolfg. Muſculi*, ſed Aubertus exhibet cum interpretatione quæ addita eſt in parte 2. Actor. Concilii Epheſini Tom. I. Binii p. 254.
92. Τῆς Θεοσεβείας ὑμῶν τὸν ζῆλον. Epiſtola 17. nomine Synodi Alex. ad Monachos Conſtantinopol. T. V. parte 2. p. 80. ſeq. ex parte 1. Actorum Concilii Epheſini T. I. Binii p. 158.
93. Τῆς μὲν ἁγίας ἡμῶν ἀναλαμπούσης ἑορτῆς. Homilia VI. Paſchalis T. V. parte 2. p. 60 --- 81.
94. Τῆς μὲν ἐν ἀνθρώποις εὐκλείας τὸ ἀνώτατον. Vide ſupra, num. XIV.
95. Τῆς μὲν εὐθύμου (al. εὐσήμου) καὶ θείας ἡμῶν ἑορτῆς. Homilia I. Paſchalis. T. V. parte 2. p. 1 --- 16.
96. Τῆς μὲν τῶν ἁγίων εὐκλείας τε καὶ δόξης. Homilia dicta Epheſi *die S. Johannis Evangeliſtæ*. T. V. parte 2. p. 352 --- 354. Ex *Wolfgangi Muſculi* verſione exſtat in Latinis Cyrilli editionibus. Sed Aubertus prætulit eam cum qua legitur in parte 3. Actorum Concilii Epheſini T. I. Binii p. 394. Habetur & Latine e veteri verſione apud Baluzium p. 545. novæ collect. Confer. de hac Homilia Tillemontium T. XIV. p. 453.
97. Τί τερπνότερον καὶ τί ἡδύτερον τοῖς φιλοθέοις. Homilia *in S. Cœnam* T. V. parte 2. p. 360 --- 379. edita primum ab Auberto e MSS. Regiis & Vatican.
98. Τοῖς περὶ τῆς σῆς θεοφιλείας. Epiſtola 57. ad Atticum Epiſcop. T. V. parte 2. p. 204 --- 208. ex Nicephori XIV, 27.

99. Τοῖς

99. Τοῖς παρὰ τῆς σῆς ὁσιότητος. Epistola 36. ad Acacium Episcopum περὶ τοῦ ἀποπομπαίου, *de hirco emissario*, T. V. parte 2. p. 121 --132. ex parte 3. Actor. Synodi Ephesinæ T. I. Binii p. 438. Citatur a Theodorito, & Ephraimo apud Photium Cod. 229. p. 416.

100. Τοῖς τὸ θεῖον καὶ οὐράνιον ἱερουργοῦσι κήρυγμα. Vide supra, n. XV.

101. Τοῖς τὸ σεπτὸν καὶ θεῖον ἱερουργοῦσι κήρυγμα. Homilia XXX. Paschalis. T. V. parte 2. p. 342 --- 350.

102. Τὸ μὲν εὔτονον εἰς εὐλάβειαν.. Epistola 48. ad Gennadium presb. & Archimandritam, *quod connivendum sit in aliquo a Juris rigore, majoris emolumenti causa.* T. V. parte 2. p. 191. sq.

103. Τοῦ Σωτῆρος ἡμῶν λέγοντος ἐναργῶς. Epistola 15. ad Nestorium περὶ τῆς ἀκοινωνησίας *de excommunicatione*, scripta nomine Synodi in Ægypto congregatæ. T. V. parte 2. pag. 67 -- 77. subjectis duodecim capitulis * sine anathematismis a Nestorio, si velit recipi, probandis. Ex parte 1. Actorum Concilii Ephesini T. I. Binii p. 151. In iisdem Actis p. 159. exstant Latine Nestorii duodecim anathematismi, totidem Cyrillianis oppositi & cum Marii Mercatoris confutatione, in Mercatore Garnerii T. II. p. 116. Cæterum Epistola illa Cyrilli cum versione Marii Mercatoris occurrit in Garnerii Mercatore T. II p. 69. & ex alia veteri versione apud Baluzium p. 412. & ex alia p. 679. novæ collectionis Concilior. qui Mercatoris quoque versionem exhibet p. 644. Legitur & Latine in collatione sexta Synodi V. T. II. Binii parte 2. p. 96. & ex *Dionysii Exigui* versione prodierat Paris. 1618. in 8. & in antidoto adversus hæreses Basil. 1528. fol. sub titulo libri contra Nestorium.

104. Τὸ φιλομαθὲς καὶ φιλόπονον. Epistola 47. ad Anastasium, Alexandrum, Martinianum, Joannem, Paregorium presb. & Maximum (al. Maximinum) Diaconum, & cæteros patres Monachos. *In sanctum Symbolum Nicænum.* T. V. parte 2. p. 174 -- 191. ex parte tertia Actorum ejusdem Ephesini Concilii p. 457. In Latinis editionibus legitur ex versione *Johannis Theophili*, subjuncta relatione Synodi Orientalium ad Callimorem Regem de depositione Cyrilli & Memnonis Ephesi Episc. ex Actis Conciliabuli Orientalium. Alia versio vetus in Collatione V. Synodi V. T. II. Binii, parte 2. p. 70. Vide & Tillemont, Tom. XIV. p. 640.

* Vide Tillemont, T. 14. p. 358. 369. 372.

105. Τὸ Χριστὸς ὄνομα οὔτε ὅρου δύναμιν ἔχει. Vide supra, num. VIII.
106. Φαιδρὸν ὁρῶ τὸ σύστημα τῶν ἁγίων. Homilia Ephesi adversus Nestorium habita ἡνίκα κατῆλθον οἱ ἑπτὰ πρὸς τὴν ἁγίαν Μαρίαν. T.V. parte 2. p. 355 --- 358. In Latinis editionibus exstat e *Wolfgangi Musculi* interpretatione, sed Aubertus prætulit versionem aliam cum qua legitur in parte 2. Actorum Synodi Ephesinæ T. I. Binii p. 221.
107. Φαιδρὸς ἡμῖν ὁ λόγος καὶ χάριτος ἐμπεπλησμένος. *Encomium in S. Mariam Deiparam.* T.V. parte 2. p. 379 -- 385. ab Auberto primum vulgatum a MS. Regio.
108. Φέρε δὴ πάλιν, καιροῦ παραθήγοντος. Homilia Paschalis XXV. T.V. parte 2. p. 296 -- 302.
109. Φοβοῦμαι τὸν θάνατον ὅτι πικρός μοί ἐστι. Homilia περὶ ἐξόδου ψυχῆς *& de secundo CHristi adventu.* T.V. parte 2. p. 404 -- 416. Prodierat Græce Paris. apud Weichelium 1538. forma minore cum horis & liturgia Mariæ, ut Gesnerus etiam in Bibliotheca sua annotavit. Habeo & Græce editum ad calcem ὡρολογίου Græcorum Venet. 1553. in 12. In Latinis Cyrilli editionibus exstat e versione *Sebastiani Castellionis*, quam Aubertus quoque servavit.
110. Χαίρετε ἐν Κυρίῳ πάντοτε, πάλιν ἐρῶ, χαίρετε. Τρέχει γὰρ καὶ ἡμῖν. Homilia II. Paschalis. T.V. parte 2. p. 16 --- 31.
111. Χαίρετε ἐν Κυρίῳ πάντοτε &c. ἰδοὺ γὰρ ἡμῖν διὰ τῶν αὐτῶν. Homilia VII. Paschalis. T.V. parte 2. p. 81 -- 92.
112. Χάριτι καὶ φιλανθρωπίᾳ τοῦ πάντων ἡμῶν Σωτῆρος. Epistola 18. prior e Rhodo ante Synodum scripta ad clerum populumque Alexandrinum. T.V. parte 2. p. 81. ex parte 1. Actor. Synodi Ephesinæ, T. I. Binii p. 165.
113. Χρῆμα μὲν ἀδελφοῖς ἡ προσρησις. Epistola 35. ad Acacium Melitenes Episcopum. T.V. parte 2. p. 109 --- 120. ex parte 3. eorundem Actorum p. 431. Vetus versio apud Baluzium p. 599. novæ collect. Meminit Liberatus cap. 9. Leontius Byz. aliique Vide Tillemontium T. XIV. p. 568.
114. Ὡς διέτριβον ἐν τῇ Αἰλιέων. Epistola 53. ad Clericos & Lamponem presbyterum. ibid. p. 198. Græce ad calcem actorum Synodi V. T. II. Binii 1. parte 2. p. 170. Latine vetus versio in synodico

nodico contra tragœdiam Irenæi c. 206. Baluz. pag. 913. novæ collect. & in Concilio quinto, collat. V. T. II. Binii parte 2. p. 69. Ejus nonnulla refert Pelagius II. Epistola tertia ad Episcopos Istriæ.

VI. Index eorum quæ Latine tantum exstant.

115. Ad incomparabilem quandam. *Cyrilli Epistola ad Rabbulam Episcopum Edessæ.* T. V. parte 2. p. 201. ex collatione V. Synodi V. T. II. Binii parte 2. p 70.

116. Dives est hodie Dominus noster. *Fragmentum Homiliæ Ephesi habitæ*, in parte 3. Actor. Synodi Ephesinæ, T. I. Binii p. 381.

117. Eos qui pietate firmi sunt. *Aliud fragmentum*, in iisdem actis p. 423. & apud Baluzium p. 596. novæ collecta.

118. Magna sumus lætitia. *Xysti Episcopi Rom. Epistola ad Cyrillum. T. V. parte 2. p. 172.* ex iisdem Actis p. 456.

119. Nunc autem iidem ipsi velut ex somno. *Joh. Antiocheni & Synodi ad Cyrillum.* T. V. parte 2. p. 192. seq.

120. Profundum quidem & magnum. *Homilia de eo quod Verbum DEI factum sit Homo.* Vide supra, num. XII.

121. Satisfactum est nobis iterum. *Epistola 30. ad Juvenalem, Flavianum, Arcadium, Projectum, Firmum, Theodoretum, Acacium, Episcopos, & Philippum presbyterum.* T. V. parte 2. p. 99. ex parte 3. Actor. Synodi Ephesinæ p. 413. & apud Baluzium pag. 583. novæ collect.

122. Si Ecclesiastici corporis gloriam. *Xysti Episcopi Rom. Epistola ad Joh. Antiochenum.* T. V. Cyrill. parte 2. p. 173.

VII. Index scriptorum cum Cyrillianis in edit. Græcolatina vulgatorum.

123. Acacii Berrhoënsis Episcopi ad Cyrillum. T. V. parte 2. p. 63. Incipit: ἐνέτυχον γράμμασι τῆς σῆς θεοσεβείας... Ex parte 1. Act. Concilii Ephesini T. I. Binii p. 146.

124. Alypii qui se πρεσβύτερον τῶν Ἀποστόλων appellat, ad Cyrillum T. V. parte 2. p. 92. Incipit: Μακάριος ἄνθρωπος ὃν καταξιώσει ὁ

Θεός.

Θεός. ex parte 2. Actor. Concilii Ephesini, Tom. I. Binii pag. 304.

125. Attici ad Cyrillum pro S. Chrysostomo diptychis restituendo. T. V. parte 2. p. 201. ex Nicephori XIV. 26. Incipit: πεπλήρωκα μὲν οἷς μὴ περιῃρήμεθα. Confer. Tillemont. Tom. XIV. p. 279. seq.

126. Cœlestini Episcopi Rom. Epistola ad Cyrillum. T. V. parte 2. p. 40. Incipit: Τῇ ἡμετέρᾳ συγνότητι τὰ διὰ τοῦ υἱοῦ ἡμῶν Ποσειδωνίου. data 3. Id. August. Theodosio XIII. & Valentiniano III. COSS. ex parte 1. Actor. Concilii Ephesini p. 131.

127. Joannis Antiocheni ad Cyrillum. T. V. parte 2. p. 83. Incipit: οὐδὲ ἐμὲ μετρίως δάκνει. ex parte 1. Actor. Synodi Ephesinæ T. I. Binii p. 167.

Ejusd. ad Xystum Romanum, Cyrillum Alex. & Maximianum Constantinopol. id. p. 99. Incipit: Καὶ σπουδὴ καὶ σκοπός. ex parte 3. eorundem Actor. p. 421.

Ejusd. ad Cyrillum. id. p. 102. Incipit: πρώην ἐκ θεσπίσματος. In iisdem Actis p. 423.

Ejusd. alia Epistola ad Cyrillum. id. p. 153. Incipit: ἀπειλήφαμεν ἀλλήλους, δέσποτα. primum edita e MS. Regio ab Auberto.

128. Maximiani Episcopi Constantinopol. ad Cyrillum T. V. parte 2. p. 94. Incipit: πεπλήρωταί σοι τὰ τῆς ἐπιθυμίας. ex parte 1. Actorum Concilii Ephesini, T. I. p. 410.

129. Nestorii ad Cyrillum. T. V. parte 2. p. 21. Incipit: οὐδὲν ἐπιεικείας Χριστιανικῆς βιαιότερον. ex parte 1. Actor. Concilii Ephesini T. I. Binii p. 120. extat & in Garnerii Mercatore T. II. p. 44.

Alia: τὰς μὲν καθ᾽ ἡμῶν ὕβρεις τῶν θαυμαστῶν σου γραμμάτων. id. p. 25--29. ex iisdem Actis pag. 122. Et in Garnerii Mercatore T. II. p. 57. atque apud Baluzium pag. 635. novæ collect. & ex alia veteri versione in Collatione sexta Synodi V. T. II. Binii parte 2. p. 92.

130. Pauli Emeseni a Jo. Antiocheno missi libellus Cyrillo oblatus. T. V. parte 2. p. 100. Incipit: οἱ εὐλαβέστατοι καὶ καλλίνικοι ἡμῶν βασιλεῖς. ex parte 3. Actor. Concilii Ephesini p. 422.

131. Theodosii junioris Imp. rescriptum ad Cyrillum. In parte 1. Actorum Concilii Ephesini T. I. Binii pag. 162. Incipit: μέλει πλεῖστον θεοσεβείας ἡμῶν.

Alia pag. 164. ἤρτηται τῆς εἰς Θεὸν εὐσεβείας.

VIII.

VIII. Scripta Cyrilli edita, quæ in editione Parif. Græcolatina defiderantur.

132. *Epiftola* ad *Optimum* Antiochiæ Pifidiæ Epifcopum, quæ incipit: Καὶ ἄλλως ἡδέως. Vide fupra, in Indice.

133. *Commonitorium* Pofidonio datum, quod incipit: ἡ Νεϛορίε πίϛις, μᾶλλον ἢ κακοδοξία.

134. *Libellus* a Cyrillo & Memnone Ephefi Epifc. oblatus Concilio Ephefino. Vide in eodem indice: εὐσεβὲς θέασμα ἐν τῇδε.

135. *Fragmentum homiliæ* quod incipit: *Dives eft hodie Dominus nofter*, in parte 3. Actor. Synodi Ephefinæ T. I. Binii p. 381. Aliud p. 423. *Eos qui pietate firmi funt* &c.

136. *Epiftola ad Clericos Conftantinopolitanos* plenior ex Marii Mercatoris verfione. Vide fupra in indice ἀνέγνων τὸ ὑπομνηςικόν.

137. *Collectio uberior dictorum Neftorii*, ex latina Marii Mercatoris verfione T. II. edit. Garnerianæ p. 103 -- 106.

138. Locus infignis quo *fcholia* Cyrilli de unigenito auctiora ex MS. dedit idem Joh. Garnerius. Vide fupra, num. VIII.

139. *Epiftola* ad *Acacium* Berrhoënfem. In Synodico adverfus tragœdiam Irenæi c. 56. apud Baluzium collect. novæ Concilior. p. 758 -- 762. Latine. Incipit: *Decentem fe etiam nunc curam incipit fanctitas tua.* Adde Tillemont. T. XIV. p. 519. feq.

140. Ad *Acacium* Melitinenfem Baluz. p. 917. & ex alia verfione in Collatione V. Concilii V. T. II. Binii parte 2. p. 70. ubi traditur eadem Cyrillus etiam fcripfiffe ad *Theodorum* Ancyranum, & *Firmum* Cæfareæ Cappadociæ Epifcopum. Et in Epiftola III. Pelagii II. ad Epifcopos Iftriæ. Incipit: *Latere tuam non oportuit fanctitatem.*

141. Ad *Rabbulam* Edeffenum, in eodem Synodico p 812. edit. Baluzii. Incipit: *Piiffimo & amatore CHrifti Imperatore dirigente.*

142. Ad *Ariftolaum* Tribunum & notarium. id. pag. 889. Incipit: *Dominus meus religiofiffimus Beronicianus.* Et p. 915. Incipit: *Piarum fanctionum quæ nuper.* Adde Tillemont. T. XIV. p. 619.

143. Ad *Theodofium* Imp. Baluz. p. 894. Incipit: *Æternam vitam providere a terra.*

144. Ad *Johannem* Antiochenum. id. p. 914. Incipit: *Literas a tua perfectione transmissas.* & pag. 916. Incipit: *Ego quidem abstersisse a se.* Græce & Latine in Garnerii Auctario Theodoriti.
145. Ad *Maximum*, *Johannem*, *Thalassium*, Presbyteros & Archimandritas, pag. 914. Incipit: *Egregius quidem zelus religiositatis vestræ est.*
146. Ad *Mosæum*, Antaradi Episcopum, id. p. 917. Incipit: *Ego quidem semper tuæ religiositati.*
147. Epistola ad Nestorium ex Arabico versa, apud Eusebium Renaudotum in Historia Patriarcharum Alex. p. 109. Incipit: *Non credidi verum esse quod de te.*
148. Fragmenta ex *sermone de fide*. id p. 927. Incip. *Ego contemperatum non recipio.*
149. Fragmenta ex *Epistola* ad Monachos Phuenses, contra errores Origenis. Concilior. T. V. edit. Labbei p. 657. 660.
150. *Præfatio in Cyclum Paschalem* Annorum XCV. (conditum A. C. 436 vide Tillemont. T. 14. p. 623. seq.) Latine edita ab Ægidio Bucherio in doctrina temporum p. 481 -- 484. Antwerp. 1634. fol. Meminit Cycli illius ex quinque Cyclis decemnovennalibus constantis Sigebertus Gemblacensis c. 24. de scriptoribus Ecclesiasticis.
151. *Liturgia*, ex Arabico Latine versa a *Victorio Scialagh.* Augustæ Vindelic. 1604. in 4. atque inde in Bibl. Patrum Parif. A. 1654. Tom. VI. *Maximæ autoritatis*, inquit Villalpandus in II. 2. Ezechielis p. 312. *videri debet S. Cyrillus in ea Liturgia, quam nuper ex Ægyptiaca Lingua in Latinam convertit Victorius Hacurensis Maronita, quamque vulgari curat Velserus.* Liturgia hæc Arabice & Coptice scripta in membranis fuit inter MStos Codices Dr. Abrahami Hinckelmanni τȣ̃ μακαρίτȣ, quam nunc possidet Rev. Vir. Joachimus Morgenweg, Pastor Orphanotrophii in hac urbe Hamburgensi.
152. Fragmenta ex *Homilia* πρὸς τȣ̀ς τολμῶντας λέγειν μὴ δεῖν ὑπὲρ τῶν ἐν πίστει κεκοιμημένων προσφέρειν, *adversus eos qui negant offerendum pro iis qui in fide obdormierunt*, quæ exstant apud Eustratium presb. Constantinop. adversus Psychopannichitas, ab Allatio post commentationem de purgatorio editum p. 571—578. Incipit illa homilia: Οἱ τῆς ἑαυτῶν διανοίας τὸν ὀφθαλμὸν ἀπευθύνοντες.

153. *Sermo in parabolam vineæ*; Latine, Achille Statio interprete, Rom. 1578. in 8.

154. *Theodosii* Imp. Epistola *ad Cyrillum data 19. Nov. A. 430. in parte I. Actorum Concilii Ephesini T. I. Binii pag. 162. Incipit: μέλει πλεῖστον θεοσεβείας ἡμῖν. Alia 164. ἤρτηται τῆς εἰς θεὸν εὐσεβείας, Latine e veteri versione apud Baluzium pag. 708. novæ collect. Concilior. Aliud rescriptum de Cyrilli & Memnonis Ephesini restitutione, quod post Coteleriuim T. I. monumentor. p. 41. dedit Baluzius p. 655. Incipit: ἡμεῖς τὴν τῶν ἐκκλησιῶν εἰρήνην.

155. *Isidori* Pelusiotæ ad Cyrillum, qui Patris ** instar eum est veneratus Epistolæ XI. quæ inter Isidorianas sæpius prodiere, & gravia monita continent. Duæ citantur etiam a Facundo II. 4 quæ sunt libri I. Epistola 310 & 370.

156. *Xysti* Papæ Romæ, ad Cyrillum cum ejusdem Cotelerii versione, Epistolæ duæ apud Baluz. p. 658. Prior incipit: Ἥσθην ἐπὶ τοῖς δηλωθεῖσι μοι δι' ἐπιστολῆς. Altera: χάριν ὁμολογοῦντες τῇ περὶ ἡμᾶς τοῦ θεοῦ φιλανθρωπίᾳ. Ediderat Cotelerius Tom. I. monumentor. Ecclesiæ Græcæ p. 42. & 44. Adde Tillemontium Tom. XIV. p. 509. seq. 550.

157. *Tranquillini*, Antiocheni Pisidiæ, *Alexandri* Hierapolitani, *Helladii* Tarsensis & aliorum Episcoporum ad Cyrillum pro Joanne Antiocheno, apud Baluzium p. 696. Latine. Incipit: *Nota quidem rectæ glorificationis est fides.*

158. *Acacii* Berrhoënsis Epistola brevis contra capitula Cyrilli. ibid. p. 756. Latine. Incipit: *Permanemus in fide sanctorum Patrum.* Hanc Epistolam a Theodosio Imp. approbatam leges p. 746.

159. *Acacii* Melitinensis Epistola ad Cyrillum de pace (Ao. 433.) Incipit: *Quoniam didici quod per gratiam Dei.* ibid. p. 785. & ex alia interpretatione p. 918.

160. Epistolæ *Rabbulæ* Episcopi Edesseni ad Ægyptium (Cyrillum) id. p. 896. seq. Incipit: *Episcopus enim quidam provinciæ Cilicum.* Alia *Rabbulæ* ad Cyrillum Epistola, contra Theodorum Mopsue-

* Meminit Leontius Byz. de sectis p. 456.

** Vide Isidori Pelus. lib. I. Epist. 370. Facundus loco laudato; *Isidorus presbyter Ægyptius Pelusiota, qui pro vita ac sapientia sua meritis ut pater ab ipso Cyrillo & honoratus est & vocatus.*

ſtenum in collatione V. Synodi V. Incipit: *Iam vero quidam unitatem.* Tom. II. Binii parte 2. p. 70. & in Pelagii II. Epiſtola ad Iſtriæ Epiſcopos id. p. 128.

161. *Zoſimi* Papæ Epiſtola Encyclica, ſive ut Marius Mercator vocat Tractoria contra Pelagianos, ad Cyrillum & alios Epiſcopos miſſa A. C. 418. cujus fragmenta apud Auguſtin. Epiſt. 190. (edit. vet. 157.) c. 6. & Proſperum in appendice Epiſtolæ Cæleſtini ad Epiſcopos Galliæ.

162. Hypatiæ (falſo ut videtur) nomine ad Cyrillum id. p. 926. Incipit: *Legens hiſtorias temporum.*

IX. Scripta quæ ſub Cyrilli Alex. nomine feruntur, ſed in Græcolatina editione Pariſ. omiſſa ſunt.

163. *Liber adverſus Judæos, cum quæſtionibus.*

164. *Brevis anagoge de iis qui floruerunt ante Legem.* Hæc duo exſtant in editionibus duabus poſtremis Latinis Operum Cyrilli Pariſ. A. 1573. & 1605. *Haud ſcio*, inquit Bellarminus, *an Cyrilli ſint. Sed res parvi momenti eſt, cum ſint libelli breviſſimi & leves.*

165. *Homiliæ XVI. in Leviticum*, quas in Latinis Cyrilli editionibus ex veteri verſione *Rufini* licet reperire, & e Codice Jacobi Fabri vulgavit ſub Cyrilli nomine Jodocus Clichtoveus. Pariſ. 1521. fol. Sed illas quidem *Origeni* aſſeruere viri docti, in cujus Latinis Operum συναγωγαῖς jam ſæpius excuſæ leguntur. Vide Sixtum Senenſem libro IV. Bibl. ſanctæ.

166. *Homiliæ XIX. In Jeremiam*, quas Antwerp. 1648. in 8. edidit Græce & Latine *Balth. Corderius*: Sed illæ a *Mich. Ghislerio* recte vindicatæ ſunt *Origeni*, excepta poſtrema quæ nec Origenis eſt nec Cyrilli, ſed *Clementis Alex.* liber ſæpius ab eo tempore ſub veri auctoris ſui editus nomine, *quis dives ſalvandus.*

167. Anaſtaſii Antiocheni & Cyrilli Alex. ἔκθεσις σύντομος τῆς ὀρθοδόξου πίστεως. *Expoſitio compendiaria orthodoxæ fidei* per quæſtiones & Reſponſiones. Incipit: ποίας θρησκείας εἶ ἄνθρωπε; Χριστιανός εἰμι. Καὶ τί ἐστι Χριστιανός; ὁ Χριστὸν θεὸν ζῶν. MS. in Bibl. Cæſarea.

rea. * Vide Lambecium IV. p. 206. Vertit Latine & utraque lingua edidit *Theodorus Beza*, una cum Athanaſii libris V. de Trinitate IV. libris Baſilii contra Eunomium & Phœbadio, Latino ſcriptore contra Arianos, Genev. apud H. Stephanum 1570. 8.

168. *Catena in Marcum*, quæ in Codicibus quibusdam Cyrillo Alex. ſed in aliis rectius *Victori* Antiocheno presbytero tribuitur, ut dixi volumine ſuperiore p. 769. Neſcio an diverſus fuerit quem Combefiſius in Bibl. Concionatoria ſcribit a Raphaële du Fresne inter libros ex Italia allatum commentarium ſatis ſpiſſum in Marcum, Cyrilli Alex. nomine prænotatum.

169. *Apologi Morales*, Latine editi a *Balthaſare Corderio* S.I. Viennæ Auſtriæ 1630. forma minore. Junioris & Latini ſcriptoris videntur eſſe Cornelio a Lapide in Eccleſiaſticum p. 23. ac ſub titulo *ſpeculi ſapientiæ* prodierant Pariſ. 1502. in 8. apud Joannem Parvum. Quadripartitus hic Apologus Germanice etiam lucem vidit, Simlero teſte.

170. *Poëma Jambicum* περὶ ζώων ἰδιότητος καὶ φυτῶν *de animalium & plantarum proprietate* editum ſub Cyrilli Alex. nomine Græce Rom. 1590. in 8. auctorem habet *Georgium Piſidem*, cui in aliis editionibus recte vindicatum eſt, ut dixi ſuperiore Volumine p. 692.

171. Συναγωγὴ τῶν πρὸς διάφορον σημασίαν λέξεων, κατὰ στοιχεῖον, collectio Alphabetica vocum Græcarum tono vel ſpiritu differentium, ab aliis Joanni Philopono tribuitur. Vide Volumine ſuperiore, p. 36.

172. *Gloſſarium* vetus *Græco-Latinum*, quoniam in calce quorundam Cyrilli ſcriptorum inventum teſtatus eſt Henr. Stephanus, etiam Cyrillo Alex. tribui a quibusdam conſuevit. Et in Caroli Labbei editione Gloſſariorum priſcorum συναγωγὴ inſcribitur: Cyrilli, Philoxeni & aliorum Veterum gloſſaria.

Ee ee 3 X. Scri-

* In eadem Bibl. exſtant & Cyrilli quæſtiones & reſponſiones περὶ πίστεως hoc initio: ἐπὶ τῆς θεολογίας ὁποίας φύσεις ὁμολογεῖς; μίαν. ποίαν ταύτην; Θεότητα. Τί ἐστι θεός; οὐσία ἀναίτιος. Lambec. III. p. 100. Aliæ quæſtiones & reſponſiones Cyrilli & aliorum, quæ incipiunt: τί πιστεύεις Χριστιανὲ καὶ πῶς; πιστεύω Πατέρα καὶ υἱὸν καὶ ἅγιον πνεῦμα, τρία πρόσωπα. Neſſel. V. p. 132.

X. Scripta Cyrilli inedita.

173. *In Ezechielem.* Marcus Velſerus Epiſtola ad Bonav. Vulcanium data A. 1601. *Induſtriæ latus adhuc extra iſtum* (theſaurorum librum) *campus patet, Ezechiele maxime interpretando, quem facile æſtimare eſt ingens volumen conficere. --- . Ezechielem etiam amicus ille meus* (Jacobus Pontanus) *aggredi parabat, ſed monitus ultro aeſiſtet tui reverentia.* Cyrilli ſymbolæ in Catenis ad Ezechielem, tum edita Villalpandi, tum ineditis quas Coisliniana aliæque Bibliothecæ aſſervat.

174. Dictavit & *in Danielem*, (inquit Sixtus Senenſis) in Oſeam, & in Abacuch homilias plurimas, quæ in Bibliotheca Vaticana ſervantur.

175. *Homilia in Nativitatem Chriſti.* Vide ſupra in Indice, 50. b.

176. In Catenis ineditis ad *Acta* & ad Epiſtolam *Jacobi* & primam *Petri* ac *Johannis* Cyrilli Alex. ſymbolæ leguntur. Vide Clariſſ. Montfauconi Bibl. Coislinianam p. 263.

177. Κυρίλλȣ εἰς τὰς ἀπορȣμένας λέξεις τῆς ἁγίας γραφῆς. MS. in variis Bibliothecis, cui ſubjungitur ἑρμηνεία ὀνομάτων καὶ λέξεων ἑβραϊκῶν τῶν ἐν τοῖς θείαις γραφαῖς. Vide ſi placet quæ dixi ſupra, lib. 4. cap. 35.

178. Gloſſarium Græcum ſub Cyrilli Alex. nomine itidem MS quod incipit; ἄασας, ἔβλαψας. ἀασάμην, ἐβλάβην. ἀάσατο, ἠγνόησεν, ἥμαρτεν, ἐφθόνησεν, ἀάπλȣς, ἀπροςπελάςȣς.

XI. Scripta Cyrilli deperdita.

179. Ἀντίῤῥησις adverſus *Andream* Samoſatenum, qui adverſus XII. capitula ſcripſerat. Meminit Cyrillus ipſe Epiſtola ad Eulogium, p. 134. Κύριλλον ἐν τοῖς ἀντιῤῥήσεσι laudat Ephraimus apud Photium Cod. 229. p. 414.

180. *De Synagogæ defectu liber.* Gennadius cap. 57. de ſcriptoribus Eccleſ.

181. *Contra Meſſalianos.* Tillemont. T. XIV. p. 645. 669.

182. *Liber acta Synodi contra Neſtorium ejusque aſſeclas complectens*, quem una cum libro contra Neſtorii blasphemias ſcripto miſiſſe ſe ad Præpoſitum teſtatur Cyrillus Epiſtola ad Eulogium pap. 134.

Confer

Confer Garnerium T. II. ad Marium Mercatorem p. 345. & Tillemontium T. XIV. p. 405. seq.

183. *In Psalmum VIII.* S. Ephraim apud Photium Cod. 229. p. 420. edit. primæ.

184 *Commentum Evangelii in Matthæum libro secundo*, laudat Facundus XI. 7. *Tomum undecimum & duodecimum* Acta synodi VI. Constantinopolitanæ Actione 10. & secundæ Nicænæ. Frequentissimæ Cyrilli symbolæ in Catenis ad Matthæum. Citatur & a Leontio Byz. contra Eutychem, & βιβλίον πρῶτον ab Ephraimo apud Photium p. 429. Cod. 229. Alius locus p. 432.

185. *In Lucam*, sæpe citatur in Catena Græcorum Patrum Corderiana & Catena aurea Thomæ Aquinatis.

186. *In Epistolam ad Hebræos liber* 2. citatur a Facundo XI. 7. Theodorito dialog. & Theodoro in libro ὅτι ὁ Πατὴρ ἀειγεννᾷ. Meminit & interpretationis Cyrilli in Epistolam ad Hebræos, Ephraim Antiochenus apud Photium Cod. 229. Alexander Hierapolitanus Epistola ad Acacium Berrhoënsem in Baluzii nova collect. Concilior. p. 762. & quædam ex illa affert auctor Synodici contra Tragœdiam Irenæi cap. 218. id. p. 928. quemadmodum & plura Leontius Byz. contra Eutychem.

187. *Libri tres adversus Diodorum Tarsensem & Theodorum* Mopsuestenum * *quasi Nestoriani dogmatis autores & alius de incarnatione liber* (diversus ab eo quem supra num. VII. retuli) *in quibus continentur antiquorum Patrum incorrupta testimonia, id est Felicis Papæ Romani, Dionysii Corinthiorum Episcopi & Gregorii mirabilis θαυματουργοῦ cognominati.* Liberatus in breviario c. 10. Meminit & Leontius Byz. de sectis, πράξει sive lectione IV. pag. 448. seq. & VIII. p. 530. seq. ubi arguit Dioscorum Cyrilli successorem quædam illis inserere ausum. ὁ γὰρ Διόσκορος διάδοχος γενόμενος τοῦ μακαρίου Κυρίλλου καὶ εὑρὼν τὰ αὐτοῦ συγγράμματα; ἴσως οὐκ ἂν ὤκνει τινὰ θεῖναι ὧν ἐβούλετο. Confer Collationem Catholicorum cum Severianis sive Acephalis habitam Constantinopoli Ao. C. 532. Tom. II. Binii p. 559. Citat & Facundus III. 3. & VIII. 6. & quinta Synodus Actione V. Tom. II. Binii parte 2. p. 65. seq. ubi plura fragmenta & p. 72. ubi & Theodoriti Theodorum

adversus

* Eodem Liberato teste, quidam Catholicæ novitatis defensores Acephalis responsuri negarunt libros illos esse Cyrilli.

adversus Cyrillum defendentis mentio & pag. 73. ubi quædam ex secundo libro Cyrilli de eo quod unus est Christus, contra Theodorum. Et ex libro primo p. 74. seq. Confer Tillemont. T. XIV. p. 793. & 643. seq. ubi etiam de Theodoriti opere similiter perdito, in quo Cyrilli objectionibus respondit, cujus meminit Leontius p. 532.

188. *Contra Synusiastas* sive Apollinaristas, laudatur ab Ephraimo Antiocheno apud Photium Cod. 229. p. 416. edit. primæ.

189. *ἐν τῷ κατὰ Ἀρείου λόγῳ.* id. p. 432.

190. *Ad Theodosium Imp. contra Pelagianos.* Photius Cod. 54.

191. Epistolæ variæ, ut Epistola ad Acacium Scythopoleos Episcopum, quam citat Ephraim apud Photium Cod. 229. p. 416.

192. Idem pag. 420. laudat Cyrilli *περὶ ἀπαθείας λόγον* & *λόγον περὶ πάθους. λόγον περὶ πίστεως* ut pag. 429. 430. *ὃς ἐπιγράφεται ἑρμηνεία τῆς πίστεως.* p. 413. Incertum an quod Gennadio cap. 57. memoratur *de fide adversus hæreticos*.

Timotheum Ælurum *πολλὰ τῶν συγγραμμάτων τοῦ θείου Κυρίλλου μήπω εἰς πλάτος ἐκδοθέντων διαλυμήνασθαι, νόθα τούτοις ἐπισπείραντα δόγματα*, multa D. Cyrilli scripta antequam vulgarentur dogmatibus adulterinis adspersis depravasse, ex communi fama narrat Theophanes p. 95. & Nicephorus XV. 16. Hist. Idem Nicephorus negat esse verum, quod nonnulli sparserunt, libros quosdam Chrysostomi a Cyrillo abolitos fuisse. XIV. 28.

XII. Index eorum ad quos vel contra quos scripsit Cyrillus.

Numeri majores, scripta Cyrilli supra recensita, minores indicem Epistolarum & scriptorum minorum Alphabeticum respiciunt.

XIII. Index Chronologicus Episcoporum Archi-Episcoporum & Patriarcharum Alexandrinorum.

1 Marcus Evangelista usque ad A. C. 65
2 Anianus (Arabibus *Hananias*) 87
3 Abilius (Coptitis μιλῶι, Arabibus *Melianus*) 99
4 Cerdo (Arabibus Kerdanous) 110
5 Primus (Orientalibus *Abrimius*) 122
6 Justus 130
7 Eumenius 143
8 Marcianus (al. *Marcus*) 153
9 Celadion (al. κελασδιανὸς vel κλαυδιανός) 167
10 Agrippinus 179
11 Julianus (male al. *Lulianus*) 189
12 Demetrius 231
13 Heraclas (al. *Hieroclas*) 247
14 Dionysius ex Sabaismo conversus 264
15 Maximus 281
16 Theonas 300
17 Petrus qui Martyrium obiit 311

Sedes vacat per anni spatium *

18 Achillas (Arabibus *Archillas* vel *Archelaus*) tantum per quinque menses 312
19 Alexander, Achillæ frater 326
20 Athanasius Arii Adversarius. 373
Georgius Tarbasthenites, Arianus. vide Nyssen. lib. 1. contra Eunomium Tom. II. pag. 294
21 Petrus II. 380
Lucius Arianus, ejus loco intrusus.
22 Timotheus 385
23 Theophilus 412
24 Cyrillus I. 444
25 Dioscorus 458
25 b. *Proterius* quem loco Dioscori depositi A. 451. in Concilio Chalcedonensi electum pro legitimo Patriarcha non habent Jacobitæ 458

26 Ti-

* Gelasius lib. 1. de Actis Concilii Nicæni.

26 Timotheus Ælurus. usque ad A. C. 472
27 Petrus III. Moggus 490
28 Athanasius II. 497
29 Johannes Mela, 507
30 Johannes II. ἔγκλειστος sive inclusus 516
31 Dioscorus junior 518
32 Timotheus III. 535
33 Theodosius 567
34 Petrus 569
35 Damianus 593
36 Anastasius 614
37 Andronicus 622
38 Benjamin 659
39 Agatho 677
40 Johannes III. Semnudæus 686
41 Isaac 688
42 Simon Syrus 700

Vacatio per triennium.

43 Alexander II. 724
44 Cosmas 727
45 Theodorus 737
45 b. *Cosmas* Melchitarum Patriarcha, quem non agnoscunt Jacobitæ ab A.C. 730. ad 742
46 Chail sive Michael 766
47 Mennas sive *Minas* Monachus S. Macarii 774
48 Joannes IV. 798
49 Marcus 819
50 Jacobus 836
51 Simon tantum per menses quinque & dies sexdecim 837
51 b. *Sophronius* Melchitarum Patriarcha ab A.C. 844. per annos 13. 857
52 Yusab sive Josephus 850
53 Chail sive Michael 851
54 Cosmas II. Semnudensis 859
55 Sanutius (al. Σενόδιος vel *Chemida*) 881
56 Chail S. Michael III. 899

Vacat sedes aliquot annis.

57 Gabriel 923

57 b. *Christodulus* Melchitarum Patriarcha ab A. 906 usque ad 932
58 Cosmas III. 933
58 b. *Eutychius* Melchitarum Patriarcha ab A. 932. ad 940
59 Macarius 953
60 Theophanius 958
61 Minas sive Mennas 976
62 Ephræm Syrus filius Zaraa 980
63 Philotheus (al. *Theophilus*, in latina Elmacini versione male *Philoponus*) 1002
64 Zacharias 1032
65 Sanutius 1047
66 Christodulus 1078
67 Cyrillus II. 1092
68 Michaël IV. 1102
69 Macarius II. 1129
70 Gabriel fil. Tarik 1145
71 Michaël V. 1146

Sophronii Patriarcha Alex. meminit. Jo. Cinnamus lib. V. p. 228. res Anni 1160. referens.

72 Johannes V. 1167
73 Marcus filius Zaraa 1189
74 Joannes filius Abugaleb 1216

Vacatio sedis per annos XX.

75 Cyrillus III. filius Laklaki ab A. 1235. ad 1243
76 Athanasius 1261
77 Johannes Abusahi, irrita facta Gabrielis electione 1269
78 Gabriel 1271
78 b. Joannes iterum 1293
79 Theodosius, filius Zuabel 1300
80 Joannes ex Moniet Koufis 1320
81 Joannes 1326
82 Benjamin ex Democrad 1339
83 Petrus 1348
84 Marcus ex Kelioul 1363
85 Joannes Damasco Oriundus ab A. 1365.
86 Gabriel Archimandrita Monasterii Moharrak
87 Matthæus

88 Ga-

88 Gabriel auctor ritualis libri Coptorum, confirmati A.C. 1427.
89 Joannes
90 Matthæus ex Sahid, ſive Thebaida.
91 Gabriel Archimandrita Monaſterii occidentalis (S. Antonii)
92 Michael Semelouti.
93 Joannes ſive Yunes Nekaddi.
94 Johannes Misrà ſeu Kahira vetere oriundus.
95 Gabriel Monſchari, ad quem legatus a Pio IV. Chriſtophorus Rodericus S. I.
96 Joannes Monfalutenſis, ad quem ſcripſit Papa Gregorius XIII.
97 Gabriel qui ſcripſit ad Urbanum VIII.
97 b. *Meletius* Græcus
98 Marcus ex Biad ab A. 1602. ad 1610
99 Joannes Melawani
100 Joannes ex Touk 1645
101 Marcus ex Mahjour ab Ao. 1645. ad 1660
102 Matthæus (pro quo Wansleb. perperam *Baramus*) ab Anno 1663. adhuc erat 1673
103 Joannes Toukhi fuit adhuc 1703
104 Samuel, cujus Epiſtola ad Reginam Angliæ Annam data Ao. 1712. legitur Anglice verſa in V. C. Michaelis de la Roche Diario literario Londinenſi, cujus titulus *Memoirs of Literature* T. 3. p. 273.

*** *** ***

A tempore Dioſcori, præſertim poſt captam a Muhamedanis Ægyptum, duo ſemper Patriarchæ, unus Græcus Melchita alter Coptita ſive Jacobita.

Sed in hoc Catologo fere Jacobitæ ſive Coptitæ modo Patriarchæ recenſentur, quemadmodum & in illis Patriarcharum Alexandrinorum elenchis & notitiis quæ hactenus vulgatæ ſunt a *Joh. Michaele Wanslebio* ad calcem libri de Eccleſia Alexandrina, Pariſ. 1677. in 12. ab *Ottone Dappero* in deſcriptione Africæ p. 87. a *Lud. Moreri* in Lexico Tom. I. voce *Alexandrie*, ab *Eduardo Pocockio* in Indice ad Eutychii Annales, ab *Athanaſio Kirchero* in prodromo Copto & poſt Lexicon Copticum p. 518. ſeq. ab *Abrahamo Ecchellenſi* in Chronico Orientali (usque ad A. C. 1250.) Pariſ. 1680. fol. maxime vero a *Ioh. Baptiſta Sollerio*, S. I. in Actis Storum Junii Tomo V. Antwerp. 1708. fol. &

 de-

denique ab *Eusebio Renaudoto* V. C. in Historia Patriarcharum Alexandrinorum, Paris. 1713. in 4. De antiquioribus vide *Caroli a Sto Paulo* Geographiam sacram p. 275. seq. & *Ioach. Camerarium* ad Nicephori Constantinopol. Chronographiam p. 141. seq. *Henr. Dodwellum* c. 6. diss. de successione Pontificum p. 53. sq. 77. seq. *Dav. Blondellum* præf. de Episcopis & presbyteris p. 20. *Dionys. Petavium* Tom. IV. dogm. Theol. parte 2. p. 714. seq. &c.

Index Episcoporum, Archi-Ep. & Patriarcharum Alexandrinorum, Alphabeticus.

Joannes

CAPUT XXVIII.

De PROCLO Conſtantinopolitano, ASTERIO Amaſeno & Joanne CLIMACO.

Procli Conſtantinopol. ætas & vita. 1. Scriptorum editiones. 2. De Homiliis quæ exſtant circiter viginti. 3. De traditione Divinæ Liturgiæ. 4. De Fide, Epiſtola. 5. Aliæ Epiſtolæ. 6. Scripta deperdita. 7. Aſterius Amaſenus. 8. Homiliæ ejus editæ. 9. Scripta deperdita. 10. Alii Aſterii amplius viginti. 11. Ioannes Climacus. 12. Ejus ſcala paradiſi, ac de veteribus ſcriptoribus qui eam illuſtrarunt. 12. Epiſtola ad Paſtorem. 13. Editiones & verſiones. 14.

I.

PROCLUS S. Chryſoſtomi, qui A. C. 407. obiit, amanuenſis, poſtea notarius fuit Attici, poſt Arſacium Chryſoſtomi ſucceſſorem Archi-Epiſcopi Conſtantinopol. A. 425. defuncti, qui ex Lectore eum Diaconum ac deinde presbyterum ordinavit. A Siſinnio Attici ſucceſſore poſtea deſignatus A. 426. Epiſcopus Cyzici, munus illud non obtinuit, Dalmatio a Cyzicenis: ei prælato licet in inſcriptione homiliæ primæ Proclus Epiſcopus Cyzicenus appellatur. Conſtantinopoli inde commoratus, ſacris Concionibus zeli doctrinæ & eloquentiæ præclaram tulit laudem, ac poſt depoſitum in Concilio Epheſino Neſtorium, Siſinnii ſucceſſorem, Archiepiſcopus A. 431. deſideratus a populo, ſed A. 434. demum ſucceſſor Maximiano poſt Neſtorium ſuffecto, & prid. 15. April defuncto, datus a Theodoſio juniore, & Archi-Epiſcopus Conſtantinopolitanus conſtitutus eſt, arduamque illam dignitatem cum laude induſtriæ ac probitatis geſſit usque ad A. 446. Memoriam ejus celebrant Græca & Latina Eccleſia 24. Octobr. De illo videndi e veteribus Socrates VII. 28. & 40. ſeq. Tripartita XII. 3. & 11. ſeq. Nicephorus XIV. 29. & 37. ſeq. Georgius Alexandrinus & Simeon Metaphraſtes in S. Chryſoſtomi vita, Theophanes p. 75. Facundus &c. E recentioribus Vincentius

centius Riccardus in Vita Procli, quam ab eo acceptam * Bzovius epitomæ Annalium Baronianor. ad A. C. 446. inseruit, & Riccardus ipse Procli opusculis a se collectis præfixit: Tillemontius T. XIV. memor. Hist. Eccles. p. 704--719. & 571. sq. Memoriæ litterariæ Trevoltinæ A. 1710. p. 579. seq. & Jo. Garnerius ad Marium Mercatorem Tom. II. p. 25. Dictio ejus Græcis auribus talis ferme qualis est Latinis Petri Chrysologi, Combefisio judice: sed ut Eliæ du Pin notatum, antithetis & acuminibus crebrioribus vim & robur orationis subinde frangit.

II. Ex scriptis Procli, quæ potuit reperire, Græce ac Latine edidit *Geverh. Elmenhorstius* Lugd. Batav. 1617. in 8. longe plura *Vincentius Riccardus*, Clericus Regularis Theatinus, cum nova versione & copiosis animadversionibus, Rom. 1630. in 4. Ab eo tempore Homilias Procli ad MSS. Codices recensuit & nova sive recognita versione donavit brevibusque notis illustravit *Franciscus Combefisius* in auctario novo Bibl. Patrum T. I. Paris. 1648. fol. Latine etiam Procli scripta exstant in Bibl. Patrum edit. Lugd. T. VI. p. 589. Pleræque itidem illius Homiliæ leguntur Latine in Bibliotheca Combefisii Concionatoria. Nonnulla quoque in supplemento Bibl. Patrum Morelliano T. I. p. 645. seq.

III. *Exstant e Procli Constantinopol. scriptis:*

1. Ἐγκώμιον εἰς τὴν παναγίαν θεοτόκον Μαρίαν. *Laudatio in Sanctiss. DEI genitricem Mariam.* Nestorii hæresin clarissime refellens, dicta Constantinopoli a Proclo adhuc Cyzici Episcopo † circa A. C. 429. cum Nestorius Ecclesiæ Constantinopolitanæ præesset. Incipit: Παρθενικὴ πανήγυρις σήμερον τὴν γλῶτταν ἡμῶν. Hæc cum versione ** *Theodori Peltani*, S. I. sæpius prodiit sub initium Actorum Concilii primi Ephesini, Romæ, Coloniæ & Parisiis editorum: Cum eadem versione *Geverhardus Elmenhorstius* inter Procli opuscula p. 52. edidit, & *Vincentius Riccardus* p. 1. qui præterea aliam interpretationem *Dionysii*, ut opinatur, *Exigui*, e MS. Vaticano vulgavit p. 673. aliam

* Vide Allatii apes Urbanas p. 253.

† Adde Tillemontium T. 14. memor. Hist. Eccles. p. 315. seq. 706. & 750. seq.

** Hæc primum lucem vidit in Actis Synodi Ephesinæ, Peltano interprete editis Latine Ingolstad. 1576. Deinde Heidelberg 1579. 8. inter septemdecim homilias Græcorum Patrum in præcipua CHristi Salvatoris festa a Peltano editas. Et in latina Actorum Synodi Ephesinæ editione apud Commelin. 1604. fol. p. 394. Nam Græce exstat in actis ejusdem Concilii a Commelino editis 1591. fol. p. 249.

aliam item p. 668. Denique ex Mazarini Codice castigatam ac suppletam cum nova versione *Franciscus Combefisius* auctarii Novi Tom. I. p. 301. Cum veteri illa versione, quam *Marii Mercatoris* esse putat, exhibet Jo. Garnerius T. II. operum Mercatoris p. 19. præmissam extemporali Nestorii homiliæ qua Proclo videtur respondere. Confer eundem p. 165.

2. Εἰς τὴν ἐνανθρώπησιν τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, καὶ εἰς τὰς ἐπαρυστρίδας, *de incarnatione Domini nostri JEsu CHristi, & de infusoriis.* * Incipit: Καλὴ μὲν ἡ τῶν ψαλμῶν λύρα. Arium, Eunomium, Macedonium & Nestorium τετράπωλον τοῦ διαβόλου ἅρμα *quadrijugum Diaboli currum* appellat p. 316. edit. Combefisii. Hanc primus non modo cum sua sed & p. 677. ex alia incerti versione vulgavit Riccardus, quam depromisit e Bibl. Vaticana.

3. Εἰς τὰ γενέθλια, sive εἰς τὴν ἐνανθρώπησιν τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ. *In Natalem Domini nostri JEsu Christi.* Incipit: πολλαὶ καὶ διάφοροι πανηγύρεις. In hac homilia quam primus edidit Riccardus, dies festos qui illa ætate inter Christianos celebrabantur, commemorat his verbis:

Αἱ δὲ τῶν Χριστιανῶν πανηγύρεις θεῖαι καὶ παράδοξοι, καὶ ὄντως πηγαὶ καὶ θησαυροὶ σωτηρίας. ἡ μὲν γὰρ πρώτη ἡμῶν πανήγυρις, Θεοῦ πρὸς ἀνθρώπους ἐπιδημίαν κηρύσσει. ἡ δὲ μετ' ἐκείνην, ὑδάτων ἁγιασμὸν, καὶ βαπτίσματος εἰκονογραφεῖ μήτραν. ἡ τρίτη, κατάδυσιν θανάτου, καὶ σταυροῦ τρόπαιον, καὶ ἀναστάσεως δῶρον, καὶ πατράσιν ἐλευθεροποιὸν εὐαγγελίζεται. ἡ τετάρτη, τὴν ἡμετέρας ἀπαρχῆς τὴν εἰς οὐρανὸς ἄνοδον, καὶ τὴν ἐκ δεξιῶν κέκραγε καθέδραν. ἡ πέμπτη, Πνεύματος ἁγίου κάθοδον, καὶ μυρίων χαρισμάτων ὄμβρους σαλπίζει.

At Christianorum solemnia divina sunt & admirabilia, vereque fontes ac thesauri salutis. Nam prima nostra celebritas, Dei ad homines adventum prædicat. Quæ vero hanc sequitur, aquarum sanctificationem, ac baptismatis fontem graphice exprimit. Tertia, mortis interitum, ac trophæum crucis, resurrectionisque donum, ac quo patribus parta est libertas; læto faustoque nuntio indicat. Quarta, primitiarum nostrarum in cœlos ascensum, earumque a dextris consessum clamat. Quinta, Spiritus sancti descensum, ac sexcentos gratiarum imbres ceu tubæ præconio

* Septem infusoria in septem lampades Zachar. IV. 2. interpretatus septem dona Spiritus S.

ζει. αὕτη εἰσιν αἱ ἑορταὶ ἃς ἐποίησεν ὁ Κύριος, ἀγαλλιασώμεθα καὶ εὐφρανθῶμεν ἐν αὐταῖς. alte intonat. Hæc solemnia sunt quæ fecit Dominus, exultemus, & lætemur in eis.

4. *In* eundem *Natalem CHRISTI*. Incipit: λαμπρὰ καὶ παράδοξος. Hanc primus sed Græce tantum & minus emendatam vulgaverat Elmenhorstius p. 248. e Codice Bibl. Palatinæ, additis Meursii castigationibus. At Riccardus ex aliis tribus Romanis emendavit. In Actis Concilii Ephesini T. I. edit. Binianæ parte 2. p. 381. legitur homilia similis & iisdem incipiens verbis sub nomine *Theodori* Ancyrani. Procli Constantinopol. λόγον εἰς τὸ γενέθλιον laudat Ephraimus apud Photium Cod. 229. p. 423. Idem p. 435. citat & Proclum ἐν Πουλχεριαναῖς (homiliis præsente Pulcheria dictis) μετὰ τὸ γενέθλιον.

5. Ἐγκώμιον εἰς τὴν ἁγίαν παρθένον καὶ θεοτόκον Μαρίαν. *Laudatio in S. Virginem ac Dei genitricem Mariam.* Incipit: Πᾶσαι μὲν αἱ μαρτυρικαὶ * πανηγύρεις. Hanc inter Chrysostomi ἀμφιβαλλομένας. Græce ediderat Savilius T. V. p. 887. Sed Proclo recte vindicat Riccardus testimonio Codicis Vaticani, cui auctoritas Jo. Damasceni, Epistola de trisagio suffragatur.

6. Aliud paullo uberius *S. Virginis Encomium*. Incipit: κλέπτει τοὺς πόνους τῶν ἐμπόρων. Primus publicavit Riccardus e Codice Vaticano. Combefisius collato altero Regis Christianissimi multa emendavit.

7. Εἰς τὰ ἅγια θεοφάνια. *In sancta Theophania.* Incipit: Χριστὸς τῷ κόσμῳ ἐπεφάνη. A Natali CHristi tanquam προλαβούσῃ sive præcedente festum Theophaniorum diserte distinguit sub init. Hanc homiliam primus vulgavit Riccardus.

8. Εἰς τὴν μεταμόρφωσιν τοῦ Κυρίου. *In transfigurationem Domini.* Incipit: δεῦτε φίλοι, καὶ σήμερον. Hanc primus Græce inter dubias Chrysostomi edidit Savilius T. VII. p. 332. Deinde e Codice Bibl. Palatinæ a Grutero acceptam Elmenhorstius cum sua versione p. 81.

9. Εἰς τὰ βαΐα. *In ramos palmarum.* Incipit: σπουδαιότερος ὁ παρὼν, ὦ φίλοι, καιρός. Primus edidit Riccardus e Codice Bibl. Cryptæ ferratæ, quæ illas quoque quas secundo & tertio loco memoravi,

* alii Codd. μαρτυρίαι καὶ πανηγύρεις

moravi, illi suppeditavit. Alia Procli homilia εἰς τὰ προφωτίσματα καὶ εἰς τὴν ἔγερσιν τοῦ λαζάρου καὶ εἰς τὰ βάϊα exstat MS. in Bibl. Cæsarea teste Lambecio V. p. 27. atque incipit: ἤδη τῆς δεσποτικῆς πανηγύρεως προκύπτει τὰ χαρίσματα.

10. Εἰς τὴν ἁγίαν πέμπτην. *In sanctum quintam feriam* magnæ hebdomadæ. Incipit: ἐπέστη τῶν ἱερῶν μυστηρίων ἡ πανήγυρις.

11. Εἰς τὸ πάθος τοῦ Κυρίου, τῇ ἁγίᾳ καὶ μεγάλῃ παρασκευῇ. *In Dominicam passionem, in sancta & magna parasceve.* Incipit: φοβερὰ τῆς σημερινῆς παρατάξεως τὰ μυστήρια. Primus quemadmodum & novem proxime sequentes edidit Riccardus.

12. Εἰς τὴν ἀνάστασιν τοῦ Κυρίου. *In Domini nostri JEsu CHristi resurrectionem.* Incipit: φαιδρὰ τοιγαροῦν τοῦ τετιμημένου πάθους τὰ ἄνθη. Videtur ἀπάνθισμα, non integra Oratio.

13. 14. Εἰς τὸ ἅγιον πάσχα. Homiliæ duæ. *In sanctum Pascha.* Prior incipit: Νικάτω καὶ λόγων εὔροιαν. Posterior: λαμπρὰ μὲν ἡ τοῦ πάσχα πανήγυρις. λαμπρὸς ἦ.

15. Εἰς τὸ ἅγιον πάσχα, καὶ εἰς τὸ· ἐν ἀρχῇ ἦν ὁ λόγος. *In sanctum Pascha, & in illud:* In principio erat verbum. *Ioh. I. 1.* Incipit: Οἱ μὲν ἄλλοι εὐαγγελισταὶ τὴν κατὰ σάρκα γενεαλογίαν. *Legunt*, inquit Combefisius, *Græci illud Evangelium ipso die Paschæ, ut bene Riccardus colligit ex Chrysostomi homil. 7. de resurrect. T. III. Habentque etiamnum Græcorum libri Ecclesiastici, quibus Evangelia digesta sunt in usum totius anni. Tota vero hebdomada legunt Evangelia quæ vocant matutina, quibus continetur Dominicæ resurrectionis historia.*

16. Εἰς τὴν ἁγίαν πεντηκοστήν. *In sanctam Pentecostem.* Incipit: σήμερον, ἀγαπητοὶ, ἐπεφοίτησε.

17. & 18. Ἐγκώμιον εἰς τὸν ἅγιον πρωτομάρτυρα Στέφανον. *Encomium* duplex *in sanctum protomartyrem Stephanum.* Prius incipit: ὡς ἱερὸς ἀληθῶς καὶ καλῶς τῶν. Hoc licet sub Procli nomine a Riccardo editum tamen Photii auctoritate Cod. 271. Bibl. *Asterio* Amaseno vindicatur, cujus nomine restitutum Græce cum nova versione sua edidit Combefisius T. I. auctarii novi pag. 683. Alterum incipit: ὁ μὲν αἰσθητὸς ἥλιος ὑπὲρ γῆν ἀνατέλλων.

19. Ἐγκώμιον εἰς τὸν ἅγιον Παῦλον Ἀπόστολον. *Encomium S. Pauli Apostoli.* Incipit: οὐδεὶς ἀσθενεῖ Παύλου ἀθλοῦντος.

20. Ἐγκώμιον εἰς τὸν ἅγιον Ἀνδρέαν Ἀπόστολον. *Encomium S. Andreæ Apostoli.* Incipit: ἰσχυρὸν τῆς Ἀποστολικῆς ἁλείας τὸ δίκτυον. Latine sub Chry-

Chrysostomi nomine ediderat e *Sirleti* versione, Lipomanus Tom. VII. & Surius ad 30. Nov. Sed Proclo restitutum Græce primus vulgavit Riccardus. Latine vertit etiam *Carolus Fabianus*, ex cujus versione occurrit Latine in supplemento Bibl. Patrum Morelliano T. I. p. 813.

21. Pars *laudationis S. Chrysostomi*, dictæ cum illius reliquiæ * Constantinopolim translatæ essent, ex antiquo Lectionario Bibl. Vallicellanæ primum Latine edita a Baronio ad A. C. 438. Incipit: *Certe gratias Deo, fratres charissimi.* Exstat etiam Latine tantum in Elmenhorstii, Riccardi, & Combefisii editionibus.

IV. περὶ παραδόσεως τῆς θείας λειτουργίας. *De traditione Divinæ liturgiæ* sive *Missæ*, Græce præfixum antiquis Liturgiis ediderat Guil. Morellus Paris. 1560. fol. & Latine *Claudius de Sainctes* Antwerp. 1562. in 8. Aliam versionem suam addidit Elmenhorstius p. 157. aliam etiam, notasque Riccardus. Nam Combefisius & hoc apospasmation, & cætera quæ deinceps referam, homiliis Procli subjungere omisit. Incipit: πολλοὶ μέν τινες καὶ ἄλλοι. Non prætereundum autem est illud fragmentum an vere a Proclo ita scriptum sit, dubitari etiam a viris doctis in ipsa Ecclesia Romana. *Quia veritati deesse nequeo*, inquit Richardus Simon in notis ad Gabrielem Severum Philadelphiensem p. 204. *quamvis sciam Scriptores gravissimos, qui id argumenti attigerunt, totos a Procli illius auctoritate dependere, hunc de traditione Missæ tractatum extra controversiam, Procli esse, non ausim contendere.* Dubitasse etiam se professus Allatius est p. 17. de libris Ecclesiasticis Græcorum. E nostris conferendus est W. Ernestus Tentzelius ὁ μακαρίτης de disciplina arcani adversus Eman. Schelstratenum Tom. II. diss. select. p. 255.

V. Περὶ πίστεως, *de fide* Epistola celebratissima *ad Armeniæ presbyteros & Archimandritas* scripta Theodosio juniore XV. & Valentiniano IV. Coss. hoc est A. C. 435. Incipit: οὐ μετρίως ἀδελφοί. Non exstat in Micropresbytico, ut Labbeum secutus scripsit præclarus Caveus, nec in Orthodoxographis. Sed cum *Dionysii Exigui* versione (præmissa ejus Epistola ad Felicianum Pastorem) occurrit in Antidoto adversus hæreses Basil. 1528. & Paris. 1538. fol. & in hæresiologia Joh. Heroldi, Basil. 1556. fol. pag. 565. nec non in Bibliothecis Patrum, in auctario Ducæano Paris. 1624. T. I. & in editione Morelliana

* Vide Sam. Basnagii Annales ad A. C. 438. n. 3.

liana Parif. 1654. Tom. XI. ut alias editiones in quibus Latine tantum legitur, omittam. Exſtat & Græce ac Latine in Conciliis edit. Labbeanæ T. III. p. 1217. Etiam Elmenhorſtius Dionyſii verſionem exhibet in ſua opuſculorum Procli editione p. 123. quemadmodnm Riccardus p. 680. qui antea etiam utraque lingua dederat, quemadmodum Elmenhorſtius p. 2. cum verſione *Antonii Agellii*, Epiſcopi Acernenſis, quæ etiam in nonnullis Bibliothecæ Patrum editionibus exhibetur. Prodiit & Pariſ. 1539. ex officina Claudiæ Guillardæ. Meminere hujus tomi ſive Epiſtolæ, Patres Synodi V. Conſtantinopol. collatione quarta, * quinta & ſexta, Cyrillus Alex. in Epiſtolis quæ Actis Concilii Epheſini addi ſolent ad Johannem Antiochenum & ad Monachos Anaſtaſium, Alexandrum & Martinianum: Facundus pluribus in locis, Liberatus in breviario cap. 10. Agobardus adverſus Felicem T. XIV. Bibl. Patrum Lugd. p. 249. Jo. Maxentius in Catholica profeſſione de Chriſto, & Imperator Juſtinianus qui *magnum Proclum* vocat lib. I. tit. 1. Codicis de ſumma Trinitate, leg. 7. Alia fuit ad reverentiſſimum Clerum & amicum CHriſti orthodoxum populum Epiſtola Procli cujus meminit Dorotheus Mœſiæ Metropolitanus in Baluzii nova collectione Concilior. p. 840.

VI. *Epiſtola* Synodica ad *Domnum*, *Antiochenum* Epiſcopum pro cauſa *Athanaſii* ** Perrhæ Epiſcopi. Incipit: Τὸ φιλάλληλον, θεοφιλέστατε. Prodiit ſæpius Græce & Latine in Actis Synodi Chalcedonenſis Actione XIV. T. II. edit. Conciliorum Binianæ, Labbeanæ Tom. IV. atque ex *Dionyſii Exigui* verſione in veteri Latina illorum Actorum interpretatione ex qua edidit Elmenhorſtius p. 117. & Riccardus p. 695.

Ad Joannem Antiochenum Epiſtola de cauſa *Theodori* Mopſueſteni & *Ibæ* Edeſſeni Epiſcopi. Latine tantum ſervata in Actis quintæ Synodi Conſtantinopol. collatione V. & VI. Incipit: *Arbitror te cognoſcere, Religioſiſſime.*

Hiſce

* In eadem quarta collatione T. 2. Concilir. edit. Binianæ parte 2. p. 68. Latine exſtat fragmentum libelli Proclo porrecti a presbyteris & Diaconis qui miſſi erant ab Epiſcopis, Clericis & Monachis & cæteris magna Armeniæ & Perſidis & aliis gentibus. Confer Tillemontium T. 14. p 629. ſq. Fallitur Baronius qui ad Martyrolog. Rom. 24 Octobr. ſcribit Procli Epiſtolam ad Armenios in Synod. Epheſina allegari.

** Vide Tillemont. T. 14. p. 647. ſqq.

Hisce Epiſtolas alias duas ad Johannem Antioch. & unam ad Maximum Diaconum, ex Facundi VIII. 2. & 5. aliasque quasdam aliorum Epiſtolas & fragmenta Riccardus ex Actis Concilii Chalced. & Conſtantinopolitani V. adjunxit, de quibus vide, ſi placet, Labbeum T. II. de Script. Eccleſ. p. 240. ſeq.

VII. Plures Procli Homilias intercidiſſe patet ex Ephraimo apud Photium Cod. 229. p. 422. qui laudat Proclum ἐν τῇ τεσσαρακοστῇ *in homilia quadrageſima*, niſi verba illa homiliam initio jejunii quadrageſimalis dictam denotent, uti p. 423. laudatur Nazianzenus ἐν τοῖς γενεθλίοις, id eſt Homilia εἰς τὰ γενέθλια. Homiliam qua verba Ezech. XXXVIII, 3. ad victoriam de barbaris Hunnis relatam applicavit, memorat Socrates VII. 43. & ex eo Tripartita XII. 12. Nicephorus XIV. 38. Ex homilia in illud Eſ. IX. 6. *Puer natus eſt nobis*, affert nonnulla Synodus Chalcedonenſis T. II. Binii p. 349. & Anaſtaſius Sinaita in hodego p. 110. & 166. Idem p. 160. laudat quædam ex Procli λόγῳ εἰς τὴν θεοτόκον, quæ in editis non reperio.

VIII. ASTERIUS Amaſeæ, Metropolis Ponti Epiſcopus, Homiliâ in ſervum Centurionis, cujus argumentum Photius nobis ſervavit (Cod. 271. p. 819.) narrat ſe in juventute a quodam Scytha ſervo quem Antiochenus quidam civis emerat edoctum liberalibus diſciplinis. Homilia 3. in avaros teſtatur ſe vicinum ætati Juliani Imp. qui A. C. 363. eſt obtruncatus. Et homilia in feſtum Kalendarum p. 75. deplorat necem Rufini, qui apud Arcadium tantum valuit, Eutropiique, * quorum ille Ao. 395. hic 399. παρελθόντος ἐνιαυτοῦ, ſive anno ante hanc homiliam habitam perierat. In Epiſcopatu Amaſeno ſucceſſiſſe Eulalio ** videtur in exilium ejecto per Arianos, ſed poſt mortem Valentis A. C. 378. reſtituto, cujus meminit Sozomenus VII. 2. atque ſucceſſorem habuiſſe Palladium qui A. C. 431. Epheſinæ Synodo interfuit. εἰς βαθὺ γῆρας τοῦ βίου καταντῆσαι ad extremam ſenectutem perveniſſe ex quadam ejus (quæ hodie non exſtat) homilia notavit Photius in Amphilochiis quæſt. 125.

IX. Exſtant ejus Homiliæ:

1. Εἰς τὸν πλούσιον καὶ εἰς τὸν Λάζαρον *de divite & Lazaro*, Luc. XVI. 19. ſeq. Incipit: οὐ τοῖς ἀποφαντικοῖς καὶ δογματικοῖς μόνον. Laudat tunc adhuc

* Confer Sam. Petitum III. 7. Obſervat. p. 338. ſeq. & Valeſium p. 162. ad Sozomeni VIII. 7.

** Cotelerius T. II. monument. p. 516. Tillemont. T. X. p. 408. ſeq.

huc ineditam Philippus Rubenius lib. 2. cap. 1. electorum. Locum de Christo non pingendo, ex ea allatum in Synodo septima, actione 6. Tom. III. Binii p. 658. vindicat Nicephorus Constantinopolitanus in antirrheticis, & Theodorus Studita lib. 2. Epist. 36. ad Naucratium Tom. V. Opp. Sirmondi p. 438.

2. Εἰς τὸν οἰκονόμον τῆς ἀδικίας. *De œconomo iniquitatis* Luc. XVI. 1. seq. Incipit: Πολλάκις ὑμῖν εἶπον διαλεγόμενος.

3. Κατὰ πλεονεξίας. *Adversus Avaritiam.* Incipit: Ἄνδρες Χριστιανοὶ καὶ κλήσεως.

4. Λόγος κατηγορικὸς τῆς ἑορτῆς τῶν καλανδῶν. Sermo adversus donationes, ineptias ac superstitiones *Calendis Januariis* illa ætate usitatas. Incipit: δύο κατὰ ταυτὸν ἑορταί.

5. Εἰ ἔξεστιν ἀνθρώπῳ ἀπολῦσαι τὴν γυναῖκα αὐτοῦ κατὰ πᾶσαν αἰτίαν. *Num liceat dimittere homini uxorem suam quacunque ex causa* ad Matth. XIX. 3.

Hasce quinque Homilias hactenus memoratas primus Græce ex Codice Cardinalis Ascanii Columnæ cum versione *Philippi Rubenii* edidit Johannes Brantius, Antwerp. 1615. in 4. unde recusæ sunt utraque lingua in Auctario Ducæno Paris. 1624. Tom. II. p. 563. & in Bibliotheca Patrum Paris. 1644. (1654.) Tomo XIII. sed ope Codicum quos a Sirmondo Ducæus acceperat, accuratius recensitæ. Tum Latine in Bibliotheca Patrum Colon. 1618. Tom. IV. Rubenii versionem *Combefisius* ita interpolavit, ut novam veluti adornaverit. Gallice transtulit Franciscus Maucroix, * Paris. 1695. in 12. consilio Pauli Pelissonii, qui inter disertissimos Græcos Ecclesiæ Doctores locum singularem Asterio tribuendum esse non dubitavit.

6. Εἰς τὸν προφήτην Δανιὴλ, καὶ εἰς τὴν Σωσάνναν. *In Danielem Prophetam & Susannam.* Incipit: ἀεὶ τοῦ Πνεύματος ἡ χάρις. Ex MS Regis Christianissimi.

7. Εἰς τὸν ἐκ κοιλίας τυφλόν. *In cæcum a nativitate* Joh. IX. Incipit: ἠκούσαμεν ἀρτίως τοῦ υἱοῦ τῆς βροντῆς. Ex Codice Sirmondi & Segvieriano. Legit Photius & loca ex hoc sermone profert in Bibliotheca Cod. 271. p. 820. edit. primæ.

8. Εἰς τοὺς ἁγίους κορυφαίους Ἀποστόλους, Πέτρον καὶ Παῦλον. *In sanctos Principes Apostolos, Petrum & Paulum.* Incipit: πᾶσαι μὲν αἱ συνήθεις

* Journal des Savans 1695. p. 629. edit. Amst.

ἤθεις αὐται. Ex venerandæ antiquitatis Codice Seguieriano, recens allato ex celebri monasterio τῆς ἐγκλείστρας, Græciæ.

9. Ἐγκώμιον εἰς ἅγιον ἱερομάρτυρα Φωκᾶν. *In S. Martyrem Phocam*, Sinopensem, passum Romæ sub Trajano. Incipit: Καλὴ καὶ συμφέρουσα. Ex Codice Regis Galliæ & autographo Sirmondi. In quibusdam Codicibus (ut Cæsareo apud Lambecium VIII. p. 243.) incipit à verbis p. 171. edit. Combefisianæ: ἱερὸς μὲν καὶ θεσπέσιος ἅπας ὁ τῶν γενναίων μαρτύρων κατάλογος. Atque ita Latine tanquam Simeone Metaphraste autore legitur apud Lipomannum T. VI. p. 274. b. & Surium ad 22. Sept. Duos Phocas Martyres in hoc sermone ab Asterio confundi notat Baronius ad Martyrolog. Rom. 14. Jul. quem vide etiam ad 5. Martii ubi notat verba quædam (quæ p. 178. edit. Combefisii leguntur,) laudari in septima Synodo.

10. Εἰς τοὺς ἁγίους μάρτυρας. *Encomium in sanctos Martyres.* Incipit: ἔστιν ὡς ἔοικεν καὶ παρὰ τῶν. Ex Codice Card. Columnæ, describente Jac. Sirmondo. Loca duo e MS. Cæsareo emendat Lambecius VIII. p. 373.

11. Εἰς μαρτύριον τοῦ πανευφήμου μάρτυρος Εὐφημίας, ἔκφρασις. *Enarratio imaginis qua exprimitur martyrium clarissimæ Martyris Euphemiæ*, sub Diocletiano passæ. Incipit: πρώην μὲν ὦ ἄνδρες Δημοσθένην ἔχον ἐν χερσὶ τὸν δεινόν. Hanc ἔκφρασιν Asterii laudant Photius in Bibliotheca Cod. 271. pag. 820. & in Amphilochiis quæst. 125. & Adrianus II. Papa, lib. de imaginibus, profertque integram septima Synodus actione 4. Tom. III. Binii pag. 544. seq. Laudat iterum p. 659. Actione VI. & p. 700. Actione VIII. Combefisius vero ex Codicibus duobus Regiis castigavit, & nova versione donavit. Gallice cum primis quinque Homiliis vertit Franciscus Maucroix. Paris. 1695. in 12.

Sex quas proxime hactenus retuli, primus Græce & Latine edidit, Rubenianisque quinque subjunxit, & universas notis illustravit *Franciscus Combefisius* Tom. I. Auctarii novi Bibliothecæ Patrum, Paris. 1648. fol. Latine deinde ex Combefisii versione subjunxit Theophilus Raynaudus, operibus Latinorum scriptorum Leonis Magni, Maximi Taurinensis, Petri Chrysologi, Fulgentii, Valeriani Cemeliensis & Amedei Lausanensis Episcopi, quæ sub titulo Heptadis præsulum Christiana sapientia & facundia clarissimorum Lugd. 1652. &

Paris. 1661. fol. *una hac*, ut quæritur in Bibl. Concionatoria Combefisius, *officii gratia, quod expunctum meum producentis nomen est.* Nimirum Dominicani Combefisii nomen libenter supprimendum ratus est Jesuita Raynaudus, professus etiam Cyriacorum adversarius. In illa Combefisii Bibliotheca Concionatoria pleræque etiam Asterii homiliæ ex Combefisii versione Latine exhibentur.

12. *Ἐγκώμιον εἰς τὸν ἅγιον πρωτομάρτυρα Στέφανον. Laudatio S. protomartyris Stephani.* Incipit: *ὡς ἱερὸς ἀληθῶς καὶ καλῶς.* Ex Photii testimonio Cod. 271. Asterio Amaseno vindicatur & sub ejus nomine a Combefisio exhibetur Græce & Latine Tom. I. Auctarii novi p. 283. licet Codices quidam referunt ad *Proclum* Constantinopolitanum, inter cujus Homilias a Vincentio Riccardo edita est, ut supra, in Proclo dixi. At fallitur Clariss. Oudinus qui homiliam in Protomartyrem, Stephanum, quæ inter Nysseni Opera T. III. p. 354. legitur, Asterii esse scribit p. 59. supplement. de Scriptoribus Eccles. Illa enim licet similia quædam habet, alia est, atque incipit: *ὡς καλὴ τῶν ἀγαθῶν ἡ ἀκολουθία.* Vide quæ supra cap. XX. in Nysseni scriptis, num. 44.

13. *In Psalmum IV.* Incipit: *ὥσπερ ὁ τῇ ποικιλίᾳ.* Prodiit e MS. Cæsareo Græce inter homilias Chrysostomi T. VII. edit. Savilianæ p. 431. sed auctoritate Catenæ in Psalmos 50. a Daniele Barbaro Latine editæ, Asterio vindicatur a *Cotelerio*, qui Varias Lectiones Codicis Regii Tom. II. monument. p. 516. seq. publicavit.

14. 18. *In Psalmum V.* Homiliæ quatuor. Prima incipit: *ὅτι τὸ μακάριον τέλος τῆς ζωῆς.* Secunda: *οὐκ οὕτως ἑωσφόρος ἁπαλοῖς σκιρτήμασι.* Tertia: *ὥσπερ οἱ παρ' ἡμῖν λαμπρότεροι νυμφίοι.* Quarta: *Τὰ ῥήματά μου ἐνώτισαι Κύριε. ποῖα ῥήματα.* Quinta, in qua & de Iosepho, dicta *τῇ μεγάλῃ δευτέρᾳ* magna secunda feria, sive feria secunda Paschatis. Incipit: *εὐφραινέσθω καὶ νῦν ἡ κληρονόμος ἐκκλησία.* Has quinque homilias ex Codice 2402. Regis Galliæ Græce primus cum versione sua vulgavit *Jo. Baptista Cotelerius* Tom. II. monumentor. Ecclesiæ Græcæ Paris. 1688. in 4. p. 1 -- 48.

19. *In Psalmum sextum.* Incipit: *στρατιώτου πλημμελήσαντος ἀπολογία.* Edidit Græce & Latine idem Cotelerius p. 48 -- 63.

20. *In Psalmum septimum.* Incipit: *ὥσπερ ὁ τῆς βασιλικῆς εἰκόνος θεατής.* Edidit idem Cotelerius cum versione sua p. 63 --- 81. Cæterum

terum cum Asterius quoque Scythopolitanus, (ne de Asterio Cappadoce dicam) Psalmos exposuerit teste Hieronymo, incertum num harum in Psalmos homiliarum, ex quibus Catenæ Græcorum Patrum in Psalmos subinde nonnulla jam sub Asterii, jam sub Didymi nomine allegant; auctor sit Asterius Amasenus, an vero Asterius Scythopolita vel Cappadox.

21. Προτρεπτικὸς εἰς τὴν μετάνοιαν. *Adhortatio ad pœnitentiam.* Asterio * vindicatur ex Photii auctoritate Cod. 271. licet in quibusdam Codicibus refertur ad *Gregorium Nyssenum*, inter cujus opera prodiit Tom. II. edit. Ao. 1638. p. 165. & in Appendice Græcolatina operum Nysseni A. 1605. cum versione *Petri Francisci Zini.* Incipit: ἀνὴρ Φαρισαῖος ὡς ἀρτίως ἠκούσαμεν.

22. Εἰς τὴν παρέισβασιν τῶν νηστειῶν. *In ingressum jejuniorum.* Etiam hanc Asterio Photius Cod. 271. vindicat, licet sub Nysseni nomine vulgavit Jac. Gretserus, Ingolstad. 1617. in 4. Atque inde in Appendice operum Nysseni A. 1605. & in editione A. 1638. Tom. II. p. 247. prodiit cum ejusdem Gretseri versione. Incipit: Σύνθετον ζῶον ὁ ἄνθρωπος.

X. Desiderantur sermones quos legit & ex quibus loca quædam in gustum protulit Photius Cod. 271.

1. In illud Lucæ X. 30. *Homo quidam descendit ad Jerusalem in Jericho.*
2. In illud Lucæ XVIII. 10. *Duo homines ascenderunt in templum ut orarent.*
3. *De Zachæo* Luc. XIX. 1.
4. *De duobus filiis.* Luc. XV. 11.
5. *In servum Centurionis.* Luc. VII.
6. *In Jairum & mulierem* αἱμοῤῥοοῦσαν. Matth. IX. 20. quæ postrema homilia Asterii citatur etiam a Nicephoro Constantinopol. in antirrheticis MSS.

His adde 7. *Encomium Basilei* Episcopi Amaseni qui sub Licinio circa A. C. 320. passus est 26. April. Typicum S. Sabæ ad illam diem: ** τοῦ ἁγίου μάρτυρος Βασιλέως ἐπισκόπου Ἀμασίας. Εἰς τὸν ὄρθρον ἀναγινώσκομεν

Hh hh 2

* Combefisius auctar. noviss. p. 538. *Nyssenæ homilia de peccatrice, mihi potius Asterius, ut & alia quasi appendice Gregorio Nysseno adscripta.* Idem de homilia Nysseno tributa *contra fornicarios* & altera περὶ εὐποιίας sentit Tillemontius T. X. p. 413.

** Coteler. T. 2. monument. p. 515. Tillemont. T. V. memor. Hist. Ecclef. 515. & 787.

νώσκομεν τὸ ἐγκώμιον Ἀςερίε ἐπισκόπε Ἀμασίας. Elogium Basilei * edidit quidem Henschenius Græce & Latine in Actis Sanctor. ad 26. April. Sed id recentiorem habet auctorem. Incipit: Οἱ τὸ ἐπίγειον κράτος λαχόντες.

Photiana excerpta cum versione sua & notis Combefisius Homiliis Asterii subjunxit p. 281. seq.

Fragmenta quædam occurrunt & Asterii in Catena Græcorum Patrum ad Lucam, quam Latinè Balthasar Corderius vulgavit Antwerp. 1628. in fol.

Homilia in tres CHristi tentationes, quæ incipit: ἥλιος μὲν ὑπὲρ γῆς παρακύψας, quam Tom. VII. Chrysostomi p. 501 Savilius Græce edidit, atque Combefisius in Bibl. Concionatoria Asterii esse suspicatus est, Marius Mercator docet *Nestorii* esse, sub cujus nomine Græce cum versione sua exhibet Jo. Garnerius Tom. I. Marii Mercatoris p. 85. Confer. Tillemontium Tom. XV. memor. p. 749.

XI. Alii Asterii.

1. Asterium Amasenum Balthasar Corderius eundem putat esse Asterium, qui una cum Acacio Berrhoeensi frequentavit *Iulianum Sabam* teste Theodoreto cap. 2. religiosæ Historiæ. Sed rectius alii viri docti utrosque distinguunt, licet perperam Natalis Alexander ** eum de quo Theodoretus loquitur, *Petræ* in Arabia Episcopum fuisse affirmavit. Illum vero Juliani Sabæ discipulum, a puerili, ætate in Monastica vita adsuetum, ac denique religiosorum Monasterii (Gindarensis) circa A. 372. præfectum sive Abbatem, & Catholicæ doctrinæ defensorem fuisse scribit Photius in Amphilochiis, *** sive dubiis ad Amphilochium Cyzicenum.

2. Ab utroque, Juliani Sabæ discipulo & Amaseno illo diversus fuit Asterius *Cappadox*, ex Sophista Ethnico Χριστιανίζειν ἐπαγγελλόμενος,

* Alia sunt Basilei Amaseni Acta, quæ sub Johannis presbyteri Nicomediensis nomine exstant etiam Latine apud Surium 26 April. Incipiunt: Ἐγένετο μετὰ τὸ παύσαι Κύριον. Alia quæ sine nomine citat Eustrathius Constantinopol. presbyter in libro contra Psychopannychitas c. 20. ad calcem Allatii de purgatorio p. 551. λέγει τοίνυν ὁ τὴν διήγησιν τῆς μαρτυρίας ποιησάμενος τοῦ ἁγίου Βασιλέως ἐπισκόπου Ἀμασίας καὶ Μάρτυρος.

** Sec. IV. p. 148

*** Locum Photii exhibet Combefisius T. I. Auctor. novi p. 281. & Montfauconius p. 346. Bibl. Coisiimiana.

μδρ@, ſed in perſecutione Diocletiani & Maximiani circa A. c. 304. iterum idolorum cultor: inde quum Luciano Martyre magiſtro ſuo † ad pœnitentiam eum reducente ad Chriſtianos rediiſſet, promachus Arianorum, Epiſcopatum quem ambiit nullum adeptus eſt, quod perſecutionis tempore ſacrificaſſet. ὑποδῦναι μιᾶς πόλεως ἐπισκοπὴν προθυμούμενος, ἱερωσύνης μὲν ἠστόχησε, διὰ τὸ ἐπιτεθυκέναι κατὰ τὸν διωγμόν, ut narrant Socrates lib. I. c. 36. & Nicephorus lib. 8. c. 53. Vide & Epiphanium LXXVI. 5. Scripſit *σύνταγμα*, quo CHriſtum rebus creatis accenſuit, citatum ab Athanaſio, & Epiphanio, confutatum a Marcello Ancyrano. Confer Hermantium in vita Athanaſii T. I. p. 344. ſeq. & Tillemont. T. VI. memor. Hiſt. Eccleſ. p. 291. *Commentarios* hujus Aſterii *in Pſalmos*, allegat Euſebius in Pſalmos p. 28. & Catena * MS. in Pſalmos in Bibl. Coisliniana: memorat Hieronymus de ſcriptoribus Eccleſ. c. 94. ubi etiam *in Epiſtolam ad Romanos & in Evangelia* ſcripſiſſe teſtatur: Et *contra Marcellum, libros*, quibus Sabellianæ eum hæreſis arguit, (id. c. 86.) *multaque alia, quæ a ſuæ partis hominibus ſtudioſiſſime leguntur.* (id. c. 94.)

3. Quartus eſt Aſterius itidem Arianus, Epiſcopus Cyrenſis, quem precibus Juliani Sabæ (circa A. C. 372.) morti datum narrat Theodoritus in religioſa Hiſtoria cap. 2. & Photius in Amphilochiis quæſt. 125.

4. Incertum ſitne idem cum hoc Aſterius Epiſcopus Arianus, quem in Concilio Seleucienſi (A. C. 359.) a Semiarianis ob crimina quæ illi imputabantur excommunicatum narrat Socrates lib. 2. c. 40. Tillemontio quidem videtur is eſſe Aſterius Cyrenſis; Blondello Scythopolitanus, auctori perpetuitatis fidei Catholicæ Petræus, de quo mox.

5. Alius Aſterius Monachus, quem laudat Nazianzenus protreptico carmine ad Hellenium T. II. p. 109. Τίς δέ κεν Ἀστερίοιο σαοφρονέων λελάθοιτο &c.

† Philoſtorgius II. 15.

* Vide Clariſſ. Montfauconi catalogum Bibl. Seguierianæ ſive Coislinianæ p. 137 Etiam in Catena Corderiana ad Pſalmos ſæpe Aſterius allegatur, ſed incertum intelligatur ne Aſterius Scythopolita, qui & ipſe in Pſalmos ſcripſit teſte Hieronymo Epiſtola 74. ad Auguſtin.

6. Asterius *Petræ* in Arabia Episcopus, qui Concilio Sardicensi A. C. 347. interfuit, quemque ab Arianis (circa A. C. 347.) in superiorem Libyam relegatum tradit S. Athanasius ad solitariam vitam agentes T. I. p. 820. Vide Martyrologia 10. Jun. Interfuit adhuc Concilio Alexandrino A. 362.

7. Asterius subpræfectus Cappadociæ, ad quem Epistolæ Nazianzeni CXXV. CXXVI. CXXVII. Alius Nysseni οἰκέτης, cujus meminit Basilius Epist. 44.

8. Asterius *Scythopolita*, quem inter celeberrimos Ecclesiæ scriptores refert S. Hieronymus Epist. 83. ad Magnum Oratorem p. 656. & post Origenem, Eusebium & Theodorum Heracl. in universos Psalmos scripsisse ait Epist. 74. ad Augustin. Male Hendreichius in pandectis Brandenburgicis hunc eundem facit cum Asterio Cappadoce.

9. Asterius Patriarcha *Alexandrinus* (tempore Justini Imp.) memoratur in Actis Arethæ & Sociorum apud Surium ad 24 Octob. Sed Nicephorus Constantinopol. Theophanes & alii qui Catalogum Episcoporum Alexandrinorum texuere, hunc Asterium ignorant: unde commentitius videtur Antonio Pagi ad A. C. 521. n. 18.

10. Asterius præfectus tempore Maximiani, cujus mentio in Actis S. Victoris Martyris Massiliensis apud Franciscum Bosquetum T. II. Ecclesiæ Gallicanæ p. 134.

11. Turcius Secundus Asterius *Consul* A. C. 449. & alius A. 494. Incertum idemne sit Turtius Rufus Asterius qui emendavit præclarum Codicem Virgilii, obvium in Bibl. magni Hetruriæ Ducis (de quo Henr. Noris in Cenotaph. Pisam. 363. diss. IV. c. 2.) Alius Asterius Turcii Aproniani (qui A. C. 363. præfectus Romæ fuit) filius, de quo clariss. Muratorius diss. 2. ad 5. Paulini carmina, T. I. anecdoton Latinor. p. 143. Tillemont. T. IV. Hist. Imperator. p. 981. 1158.

12. Asterius *præfectus Orientis* sub Arcadio, de quo Nicephorus XIII. 2. Alius, imperante Mauricio. id. XVIII. 12. & 13.

13. Ab eo diversus Asterius Comes, & Armeniæ Dux cujus meminit S. Athanasius in fine Apologiæ T. I. p. 688. & Epist. ad solitariam vitam agentes T. I. p. 845.

14. Asterius presbyter *Antiochenus*, Eunomianus, cujus mentio apud Philostorgium lib. X. cap. 1. Nicephorum XII. 8. Hist. 15.

15. Asterius *Amidenus* in Mesopotamia Episcopus inter Orientales illos fuit qui Cyrillum Alex. & Memnonem in Synodo Ephesina deposuere A. C. 431.

16. Asterius Episcopus *Tridentinus* cui Virgilius successit A.C. 385. vide vitam S. Vigilii apud Bollandum 29. Maj.

17. Asterius sub Valeriano Imp. *Senator* Romanus, Martyr de quo Nicephorus lib. VI Hist. c. 14. In Eusebii Codicibus Græcis l. 7. Hist. c. 16. Ἀςύει@. Sed Asterium habent, præter Rufinum etiam Martyrologia 3. Martii, & Menologia 7. August. Omitto alios Martyres hoc nomine; Edessenum sub Numeriano 20. Maj. Ægeatem sub Diocletiano 23. August. & Ostiensem sub Alexandro Severo 21. Octobr. & Rufinam ac Secundam martyres, Asterii clarissimi filias, 10. Jul.

18. Asterius *Medicus*, cujus collyrium refert Aetius tetrabibli 2. lib. 3. cap. ult.

19. Asterius ταχυγράφος, cujus mentio in Synesii Epist. 61.

20. Asterius *subdiaconus* per quem Hieronymus A.C. 396. & 402. Epistola V. ad Augustinum misit, quemque filium suum & necessarium appellat Epist. 69. edit. novæ & Augustinus Epist. ad Hieronymum ejus mentionem faciens: *nunc tamen eis ipsis respondebo literis, quas mihi per sanctum filium nostrum Asterium jam mittere dignatus es.* Hic postea *Vici* Africæ *Episcopus*, qui Collationi Carthaginiensi A. C. 411. interfuit.

21. Asterius *presbyter* & *notarius* in Concilio Constantinopol. A. C. 448. quo Eutyches damnatus est. Idem Asterius ad quem Leonis Magni Epistola 53. Ao. 450. data in qua & Asterii *Episcopi* a se ablegati mentio, sed qui in aliis Codd. Etherius appellatur.

22. *Asterius Urbanus* qui allegatur ab Anonymo adversus Montanistas apud Eusebium lib. V. hist. cap. 16.

23. Omitto Asterium Cretensem, cujus servus Marnas a Gazæis cultus pro DEO, ut tradit S. Epiphanius in Ancorato c. 108. T. II p. 109.

XII. JOANNES cognomento Scholasticus (ὁ ἐπίκλην * Σχολαστικὸς, in titulo vitæ a Daniele Monacho scriptæ) notior est nomine CLIMACI, quod accepit ab edito opere a) cui titulus κλίμαξ,

* Scholasticus, id est, eruditus.

a) Sic a scriptis suis cognomina tulerunt Hermes Pastor, Gregorius Dialogos, Antonius Malissa, Micrologus, Ligurinus &c. Vide Clariss. Jo. Molleri Homonymo-

μαξ, five *fcala Paradifi*, unde *ὁ τῆς φωτιζούσης κλίμακος ὑποφήτης illuminantis fcalæ interpres* dicitur ab auctore vitæ S. Stephani junioris b) Quanquam omni humaniore doctrina imbutus c) effet, tamen annos natus undeviginti Afceticam vitam prætulit, atque inter Monachos velut rudis atque illiteratus vixit per annos quadraginta: Hinc Abbas montis Sina conftitutus, in fumma pietatis laude admodum fenex obiit d) fucceffore in Abbatia relicto Georgio fratre, qui decimo poft eum menfe fimiliter eft defunctus. De anno obitus non plane conftat, licet circa A.C. 580. fcripfiffe Johannem Climacum, Labbeo, Pagioque e) affentior. Memoriam ejus Græca & Latina recolit Ecclefia 30. Martii. Vitam ejus breviter tradunt Græcorum Menæa ad eundem diem: Incipit: *οὗτος ἑκκαίδεκα χρόνων ὑπάρχων*. Paullo fufius *Daniel* Monachus Raithuenfis. Incipit: *Τὸ μὲν τίς ἡ ἐνεγκαμένη τὸν καὶ ἐκθρέψασα*. Præterea Anonymus quidam, non multo, ut vult videri, Climaco junior. Incipit: *Ἐλθόντος ποτὲ τοῦ Ἀββᾶ*. Hæc tria fcripta Græce & Latine a Matthæo Radero exhibentur in Ifagoge quam Climaco fuo præmifit, & in qua alia etiam de illo aliorum teftimonia quædam præfixit. Vitam a Daniele Monacho traditam habes Latine præfixam Climaco in Bibliothecis Patrum & in aliis Climaci editionibus. Latine quoque dederat Lipomannus Tom. II. p. 40r. & Surius ad 30. Martii. Conferendus etiam Henfchenius in Actis Sanctorum ad illum diem. Plures Græcorum Canones five Odæ in Climacum in Ecclefiafticis illorum libris leguntur, e quibus Ignatii Melodi canonem laudat Allatius contra Hottingerum, p. 195. Confer Triodium in Syna-

nymofcopiam p. 875. feq. Cæterum lepidus eft Trithemius, qui *Climaci* nomen Latine *Scholafticum* fonare fcribit, neque enim *fcalafticum* Raderi & Labbei in mentem illi veniffe fufpicor.

b) In Analectis Græcis five T. 4. monumentor. Ecclefiæ Græcæ Cotelerii p. 419.

c) Elias Cretenfis de Joanne Climaco: *καίτοιγε τὴν ἀνθρωπίνην πᾶσαν σοφίαν ἀκριβῶς ἠσκημένος, κατὰ ἰδιώτας ὡς ἄγροικος δηλαδὴ καὶ ἀπαίδευτος ἐβιότευε ταπεινῶν ἑαυτὸν διὰ τὸν Θεόν.*

d) Labbeus, Oudinus & Caveus fcribunt in Menæis tradi, quod Joannes Climacus pæne Centenarius obierit. Hoc in iis non reperio, quæ ex Menæis Raderus de Climaco præmifit.

e) Labbeus de fcriptoribus Ecclef. T. I. p. 266. & 552. Antonius Pagi in Critica Baroniana ad A.C. 594. 9. Cæterum Elias du Pin T. V. Bibl. fcriptor. Ecclef. p. 98. feq. natum putat Clinacum circa A.C. 525. & obiiffe fub initia fæculi feptimi.

Synaxario Dominica IV. Quadragesimæ. Denique Johannis Climaci, Johannis Damasceni & Joannis Eleemosynarii vitas moralibus documentis illustratas edidit Johannes Vincartius Jesuita, Tornaci 1664. in 4. Citatur Climacus a Dorotheo Archimandrita, quemadmodum ipse laudat antecessorem suum Sabbam, nec non Johannem Cassianum. Iconem ejus ære descriptam una cum elogio habes in Theophili Spitzelii τοῦ μακαρίτου Academia JEsu CHristi pag. 206. seq.

XII. Rogatus a Joanne Abbate Raithuensi, cujus Epistola cum Climaci responsione præmittitur, scripsit jam Abbas, adeoque sexagenario major, librum in triginta capita ac totidem veluti virtutum gradus distributum, qui ut jam dixi inscribitur κλίμαξ *scala* sive πλάκες πνευματικαί *tabulæ* præceptorum asceticorum *spiritales*. Hoc veluti præcipuum religiosæ vitæ commonitorium Monachis commendatissimum per multa sæcula fuit, unde toties descriptum occurrit in omnibus propemodum Bibliothecis, Cæsarea, Vaticana, Vallicellana Romæ & in monasterio S. Basilii, in quo antiquissimum Codicem asservari refert Clariss. Montfauconus p. 215. Diarii Italici: tum in Bessarionis Veneta, Florentina Medicea, Urbini & Pisauri, Messanæ, Scoriacensi, Bodlejana, Regia Parisiensi, Seguieriana sive Coisliniana. Plures etiam illud scholiis & commentariis illustrandum pridem in se suscepere, ut

1) *Joannes Raithuensis* monasterii ad Elim sive LXX. fontes Abbas, idem qui libri scribendi auctor Climaco fuit, cujus scholia Latine tantum hactenus viderunt lucem in Bibliothecis Patrum cum Climaco. Paris. 1610. & deinde ibidem, Coloniæ, Lugduni.

2) *Elias* Cretensis Metropolita circa A. C. 787. clarus, cujus commentarius vægrandis in tria volumina distinctus, & ferme Eustathii παρεκβάσεις in Homerum mole æquans, integer in Bibliotheca Bessarionis Venetiis, ac Parisiis in Coisliniana & Romæ in Chigiana: sed capite & fine mutilus exstat MS. in Bibl. Augustæ Vindelicor. In Bibl. Cæsarea volumen secundum servatur, complectens commentarium a gradu VIII. ad XXV. Vide Lambecium IV. de Bibl. Vindob. pag. 193. seq. In MS. uno Codice Coislinianæ hæc ἐξήγησις refertur ad *Photium*. Vide Clariss. Montfauconi Catalogum MSS. p. 141. Hanc exegesin

non edidit sed pauca ex illa excerpta scholiis aliis Anonymi, de quo mox, permixta Raderus in Climaco suo dedit Græce & Latine.

3. *Anonymus*, Elia junior, qui ex eodem & aliis scholia in Climacum composuit, quæ e MS. Bibl. Bavaricæ primus vulgavit cum Climaco, & versionem Latinam addidit Raderus. Citantur ab hoc Anonymo præter sacras litteras, Magnus Antonius, Aristoteles, Athanasius, Barsanuphius, Basilius, Chrysologus, Chrysostomus, David Hieremias, Diadochus (Photices Episc.) Dorotheus, Ephraim Syrus, Evagrius, Gabriel solitarius, Gregorius Naz. Theologus, Gregorius Nyssenus, Joannes Carpathius, Joannes Damascenus, Isaacus presbyter, Isaias Abbas, Isidorus Pelusiota, Maximus, Marcus Monachus Eremita, Nilus, Photius Patriarcha, Syncletice, Thalassius, Theodoretus & Theodorus Edessenus.

4) *Hierotheus* Monachus, cujus Isagoge in Climaci scalam MS. in Bibl. Cæsarea. Vide Lambecium IV. p. 192.

5) *Anonymus* cujus synopsis scalæ versibus Jambicis Græcis XLII. exstat in Codice Coislinianæ Bibliothecæ, de quo laudatus Montfauconus p. 141.

Omitto 6) *Dionysium Carthusianum*, qui medio sæculo XV. Latine scripsit enarrationes in Johannis Scholastici Climacum, cum paraphrasi aliquot scriptorum Cassiani editas Colon. 1540. fol.

In Codice Græco Cæsareo, de quo Lambecius IV. pag. 190. præfigitur imago scalæ paradisi, quæ a terra usque ad cœlum pertingit, & triginta constat gradibus quorum unusquisque peculiari titulo suo capitibus singulis scalæ Climaci respondens, insignitus est. In fastigio stat Servator noster CHristus, & monachos a dextero latere ascendentes protensa manu benigne excipit: infra autem jacet Draco infernalis, monachos de sinistro latere scalæ decidentes hianti ore deglutiens. Imaginem illam ære descriptam e Lambecio exhibet etiam Nesselius parte 1. 306.

XIII. Exstat præterea Jo. Climaci libellus seu *Epistola* πρὸς τὸν ποιμένα *ad Pastorem*, (eundem ut videtur Johannem Raithuensem Abbatem) de officio Cœnobiarchæ. Hanc primus Græce e tribus Codicibus Bibl. Augustanæ vulgavit & novam versionem suam notasque addidit Matthæus Raderus, Augustæ Vindel. 1606. in 8. Scholia veteris

auctoris

auctoris Anonymi demum in altera editione in fol. acceſſere. Epiſtolas Climaci plures ad Monachos, Trithemius memorat, ſed quæ nusquam exſtant.

XIV. Editiones Scalæ Jo. Climaci.

Latinæ

Anonymo interprete, Venetiis apud Pincium 1518. in 8.

Ambroſio Camaldulenſi interprete Venet. 1531. 1569. atque Colon. 1583. Mich. Iſſeltio Amerfortio curante & 1593. 1601. in 8. una cum Sophronii prato ſpiritali, & Petri Venerabilis libris duobus de miraculis. Colon. 1624. in 8. Et in antiquioribus Bibliothecæ Patrum editionibus Pariſ. & Colon. Et cum Dionyſii Carthuſiani enarrationibus Colon. 1540. fol.

Matthæo Radero S.I. interprete. In editione Bibliothecæ Patrum Lugdunenſi Ao. 1677. Tom. X.

Italica verſio Venet. 1585. apud Petrum Marinellum.

Græcobarbara, curante Maximo Margunio, Cytherorum Epiſcopo, Venet. 1590. 4.

Hiſpanica A. 1504. Toleti fol. & alia recentior, Ludovici Granatenſis. Salmanticæ 1571. 8.

Græcolatina Matthæi Raderi, S.I. typis luculentis Pariſ. 1733. fol. apud Sebaſtianum Cramoiſium. Hic Raderus pluribus Codicibus, quatuor ex Bibl. Bavarica, tribus ex Auguſtana, & uno Andreæ Schotti ad alium etiam caſtigato uſus, ſcalam edidit cum veteribus Anonymi ſcholiis, qualia etiam Epiſtolæ ad Paſtorem addidit, antea inedita. Latina verſio ejusdem Raderi eſt, quemadmodum & Iſagoge, in qua de Joanne Climaco & ejus ſcala copioſe diſſeritur.

Gallica, Arnaldi Andilly Pariſ. 1654. 12. qui docte Climacum etiam notis illuſtravit in altera editione, ibid. 1661. 12. laudatus a Cotelerio T. I. monumentor. Eccleſiæ Græcæ p. 796. & Elia du Pin, T. XVIII. Bibliothecæ Scriptor. Eccleſ. p. 93, & Tom. V. pag. 101.

*** *** ***

Slavonicam ſcalæ Joh. Climaci verſionem exſtare MS. in Bibl. Seguieriana (quæ hodie Coisliniana) didici ex veteri ejus Catalogo edito Pariſ. 1686. 12. p. 33.

Latina verſio *Angeli de Cingulo* cognomento *Clareni*, Ordinis Minorum ſive Franciſcani, qui circa A. C. 1294. vixit: aut *Hieronymi Oſorii*, quem ſcalam Jo. Climaci interpretandam ſuſcepiſſe tradunt, non vidit lucem. De qua autem tanquam indocta & obſcura verſione, Camaldulenſis loquitur, videtur hæc mihi eſſe non Angeli hujus, ut Raderus c. 4. Iſagoges opinatur, ſed altera illa a Pincio edita.

CAPUT XXIX.

De SIMPLICIO, interprete Ariſtotelis & Epicteti.

Simplicii ætas & laus. 1. *Ejus commentarius in Phyſica Ariſtotelis.* 2. *Index ſcriptorum in illo allegatorum.* 3. *Commentarius in Ariſtotelis Categorias.* 4. *Index ſcriptorum qui in illo laudantur.* 5. *Commentarius in libros Ariſtotelis de Cœlo.* 6. *De Anima.* 7. *In Epicteti Enchiridion.* 8. *Index ſcriptorum in hiſce commentariis laudatorum.* 9. *Scripta Simplicii deperdita vel inedita.* 10. *Alii Simplicii.* 11

I.

SIMPLICIUS patria Cilix a) Ammonii b) & Damaſcii Syri Stoici Philoſ. diſcipulus, c) & Eulamii d) Phrygis familiaris, unus ex illis Philoſophis, qui cum pertinaciter Ethniciſmo adhære-

a) Cilicem Simplicium agnoſcunt Agathias lib. II. p. 65. & Suidas in πρέσβεις. Itaque apud eundem in Δαμάσκιος vel Suidæ ipſius vel librarii lapſus eſt, quando legitur Σιμπλικίου καὶ εὐλαμίου τῶν Φρυγῶν pro τοῦ Φρυγός.

b) Ammonium paſſim καθηγεμόνα ſuum & διδάσκαλον vocat Simplicius ut p. 321. b. in Phyſic. & in libros de Cœlo p. 113. ubi cum eo ſidera ſe Alexandriæ contemplatum refert. Intelligitur autem Ammonius Hermeæ, de quo dixi ſupra, lib. IV. cap. 26. §. 12. ſeq.

c) Damaſcius itidem ὁ καθηγεμὼν & ὁ ἡμέτερος Δαμάσκιος a Simplicio appellatur, qui poſt eum jam defunctum ſcripſiſſe ſe in Phyſica Ariſtotelis innuit pag. 184. Unde Damaſcium hunc Simplicii fuiſſe auditorem cave credas Jonſio p. 302. ubi ſucceſſionem Philoſophorum Scholæ Athenienſis illa ætate tradit.

d) Eulamius appellatur hic Philoſophus in pluribus Codicibus Suidæ in Δαμάσκιος &

hærerent, rebus ſuis ſub Juſtiniani imperio parum fidentes, profecti ſunt cum Areobindo ad Regem Perſarum Coſroën, e) ſed ſpe ſua fruſtrati Athenas reverterunt, poſtquam in induciis Romanorum cum Perſis A. C. 549. cautum eſſet, ut illis tuto redire in ſedes ſuas, & arbitratu ſuo vivere liceret, nec avita ſacra mutare a Chriſtianis cogerentur. Fuit Simplicius eximius quidam inter eos, qui Philoſophiam profeſſi Peripateticam, eandem non opponere Pythagoræ aut Platonis Scholæ & Stoicis, ſed conciliare cum illis f) ſtuderent, adeoque in omnibus illis operam aſſiduam poſuiſſent, quod ex ſcriptis ejus etiamnum apparet, quæ ætatem tulerunt, cum non pauciora interciderint. Sed & hæc quæ exſtant tanquam theſaurus quidam veteris Philoſophiæ, magni merito facienda exiſtimo tum ob inſigne Simplicii ipſius judicium, tum ob fragmenta ex monumentis vetuſtiſſimorum Philoſophorum g) quæ illa jam ætate raro obvia ſervavit, hypomnematisque ſuis paſſim intexuit. Commentario autem ejus in Enchiridion Epicteti fateor me ita eſſe affectum, ut in tota antiquitate putem exſtare pauciſſima ſcripta (de Ethnicis jam loquor) quæ vel ad mores formandos ſaniora præcepta contineant, vel providentiam divinam rectius aſſerant propugnentque.

II. Scripta Simplicii quæ exſtant.

I. Ὑπόμνημα, *Commentarius in octo libros Phyſicæ* ἀκροάσεως *Ariſtotelis*, in prælectionibus ad Auditorum coronam expoſitus, quos alloquitur pag. 173. ὑμῖν καθημένοις. Hunc Græce primus edidit & Herculi

& apud Agathiam. Itaque illi ſcripturæ malo aſſentiri quam quod apud Suidam in πρέσβεις, εὐλάλιος legitur.

e) Agathias lib. II Hiſt. p. 65. & Suidas in πρέσβεις. Cæteri Philoſophi Simplicio in itinere comites fuere Damaſcius Syrus, Eulamius Phryx, Priſcianus Lydus & Phœnices Hermias & Diogenes.

f) Hinc eſt quod Petrus Petitus libro I. de extenſione animæ & rerum incorporearum natura p. 55. *omnium veterum Philoſophorum coagulum* Simplicium appellat. Prudenter autem Simplicius monet eos qui Philoſophiam tractant, ut abſtineant ab inani contendendi ſtudio φυλάττεσθαι χρὴ τὴν ἐριστικὴν φλυαρίαν, εἰς ἣν πολλοὶ τῶν Ἀριστοτέλει συγγινομένων ἀποπίπτουσιν. p. 2. b. in Categ.

g) Ut Archytæ, Meliſſi, Empedoclis, Anaxagoræ, Diogenis Apolloniatæ, Parmenidis, Theophraſti, Eudemi & aliorum. Vide, ſi placet, Indices quos infra exhibeo.

Herculi Gonzagæ Episcopo Mantuano dicavit paullo post Aldi Manutii mortem Franciscus Asulanus, Venet. 1526. fol. cum Clementis VII. Pontificis & Senatus Veneti privilegio. Latine vertit *Lucillus Philalthæus*, cujus interpretatio eidem Herculi Gonzagæ jam Cardinali inscripta & marginalibus argumentis notata vidit lucem Venet. apud Hieron. Scotum 1543. fol. & Paris. 1545. fol. apud Johannem Roigny. Eadem versio recusa sine interpretis nomine, & dedicatione ad Gonzagam omissa, Venetiis 1565. fol. apud Hieron. Scotum. Licet vero titulus hanc editionem innumeris pæne locis integritati restitutam & ab innumeris erroribus diligentissime castigatam profitetur, tamen innumeris in locis versio adhuc obscura est falsaque. Labbeus etiam editionem Venetam Anni 1587. commemorat, quam haud vidi, uti nec editionem Venetam 1567. fol. per *Joh. Vincentiam a Collibus*, quam video memorari in Catalogo Bibl. Barberinæ. Quantus porro in hoc opere lateat veteris doctrinæ Philosophicæ apparatus, lectorem conjicere velim vel ex hoc indice scriptorum qui in illo allegantur. Loca nonnulla Simplicii ad Aristotelis Physica illustrat PetrusPetitus in libris Miscellanearum observationum, vulgatis Trajecti ad Rhenum 1682. 8. Procemium in Simplicii in Physica laudat Stobæus cap. 5. 7. & 9. florileg. Illud procemium. Themistianæ Physicorum Paraphrasi in Hermolai Barbari versione præmittitur.

III. INDEX SCRIPTORUM
à
SIMPLICIO Commentariis ad Aristotelis Physicam allegatorum

Compositus a me ad paginas editonis Græcæ Aldinæ.

Archytas

 Pla-

ζητητι-

 Ejus

* Imo potius Ægyptii sua hausere a Chaldæis. Vide Huetium p. 148. demonstrat. Evangelicæ & Witsii Ægyptiaca II. 14.

Photi-

ἐν

IV. *In Aristotelis Categorias* sive *Prædicamenta.* In hujus operis titulo Simplicius *magnus Magister* appellatur, *Σιμπλικίου διδασκάλου τοῦ μεγάλου σχόλια ἀπὸ φωνῆς αὐτοῦ εἰς τὰς Ἀριστοτέλους κατηγορίας.* Prodiere hæc commentaria Græce ex Aldi officina Venet. 1499. fol. & cum latinis *Justi Velsii* scholiis atque argumentis, qui Græca infinitis prope locis castigasse se profitetur, opusque Viglio Zwichemo, Phrysio, ICto dedicavit, Basil. 1551. fol. apud Michaëlem Isingrinium.

Latine vertit *Guilielmus Dorotheus*, Venetiis apud Hieron. Scotum 1541. fol. & 1550. fol. quæ editio diligentiorem interpretationem recens factam profitetur, recusam etiam Ao. 1567. fol.

Richardus Paceus in libro de fructu qui ex doctrina percipitur, Basil. 1517. 4. pag. 103. refert se præfationem Simplicii in Categorias latine interpretatum, quam Philosophus quidam semibarbarus Ferrariæ de Cathedra publice recitaverit tamquam suam, omnibus ei applaudentibus.

Video me etiam in schedis meis annotasse, Commentarios Simplicii in Categorias Latine editos Ao. 1500. & cura *Pauli de Genecano*, Venet. 1516. Sed cum editiones istas non evoluerim, hoc tamquam non satis exploratum omitto.

INDEX

INDEX SCRIPTORUM

In Simplicii Commentariis ad prædicamenta memoratorum,

Compositus a me ad paginas editionis Græcæ Basileensis A. 1551. fol.

Dexip-

Stoici

VI. *In libros IV. Aristotelis de Cælo* Commentarius Græce vulgatus ab eodem Asulano, & Alberto Pio Carporum Principi dicatus Venet. 1526. fol.

Latine vertit *Guilelmus Morbetus* Venet. 1540. fol. & *Guil. Dorotheus* ibid. 1544 fol. Posteriores vero editiones a nescio quo recognitæ nomen interpretis omittunt, atque hunc titulum præferunt: *Simplicii Philosophi acutissimi Commentaria in libros de Cælo noviter fere de integro interpretata, ac cum fidissimis Codicibus Græcis recens collata* Venet.

net. 1548. fol. apud Hieron. Scotum, & 1555. 1563. & 1584. apud heredem Hieronymi Scoti, fol.

Meminit hujus Commentarii sui Simplicius ipse in librum VIII. Physicor. p. 257. ubi narrat se in illo excussisse Io. Philoponi quinque libros adversus æternitatem mundi Proclo oppositos: Et sextum jam velle examini subjicere, quo sempiternum Mundi motum ille oppugnavit. *Ἐπειδὴ δὲ τῶν ἐφ' ἡμῶν τις γεγονότων τελχίνων οὐδὲν ἡγούμενος νεανικὸν ἀνθρώποις μόνοις βασκαίνειν, καὶ διὰ τοῦτο πρὸς τὸν οὐρανὸν αὐτὸν καὶ τὸν ὅλον κόσμον τὴν ἑαυτοῦ βασκανίαν ἐκτείνων, δεινὸν ἡγεῖται τὴν τούτων ἀϊδιότητα, καὶ παρακουσμάτων τινῶν οὐκ εὐτυχῶς οὐδὲ εὐγνωμόνως ἀπὸ φιλοσοφίας μετασχὼν, πρός τε τὰ ἐν τῇ περὶ οὐρανοῦ δεδειγμένα περὶ ἀϊδιότητος αὐτοῦ πέντε γέγραφε πολύστιχα βιβλία, ὧν τὸ σαθρὸν καὶ πρὸς ἀνοήτους μόνους ἀκροατὰς τεθαῤῥηκὸς ἐπειράθην ἐπιδεῖξαι τὸ πρῶτον τῆς περὶ οὐρανοῦ πραγματείας ἐξηγούμενος· τὸ δὲ ἕκτον αὐτοῦ βιβλίον πρὸς τὴν ἀΐδιον ἐνταῦθα δεδειγμένην κίνησιν καὶ τὸν ἀΐδιον χρόνον ἀνεζώσατο. Διότι τούτων ἀνελέγκτων μενόντων, ἀνάγκη πάντως,* &c.

VII. Commentarius *in libros III. Aristotelis de Anima.* Hunc una cum Alexandri Aphrodisei * commentariis in librum de sensu & sensibili, & Michaëlis Ephesii ** in parva naturalia † vulgavit Græce idem Asulanus, dicavitque Alexandro Campegio, Bononiæ Episcopo designato, Venet. 1527. fol.

Latine primus interpretatus est *Joannes Fascolus*, Patavinus, Venet. 1543. fol. Hic pleniore Codice usus, procœmium integrum exhibet, quod capite mutilum in Græca editione legitur.

Deinde vertit *Evangelista Lungus* Asulanus, qui profitetur multa quæ in priore translatione bene fuerunt versa, in suam interpretationem traduxisse, *ut sciant omnes hunc non livore, sed veritatis amore erroribus compluribus hunc auctorem expurgasse, id quod omnes æqui bonique consulant.* Venet. apud Hieron. Scotum 1564. fol. & 1587. fol. In Catalogo Bibl. Barberinæ etiam editio Veneta Anni 1546. memoratur,

* De hoc Alexandri Commentario dixi lib. IV. cap. 25. num. 6.

** De hoc Michaële Ephesio, quem a Mich. Psello diversum & fortasse ipsum Michaëlem Ducam Imp. conjicit esse Alla ius, vide ejus librum de Psellis, Sect. 31, seq. editionis a me curatæ.

† Parva naturalia vocantur Aristotelis libelli de memoria & reminiscentia, de somno & vigilia, de somniis, de divinatione per somnum, de motu animalium, de longitudine & brevitate Vitæ, de juventute & senectute, & vita ac morte, de respiratione & de gressu animalium. Vide lib. 3. hujus Bibl. cap. 6. num. 15.

moratur, quam haud vidi. Nec vero prætereundum est *Jacobum Schegkium* ex uberioribus Simplicii commentariis brevem librorum de anima expositionem contexuisse, linguaque Græca vulgasse Basileæ 1544. 8.

VIII. *In Epicteti Enchiridion* præclarus *Commentarius*, cujus elaboratione molestiam τυραννικῆς περιστάσεως dispunxisse se Simplicius profitetur, Græce lucem vidit ex officina fratrum de Sabio, Venetiis 1528. 4. quæ editio cum MS. Codice eximio diligenter collata asservatur in Bibl. hujus urbis Hamburgensis Johannea. Aliud illius exemplum itidem cum MS. collatum in Bibl. Barberina exstat Romæ. Præter rem hæc editio Græcolatina esse traditur in indice editionum quem Epicteti Enchiridio edit. præclaræ Trajectinæ 1711. 4. præmissum licet videre, atque inde in diario eruditorum quod sub Novæ Bibliothecæ nomine Germanice quot mensibus edunt Hallenses parte XIII. p. 250. Labbeus ex Gesnero & Gesneri epitomatoribus Græcam ἔκδοσιν Venet. 1538. in 4. memorat, vereor ne typographi vitio, 1538. pro 1528. ingerentis.

Latine vertit *Angelus Caninius*, Anglariensis Venet. 1546. fol. & 1569. fol. apud Hieron. Scotum. Post Caninium *Hieron. Wolfius* Oetingensis, qui præclaras etiam Græci Codicis castigationes addidit. Basil 1560. in 8. 1568. in 8. & Colon. 1596, in 8. una cum Cebetis tabula, Epicteti Enchiridio & Arriani libris quatuor Epicteteorum ἀπομνημονευμάτων Græce etiam additis. In Labbei conspectu Aristotelis & Platonis Græcorum Interpretum p. 14. legas Wolfii versionem commentariorum Simplicii vidisse lucem Basil. 1540. Sed vitium esse typographi, ac 1560. pro 1540. legendum non dubito.

De Græcolatinis editionibus Heinsiana Lugd. Bat. 1639. in 4. cui A. 1640. inchoatos Salmasii commentarios typographus adjunxit: & Londinensi 1670. in 8. quemadmodum & de promissis Gesneri atque Hoeschelii editionibus non repetam quæ dixi lib. IV. cap 7. §. 4.

Anglice transtulit Georgius Stanhope, Lond. 1704. in 8.

Gallice Andreas Dacerius, Paris. 1715. 12.

Augustino Steucho Eugubino judice, libro X. de perenni Philosophia c. 12. *Simplicius, cum Epictetum interpretatur, veritatis stimulis actus dulcius ac verius loquitur, quam Aristotelis dogmata dilucidans, acerbior minusque pietatis memor, sed memor tamen in principio.* IN-

INDEX SCRIPTORUM

In Simplicii commentariis cæteris laudatorum.

A. in libros de anima, C. de Cœlo, & E. in Epicteti Enchiridion denotat.

Hunc indicem compoſui ad paginas Græcarum editionum, & ad Epictetum Græcolatinæ. Heinſianæ.

Archi-

περὶ

Cra

 Her-

* lege Πολέμαρχον.

 μα-

ἀλλ'

ἀλλ' ὐ διδασκαλίας ἔφεσιν &c. ibid. τοῖς μὲν φλυαρηθεῖσιν ἐκεῖ (libris contra Proclum) ὑπ' αὐτοῦ οὔτ' ἐνέτυχον, οὔθ' ἡδέως ἐνέτυχον ἂν οὕτω διωλυγίοις φλυαρίαις, ὥσπερ καὶ νῦν οὐκ οἶδ' ὅπως τὰ περὶ οὐρανοῦ τοῦ Ἀριστοτέλους διασαφῆσαι σκοπῶν τῇ Αὐγέου κόπρῳ ἐνέπεσον C. 31. δεκάδας βιβλίων γράφων τοὺς ἀναισθήτους ἐκπληττέτω ibid. ἔοικε τῶν παλαιῶν λόγων μωρὸς ἀκροατής C. 31. ταῦτα δὴ μακρότερα ἐξέθηκα, ἐν ἑαυτοῖς ἔχοντα τὸν ἔλεγχον, ὥσπερ οἱ τὸν ἀνάρμοσον, κατὰ τὴν παροιμίαν, περιφέρουσιν Ἡρακλῆ C. 32. b. ἐπεὶ δὲ πάλιν ὗς ἔκρυξε κατὰ τὸν μελῳδὸν Ἀλκαῖον, πάλιν ἀνάγκη ἐπὶ τὸν Γραμματικὸν τοῦτον περικύψαι C. 35. b. τὸ πέμπτον ὅλον βιβλίον ἐτελείωσεν φιλονεικῶν ἐξελέγξαι τοὺς δεικνύντας λόγους τῇ κύκλῳ κινήσει μὴ εἶναι κίνησιν ἐναντίαν ibid. ὁ δὲ Γραμματικὸς - - μὴ εἰδὼς τοὺς τῆς ἀληθείας λόγους, ἑαυτόν τε παράγει ὡς λέγοντά τι, καὶ τοὺς ἄνευ νοῦ ἀναγινώσκοντας C. 37. πάλιν ἀνάγκη με τῶν αὐτοῦ ῥημάτων πλείω ἀντιγράφειν, ἵνα μὴ ἄπιστος δοκῶ συκοφάντης ibid. διατελεῖ φιλονεικῶν C. 37. b. εἰ μὴ ἴσως τις καὶ περὶ τὴν ἡμῶν ἀδολεσχίαν καταγνώσεται, καταφρονῶν τῆς φαυλότητος τῶν ῥημάτων αὐτοῦ. Ἴστω δ' ὅμως, καμὲ οὐ τῶν ῥημάτων αὐτοῦ χάριν τὴν ἀδολεσχίαν ταύτην ἐνεγκεῖν, ἀλλὰ τῶν ὑπαγομένων χάριν ὑπὸ τοῦ πλήθους τῶν ῥημάτων αὐτοῦ, καὶ τῆς πρὸς Ἀριστοτέλη χάριν ἀντιλογίας αὐτοῦ ibid. adde 41. πλὴν ἀνάγκη καὶ τὸ λοιπὸν τῆς χαρύβδεως ἀναμετρήσασθαι C. 37. b τουτονὶ τὸν Γραμματικόν ibid. καλὸς οὑτοσὶ C. 38. b. μακρὰ φλυαρεῖ μαχόμενος πρὸς τὸ ἐν Γεωμετρικαῖς ἀρχαῖς C. 40. b. οὔτε τὰ Ἀριστοτέλους οὔτε τὰ τῶν ὑπομνηματιστῶν ῥήματα νοῶν, πολλοὺς ἀναλίσκει λόγους 41. 45. b. ἀπάτην & πανουργίαν confundit 41. b. οὐδὲν συνιεὶς τῶν εἰρημένων πολλοὺς αὖθις καταναλίσκει λόγους ibid. ὁ καλὸς οὑτοσὶ οὕτω τοῖς ἑαυτοῦ τεθάῤῥηκε ῥήμασι κενῶς εἰρημένοις C. 42. b. καὶ τί δεῖ πολλὰ τῶν αὐτοῦ ῥημάτων προτιθέναι καὶ τὰς ἐν αὐτοῖς φλυαρίας πρὸς αὐτὸν ἐπαναλαμβάνειν; C. 43. οὐ καλῶς τοῦ Ἀλεξάνδρου σκώπτει C. 44. εὐήθως οὗτος ἀπαιτεῖ, τοῦ Ἀριστοτέλους ἐναργέστατα, καὶ τυφλῷ, φασι, δείξαντος C. 44. b. κἀκεῖνο δ' ἐπιπολαίως οὗτος ἔφη ibid. οἴεται τρόπαιόν τι στήσεσθαι τῷ καταγελάστῳ τούτῳ βιβλίῳ πρὸς τὴν τοῦ οὐρανοῦ ἀϊδιότητα C. 45. b. πανταχοῦ μαινόμενός πως καὶ κενὴν δόξαν μείζω ἑαυτῷ προσκτώμενος ἐκ τῆς πρὸς τοὺς ἐπὶ φιλοσοφία ἐνδόξους ἄνδρας, ἀντιλογίας. οὗτος μὲν κείσθω μετὰ τῶν ἰχθύων ἐν τῷ τῆς ἀλογίας πόντῳ βεβαπτισμένος. κείσθω δ' αὖ καὶ μετ' ἐκείνου, ὃν ἀγενῆ τινα ὄντα φασὶν, καὶ βουλόμενον ὠνομασμένον γενέσθαι (Heroſtratum) τὸν τῆς ἐφεσίας Ἀρτέμιδος νεὼν κατακαῦ-

καῦ-

Nico-

* Eratosthenis.

ἐν

τὰς

The-

* Confer 2. Petr. III. 5.

X. Scripta Simplicii deperdita, vel certe inedita.

I. *In Ariſtotelis Metaphyſica* Commentarius. Meminit Simplicius ipſe in libros de Anima p. 7. & 61. & in libros de Cœlo p. 122. b.

II. *Epitome Phyſicorum Theophraſti.* Meminit in libros de anima pag. 38.

III. *Commentarius in Jamblichum de Philoſophia Pythagorica.* Petrus Joannes Nunneſius in inſtitutione Philoſophiæ Peripateticæ c. 2. p. 24. *Pythagoricam quæ antiquior eſt cæteris clarioribus Græciæ, ſuppeditabunt Jamblichus & Porphyrius (qui Malchi nomine editus extat) libro de vita & ſecta Pythagoræ, & Simplicius, ut refertur, interpres, ſi quando ille hanc lucem adſpiceret.* Puto autem Nunneſium reſpicere ad Gesnerum qui p. 600. b. Bibliothecæ ſuæ ſcripſit Simplicii *Commentarios in Jamblichi de Pythagorica ſecta libros tres* ſervari Romæ in Bibliotheca Vaticana. Vereor autem ne vanus rumor ad Gesnerum pervenerit, ſimiliter ut quum eodem loco ſcribit *Epiſtolas Epicteti cum Simplicii Commentariis* extare Florentiæ in Bibliotheca Medicea.

IV. *Commentarius brevis de Syllogismis*, quem cum initio commentariorum de anima, quod in Græca editione deſideratur, editurum ſe recepit olim Arnoldus Arlenius Peraxylus.

XI. Alii

XI. Alii Simplicii.

Simplicius ad quem ſcribit Gregorius Nyſſenus ſupra p. 153.

Simplicius Emonenſis, Vicarius urbis, Gratiano tertium & Equitio Coſſ. A. C. 374. (occiſus A. 376.) de quo Valeſius ad Ammiani XXVIII. 1. p. 517.

Simplicius Epiſcopus Auguſtodunenſis qui interfuit Concilio Sardicenſi A. 347. & fortaſſe Valentino A. 374.

Simplicius ArchiEp. Bituricenſis, circa A. C. 480. de quo Acta Sanctor. Martii T. I. p. 34. ſeq.

Simplicius Monachus, diſcipulus S. Benedicti & Abbas Caſinenſis de quo Jo. Baptiſta Marus ad Petrum Diaconum de viris illuſtribus Caſinenſibus capite V. Tom. XXI. Bibl. Patrum edit. Lugd. p. 352. Ejus verſus in laudem regulæ S. Benedicti publicavit Lucas Holſtenius cum Benedicti Ananienſis Codice Regularum, Pariſ. 1664. in 4.

Simplicius Papa Romanus ab A. C. 467. 5. Mart. ad A. 483. 10. Feb. cujus Epiſtolæ XVIII. ſcriptæ Latine ſæpiusque editæ exſtant inter Epiſtolas Pontificum in Conciliorum Tomis, ut edit. Binianæ Tom. II. p. 435. ſeq. De hoc Simplicio conſules Acta Sanctor. ad 2. Martii Tom. I. p. 133. ſeq. De eodem accipienda Epigrammata quæ leguntur apud Gruterum in theſauro inſcription. p. MCLXIII. 3. & MCCXIV. 1.

Simplicius Epiſcopus Senonenſis &c.

CAPUT XXX.

De JOANNE STOBÆO, & aliis Græcis Locorum Communium ſcriptoribus.

De Joanne Stobæo ejusque Anthologio 1. Tituli capitum libri I. & II. ſive eclogarum quas mancas Guil. Canterus edidit 2. 3. Tituli capitum libri III. & IV. (quos ſub florilegii titulo habemus cum verſione Conradi Gesneri) adnotatis numeris quadruplicium editionum diverſimode capita computantium 4. 5. Editiones Græcæ & Græcolat. florilegii 6. Capita editionis Wechelianæ cum aliis editt. collata 7. Editiones

tiones] Latinæ & versio Germanica, & partes quædam separatim vulgatæ. 8. *Index scriptorum a Stobæo allegatorum* 9. *De S. Maximo* 10. *Joh. Damasceno* 11. *Antonio Melissa* 12. *De aliis quibusdam deperditis vel ineditis Locis communibus Orionis, Niconis, Antiochi, Joannis Monachi Damasceno antiquioris, Anonymorum &c.* 13.

I.

INter utilissima veterum monumenta, & quæ temporum injuriam bona fortuna evasisse aliquis gaudeat, referri merito debet Ἀνθολόγιον sive *Florilegium* ἐκλογῶν, ἀποφθεγμάτων, ὑποθηκῶν, *electorum, apophthegmatum, præceptorum*, quod ex omni scriptorum, quingentorum circiter, poëtarum & prosariorum genere, studio incredibili, in usus filii sui *Epimii* a) sive *Septimii*, per locos communes omnis Philosophiæ, moralis maxime ac naturalis, libris quatuor digessit JOANNES STOBÆUS b) Στοβαῖος quem viri docti malunt Latine c) dicere STOBENSEM, a Stobis Macedoniæ secundæ Civitate, quam patriam illi fuisse existimant. Ipse quis fuerit vel quando vixerit, neque usquam prodidit, neque alium qui id annotaret & nos doceret habuit. Facile tamen universi ejus operis ratio & textura, & quod nusquam sacris vel Christianis scriptoribus utitur, etiam in illis argumentis quæ sunt ab ipsis pulcherrime exposita, demonstrat ipsum fuisse a Christi nomine alienum. Non longissime quoque duxerim eum abfuisse a temporibus Themistii Philosophi, hic enim omnium qui a Stobæo laudantur, ætate ultimus fuisse cognoscitur. Neque est quod ingerat aliquis in vulgato per Gesnerum florilegio allegari non modo juniorem longe Simplicium, sed & Christianos scriptores, Gregorium Theologum, Paulum Silentiarium, Agathiam, & qui ad Justinianum Imperatorem scripsit, Agapetum Diaconum. Nam ex Photio qui auctorum e quibus Stobæus sua selegit, texit nomina, exploratum est nullum horum ab

a) Ἐπίμιον habent Svidæ Codices in Ἰωάννης. Sed Photii Cod. 167. Σεςίμιον, unde Σεπτίμιον malunt Hœschelius & Andreas Schottus; Kœnigius *Heptimium*.

b) *Nicolaum Stobæum* dixit Erasmus in adag. quod Codicum Stobæi, & Photii Svidæque constantibus testimoniis refellitur.

c) *Stobensem* vocant H. Valesius ad Malchi excerpta Legation. Lucas Holstenius ad Stephanum Byz. in Στρόβος, Menagius in Historia mulierum Philosophar. Hemsterhusius ad Pollucem &c.

ab Stobæo testem citatum esse, verum loca illa ab alia manu, ut Agapeti ab editore Gesnero accessisse. d) Itaque infra in indice scriptorum quorum Stobæus meminit, asterisco præfixo distinguere animus est illos quos Photius in suo Stobæo non reperit, qui ejus opus longe integrius olim legit quam nos hodie habemus. Unius autem operis tetrabibli partes ambæ sunt, & illa quam Gesnerus & hæc quam Guil. Canterus latine vertit. Canteriana duos florilegii libros primores, sed misere quoad posteriorem præsertim mancos, & passim inemendatos exhibet: Gesneriana librum tertium & quartum, in quibus longe pauciora possunt desiderari, licet doctis ingeniis etiam in his non defutura est materia si velint de tam præclaro scriptore bene mereri. Ac sane foret operæ pretium adscitis iis quæ ad poëtarum loca a Stobæo laudata egregie Hugo Grotius observavit, Stobæum integrum, ad Codices MStos qui in Cæsarea e) Regia Paris. Vaticana, Collegii novi Oxon. Augustana Vindelicor. aliisque exstant, a viro aliquo docto recenseri suppleri que, & loca Poëtarum cum Metaphrasi Grotii, cætera cum versione Canteri & Gesneri sed diligenter emendata exhiberi, necessariisque notis & bonis indicibus instrui, atque ita frequentiori studiosorum, quam certe meretur, lectioni commendari. Nunc quæ totius operis sit ratio & institutum, paullo distinctius explicare juvat.

II. Ex libro *primo* & *secundo* quæ supersunt, lucem primum viderunt Græce ex Codice *Joh. Sambuci*, alteroque emendatiore quidem, sed multis tamen adhuc manco f) partibus *Guil. Sirleti* Cardinalis, addita *Guil. Canteri* versione, g) Antvverp. 1575. fol. apud Christophorum Plantinum, cujus Epistola præmittitur qua Sirleto gratias agit. Recusa deinde hæc editio est Genev. 1609. fol.

Liber primus sexaginta olim constitit capitibus, quibus Stobæus præmiserat contextas ex variorum clarorum Virorum scriptis

d) Vide Bernhardi Damke notas ad Agapeti schedam regiam cap. 68. & H. Dodwelli diss. de auctore libri de fluviis qui sub Plutarchi nomine ambulat §. 9. T. 2. Geographor. minorum V. C. Johannis Hudsoni.

e) vide Lambec. VII. p. 142.

f) Vide Holstenii Epist. ad Lambec. lib. VI. de Bibl. Vindob. p. 266.

g) Subjunxit Canterus etiam ex ejusdem Sambuci Bibliotheca Orationes duas Gemisti Plethonis de rebus Peloponnesiacis, cum Latina versione, & Græce διαγραφὴν Peloponnesi e Ptolemæi Geographia, & ejusdem Plethonis librum de Virtutibus itidem Græce tantum. Sed de his dicendi locus infra in Gemisto.

Laudes philoſophiæ, & *de hæreſibus philoſophorum* diſſertationem, in qua etiam de Geometria, Muſica & Arithmetica ſententias Veterum annotavit. ἐν μέντοι τούτῳ βιβλίῳ πρὸ τῶν τοῖς εἰρημένοις κεφαλαίοις ἐπιβαλεῖν, περὶ δύο κεφαλαίων διαλαμβάνει, ὧν τὸ μὲν ἔπαινός ἐστι φιλοσοφίας, καὶ οὗτος ἐκ διαφόρων αὐτῷ συνηρανισμένος. Τὸ δὲ περὶ τῶν κατ' αὐτὴν συνεστηκειῶν αἱρέσεων, ἐν ᾧ καὶ περὶ γεωμετρίας, καὶ μουσικῆς, καὶ ἀριθμητικῆς, δόξας παλαιὰς συναναγράφει. Ita Photius Cod. CLXVII. p. 191. Sed in editis Stobæi eclogis incaſſum iſta quæſieris, exceptis paucis quæ p. 2. & 3. in laudem diſciplinæ numerorum diſſeruntur, hæc enim alieno inſerta loco, & ex capite ſecundo Prolegomenorum excerpta eſſe non dubito, idque Andreas Schottus ad Photium teſtatur etiam MSto Auguſtanæ Bibl. Codice confirmari.

Tituli Capitum Libri I.

1. περὶ θεοῦ, ὅτι δημιουργὸς τῶν ὄντων, * καὶ διέπει τὸ ὅλον τῷ τῆς προνοίας λόγῳ. *De DEO quod rerum omnium eſt opifex, & univerſa providentiæ ſuæ ratione gubernat.* In Eclogis editis cap. 1. pag. 1. 2. & cap. 3. 4. 5. & 6. p. 3 -- 8. huc pertinent. Confer etiam cap. 78. florilegii in edit. Gesneri, quod eſt περὶ θεῶν καὶ τῆς περὶ τὸν οὐρανὸν καὶ κόσμον φυσιολογίας.
2. περὶ τῶν νομιζόντων μὴ εἶναι πρόνοιαν καὶ ἑπομένας ταύτῃ θείας ἐπὶ τῇ τοῦ παντὸς διοικήσει δυνάμεις. *De iis qui putant non eſſe providentiam, neque conſequentes eandem divinas ad univerſum moderandum facultates.* Hoc caput deeſt in editis, excepto loco Arriani, qui p. 8. legitur.
3. περὶ δίκης παρὰ τοῦ θεοῦ τεταγμένης ἐποπτεύειν τὰ γιγνόμενα ὑπὸ τῶν ἀνθρώπων, τιμωρὸν οὖσαν τῶν ἁμαρτανόντων. *De juſtitia a Deo conſtituta ad hominum actiones inſpiciendas & peccata punienda.* Eſt in editis caput 7. p. 8 -- 10. non integrum tamen, nam deſunt plura Porphyrii e libro de Styge, quæ ex integriore Antonii Auguſtini Codice vulgavit Græce ** Andreas Schottus lib. V. huma-

* Primus locus in hoc capite qui ſine auctore in Canteri edit. legitur, eſt Porphyrii ex libro περὶ ἀγαλμάτων ut e MS. Stobæi Vaticano notat Holſtenius in vita Porphyrii c. 9.

** Idem Andreas Schottus in Epiſt. ad Hugonem Grot. inter eas quas Ioh. Brandt Amſtelod. 1708. edidit p. 32. *Utinam & alteram Stobæi partem pari felicitate aliquando*

humanar. Obſervationum cap. 26. atque deinde ex altero Vaticano Holſtenius addita etiam Latina verſione, ut dixi in Porphyrio lib. IV. cap. 27. p. 186. Nonnullas in Stobæum Hieron. Wolfii emendationes cum lectore communicat Hœſchelius notis ad Photium p. 945.

4. περὶ ἀνάγκης θείας καθ' ἣν ἀπαραιτήτως τὰ κτ. τὴν θεοῦ γίνεται βούλησιν. *De neceſſitate, qua cuncta neceſſario ſecundum DEI voluntatem fiunt.* Eſt in editis caput 8. p. 10. 11.

5. περὶ εἱμαρμένης καὶ τῆς τῶν γινομένων εὐταξίας. *De fato ac rerum recto ordine.* Eſt in editis caput 9. p. 11--14.

6. περὶ τύχης ἢ ταυτομάτου. *De fortuna ſive caſu.* Eſt in editis prior pars capitis 10. p. 14--16.

7. ὅτι ἀλόγιστος ἡ φορὰ τῆς τύχης. *Quod temerarius ſit fortunæ impetus.* Pars capitis decimi poſterior in editis p. 16. 17.

8. περὶ χρόνου οὐσίας καὶ μερῶν, καὶ πόσων εἴη αἴτιος. Male in Eclogis Stobæi poſtremis verbis legas καὶ ποδῶν εἰκέτιος. Eſt ibi caput undecimum p. 17--21. *De temporis natura partibusque & quot ac quantarum rerum cauſa ſit.*

9. περὶ Ἀφροδίτης οὐρανίας καὶ ἔρωτος θείου. *De Venere cœleſti ac Divino Cupidine.* In editis caput 12. p. 21--25.

10. περὶ ἀρχῶν καὶ στοιχείων, καὶ τοῦ παντός. *De principiis & elementis atque univerſo.* Eſt in editis caput 13. p. 25--29.

11. περὶ ὕλης. *De materia.* Caput 14. in editis p. 29. 30.

12. περὶ ἰδέας. *De Idea.* In editis c. 15. p. 30. 31.

13. περὶ αἰτίων. *De cauſis.* cap. 16. p. 31. 32.

14. περὶ σωμάτων καὶ περὶ τῆς τούτων τομῆς, καὶ περὶ ἐλαχίστου. *De corporibus eorumque ſectione & minimo.* cap. 17. p. 32. 33.

15. περὶ σχημάτων. *De figuris.* cap. 18. p. 33--35.

16. περὶ χρωμάτων. *De coloribus.* cap. 19. p. 35. 36. adde p. 152.

17. περὶ μίξεως καὶ κράσεως. *De miſtione & temperatura.* cap. 20. pag. 36. 37.

18. περὶ κενοῦ καὶ τόπου καὶ χώρας. *De vacuo, loco & regione.* cap. 22. p. 38--40.

19. περὶ κινήσεως. *De motu.* cap. 23. p. 40--43.

quando ſubjungas, & quæ Guil. Canterus Φυσικὰ & ἠθικὰ *typis edidit Plantinianis, ſed ſine principio quod habeo ex Farneſiano Codice deſcriptum auctius & quidem ordine a Photio noſtro præſcripto.*

37.

37. πότερα μένει ἡ γῆ ἢ κινεῖται. *Utrum quiescat terra an moveatur.*
38. περὶ σεισμοῦ γῆς. *De terræ motu.* Exſtat hoc caput in Canteri editione p. 68. 69.
39. περὶ θαλάσσης. *De mari.* Deeſt in editis.
40. πῶς ἄμπωτις καὶ πλημμύραι γίνονται. *Quomodo acceſſus & receſſus æſtuum in mari fiant.* Exſtat in editione Canteri breve caput hujus argumenti p. 69. 70.
41. περὶ ὑδάτων. *De aquis* p. 70.
42. περὶ τοῦ παντός. *De univerſo.* Ex Ariſtotelis libro ſive Epiſtola ad Alexandrum de Mundo prolixus locus p. 70--78.
43. περὶ φύσεως καὶ τῶν συμβαινόντων ἐξ αὐτῆς αἰτίων, *De natura & cauſis quæ ab illa proficiſcuntur* p. 78--86.
44. περὶ τῆς τῶν ζώων γενέσεως. *De generatione animalium* p. 87. ubi etiam de cauſa ſimilitudinis liberorum, & de ſeptimeſtri partu.
45. πόσα γένη ζώων. *Quot genera animantium* p. 87. breve caput hujus argumenti legitur.
46. εἰ πάντα ζῶα λογικὰ καὶ αἰσθητά. *Num animalia omnia ratione & ſenſu gaudeant.* Deeſt hoc caput in editis.
47. περὶ ὕπνου καὶ θανάτου. *De ſomno & morte.* Hujus quoque capitis nullum in editis veſtigium.
48. περὶ φυτῶν. *De plantis.* Nihil de his apud Stobæum reperio, niſi quod p. 87. notatur, a Platone plantis quoque vitam tribui.
49. περὶ τροφῆς καὶ ὀρέξεως τῶν ζώων. *De cibo & appetitu animalium.* Deeſt in editis.
50. περὶ φύσεως ἀνθρώπων. *De hominum natura* p. 88--90.
51. περὶ νοῦ. *De mente* p. 90--93.
52. περὶ ψυχῆς. *De anima.* Caput prolixum & memorabile, quo varias Veterum ſapientum cogitationes de animæ hominis natura, facultatibus, functionibus & immortalitate, farraginis in morem Stobæus congeſſit. p. 93--150.
53. περὶ αἰσθήσεως καὶ αἰσθητῶν, καὶ εἰ ἀληθεῖς αἱ αἰσθήσεις; de ſenſibus *ſenſuque præditis, & num ſenſus haud fallaces?* In Canteri edit. p. 150. 151.
54. πόσαι εἰσὶν αἱ αἰσθήσεις, καὶ ποίας οὐσίας καὶ ἐνεργείας ἑκάστη. *Quot ſint ſenſus & quæ ſingulorum natura atque operatio?* p. 151.
55. περὶ ὁράσεως καὶ κατοπτρικῶν ἐμφάσεων. *De viſu & ſpecularibus imaginibus.* Ex hoc capite pauca quædam leguntur p. 151. 152.

56.

Liber *secundus* XLVI. capitibus olim constitit, quorum titulos infra e Photio apposui. Hi si cum editis a Cantero conferantur, patebit minimam vix partem secundi libri nos habere, nimirum caput primum nescio an integrum, cujus titulus etiam e Photio supplendus & emendandus p. 156. 157. Deinde a verbis οὐκοῦν ἡ διαλεκτικὴ p. 157. usque ad pag. 159. ῥαδίως μαραίνονται extant fragmenta quædam perexigua capitum 2. 3. 5. *de Dialectica, Rhetorica & Poëtica.* Deinde superest caput septimum *de morali disciplina* a p. 159. ad 197. quod in varias partes iterum subdividitur, resque morales exponit ex sententia *Platonicorum* usque ad p. 165. atque *Stoicorum* pag. 166--184. & *Peripateticorum* p. 184--197. Denique reliquum est sed mancum extrema parte caput octavum περὶ τοῦ ἐφ' ἡμῖν, *de eo quod in nostra est potestate* p. 297--207. Cætera omnia interciderunt.

III. Tituli Capitum Libri II.

1. περὶ τῶν τὰ θεῖα ἑρμηνευόντων, καὶ ὡς εἴη ἀνθρώποις ἀκατάληπτος ἡ τῶν νοητῶν κατὰ τὴν οὐσίαν ἀλήθεια. *De rerum divinarum interpretibus, & quod a mortalibus rerum intelligibilium veritas comprehendi nequeat.*
2. περὶ Διαλεκτικῆς. *De dialectica.*
3. περὶ Ῥητορικῆς. *De Rhetorica.*
4. περὶ λόγου καὶ γραμμάτων. *De oratione ac litteris.* Hoc caput fortasse adhuc superest in Florilegio Stobæano, ubi alieno loco leguntur in editione Gesneri περὶ γραμμάτων cap. 79. & 80.
5. περὶ ποιητικῆς. *De arte Poetica.*
6. περὶ χαρακτῆρος. *De forma orationis.*
7. περὶ τοῦ ἠθικοῦ εἴδους τῆς φιλοσοφίας. *De morali genere Philosophiæ.*

8. περὶ τοῦ ἐφ' ἡμῖν. *De eo quod est in nostra potestate.*
9. ὅτι οὐδεὶς ἑκὼν πονηρός. *Quod nemo volens malus.*
10. ὁποῖον χρὴ εἶναι τὸν φιλόσοφον. *Qualem Philosophum esse decedt.*
11. ὅτι χρὴ σέβειν τὸ θεῖον. *Numen colendum esse.*
12. ὅτι τοῖς εὐσεβέσι καὶ δικαίοις βοηθεῖ τὸ κρεῖττον. *Piis & justis opem ferri a DEO.*
13. περὶ μαντικῆς. *De divinatione.*
14. ὅτι χρὴ περὶ πολλοῦ ποιεῖσθαι τὰς τῶν σοφῶν συνουσίας, ἐκκλίνειν δὲ τοὺς φαύλους καὶ ἀπαιδεύτους. *Sapientum consuetudinem magni esse faciendam, fugiendos vero malos atque imperitos.*
15. περὶ τοῦ δοκεῖν καὶ τοῦ εἶναι, καὶ ὅτι οὐ τῷ λόγῳ χρὴ κρίνειν τὸν ἄνθρωπον, ἀλλὰ τῷ τρόπῳ. *De eo quod videtur tantum, & quod vere est; neque e verbis sed moribus esse de homine judicandum.*
16. ὅτι οἱ ἄλλοις ἐπιβουλεύοντες, ἑαυτοὺς λανθάνουσι κατὰ βλάπτοντες. *Eos qui aliis struunt insidias, seipsos maxime imprudentes lædere.*
17. περὶ εὐδοξίας. *De nominis gloria.*
18. περὶ φήμης. *De fama.*
19. ὅτι μέτρον ἄριστον. *Modum esse optimum.*
20. ὅτι δυσκατόρθωτον ἡ ἀρετή, εὐμεταχειριστον δὲ ἡ κακία. *Virtutem ægre perfici, vitium contra facile acquiri.*
21. ὅτι οὐ χρὴ λόγον ποιεῖσθαι περὶ τῆς τῶν ἀσυνέτων δοκιμασίας. *Stultorum judicium susque deque habendum esse.*
22. ὅτι τὴν ὑπόκρισιν, τοῖς κεχρημένοις ἐπιβλαβῆ οὖσαν, καὶ πρὸς οὓς γίνεται, τῆς ψυχῆς ἐκβλητέον. *Hypocrisin & simulantibus & illis apud quos exercetur noxiam, animo esse ejiciendam.*
23. ὅτι οὐ χρὴ πολυπραγμονεῖν, φθόνου γὰρ καὶ διαβολῆς αἴτιον γίνεται τὸ τοιοῦτον. *Curiositatem esse vitandam, præbere enim causam invidiæ atque calumniæ.*
24. ὅτι ἐν οἷς πλημμελεῖ τις, τὸ μεταμελεῖσθαι κάλλιστον. *Ubi quis deliquerit, optimum esse in pœnitentia consilium.*
25. περὶ λοιδορίας, ὡς οὐκ ἀγαθόν. *Obtrectationem neutiquam probandam esse.*
26. ὅτι ἐν τῷ λοιδορεῖσθαι χρὴ σκοπεῖν μὴ τοῖς αὐτοῖς περιπεπτώκαμεν ἐλαττώμασι. *In obtrectando cogitandum, ne iisdem & nos delictis obnoxii simus.*
27. περὶ ἀνάγκης τῆς κατὰ τὸν βίον. *De necessitate in vita.*
28. ὅτι εὐκαίρως δεῖ πράττειν. *In tempore peragenda esse negotia.*

29. περὶ τοῦ βούλεσθαι, ὅτι οὐ δεῖ ὡς ἔτυχεν ἀναβάλλεσθαι. *De voluntate & consilio. Non id esse temere differendum.*

30. ὅτι τὸ δυστυχῆσαι πολλάκις ἐπωφελὲς γίνεται, καὶ μάλιστα τοῖς ἄφροσι. *Res adversas experiri, frequenter utile est, præcipue imprudentibus.*

31. περὶ ἀγωγῆς καὶ παιδείας. *De educatione atque institutione.*

32. ὅτι κάλλιστον ἡ φιλία τῶν ἀγαθῶν. *Pulcherrimum bonorum esse amicitiam.*

33. ὅτι ἡ ὁμοιότης τῶν τρόπων φιλίαν ἀπεργάζεται. *Morum similitudine amicitias conciliari.*

34. ὅτι χρὴ ἐν ταῖς δυστυχίαις καὶ τοῖς κινδύνοις μὴ περιορᾶν τοὺς φίλους. *In adversis ac periculis non esse negligendos inimicos.*

35. ὅτι οὐ χρὴ συναδικεῖν τοῖς φίλοις. *Non esse in amicorum gratiam injusta facienda.*

36. περὶ γνησίων καὶ ἀβεβαίων φίλων. *De genuinis & instabilibus amicis.*

37. ὅτι χρὴ ταχείας ποιεῖσθαι τὰς πρὸς τοὺς φίλους διαλλαγὰς, τὰ ἁμαρτήματα αὐτῶν ῥᾷον φέροντας μετὰ τῆς ἀμνηστείας. *Cito esse in gratiam cum amicis redeundum, eorundemque vitia ferenda, & delicta oblivioni tradenda.*

38. ὅτι ἐν ταῖς ἀτυχίαις τοὺς γνησίους τῶν φίλων διαγινώσκομεν. *Quod amicos certos in re incerta cernimus.*

39. φιλικὰ παραγγέλματα. *Præcepta amicitiæ.*

40. περὶ ἔχθρας καὶ τοῦ ὁποῖόν τινα εἶναι χρὴ πρὸς τοὺς ἐχθρούς. *De inimicitiis, & quo se quis modo cum hoste gerere debeat.*

41. περὶ τοῦ πῶς ἐστιν ἀπ' ἐχθρῶν ὠφεληθῆναι. *Qua ratione ex inimicis capi possit utilitas.*

42. περὶ τοῦ εὐεργετεῖν. *De beneficiis.*

43. ὅτι μείζων ἡ χάρις ἐν καιρῷ δοθεῖσα. *Majus esse beneficium quod in tempore confertur.*

44. περὶ τοῦ ἀντευεργετεῖν. *De beneficiis retribuendis.*

45. ὅτι τοὺς πονηροὺς οὐ χρὴ εὖ ποιεῖν, οὐδὲ παρ' αὐτῶν εὐεργετεῖσθαι. *Non esse beneficiis afficiendos malos, neque ab iis beneficium ullum accipiendum.*

46. περὶ εὐχαριστίας. *De virtute grati animi.*

IV. Librum III. & IV. integriores habemus Græce a Trincavello primum, * deinde Græce & Latine sæpius cum Gesneri ver-

* Vide infra, §. VI.

verſione editos. In horum titulis computandis mira eſt editionum diſcrepantia, quæ non ſine moleſtia moratur lectorem ubi citatum aliquem locum evolvere deſiderat, itaque ſingulis capitibus adnotatos a me vides quatuor numeros, quorum primus reſpicit editionem primam Græcam, ſecundus Græcolatinam Wechelianam quæ inſolenti conſilio Maximi & Antonii capita collectaneorum Stobæanis admiſcuit: tertius Grotianam ſive Hugonis Grotii in excerptis e Stobæo, quartus denique Geſnerianas. Libri tertii capita XL. Photius numerat, quod cum Grotianis numeris exacte convenit. Libri quarti capita LVIII. cujus numeri rationes locis ſuis infra annotavi.

Tituli Capitum Libri Tertii.

* Paginas adſcripſi quibus ſingula capita incipiunt in editione Stobæi tertia Geſneriana, Tigur. A. 1559. in fol. ad quam compoſitus eſt index auctorum quem infra exhibeo.

** Phot. ἀκολάσεως.

† Phot. πλεονεξίας.

32.

* Phot. περὶ σιγῆς.

V. Tituli Capitum Libri IV.

Qq qq 3 9.

† id. περὶ τῶν ἐν ταῖς πόλεσι δυναστῶν.

* Ad hunc titulum pervenit Grotius eo tempore, cum ipsi scribendi copia Hagæ fuit adempta. *Rogo*, inquit Grotius Epistola 77. ad Benj. Aub. Maurerium, *attente legas, continet enim is titulus illius temporis expressum characterem.*

Phot.	Græc.	Wech.	Grot.	Gesn.	
9.	48.	167.	L.	48.	περὶ πολέμου. De bello p. 349.
10.	49.	168.	LI.	49.	Ἔπαινος τόλμης. * Audaciæ laus p. 351.
	50.	169.	LII.	50.	ψόγος τόλμης. Audaciæ vituperatio.
11.	51.	170.	LIII.	51.	περὶ νεότητος, ἢ περὶ στρατιᾶς καὶ ἰσχύος. De juventute ſive de militi & robore p. 356.
12.	52.	171.	LIV.	52.	περὶ στρατηγῶν καὶ περὶ τῶν κατὰ πόλεμον χρειῶν ὑποθῆκαι. De imperatoribus, & pertinentibus ad bellum monita p. 359.
13.	53.	172.	LV.	53.	περὶ εἰρήνης. De pace. p. 365.
14.	54.	222.	LVI.	54.	περὶ γεωργίας ὅτι ἀγαθόν. De agricultura quod bona ſit p. 366.
	55.	223.	LVII.	55.	περὶ γεωργίας εἰς τὸ ἐναντίον. De agricultura in contrarium p. 371
15.	56.	224.	LVIII.	56.	περὶ ἡσυχίας. De vita quieta p. 372.
16.	57.	225.	LIX.	57.	περὶ ναυτιλίας. De navigatione pag. 374.
17.	58.	226.	LX.	58.	Ὑπὲρ τεχνῶν. Pro artibus p. 375.
	59.	227.	LXI.	59.	περὶ τεχνῶν εἰς τὸ ἐναντίον.. De artibus in contrarium p. 380.
18.	60.	174.	LXII.	60.	περὶ δεσποτῶν καὶ δούλων. De dominis & ſervis p. 381.
19.	61.	184.	LXIII.	61.	περὶ Ἀφροδίτης πανδήμου παρεχούσης τὴν αἰτίαν τῆς γενέσεως τοῖς ἀνθρώποις, καὶ περὶ ἔρωτος τῶν κατὰ τὸ σῶμα ἡδονῶν. De venere vulgivaga, quæ generationi humanæ cauſam præbet, & de amore voluptatum corporis p. 384.

20.

* Photius pro duobus titulis LI. LII. tantum habet unum περὶ τόλμης, Sic pro LVI. LVII. περὶ γεωργίας. pro LX & LXI. περὶ τεχνῶν. Et pro LXV. LXVI. περὶ κάλλους, pro LXVII. ad LXXIII. περὶ γάμου. pro LXXV. ad LXXVIII. περὶ παίδων. pro LXXXVI. ad LXXXIX. περὶ εὐγενείας. pro XCI. ad XCIV. περὶ πλούτου. pro CXVI. ad CXVIII. περὶ γήρως. pro CXX. CXXI. περὶ ζωῆς.

Phot.	Græc.	Wech.	Grot.	Gesn.	
24.	73.	194.	LXXV.	73.	Ὅτι καλὸν τὸ ἔχειν παῖδας. Bonum esse habere liberos p.445.
	74.	195.	LXXVI.	74.	Ὅτι ἀσύμφορον τὸ ἔχειν τέκνα, καὶ ἄδηλον εἰ ἴδια τῶν ἔχειν νομιζόντων, καὶ μηδὲ θετὸν ποιεῖσθαι. Non expedire habere liberos, nec certum esse an sui sint ei qui existimat: quin nec adoptandos pag. 449.
	75.	196.	LXXVII.	75.	Ὅτι κρείσσονες οἱ ἄρσενες τῶν παίδων, καὶ ὅτι τοὺς νόθους οὐκ ἐλάττονας χρὴ κρίνειν τῶν γνησίων. Liberos mares præferendos, & nothos non minoris habendos quam legitimos p. 450.
	76.	197.	LXXVIII.	76.	Περὶ νηπίων. De pueris p. 451.
25.	77.	198.	LXXIX.	77.	Ὅτι χρὴ τοὺς γονεῖς τῆς καθηκούσης τιμῆς καταξιοῦσθαι παρὰ τῶν τέκνων, καὶ εἰ ἐν ἅπασιν αὐτοῖς πειστέον. A liberis honorem debitum præstandum parentibus: & an per omnia eis obediendum p.452.
	78.	211. p.711.	LXXX.	78.	Περὶ θεῶν καὶ τῆς περὶ τὸν οὐρανὸν καὶ κόσμον φυσιολογίας. * De diis mundique ac rerum cœlestium cognitione p. 463.
	79.	211. p.707.	LXXXI.	79.	Περὶ γραμμάτων. De literis p.466.
	80.	212.	LXXXII.	80.	περὶ γραμμάτων εἰς τὸ ἐναντίον. De literis in contrarium p.470.
26.	81.	201.	LXXXIII.	81.	Ὁποίους τινὰς χρὴ εἶναι τοὺς πατέρας περὶ τὰ τέκνα. Quales parentes erga liberos esse oporteat p.471.

27.

* Hoc caput & duo quæ sequuntur Photius ignorat, atque alieno hic loco legi & ad librum I. cap. I. & lib. 2. cap. 4. pertinere, recte videtur annotasse Andreas Schottus.

Phot.	Græc.	Wech.	Grot.	Gesn.	
27.	82.	209.	LXXXIV.	82.	Ὅτι κάλλιστον ἡ φιλαδελφία καὶ ἡ περὶ τοὺς συγγενεῖς διάθεσις. Præstantissimum esse fraternum amorem & in cognatos benevolentiam p. 474.
28.	83.	173.	LXXXV.	83.	Οἰκονομικὸς, περὶ γυναικός τε, καὶ περὶ τῆς κατὰ τὰς οἰκίας ἐπιμελείας καὶ περὶ γυναικῶν παραγγέλματα. De re familiari, deque muliere ejusque in domo cura, & præcepta ad mulieres pertinentia p. 481
29.	84.	218.	LXXXVI.	84.	Ὅτι εὐγενεῖς οἱ κατ᾽ ἀρετὴν ζῶντες, κἂν μὴ λαμπρῶν εἰσὶ γεγονότες πατέρων, καὶ ἀγαθοὶ τὸν τρόπον. Nobiles esse qui secundum virtutem vivunt, quique probo sunt ingenio, quamvis claris parentibus nati non sint p. 490.
	85.	219.	LXXXVII.	85.	Ὅτι οὐκ ἀεὶ τοῖς εὐγενέσι καὶ χρηστοῖς τῶν πατέρων ἔοικε τὰ τέκνα. Non semper liberos respondere bonis ac generosis parentibus p. 494.
	86.	731.	LXXXVIII.	86.	Ὅτι εὐγενεῖς οἱ ἀπὸ χρηστῶν πατέρων ἢ δυνατῶν ἢ ἐνδόξων γενόμενοι. Nobiles esse qui parentibus probis, potentibus aut claris nati sunt p. 495.
	87.	220.	LXXXIX.	87.	Ὁποῖον χρὴ εἶναι τὸν εὐγενῆ. Qualem oporteat esse nobilem p. 498.
30.	88.	221.	XC.	88.	Περὶ δυσγενείας. De ignobilitate p. 498.
31.	89.	228.	XCI.	89.	Ἔπαινος πλούτου. Laus divitiarum p. 499.
	90.	234.	XCII.	90.	Ὅσα πλοῦτος ποιεῖ διὰ τὴν τῶν πλείστων ἄνοιαν. Quantum divitiæ valeant propter vulgi imperitiam p. 503.

41.

* Photius: περὶ νόσου καὶ ἰάσεων.

† id. περὶ ὑγείας καὶ διαμονῆς αὐτῆς.

Phot.	Græc.	Wech.	Grot.	Gesn.
41.	103.	251.	CV.	103. Ὅτι ἀβέβαιος ἡ τῶν ἀνθρώπων εὐπραξία, μεταπιπτούσης ῥᾳδίως τῆς τύχης. Inſtabilem eſſe hominum proſperitatem, facile devergente fortuna p. 557.
42.	104.	252.	CVI.	104. Περὶ τῶν παρ' ἀξίαν εὐτυχούντων. De illis qui fortunati ſunt indigne p. 563.
43.	105.	253.	CVII.	105. Περὶ τῶν παρ' ἀξίαν δυστυχούντων. De illis qui indigne miſeri ſunt pag. 564.
44.	106.	254.	CVIII.	106. Ὅτι δεῖ γενναίως φέρειν τὰ προσπίπτοντα ὄντας ἀνθρώπους καὶ κατ' ἀρετὴν ζῆν ὀφείλοντας. Eventus rerum fortiter nobis ferendos eſſe, ut qui homines ſimus & vitam ſecundum virtutem inſtituere debeamus p. 565.
deeſt		255.	CIX.	107. Περὶ μικροψυχίας. De puſillanimitate p. 576. in MStis hic titulus etiam Grotio teſte deſideratur. Nec habet Photius.
45.	107.	256.	CX.	108. Ὅτι δεῖ τὰς μὲν εὐτυχίας προφαίνειν, τὰς δὲ ἀτυχίας κρύπτειν, καὶ ὀρθῶς κεχρῆσθαι τοῖς παροῦσι. Bonam fortunam proferendam eſſe, malam vero celandam: & rebus præſentibus recte utendum pag. 576.
46.	108.	261.	CXI.	109. Περὶ ἐλπίδος. De ſpe p. 577.
47.	109.	262.	CXII.	110. Περὶ τῶν παρ' ἐλπίδας. De inſperatis eventibus p. 579.
48.	110.	257.	CXIII.	111. Ὅτι οὐ χρὴ ἐπιχαίρειν τοῖς ἀτυχοῦσι. Non eſſe gaudendum ob alienas calamitates p. 580.

Photius ait capita universi operis Stobæani esse CCVIII. qui numerus verus esse comperietur, si ad capita LX. Libri primi & XLVI.

XLVI. secundi, tertiique XLII. & quarti LVIII. addes duo illa quæ prooemii loco præmissa operi supra ex eodem Photio monui.

Editio Græca Florilegii, sive lib. III. & IV.

Græce primum lucem vidit Stobæi florilegium edente *Victore Trincavello*, ex Codice minus integro parumque emendato, Venet. 1536. typis Bartholomæi Zanetti. Trincavellus librum dedicavit *Petro Bembo*, Bibliothecæ publicæ Venetæ hunc præfecto, cujus studium in communicandis MStis libris prædicat.

Editiones Græcolatinæ.

Latine ex Trincavelli editione primum vertit & utraque lingua edidit *Conradus Gesnerus* Tiguri 1543. fol. nullo usus Codice MS. nisi fragmento aliquot sermonum quos ab Oporino acceperat. Innumera tamen loca restituit collatis scriptoribus qui a Stobæo laudantur, versusque melius digessit.

Secunda Gesneri editio Græcolatina Tigur. 1550. fol. multis modis priore præstat, quoniam in hac ex MS. Diegi Hurtadi Mendozæ non modo longe plura emendavit, sed etiam sententias plurimas & capita integra I. *de virtute* & VI. *de intemperantia* quæ in priore deerant supplevit, nomina etiam scriptorum e quibus sua collectanea Stobæus instruxit, longe diligentius annotavit. Nescio tamen an omnibus probabitur viri præstantissimi, meritissimique de bonis literis studium, quod aliena etiam nonnulla attexuit; *Aristotelis libellum*, inquit, *de virtutibus & vitiis jam non ut prius uno in loco posuimus integrum, sed pro argumento in diversos locos divisimus. Qui integrum volet, cum reliquis Aristotelis operibus inveniet. Præterea adjunxi etiam passim corollaria quædam ex Græcis libris collecta, tum carmine tum prosa; non multa tamen, non prolixa, nec absque delectu. Theophrasti de notis* (characteribus morum) *libellum in brevia aliquot & elegantissima capita divisum, sed parum feliciter ab anonymo quodam olim interprete in Latinam linguam derivatum, qua potui diligentia emendavi, & pro argumenti ratione passim inserui.*

Tertia Græcolatina A. 1559. fol. nihil habet peculiare nisi indicem auctorum qui a Stobæo allegantur, quem in aliis editionibus etiam recentioribus non obvium, infra locis aliquot suppletum &

& emendatum exhibeo. Paginas tertiæ hujus editionis ad quas index ille compoſitus eſt, adſcripſi ſupra titulis Stobæi capitum, ut ita facile ad quamcunque editionem conferri, & quo in capite ſcriptores illi allegentur, intelligi poſſit.

Quarta Wecheliana Francofurti A. 1581. fol. typorum nitore ſuperiores facile vincit, ſed moleſta confuſione Stobæanis excerptis integra S. Maximi & Antonii Meliſſæ collectanea admixta exhibet, unde alius capitum numerus, aliusque ordo. Bene tamen eſt quod capita Stobæi diſtincta reliquit, neque ita ut Maximi & Antonii inter ſe confudit. Si quis vero iſtam editionem poſſideat, poterit illa commode uti, ſi hunc adhibeat indicem: poterit etiam hujus ope loca ſecundum illam allegata in aliis reperire editionibus Stobæi, cujus capitum numeros adſcripſi ſecundum computationnm accuratiorem Hug. Grotii.

Quinta Lugd. 1608. fol. rectius Stobæum ſeparatim exhibet, cui Maximum itidem & Antonium Meliſſiam ſeparatim adjunxere Genevenſes 1609. fol.

Capita Editionis florilegii Stobæani Wechelianæ,

cum aliis editionibus Stobæi, Maximi & Antonii comparata.

1	St. 1	16	St. 2	31	A. ſolus ſupereſt titulus libri 2. capitis 59
2	M. 1	17	A. lib. 2 c. 17	32	St. 4
3	M. 68	18	A. lib. 2. c. 86	33	M. 60
4	M. 70	19	A. lib. 2. c. 19	34	A. lib. 2. c. 48
5	M. 55	20	A. lib. 2. c. 66	35	A. lib. 1. c. 11
6	A. lib. 1. c. 85	21	A. lib. 2. c. 42	36	A. lib. 2. c. 36
7	A. lib. 2. c. 39	22	A. lib. 2. c 36	37	St. 5
8	A. lib. 2. c. 65	23	A. lib. 2. c. 38	38	St. 6
9	M. 66	24	A. lib. 2. c. 44	39	St. 17
10	A. lib. 2. c. 31	25	A. lib. 1. c. 8	40	M. 13
11	A. lib. 2. c. 35	26	M. 59	41	A. lib. 1. c. 41
12	A. lib. 2. c. 41	27	A. lib. 2. c. 47	42	M. 49
13	A. lib. 2. c. 37	28	St. 3	43	St. 22
14	A. lib. 2. c. 43	29	M. 2		
15	M. 71	30	A. lib. 1. c. 10		

44

44	St. 18	81	A.lib.2.c.28	118	M.32
45	A. lib.2.c.74	82	A.lib.2.c.25	119	A.lib.2.c.45
46	M.21	83	A. lib.2.c.26	120	St.30
47	A. lib.2.c.47	84	M.3	121	A.lib.2.c.46
48	St.7	85	A. lib.1.c.15	122	St.31
49	M.4	86	A. lib.1.c.38	123	St.32
50	St.8	87	M.27	124	A.lib.2.c.61
51	St.9	88	M.30	125	A.lib.2.c.62
52	M.5	89	M.29	126	St.33
53	St.10	90	M.65	127	St.41
54	M.22	91	M.64	128	M.20
55	A. lib.1.c.34	92	St.19	129	St.34
56	A.lib.2.c.51.52	93	M.42	130	St.35
57	A. lib.2.c.57	94	A. lib.2.c.90	131	A.lib.1.c.75
58	A. lib.2.c.58	95	A.lib.2.c.55	132	ſolus titulus ſupereſt A. lib.1. c.76
59	St.11	96	A.lib.2.c.56		
60	A. lib.1.c.21	97	A. lib.2.c.68		
61	M.35	98	St.20	133	St.36
62	St.12	99	M.19	134	M.47
63	A.lib.1.c.63	100	A. lib.2.c.72	135	A. lib.1.c.74
64	St.14	101	M.40	136	St.37
65	M.11	102	St.21	137	M.57
66	St.13	103	M.56	138	A.lib.2.c.84
67	M.31	104	St.23	139	St.38
68	M.16	105	M.69	140	M.54
69	M.43	106	St.24	141	St.43
70	St.42	107	A.lib.2.c.87	142	A.lib.2.c.91
71	M.10	108	A.lib.2.c.88	143	M.58
72	A.lib.2.c.69	109	St.25	144	A.lib.2.c.84
73	St.15	110	M.52	145	St.44
74	M.61	111	St.26	146	St.47
75	A. lib.2.c.67	112	St.27	147	St.48
76	M.7	113	M.33	148	St.49
77	M.8	114	A.lib.2.c.63	149	A. lib.2.c.1
78	St.16	115	A.lib.2.c.64	150	A. lib.2.c.2
79	A. lib.1.c.28	116	St.28	151	St.45
80	A.lib.2.c.27	117	St.29	152	St.46

153	M. 9	190	St. 71	227	St. 61
154	A. lib. 2. c. 5. & 6	191	St. 72	228	St. 91
155	A. lib. 2. c. 7	192	St. 73	229	St. 94
156	A. lib. 2. c. 8	193	St. 74	230	M. 12
157	St. 39	194	St. 75	231	A. lib. 1. c. 31
158	St. 40	195	St. 76	232	A. lib. 1. c. 32
159	St. 65	196	St. 77	233	St. 93
160	St. 66	197	St. 78	234	St 92
161	M. 44	198	St. 79	235	St 95
162	M. 46	199	M. 23	236	St. 96
163	M. 34	200	A. lib. 2. c. 9	237	St. 97
164	A. lib. 2. c. 49	201	St. 83	238	A. lib. 1. c. 33
165	A. lib. 2. c. 50	202	A. lib. 2. c. 10	239	St. 99
166	M. 37	203	A. lib. 2. c. 11	240	M. 28
167	St. 50	204	A. lib. 2. c. 12	241	A. lib. 1. c. 57
168	St. 51	205	A. lib. 2. c. 13	242	St 100
169	St. 52	206	A. lib. 2. c. 14	243	St. 101
170	St. 53	207	A. lib. 2. c. 15	244	St. 102
171	St. 54	208	A. lib. 2. c. 16	245	M. 50
172	St. 55	209	St. 84	246	M. 67
173	St. 85	210	M. 17	247	St. 98
174	St. 62	211	St. 80. 81	248	M. 18
175	A. lib. 2. c. 21	212	St. 82	249	St. 103
176	A. lib. 2. c. 22	213	M. 6	250	St. 104
177	A. lib. 2. c. 23	214	A. lib. 1. c. 23	251	St. 105
178	A. lib. 2. c. 24	215	A. lib. 1. c. 25	252	St. 106
179	A. lib. 2. c. 29	216	A. lib. 2. c. 82	253	St. 107
180	A. lib. 2. c. 30	217	A. lib. 2. c. 79	254	St. 108
181	M. 39	218	St. 86	255	St. 109
182	A. lib. 2. c. 33	219	St. 87. & 88	256	St. 110
183	A. lib. 2. c. 34	220	St. 89	257	St. 113
184	St. 63	221	St. 90	258	St. 114
185	St. 64	222	St. 56	259	St. 115
185	St. 67	223	St. 57	260	M. 38
187	St. 68	224	St. 58	261	St. 111
188	St. 69	225	St. 59	262	St. 112
189	St. 70	226	St. 60	263	M. 41

264

264	A. lib.2.c.19	280	St. 127	292	A. lib.1.c.6
265	A.lib.2.c.20.M. 41	281	Sententiæ Theoctisti ordine literarum, quas ad calcem Stobæi Trincavellus ediderat.	293	M. 53
				294	M. 14
266	A. lib.2.c. 17			295	A. lib.1.c.47
267	St.116			296	M. 15
268	St. 117			297	M. 26
269	St. 118			298	A.lib.2.c.96
270	A. lib.2.c.18	282	M. 45	299	A. lib.2.c.3
271	M.36	283	A.l.2.c.93.&94.	300	A. lib.2.c.4
272	St. 119	284	M. 48	301	A.lib.2.c.95
273	St. 120	285	M. 51	302	A. lib.2.c.98
274	St. 121	286	A. lib.1.c.1	303	A. lib.2.c.97
275	St. 122	287	A. lib.1.c.2	304	A. lib.2.c.99
276	St. 123	288	M. 24	305	A. lib.1.c.17
277	St. 124	289	A. lib.1.c.3	306	M. 25
278	St. 125	290	A. lib.1.c.4	307	A. lib.1.c.19
279	St. 126	291	A. lib.1.c.5	308.	A. lib.2.c.100

Editiones florilegii Stobæani Latinæ.

Ex Gesneri versione, Basil. 1549. fol.

Antwerp. 1545. & ex secunda Gesneri editione 1551. in 8. ex officina Joannis Loëi.

Lugd. 1555. in 12.

Paris. 1557. in 12. 2. Volum.

Germanica.

Georgio Læto, sive Frœlich, interprete, Basil. 1551. fol. apud Oporin.

Partes quædam è Stobæi Florilegio separatim vulgatæ.

Gesnerus, cum notasset Volaterranum haud pauca ex Stobæo tunc adhuc inedito in commentarios suos Urbanos transtulisse, addit *à Varino Phavorino.* Camerte quasdam breviores sententias sparsim

ſim ex Stobæi collectaneis decerptas & in peculiarem libellum quatuor vel quinque foliorum redactas, latina ſed parum felici interpretatione. Prodiit Cracoviæ 1522. in 8.

Gnomologia Græcolatina ſive inſigniores & vetuſtiores ſententiæ Philoſophorum, Poëtarum, Oratorum & Hiſtoricorum ex magno Anthologio Jo. Stobæi excerptæ & in locos ſupra bis centum digeſtæ a *Mich. Neandro*, Baſil. ex officina Johannis Parci, ſumptibus Joannis Oporini, 1557. in 8. Præmiſit Neander commentationem haud contemnendam de ſcriptoribus quorum ſententias ex Stobæo exhibet, ſubjecto ad voluminis calcem Græce & Latine Luciani ſomnio.

Conradi Lycoſthenis ſententiarum & Apophthegmatum e Stobæo & aliis compendium Lugd. 1571. in 8. ac deinde ſæpius alibi.

Fragmenta quædam Poëtarum a Stobæo laudata eodem carminis genere vertit Latine & cum tribus tragœdiis Euripidis edidit *Georgius Ratallerus*. Antwerp. 1581. in 12.

Stobæi Locorum communium Epitome, Colon. 1603. in 12.

Fragmenta Pythagoreorum quorundam e Stobæo deſumta Græce & Latine *Guil. Canterus* Baſil. 1566. in 4. atque H. Stephanus inde Laërtio ſuo plus ſimplici vice edito ſubjecit, Tho. Galeus quoque adjunxit opuſculis Mythologicis, Ethicis, Phyſicis, ut dixi lib. 2. c. 13. § ult. Subjuncta itidem exſtant cum Guil. Canteri verſione, Ethicis Ariſtotelis Nicomacheis utraque lingua editis cum verſione Dionyſ. Lambini, & Theod. Zwingeri argumentis, notis, tabulisque & Theophraſti characteribus quos Cl. Auberius interpretatus eſt Baſil. 1582. fol. Sed & in theſauro Philoſophiæ moralis Lugd. apud Tornæſium 1589. in 12. & Genev. 1613. in 12. una cum Epicteto, Cebete, & Theophraſti characteribus. Denique fragmenta Pythagoreorum, politici argumenti collecta e Stobæo cum Jo. Spondani verſione, ſubjunguntur Politicis Ariſtotelis à Zwingero & Victorio illuſtratis, Baſil. 1589. fol.

Dicta Poëtarum quæ in Eclogis tum in florilegio Stobæus affert, recenſuit ad MSS. Codd. vir ſummus *Hugo Grotius* & elegantiſſimis ut ſolet verſibus Latinis reddidit Hagæ partim, partim Lupiſteni in Carcere, * communi deinde bono exſolutus indignis vinculis & libertati

* Vide Grotii Epiſt. LXXVII. ad Gallos & præfat. ad dicta Poëtar. e Stobæo.

bertati redditus, utraque lingua cum castigationibus edidit Paris. 1623. in 4. *Græca*, inquit, *dedi innumeris locis emendatiora tum quoad sensum, tum quod ad carminum leges attinet, partim ex conjectura mea, & amicorum qui in notis nominantur, partim ex libris quos ex Regia Bibliotheca comitate viri clarissimi & eruditissimi Nicolai Rigaltii nactus sum.* In Bibliotheca publica Academiæ Leidensis exstat editio Stobæi Genevensis Ao. 1609. fol. ad quam manu sua Grotius non pauca ad notavit.

Quæ è Nicolao Damasceno de moribus Gentium passim affert Stobæus, una cum Heraclidis libello de politiis Latine vertit, & utraque lingua ad calcem librorum IV. de Rep. Lacedæmoniorum vulgavit *Nicolaus Cragius* Genev. 1593. in 8. Lugd. Bat. 1670. in 8. unde recusa etiam exstant in thesauro Antiquitatum Græcarum Gronoviano Tom. VI. p. 3841. ibid. A. 1699. fol.

Capita Locorum Communium S. MAXIMI.

Procemium ex S. Ephraimo, *πῶς χρὴ ἀναγινώσκειν, ἢ ἀναγινώσκοντι προσέχειν. Quomodo legere, vel legenti auscultare oporteat* (quod in edit. Wechel, & Genevensi Stobæi Antonii & Maximi ad calcem universi operis subjunctum est p. 962.)

Edit. Wech.

11. 1. *περὶ βίου ἀρετῆς καὶ κακίας. De virtute & vitio in vita* T. 2. Opp. Maximi p. 529. adde Melissam lib. 1. c. 7.

29. 2. *περὶ φρονήσεως καὶ βουλῆς. De prudentia & consilio* pag. 533. Melissa lib. 1. c. 8.

84. 3. *περὶ ἁγνείας καὶ σωφροσύνης. De pudicitia & castitate* p. 536. Melissa lib. 1. c. 14.

49. 4. *περὶ ἀνδρείας καὶ ἰσχύος. De fortitudine ac robore* pag. 540. adde Melissam lib. 1. cap. 12.

52. 5. *περὶ δικαιοσύνης. De justitia* pag. 543. Melissa lib. 1. cap. 13.

213. 6. *περὶ φίλων καὶ φιλαδελφίας. De amicis & fraterno amore* p. 545. Melissa lib. 1. c. 24.

76. 7. *περὶ ἐλεημοσύνης. De misericordia in pauperes* p. 551. Melissa lib. 1. c. 27.

Edit. Wech.

Edit. Wech.

4. 70. περὶ τοῦ, ὅτι εὔκολος ἡ κακία, καὶ δυσπόριστος ἀρετή. *Vitium esse facile, non facile parari virtutem* p. 687. Melissa lib. 1. c. 69.

15. 71. περὶ τοῦ, ὅτι οὐκ ἀεὶ τὸ πλεῖστον ἄριστον, *non semper majorem partem esse optimam* pag. 688. 689. Melissa lib. 1. cap. 37.

IX. Index Scriptorum a Stobæo allegatorum, Gesneriano longe plenior,

Compositus ad paginas *florilegii* editionis Gesnerianæ tertiæ Tig. 1559.

E. præmissum respicit paginas *Eclogarum* Plantinianæ editionis A. 1575. quam in concinnando hoc indice secutus sum.

P. adpositum notat, illum scriptorem a Photio memorari inter eos quibus Stobæus usus est, licet in editis Stobæi libris non sit illius mentio.

* *Præfixum denotat illum scriptorem non fuisse inter eos quos Photius in Stobæi libris laudari observavit.*

Ana-

Apol-

a) Apud Photium est: Ἀπολλοφάνους αἰγιμαίου. Sed fortasse duo distincti sunt scriptores: Ἀπολλοφάνους, Αἰγιμίου. Sic indici huic e Photio addendus præter Achæum Poëtam & Æsopum etiam Ægimius.

Topi-

De-

b) Duos Epicuros præter rem facit Photius, alterum Atheniensem, alterum Gargettium.

Eu-

* Nomen dramatis e MS. Grotius annotavit.

Lon-

Me-

Phi-

Prau-

So-

Theo-

Xeno-

X. Post Stobæum S. MAXIMUS ex Protosecretario Heraclii Imp. Monachus & Abbas Chrysopolitani prope Constantinopolin Monasterii, Locos Communes non modo ex ethnicis ut ille, sed etiam ex S. Scripturæ libris & Ecclesiasticorum Doctorum monumentis utpote Christianus composuit, quorum capita supra p. 691. seq. jam exposui. Præsenti loco cætera illius scripta percensere juvat, ac deinde

deinde Indicem ſcriptorum ſubjungere, quos tum in cæteris ſcriptis ſuis laudat, tum ex quibus * Locos illos ſuos communes congeſſit. Hic Maximus ** *Theologus & Confeſſor* a Græcis appellatur ſanctisque una cum *Anaſtaſio* diſcipulo ab Eccleſia adſcribitur, Monothelitarum ſtrenuus ac præcipuus adverſarius, a quibus viciſſim multa & gravia perpeſſus & in Lazicos deportatus obiit in Carcere A. C. 662. ætatis 82. cum celebrem cum Pyrrho ex Patriarcha Conſtantinopol. diſputationem habuiſſet A. 645. & Concilio Lateranenſi A. 649. ſub Martino I. Papa interfuiſſet. Videnda quæ Tomo priori Operum S. Maximi Combefiſius præmiſit, ubi primo loco Græce & Latine p. 1--28. cum *Combefiſii* verſione legitur Vita ejus ſcripta ab *Anaſtaſio* Apocriſiario diſcipulo, ex qua lacinias quaſdam produxerat Baronius ad A. C. 640. ſeq. uſus latina vitæ illius verſione quam e MSS. Græcis Vaticanis concinnaverat *Petrus Morinus*. Eandem vitam laudat Allatius lib. de purgatorio pag. 730. & de Simeonum ſcriptis, ubi auctorem incertum prodit, & hoc ejus ponit initium: καὶ πάλαι μὲν τῶν κατὰ Θεὸν πολιτευσαμένων ὁ βίος λυσιτελὴς καὶ ὠφέλιμος. Sed legendum: καὶ πάντων μὲν &c. Inde apud Combefiſium p. 29--86. ſequuntur Acta & collationes ſive *relatio motionis factæ inter S. Maximum & ſocium ejus atque Principes in ſecretario.* Incipit: τῇ ἡμέρᾳ ᾗ προσωρμίσθησαν, Græce & Latine, niſi quod nonnulla tantum Latine ex *Anaſtaſii Bibliothecarii* verſione exhibentur, quæ Græca non ſunt reperta in MSS. Latina prodierant in Anaſtaſii Bibliothecarii collectaneis a Jac. Sirmondo editis Pariſ. 1620. in 8. Deinde hæc collectanea recuſa ſunt Pariſ. 1696. fol. in tomo tertio Operum Sirmondi p. 528. ſeq. & Græca quæ Combefiſius protulit adjuncta, apud quem deinceps pag. 85. 86. Græce & Latine ſequitur Monachi cujusdam στηλιτευτικὸν pro S. Maximo contra Conſtantinopolitanos, e Codice Seguieriano, & hinc p. 87--106. *Officium SS. Maximi & diſcipuli*

 ſcipuli

* In locis communibus S. Maximi, auctorum nomina ſæpius permutata, confuſa, depravata deprehendi notat Tho. Gatakerus notis ad Marcum Antoninum p. 150. Idem de Stobæi marginibus queruntur eruditi, quibus etiam è MSS. Codicibus mederi eſt difficile.

** Vide Combefis. ad S. Maximum T. 1. p. 647. T. 2. p. 484. Theologus dicitur in Codice Bibl. Coislimianæ quem memorat Clariſſ. Montfauconus p. 305. Atque ut frequentiſſime ipſi tribuitur nomen Ὁμολογητοῦ, & magni Confeſſoris ut T. 2. p. 98. ita obſervabis eum quandoque etiam appellari Martyrem, ut ab Alexia Comnena lib. V. & in titulo Locorum Communium T. 2. p. 528. Ἀββᾶ Μαξίμου τοῦ φιλοσόφου καὶ μάρτυρος. laxius nimirum accepto iſthoc vocabulo.

ſcipuli ejus *Anaſtaſii* Apocriſiarii, quale exſtat in Græcorum Menæis ad XIII. Auguſti. Refert etiam Lambecius VIII. p. 127. in Bibl. Cæſarea occurrere MStam Epitomen Certaminis S. Maximi, quæ incipit: ὁ ὅσιος καὶ τρισμακάριστος πατὴρ ἡμῶν Μάξιμος.

Scripta S. Maximi complura tunc adhuc inedita ex MSS. Bibl. Vaticanæ memoravit Baronius ad A. C. 657. n. 31. *quorum*, inquit Franciſcus Scorſus S. I. in notis ad Theophanis Ceramei Homilias p. 645. *ſi unquam ego copiam nactus fuero, operam induſtriamque meam, quantacunque illa ſit, in illis publico commodo proferendis in lucem, conferre non pigebit.* Cæterum non Scorſo, ſed *Franciſco Combefiſio* præclaram operum S. Maximi, certe plerorumque editionem debemus, quam cum verſione ſua notisque *ex almi* ut in titulo ipſe profitetur *Galliæ cleri juſſu & ordine* dedit e MSS. Regis Galliæ, Card. Mazarini, Seguerianis, Vaticanis, Barberinis, Magni Ducis Florentinis, Venetisque Pariſ. 1675. fol. duobus Voluminibus, tertio enim quod parabat immortuus eſt A. 1679. 23. Jun. anno ætatis ſeptuageſimo quarto.

Tomo I. Operum S. Maximi.

1. περὶ διαφόρων ἀπόρων τῆς θείας γραφῆς, de variis dubiis S Scripturæ ad *Thalaſſium* Presbyterum & Abbatem ἐρωτήσεις καὶ ἀποκρίσεις quæſtiones & reſponſiones LXV. p. 1 – 300. Hoc opus in plures τόμους ab auctore diviſum fuit, itaque τόμου τετάρτου finis notatur p. 149. τόμου πέμπτου p. 178. Meminit hujus operis S. Maximus ipſe Tom. II. p. 14. & Photius Cod. 191. ubi male initio occurrit numerus γραφικῶν ἀπορημάτων ρξδ΄, cum deinde tantum ξδ΄ enumerentur. Rarius ſenſum literalem ſcrutatur Maximus, crebrior in allegoriis, & ex nominum propriorum etymis captando myſterio. Meminit iterum Photius Cod. 194. Scholia ſubinde adjuncta ſunt ab auctore Græco anonymo, qui circa A. C. 1100. ſcripſiſſe videtur & Nilum Johannis Itali ſectatorem ſubinde perſtringit.
2. Πεύσεις καὶ ἀποκρίσεις καὶ ἐρωτήσεις καὶ ἐκλογαὶ διαφόρων κεφαλαίων ἀπορουμένων. Quæſtiones interrogationes & reſponſiones breviores LXXIX. diverſorumque difficilium capitum electa pag. 301 -- 334.
3. ἑρμηνεία εἰς τὸν νθ΄ ψαλμὸν *Pſalmi LIX.* allegorica expoſitio p. 335. -- 343.
4. εἰς τὴν προσευχὴν τὸ πάτερ ἡμῶν, πρός τινα φιλόχριστον ἑρμηνεία σύντομος. *Orationis Dominicæ* expoſitio compendiaria ad quendam

CHriſto

CHristo devotum p. 344 -- 366. In hac expositione suffragatur Maximus p. 350. Gregorio Nysseno, qui apud Lucam XI. 2. pro verbis ἐλθέτω ἡ βασιλεία σου, legit: ἐλθέτω σου τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον, καὶ καθαρισάτω ἡμᾶς. Tertullianus IV. 26. contra Marcion. *Cui dicam Pater? a quo Spiritum S. postulem?* Etiam huic expositioni brevia quædam Anonymi Græci scholia accedunt.

5. Λόγος ἀσκητικὸς κατὰ πεῦσιν καὶ ἀπόκρισιν. Liber *Asceticus* sive ad pietatem exercens per interrogationem & responsionem pag. 367--- 393. Hunc memorat Photius Cod. 193. & Latine vulgaverat *Flaminius Nobilius* cum aliquot opusculis Chrysostomi & duabus Epistolis Basilii Rom. 1587. in 4. Exstat & in Bibliothecis Patrum Latine sub titulo Dialogi de incarnatione Verbi, & de aliis aliquot ad pietatem conducentibus quæstionibus, ex versione *Bilibaldi Birckheimeri*. Quæ prodiit primum Norimb. 1530. 8. atque extat etiam in collectione scriptorum Birckheimeri Anno 1610. At in Lugdunensi Bibl. Patrum T. II. p. 479. Birckheimeri, & p. 506. Nobilii versio legitur.

6. Κεφάλαια περὶ ἀγάπης, *de Charitate* ad Elpidium capita CCCC. p. 394 -- 458. Etiam hæc capita lecta Photio Cod. 193. & ab Anonymo Græco brevibus p. 458 -- 460. scholiis illustrata sunt. Ediderat capita illa (sed sub falso Maximi Taurinensis qui Latine non Græce scripsit, nomine) cum versione sua *Vincentius Opsopoeus* Hagenoæ 1631. in 8. Ejus interpretationis loca quædam castigat Jac. Billius lib. I. Observationnm sacrarum cap. 12. & 17. Ex Opsopoei editione recusa sunt Græce & Latine tum S. Maximi & Antonii Melissæ Locis communibus Tiguri 1546. fol. & in Micropresbytico p. 49. Basil. 1550. fol. & in Orthodoxographis prioris edit. 1555. fol. Latine sæpius in SS. Patrum Bibliothecis.

7. Περὶ Θεολογίας καὶ τῆς ἐνσάρκου οἰκονομίας τοῦ υἱοῦ Θεοῦ. Ad Theologiam, Deique Filii in carne Dispensationem spectantia Capita CC. pag. 461 -- 511. Meminit & horum Capitam Photius Cod. 194. & Anonymi Græci brevia quædam scholia iisdem subjiciuntur p. 511. 512. Γνωστικὰ κεφάλαια appellantur p. 484.

8. Κεφάλαια διάφορα Θεολογικά τε καὶ οἰκονομικὰ καὶ περὶ ἀρετῆς καὶ κακίας. Capita diversa 500. Theologica & Oeconomica (sive de CHristi incarnatione) & de virtute ac vitio p. 512 -- 634. Hæc Græce & Latine ediderat *Jo. Picus*, Paris. 1560. in 8. unde in

Bibliothecis Patrum Latine ex Pici versione recusa leguntur, ut Tomo XII. edit. Lugd. A. 1677. p. 438.

9. Πρὸς Θεόπεμπτον Σχολαστικὸν, *ad Theopemptum* Scholasticum de judice iniquitatis Luc. XVIII. 6. deque illo si quis te percusserit in dextram maxillam Luc. VI. 29. itemque illo, Joh. XX. 27. Noli me tangere, nondum enim adscendi ad Patrem p. 635 -- 640.

10. Ἕτερα κεφάλαια alia Capita CCXLIII. (non CCXIII. ut typographi errore apud Clariss. Caveum) ex Cod. Vaticano p. 640 --- 671.

11. Ἐκ τῶν ξγ' ἀπόρων, πρὸς τὸν θειότατον βασιλέα τὸν Ἀχρίδην. Fragmentum ex opere LXIII. dubiorum ad divinissimum Achridæ (Bulgariæ hæc metropolis) Regem p. 671 672.

Volumen claudunt Combefisii notæ p. 673 -- 724. & indices Locorum S. Scripturæ, rerumque.

Tomo II.

12. Πρὸς Μαρῖνον τὸν ὁσιώτατον πρεσβύτερον. ad *Marinum* sanctiss. presbyterum Epistola de duabus in CHristo Voluntatibus p. 1 --- 17. subjunguntur pauca Græci Anonymi Scholia p. 17. 18. Hanc Epistolam genuinum S. Maximi fœtum esse, pluribus recentium Græcorum testimoniis evincit Allatius contra Creyghtonum p. 190. Latine ante Combefisium vertit ediditque *Franciscus Turrianus* in tredecim opusculis S. Maximi contra Monotheletas, & Acephalos & Ingolstad. 1605. 1615. in 8.

13. Πρὸς τὸν αὐτὸν Μαρῖνον ἐκ τῆς περὶ ἐνεργειῶν καὶ θελημάτων πραγματείας ad eundem *Marinum* ex tractatione de operationibus & Voluntatibus caput L. & LI. pag. 18 -- 27. Græce ad calcem Paraphraseos Ethicorum Aristotelis Nicomacheorum, quæ Andronico Rhodio tribuitur Lugd. Bat. 1617. in 8. prodierat expressum ex editione Hœscheliana ad calcem libelli quem eidem Andronico Codices quidam tribuunt, περὶ ἀρετῶν καὶ κακιῶν καὶ τῶν τούτων μεσοτήτων Augustæ Vindel. 1593. in 8. Vertit ediditque ante Combefisium idem *Turrianus*, quemadmodum & undecim proxima quæ jam memorabo opuscula.

14. Πρὸς Γεώργιον τὸν ὁσιώτατον πρεσβύτερον καὶ ἡγούμενον, ἐρωτήσαντα δι' ἐπιστολῆς περὶ τοῦ Χριστοῦ χριστὸν μυστηρίου. Ad *Georgium* sanctiss. Presbyterum & Abbatem, qui per Epistolam de CHristi Mysterio sciscitatus fuerat p. 27. -- 31.

15. πρὸς] τὺς λέγοντας ὅτι μίαν χριςῦ χρὴ λέγειν ἐνέργειαν κατ' ἐπικράτειαν, adversus eos qui dicunt unam Christi dicendam operationem, quod Divina præ humana prævaleat p. 31.
16. Πρὸς τὺς λέγοντας ὅτι ὥσπερ ὀργάνυ καὶ τῦ κινῦντος μία ἐνέργεια, adversus eos, qui dicunt, quod sicut instrumenti & moventis una est operatio, sic quoque Divinitatis & Humanitatis una sit pag. 31.
17. Πρὸς τὺς λέγοντας, μίαν σύνθετον τῦ χριςῦ ἐνέργειαν. Adversus eos qui dicunt unam CHristi operationem compositam p.32.
18. Περὶ τῦ, πάτερ, de eo quod scriptum est Matth. XXVI. 39. *Pater, si fieri potest, transeat a me calix iste* p. 32 -- 34. ubi & Græcum Anonymi scholion.
19. Τόμος δογματικὸς ςαλεὶς ἐν Κύπρῳ πρὸς Μαρῖνον διάκονον. Tomus dogmaticus, missus in Cyprum Insulam ad *Marinum* Diaconum pag. 34 -- 46. ubi iterum pauca quædam Anonymi Græci scholia.
20. Ἶσον ἐπιςολῆς Exemplum Epistolæ ad *Nicandrum*, sanctiss. Episcopum de duabus in CHristo operationibus p. 46 -- 58.
21. Τοῖς κατὰ τήνδε τὴν Σικελῶν φιλόχριςον νῆσον παροικῦσιν ἁγίοις πατράσιν, ἡγυμένοις τε καὶ μονάζυσιν καὶ ὀρθοδόξοις λαοῖς. Epistola ad sanctos *Patres*, *Abbates & Monachos*, & recte sentientes *populos* Christi amantem *Siciliæ* insulam incolentess p. 58 -- 69.
22. Ἶσον ἐπιςολῆς πρὸς τὸν κύριον Μαρῖνον τὸν πρεσβύτερον τῆς Κύπρυ. Exemplum sive fragmenta potius Epistolæ ad Domorum *Marinum* Cypri presbyterum p. 69 --- 72. ubi inter alia de processione Spiritus S. e Patre & Filio negat reprehendendam esse Latinorum sententiam. Citatur hic locus ab Anastasio Bibliothecario in Epistola ad Joannem Diaconum: Deinde in Florentina Synodo sess. 23. & a Georgio Metochita, Johanne Becco sive Vecco aliisque Græcis Latinizantibus, & genuinum Maximi esse probat Combefisius, qui fragmentum etiam ex aliis Maximi litteris Roma scriptis affert pag. 72. 73. quod incipit: ταῦτα γὰρ τὰ πέρατα τῆς οἰκυμένης.
23. Diffloratio sive Fragmenta ex Epistola ad *Petrum* Illustrem, ubi Pyrrhi Constantinopol. & S. Sophronii Hierosolymitani Episcopi & Papæ Honorii mentionem facit p. 74 --- 76. Latine. Ad hunc Petrum ex Epistola S. Maximi contra Severi dogmata

Græce locum producit Allatius p. 116. ad Eustathium in Hexaëmeron.

24. Περὶ τῶν δύο χριστοῦ φύσεων, *de duabus in CHristo Naturis*, decem capitula p. 76 -- 78. Hæc una cum præcedentibus in tomo hoc secundo opusculis omnibus, Latine vertit ediditque *Franciscus Turrianus* Ingolstad. 1605. & 1615. in 8. ex cujus editione leguntur recusa in Tomo XII, Bibliothecæ Patrum edit. Lugd. pag. 514. seq. & p. 534. post ista decem capitula leguntur *Anthitheses Hæreticorum & Ecclesiæ circa nonnulla fidei Dogmata*, quas Combefisius prætermisit. At capitula ista ex *Joachimi Perionii* versione extant Latine in Bibl. Patrum antiquioribus editionibus ut Paris. 1589. Ediderat etiam Græce & Latine *Combefisius* in Auctario novo Bibl. Patrum p. 2. p. 443. Paris. 1648. fol. incertus Maximone tribuenda decerneret an *Timotheo* presbytero: Licet enim Maximi nomen præfixit in titulo, tamen in notis, pro Timotheo pugnat, sub cujus nomine eadem vulgavit quoque Græce primus *Jo. Meursius* in Variis Divinis, Lugd. Batav. 1619. 4. pag. 127. ad calcem libri Timothei de accedentibus ad Ecclesiam, de quo dixi Volumine sexto hujus Bibl. p. 490.

25. Ὅροι διάφοροι *Definitiones Theologicæ* p. 78 -- 81. Hæ primum cum Gregorii Naz. definitionibus lucem viderant Græce & Latine *Joanne Lengclario* interprete. Heidelberg. 1561. in 8. Deinde illas ex MSS. Augustanæ Bibl. Græce emendatius vulgavit *David Hæschelius* ante S. Maximi Mystagogiam utraque lingua editam Augustæ Vindel. 1599. in 8. Vertit etiam *Franciscus Turrianus*.

26. Πνευματικὸς τόμος καὶ δογματικὸς, Tomus spiritualis ac dogmaticus adversus ἔκθεσιν *Heraclii* Imp. suggestione *Sergii* Patriarchæ Constantinopol. promulgatam & faventem Monothelitis pag. 81 -- 98. Epistolæ more scriptus Roma ad *Stephanum* Episcopum Dorensem post A. C. 645.

27. Περὶ θελημάτων β΄ τοῦ ἑνὸς χριστοῦ τοῦ θεοῦ ἡμῶν. Epistola de duabus unius CHristi DEI nostri voluntatibus pag. 98 --- 114. Incipit: ἄλλα μὲν ἄλλοις εἰς ἀσφάλειαν. Nomen ejus, ad quem scripta est non exprimitur, videtur autem Abbatem quendam alloqui, σοί ὦ πάτερ ἡγιασμένε. Combefisius putat hanc esse Epistolam Pho-

Photio Cod. 194. memoratam ad Stephanum ἡγέμενον. In titulo hujus ſcripti S. Maximus ὁ μέγας ὁμολογητὴς Magnus Confeſſor appellatur.

28. Περὶ ὅρων διαςολῶν, de definitionibus diſtinctionum & ὅροι ἑνώσεων definitiones unionum varii generis p. 115. 116. Vertit ante Combefiſium Turrianus.

29. *Theodori* Diaconi ac Rhetoris Byzantini & *Pauli* apud Archiepiſcop. Conſtantinopol. Synodicarii ἀπορίαι ſive dubitationes duæ, & ad illa ἄπορα, S. Maximi ἐπιλύσεις ſive ſolutiones ad Marinum Cypri presbyterum p. 116.--123.

30. Τόμος δογματικὸς Tomus dogmaticus ad eundem Marinum presbyterum p. 129--134.

31. Περὶ ποιότητος, ἰδιότητος καὶ διαφορᾶς, de qualitate, proprietate & differentia ſeu diſtinctione ad Theodorum Presbyterum in Mazario, Siciliæ p. 134--140.

32. Fragmentum S. Maximi ex Gregorii Patriarchæ Conſtantinop. Oratione ad Imperatorem Trapezuntium quam MS. habuit Leo Allatius. Incipit: πῶς οὖν τὴν ἄτασεβασμίως p. 140--142.

33. Κεφάλαια περὶ οὐσίας καὶ φύσεως, ὑποστάσεώς τε καὶ προσώπου. Capita de ſubſtantia ſeu Eſſentia & Natura, deque Hypoſtaſi & Perſona p. 143. 144. Incip. ὅτι οὐσία μὲν αὐτὸ τὸ εἶδος.

EULOGII Papæ Alexandrini, τοῦ μακαριωτάτου Εὐλογίου, πάπα Ἀλεξανδρείας κεφάλαια ἑπτὰ περὶ τῶν δύο φύσεων τοῦ κυρίου καὶ θεοῦ καὶ Σωτῆρος ἡμῶν Ἰησοῦ χριστοῦ. Capita ſeptem de duabus Naturis Domini Deique ac Salvatoris noſtri JEſu Chriſti p. 145. 146.

34. Περὶ οὐσίας καὶ φύσεως καὶ ὑποστάσεως. De ſubſtantia ſeu Eſſentia & Natura & Hypoſtaſi p. 146. Incip. οὐσία ἐστὶν ἡ τὸ κοινόν τε.

35. Ὅτι ἀδύνατον ἓν θέλημα λέγειν ἐπὶ χριστοῦ. Fieri non poſſe ut dicatur una in CHriſto voluntas p. 146--149. Incipit: τὸ χριστὸς ὄνομα.

36. Κεφάλαια ί περὶ τῶν δύο θελημάτων. Capita X. de duplici Voluntate Domini ac DEI & Salvatoris noſtri JEſu CHriſti. Ἐγράφη δὲ πρὸς ὀρθοδόξους. Scripta ſunt ad Orthodoxos p. 149--151. Incip. εἰ ὥσπερ μιᾶς ὑποστάσεως.

37. ἐκ τῶν ἐρωτηθέντων αὐτῷ παρὰ θεοδώρου Μοναχοῦ. Ex Quæſtionibus per Theodorum Monachum S. Maximo propoſitis p. 151-154. Incip. φύσις δὲ κατὰ μὲν φιλοσόφους.

38

38. Ὅροι διάφοροι τῶν ἁγίων καὶ θεοφόρων πατέρων ἡμῶν περὶ τῶν δύο ἐνεργειῶν τοῦ κυρίου καὶ θεοῦ καὶ Σωτῆρος ἡμῶν Ἰησοῦ χριστοῦ. Diversæ SS. Patrum de duabus Operationibus Domini ac DEI, Salvatorisque nostri JEsu CHristi, definitiones p. 154---158. Inter alia testimonia afferuntur in hoc & superiore scripto loca ex deperditis monumentis antiquissimorum Ecclesiæ doctorum Justini Martyris, Clementis Alex. aliorumque, quorum nomina librorumque titulos habes infra in indice scriptorum.

39. Παρασημείωσις τῆς γενομένης ζητήσεως excepta a notariis Acta disputationis celeberrimæ cum *Pyrrho*, expatriarcha Constantinopol. dogma Monothelitarum a Sergio decessore suo introductum defendente habitæ coram Africæ præfecto Gregorio (Georgio infra p. 201. 336. &c.) Patricio & Episcopis, mense Jul. Indictione III. A. C. 645. pag. 159--195. In Codice Romano uno inscribitur, teste Luca Holstenio, ἡ γενομένη ἐν Ἀφρικῇ διάλεξις τοῦ ἁγίου Μαξίμου πρὸς Πύῤῥον. *S. Maximi Disputatio cum Pyrrho in Africa habita.* Ante Combefisium vertit *Franciscus Turrianus*, cum cujus versione primus Græce edidit *Cæsar Baronius* ad calcem Tomi VIII. Annalium toties excusorum Romæ, Antwerpiæ, Coloniæ & non ita pridem Venetiis: Inde Latine in Conciliis Binianis T. II. parte 2. p. 380. & utraque Lingua in Labbeanis T. V. pag. 1784. Meminit hujus disputationis Photius Cod. 195. qui διάλογον περὶ τῶν δύο θελημάτων καὶ τῶν δύο ἐπὶ χριστοῦ ἐνεργειῶν appellat, innuitque Maximum cum Pyrrho deinde Romam contendisse, quod longe clarius demonstrat Theophanes pag. 275. & Martinus Papa Epist. 16 Vide Baronium ad A. C. 645. & Binium ad vitam Theodori Papæ.

40. Περὶ ψυχῆς. De animæ natura & affectionibus p. 195---200. Incipit: πρῶτον μὲν ἁπάντων.

41. *Epistolæ* partim communes, partim dogmaticæ & ptolemicæ ut digesta habentur in Codice Regis Christianissimi.

a) ad *Georgium* (supra num. 538. *Gregorium*) ἔπαρχον Ἀφρικῆς, πλεύσαντα ἐν κωνσταντινουπόλει, præfectum Africæ, cum ille Constantinopolin navigasset, λόγος προτρεπτικὸς sermo hortatorius, de Magistratu non ambiendo quidem sed nec contemnendo & pie gerendo pag. 201---218. Laudat Photius Cod. 194. ubi etiam Georgius non Gregorius vocatur, ut infra p. 336.

b) ad

b) Epistola ad *Joannem* Κυβικουλάριον *Cubicularium*, περὶ ἀγάπης, de charitate p. 219--- 231.

c) ad eundem περὶ τῆς κατὰ θεὸν λύπης, de tristitia secundum Deum p. 231---235.

d) ad *Constantinum* (fortasse sacellarium ad quem infra p. 354.) quem verbis ὁ εὐλογημένος μου δεσπότης compellat p. 235--238.

e) ad *Joannem*, *Cyzici* Archiepiscopum ὅτι ἀσώματός ἐστιν ἡ ψυχή. quod anima sit incorporea p. 238--243.

f) ad *Joannem Presbyterum* περὶ τοῦ καὶ μετὰ θάνατον ἔχειν τὴν ψυχὴν τὴν νοερὰν ἐνέργειαν, καὶ μηδεμιᾶς ἐξίστασθαι φυσικῆς δυνάμεως. animam etiam a morte intelligere, nec ullam ex facultatibus quæ insunt a natura, amittere p. 243--247.

g) ad eundem p. 248---251. Incipit: ὁ κατὰ σάρκα πόθος.

h) ad *Thalassium* presbyterum & ἡγούμενον sive Abbatem pag. 251--253. Incipit: τρία, καθώς φασιν.

i) ad *Joannem Cubicularium* pag. 253--255. Incipit: ἐπειδὴ τὴν αἰτίαν.

k) Πρὸς ἡγουμένην *ad Præpositum* (Ἰανίαν nomine, ut ex Photii Cod. 194. Combefisius colligit) περὶ ἀσκητρίας ἐξελθούσης τῆς μονῆς καὶ μετανοησάσης, de moniali quæ monasterio exierat ac quam facti pœnituerat p. 255--259.

l) *ad Joannem Cubicularium*, περὶ τῶν ὀρθῶν τῆς ἐκκλησίας τοῦ Θεοῦ δογμάτων, καὶ κατὰ Σευήρου τοῦ αἱρετικοῦ, de rectis Ecclesiæ Dei decretis, & adversus *Severum* hæreticum p. 259--291. Incipit: καλῶς ἔχειν λογισάμενος.

m) πρὸς Πέτρον Ἰλλούστριον λόγος ἐπίτομος κατὰ τῶν Σευήρου δογμάτων, ad *Petrum illustrem* liber brevis adversus dogmata *Severi* p. 291----307. Incipit: ἔδειξεν ὡς ἀληθῶς εὐλογημένος μου δεσπότης.

n) ad eundem Epistola dogmatica p. 307----313. Incipit: ὁ μὲν θεὸς κατὰ φύσιν ὑπάρχων ἀγαθός.

o) ad *Cosmam* Diaconum Alexandrinum περὶ κοινοῦ καὶ ἰδίου, τουτέστιν οὐσίας καὶ ὑποστάσεως de communi & proprio, hoc est de essentia & hypostasi p. 313--333. Incipit: ἐπειδήπερ πολὺς ἡμῖν.

p) ad eundem p. 334--336. Incipit: πολλαῖς με λύπης.

q) Epistola ad *Julianum* Scholasticum Alexandrinum περὶ τῆς κατὰ τὴν σάρκωσιν τοῦ Κυρίου ἐκκλησιαστικοῦ δόγματος, de Ecclesiastico dogmate dominicæ incarnationis p. 336 ---339. Incipit: χαρᾶς μεγάλης.

r) ἐκ προσώπου Γεωργίου πανευφήμου ἐπάρχου Ἀφρικῆς, πρὸς ἀσκητρίας ἀποστάσας τῆς καθολικῆς ἐκκλησίας ἐν Ἀλεξανδρείᾳ. Ex persona *Georgii* laudatissimi Præfecti Africæ *aa Moniales* quæ Alexandriæ a Catholica fide discesserant p. 336 -- 342. Incipit: ἐγὼ μὲν ᾤμην ὑμᾶς.

s) ad *Pyrrhum* Presbyterum & Abbatem pag. 343 --- 347. Incipit: τὴν ἁγίαν σου, θεοτίμητε πάτερ.

t) ad *Marinum* Monachum (eundem fortasse qui postea in Cypro presbyter) p. 347 --- 351. Incipit: ἐγὼ μὲν εἰδὼς τῶν οἰκείων πλημμελημάτων τὸ πλῆθος.

u) ad *Cydoniæ* (quæ hodie Canea in Creta Insula) *Episcopum* pag. 351. 352. Incipit: αὐτὸν ἑαυτῷ τὸν Θεόν.

w) ad *Auxentium* p. 352. 353. Incipit: εἰ μὲν θαῤῥοῦντες.

x) ad *Stephanum* Presbyterum p. 353. Incipit: ἀγάπης ἴδιον.

y) ad *Constantinum* sacellarium (eundem ut videtur ad quem supra p. 235.) p. 354 -- 356. Incipit: ἧκε τὸ τίμιον τοῦ θεοφυλάκτου μου δεσπότου γράμμα.

z) ad *Cononem*, Presbyterum & Abbatem pag. 357. 358. Incipit: πιστεύω καθὼς παρέλαβον.

aa) ad *Thalassium* Presbyterum, cum is quæsiisset, πῶς ἔνιοι τῶν ἐν τοῖς ἔθνεσι βασιλέων ὑπὲρ ὀργῆς θεηλάτου ἐπικειμένης τῷ ὑπηκόῳ πλήθει κατέθυον τέκνα καὶ προσγενεῖς, καὶ ἐπαύετο ἡ ὀργή, καθὼς πολλοῖς τῶν ἀρχαίων ἱσόρηται, *qui fiat, ut nonnullis Gentilium Regibus, ad DEi iram subditis ingruentem depellendam, liberos & affines immolantibus ira cessaret, ut plures veterum conscripserunt?* p. 358. 359. Incipit: καὶ ἔλλησιν ὁ Θεὸς συνεχώρει χρηματίζεσθαι.

bb) ad *Joannem* Cubicularium p. 359 --- 361. Incipit: οἱ μὲν κατὰ κόσμον.

cc) ad *Cyrisicium* (Κυρισίκιον) Episcopum p. 361. Incipit: τῆς θείας ἐπὶ γῆς.

dd) ad eundem p. 362. Incipit: ὁ μὲν θεὸς ζητῶν.

ee) ad

ee) Epistola ad *Joannem*, *Episcopum* p. 363. Incipit: φασὶν οἱ τὴν τῶν ὄντων φύσιν λογικῶς διασκεψάμενοι.

ff) ad eundem p. 364. Incipit: ὥσπερ ἀκτὶς ἐπιπᾶσαι.

gg) ad *Polychronium* Abbatem p. 365. Incip. ἐπειδὴ ταφήν.

hh) ad eundem p. 365. Incip. εἰ κατὰ τὸν μέγαν νικητήν.

ii) ad eundem p. 366. Incip. εἰρήνην ἀπιὼν πρὸς.

kk) ad eundem p. 367. Incip. εἰ μετὰ τὴν μεγάλην.

ll) ad eundem p. 367. Incip. εὐλογημένος ἐστὶν ὁ.

mm) ad eundem p. 368. Incip. πάλιν σου τίμιον γράμμα.

nn) ad eundem p. 369. Incip. εὐχαριστοῦμεν σοι τίμιε πάτερ.

oo) ad eundem p. 370. Incip. ἄφθονος ἡμῶν διατρέφεις.

pp) * ad *Thalassium* presbyterum & Abbatem pag. 370. Incip. τῷ σοφῷ καὶ τιμίῳ γράμματι τῆς ὑμετέρας, δέσποτα, πατρικῆς ἁγιωσύνης.

qq) ad eundem p. 371. Incip. εἰς χριστὸν πάντα αἰχμαλωτίζειν.

rr) ad eundem p. 372. Incip. ὁ μακάριος Δαβίδ.

ss) ad *Joannem*, *Cubicularium* p. 373--375. Incip. ἧκεν τὸ τίμιον.

tt) ad eundem, παραθετικὴ commendans Georgium Africæ præfectum p. 376--379. Incip. διὰ Νόμου καὶ προφητῶν.

uu) ad eundem p. 379--381. Incip. πάσῃ μὲν γενεᾷ.

42. περὶ τῆς ἁγίας Τριάδος *de S. Trinitate* Dialogi V. 1. 2. adversus Anomœos, ut 3. adversus Macedonianos & 4. 5. adversus Apollinarium sub S. Athanasii nomine primum a Theodoro Beza ac deinde inter Athanasii opera sæpius editi & a Jo. Garnerio relati ad Theodoretum, sed quos Maximo, ut notat qui post Bezam vertit Combefisius, adscribunt Romani Codices & Veneti, ipseque Dufrenii. Sicque passim citant Græci ** qui πολεμικὰ scripsernnt a 400. & 500. annis p. 381--484. *Licebat*, inquit Combefisius, *& alia addere, quæ produxit Abrahamus Scultetus*

* Quæ sequantur Epistolæ ex Codd. Mediceo & Romano Bigotius descripsit & cum Combefisio communicavit.

** Ut Demetrius Cydonius c. 5. de processione Spiritus S. & Gregorius CPol. apud Allatium T. I. Græciæ Orthodoxæ pag. 448. Manuel Calecas in T. 2. auctarii noviss. Combefisiani p. 37. & 233. qui tamen p. 222. videtur notare quod in Athanasii scriptum σημειώσεις tantum S. Maximus composuerit, atque S. Athanasio ipsi tribuere dialogos p. 63. 212. 247. Maximo etiam tribuit Georgius Protosyncellus apologia adversus Epistolam Marci Ephesini, in appendice ad Synodum Florentinam &c.

tetus & habentur tomo altero operum Athanasii: ac præcipue disputationem unam & alteram cum Macedoniano de Spiritu S. ipsas quoque Dialogi specie, & superioribus ita affines, ut ab una eademque vena profectas cum superioribus quinque Dialogis, vix dubitari possit: quamvis non ita passim extent nomine Maximi.

43. Μυςαγωγία περὶ τ̃ τίνων σύμβολα τὰ κατὰ τὴν ἁγίαν ἐκκλησίαν ἐπὶ τῆς συνάξεως τελέμενα καθέςηκε. *Mystagogia*, qua explicantur quorum signa sint, quæ in sancta Ecclesia peraguntur in divina Synaxi, pag. 489--526. præmissis *Maximi Margunii* Cytherorum Episcopi & *Dav. Hœschelii* Græcis Epistolis præmissis primæ editioni Mystagogiæ Græcæ quam e MS. Augustano Hœschelius dedit Augustæ Vindel. 1599. in 8. subjuncta ad calcem voluminis Latina versione *Gentiani Herveti*, qui ante Combefisium hoc scriptum fuit interpretatus, cujusque versio Venetiis primum Ao. 1548. in 8. separatim edita, exstat etiam inter Liturgica Claudii de Sainctes, Theologi Parisiensis, Antwerp. 1562. in 8. & in Bibliothecis Patrum. Græce & Latine recusa est Mystagogia in auctario Bibl. Patrum Ducaæno Tom. II. p. 166. Paris. 1624. fol. & in Tomo XII. edit. Morellianæ p. 410. In quibusdam Codicibus περὶ ἐκκλησιαςικῆς μυςαγωγίας, & πρὸς τὸν Θεοχάρισον inscribitur.

44. *Loci communes*, κεφάλαια θεολογικὰ ἤτοι ἐκλογαὶ ἐκ διαφόρων βιβλίων τῶν τε καθ᾽ ἡμᾶς καὶ τῶν θύραθεν. Capita Theologica sive scite dicta atque electa ex diversis tum Christianorum tum externorum libris p. 528--689. Hoc est illud opus propter quod speciatim in hoc capite de S. Maximo agendum suscepi, & cujus titulos sive argumenta capitum LXXI. jam supra descripsi p. 691. seq. Illud ante Combefisium verterat cum *Conrado Gesnero*, *Joannes Ribittus* Sabaudus. Sed *Gesnerus* qui primus Græce & Latine edidit Tiguri 1546. fol. Maximi collectionem non bono consilio confudit cum sylloge junioris scriptoris *Antonii Melissæ*, ita ut distingui neutra queat, illaque confusio servata est in posterioribus editionibus etiam Genevensi 1609. fol. ubi Maximus & Antonius ad Stobæi calcem exhibentur. Nam in editione Wecheliana Francof. 1581. fol. major etiam confusio, ubi capita Maximi & Antonii Stobæanis permixta sunt. Laudandus itaque Combefisius quod S. Maximo sua restituit exhibuit-

buitque illa ſeparatim, adjutus Codice MS. Maximi non integro illo quidem, quem à D. de Ballesdens Sacerdote ſuppeditatum ſibi memorat. Exſtant iſti Loci communes etiam Latine in Bibliothecæ Patrum editionibus Pariſ. & Colon. ſed itidem ex Gesneri editione συναγωγὰς Maximi & Antonii inter ſe permiſcente.

Mantiſſæ loco Combefiſius p. 690---693. ſubjunxit Græce & Latine ἔκθεσιν τῆς ὁμολογίας τῆς πίστεως expoſitionem confeſſionis fidei Latinorum ſcriptam miſſamque a *Gregorio IX.* Romano Pontifice ad ſanctiſſ. Germanum Patriarcham Conſtantinopol. In hac dicitur S. Athanaſius Symbolum ſcripſiſſe Latine, cum in Occidentis partibus exularet. ὁ ἅγιος Ἀθανάσιος, ὅταν ἐν τοῖς μέρεσι δυτικοῖς ἐξόριστος ἦν, ἐν τῇ ἐκθέσει τῆς πίστεως ἣν τοῖς Λατινικοῖς ῥήμασιν διεσάφησεν. Citatur & ἔκθεσις fidei Gregorii Thaumaturgi, & Gregorius Nyſſenus & Ambroſius, Auguſtinus & Hieronymus quem τὸν ἰσχυρώτατον τῆς τῶν αἱρετικῶν στρεβλότητος καταμαχητὴν appellat, quos ſecutus Cyrillus Alex. & Synodus Epheſina Spiritum S. ex Filio eſſe docuerint: Cyrillus in προσφωνητικῷ ad Theodoſium Imp. & ad Hermiam in expoſitione noni anathematismi. Addit Gregorius IX. Epiſtolam Cyrilli ad Neſtorium cum XII. anathematismis receptam a tertia ſive Epheſina Synodo, Theodorum Mopſueſtenum autem & Theodoreti adverſus XII. Capitula opus a quinta Synodo damnatum. Allegantur etiam loca ex Cyrilli Epiſtola ad Acacium Epiſc. Melitenſem & altera ad Donatum Epiſcopum. Subſcribunt huic expoſitioni fidei apocriſiarii ἀπὸ τῆς τάξεως τῶν Κηρύκων, ex Ordine Prædicatorum, Ammonius, Radulphus &c.

Volumen claudunt Combefiſii notæ p. 695.--731. & indices ſcriptorum in locis Communibus, dictorum S. Scripturæ, rerumque.

INDEX SCRIPTORUM à S. Maximo in duobus Tomis edit. Combefiſianæ laudatorum.

Concinnatus a me ad paginas illius editionis.

Basi-

Cos-

Elpi-

Hera-

Manes

ἐκ

sareæ

Opera S. Maximi edita, quæ in duobus Tomis editionis Combefisianæ non extant.

45. Fragmenta plurima S. Maximi, in Catenis Patrum ad S. Scripturæ libros, & speciatim in expositione Cantici Canticorum per paraphrasin collecta ex Gregorio Nysseno, Nilo & Maximo, T. II. Auctorii Ducæani Paris. 1624. fol. p. 681. & T. XIII. Bibl. Patrum edit. Morell. A. 1654.

46. Scholia in Opera quæ jam pridem feruntur sub nomine S. *Dionysii* Areopagitæ, illique a Maximo magna contentione vindicantur, prodierunt Græce primum ex Guil. Morellii officina, Paris. 1562. in 8. una cum Dionysio ipso & Georgii Pachymeræ Maximum secuti Paraphrasi & Michaëlis Syngeli in Dionysium Encomio. Deinde Græce & Latine cum *Petri Lansselii* S. I. versione, in editione Operum Dionysii Antwerp. 1615. in fol. & cum versione *Balthasaris Corderii* ex eadem S. I. Paris. 1633. fol. 2. Vol. *Francisci Combefisii* breves ad Maximi in Dionysium scholia vindiciæ, & interpretum Lansselii & Corderii castigationes exstant ad calcem Homiliarum quarundam S. Chrysostomi editarum a Combefisio Paris. 1645. in 4. p. 65--86.

INDEX SCRIPTORUM & hæreticorum in Scholiis Maximi ad Dionysium memoratorum

concinnatus a me ad paginas editionis Corderianæ.

An-

Didy-

Her-

47. Ἐξήγησις κεφαλαιώδης περὶ τοῦ κατὰ χριστὸν τὸν θεὸν ἡμῶν σωτήριον πάσχα, τὸ διαγραφὲν κανόνιον ἑρμηνεύουσα. *Brevis enarratio Christiani Paschatis*, qua descripti laterculi ratio declaratur. Parte tertia cap. 9. testatur Maximus se hunc computum Paschatis Ecclesiastici scripsisse Indictione XIV. Anno Heraclii Imp. XXXI. Diocletiani CCCLVII. hoc est CHristi DCXLI. Excerpta ampla Græce dederat cum notis *Josephus Scaliger* lib. VII. de emendat. temporum p. 736. seq. Confer lib. 2. p. 163. seq. Integrum primus Græce vulgavit e Vaticano Codice *Dionysius Petavius* addita Latina sua versione Paris. 1630. fol. in Uranologio quod recusum est Amstelodami (licet titulus Antwerpiam præfert) 1703 fol. Ad eundem computum illustrandum faciunt multa in Petavii libro octavo variarum dissertationum, quæ in illo Uranologio priscis veterum scriptorum monumentis subjiciuntur. Quænam illa præter Maximi ἐξήγησιν sint, dixi lib. III. c. 5. p. 96.

48. ἄπορα Ambigua sive difficilia loca in Orationibus quibusdam *Gregorii Nazianzeni* explanata, ad *Johannem* Cyzici Episcopum. Meminit horum ἀπόρων Maximus ipse in quæstionibus ad Thalassium T. I. p. 87. & Jo. Tzetzes Chiliad. IX. v. 866.

> περὶ τοῦ λέγοντος χρησμοῦ τὰς Θετταλὰς τὰς ἵππους
> Μέμνηται μὲν καὶ Μάξιμος ἱστορῶν τοῖς λόγοις
> Ἃς ἱστορίας ἔγραψε Γρηγόριος ὁ μέγας.

Latine vertit, qui sæpe etiam illorum in libris de divisione Naturæ meminit, circa A. C. 864. *Joannes* * *Scotus Eringena* jussu Caroli Calvi, ut ipse testatur in Epistola ad Carolum quam interpretationi suæ præmisit: *Hoc opus Maximi Monachi & Abbatis, quod sanctissimo & beatissimo Archiepiscopo Cyzici Joanne postulante de quorundam in sermonibus beatissimi Gregorii Theologi ambiguorum, hoc est intellectu difficilium explanationibus composuit, de Græco in Latium vobis jubentibus edidi. - - - Fortassis autem qualicunque Apologia defensus, non tam densas subierim caligines, nisi viderem præfatum beatissimum Maximum sæpissime in processu sui operis obscurissimas sanctis*

Ddd dd 2 *Theo-*

* De hoc Eringena Georgius Mackenzie in Vitis scriptorum Scotorum Anglice in fol. editis Edinburgi A. T. I. 1708. p. 49. sq. Puto autem commentum esse quod pag. 58. inter Eringenæ scripta, e Nauclero & Genebrardo commemorat Aristotelis moralia de secretis secretorum sive de recto Principum regimine de Græco in Chaldaicam, Arabicam & Latinam linguam conversa.

Theologi Dionysii Areopagitæ *sententias*, *cujus symbolicos Theologicosque sensus nuper vobis similiter jubentibus transtuli*, *introduxisse*, *mirabilique modo dilucidasse.* Edidit quidem vir doctissimus *Thomas Galeus* Maximi ἄπορα in Gregorium Naz. eisque præmissam ad Joannem Cyzici Episcopum Epistolam, cum jam dicti Joannis Eringenæ versione p. 1--45. ad calcem librorum quinqne ab eodem Eringena Latine scriptorum περὶ φύσεων μερισμοῦ *de divisione Naturæ*, Oxon. 1681. in fol. Epistola ad Joannem Cyzic. innuit: ἐπαινοῦνται μὲν, καὶ τυχὸν δικαίως. Subjuncta quoque p. 46--70. Epistola Maximi ad *Thomam* Abbatem cum versione non Eringenæ, sed editoris Galei περὶ διαφόρων ἀπόρων τῶν ἁγίων Διονυσίου καὶ Γρηγορίου, *de variis difficilibus locis Dionysii Areopag. & Gregorii Naz.* τῷ ἡγιασμένῳ δούλῳ τοῦ θεοῦ, πατρὶ πνευμονικῷ (Codex Gudianus πνευματικῷ) καὶ διδασκάλῳ κυρίῳ Θωμᾷ Μάξιμος ταπεινὸς καὶ ἁμαρτωλὸς ἀνάξιος δοῦλος καὶ μαθητής. Incipit: ἀπλανοῦς θεωρίας ἐξ ἐμμελοῦς. Meminit Photius Cod. 194. duarum Maximi ad Thomam Epistolarum e quibus prior tantum edita. Pauca loca & ex paucis Nazianzeni Orationibus sunt, quæ a Maximo in editis hisce ἀπόροις fusius illustrant ac suspicor plura vertisse Eringenam, qui p. 210. de divisione Naturæ, capitulum quadragesimum primum de ambiguis citat in Orat. Nazianzeni de Paschate: plura etiam habuisse Combefisium, cujus in Bibl. Concionatoriæ Tomo I. hæc sunt verba: *S. Maximus locos difficiles plurium Gregorii Orationum, ac quorundam carminum fusissime explicavit, quæ ejus mihi lucubratio extat ex Regio Codice collato cum altero Rev. Abbatis Gerasimi Blacchi Venetiis humanissime submisso, ipsaque Joannis Eringenæ ex Cluniacensi Bibl. versione. Colophonem dabit Viri Cl. Raphaëlis du Fresne τοῦ μακαρίτου pulcherrimis membranis pulcherrime & manu erudita exaratus Codex, si quando facultas sit & otium cum illo conferendi.* Idem Combefisius in conspectu operum S. Maximi edito Paris. A. 1660. quem Clariss. Montfauconus Catalogo Bibl. Coislimianæ inseruit pag. 311. *In Gregorii Theologi locos difficiles. Opus est spissum atque arduum, Scoto Erigenæ olim tentatum, inscripta versione Carolo Calvo, ex qua emendata in Regio Cod. aliqua & suppleta. Recepta versio hæc ex Cluniacensi Bibliotheca. Extat & apud Carmelitas excalceatos. Collatus deinde textus cum probato Rev. Abbatis Blachi Cod. humanissime Venetiis eam* in

in rem submiſſo. Videtur etiam poſterior ad Thomam Epiſtola eſſe in Codice Gudiano, nam in Catalogo MSS. Marqv. Gudii *τȣ̃ μακαρίτȣ*, quæ jam acceſſere | Bibliothecæ inſtructiſſimæ Guelpherbitanæ, p. 535. traditur deſinere in his verbis: *ἱερȣργȣ́σης τῷ θεῷ τὴν φιλαλληλίαν τῷ ἐν ȣ̓ρανῷ καὶ ἐπὶ γῆς παρὰ πάσης δοξαζομένῳ τῆς κτίσεως καὶ μόνον ἀπαιτȣ̃ντι παρ' ἡμῶν θυσίαν τὴν πρὸς ἀλλήλȣς φιλίαν.*

Orationes Nazianzeni quarum loca illuſtrantur ſunt

Liceat hac occaſione ſubjungere indicem ſcriptorum quos in opere ſubtili pentabiblo de diviſione Naturæ laudat Joannes Erigena, cum in illis Græci etiam plerique, cum frequens Maximi mentione occurrant.

INDEX SCRIPTORUM
à
JOANNE SCOTO ERIGENA
in libris de Diviſione Naturæ laudatorum.
ex editione CL. V. Thomæ Galei.

Epi-

Syrus quidam 60. 61. ex S. Basilio.
Theologia dicit 61. 103. ubi affertur dictum S. Scripturæ.
Virgilius 19. 58. 144.

Scripta S. Maximi inedita vel deperdita.

49. *Διάλεξις Ὀρθοδόξου καὶ Μανιχαίου*, citatur a Georgio Sholario versus finem libri MS. quem contra Latinos Joanni Comneno Trapezuntio Imperatori nuncupat. Vide Mich. le Quien ad Damascenum T. I. p. 428.

50. *Lexicon*, quod in arte etymologica longe versatum ostendit Maximum, sine nomine auctoris MS. in Cardinalis Mazarini Bibliotheca, in quibusdam Italiæ Maximo adscriptum, quo tamen gravare ejus operum editionem non est visum, inquit Combefisius in notis ad Max. T. I. p. 680.

51. *De secundo adventu.* Incipit: *ἐπὶ τούτοις πᾶσιν.* Ex Seguieriano Codice editurum se promisit Combefisius in conspectu operum S. Maximi, edito Paris. 1660.

52. *Chronologia succincta Vitæ CHristi*, MS. inter alia hujus argumenti in Codice Cæsareo de quo Lambecius V. pag. 114. Incipit: *γέγονεν ὁ εὐαγγελισμὸς τῆς παρθένου τῷ πεντακισχιλιοστῷ πρώτῳ ἔτει.*

53. *Quæstiones sacræ Miscellaneæ* ad *Nicephorum* Chartophylacem Constantinopol. *ἐρωτήσεις Μαξίμου μοναχοῦ πρὸς τὸν ἁγιώτατον κύριον Νικηφόρον, γεγονότα χαρτοφύλακα τῆς τοῦ θεοῦ μεγάλης ἐκκλησίας, περὶ διαφόρων κεφαλαίων.* MS. in Bibl. Cæsarea. vide Lambecium VI. p. 56.

In plerisque Bibliothecis paullo instructioribus, plura Maximi opuscula manu exarata occurrunt, ut apparet ex Apparatu Possevini, Labbei Bibl. nova MSS. & aliis scriptis in quibus MSS. Codicum notitia traditur. Inprimis Locorum Communium opus, quod hoc loco de Maximi scriptis disserendi ansam mihi dedit, ter vel quater exstat MS. in Bibl. Cæsarea, quos Codices cum Combefisiana editione conferri operæ pretium esset, quemadmodum & plæclarum Seguierianum, de quo Montfauconus V. C. in Catalogo Bibl. Coislinianæ pag. 374. seq. Quæ autem in eodem Catalogo pag. 310. negantur reperiri S. Maximi Epistola ad Georgium Præfectum Africæ, legitur in editione Combefisiana Tom. II. pag. 201. quemadmodum spiri-

ſpiritalis & dogmatica oratio ad Stephanum Dorenſem Epiſcopum T.II. p.81.

Alii Maximi.

Maximus ad quem exſtant hæc Ovidii II. 3. e Ponto:

Me tuus ille pater Latiæ facundia linguæ
Quæ non inferior nobilitate fuit,
Primus ut auderem committere carmina famæ
Impulit, ingenii dux fuit ille mei.

Maximus qui ſub Commodi Severique imperio inſigni volumine, ut ait Hieronymus cap. 47. de S. E. ventilaverat quæſtionem unde malum, & quod materia a DEO facta ſit.

Maximus Abbas, martyr in Gallia A. C. 625. de quo Bollandus 2. Januar. T. I. p. 91.

Maximus ex Abbate Lerinenſi Epiſcopus A. 433. Reienſis ſive Regienſis ſcripſit teſte Sigeberto Gemblacenſi c. 113. de Scriptoribus Eccleſ. librum de Eccleſiaſticis miniſteriis & de habitu clericorum. Hujus Maximi vitam ſcripſit Dinamius Patricius. Ejus homilias quasdam extare inter eas quæ ſub Euſebii Emeſeni nomine vel Eucherii Lugdunenſis feruntur, jam notarunt eruditi.

Maximus Ægienſis, quem de Apollonio Tyanenſi laudat Philoſtratus lib. I. c. 5.

Maximus Alexandrinus, infra in Maximo Cynico.

Maximus Byzantius ſive Epirota Philoſophus Pater Euclidis, Juliani Imp. Magiſter, quem a Maximo Epheſio Philoſopho qui & ipſe Julianum docuit, diſtinguunt Socrates III. 1. & Nicephorus X. 1. Scripta ejus memorat Suidas: περὶ ἀριθμῶν, *de numeris*, & in Ariſtotelem ὑπόμνημα, nec non alia quædam Juliano inſcripta, & περὶ ἀλύτων ἀντιθέσεων, *de inſolubilibus oppoſitionibus* quod Aſtrologici, opinor, argumenti fuit, quemadmodum & alterum περὶ καταρχῶν *de principiis* poëma, quod dedi ex Codice Mediceo.

Maximus Cæſarauguſtanus Epiſcopus, cujus hiſtoriam de iis quæ temporibus Gothorum in Hiſpaniis acta ſunt memorat Iſidorus Hiſp. de ſcriptoribus Eccleſ. c. ult. Sed Chronicon quod velut

Dextro continuando ſub ejus nomine jactatur, ſuppoſititium eſt, & multis argumentis exploditur a Nicolao Antonio in Bibl. veteri Hiſpana, qui illud una cum Epiſtola ad Argebatum Epiſcopum Portugallenſem præmiſſa exhibet T. II. p. 279--285.

Maximus Chryſoberges Monachus clarus circa A.C. 1400. cujus de proceſſione Spiritus S. Orario ad Cretenſes edita Græce & Latine a Leone Allatio in Græcia Orthodoxa T. II. p. 1074-1088. Hujus adverſarius Nilus Damyla de quo vide Allatium de Nilis pag. 52. & 82. edit. à me curatæ & H. Warthorum in appendice ad Hiſtor. literariam ſcriptor. Eccleſ. clariſſimi Cavei.

Q. Cornelius Maximus JCtus, cujus Cicero meminit, VII. 8. Epiſt. ad familiar.

Maximus Alexandrinus patria, e Cynico Philoſopho Patriarcha Conſtantinopol. A. C. 380. de quo dixi lib. III. c. 12.

Maximus Epheſius Philoſophus, Juliani Imp. præceptor, ob Magicas operationes juſſu Valentiniani interfectus, de quo Eunapius in Maximi vita, Socrates III. 1. Nicephorus X. 1. Ad eum exſtant Juliani Epiſtolæ. Quanti apud eum Maximus hic fuerit, docet etiam Ammianus XXII. 7. Alius Maximus interfectus ſub Valente, de quo apud Svidam in φῆστος.

Maximus Epirota. Supra, in Byzantio.

Q. Fabius Maximus Servilianus Annalium Rom. ſcriptor, qui cum L. Metello Conſul fuit Anno U. C. 611. ante Chriſtum 142. De eo Voſſius lib. I. c. 7. Hiſtor. Latin.

Maximus Grammaticus Madaurenſis Afer, cujus Epiſtola ad Auguſtinum exſtat pro Ethniciſmo adverſus Chriſtianorum religionem. Ei reſpondet Auguſtinus Epiſtola XVII. edit. Benedict. (al. XLIV.) In illa Epiſtola per *Archimartyrem Namphainonem*, CHriſtum a Maximo intelligi, Cavei conjectura eſt parte II. Hiſt. literariæ S. E.

Maximus Hieroſol. Epiſcopus & Confeſſor, poſt A. C. 355. de quo Acta Sanctor. T. II. Maji p. 7. Tillemont. T. VI. memor. Alios Maximos martyres (ut Neapolitanum de quo Acta 12. Jun. T. II. p. 517. ſeq.) Principes item ac duces hoc nomine, de induſtria omitto, quemadmodum illum Cypri & Sardiniæ præfectum a Pompejo, de quo proverbium κομπὰς Μάξιμος, *jactator*

ctator Maximus. Vide appendicem Vaticanam in proverbiis Andreæ Schotti p. 286. In numis Constantini, nomen Maximi non gloriæ ac virtutis titulum, sed familiæ nomen esse contendit Joh. Harduinus in numismatis sæculi Constantiniani pag. 474. Op. & in Memoriis litterariis Trevoltinis Ao. 1701. mense Jul. & Augusto p. 11.

Marius Maximus Historiæ Augustæ scriptor de quo Causaubonus ad Spartian p. 23. & Vossius in Hist. Latinis II. 3. nam Latine scripsit, & fuit præfectus Urbi post Adventum, temporibus Macrini Imp. ut testis Dio lib. 78. Libros suos Varronis exemplo in septenarios sive hebdomades librorum digessisse videtur, nam primo septenario laudat eum Spartianus in Geta.

Maximus Monachus, cujus quæstiones sacræ, ἐρωτήσεις περὶ διαφόρων κεφαλαίων ad Nicephorum magnæ Ecclesiæ Constantinopol. Chartophylacem exstant Græce MSS. in Bibl. Cæsarea. Vide Lambecium VI. p. 56. Videtur idem cum Maximo Confessore, de quo fuse supra.

Maximus quem natali Platonis apud Dionysium Longinnm celebrato interfuisse narrat Porphyrius apud Eusebium X. 3. præparat.

Maximus Planudes medio sæculo XIV. clarus, de quo infra, suo loco.

Maximus Rejensis sive Regiensis. Supra in Maximo Abbate.

Maximus Rhetor, Plutarchi æqualis qui ejus meminit IX. 4. convivalium quæstionum. Alius de quo Aristides T. 3. p. 525.

Rutilius Maximus JCtus, cui librum ad legem Falcidiam, quem alii ad Q. Cornelium Maximum referunt, Cujacius tribuit.

Statilius Maximus Grammaticus, de quo in Bibl. Latina.

Maximus Taurinensis Episcopus qui Synodo Arausicanæ A. 441. & Mediolanensi A. 451. interfuit. Vide Miræum ad Gennadium de S. E. c. 40. Latinum Latinium Bibl. sacro profan. p. 80. 164. seq. Martyrolog. & Acta Sanctor. 25. Jun. Tillemontii memorias Hist. Eccles. T. XVI. pag. 31. seq. *Homiliæ* ejus nonnullæ S. Ambrosii & Augustini sermonibus permixtæ leguntur, ut præter alios notarunt Mabillonius in Musei Italici Tom. I. parte 2. & Combefisius in Bibl. Concionatoria. Editæ sunt sæpissime & separatim, & cum Chrysologo, & in Patrum Bibliothecis, ut noviss. Lugdunensi Tom. VI. Quinque sermones in laudem S. Cypriani editurum se promisit Clariss. Muratorius in Anecdo-

 tis

tis Bibl. Ambrosianæ T. I. p. 16. *Libros de Sacramentis* inter Ambrosii opera editos, Maximo huic fortasse tribuendos suspicatur Tillemontius p. 34. *Liber de gratia spiritali baptismi* Gennadio memoratus intercidit.

Maximus Tyrius Philosophus Platonicus Antoninorum ætate clarus, de quo dixi lib. IV. c. 23.

Valerius Maximus, de quo in Bibl. Latina.

XI. Post Maximum confessorem, Locos Communes ex omni genere scriptorum sacrorum, aliorumque concinnavit JOANNES DAMASCENUS, Presbyter & monachus, non confundendus ut multi fecerunt a) cum Joanne Mesue Damasceno Medico, b) vel cum Joanne Damasceno Serapionis F. itidem Medico, c) nec cum Damasceno Episcopo Rondinensi, d) vel altero Episcopo Dama-

a) Quemadmodum homonymia Theodosii Imp. qui ante Leonem Isaurum extitit, Vincentio Bellovacensi, Antonino Florentino, Andreæ Dandolo, Joanni Nauclero, Trithemio aliisque fuit fraudi, ut Joannem Damascenum sæculo IV. sub Theodosio primo vixisse scriberent: ita alios decepit similitudo nominis, ut Johannem Damascenum nostrum confunderent cum Joanne Damasceno Medico. Vide Latinii Latinii Bibl. sacram & profanam p. 79. b. & 81. a. Petri Bælii Lexicon Historicum in Damasceno, & Leon. Allatium apud Mich. le Quien in prolegomenis ad Damascenum, ubi errores illos refellunt. Idem Allatius confutat etiam & fabulosa esse evincit quæ de Damasceno Raph. Volaterranus libro XVI. Commentar. Urban. falso tradens eum Judæis parentibus natum & ex Judaismo ad Christianismum conversum esse, & Constantinopolin venisse, captumque a piratis Saracenis, postea a Theodosio redemtum magistrum ejus Epistolarum fuisse, mox abscissam ei dexteram, quod in suspicionem proditionis venisset. Ne dicam de fabulis, quas addunt auctor sermonis de Damasceni conversione, Vincentius Bellovacensis speculi Hist. XVII. 103. Petrus de Natalibus Episcopus Equilinus in Historia sanctorum IV. 135. Jo. Nauclerus in Chron. aliique, restitutam ei manum beneficio Mariæ Virginis, reductum CPolin, &c.

b) Joannes Damascenus Medicus cognomento *Mesue*, adnepos Abdallæ Damasci regis, secta Muhammedanus circa A. 1200. floruit & Arabice scripsit, quæ scripta ejus deinde ex Arabico in Græcam & Latinam Linguam conversa sunt. Ex illis aliqua S. Joanni Damasceno presbytero male tribui notat Lambecius VI. p. 118. 131. 134. &c.

c) Joannes Damascenus Serapionis F. itidem Muhammedanus, Medicus, a Joanne Mesue laudatur.

d) Leo Allatius in prolegom. ad Jo. Damascenum ubi de variis hisce Damascenis disserit, memorat MS. Δαμασκηνοῦ ἐπισκόπου Ῥονδίνης διάλογον μετὰ τοῦ ἡγουμένου τῆς ἁγίας Ἀναστασίας, ἤτοι ταλανισμὸν κατὰ τῶν νῦν τῆς ἑλλάδος

Damasceno sive Damasci urbis, qui sæculo medio decimo sexto de animalibus scripsit ad Michaëlem Cantacuzenum, e) nec denique cum recentiore scriptore Damasceno Monacho & Hypodiacono Studita, Thessalonicensi. f)

Hic Iohannes ex nobili genere, * patria Damascenus, dignitate presbyter g) & vitæ instituto Monachus, contumediæ causa *Sarabaita* h) & pro *Mansure*, *Mamzer* i) ab aliis *Arclas* k) & propter eloquen-

Ee eee 3 tiam

ἑλλάδος ἐπισκόπων. *Damasceni Rondinensis Episcopi dialogum cum Abbate S. Anastasia, sive deplorationem Episcoporum Græciæ sua ætate.* Incipit: προσαγορεύω.

e) Damasceni Episcopi librum communi Græcorum dialecto scriptum de natura animalium, constantem XC. capitibus, quem ex Aristotele, Æliano & Phile collegit atque Michaëli Cantacuzeno magno Domestico transmisit legisse se MS. imperfectum tamen apud Petrum Velliam Romanum, testatur Leo Allatius loco jam laudato. Incipit: συνήθειαν ἔχουσιν οἱ ἄνθρωποι ὅταν θέλουσι να ἰδοῦσι τινὰ μέγαν ἄρχοντα.

f) Hic est Damascenus cujus thesaurus homiliarum in sanctos, lingua Græca vulgari sæpius prodiit Venetiis, ut 1603. 1618. 4. Omitto dicere de aliis Damascenis ut Nicolao Damasceno, Damascio Damasceno, & Damasceno cujus δρᾶμα Σωσαννίδος laudatur ab Eustathio ad Dionysium periegetem v. 976.

* Patrem Damasceni Sergium τὸν τοῦ Μανσοὺρ, Quæstorem generalem γενικὸν λογοθέτην Abdolmeleci Califæ Saracenorum, ex Theophane verisimiliter conjicit laudatus Lequien.

g) Presbyterum fuisse, male negat Possevinus, qui constantibus veterum testimoniis refellitur. Vide Jo. Hierosolymitanum in vita Damasceni p. XXI. & ibi notas.

h) Apud Vincentium Bellov. XVII. 103. Imperator Theodosius ad Joannem: *Sarabaita pessime.* Nisi legendum *Sabaita*, nam in S. Sabæ Laura Damascenum diu vixisse constat; Et Sabaita dicitur Stephanus ejus fratris filius. Cæterum Sarabaitæ S. Hieronymo Epist. 22. ad Eustoch. (edit. novæ 18. T. 2. p. 43.) *Remoboth, Monachorum genus deterrimum atque neglectum: hi bini vel terni, nec multo plures simul habitant, suo arbitratu ac ditione viventes.* De his viri docti ad regulam S. Benedicti c. 1. Cassianus collat. XVIII. 4. & 7. Petrus Crinitus III. 15. de honesta disciplina, ubi Augustini locum illustrat de Sarabaitis sacerdotibus.

i) ὑβριστικῶς sive per contumeliam dictum esse Μανσοὺρ ab Iconomachis, tradit Synodus septima Act. VI. T. 3. edit. Binianæ p. 678. fallitúrque eruditiss. Cangius quando de alio nescio quo Johanne hæretico Ægyptio & hæc verba & acclamationem Icommachorum p. 677. Μανσοὺρ τῷ κακωνύμῳ καὶ Σαρακηνόφρονι ἀνάθεμα, intelligendam esse putat gloss. Græco in Μανσοὺρ. Assentior tamen Theopha-

tiam *Chrysorrhoas* l) cognominatus legitur. Damascenus a Cosma Monacho docto ex Italia captivo illuc adducto eruditus una cum Cosma Hierosolymitano (qui Melodi nomine deinde celebris & Majunensis Episcopus extitit.) Hinc neglectis quas Damasci Satrapa offerebat mundialibus dignitatibus, Hierosolymas in Sabæ monasterium concessit, ibique in literarum, sacrarum præsertim meditatione, consenuit & prope S. Sabam est sepultus. Certe tumulum Damasceni & Cosmæ spectatum eo loco, Joannes Phocas * meminit. Disciplinis philosophiæ egregie excultum & eruditione omnivaria ultra illius sæculi exemplum ornatum omnes fatentur: hymnis dulcissimis, scriptisque quam plurimis de quibus deinceps dicetur, celeberrimum. In his quod volsellis quandoque non gladiis pugnat, narrationesque parum credibiles ingerit ubi pro imaginum cultu & precibus pro defunctis descendit in certamen, ætati potius qua vixit quam ingenio ejus tribuendum existimo. Diem obiisse videtur non ante A. C. 756. m) Leonis Isauri & Constantini Copronymi iras parum, quoad vixit reveritus. Memoria ejus inter sanctos ab Ecclesia Latine

phani qui p. 350. Jo. Damascenum dictum esse ait *Mansur* πατρικῷ ὠνόματι, quod avus ejus ita diceretur. Addit Theophanes voce Μανσὲρ significari λελυτρωμένον *redemtum*. Pro quo Scylitzæ & Cedreni Cod. monstrum habent vocabuli λέντραβον, sed λελυτρωμένον esse scribendum, recte idem Cangius annotavit. Non tam itaque contumeliosum erat nomen ipsum Mansur, pluribus aliis commune, quam quod per contumeliam illud Constantinus Copronymus corrumperat in Μαμζηρὸν *spurium*, quemadmodum ex eodem Theophane Cedrenus & auctor Hist. Miscellæ testantur.

k) Ἰωάννε τοῦ Ἀρκλᾶ κανὼν διὰ στίχων Ἰαμβικῶν εἰς τὴν ἁγίαν πεντηκοστήν. Ita inscribitur Joannis Damasceni hymnus in Pentecostem, & agnoscit nomen Ἀρκλᾶν, quod *arcularium* significat, Damasceno tributum Eustathius Thessalonicensis in commentario ad illam hymnum, apud Allatium de Georgiis p. 320.

l) Theophanes, Cedrenus lib. Auctor Hist. Miscellæ XII. Sigebertus Gemblacensis c. 75. de scriptoribus Eccles.

* Jo. Phocas sæculi XII. scriptor in descriptione terræ sanctæ p. 28. in Symmictis Allatii. Deinde CPolin adductas Jo. Damasceni reliquias, ex Pachymeris Audronico lib. 1. c. 13. observat Mich. le Quien.

m) In Combefisii Bibl. Concionatoria errore calami vel typographi Damascenus traditur claruisse A. C. 830. pro 730. Libellus ejus adversus Constantinum Copronymum scriptus est post Synodum Copronymianam habitam A. 754. atque adversus illam Synodum strinxisse calamum Damascenus etiam ex auctore vitæ Stephani junioris Martyris cognoscitur.

tina colitur 6. Maji, a Græca 29. Nov. & 4. Decembr. Vitam ejus Commentarios de illa Arabice ſcriptos nactus, tradidit atque ex illis ut videtur fabulam illam parum credibilem de manu Damaſceni per S. Mariam reſtituta hauſit *Johannes Hieroſolymitanus* poſt medium ſæculi decimi clarus. Eam Latine a Lipomanno T. V. & Surio ad 6. Maj. Græce Rom. 1553. 58. cum Oratt. de imaginibus editam utraque lingua dedere in Damaſceni editione Baſileenſes Ao. 1575. fol. deinde Græce Papebrochius T. II. Act. Sanctor. Maji p. 723. ex Codice MS. Mediceo collato cum Codice Regis Chriſtianiſſ. & Latine p. 111. ex verſione *Antonii Franciſci Deſtieu*, S. I. Incipit: τοῖς πετηρηκόσι τὸ. Idem Papebrochius *Conſtantini Acropolitæ* ſermonem de Joanne Damaſceno p. 731. ex MS. Vaticano dedit Græce, una cum verſione *Jo. Franciſci de Rubeis* JCti. Incipit: τῷ Ἰωάννῃ τὸν λόγον, τῷ ἐκ Δαμασκοῦ τοῦ ἐγκώμια. Nec non excerpta e Græcorum Synaxario & Menæis Damaſcenum ſpectantia. Conſtantinus Acropolita veluti paraphraſtes Joannis Hieroſolymitani in editione nova Operum Damaſceni omiſſus, at *Johannes Hieroſolymitanus* a Clariſſ. Viro Mich. le Quien Græce & Latine Tomo primo præmittitur notis etiam illuſtratus, quibus nonnullæ illius hallucinationes caſtigantur. Hinc ibidem ex editione Damaſceni Latina Colonienſi & Codice Regio Pariſ. Latino 3966. ſequitur *Narratio* ex Græco ut videtur converſa *de S. Joannis Damaſceni converſatione* quæ incipit: *quemadmodum dulce philocoſmis exiſtit*. Præterea excerpta e Vincentio Bellovacenſi, e Menæis, variaque variorum, veterum præcipue de Damaſceno teſtimonia. Et præclara *Leonis Allatii* de Damaſceni ſcriptis commentatio ex opere ejus inedito de Libris Apocryphis.

Amicitia conjunctos * ſibi habuit Joh. Damaſcenus præter Coſmam Melodum & a quo creatus eſt presbyter Joannem Patriarcham Hieroſol. Petrum Majumenſem & Petrum Damaſcenum: diſcipulosque, Joannem Laodicenum, Theodorum Abucaram (Carorum Epiſcopum) & Stephanum Eccleſ. Hieroſol. presbyterum ac ſyncellum, Anaſtaſiumque monaſterii S. Euthymii præpoſitum, auctorem libri contra Judæos quem Latine ex Turriani verſione H. Caniſius T. 3. Antiq. Lect. p. 67. edidit.

Edi-

* Vide notas ad vitam Damaſceni p. 23.

Editiones operum Jo. Damaſceni.

Græcæ.

Liber de fide Orthodoxa, cum Orat. de iis qui in fide obierunt, prodiit Græce auſpiciis Jo. Matthæi Giberti Veronenſis Epiſcopi, cum præfat. Donati Veronenſis ad Clementem VII. Pontificem. Veronæ apud Stephanum & fratres Sabios 1531. in 4. typis luculentis.

Vita & libri III. de imaginibus, Rom. 1553. 8.

Latinæ.

Quandoquidem verſio libri de Fide Orthodoxa a *Burgundione*, cive Piſano, Federici Ænobarbi præfecto Sæc. XII. compoſita & Thomæ Aquinati pridem lecta non vidit lucem :

Idem liber ex *Jacobi Fabri* Stapulenſis interpretatione Pariſ. 1507. in 4. primum editus eſt ex officina H. Stephanii avi. Et cum commentariis *Jodoci Clichtovei* ad Jac. Ambaſium Epiſcopum Claromontanum, Pariſ. 1512. & 1519. & ſine commentariis Marpurg. 1602. in 8.

Cum brevioribus Fabri interpretis notis, & Orat. de iis qui in fide dormierunt per Jo. Oecolampadium verſioni & Hiſtoria Joſaphat & Barlaam, Baſil. 1535. & 1539. præmiſſa vita Jo. Damaſceni ſcripta a Johanne Patriarcha Hieroſol.

Ex recenſione *Henrici Gravii* Noviomagenſis Ord. Prædicator. Colon. 1546. apud Petrum Quentel, in qua editione Latina acceſſerunt Damaſceni Logica, & introductio elementaris ad Joannem Laodicenum Epiſc. nec non liber de duabus voluntatibus & operationibus, Epiſtola ad Jordanem Archimandritam de hymno triſagio, liber de hæreſibus, fragmentum ſententiarum de octo vitiis, altercationes cum Sarraceno ; & de judicio, carminaque & cantica varia, cum Coſmæ Majumenſis & Theophanis ac Scholarii quibusdam.

Ex verſione meliore vel recenſione *Jacobi Billii*, Prunæi Abbatis, Pariſ. 1577. in fol. in qua edit. præter plura in edit. Græcolat. Baſil. 1575. obvia primum acceſſerunt Latine tantum Parallela ſacra, Phyſica, Vita S. Stephani junioris & octoëchus. Græce vero & Latine Oratio de CHriſti transfiguratione, & de nativitate B. Mariæ Ora-

Orationes tres. Hæc editio,de qua in Apparatu Sacro Possevinus, non sine auctario recusa est Paris. 1603. & 1619. fol. curante *Frontone Ducæo.*

Græcolatinæ.

Basileensis apud Henricum Petri, cum *Marci Hopperi* præfatione A. 1548. fol. ubi ante Jo. Cassiani, Latini scriptoris opera exhibetur Græce & Latine Jo. Damascenus de orthodoxa fide, cum commentariis Jo. Clichovei, & liber de iis qui in fide obdormierunt. Latine autem tantummodo cætera quæ in Coloniensi Gravii editione exstare jam dixi. Repetita est hæc editio Basil. 1559. in fol.

Basileensis tertia A. 1575. fol. prioribus duabus longe plenior, & itidem Cassianum habens adjunctum, atque utraque lingua exhibens præterea dialogum Damasceni contra Manichæos, aliaque scripta complura. Cum ejusdem Hopperi præfatione.

Parisiensis denique, curante præclaro atque eruditissimo Viro *Michaele le Quien*, Morino Boloniensi, Ordinis FF. Prædicatorum, qui provinciam quæ ante ipsum *Jo. Auberto* a) *Francisco Combefisio* & *Philippo Labbeo* b) designata videbatur, occupavit cum summa lau-

Fff ff de

a) *Aubertus* post Cyrillum Alex. voluit etiam Jo. Damasceni editionem curare ex decreto illustris Cleri Gallicani A.1636. 21. Jan. Sed dum Ephraimum Syrum edere prius instituit, neutrum perfecit, neque *Combefisius* potuit ab eo vel ab ejus heredibns impetrare quæ *Leo Allatius* ad Aubertum Roma Lutetiam miserat, & quorum Catalogum ex Allatii συμμίκτοις p. 448. seq. laudatus le Quien in prolegomenis exhibet. Meminit & Allatius Epistola ad Aubertum dissertationi 2. de libris Ecclesiasticis Græcorum præmissa; Combefisius vero cui Cleri Gallicani judicio sparta hæc deinde ornanda fuit commissa, *dolet periisse*, inquit in Bibl. Concionatoria. *tanta illa Allatiana Auberto Damasceni operum editionem pollicenti missa.*

b) *Labbeus* Paris. 1652. in 4. edidit conspectum operum Damasceni in quatuor partes tributorum, in quo non vult videri usus transmissis ab Allatio, sed de illis velut necdum sibi visis loquitur, licet Allatius in Epistola ad Nihusium quæ symmictis p. 446. inserta est, haud obscure plagium ipsi eo nomine objicit. Idem Labbeus T. I. libri de scriptoribus Ecclesiasticis A. 1660. editi pag. 556. conspectum suum novæ editionis Damasceni memorans, *quam tum demum*, inquit, *aggrediar, cum ex aliis occupationibus liber emersero, & eruditos viros, quorum operam auxiliumve etiamnum implore, in subministrandis ad eam perficiendam subsidiis paratiores fuero expertus.*

de c) atque egregie obivit, publicatis Græce & Latine Jo. Damasceni Operibus ſic, ut non modo plura inedita ex MSS. in lucem protulerit primus, aut Latine tantum vulgatis Græca addiderit, ſed etiam quæ utraque jam lingua exſtabant caſtigaverit reddideritque nova vel caſtigata verſione illuſtriora, & doctis notis, præmiſſisque præter priorum præfationes editionum luculentis prolegomenis atque de doctrina Damaſceni diſſertationibus d) explicuerit. Pariſ. 1712. fol. 2. Volum. Non me fugit, hoc opus certatim laudatum eſſe & laudatum eſſe ex merito a Diariorum eruditorum ſcriptoribus in Ephemeridibus Pariſ. A. 1712. menſe Januar. in Actis Erudit. quæ Latine eduntur A. 1713. p. 1. & quæ Germanice, T. I p. 311. 365. in Diario quod ſub novi Muſei titulo, itidem vernacula lingua Lipſiæ menſtruis intervallis prodit (neue Bücher-Saal) parte XXXIII. p. 600. &c. Sed puto tamen ab illis mihi relictum eſſe locum obſequendi inſtituto meo quod in aliis ſcriptoribus Græcis hactenus obſervavi, ut Damaſceni Scripta ſecundum ordinem editionis hujus optimæ Lectori annumerare, mihi liceat.

To-

c) Conſpectum operum Damaſceni à Lequinio A. 1700. Pariſiis ſeparatim editus eſt, atque extat præterea in Diario eruditorum Hanoverano Cl. V. Jo. Georgii Eccarti (Monathlichen Auszug) A. 1700. menſe Auguſto p. 526. ſeq. Vide & Memorias litterarias Trevoltinas A. 1707. menſe Auguſto, pag. 2440. ſeq. Scripta quæ in duobus tomis Lequinii non exſtant, & in conſpectu vel Lequiniano vel Labbeano aut Allatii Catalogo, commemorantur, referam infra poſt notitiam editionis Lequinianæ.

d) Diſſertationes Damaſcenicæ ab editore operi præmiſſæ ſunt ſeptem I. de proceſſione Spiritus S. II. de auctoritatibus quibus Eutychiani hæreſin ſuam tuebantur III. de Epiſtola Chryſoſtomo tributa ad Cæſarium Monachum & aliis quibusdam à Damaſceno primum laudatis ſcriptis. IV. de Epiſtolis ad Petrum Fullonem de Triſagii additione, & de expoſitione fidei inter Juſtini Martyris Opera. V. de Oratione Damaſceni de iis qui in fide obdormierunt & de purgatorio ſecundum Orientalis Eccleſiæ ſenſum. VI. de azymis & poſtremo CHRISTI Paſchate. & VII. de Chriſtianis Nazarenis & eorum fide, nec non de Ebionitis.

Tomo I.

In hoc familiam ducit ΠΗΓῊ ΓΝΏΣΕΩΣ * ſive opus tripartitum, quod titulo *Fontis ſcientiæ* auctor ipſe commendavit, hoc eſt *Dialectica*, *liber de hæreſibus*, & liber *de Orthodoxa Fide.*

1. Κεφάλαια φιλοσοφικὰ *Capita Philoſophica*, ſive *Dialectica*, cum præfixa Epiſtola ad *Coſmam* Majumæ jam Epiſcopum, adeoque ſcripta poſt A. C. 743. p. 1 -- 74. Hujus Dialecticæ, in qua Porphyrium de quinque vocibus & Ariſtotelis Logica ſcripta ſecutus Damaſcenus eſt, compendium Latine prodierat in antiquis editionibus, ex verſione fortaſſis *Burgundionis* Piſani. Ac in editione Baſil. 1575. Græcis fuſioribus epitome Latina male accommodatur. Eandem epitomen interpretatio Arabica repræſentat teſte Lequinio, quæ non eſt edita. Idem Græca integra ex pluribus codicibus Regiis MSS. & editione Baſil. recenſuit, novaque verſione donavit.

2. Περὶ αἱρέσεων ἐν συντομίᾳ, πόθεν ἤρξαντο καὶ πόθεν γεγόνασιν. *De hæreſibus* compendium unde ortæ ſint & quomodo prodierint p. 76 -- 118. Ex S. *Epiphanii* Anacephalæoſi ad verbum fere repetitum cui ex Theodorito, Timotheo & Sophronio paullo plusquam viginti ſectarum enarrationem & de Mohammedanis nonnulla Damaſcenus ſubjecit. In prioribus editionibus occurrit Latine tantum, ex verſione *Joachimi Perionii.* In Colonienſi, alia legitur interpretatio incerti auctoris quem Lequinius putat *Burgundionem* Piſanum. Partem poſtremam de Mohamedanis Græce e Codice Auguſtano ſuppleverat latinamque verſionem addiderat *Fronto Ducæus* in editione Damaſceni Latina Pariſ. 1619. in fol. Græce librum integrum primus ex Codice Regio Pariſ. 2336. vulgavit *Io. Baptiſta Cotelerius* cum verſione ſua & notis, in tomo primo monimentor. Eccleſiæ Græcæ Pariſ. 1677. in 4. Lequinius præterea contulit cum Codicibus Regiis 3244. & 2930. atque Auguſtano, nec non illo quo Perionius ad verſionem ſuam concinnandam eſt uſus, & cum Epiphanio cæterisque hæreſiologis, & uberiores notas adjunxit. Profeſſio

* Vide notas ad vitam Damaſceni ſcriptam à Jo. Hieroſol. p. XIX. & Allatium de Damaſceno §. 20.

fidei qua librum de hæresibus obsignavit Damascenus, Græce vulgata est a Lambecio VIII. p. 426.

3. Ἔκδοσις ἀκριβὴς τῆς ὀρθοδόξου πίστεως. *Orthodoxæ Fidei accurata expositio*, p. 123---304. Capitibus centum, non quatuor libris hoc opus a Damasceno distributum est, ut ex Græcorum Codicum MSS. inspectione Lambecius & Lequinius testantur. Addit hic vir doctissimus nec in editione Græca Veronensi 1531. in 4. partitionem in libros quatuor exhiberi, quod de contextu ipso verum est, sed in summis paginis per totum opus, quatuor librorum numeri notati comperiuntur. Nec illa divisio in vetustis priscæ versionis Latinæ MStis occurrit, nisi forte secunda recentiorique manu & atramento in marginalibus quorundam oris annotata. (In Bibl. Tarvisiana *rubricæ libri Io. Damasceni presbyteri, in quo est traditio certa Orthodoxæ fidei, traducta de Græco in Latinum a Burgundione Iudice cive Pisano sub Eugenio III. Pont. Max.* apud Clariss. Montfauconum p. 75. Diarii Italici.) Vestigia distinctionis in quatuor libros jam deprehenduntur apud S. Thomam Aquinatem, qui versione Latina usus est. *Quamobrem existimo*, inquit Lequinius, *ejusmodi partitionem a Latinis excogitatam introductamque fuisse ad instar quatuor librorum Petri Lombardi.* Nam ut inter Latinos *Scholasticos* Petrus hic, Magister sententiarum, tot aliis præivit, * ita primus fuisse Damascenus inter Græcos Ecclesiæ Doctores cognoscitur, qui plenius & σωματικώτερον subtiliusque universum Theologiæ systema ordine fuit complexus, ipsis plerumque verbis, quibus divina mysteria edisserit, usus præclarorum Patrum (Basilii M. Gregorii Nysseni, Nemesii, Athanasii, Epiphanii, Chrysostomi, Cyrilli Alex. personati Dionysii Areopag. Leonis M. Leontii Byz. Maximi confessoris, præcipue vero Gregorii Naz.) Annotationes *Roberti Groshead* sive *Capitonis* Lincolniensis Episcopi, qui sæculo XIII. in Anglia claruit, in librum Damasceni de Orthodoxa fide, male e Græco interpretatum, memorat Jo. Lelandus pag. 285. de scriptoribus Britannicis. Sed nec Burgundionis interpretatio, nec Roberti annotationes hactenus editæ sunt. Idem Robertus in libro de cessatione legalium p. 92. & 167. citat *Iohannem Damasce-*

* Jac. Thomasius diss. de Doctoribus Scholasticis Latinis, Lips. 1676.

mascenum in lib. sententiarum, opus hoc innuens. *Iac. Fabri* Stapulensis versio cum *Iodoci Clichtovei* commentariis prodiit Paris. 1507. in 4. ac deinde sæpius tum Græcis addita, tum sine illis, ut supra in editionibus operum Damasceni retuli. Post Fabrum vertit *Iac. Billius*, cujus interpretatio in editionibus Latinis Paris. A. 1577. 1603. & 1659. fol. occurrit; & subinde indiget castigatione, ut Rich. Simoni etiam notatum T. II. Bibl. selectæ p. 35. *Sedebat animo*, inquit Combefisius, *Clichtovei, hominis nihil Græci, commentariis remotis, quibus onerati potius libri ac fide quam serio illustrati, puriorem textum multiplicum Codicum collatione, nova etiam seu interpolata* (Billii) *versione auctum edere, atque ad fontes, Patres scilicet antiquiores, quos totos Damascenus loquitur, a se nihil scribere professus ipse, reducere.* Quod Combefisius aliis occupatus implere supersedit, magno studio Lequinius executus est, qui hoc Damasceni opus servata utraque & capitum & librorum distinctione, ad Græcos Codices MSS. accurate recensitum cum nova versione sua & notis exhibet. Non omittendum quod Epitomen universæ Theologiæ ex hoc Damasceni opere contextam vulgavit *Christophorus Pelargus* Francof. ad Viadrum 1605. in 4. qui cum in Reformatorum partes trahendum illum scriptorem duxerit, ex nostratibus B. D. *Balthasar Mentzerus* avus Giessæ A. 1614. edidit & Respondente Jo. Sauberto Altdorfino publice defensitavit *delineationem brevissimam libri III. Damasceni de Orthodoxa fide, in qua quæ Auctoris hujus de CHristo Θεανθρώπῳ sententia fuerit & confessio contra infelices nonnullos rerum Theologicarum Criticos ad oculum ostenditur.* Constat etiam B. D. *Eliam Veielium*, Ecclesiæ Ulmensis Antistitem meritissimum, a longo tempore id agitasse consilii, ut Damasceni hoc opus ad MStos Codices Augustanæ † & Cæsareæ Bibl. recensitum Græce & Latine cum commentariis ederet, sed præclaro proposito fatum Viri præstantissimi intercessit. Duas interpolationes lib. 3. c. 3. & 7. in Codicibus aliquot MSS. repertas & Damasceno ab aliena manu insertas Græce & Latine dedit Lequinius pag. 659-661. Quæ porro sub Cyrilli Alex. nomine Io. Wegelinus edidit de SS. Trinitate & Aubertus tomo ultimo operum Cy-

† De Augustanis Codd. vide B. Antonii Reiseri Catalogum MSS. Bibl. Augustanæ p. 29. De Cæsareis Lambecium lib. V. p. 1. &c.

rilli exhibet, jam ſupra p. 571. notare me memini eſſe Damaſceni, licet è Cyrilli ſcriptis magnam partem repetita.

4. πρὸς τοὺς διαβάλλοντας τὰς ἁγίας εἰκόνας *adverſus eos qui ſacras imagines calumniantur.* Λόγοι ἀπολογητικοὶ tres p. 307 --- 390. ἐπιστολιμαίους λόγους vocat Jo. Hieroſolymitanus in Damaſceni vita cap. 14. meminitque eorum iterum cap. 33. *Primus* ſcriptus eſt poſt A. C. 727. Leonis Jſauri decimum, quo ille edictum adverſus imagines promulgavit, ſed ante quam καλὸς ille ποιμὴν τῆς λογικῆς χριστοῦ ποίμνης, quibus verbis Germanum Patriarcham Conſtantinopol. Damaſcenus p. 308. intelligit, a Leone depoſitus eſſet, quod accidit ſub extremum Anni 729. *Secundus* poſt Germanum in exilium pulſum cujus meminit p. 336. καὶ νῦν ὁ μακάριος Γερμανὸς, ὁ βίῳ καὶ λόγῳ ἐξαστράπτων, ἐῤῥαπίσθη, καὶ ἐξόριστος γέγονε, καὶ ἕτεροι πλεῖστοι ἐπίσκοποι καὶ πατέρες ὧν οὐκ οἴδαμεν τὰ ὀνόματα. *Tertium* quem Joanni Damaſceno ſine magna cauſſa abjudicat vir egregius Humfredus Hody prolegom. ad Chronicon Johannis Malalæ cap. 32. ſecundo eſt ſimillimus, & ſcriptus uterque adhuc ante anathema adverſus Leonem pronunciatum publice, hoc eſt ante annum ejus tertium decimum, CHriſti 730. Prodierunt primum cum vita a Joanne Hieroſol. ſcripta Græce edente *Nicolao Majorano* qui eos Cardinali Joanni Petro Caraffæ dedicavit, Rom. 1553. in 8. Latine vertit *Godfridus Tilmannus* Carthuſiæ Pariſienſis Monachus, Pariſ. 1555. in 4. Antwerp. 1556. in 12. Ante eum *Petrus Franciſcus Zinus* Venet. 1554. in 8. cujus verſionem additis Græcis recuſam in Baſileenſi edit. 1575. etiam Jac. Billius in Latina ſua editione ſervavit additis paucis caſtigationibus, Pariſ. 1577. 1603. 1619. Denique (ne de Gallica verſione dicam vulgata Verduni 1573.) Lequinius ex utraque interpretatione Latina nova tertiam concinnare operæ pretium duxit, adhibitis etiam emendationibus Billii. Singulis hiſce libris a Damaſceno ſubjuncta ſunt loca varia Patrum pro imaginibus, quorum indicem hoc loco ſubjiciam.

IN-

INDEX SCRIPTORUM

quos in libris de imaginibus laudat JO. DAMASCENUS.

Dio-

Joan-

Multa loca eadem veterum Patrum de imaginibus citantur in Actis *Synodi septimæ* sive *Nicænæ II.* A. 787. celebratæ: cum itaque inter legendum illa acta indicem scriptorum in iisdem memoratum composuerum, lubet antequam Damasceni scripta enumerare pergam, & illum hoc loco cum Lectore communicare. Actio I. incipit pag. 462. II. pag. 498. III. pag. 523. V. pag. 600. VI. pag. 618. VII. pag. 681. & VIII. pag. 699.

INDEX SCRIPTORUM IN ACTIS SYNODI II. NICÆNÆ LAUDATORUM.

ad paginas edit. Binianæ A. 1618. Tom. III.

Epi-

Theo-

Hactenus Index scriptorum in Actis Synodi Nicænæ II.

Nunc ad Joannis Damasceni scripta ut revertar, tomo primo sequitur:

5. Λίβελλος περὶ ὀρθοῦ φρονήματος. *Libellus de recta sententia*, sive confessio fidei dictata a Damasceno & ab Elia Episcopo tradita

ta Petro Damasci Metropolitæ p. 390 -- 395. Incipit: ὁ μικρὸς ἀμφοτέρωθεν φόβος. Primus edidit Lequinius e Codice Vaticano 1262. & versionem addidit. In hoc libello comprobatur doctrina sex Synodorum, rejiciunturque cum hæresibus omnibus a Simone Mago μέχρι τὴν νῦν κινηθεῖσαν μετὰ τῆς ἁγίας τοῦ χριστοῦ καὶ θεοῦ ἡμῶν ἐκκλησίας, hoc est, usque ad Iconomachos, etiam Origenis ληρήματα, Petri Fullonis additamentum ad Trisagium, Monothelitæ Sergius, Cyrus, Paulus, Petrus, Pyrrhus, Macarius & Stephanus ejus discipulus, nec non Maronitæ.

6. Τόμος sive *Libellus* contra Jacobitas, Monophysitas sive Eutychianos ex Petri Damasceni Episcopi persona ad Daræ Episcopum Jacobitam p. 397 -- 427. Incipit: οὐδὲ τὸ καλὸν ὅτι μὴ καλῶς. Ediderat Latine ex *Francisci Turriani* versione, sed mutilum sub titulo Damasceni contra Acephalos, Henricus Canisius T. IV. Antiquar. Lect. Ingolstadii 1604. in 4. Integriorem & Græce primus vulgavit Lequinius e Codice Vaticano, ac quæ huic etiam deerant, ea Latine suppleta dedit ex versione *Arabica* quam MS. servant clarissimi Patres Oratorii Parisiensis. Quoniam huic libello loca plura Doctorum Ecclesiæ Damascenus adnexuit, eorum quoque brevem elenchum hoc loco accipe:

Ambrosius Mediolanensis ἐκ τοῦ περὶ ἀνθρωπήσεως, ἤτοι κατὰ Ἀπολιναρίου λόγου 423. Ejusd. ad Gratianum Imp. 423. quem locum laudavit Cyrillus in Ephesina Synodo id. ἐκ τῆς ἑρμηνείας τοῦ θείου συμβόλου 423.

Amphilochius Iconii Episc. Epistola ad Seleucum 423. 424.

Aristoteles, tertius decimus Apostolorum, hæreticis 399.

Arius 396. 399.

Athanasius Alex. Episc. 408. 409. ἐκ τοῦ κατὰ αἱρέσεων 420. Epist. ad Epictetum 422.

Basilius Cæsareensis ἐκ τοῦ κατ' Εὐνομίου λόγου α' 421. ἐκ τῆς διαλέξεως * πρὸς Ἀέτιον τὸν Ἀρειανόν 421.

Epist. ad Amphilochium 398.

Hhh hh 3 Cyril-

* Severo hæresiarcha recentius scriptum, adeoque suppositum Basilio M. nec hactenus editum. *Le Quien.*

7. Κατὰ Μανιχαίων διάλογος. *Dialogus contra Manichaeos* sive Paulicianos, p. 429--465. Incipit: ἐπειδὴ συνεληλύθαμεν. In quibusdam Codicibus præter rem refertur ad S. Athanasium. Damasceni esse dubitavit Billius eam tantum ob rationem, quod ignem tortorem dæmonum impiorumque hominum exponit non de vero igne sed de nequitiæ furiis ac peccati flagrante frustrataque libidine. Vide p. 446. 448. 460. 463. Sed idem visum aliis Ecclesiæ Doctoribus etiam antiquioribus notarunt Sixtus Senensis lib. V. Bibliothecæ S. annot. 40. & Benedictini ad Ambrosium Tom. I. p. 1460. Primi hunc Dialogum utraque lingua edidere *Basileenses* in sua Damasceni editione A. 1575. fol. Cum alia versione sua *Jo. Leunclavius* adjunctum Imp. Manuelis Comneni legationi ad Armenios, Leonis M. Epistolæ de fide, Leontioque & Constantino Harmenopulo de sectis, & Harmenopuli, Augustini atque Hilarii confessionibus fidei Basil. 1578. in 8. Tertia *Jac. Billii* versio exstat in editionibus Damasceni Latinis Parisiensibus A. 1577. 1603. 1619. fol.

8. Διάλεξις Σαρακηνοῦ καὶ χριστιανοῦ *Disceptatio Christiani & Sarraceni* p. 466---469. Incipit: τί λέγεις τὸν χριστόν. Prodierat Latine ex veteri versione in prioribus editionibus. Neque Lequinio ad manus fuit Græcus Codex, quem exstare in Bibl Cæsarea testis Lambecius V. p. 126. tamen Græca quædam fragmenta adscripsit ex Dialogis Theodori Abucaræ, ex quo etiam p. 470. Græce & Latine subjunxit brevem dialogum Christiani & Sarraceni ἐκ τῶν πρὸς τοὺς Σαῤῥακηνοὺς ἀντιῤῥήσεων διὰ φωνῆς Ἰωάννου Δαμασκηνοῦ. Incipit: εἰπέ μοι, ὦ ἐπίσκοπε, οὐ κατείδωλος ἦν ὁ κόσμος.

9. περὶ δρακόντων *de draconibus* fragmentum p. 471. 473. Incipit: ἐπειδὴ καὶ δράκοντας ἀναπλάττουσι. Et περὶ στρυγγῶν *de strygibus* p. 473. Incipit: θέλω δὲ ἵνα μή. Hæc duo fragmenta quibus vulgi & hæreticorum fabulas ridet Damascenus, antea inedita Lequinius accepit a Clariss. Montfaucono. Pag. 472. laudatur Δίων ὁ Ῥωμαῖος συγγραψάμενος περὶ βασιλείας καὶ περὶ τῆς Δημοκρατείας Ῥώμης καὶ διηγησάμενος περὶ τοῦ πολυθρυλλήτου πολέμου τοῦ καρχηδονίου, quibus verbis non Dionis Chrysostomi περὶ βασιλείας λόγοι, sed alterius Dionis Cassii Historiæ Romanæ libri innuuntur.

10. περὶ ἁγίας Τριάδος. *De S. Trinitate* per quæstiones & responsiones pag. 474 --- 477. opusculum pridem editum a *Jo. Wegelino* cum versione & notis Augustæ Vindel. 1611. in 8. Incipit: περὶ μὲν τῆς ἁγίας Τριάδος τῆς ὁμουσίου.

11. περὶ τοῦ Τρισαγίου ὕμνου, *de hymno Trisagio* ad Jordanem Archimandritam, adversus eorum sententiam qui hymnum illum non ad SS. Trinitatem sed ad solum CHristum referebant, & adversus Petri Fullonis additamentum Jacobitis & Maronitis (vide p. 485.) probatum p. 480 -- 497. Prodierat hæc Epistola Græce & Latine nescio quo interprete in editione Damasceni Basil. 1575. sed a Lequinio longe castigatior & cum nova versione exhibetur ad quatuor Codd. MSS. Incipit: τοῦ πρὸς σέ μου πόθου. Loca Patrum quæ vindicare ad calcem hujus scripti instituit Damascenus p. 488. seq. hæc sunt:

Athanasii ἐν τῷ περὶ σαρκώσεως καὶ Τριάδος λόγῳ p. 448. οὗ ἡ ἀρχὴ, οἱ κακοτέχνως p 493.

Basilii ἐκ τοῦ τετάρτου λόγου τοῦ κατ' Εὐνομίου, οὗ ἡ ἀρχὴ, εἰ φύσει θεὸς ὁ υἱός. p. 493. ἐκ τοῦ πρὸς Ἀμφιλόχιον περὶ τοῦ ἁγίου πνεύματος p. 493.

Chrysostomi εἰς τὸ εὐλογημένος, οὗ ἡ ἀρχὴ· ἐκ τῶν θαυμάτων εἰς θαύματα (T. V. Savil. p. 882.) p. 489.

Cyrilli Alex. ἀπὸ ἐκτου λόγου τοῦ περὶ τῆς ἁγίας Τριάδος, οὗ ἡ ἀρχή· ἰσότητος μὲν οὖν p. 490.

ἀπὸ θ' λόγου περὶ τῆς ἐν πνεύματι προσκυνήσεως p. 490.

ἐκ τοῦ πρὸς ἑρμείαν δ' λόγου, οὗ ἡ ἀρχὴ, τὸν δὴ θεὸν ἐκ θεοῦ p. 491. ἀπὸ τοῦ πέμπτου λόγου τοῦ πρὸς ἑρμείαν, οὗ ἡ ἀρχὴ, εἶεν ἐκ παντὸς ἡμῖν p. 492. ἐν τῷ περὶ πνεύματος λόγῳ πρὸς ἑρμείαν οὗ ἡ ἀρχὴ· πόνον ἀγαθῶν 494.

Epiphanii ἐκ τοῦ εἰς τὴν ἁγίαν θεοτόκον λόγου p. 498. ὁ ἅγιος καὶ θαυμαστὸς Ἐπιφάνιος ἐν τῷ ἐπιγεγραμμένῳ ἀγκυρωτῷ λόγῳ 494.

Gregorii Nysseni ἐκ τοῦ κατ' εὐνομίου πρώτου λόγου p. 494.

Theologi (Gregor. Nazianzeni) ἐκ τοῦ λόγου εἰς τὰ γενέθλια pag. 493. seq.

Procli Constantinopol. ἐκ τοῦ λόγου τοῦ εἰς τὴν ἁγίαν Θεοτόκον p. 492. ἐκ τοῦ ἐγκωμίου εἰς τὴν ἁγίαν θεοτόκον οὗ ἡ ἀρχὴ, πᾶσαι μὲν αἱ μαρτυρίαι καὶ πανηγύρεις id.

Loca hæc produxerat Anastasius Abbas S. Euthymii sed ab hæresi Eutychiana alienus, (cujus cum laude facit Damascenus mentio-

tionem pag. 481 & 495.) ut evinceret ad Filium eos Triſagium retuliſſe, quod Joanni Patriarchæ Hieroſol. nullo modo committendum viſum.

Denique ex ſolenni formula celebrationis Myſteriorum Damaſcenus Triſagium probat de SS. Trinitate utique, non de ſolo Filio accipiendum eſſe p. 496. Quem locum ex Liturgia, quæ ſub Jacobi Apoſtoli fertur nomine, repetitum eſſe Lequinius annotavit.

12. περὶ τῶν ἁγίων νηστειῶν *de ſanctis jejuniis* Epiſtola ad Cometam Monachum τῷ εὐλογημένῳ καὶ γνησίῳ δούλῳ χριστοῦ, κυρῷ Κομητᾷ πνευματικῷ ἀδελφῷ, Ἰωάννης ἐλάχιστος p. 499-- 505. Hanc primus Lequinius edidit e MSS. Mediceo & Barocciano, quorum apographa cum eo communicarunt præclari viri Jo. Erneſtus Grabe & Anſelmus Bandurius, cum fragmenta pridem ex illa produxiſſet Turrianus in Apologia pro Epiſtolis Pontificum & notis ad Conſtitutiones Apoſtolicas. Rejicit in hac Epiſtola Damaſcenus morem Severianorum, qui jejunium obſervabant per hebdomades octo, a Septuageſima usque ad Paſcha. Loca quæ ad calcem ſubjiciuntur ſunt tam Διάταξις *Apoſtolica* cujus & apud Epiphanium LXX. 12 mentio, Doctorumque Eccleſiæ S. *Baſilii* ἐκ τοῦ κατὰ μεθυόντων λόγου, *Chryſoſtomi* ἐκ τοῦ πρὸς τῷ τέλει τῆς νηστείας λόγου, *Anaſtaſii Patriarchæ Conſtantinopol.* ex encyclia Epiſtola, *Epiphanii* Cypri ἐκ τοῦ εἰς Μοναχοὺς (interpres: ex Epiſtola ad Monachos) *Johannis* Epiſcopi *Athenarum*, *Anaſtaſii Patriarchæ Theopolis* ſive Antiochiæ Syriæ, *Petri Patriarchæ Hieroſol.* Tum hæreticorum *Severi* Acephali, Archi-Ep. Antiocheni ex ſermonibus ἐνθρονιαστικοῖς, Sermone εἰς τὴν τῶν νηστειῶν τεσσαρακοστὴν dicto in Caſſiani Eccleſia, qui incipit: νόμος ἐστὶ καὶ ἐπὶ τῶν σωματικῶν παλαισμάτων. Et ex libro τῶν ὑποσημειωθέντων ἰδιοχείρως διαφόρων κεφαλαίων. Nec non *Benjaminis* Severiani, Pſeudo Epiſcopi Alexandrini ex quarto libro τῶν ἑορταστικῶν αὐτοῦ, ψευδεορταστικὴ τριακοστή, ἧς ἀρχή. Φαιδρὰ καὶ ἀξιάγαστος. Et ψευδεορταστικὴ τριακοστὴ πέμπτη, ἧς ἀρχή, καὶ νῦν ἀκούειν δοκῶ.

13. περὶ τῶν ὀκτὼ τῆς πονηρίας πνευμάτων. *De octo ſpiritibus nequitiæ* de quibus ante Damaſcenum Evagrius, Nilus, Caſſianus &c. ad Monachum quendam, p. 506-- 508, Græca primus e MS. Abrahami Selleri dedit Lequinius. Latine verterat *Bilibaldus Pirckeimerus*, cujus verſio ex diverſo in multis Græco Codice compo-

 ſita

ſita p. 508. ſeparatim ſubjicitur. Incipit: γίνωσκε, ἀδελφὲ, ὅτι ὀκτώ εἰσιν. Sequitur deinde περὶ ἀρετῶν καὶ κακιῶν ψυχικῶν καὶ σωματικῶν & περὶ τοῦ τριμεροῦς τῆς ψυχῆς. *De virtutibus & vitiis animæ corporisque & de triplici parte animæ.* Græce e Codice Regio cum verſione Leonis Allatii p. 509--514. Incipit: ἰστέον οὖν ὅτι διπλοῦς ὢν ὁ ἄνθρωπος. De MS. Cæſareo vide Lambecium IV. pag. 197.

14. εἰσαγωγὴ δογμάτων στοιχειώδης. *Inſtitutio elementaris ad dogmata* adverſus Acephalos ſeu Monophyſitas, Monothelitas, & Neſtorianos, ad Joannem Laodicenæ Urbis Epiſcopum p. 515--521. Incipit: ἐν ὀνόματι τοῦ Πατρὸς καὶ τοῦ υἱοῦ καὶ τοῦ ἁγίου πνεύματος. Verterat *Joachimus Perionius.* Græce & Latine prodierat in editione Baſil. 1575.

15. περὶ συνθέτου φύσεως, κατὰ Ἀκεφάλων. *De natura compoſita*, contra Acephalos p. 521--527. Etiam hæc diatriba lucem viderat Græce & Latine in jam dicta edit. Baſileenſi.

16. Περὶ τῶν ἐν τῷ χριστῷ δύο θελημάτων καὶ ἐνεργειῶν καὶ λοιπῶν φυσικῶν ἰδιωμάτων. *De duabus* in CHriſto voluntatibus & operationibus, & de naturalibus reliquis proprietatibus p. 529--554. Incipit: οἱ δύο φύσεις καὶ μίαν ὑπόστασιν. Exſtat Græce & Latine cum Perionii verſione in edit. Damaſceni Baſileenſi Ao. 1575. Perionium ſubinde in Pariſienſibus Latinis caſtigat Billius. Sed Franciſcus Gombefiſius cum nova verſione notisque edidit in Hiſtoria Monothelitarum ſive T. II. auctarii novi p. 466. Combefiſii verſionem Lequinius ſervavit, notas omiſit.

17. Ἔπος ἀκριβέστατον κατὰ θεοστυγοῦς αἱρέσεως τῶν Νεστοριανῶν. Diſſertatio accuratiſſ. *adverſus* exoſam DEO *Neſtorianorum hæreſin* pag. 555--571. Incipit: πρὸς τοὺς Νεστορίου ὁμόφρονας: Græca primus ê Codice Regio 2926. profert Lequinius, addita *Franciſci Turriani* verſione, quam vulgaverat Henr. Caniſius Tom. IV. Antiquar. Lectionum, Ingolſtad. 1603. in 4to. Etiam *Arabicam* hujus libri interpretationem MS. ſervari in Bibliotheca Patrum Oratorii Pariſ. eodem Clariſſ. Lequinio annotante didici. Prodiit & Turriani verſio cum *Marci Beumleri* notis Tiguri 1606. in 8. ſub titulo tractatiunculæ de duabus in Chriſto naturis.

18. Frag-

18. Fragmenta varia in antiquiss. Codd. reperta.

a) ἐπίλυσις responsio ad eos qui dicunt, si duæ naturæ constituunt hominem, necesse est ut in CHristo naturas tres, totidemque dicamus actiones, ut objecit Severus. Pag. 572. seq. incipit: ὁ γὰρ ἄθλιος οὗτος Σεβῆρος. In fine legitur: τέλος εἴληφε ἡ βίβλος τοῦ ἁγίου καὶ μακαρίου Ἰωάννου τοῦ Μανσοὺρ τοῦ Δαμασκηνοῦ, ἡ λεγομένη πάνδεκτος. Testatur sæpe laudatus mihi Montfauconus pag. 62. Diarii Italici, Venetiis apud Nobiliss. Contarinum extare Codicem XII. sæculi membranaceum in quo Johannis Damasceni Philosophica & Rhetorica, in cujus itidem fine legitur: τέλος τῶν ὑπομνημάτων Ἰωάννου τοῦ Μανσοὺρ, τῆς πανδέκτης λεγομένης βίβλου.

b) περὶ θεολογίας, πῶς εἰκονίζει τὸ θεῖον ἄνθρωπος, de Theologia, qua ratione imaginem DEI homo referat. Incipit: τὸ κατ' εἰκόνα καὶ ὁμοίωσιν p. 573. 574.

c) De animæ partibus tribus, virtutibus quatuor, facultatibus quinque. Incipit: τῆς δὲ ψυχῆς μέρη γ' p. 574. seq.

d) περὶ ἑνώσεως de unione, variæ definitiones. Incipit: ἕνωσίς ἐστι διεστώτων p. 575. Confer S. Maximi opera T. II. p. 115.

e) Fragmentum breve Damasceni servatum a Niceta Choniata lib. 23. thesauri, ubi disputat contra Soterichum Pantevgenum, qui sacrificium Patri soli offerri a Filio docebat. Incipit: ὁ τῶν ὅλων θεὸς pag. 576. Ediderat Allatius in Vindiciis Synodi Ephesinæ pag. 596.

f) Alia duo fragmenta ex Catena Regia MS. ad Lucæ III. 13. p. 576. Incip. καὶ ἐπὶ τοὺς Ἀποστόλους. Et: ἐπειδὴ πολλαχῶς.

g) De mensibus Macedonicis, Romanis, Judaicis, Græcis & Ægyptiis p. 577. 578. Incip. φασὶ γὰρ οἱ ἕλληνες εἶναι.

19. Πασχάλιον sive *Canon Paschalis* p. 580. 581. ex Isaaci Argyri Monachi computo cap. 10. qui circa A. C. 1373. scripsit. Cæterum Lequinio notante *Joannes Hierosolymitanus Damascenum Astronomiæ peritissimum fuisse refert in ejus Vita* (cap. XI.) *idque colligi posse ait ex paucis illis quæ ad rudiorum eruditionem scripsit: in quibus utique fuerit hic Canon Paschalis. Hujus porro condendi sive potius describendi occasionem fortasse Damasceno nostro dederit dissensio hæreticorum a Catholicis, quam Theophanes A. XX. Copronymi accidisse refert, ut Catholici die VI. Aprilis Pascha celebrarint, Hæretici die XIII. quod tamen doctiss. Antonius Pagi in annum XIX. ejusdem Copronymi & CHri-*

CHristi 759. rejiciendum observat: De Isaaci Argyri, Monachi computo, quem post Jac. Christmannum Heidelb. 1611. 4. edidit Petavius in Uranolog. Paris. 1630. fol. Amst. 1703. fol. dixi lib. 3. cap. 5. p. 96.

20. *Epistola* missa ad nescio quem, sed majore parte manca *de natura hominis* p. 582. Incipit: ὁ ἄνθρωπός ἐστι ζῶον λογικὸν θνητόν. Primus edidit Lequinius e Codice Barocciano.

21. περὶ τῶν ἐν πίστει κεκοιμημένων, ὅπως αἱ ὑπὲρ αὐτῶν γινόμεναι λειτουργίαι καὶ εὐποιΐαι τούτους ὀνίνησιν, *De iis qui in fide obdormierunt, quomodo Missis & eleemosymis quæ pro illis fiunt, adjuventur.* In Codicibus MSS. & a recentioribus Græcis magno consensu Jo. Damasceno tribuitur. Legitur & in Ecclesiis Græcorum quotannis Sabbato τῆς ἀπόκρεω sive Carnisprivii, quod fidelium defunctorum commemorationi dicarunt. Tamen Damasceno abjudicandum esse contendunt Jo. Lensæus de limbo Patrum III. 12. Franciscus Suarez in 3. Thomæ qv. 52. artic. 8. disp. 45. sect. 3. & Rob. Bellarminus II. 8. de purgatorio, quorum loca jam attulit Rob. Cocus in censura scriptorum p. 427. seq. Post illos Petrus Arcudius contra Barlaamum de purgatorio p. 396. Allatius de libris Ecclesiasticis Græcor. p. 270. seq. & in diatriba de Damasceno p. 21. ac novissime Lequinius in dissertatione quinta Damascenica. Ac fateor non contemnendas esse rationes dubitantium & Damasceno hoc scriptum eripientium. Quando tamen comparo quæ pro imaginibus idem Damascenus scripsit, magis inclino in eam sententiam Combefisio in Bibl. Concionatoria etiam probatam, ut Damascenum auctorem esse mihi persuadeam. *Veterem translationem Latinam*, inquit Lequinius, *quam sanctus Thomas consuluerat, reperire nusquam potui. Aliam adornavit* Jo. Oecolampadius *& Conrado Peutingero nuncupavit A. 1520.* adhuc Monachus Brigittanus. *Alteram postea* Ludovicus Nogarola *condidit. Quartam* Jacobus Billius, *quam* Combefisius *hinc inde passim mutandam censuit, castigata dictione Græca ad MSS. Codices aliquot: quorum labori manum iterato addere pro more non dubitavi.* Oecolampadii versio in Basileensibus, Billii in Parisiensibus Damasceni editionibus sæpius recusa & apud Surium ad 2. Novembr. Nogarola suam Clementi VII. inscripsit, ediditque Veronæ 1532. in 4. recusam Venet. 1541. in 8.

in 8. cum Græco texto quod Veronæ jam ad calcem libri de Orthodoxa fide prodierat 1531. in 4. Citantur in hoc scripto:

Athanasius ὁ πάνυ ἐν τῷ εἰς κοιμηθέντας, αὐτοῦ παναρμονίῳ λόγῳ pag. 591. 597.
Basilius 595. (homilia in avaros) 596.
Dionysius ἐν τῇ περὶ τῶν κεκοιμημένων μυστικῇ θεωρίᾳ (respicitur lib. de cœlesti Hierarch. c. 7.) p. 68.
S. Ephræm, ὁ τῆς τοῦ χριστοῦ δευτέρας παρουσίας ἀκριβέστατος μύστης ἐφραὶμ ὁ μακάριος p. 596. 597.
de Falconilla precibus S. Theclæ, saluti restituta pag. 585. 591. ex Actis Theclæ.
Gregorius ὁ Διάλογος p. 591. pro Trajani Imp. salute intercedens & exauditus p. 591.
Gregorius Naz. Orat. in funere Cæsarii fratris p. 586.
Gregorius Nyssenus p. 586.
Joh. Chrysostomus enarrat. in Epist. ad Philippenses & Galatas pag. 586. 593. 596.
Joannis τοῦ ἐλεήμονος vita p. 595.
Maccabæorum libri ἡ θεία γραφή p. 585.
Palladii πρὸς Λαῦσον ἱστορικὴ βίβλος, ex illo fabula de cranio loquente cum Macario p. 587.
Sibyllarum de CHristo vaticinia videtur tangere p. 589.

22. *Epistola* ad quendam qui ad auctorem scripserat περὶ ἐξομολογήσεως *de confessione*, & quinam ii sint qui potestatem ligandi & solvendi acceperint p. 601 --- 610. Incipit: ἐπέταξας τῇ εὐτελείᾳ ἡμῶν, πάτερ καὶ ἀδελφέ. Hanc Epistolam qua Monachos etiam, licet sacerdotes non sint, potestate gaudere confessiones Christianorum excipiendi, auctor quisquis est disputat, primus cum versione *Thomæ Galei*, Decani Eboracensis, a quo edendam accepit, in lucem protulit Lequinius, sed qui negat auctorem esse vel Damascenum nostrum vel alium Syrum Palæstinumve, sed potius alterius regionis, quæ Patriarchæ Constantinopolitano subesset.

23. Λόγος ἀποδεικτικὸς περὶ τῶν ἁγίων καὶ σεπτῶν εἰκόνων. Oratio sive Epistola demonstrativa de sacris & venerandis imaginibus ad Christianos omnes, adversusque Imperatorem Constantinum

τὸν καβαλῖνον Cabalinum ac hæreticos universos p. 613 --- 628. Incipit: ἐπειδήπερ πολλοὶ ἐπεχείρησαν. Ediderat cum versione sua Combefisius in tomo II. auctarii novi p.663. Paris. 1648. fol. testatus in alio Codice Regio extare sub titulo Epistolæ Johannis Hierosolymitani ad Constantinum Cabalinum. Certe scripta est post Synodum Copronymianam habitam A. C. 754. imo post depositionem Constantini Patriarchæ factam A. 766.

24. Epistola ad *Theophilum* Imp. Michaelis Balbi F. de imaginibus scripta circa A. 845. adeoque autore non Jo. Damasceno, cui in Codice Mazarino tribuitur, sed ab alio nescio quo diu post illius obitum trium Orientis Patriarcharum nomine Christophori Alex. Jobi Antiocheni & Basilii Hierosol. aliorumque Episcoporum. Incipit: ἐπεὶ τοιγαροῦν κατὰ τὴν θεόλεκτον p. 629 - --647. Primus edidit Combefisius in manipulo Originum rerum Constantinopol. Paris. 1664. 4. ut dixi Volumine sexto hujus Bibl. pag. 688.

25. Περὶ τῶν ἀζύμων. *De azymis* opusculum duplex, prius incipit: ἰστέον ὅτι οἱ τὰ ἄζυμα προσκομίζοντες p. 674. Alterum inscribitur: ἑκτη αἵρεσις Ἀρμενίων & incipit: τὸ ἄζυμον τὴν νεκρὰν θυσίαν. *Hostiam sine fermento mortuam impudenti fronte offerunt secundum traditionem Hebræorum* p. 648--- 651. Auctor non Jo. Damascenus est sed (posterioris saltem) Meletius quidam qui p. 648. E. vocatur θεοφόρος ἀνὴρ καὶ τῶν γραφῶν ἀκριβὴς ἐξεταστής. Etiam Damasceno neutram lucubrationem tribuendam pluribus declarat Lequinius dissertatione sexta Damascenica, ostenditque sanctum illum Doctorem suffragatum communi Patrum traditioni, & statuisse quod CHristus ipso pridie quam pateretur Pascha Judaicum cum discipulis comederit. Id vero in utroque hoc opusculo negatur. Posterius laudat Combefisius Tom. II. auctar. novi p. 427.

26. Epistola *Petri Mansur* ad Zachariam Episcopum Δοάρων Doarorum, incipit: εἰ καὶ διϊστώμεθα τοῖς σώμασιν pag. 655. Subjicitur ejusdem κεφάλαιον περὶ τοῦ ἀχράντου σώματος οὗ μεταλαμβάνομεν *de immaculato corpore * cujus participes reddimur.* Incipit: τὸ τοῦ κυρίου

* Post resurrectionem corpus CHristi sanguinis expers esse affirmat hic scriptor contra Damasceni & Patrum, Græcorum præcipue sententiam. Vide Jac. Boilavii disquisitionem Theologicam oppositam Petri Allixii differtationi de sanguine JEsu CHristi post resurrectionem, ad Epistolam Augustini CXLVI. Paris. 1681. in 8.

κυρίου καὶ θεοῦ ἡμῶν σώματος p. 656 --- 659. Sub Jo. Damasceni nomine laudat Mich. Glycas Sicydita Epist. ad Nectarium & Joannicium: Et sub Jo. Damasceni nomine ediderat Petrus Pantinus Antwerp. 1601. in 8. cum homilia de Sabbato sancto, inde Fronto Ducæus in editionibus Damasceni Paris. 1603. 1619. fol. Petrum illum Mansur, Jo. Damasceni consanguineum, *non puto* (inquit Clariss. Lequininius) *fuisse* Petrum Damasci Metropolitam, *cujus nomine Damascenum nostrum opuscula quædam condidisse certum est, quique sub Chalipha Walid abscissa lingua missus in exilium fuit, quia Arabum & Manichæorum errores scriptis redarguerat. Theophanes insuper martyrium recitat* Petri Majumensis, *quem a Damasceno nostro panegyrica oratione laudatum narrat, cum pro fide a Mahomedanis occisus esset. Fuit alter* Petrus Damascenus, *cujus ascetica opera in Bibliothecis asservantur nondum edita: qui vero simplex Monachus erat, & inter Græcos Byzantinos morabatur. Vivebat anno mundi 6695. seu CHristi 1157. ut ipse testatur in fine libri tertii his verbis quæ excerpsi ex Regio Cod. 2994. fol. 122.* ὁ γὰρ νικήσας χάριτι χριστοῦ τὰ ὀκτὼ πάθη ταῦτα φησὶν, ἐνίκησε καὶ τὰ λοιπὰ πάντα ἅτινα προεγεγράφησαν ἐν τῷ πρώτῳ βιβλίῳ ὑπὸ τοῦ συγγράψαντος αὐτὸν Πέτρου ταπεινοῦ μοναχοῦ τοῦ Δαμασκηνοῦ κατ' αὐτὸ σχέ ἔτος, ἰνδ. ε.

27. *Expositio & Declaratio fidei* ex Arabico versa Latine & a Lequinio primum edita p. 663 --- 670. Incipit, *Quis sapiens est ut intelligat.* Subjungit idem partem *Orationis I. contra Imagg.* similiter ex Arabico versam, in qua allegatur locus ex Chrysostomi homilia in Lazarum quæ incipit: *Omnis scientia a DEO est.* Fallitur autem vir doctus qui homiliam illam nondum prodiisse putat, exstat enim T. VII. Savilianæ edit. p. 524. & non procul ab initio illius leguntur verba a Damasceno ex eadem allegata: ὁ γὰρ τοὺς ἐκείνου φίλους τιμῶν εἰς ἐκεῖνον παραπέμπει τὸ δῶρον. φιλάνθρωπος γὰρ ὢν εἴωθεν ἀεὶ τὰς ὑπὲρ ἐκείνων οἰκειοῦσθαι τιμάς.

28. *Carmina Jambica* εἰς τὴν θεογονίαν p. 673. εἰς θεοφάνια * p. 676. εἰς τὴν πεντηκοστὴν p. 679. cum versione prosaria *Aldi Manutii.* Hic

 Vene-

* In MSto Codice chartaceo, quem habeo scholiis Græcis illustratum, inscribitur εἰς τὰ ἅγια φῶτα. Scholia duplicia sunt, interlinearia & alia quæ alterius ἑρμη-

Venetiis primum ediderat Græce & Latine cum nonnullis aliorum Melodorum Græcorum, Cosmæ Hierosol. Marci Hydruntini, Theophanis & Scholarii Ao. 1501. unde Latine deinde in editionibus Damasceni, at in Basileensi A. 1575. quemadmodum & in Poëtis Græcis Christianis Paris. 1609 in 8. utraque lingua iterum prodierunt. Verum in editionibus Damasceni Paris. 1577. 1603. 1619 leguntur Latine ex Metaphrasi Poëtica *Jacobi Billii*, quam pag. 681. seq. Lequinius itidem exhibet. Apud hunc Græce & Latine deinceps sequuntur odæ εἰς τὴν κυριακὴν τοῦ πάσχα, p. 684. εἰς τὴν ἀνάληψιν τοῦ κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ χριστοῦ, p. 686. εἰς τὴν μεταμόρφωσιν τοῦ κυρίου Ἰησοῦ χριστοῦ * pag. 688. εἰς τὸν εὐαγγελισμὸν τῆς ὑπεραγίας θεογεννήτου p. 690. Tomum claudit εὐχὴ sive *precatio* versibus Anacreonticis, cum Metaphrasi *Jacobi Billii* pag. 691 --- 693. cum qua etiam in Poëtis Græcis Christianis Paris. 1609. in 8. legitur p. 202. In Græcorum libris Ecclesiasticis exstat in officio sanctæ communionis ἐκ τῶν θείων ἐρωτήσεων τῆς ἁγίας μεταλήψεως Συμεὼν τοῦ νέου θεολόγου.

Tom.

ἑρμηνείας sive metaphraseos loco subjiciuntur. Speciminis causa duo disticha primora cum utrisque Scholiis adscribam.

Σήμερον ἀχράντοιο βαλὼν θεοφεγγέι πυρσῷ
  Πνεύματος ἐνθάπτει νάμασιν ἀμπλακίην.
Φλέξας παμμεδέοντος ἐὺς πάϊς ἠπιόων δὲ
  Ὑμνηταῖς μελέων τῶνδε δίδωσι χάριν.

Hæc in scholiis interlinearibus explicantur hunc in modum: Νῦν ὁ τοῦ ἀμιάντου μίξας τῆς θεότητος τῷ πυρὶ τοῦ ἁγίου πνεύματος καλύπτει τοῖς ὕδασι τὴν ἁμαρτίαν· καύσας τοῦ παμβασιλέως ἀγαθὸς ὁ υἱὸς τῶν ταπεινῶν τοῖς ψάλταις ᾠδῶν τούτων παρέχει δωρεάν. Sequitur altera ἑρμηνεία. Σήμερον ὁ τοῦ παμβασιλέως θεοῦ καὶ πατρὸς μέγιστος παῖς τὴν ἁμαρτίαν βαλὼν ἐν τῷ θεοφεγγέι πυρὶ καὶ τῷ κεραυνῷ τοῦ θείου πνεύματος, τοῖς τοῦ Ἰορδάνου νάμασιν ἐνθάπτει, καταφλέξας πρότερον ταύτην ὑπὸ τῆς κεραυνώσεως. Τοῖς ψάλταις δὲ τῶν πραϋτάτων τούτων μελῶν, ἤτοι τοῖς ᾄδουσι πράως αὐτὰ τὴν χάριν καὶ τὴν δωρεὰν τοῦ ἁγίου πνεύματος δίδωσιν.

* Extat & ad calcem homiliæ Damasceni in edit. Hœscheliana p. 63.

Tomo II.

29. ἐκ τῆς καθόλου ἑρμηνείας Ἰωάννου τοῦ χρυσοστόμου ἐκλογαὶ ἐν ἐπιτομῇ ἐκλεγεῖσαι. *Ex universa interpretatione Johannis Chrysostomi excerpta compendiaria in XIV. Epistolas S. Pauli*, antea inedita & nunc primum è Codice Regio 2331. a Lequinio prolata in lucem & Latina versione donata p. 1 -- 274. Oportet Damascenum aliis præterea Commentarius Epistolas Pauli vel Epistolam saltim ad Hebræos aut ejus partem illustrasse, ad quos respicit Petrus Blæsensis libro contra depravatorem operum suorum Tom. XXIV. Bibl. Patrum edit. Lugd. p. 1187. H. *Johannes enim Damascenus super verbo illo in Epistola ad Hebræos* (V. 7.) exauditus est pro sua reverentia, *intellige, inquit, hanc reverentiam totius timoris expertem. DEus enim charitas est, charitas autem timoris consortium non admittit.* Hæc in commentario illo incassum quæsivi.

30. Ἱερὰ παράλληλα, *Sacra parallela* sive Locorum Communium opus ex dictis S. Scripturæ & piorum Ecclesiæ Doctorum sub certis titulis magno digestum studio, atque ab autore initio in tres distributum libros, quorum *primo* de DEO & rebus divinis, *secundo* de rerum humanarum statu ac conditione, *tertio* de virtutibus & vitiis tractandum susceperat. Sed postea existimavit Lectorum usibus accommodatius fore, si titulos universos ordine disponeret Alphabetico, qui in litera alpha sunt unus & quinquaginta, in beta XIII. in gamma XV. atque ita in cæteris. Hoc opus præclarum, & quo multorum egregiorum scriptorum quæ pridem intercidere fragmenta servantur, Latine tantum ex *Iac. Billii* versione exhibuerant editiones Damasceni Parisienses A. 1577. 1603. 1619. Magnæ itaque gratiæ Lequinio debentur, qui Græca primus dedit e Codice Vaticano, versionemque recensuit, in qua Billius dicta S. Scripturæ ex Vulgata Latina haud probando Caraffæ consilio addiderat, etiam ubi Damasceni Græca aliud tinniunt. Idem Lequinius post parallela p. 278-730. ex Codice Vaticano repræsentata, exhibet deinde p. 731 -- 790. excerpta ex altero præclaro & in multis diverso Parallelorum Codice, quem Claramontano Jesuitarum Parisiensium Collegio donavit Rupefucaldus Cardinalis, & quem ex au-

ctore antiquiore, qui ſub Heraclio vixerit, interpolatum annotarunt viri docti. In hoc plura etiam & præſtantiſſimorum & antiquiſſimorum ſcriptorum fragmenta conſervata leguntur, quemadmodum melius jam conſtabit ex indice quem hic per otium confectum a me ſubjiciam, cum prius monuero eximium horum parallelorum Codicem MS. qui fuit Abbatis Geraſini Blacchi, jam exſtare in Bibliotheca Medicea.

INDEX SCRIPTORUM

in

S. Joannis Damaſceni

Parallelis Sacris laudatorum.

ad paginas editionis Michaëlis le Quien V. C. Tomo II. Excerpta ex Codice Rupeſucaldino incipiunt a pag. 731.

Gre-

Joan-

Titus

Titus Bostrensis 747. 785.
ἐκ τοῦ περὶ προνοίας 783. 788. seq.
ἐκ τοῦ κατὰ Μανιχαίων λόγου α΄ 763.
ἐκ τοῦ δ΄ λόγου 785.

31. *Homilia* a) *in μεταμόρφωσιν transfigurationem CHristi* p. 791--804. Incipit: Δεῦτε πανηγυρίσωμεν. Hanc *Billius* cum versione sua primus ediderat A. 1577. in Damasceno suo, recuso A. 1603. 1619. Emendatiorem ex Codice Augustano vulgavit Græce & Latine cum notis *David Hœschelius* Augustæ Vindel. 1588. in 8. subjuncta insigni observationum appendice, quibus plura Philonis, Basilii Magni, Nazianzeni, Athenæi & aliorum scriptorum loca ex MSS. emendantur. Combefisius T. VII. Bibl. Concionatoriæ hanc homiliam quæ in Cod. Seguieriano perperam ad Joannem Antiochenum refertur, contulit cum MS. Seguieriano sed & Regiis duobus 2029. vetustissimo & 2026. Lequinius etiam cum Colbertino 977.

b) *In ficum arefactam & in parabolam vineæ* pag. 804---810. Incipit: κινεῖ μοῦ πρὸς τὸ λέγειν. Prodit ex duobus Codicibus Colbertinis & tertio Thomæ Galei. In inscriptione hujus homiliæ Damascenus dicitur *Monachus & Presbyter* τῆς ἁγίας Χριστοῦ τοῦ Θεοῦ ἡμῶν ἀναστάσεως, *Ecclesiæ sanctæ CHristi DEI nostri resurrectionis.*

c) *In S. Parasceven & in Crucem* p. 810.--815. Incipit: πεπλήρωται ἡμῶν λοιπόν. Primus sub Chrysostomi nomine edidit Græce Hœschelius Augustæ Vindel. 1587. in 8. inter * varias Patrum Homilias p. 490. Extat & in Chrysostomo Savilii T. V. p. 906. & in Græcolatina edit. cum Frontonis Ducæi versione T. VI. pag. 336. Et sub Chrysostomi nomine Græce & Latine est apud Jac. Gretserum T. II. de Cruce p. 460. Sed Damasceno restituit Lequinius ex Codice Regio 2443. & altero Remensi, qui itidem transiit in Regiam Bibliothecam.

d) *In Sabbatum Sanctum* p. 815 --- 833. Incipit: τίς λαλήσει τὰς δυναστείας τοῦ κυρίου; Primus ediderat Græce cum versione *Petrus Pantinus* Antwerp. 1601. in 8. ex Bibl. Antonii Covarruviæ, inter homilias varias S. Chrysostomi, Antiochi & Germani. Inde repe-

* Titulus Collectionis Hœschelianæ est ὁμιλίαι θεοφόρων τινῶν πατέρων. Integrum libro VI. recenseo.

repetiit Ducæus in editionibus duabus Damaſceni Ao. 1603. & 1619. Pantini verſionem in Bibl. Concionatoria emendatiorem dedit Combefiſius. Lequinius Græca contulit etiam cum MSS. Regio 2953. & Colbertino 2442.

e) *In Annunciationem* pag. 833 --- 835. Latine tantum ex Arabico. Incipit: *Iam tempus eſt, fratres dilectiſſimi.* Non antea edita.

f) *In Annunciationem* homilia altera p. 835 -- 841. Græce primum vulgata a Lequinio e Codice Seguieriano, addita Latina verſione. Incipit: Νῦν ἡ τῆς βασιλίδος βασιλική.

g) *In Natalem S. Mariæ* p. 841 -- 849. Incipit: Δεῦτε πάντα ἔθνη. Primus edidit cum verſione ſua *Iac. Billius* in editione Damaſceni Pariſ. 1577. (recuſa Ao. 1603. & 1619.) Caſtigationes Petri Pantini (qui ex duobus MSS. vetuſtis & probæ notæ eam * vertiſſe ſe teſtatur) leguntur inter varias Patrum homilias p. 380. ſeq. Succeſſerunt deinde novæ curæ Combefiſii in Bibl. Concionatoria e Codice Mazariniano, & Lequinii e MS. illuſtris Paſſionei.

h) II. *In Natalem B. Mariæ* p. 849 -- 857. Incipit: λαμπρῶς πανηγυρίζει ἡ κτίσις σήμερον. Primus edidit Lequinius e Codice Reg. 2350. collato cum verſione inedita *Leonis Allatii* ſed qui hanc homiliam Theodoro juniori Studitæ tribuit in libro de Simeonibus.

i) Ἐις τὴν κοίμησιν, *in dormitionem B. Mariæ* homiliæ tres. Prima incipit: μνήμη δικαίων μετ᾽ ἐγκωμίων γίνεται. p. 857 --- 868. *Secunda* incipit: ἐστι μὲν ἀνθρώπων ὀυδεὶς pag. 868 ---- 882. *Tertia* incipit: ἔθος ἐστὶ τοῖς ἐρωτικῶς p. 882 -- 886. Has tres Homilias primus ex MSS Regiis 1820. & 2026. Colbertino 977. Seguieriano & MS. Sangermannenſi Pariſ. Græce vulgavit Lequinius. Duas priores ex *Raph. Volaterrani* verſione habet editio Baſil. 1575. & Pariſienſes A. 1577. 1603. & 1619. ex interpretatione *Iac. Billii.* Inde *Combefiſius* Billianæ illarum verſioni caſtigatæ homiliam tertiam ex *Leonis Allatii* verſione addidit in Bibl. Concionatoria. Lequinius ad homiliam ſecundam memorat quoque liberiorem Lipomanni interpretationem, quæ exſtat in ejus vitis Sanctor. T. VI. & apud Surium ad XV. Auguſti. Fallitur Clariſſ. Caveus, qui eam homiliam ideo manifeſto ſpuriam pronunciat quod in illa citetur Euthymius, qui ſub Alexio Imp. vixerit: nam per ἐυθυμιακὴν ἱστορίαν pag. 879. reſpicitur ad alium Euthy-

* Verſio Pantini lucem non vidit.

Euthymium longe vetustiorem, Abbatem qui defunctus A. C. 473.

k) *In S. Johannem Chrysostomum* p.886--895. Incipit: ἔδει μὲν ὦ Ἰωάννη. Primus edidit Lequinius ex MS. Mauritii le Tellier Archiepiscopi Remensis, Latinaque versione donavit.

l) *In S. Barbaram Virginem Martyrem* passam sub Maximiano p.895-910. Incipit: ὑπέρκειται μὲν ὁμολογουμένως. Latine dederat Combefisius in Bibl. Concionatoria ad 4. Dec. Græcam primus Lequinius e Cod. Regio 1831.

Claudunt volumen, post *fragmentum* ex sermone Damasceni in B. Virginem ex Catena Regia in Lucæ I. 35. Cod. Reg. 2440. incipiens: ὁ τῶν οὐρανῶν δημιουργός τε καὶ συνοχεύς p. 910. *Precationes tres* in Horologio Græcorum obviæ. I. incipit: δέσποτα κύριε Ἰησοῦ Χριστέ. II. πρὸ τῶν θυρῶν τοῦ ναοῦ σου. & III. πεπωρωμένος καρδίαν εἰμὶ ἐγώ pag. 911. 911.

Scripta edita Damasceni, vel Damasceno tributa quæ in editione Lequiniana non extant.

1. *Historia de Barlaamo Eremita & Josaphat* sive *Joasapho* Rege Indiæ quæ ex veteri Latina versione extat in antiquis editionibus Damasceni & in vitis Patrum ex Coloniensi editione, & apud Lipomanum Tomo V. Auctor ne versionis fuerit *Anastasius Bibliothecarius*, ut persuasum Caspari Barthio in notis ad Hermæ Pastorem, p.910. viderint alii: Certe falluntur qui *Georgio Trapezuntio* illam versionem tribuunt, cum lecta jam sit Vincentio Bellovacensi XV. 64. speculi historial. & Petro de Natalibus X. 114. Vide Allatium de Georgiis p. 376. Ex alia versione sua hanc historiam in suo Damasceno *Billius* dedit, & ex Billii versione Surius ad 27. Nov. & Rosweidus in vitis Patrum pag. 186. Græce necdum prodiit, licet obvia in variis Bibliothecis. De Cæsareis MSS. vide Lambecium VIII. p.289.293.294. Incipit: ὅσοι πνεύματι θεοῦ ἄγονται. Damasceno plurimi Codices tribuunt, & Martyrologium Romanum 27. Novembr. & recentiores Græci, ut Gennadius pro Concilio Florentino c. 5. οὐχ ἧττον δὲ καὶ ὁ Ἰωάννης ὁ μέγας τῆς Δαμασκοῦ ὀφθαλμὸς ἐν τῷ βίῳ Βαρλαὰμ καὶ Ἰωσάφατ τῶν Ἰνδῶν μαρτυρεῖ. Omitto alia argumen-

 ta

ta quæ apud Allatium §. 44. seqq. diatribæ de Damaſceni ſcriptis poſſunt videri, & quibus Joannem Climacum vel Sinaitam non eſſe illius Hiſtoriæ autorem, colligitur.

2. *Phyſices compendium* quod ſub Damaſceni nomine reperit & ex Græco verſum latine edidit Billius, auctorem habet *Nicephorum Blemmydem.* Vide Jo. Wegelinum præf. ad Phyſicam Blemmydæ quam e Codicibus duobus Auguſtanis Græce integriorem edidit Auguſtæ Vindel. 1606. in 8.

3. *Vita S. Stephani junioris*, qui ſub Conſtantino Copronymo pro imaginum cultu mortem perpeſſus eſt Ao. 766. Latine edita a Billio qui e Græco vertit, atque inde a Surio 29. Novembr. auctorem habet non Damaſcenum ſed recentiorem aliquem qui Conſtantinopoli ſcripſit, atque ut Allatius in diatriba de Damaſceni ſcriptis §. 59. evincit, *Simeonem Metaphraſtem.* Incipit: *θεῖον τι χρῆμα ἡ ἀρετή.* Græce MS. in Bibl. Cæſarea. Vide Lambecium VIII. pag. 376. Altera autem vita ejusdem Stephani quæ incipit *ἀγαθὸν καὶ δίκαιον καὶ πᾶσι τοῖς εὐσεβέσιν προαιρουμένοις ἀποδεκτὸν κατὰ τὴν τοῦ μεγαλοκήρυκος Παύλου*, auctorem habet *Stephanum* quendam *Byzantinum*, qui juſſu Epiphanii Abbatis, quadrageſimo ſecundo poſt illius, cujus vitam tradit, obitum ſcripſiſſe ſe teſtatur. Vide laudatam Allatii diatribam §. 62. & de Simeonibus p. 81. & contra Creyghtonum p. 336.

4. *Octoëchus* ſive liber per octo genera tonorum, quibus utuntur Græci, diſpoſitos continens canones & troparia hoc eſt hymnos ſacros & cantiones quæ a primis veſperis Dominicæ ad finem usque Miſſæ canuntur. Vide Allatium de libris Eccleſiaſticis Græcorum p. 64. ſeq. Licet autem Damaſceno hic liber tribuitur, cujus imaginem etiam editiones Græcæ Venetæ præfixam habent rudi delineatione ligno expreſſam, tamen non magis Damaſcenus auctor Octoëchi, in multis jam ab antiquo diſſidentis, totius eſt, licet Canones multi proſa oratione qui in eo, quemadmodum & in *Paracletice*, & in aliis Græcorum libris Eccleſiaſticis continentur, Damaſcenum auctorem habent, quam *Menologii* Græcorum, quod Damaſceno tribuit Galatinus VII. 5. de arcanis Catholicæ fidei, vel *Typicum*, quod a Damaſceno reſtauratum fuiſſe ſcripſit Simeon Theſſalonicenſis. Vide Allatium diatri-

diatriba de Damaſceni ſcriptis §. 69. Prodiit Ὀκτώηχος Græce Venetiis 1523. 1543. 1584. 1602. 1610. 1624. in 8.

Scripta Damaſceni adhuc inedita.

1. *Homiliæ quatuor aſceticæ*, quas e Bibl. Coislinianæ Codice editurum ſe præſtantiſſimus Lequinius recepit in Appendice, quam daturus eſt, Damaſceni operum. Vide ejus notas ad Damaſceni vitam a Jo. Hieroſolymitano ſcriptam p. XV.
2. *De fide opuſculum*, quod Allatius ad Aubertum miſerat (diverſum ab edito T. I. p. 390) & de quo videndus in diatriba de ſcriptis Damaſceni §. 68.
3. *Lexicon Etymologicon.* Λεξικὸν παρὰ τοῦ ἁγιωτάτου καὶ σοφωτάτου κυροῦ Ἰωάννου πρεσβυτέρου τοῦ Δαμασκηνοῦ διορθωθὲν, καὶ ἀπὸ διαφόρων βίβλων τὰς λέξεις εἰς ἐτυμολογίαν ἑρμηνεύσαντος. Incipit: ἆ, ἐπίρρημα ἐστὶν ἐπιπληκτικόν· ἄατος ὁ ἀβλαβὴς, ἄτη γὰρ ἡ βλάβη. *Opus ingens*, inquit in συμμίκτοις p. 451. Allatius, *copioſum & ſingulare.*
4. εἰς τὴν ὑπαπαντὴν τοῦ κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ χριστοῦ. *Homilia in occurſum Domini.* Incipit: εἶχε μὲν ἡ τῶν γενεθλίων πανήγυρις. Miſerat cum verſione ſua ad Aubertum Leo Allatius.
5. εἰς τὸ γενέθλιον κυρίου λόγος ἱστορικός. *In Natalem CHriſti ſermo hiſtoricus.* Incipit: ὁπόταν τὸ ἔαρ ἀπέλθῃ.
6. λόγος περὶ τῆς ἁγίας συνάξεως τῆς ἀναστάσεως τοῦ κυρίου περὶ τοῦ μὴ κρίνειν μηδὲ μνησικακεῖν. Incipit: ἀεὶ μὲν ἡ τοῦ ἁγίου πνεύματος χάρις διὰ πάσης τῆς τοῦ θεοῦ γραφῆς. Eadem fere ſed paullo uberior homilia ſub Anaſtaſii Antiocheni nomine edita Græce & Latine in T. III. Antiquarum Lect. Caniſii. Sed hæc quæ in MS. Palatino ad Damaſcenum refertur, multis detractis depreſſior eſt. *Et forte Anaſtaſii eſt*, inquit Allatius diatriba de Damaſceni ſcriptis §. 74. *a Joanne tamen Damaſceno in eam formam contracta: ex Anaſtaſio namque multa in ſua commentaria transfudiſſe, demtis quæ ſibi videbantur, deprehenditur.*
7. Διήγησις περὶ τοῦ μεγάλου Ἀρτεμίου ἐκ τῶν φιλοστοργίου. Incipit: τὰ τοῦ μεγάλου καὶ ἐνδόξου μάρτυρος Ἀρτεμίου διηγεῖσθαι μέλλων ἀνδραγαθήματα.

8. Paracletice in B. Virginem, ſecundum octo tonos Græcorum diſtincta: opus magnum & rarum, & Allatio judice φιλοπαρθένοις futurum gratiſſimum. Hanc Lequinius in operum Damaſceni appendice dabit cum verſione Ludovici Maraccii, Clerici regularis.

9. Canones * varii in ſanctorum ſolennitates. εἰς τοὺς ἀσωμάτους. In Angelos, incipit: πάντες ἀνυμνήσωμεν πιστοί.

Εἰς τὸν μάρτυρα Κόνωνα. Incipit: ὁ καλλίνικος νῦν μάρτυς ὑμνείσθω.

Εἰς τὸν Λάζαρον. Incipit: ὁ πρὶν ἐκ μὴ ὄντων παραγαγών.

Εἰς Ἰωάννην τὸν Εὐαγγελιστὴν καὶ εἰς τὸν ἅγιον Ἀρσένιον. Incipit: ὁ καθαρὸς ἠγαπημένος.

Εἰς τὸν ἅγιον Θεόδωρον τὸν Τήρωνα. Incip. Θεοῦ σε, Θεόδωρε. ἀκροστιχίς. Θεοῦ σε μέλπω δωρεῶν ἐπώνυμε.

Εἰς Ἐπιφάνιον Κύπρου. Incip. ἐν τῷ τοῦ θεράποντος πιστῶς.

Εἰς Ἀρτέμωνα τὸν μάρτυρα, κατ' ἀλφάβητον. Incip. ἀνοίγω τῆς γνώσεως θησαυρούς.

Εἰς τὸν μάρτυρα Θεόφιλον. Incip. ἀρχὴ ἐχρημάτισας.

Εἰς Εὐφημίαν τὴν μάρτυρα. Incip. ἕλκει πρὸς ὑμνῳδίαν. ἡ ἀκροστιχὶς, ἐγκωμιάζω τὴν πανεύφημον κόρην.

Εἰς τὴν κοίμησιν τῆς Θεοτόκου. Incip. πεποικιλμένη τῇ θείᾳ δόξῃ. ἡ ἀκροστιχὶς· πανηγυριζέτωσαν οἱ θεόφρονες.

Εἰς τὴν αὐτὴν κοίμησιν τῆς Θεοτόκου. Incip. παρθένοι νεανίδες.

Εἰς τὸ γενέθλιον τοῦ προδρόμου. Incip. ὡς ὄρθρος εὐπρεπής.

Εἰς τὴν ἴνδικτον. Incip. ᾄσωμεν πάντες λαοί.

Εἰς Θεοδόσιον τὸν κοινοβιάρχην. Incip. ὡς σοφὸς ταξίαρχος.

Εἰς Ἰωάννην τὸν καλυβίτην. Incip. πλουτισθεὶς ταῖς θείαις.

Εἰς Ἰωάννην τὸν πρόδρομον. Incip. Δεῦτε, εὐφήμῳ τῇ γλώττῃ.

Εἰς τὸν Ἰώβ. Incip. τὸν καρτερικὸν ἀδέματα.

Εἰς τὸν προφήτην Ἠσαΐαν. Incip. Φώτισόν με, κύριε.

10. Tro-

* Ob hymnorum ſacrorum multitudinem & ſuavitatem quos proſa & carmine compoſuit Damaſcenus, inter præcipuos Græcæ Eccleſiæ Melodos cum Coſma jam pridem celebratur. Vide Jo. Hieroſolymitanum in Damaſceni Vita c. 31. & 33. Svidam in Ἰωάννης. Sed hac de re pluribus nos ut ſpero propediem edocebit Rev. *Urbanus Godfridus Siberus*, Eccleſiæ & Academiæ Lipſienſis doctor egregius in Melodorum quam parat Græcorum Hiſtoria.

10. Troparia, prope innumera, in varias festivitates.

Georgii Chioniadæ Γεωργίου τοῦ χιονιάδου σχόλια εἰς τὴν πηγὴν τῆς γνώσεως Ἰωάννου τοῦ Δαμασκηνοῦ. Incip. τὰ ἐιωθότα ζητεῖσθαι κεφάλαια.

Gregorii Pardi, Γρηγορίου πάρδου, Μητροπολίτου Κορίνθου ἐκ τῶν ἐξηγήσεων εἰς τοὺς κανόνας τῶν δεσποτικῶν ἑορτῶν, ἐξηγήσεις εἰς τοὺς κανόνας τῶν αὐτῶν ἑορτῶν Ἰωάννου τοῦ Δαμασκηνοῦ. Incip. ὁ παρὼν οὗτος κανών.

Theodori Prodromi, Θεοδώρου τοῦ Προδρόμου ἐξήγησις εἰς τοὺς ἐν ταῖς ἱεραῖς δεσποτικαῖς ἑορταῖς ἐκτεθέντας κανόνας παρὰ τῶν ἁγίων καὶ σοφῶν ποιητῶν Κοσμᾶ καὶ Ἰωάννου τοῦ Δαμασκηνοῦ. Incip. ἔοικας, ἄνθρωπε τοῦ θεοῦ, πρὸς τὴν τῶν ἐν τοῖς δεσποτικαῖς καὶ δημοτελέσιν ἑορταῖς.

Eustathii, Episcopi Thessalonicensis Commentarius satis prolixus & doctus in Canonem Jo. Damasceni in Pentecostem.

Joannis Zonaræ in octoëchum Joannis Damasceni, expositio pulcherrima.

Marci Eugenici in quosdam Canones Jo. Damasceni expositio.

Ab eodem Allatio præter ea quæ Lequinius exhibet de Damasceno, missa fuere ad Aubertum 1) *Constantini Acropolitæ* Oratio, τοῦ σοφωτάτου κυροῦ, Κωνσταντίνου Λογοθέτου τοῦ Ἀκροπολίτου λόγον εἰς τὸν ἅγιον Ἰωάννην Δαμασκηνόν. Incip. Τῷ Ἰωάννῃ τὸν λόγον, τῷ ἐκ Δαμασκοῦ τὰ ἐγκώμια. 2) De eodem Damasceno ex *Macario Ancyrano*. Incipit: ἡ τοίνυν ῥηθεῖσα ἁγία καὶ οἰκουμενική. 3) ἀκολουθία εἰς τὸν ὅσιον Πατέρα ἡμῶν Ἰωάννην τὸν Δαμασκηνόν. Incip. ποίοις ὑμνῳδῶν ᾄσμασι τοῦ κανόνος. Al. τὸν μουσικὸν τῆς ἐκκλησίας τέττιγα. 4) Ἀκολουθία ἄλλη εἰς τὸν αὐτόν. Incip. χαίροις ἐκκλησίας ὄργανον. τοῦ κανόνος ἡ ἀκροστιχὶς κατ᾽ ἀλφάβητον, καὶ ἐν τοῖς θεοτοκίοις Φιλοθέου. Al. Ἀδωναΐ σοι τὴν ᾄδουσαν στεῤῥὴν καί. 5) Ἀθανασίου τοῦ χατζύκη μεγαλυνάρια εἰς Ἰωάννην τὸν Δαμασκηνόν. Incip. μακαρίζομεν σὲ, Ἰωάννη σοφὲ, ὡς χαρίτων λογικῶν. 6) Βίος καὶ πολιτεία καὶ μερικὴ θαυμάτων διήγησις τοῦ ἐν ἁγίοις Πατρὸς ἡμῶν Κοσμᾶ τοῦ ποιητοῦ. Incip. Τιμᾷν ἐστὶν ἄξιον τοὺς ἐφευρηκότας τὰ κάλλιστα. Scriptor profitetur se narrare de Johanne Damasceno, quæ præteriit Joannes Hierosolymitanus in ejus Vita.

XII. Post Joannem Damascenum ANTONIUS, qui a studio colligendi MELISSA sive *Apis* dictus est, Locos communes sententiarum e sacris, Ecclesiasticis & externis scriptoribus, sub titulis CLXXVI digessit duobus libris. Prodierunt primum Græce cum Theophilo contra Autolycum & Tatiano contra Gentes, Locisque Communibus

S. Maximi, de quibus supra dixi, curante *Conrado Gesnero*, qui Latinam quoque versionem ad voluminis calcem subjunxit. Tiguri 1546. fol. Versio Antonii Melissæ partim eidem Gesnero, partim *Joanni Ribitto* Sabaudo debetur. Eandem habeo excusam separatim Antwerpiæ 1560. in 12. De aliis editionibus quibus Antonii collectanea Maximo vel etiam Stobæo admixta feruntur, in Maximo & Stobæo jam dixi. In præsenti tantum monebo de ætate hujus Antonii rem non esse plane exploratam, neque exinde quod Theophylactum laudat, statim eum cum Clariss. Caveo ad medium sæculum duodecimum rejiciendum esse duxerim. Theophylactus enim qui ab Antonio citatur non est Theophylactus Bulgarorum Archi-Episcopus, sed Theophylactus Simocatta, sæculi septimi scriptor, qui claruit ultimis Heraclii Imp. temporibus. Antonium Melissam, Joannis Damasceni discipulum appellari video a Paulo Colomesio p. 136. Observationum sacrarum, nescio an proprie hoc ita volente intellectum, an tantum eum ita appellant e ideo, quod scribendi genus idem post Damascenum imitatus fuit. Sed ecce tibi titulos capitum Antonii, quibus numeros Wechelianæ etiam editionis, in qua Maximo & Stobæo leguntur admixta, annotavi.

Lib. I. cap. 1. περὶ πίστεως καὶ εὐσεβείας εἰς θεὸν, καὶ ὅτι παντὸς ἀγαθοῦ ὑπερέχουσιν, ὁπηνίκα μάλιστα διὰ τῶν ἔργων ἀναλάμπουσιν edit. Wechel. c. 286.
1. De fide ac pietate in DEum, & quod bonis omnibus antecellant quando maxime per bona opera resplendent.

2. περὶ τῶν παραβεβηκότων τὴν εὐσέβειαν καὶ πίστιν, καὶ εἰς θεὸν ἀσεβούντων 287.
2. De illis qui pietatem ac fidem prævaricantur & in DEum impii sunt.

3. περὶ ἀγάπης, καὶ πάλιν φόβου πρὸς τὸν θεόν 289.
3. De amore & timore DEI.

4. περὶ τῶν μὴ φοβουμένων τὸν θεὸν μηδὲ ἀγαπώντων αὐτόν 290.
4. De illis qui DEum non metuunt nec amant.

5. περὶ ἐλπίδος εἰς θεὸν, ὅτι χρὴ εἰς θεὸν ἐλπίζειν, καὶ μὴ εἰς τὰς ἀνθρώπων προστασίας 291.
5. De spe in DEum, quod in DEum sperare oporteat, & non in præsidia hominum.

6. περὶ

6. περὶ τῶν πεποιθότων ἐπὶ πλούτῳ καὶ ἀνθρώποις καὶ μὴ εἰς Θεὸν τὴν ἐλπίδα καὶ πεποίθησιν ἐχόντων 292.	6. De illis qui freti ſunt opibus ac hominibus, ac non in DEO ſpem & fiduciam collocant.
7. περὶ ἀρετῆς edit. Wechel. 11.	7. De virtute.
8. περὶ σοφίας καὶ συνέσεως καὶ φρονήσεως 25.	8. De ſapientia & intellectu & prudentia.
9. περὶ ἀφροσύνης, ἄφρονος, καὶ ἀνοήτου καὶ ἀπαιδεύτου καὶ μωροῦ 33.	9. De inſipiente, ſtolido, imperito & ſtulto.
10. περὶ βουλῆς καὶ ὅτι χρὴ μετὰ βουλῆς καὶ σκέψεως πάντα ποιεῖν 30.	10. De conſilio & quod conſulto conſiderateque omnia ſint agenda.
11. περὶ ἀβουλίας καὶ βραδυβουλίας, καὶ ὅτι τὸ ἀπερίσκεπτον βλαβερόν 35.	11. De iis quæ inconſulto aut ſero conſilio fiunt, & quod incircumſpecta temeritas damnum pariat.
12. περὶ ἀνδρείας καὶ ἰσχύος 49.	12. De fortitudine ac robore.
13. περὶ δικαιοσύνης 52.	13. De juſtitia.
14. περὶ ἁγνείας καὶ σωφροσύνης καὶ παρθενίας καὶ γάμου σεμνοῦ 84.	14. De virginitate, caſtitate, temperantia & honeſtis nuptiis.
15. περὶ πορνείας καὶ μοιχείας 85.	15. De ſcortatione & adulterio.
16. περὶ ἀδικίας, ἁμαρτίας καὶ ἐξομολογήσεως.	16. De injuſtitia, peccato & confeſſione.
17. περὶ μετανοίας καὶ ἐξομολογήσεως 305.	17. De pœnitentia & confesſione.
18. περὶ τῶν ταχέως μεταβαλλομένων 306.	18. De illis qui cito mutantur & ad malum ingenium redeunt.
19. περὶ τῶν εἰς μετάνοιαν μὴ στρεφομένων 307.	19. De illis qui ad pœnitentiam non convertuntur.
20. περὶ μελλούσης κρίσεως 282.	20. De futuro judicio.
21. περὶ ἀληθείας καὶ μαρτυρίας πιστῆς 60	21. De veritate ac teſtimonio vero.
22. περὶ ψεύδους καὶ συκοφαντίας καὶ ψευδομαρτυρίας 63.	22. De mendacio & calumnia & falſo teſtimonio.
23. περὶ ἀδελφῶν καὶ φιλαδελφίας καὶ μισαδελφίας 214.	23. De fratribus & amore fraterno atque odio adverſus fratres.
24. περὶ φίλων καὶ φιλαδελφίας 213.	24. De amicis & amicitia.
25. περὶ φίλων μοχθηρῶν 215.	25. De malis amicis.

27. περὶ

26. περὶ ἀγάπης edit. Wech.c.75.	26. De charitate.
27. περὶ ἐλεημοσύνης 76.	27. De miſericordia & beneficentia in pauperes.
28. περὶ φειδωλῶν καὶ ἀμεταδότων καὶ ἐλεημοσύνην μὴ ποιούντων 79.	28. De parcis, illiberalibus & miſericordiam non exercentibus.
29. περὶ εὐεργεσίας καὶ χάριτος 80.	29. De beneficiis & gratia.
30. περὶ ἀκτημοσύνης καὶ ὀλιγοδείας 41.	30. De inopia & ſtatu paucis contento.
31. περὶ πλούτου καὶ πλουσίων εὖ καὶ προσηκόντως βιούντων 231.	31. De divitiis ac divitibus illis qui honeſte vivunt.
32. περὶ πλουσίων οὐκ εὖ βιούντων, καὶ τῶν παρεπομένων αὐτοῖς κακῶν 232.	32. De divitibus illis qui non bene vitam inſtituunt, deque malis eos ſequentibus.
33. περὶ πτωχῶν καὶ πενήτων 238.	33. De pauperibus ac egenis.
34. περὶ φιλαργυρίας 55.	34. De avaritia ſeu peccuniæ ſtudio.
35. περὶ πλεονεκτούντων καὶ ἀδικίας 34.	35. De illis qui plura ſemper habere cupiunt & de injuſtitia.
36. περὶ αὐταρκείας 40.	36. De virtute quæ ſuis rebus contenta eſt.
37. περὶ τοῦ ὅτι οὐκ ἀεὶ τὸ πλεῖστον ἄριστον 15.	37. Non ſemper optimam eſſe majorem partem.
38. περὶ νηστείας καὶ ἐγκρατείας 86.	38. De jejunio & continentia.
39. περὶ ἀκρασίας καὶ γαστριμαργίας 87.	39. De continentia & gula.
40. περὶ ἀσωτίας 74.	40. De luxuria.
41. περὶ μέθης 88.	41. De ebrietate.
42. περὶ ὕπνου 89.	42. De ſomno.
43. περὶ ἐνυπνίων 90.	43. De inſomniis.
44. περὶ πίστεως 285.	44. De fide.
45. περὶ προνοίας 284.	45. De providentia.
46. περὶ προσευχῆς 294.	46. De oratione ſeu precatione.
47. περὶ πράξεως 295.	47. De actione.
48. περὶ διδαχῆς καὶ λόγων, καὶ ὁμιλίας 296.	48. De doctrina & ſermone & converſatione.
49. περὶ νουθεσίας 68.	49. De admonitione.

50. περὶ

50. περὶ παιδείας καὶ φιλοσοφίας edit. Wechel. 210.	50. De disciplina & Philosophia.
51. περὶ ἐπαίνου 69.	51. De laude.
52. περὶ κολακείας 65.	52. De adulatione.
53. περὶ ψόγου καὶ διαβολῆς 70.	53. De vituperatione & obtrectatione.
54. περὶ μνήμης 110.	54. De memoria.
55. περὶ ψυχῆς 293.	55. De anima.
56. περὶ ἰατρῶν 245.	56. De medicis.
57. περὶ νοσούντων 241.	57. De ægrotantibus.
58. περὶ θανάτου 261.	58. De morte.
59. περὶ τοῦ γνῶθι σεαυτόν 103.	59. De cognoſcendo ſeipſum.
60. περὶ κάλλους 161.	60. De pulchritudine.
61. περὶ δόξης 162.	61. De gloria.
62. περὶ φθόνου 140.	62. De invidia.
63. περὶ γέλωτος 91.	63. De riſu.
64. περὶ λογικοῦ καὶ λογισμοῦ 26.	64. De rationali & ratione.
65. περὶ ἑκουσίου καὶ ἀκουσίου 5.	65. De voluntario, & non voluntario.
66. περὶ φόβου 288.	66. De timore.
67. περὶ νόμου 143.	67. De lege.
68. περὶ τοῦ ὅτι δεῖ τιμᾶν ἀρετὴν, καὶ κολάζειν κακίαν 3.	68. De honoranda virtute & puniendis vitiis.
69. περὶ τοῦ, ὅτι εὔκολος ἡ κακία καὶ δυσπόριστος ἀρετή 4.	69. Quod malitia in promtu ſit, virtus acquiſitu difficilis.
70. περὶ εὐτυχίας καὶ δυστυχίας 248.	70. De ſecunda & adverſa fortuna.
71. περὶ βίου ἀνωμαλίας 246.	71. De vitæ inæqualitate & inconſtantia fortunæ.
72. περὶ λύπης καὶ ἀθυμίας 240.	72. De triſtitia & animi ægritudine.
73. περὶ σιωπῆς καὶ ἀπορρήτων 128.	73. De ſilentio & ſecretis.
74. περὶ πολυλόγων καὶ ταχυλόγων καὶ ἐκφερομυθούντων μυστήρια 135.	74. De loquacibus & illis qui vel multum vel leviter loquuntur & de iis qui arcana divulgant.
75. περὶ τῶν ἑαυτῶν γλῶτταν καὶ στόμα φυλαττόντων, καὶ τοῦ μὴ σκληρῶς καὶ ἀπηνῶς διαλέγεσθαι 131.	75. De illis qui linguam ſuam cuſtodiunt, & de colloquio non duro neque contumace.

76. περὶ τῶν μὴ φυλαττόντων τὸ ἑαυτῶν στόμα καὶ τὴν γλῶτταν. solus titulus superest.

Lib. II. c. 1. περὶ βασιλέως χρηστοῦ καὶ δικαίου, καὶ περὶ ἀρχῆς καὶ ἐξουσίας edit. Wechel. 149.

2. περὶ βασιλέως μὴ λίαν θαυμαζομένου 150.

3. περὶ ἐπισκόπων χρηστῶν, καὶ φυλαττόντων τὰς ἐντολὰς τοῦ θεοῦ, καὶ ὅτι ὁ σεμνὸς καὶ ἀνεπίληπτος τούτων βίος παίδευμα γίνεται τοῖς ὑποτεταγμένοις 299.

4. περὶ ἐπισκόπων μοχθηρῶν, καὶ μὴ φυλαττόντων τὰς ἐντολὰς τοῦ θεοῦ 300.

5. περὶ ἀρχόντων χρηστῶν 154.

6. περὶ ἀρχόντων πονηρῶν 154.

7. περὶ δικαστῶν ἀδεκάστων καὶ καθαρὰς ἐχόντων τὰς χεῖρας, καὶ κρίμα καὶ δικαιοσύνην ποιούντων, καὶ ὅτι εὐάρεστον τῷ θεῷ εὐθείας τὰς κρίσεις ἐκφέρειν 155.

8. περὶ δικαστῶν προσωποληπτῶν καὶ δωροδοκουμένων καὶ ἀθέσμως κατακρινόντων 156.

9. περὶ γονέων χρηστῶν, καὶ ὅτι χρὴ διὰ σπουδῆς καὶ προσηκόντως τὰς τῶν τέκνων ἀναγωγὰς ποιεῖσθαι 200.

10. περὶ γονέων καταφρονητικῶς ἐχόντων τὰς τῶν τέκνων ἀγωγάς 201.

11. περὶ παίδων τιμώντων γονεῖς, καὶ ὅσα ἕπεται ἀγαθὰ τοῖς ὑπακούουσιν αὐτοῖς 203.

76. De illis qui os suum & linguam non custodiunt.

Lib. II. cap. 1. De bono justoque Rege & de imperio ac potestate.

2. De rege non laudabili.

3. De bonis Episcopis & præcepta DEI servantibus, & quod vita ipsorum honesta & inculpabilis doctrinæ exemplar subditis exhibeat.

4. De pravis Episcopis & præcepta DEI non observantibus.

5. De bonis principibus.

6. De malis principibus.

7. De judicibus incorruptis & manus puras habentibus & judicium ac justitiam promoventibus, & quod DEo judicia recta pronunciari gratissimum sit.

8. De judicibus personas accipientibus, & munera capientibus & injuste condemnantibus.

9. De bonis parentibus & quod liberorum educatio studiose ac decenter institui debeat.

10. De parentibus qui circa liberorum educationem negligentes sunt.

11. De liberis parentes honorantibus & quanta bona obedientes eis sequantur.

49. περὶ ὀνόματος χρηστοῦ καὶ χάριν ἔχοντος edit. Wechel. 164.	49. De fama bona & gratioſa.
50. περὶ ὀνόματος πονηροῦ καὶ χάριν μὴ ἔχοντος 65.	50. De nomine malo & infamia.
51. περὶ ζυγῶν καὶ σταθμῶν καὶ μέτρων 56.	51. De ſtateris, ponderibus & menſuris.
52. περὶ ζυγῶν καὶ σταθμῶν καὶ μέτρων ἀδίκων 56.	52. De ſtateris, ponderibus & menſuris injuſtis.
53. περὶ ὀργῆς καὶ θυμοῦ 99.	53. De animi fervore & ira.
54. περὶ ἀκακίας καὶ μνησικακίας 9.	54. De ſimplicitate ſeu innocentia & oblivione malorum.
55. περὶ τοῦ πλησίον, ὅτι χρὴ τὰ βάρη τοῦ πλησίον φέρειν, καὶ ἀντιλαμβάνεσθαι αὐτοῦ καὶ ἐλέγχειν ἀγαπητικῶς τὰ οὐχ ὡς εἰκὸς γινόμενα παρ' αὐτοῦ, καὶ μὴ μνησικακεῖν αὐτῷ 95.	55. De proximo, quod onera proximi ferenda ſint & communione juvanda : & quod amice ipſum delinquentem arguere oportet, & delictorum ejus oblivisci.
56. περὶ τῶν μὴ ἀφιέντων ἀλλὰ μνησικακούντων 96.	56. De illis qui non ignoſcunt, ſed malorum præteritorum memoriam retinent.
57. περὶ εὐχαριστούντων καὶ εὐγνωμονούντων 57.	57. De gratis & candidis.
58. περὶ ἀγνωμονούντων καὶ ἀχαριστούντων 58.	58. De ingratis & minime candidis.
59. περὶ συμβούλου καὶ τῶν συμβουλίαν καὶ ἐλέγχους δεχομένων. χρὴ δὲ γινώσκειν ποταπὸς ὁ σύμβουλος. titulus ſolus ſupereſt.	59. De conſultore ac illis qui conſilium & reprehenſionem admittunt. Dignoſcendum autem qualisnam ſit conſultor.
60. περὶ τῶν συμβουλὴν καὶ ἐλέγχους μὴ δεχομένων 3[illegible].	60. De illis qui conſilium & redargutionem non admittunt.
61. περὶ αἰσχύνης ἀγαθῆς 124.	61. De pudore bono.
62. περὶ αἰσχύνης πονηρᾶς 125.	62. De pudore pravo.
63. περὶ τῶν τοὺς ὅρκους στεργόντων, καὶ ὅτι οὐ χρὴ μάταιον λαμβάνειν ὅρκον ἢ ὅλως ὀμνύειν 114.	63. De illis qui proclives ad juramenta ſunt : & quod juramentum non temere uſurpandum, vel omnino jurandum non ſit.

64. περὶ πολυόρκων καὶ τῶν τοὺς ὅρκους ἀπαιτούντων edit. Wechel. c. 115.	64. De jurantibus frequenter, & illis qui juramenta exigunt.
65. περὶ ζήλου ἀγαθοῦ καὶ μιμήσεως χρηστῆς 8.	65. De bona æmulatione, imitationeque proba.
66. περὶ ζήλου καὶ μιμήσεως πονηρᾶς 20.	66. De æmulatione & imitatione prava.
67. περὶ ἀγάπης καὶ εἰρήνης καὶ ὁμονοίας καὶ εἰρηνοποιῶν 75.	67. De charitate & pace & concordia & hominibus pacificis.
68. περὶ μίσους καὶ ἔχθρας καὶ τῶν μάχας συναπτόντων 97.	68. De odio & inimicitia & illis qui contentiones promovent.
69. περὶ καταλαλούντων καὶ περὶ ὕβρεως 72.	69. De obtrectantibus & de contumelia.
70. περὶ γλωσσαλγίας 134.	70. De garrulitate.
71. περὶ ἀντιλογίας καὶ θρασύτητος 101.	71. De contradictione & temeritate.
72. περὶ προπετοῦς καὶ ἀναιδοῦς καὶ ὀργίλου καὶ θυμώδους καὶ ὀξυχόλου 100.	72. De temerario & imprudente & iracundo & fervido & bilioso.
73. περὶ ταπεινοφρονούντων καὶ πτωχῶν τῷ πνεύματι 42.	73. De illis qui humiles & pauperes spiritu sunt.
74. περὶ ὑπερηφάνων καὶ σοβαρῶν καὶ ἀλαζόνων καὶ κενοδόξων 45.	74. De superbis & fastuosis & arrogantibus & inanis gloriæ studiosis.
75. περὶ φιλαυτίας 105.	75. De amore sui.
76. περὶ πολυπραγμοσύνης καὶ ἡσυχίας 46.	76. De curiositate & tranquillitate & quiete.
77. περὶ συνοχῆς πραγμάτων καὶ περισπασμοῦ 47.	77. De vita negotiosa & variis occupationibus distracta.
78. περὶ παῤῥησίας καὶ ἐλέγχου 67.	78. De fiducia libere loquendi & redargatione.
79. περὶ εὐγενείας καὶ δυσγενείας 217.	79. De nobilitate & ignobilitate.
80. περὶ συνηθείας καὶ ἔθους 144.	80. De consuetudine & amore.
81. περὶ ἐλευθερίας 216.	81. De libertate.
82. περὶ τοῦ συνειδότος *	82. De conscientia.

83. πε-

* Hoc caput in edit. Wechel. non invenio, est autem breve & unico sed insigni Epicteti loco absolvitur, quo docemur, ut pueros pædagogis, ita adultos nos & viros conscientiæ custodiendos a DEO traditos esse.

83. περὶ χρηστότητος edit. Wechel. c. 137.	83. De benignitate.
84. περὶ πραΰτητος καὶ εὐλαβείας 138.	84. De mansuetudine & observantia.
85. περὶ ἁπλοῦ καὶ ἀκάκου τὸν τρόπον 6.	85. De simplici & innocente moribus.
86. περὶ πανούργου, καὶ δολίου καὶ σκολιοῦ τὸν τρόπον 18.	86. De versuto & doloso & obliquo moribus.
87. περὶ καθαρᾶς καρδίας καὶ τῶν λογισμῶν καὶ συνειδὸς καθαρὸν ἐχόντων 107.	87. De puro corde & cogitationibus & conscientia pura.
88. περὶ καρδίας πονηρᾶς καὶ συνειδότος κακοῦ 108.	88. De corde pravo & conscientia mala & cogitationibus.
89. περὶ ὑπομονῆς καὶ μακροθυμίας 93.	89. De patientia & longanimitate.
90. περὶ τῶν μὴ ὑπομενόντων ἀλλ' ὀλιγοψυχούντων 94.	90. De impatientia & parvi animi hominibus.
91. περὶ πολιτείας σεμνῆς καὶ ὑπακοῆς 142.	91. De republica honesta & de obedientia.
92. περὶ πολιτείας ψεκτῆς καὶ ἀνηκόων καὶ ἀνυποτάκτων καὶ ἀπόβλητον τὸ ἦθος καὶ τοὺς τρόπους ἐχόντων 142.	92. De republica culpabili & inobedientibus ac immorigeris & pravo ingenio, malisque moribus præditis.
93. περὶ ἀμοιβῆς τῶν εὖ καὶ κατ' ἀρετὴν βιωσάντων ἐν ἀπεράντῳ μακαριότητι 283.	93. De remuneratione donanda illis, qui bene honesteque vixerunt, in beatitudine æterna.
94. περὶ ἀμοιβῆς τῶν ἐν κακίᾳ καὶ ἀθέσμως βιωσάντων, καὶ ὅτι διηνεκὴς καὶ ἀπέραντος ἡ ἀποκειμένη αὐτοῖς κόλασις 283.	94. De retributione illorum qui vitam in malitia & illicite transegerunt, & quod pœna perpetua infinitaque eis destinata sit.
95. περὶ ἀποταγῆς καὶ ὑποταγῆς καὶ ἀσκήσεως 301.	95. De valedictione mundi & subjectione & vita Monastica.
96. περὶ προεστῶτος 208.	96. De præfecto.
97. περὶ τῶν ἐπὶ βρώμασι σκανδαλιζομένων καὶ διαφορᾶς τραπεζῶν 303.	97. De illis qui propter cibos offenduntur, & mensarum diversitate.

98. πε-

INDEX SCRIPTORUM
ab
Antonio Melissa laudatorum.

Her-

Scle-

XIII. Præter hactenus commemoratos Locorum communium scriptores editos Jo. Stobæum, Maximum Confessorem, Jo. Damascenum, & Antonium Melissam, exstant & Græcæ sententiarum, typis exscriptæ collectiones quædam, de quibus dicere me me-

mini lib. II. cap. XI. Illisque addi velim duas haſce a me ibi prætermiſſas, unam *Arſenii* Monembaſiæ Archi-Epiſcopi, qui Græce ſine temporis & loci nota edidit (Florentiæ ni fallor) in 8. & Leoni X. dicavit * Ἀποφθέγματα φιλοσόφων καὶ στρατηγῶν, ῥητόρων τε καὶ ποιητῶν. His ordine literarum, quibus nomina auctorum incipiunt, diſpoſitis, præter locum Clementis Alex. ex libro VI. Stomatum de plagiis Poetarum, ſententiasque varias, ſubjiciuntur Sotadis ὅτι ὁ βίος πολλῶν φροντίδων ἀνάμεστος, Teletis in vitam humanam, Mich. Pſelli jambi εἰς ἀρετὰς καὶ κακίας καὶ ἐπισήμας. Ejusdem ἀναγωγαὶ εἰς Τάλαντον καὶ Κίρκην βουλομένην τὸν Ὀδυσσέα μεταμορφοῦν. Ænigma Sphingis, Joannis Tzetzæ & Ptochodromi καρκῖνοι ſive verſus retrogradi, & ſeptem Hexametri quibus in ſingulis omnes litteræ Alphabeti continentur, cujus generis exſtant etiam apud Porphyrium MS. ad Dionyſium Thracem & apud Clementem Alex. V. Strom. p. 570. ad cujus locum illuſtrandum conferendus Salmaſius ad Solin. p. 896. Thomæ Galei diſſ. ad Apollodorum p. 16. ſeq. & Rich. Bentleii Epiſt. ad Millium, Malalæ ſubjecta p. 48.

Altera collectio ſententiarum Græca proſaria exſtat in volumine ** cui titulus: ſcriptores aliquot Gnomici, Baſil. apud Jo. Frobenium A. 1521. 4. pag. 144 -- 182. ἀνδρῶν ἐπισήμων γνῶμαι, ordine auctorum Alphabetico qui ſunt: Αἰσχίνης, Αἰσχύλος, Αἴσωπος, Ἀλέξανδρος, Ἄμασις, Ἄμφις, Ἀναξαγόρας, Ἀνάχαρσις, Ἀναξιμένης, Ἀνταγόρας, Ἀντίγονος, Ἀντισθένης, Ἀντιφάνης, Ἀπελλῆς, Ἀπολλώνιος, Ἀρίσταρχος, Ἀριστείδης, Ἀρίστιππος, Ἀριστοτέλης, Ἀριστώνυμος, Ἀρκεσίλαος, Βαβύλας, Βαρνάβας, Βασίλειος, Βενέδικτος, Βεσελεὴλ, † Βίας, Βλάσιος, Γάϊος, Γελάσιος, Γεννάδιος, Γερβάσιος,

* Poſt Arſenium longe diligentius, e Græcis maxime ſcriptoribus Plutarcho, Laërtio aliisque, ſed & ex Latinis quoque Apophthegmata collegit & Latine edidit *Eraſmus* VI. libris primum A. 1531. 4 Baſil. apud Froben. deinde libris VIII. Nonnulla in illo opere T. IV. operum Eraſmi recuſo caſtigarunt Paulus Leopardus, Petrus Nannius & Franciſcus Robertellus. Ex invidia porro in Eraſmum factum eſt, quod *Pauli Manutii* prodieruut nomine (Eraſmi expuncto) Venet. 1590. Colon. 1666. 12. Multo ampliorem vero & ſub titulis diſpoſitam Apophthegmatum collectionem congeſſit *Conradus Lycoſthenes*. Vide theatrum Vitæ humanæ Theodori Zwingeri & Laur. Beyerlingii.

** Dixi de illo Volumine, lib. II. c. 9. §. 8.

† Beſaleelis hoc p. 156. dictum refertur: διαφέρει τοῦ νηπίου, καθ' ἡλικίας οὐδὲν ὁ ἐν ταῖς φρεσὶ νηπιάζων.

βάσιος, Γερμανὸς, Γερόντιος, Γρηγόριος, Δημάδης, Δημήτριος ὁ Φαληρεὺς, Δημόκριτος, Δημοσθένης, Δημῶναξ, Διαγόρας, Δίδυμος, Διογένης, Διονύσιος ὁ πρεσβύτερος, Δίων, Ἐμπεδοκλῆς, Ἐπίκουρος, Ἐπίκτητος, Εὐκλείδης, Εὔκριτος, Εὔπολις, Εὐριπίδης, Εὐσέβιος, Θαλῆς, Θεανὼ, Θεμιστοκλῆς, Θεόκριτος, Θεόπεμπτος, Θεοφύλακτος, Θεόφραστος, Θουκυδίδης, Ἰσοκράτης, Ἰωάννης ὁ Κλίμαξ, Λύκων, Μενέδημος, Σολομῶν, Χρυσόστομος.

Variæ Locorum Communium collectiones ineditæ.

Anonymi Ἀποφθέγματα καὶ γνῶμαι διαφόρων φιλοσόφων κατὰ στοιχεῖον MS. in Bibl. Cæſarea Lambec. III. p. 200.

Michaelis Apoſtolii Ἰωνιά. vide quæ notavi lib. IV. cap. 9. § 9.

Georgidii Monachi Γεωργιδίου Μοναχοῦ γνωμῶν ἐκλογὴ συλλεγεῖσα ἐκ τῆς θείας γραφῆς καὶ ἁγίων πατέρων καὶ τῶν ἔξω διδασκαλιῶν. Memorat Allatius de Georgiis p. 427. qui teſtatur in alio Codice inſcribi: γνῶμαι συλλεγεῖσαι ὑπὸ Ἰωάννου μονάζοντος τοῦ καὶ Γεωργίδη, κατὰ στοιχεῖον.

Joannis Monachi Damaſceno antiquioris Parallela in Codice Seguieriano & in non paucis diverſa ab illis quæ ſub Damaſceni nomine Lequinius edidit. Vide Clariſſ. Montfauconi Bibliothecam Coislinianam pag. 390. qui etiam de variis aliis Collectaneorum voluminibus MStis in illa Bibliotheca videndus, *Anonymus* quidem pag. 188. 192. 412. 413. ſq. tum de collectaneis Moralibus *Antiochi*, p. 190. ſeq. & *Niconis* p. 197. ſeq.

Orionis Thebani συναγωγὴ γνωμῶν ἤγουν ἀνθολόγιον πρὸς Εὐδοκίαν τὴν γυναῖκα βασιλέως Θεοδοσίου τοῦ μικροῦ, βιβλίοις γ΄, Suidæ memoratur, & neſcio an integra usquam adhuc exſtat, licet fragmenta quædam illius ſervata eſſe videntur in Codice Cæſareo de quo Lambecius V. p. 279. ſeq.

CA-

CAPUT XXXI.

CHORICII Sophiſtæ Orationes duæ,

Una in funere PROCOPII Gazæi Sophiſtæ, altera in SOMMIUM Ducem, nunc primum editæ e Codice Holſteniano.

PROCOPIUS e Gazâ Phœniciæ, ſcriptor Chriſtianus, a Procopio Cæſareenſi (de quo alibi * dixi) diverſus, licet iisdem Juſtiniani clarus temporibus, prænomine JOANNES appellabatur, ſiquidem is eſt de quo hoc Scholion ad Joannis Gazæi Grammatici ἔκφρασιν τοῦ κοσμικοῦ πίνακος e MS. Palatino legitur apud Holſtenium ad Stephanum Byz. in Γάζα. ἡ πόλις αὕτη φιλόμουσος ἦν, καὶ περὶ τοὺς λόγους εἰς ἄκρον ἐσχολακυῖα. Ἐλλόγιμος ταύτης τῆς πόλεως Ἰωάννης Προκόπιος, Τιμόθεος ὁ γράψας περὶ ζώων Ἰνδικῶν, καὶ οἱ τῶν Ἀνακρεοντικῶν ποιηταὶ διάφοροι. Illum Procopium Magiſtrum ſuum, functum fato, laudavit pro funere diſcipulus CHORICIUS, cujus Orationem memoravit jam pridem Photius Codice CLX. γέγονε τῷ Χορικίῳ καὶ ἡ διδασκάλου τελευτὴ ἐπιταφίου ὑπόθεσις. Ex illa profert nonnihil Allatius ad Georgium Acropolitam pag. 269. & ad Epiſtolas Socraticorum p. 138. Ante Allatium Caſaubonus p. 89. ad Polybium. Atque edere integram voluit idem Allatius libro συμμίκτων ſeptimo. Holſtenius quoque, qui ex Vaticano Codice exſcripſit, editurum ſe pollicitus eſt in Vita Porphyrii Philoſophi. Eandem deſcriptam e Codice Holſteniano pridem miſeram ad deſideratiſſimum amicum noſtrum D. GODFRIDUM OLEARIUM, qui illam Procopii in libros ſacros Commentariis præmitterere deſtinabat. Sed quoniam acerbo Viri eruditiſſimi obitu etiam præclari illius operis ſpes intercepta, vel ſaltim in longius dilata tempus eſt, rogavi præſtantiſſimum Virum JOANNEM CHRISTIANUM WOLFIUM, Reverendi ac ſæpius laudati mihi celeberrimique JO. CHRISTOPHORI WOLFII, Paſtoris ad S. Catharinæ digniſſimi Fratrem, ut Orationem illam Latine verteret, quod etiam promte ac feliciter eſt executus. Ei alteram ejusdem Choricii Orationem ſubjunxi in Sommium

* in Volumine VI. Bibliothecæ hujus p. 248. ſeq. Vide etiam, ſi lubet, quæ ibi dixi de Procopio Gazæo p. 258. ſeq.

mium Ducem cum verſione, quam itidem ſuadente me compoſuit Nobiliſſimus Vir GUILELMUS de HERTOGE, Hamburgenſis, cum in Gymnaſio noſtro Græcis litteris haud ignaviter daret operam. Comperi porro in Regis Chriſtianiſſimi Codice MS. 2662. pag. 100. de Choricio Sophiſta quædam legi paullo aliter ac in Photii Bibl. cap. 160. Deinde ſequi orationes illius quatuor, 1) in Σοῦμμον στρατηλάτην, 2) ἐπιτάφιον ἐπὶ Μαρίᾳ μητέρι Μαρκιανοῦ Γάζης ἐπισκόπου, καὶ Ἀναστασίου ἐλευθεροπόλεως ἐπισκόπου. 3) ἐπιτάφιον ἐπὶ Προκοπίῳ Σοφιστῇ Γάζης. Et 4) μελέτην quandam, plures enim Choricii μελέτας & συντάξεις λόγων διαφόρους Photius memorat. Citatur etiam Choricius aliquoties in Collectaneis Antonii Meliſſæ & à S. Maximo.

Χορικίου Σοφιστοῦ Ἐπιτάφιος ἐπὶ Προκοπίῳ Σοφιστῇ Γάζης.

Choricii Sophiſtæ Oratio funebris in Procopium, Sophiſtam Gazæum.

Jo. Chriſtiano Wolfio interprete.

I.

Ὁ λόγος ἔυχεται μὲν, εἰς ἀνάγκην τοιαύτης ἐλθὼν ὑποθέσεως, τιμᾷ δὲ τὴν ὁσίαν τοῦ τεθνεῶτος ἐμοὶ παιδευτοῦ, ταύτην αὐτῷ κατὰ δύναμιν ἀποδιδοὺς ἀμοιβήν. Ἴσως μὲν ἄλογόν τι δόξω ποιεῖν, εἰ ψυχαγωγίας αὐτὸς ἑκάστου μᾶλλον δεόμενος, εἶτα τοὺς ἄλλους παραμυθεῖσθαι πειρῶμαι· παραπλήσιον γὰρ, ὥσπερ ἂν, εἰ σφόδρα πόδε νοσῶν, τοὺς ἧττον ἀλγοῦντας χειραγωγεῖν ἐβουλόμην.

I.

Dolet præſens oratio ſibi tale argumentum neceſſario tractandum obveniſſe, cupitque ſanctam honorare Præceptoris mei demortui memoriam, & hanc illi retributionem pro virili rependere. Fortaſſe quidem ſtulte agere videbor, ſi ipſemet ſolatio præ reliquis omnibus indigens, tamen alios conſolari tentem. Idem enim propemodum eſt, ac ſi pedibus graviſſime ægrotans, minus laborantes manuducere vellem.

II. Πλὴν, ὅσῳ πικρότερον ὑπὸ τῆς ἀθυμίας πιέζομαι, τοσούτῳ μᾶλλον οὐ φέρω σιωπᾶν, οἷα φιλοῦσιν οἱ λίαν ἀχθόμενοι πάσχειν, οἷς τε κἂν μόνος ὢν τις τυγχάνῃ, ἰδίαν αὐτὸς ἑαυτῷ διεξέρχεται λύπην. Ἐγὼ

II. Sed quanto magis mœrore premor, tanto minus ſilentium ſervare queo, quod illis, qui valde cruciantur, uſu venire ſolet, in quibus etiamſi quis ſolus ſit, ipſe tamen ſuam ſibi triſtitiam exponit.

ἢ καὶ ἄλλως ἀχαριστίας ἔγκλημα φέρων πρὸς τὴν τῶν δακρύων ἠγωνισάμην φορὰν, ἀνακόπτειν φιλονεικοῦσαν τὸν λόγον, ἄτοπον, ὡς εἰκὸς, εἶναι νομίσας, παρ᾽ ᾧ λειμῶνας ἀττικοὺς ἐδρεψάμην, τούτου τὸν τάφον σιγῇ παρελθεῖν. Πάλαι μὲν νενομοθέτητο τοῦτο τοῖς θαπτομένοις, ὅσοι τὸν βίον ἀμέμπτως διῆλθον, ἆθλον καὶ γέρας ἀπολαμβάνειν τὸν ἔπαινον. εἰ δὲ καὶ μήπως κείμενος οὗτος ἔτυχεν ὁ θεσμὸς, ἐντεῦθεν ἂν ἔδει νόμον κρατῆσαι τοιοῦτον, οὐ πρὸς δόξαν τοῦ τεθνεῶτος, ποίαν γὰρ εὔκλειαν χαρίζεται λόγος ὀπίσω τῆς ἀξίας βαδίζων, πρὸς ὄνησιν δὲ μᾶλλον τῶν ζώντων. Μεγίστη γὰρ ἐπὶ τὰ βελτίω παράκλησις ἡ τῶν ἀγαθῶν εὐφημία.

III. Ἡ μὲν οὖν φύσις δοκεῖ μοι τὸν ἄνδρα τοῦτον ἐνεγκεῖν εἰς ἀνθρώπους, ὥσπερ ἀρετῆς ἀνθρωπίνης εἰκόνα, βουλομένη φιλοτεχνῆσαι καὶ παραστῆσαι σαφῶς, ὅπως ἑκάστῳ βιῶναι προσήκει. Ἐλπὶς δὲ ἡ πάντα πείθουσα παραχωρεῖ τοῖς ἐκείνου πλεονεκτήμασι, καὶ οὐκ ἀνέχεται πείθειν, ὡς ἄνδρα παρόμοιον ἥξει ποτὲ φέρων ὁ χρόνος. Ἐκεῖνος γὰρ ἔτι παιδίον, αὐτὸν καταλείψαντος τοῦ πατρὸς, εὐκοσμίᾳ καὶ τρόπῳ καθεστηκότι τοὺς ὑπὸ γονεῦσιν ἐπιμελῶς τρεφομένους ἀπέκρυψε· Καὶ παραινούντων αὐτῷ ῥᾳστώνην διώκειν δυοῖν ἀμάχων συμβούλων, νεότητος

Ego vero ingrati alioqui animi maculis notandus, lacrymarum effusioni restiti, quæ sermonem impedire contendit: absurdum enim, ut par est, judicavi, apud quem prata attica decerpsi, hujus funus silentio præterire. Olim quidem lege sancitum est hoc de sepultis, quotquot cursum vitæ recte confecerunt, ut præmii & muneris loco laudem acciperent. Imo vero si vel maxime nunquam hæc lex lata esset, vel ab hoc tempore tamen æquum foret, talem legem non quidem in gloriam demortui, (qualē illi enim celebrationem affert sermo, qui infra meritum subsistit) sed potius in emolumentum viventium obtinere. Maximum enim ad meliora incitamentum est bonorum laus.

III. Igitur natura quidem mihi videtur virum hunc inter homines collocasse, tanquam quæ vellet virtutis humanæ exemplar perspicue effingere & exhibere, secundum quod unum quemque vivere deceat. Spes autem, quæ nihil non persuadet, illius prærogativis cedit, nec persuadere conatur, aliquando tempus esse venturum, quod assimilem virum ferat. Ille enim adhuc patre orbatus puer modestia & moribus bene constitutis illos, qui sub parentum curâ educati erant, obscuravit: Et cum duo invicti consiliarii illum admo-

τε καὶ πατρὸς ἐρημίας, ἔδειξε πεῖρα τῶν ἔργων, ὅτι φύσις δεξιὰ κἂν ἐξ ἡλικίας κἂν ἐξ ὀρφανίας ἐπὶ τὸ χεῖρον ὠθῆται, αὐτὴν πρὸς τὸ δέον ἑαυτὴν οἶδεν ἀνθέλκειν.

nerent; ut voluptati indulgeret, juventus nempe & orbitas patris, ipsa rerum experientia ostendit, quod natura dexterior quamvis a juventute & orbitate ad deterius impellatur, se ipsam tamen ad officium retrahere noverit.

IV. Τοιγαροῦν ἐπὶ μὲν θύρας ἧκε ποιητικάς, ἡλικίαν ἔχων, ἣν οἱ τὰ πρῶτα παιδευόμενοι γράμματα. Εἰς ἑρμοῦ δὲ παλαίστραν ἐφοίτησεν, χρόνον ἄγων τοσοῦτον, ὅσον οἱ τὰ μουσῶν ἔτι μανθάνοντες, βῆμα δὲ καὶ νέων χορὸς αὐτὸν διεδέξατο τοῖς τὰ ῥητόρων τελουμένοις ὁμήλικα. Καὶ ἦν παράδοξον θέαμα καὶ τερπνὸν τοῖς μαθηταῖς ἡλικιώτης διδάσκαλος, οὐ μὴν τὸ βραχὺ τῆς ἡλικίας εὐκαταφρόνητον ἀπῆρχε τοῖς φοιτηταῖς, ἀλλὰ τὸν νέον ὡς πρεσβύτην ᾐσχύνοντο τὴν ἐπιστήμην αἰδούμενοι. Περικλέους μὲν οὖν τι μέγα καὶ θρυλλούμενον ἦν πλεονέκτημα, ὅτι τὴν ἐκκλησίαν τὴν ἀττικὴν αὐτοῦ μὲν ἀπόντος σύγχυσις εἶχε καὶ ῥαθυμία καὶ ταραχή, καὶ κόσμος ἦν οὐδεὶς τῶν ποιουμένων. Φανέντος δέ, πρὸς τὴν πρώτην ὄψιν ὁ δῆμος μετερρυθμίζετο. Τὴν ἐκείνου δὲ ποίμνην εἶδες ἂν παρόντος καὶ μή, τὴν αὐτὴν εὐσχημοσύνην φυλάττουσαν, βεβαίως αὐτοῖς ἐρριζωμένης τῆς εὐκοσμίας.

IV. Itaque ad fores poeticas venit, cum ejusdem ætatis esset cum illis, qui primis literarum elementis imbuuntur. Palæstram vero oratoriam ingressus est, talem agens ætatem, qualem illi, qui studia humanitatis adhuc discunt. Suggestus vero & chorus juvenum illum recipiebat arte oratoria initiatis æqualem. Atque discipulis coætaneus Præceptor mirabile & jucundum spectaculum erat, nec sane parva ætas contemtior erat discipulis, sed juvenem tanquam senem reverebantur, scientiam venerantes. Periclis quidem illustris & celebris admodum fuit gloria, quod eo quidem absente comitia attica confusione & negligentia & tumultu laborabant, rerumque transactarum nullus erat decor; redeunte vero illico ad primum conspectum populus in ordinem redigebatur. Hujus vero, etiam ubi abesset, cœtum videres sane eandem honestatem servare, quia in illis modestia altissimis defixa erat radicibus

V. Δύο γὰρ ὄντων, οἷς ἀρετὴ βασανίζεται σοφιστοῦ, τοῦ τε καταπλήττειν τὰ θέατρα συνέσει λόγων καὶ

V. Cum enim duo sint, quibus virtus Sophistæ probatur, theatra nempe sapientia & elegantia ser-

κάλλει, τοῦτε τοὺς νέους μυσταγωγεῖν τοῖς τῶν ἀρχαίων ὀργίοις, ἐκεῖνοι γὰρ, εἴτε τὴν παλαιὰν διασώζοντες παροιμίαν, χαλεπὰ γάρ φησι τὰ καλά, εἴτε τὴν πολλὴν ἀκοὴν ἀμύητον εἶναι τῶν οἰκείων βουλόμενοι συγγραμμάτων, εἴτε τὴν ἀνθρωπείαν πεισάμενοι φύσιν τὸ μὲν εὐκόλως ἀνυόμενον οὐ θαυμάζουσαν, τιμῶσαν δὲ τὸ πόνῳ τινὶ κατορθούμενον. Ἐκεῖνοι τοίνυν ἕν τι τῶν εἰρημένων ἢ καὶ σύμπαντα ταῦτα σκοπήσαντες, οὐ πᾶσι βασίμοις τὰς οἰκείας προὔθηκαν τέχνας. Οὐδὲ παντὸς ἀνδρὸς, τὸ λεγόμενον, οὗτός ἐστιν ὁ πλοῦς· Ὁ δὲ φύσεώς τε ῥώμῃ καὶ πόνων ἐπιμελείᾳ καθάπερ ἑκάστῳ συνεσκεμμένος ὅσα πεποίηκεν ἕκαστος, οὕτω σὺν ἀκριβείᾳ τὰ πάντα ἦγεν εἰς φῶς.

VI. Τὰ μὲν δὴ λεχθέντα τοιοῦτος. Πρὸς δὲ τὴν τῶν νέων ἀκρόασιν ποῖός τις, οὐ λέξις αὐτὸν ἀλλοτρία ἐλάνθανε τῆς ἀττικῆς· οὐ νόημα πόῤῥω πλανώμενον τοῦ σκοποῦ, οὐ συλλαβή τις ἐπιβουλεύουσα τῷ ῥυθμῷ, οὐ συνθήκη τὴν ἐναντίαν ἔχουσα τάξιν τῆς εὐφραινούσης τὰ ὦτα. Ῥᾷον ἄν τις διέλαθεν Ἀρίωνα τὸν Μεθυμναῖον, ἢ τὸν Λέσβιον Τέρπανδρον ἐκμελῶς κινῶν τὰς χορδὰς, ἤπερ ἐκεῖνον ἄῤῥυθμόν τι φθεγξάμενος. Ἀλλὰ μὴν ἡνίκα τὰς οἰκείας γονὰς εἰς θέατρον ἤρχετο φέρειν, ἐποίει δὲ τοῦτο πολλάκις εἰς ἔρωτα λόγων ἐγείρων τοὺς νέους, λογάδα πᾶσαν ἐξ-

monum attonita reddendo, & juvenes veterum mysteriis initiando. Illi enim sive vetus proverbium servantes, quod difficilia esse affirmat quæ sunt pulchra, sive vulgus auditorum suarum commentationum imperitos esse cupientes, sive naturam humanam intelligentes, quæ facile expedita non admiratur, honorat vero, quæ labore quodam prospere cedunt; illi igitur vel unum aliquod dictorum vel etiam omnia hæc considerantes, non omnibus obviis suas artes proponunt, nec, juxta tritum illud, unicuique hæc succedit navigatio. Hic vero sicut naturæ vi & laborum industria cum unoquoq; certabat, & paria faiciebat cum singulis, ita accuratissime omnia in lucem protulit.

VI. Talis quidem fuit in illis quæ dicta sunt. In audiendis vero juvenum declamationibus qualis? non vocabulum ab attica puritate discedens illum latuit, non sententia a scopo longius aberrans, non syllaba quædam numero oratorio infesta, non structura ab ea dicendi ratione aliena, quæ aures delectare posset. Facilius aliquis Arionem Methymnæum aut Lesbium Terpandrum lateret, si minus concinne chordas pulsaret, quam illum, si quid dissonum loqueretur. Sed quando ipsi fœtus suos in theatrum producere placebat, faciebat

ἐπλητ-

ἐπλήττεν ἀκοὴν καὶ τοὺς τὸν σύλλογον περιεστῶτας ἐκήλει, ὥστε τὴν Ἰσοκράτους ἐν τῷ τάφῳ Σειρῆνα δηλοῦσαν ὡς ἔθελγε πάντας ὁ Ῥήτωρ, ἔχειν αὐτοῦ προσήκει τὸ μνῆμα.

VII. Διπλῆς οὖν, ὅπερ ἔφην, οὔσης βασάνου, καθ' ἣν τις γνησίως ὀνομάζεται σοφιστὴς, οὐκ ἂν ἔγνωσαν, ὅθεν τὸν ἄνδρα μᾶλλον θαυμάζειν. Ἔφης δ' ἂν εἰκότως Δημοσθένους τύπον εἰς ἀνθρώπους ἐλθεῖν. καὶ ἔγωγε, εἴ μοι τοσοῦτον ἐξῆν, ὅσον τοῖς τῶν δραμάτων δημιουργοῖς, καὶ πρόσωπα πλάττειν παρεῖχον νόμοι ῥητόρων, αὐτὴν ἂν εἰσῆγον ῥητορικὴν ἐν εἴδει γυναικὸς πενθικὴν ἐσθῆτα περικειμένης, οὐ τὰς ὀφρῦς ἐπαιρούσης, οὐ βαδίσματι σοβαρῷ κεχρημένης, κἂν ἐκ φύσεως ἔχῃ τὰ τοιαῦτα ῥητορικὴ, ἀλλὰ συνεσταλμένης τε καὶ ταπεινοφρονούσης, εἰκότως, ὅτι τοῦ θιάσου τὸν κορυφαῖον ἐστέρηται, καὶ πρέποντα τῷ πάθει βοώσης· τίς γένωμαι; τίνα λάβω παραψυχήν; πόθεν μοι γενήσεταί τις Ὀρφεὺς, κρούμασι θέλγων τοὺς κάτω θεοὺς, καὶ μισθὸν ἀπαιτῶν μοι τῆς μελῳδίας, τὴν ἐκείνου ψυχὴν, οἷα δὴ ῥαψῳδοῦσιν οἱ ποιηταί.

autem hoc sæpius, ut juvenes ad dicendi studium excitaret, peritissimos quosque auditores stupefecit, nec minus, qui concionem circumstabant, demulsit, ut Sirenen, quæ in tumulo Isocratis innuit, quemadmodum Orator iste omnes delectaverit, ipsius monumentum habere sit æquissimum.

VII Cum igitur, quod dixi, duplex sit documentum, quod Sophistæ genuini nomen conciliare cuiquam possit, non sane sciverunt, quid magis in viro isto admirarentur. Merito autem diceres expressam Demosthenis imaginem in mundum venisse. Equidem, si tantum mihi liceret, quantum Tragœdiarum Scriptoribus datum est, & leges permitterent, Rhetorum personas fingere, ipsam Rhetoricam introducerem specie mulieris lugubri vestimento indutæ, non supercilia tollentis, non incessu arroganti utentis, quamvis Rhetorica a natura talia habeat, sed animum contrahentis & humilitatem præ se ferentis, idque merito, quia cœtus sui coryphæo destituta est, affectuique suo convenienter exclamantis: Qualis fio? Quodnam admittam solatium? unde mihi obtinget Orpheus aliquis, chordarum pulsibus demulcens DEos inferos, animamque illius cantus præmium mihi reposcens, sicut carmine decantant Poëtæ.

VIII. Ταῦτα δικαίως ἂν εἴποι ῥητορικὴ τοσούτου χηρεύουσα παιδευτοῦ, κέντρον ἐμβαλόντος ἐρωτικὸν ταῖς μεγίσταις τῶν πόλεων καὶ λόγων ὀρεγομέναις. Ἐπόθησε τοῦτον * ἡ περὶ τὸν Ὀρόντην κειμένη πόλις ἡ Λιβανίου μήτηρ· Ὅμοια πέπονθεν ** ἡ Φοινίκων μητρόπολις· Παρῆλθεν ἑκατέρας τὸ φίλτρον ἡ Καίσαρος, *** τὰ μὲν βιαζομένη, τὰ δὲ κολακεύουσα, τὰ δὲ πειρομένη χρυσίῳ πολλὰ δελεάζειν, οἵαις ἀεὶ μηχαναῖς ἐραστὴς πρὸς ἄγραν κέχρηται παιδικῶν ἕως ὀψὲ μὲν εἷλε τὸ θήραμα.

* Antiochia. ** Tyrus.
*** Cæsarea Palæstinæ.

IX. Ἑλοῦσα δὲ φυλάττειν οὐκ εἶχεν ἰσχυροτέροις ἀγόμενον λίνοις πόθῳ τῆς ἐνεγκούσης, καὶ τὰ τροφεῖα καλῶς ἀπέδωκε τῇ πατρίδι, τοσαύτας ὁμοῦ καὶ τοιαύτας ἐν δευτέρῳ θέμενος πόλεις, καίτοι χωρὶς ἀξιωμάτων λαμπρῶν καὶ μεγέθους κατασκευῆς, οἷς αἱ πόλεις ἐκεῖναι σεμνύνονται, ἴδιον ἑκάστη πλεονέκτημα κέκτηται, πρὸς ἔρωτα δεινὸν ἐρεθίσαι.

X. Ἡ μὲν Ἀντιόχου τὸν ὁμώνυμον χῶρον τῆς Ἀπόλλωνος ἐρωμένης, * ὅπου χαρίεντα καὶ διαφανῆ καὶ πότιμα νάματα, πλάτανος δὲ πολλὴ καὶ κυπάριττοι πλείους ἀμφιλαφεῖς τε καὶ ὑψηλαὶ καὶ ὀρνίθων ᾠδαὶ καὶ αὖραι τὰ σώματα διαψύ-

* Daphne,

VIII. Hæc merito dixerit Rhetorica tanto magiſtro viduata, qui ſtimulum amatorium urbibus maximis eloquentiæ ejus cupiditate ductis injecit. Hunc urbs Oronti fluvio adjacens, Libanii mater, deſideravit. Simili affectu eum expetiit Phœnicum metropolis. Utriusque lenocinium etiam ſupergreſſa eſt urbs Cæſaris, modo vi geſtiens cogere, modo capere adulationibus, modo argenti copia demulcere tentans, qualibus artibus amans ad capturam deliciarum ſuarum uti ſolet, donec prædam caperet.

IX. Neque tamen, cum cepiſſet, ſervare illam potuit, quia validioribus retibus trahebatur, deſiderio ſcilicet patriæ, cui pretium nutritionis egregie rependit, cum tot ſimul & tales illi urbes poſtpoſuit, quamvis præter dignitates ſplendidas & magnitudine ſtructurarum, quibus urbes iſtæ celebrantur, unaquæque ſua prærogativa gaudeat, ſatis idonea, quæ ad amorem alliciat.

X. Antiochi quidem urbs agro, qui eſt ejusdem nominis cum Apollinis amica, ubi grati & pellucidi & potabiles rivi, platanusque multa & cupreſſi plurimæ amplæ & altæ, & avium cantus & auræ refocillandis corporibus. Antiochia igitur illicebras habet nemus, Tyriorum urbs Gratias, ſic enim æ-

χουσαι.

χῦσαι. Ἡ μὲν οὖν Ἀντιόχου δέλεαρ ἔχει τὸ ἄλσος, ἡ δὲ Τυρίων τὰς χάριτας, οὕτω γὰρ ἄξιον προσειπεῖν τὰς πηγάς· ἡ Καίσαρος δὲ λουτρῷ καλλωπίζεται, ὅπερ ἡδὺ μὲν ὁρῶντί σοι δόξει, τερπνότερον δὲ λελουμένῳ.

XI. Ὑπὸ τοιούτων σειρήνων ἑλκόμενος εἴχετο τῆς θρεψαμένης, δεινὸν εἰκότως ὑπολαβὼν, τὸν Ῥήτορα μὲν τῶν Ἀχαιῶν Ἰθάκης ἐρᾶν, κραναῆς περ οὔσης, αὐτὸν δὲ τοιαύτης ὑπερφρονῆσαι πατρίδος, τάτε ἄλλα καλῆς καὶ νικώσης ἀρεταῖς οἰκητόρων, ὅσῳ μάλιστα τρόπῳ πόλις κοσμεῖται.

XII. Ἐπεὶ δὲ Ὀρόντου μνήμην ἐποιησάμην, ἕτερον εἰς νοῦν ἔληφα ποταμὸν τὸν Αἰγύπτιον καὶ τὴν τοῦ ποταμοῦ γείτονα πόλιν. Ἐκεῖ πρὸς ἄνδρα πάλαι μεθοδεύοντα λόγους ἔτι μειράκιον ὢν ἀπεδόσατο ἄρτι πρῶτον ἐν ἑρμοῦ ταχθεὶς ἀθληταῖς καὶ τέχνῃ καταπαλαίσας, ἐφ᾽ ᾗ μέγα φρονῶν ἐκεῖνος, ἐστεφανωμένος ἀπῄει. Ἀλκιβιάδης μὲν οὖν ὁ Κλεινίου ἐπειδὴ νέος ὢν ἔτι τοὺς ὁμοτέχνους ἐνίκα, χαυνούμενός τε τῇ νίκῃ καὶ τῷ μεγέθει διαθρυπτόμενος τῶν τιμῶν, καταβραχὺ τὸ σπουδαῖον ἐχάλα, καὶ ῥήτωρ ἀπέβη τῶν μὲν ἄλλων ἀμείνων, τῆς οἰκείας δὲ φύσεως ἥττων· ὁ δὲ, πάντων αὐτῷ σοφιστῶν τὰ πρῶτα νεμόντων εἰκότως, καὶ μέγαν ἑκάστου κόσμον ἡγουμένου κερδαίνειν, εἰ δεύτερος ὀνομάζοιτο, τὴν ἁπάντων ὑπερεβάλλετο προθυμίαν· εἰσιὼν γάρ τις οἰκα-

quum est appellare fontes: Cæsaris vero urbs balneis effertur, quæ jucunda quidem tibi videbuntur, cum oculis usurpaveris, jucundiora vero, cum lotus illis fueris.

XI. A talibus igitur Sirenibus allectus, tamen ab urbe nutrice tenebatur, iniquum merito existimans, Rhetorem quidem Achæorum, amare Ithacam, quamvis sterilis sit, se vero talem patriam contemnere, quæ præter cætera etiam incolarum virtutibus, quibus maxime civitas ornatur, præstet.

XII. Quoniam vero Orontis mentionem feci, alius mihi in mentem incidit fluvius Ægyptius, & urbs fluvio vicina. Ibi viro, qui olim præcepta oratoria dabat, traditus est, cum adhuc puer esset, atq; modo primum inter Eloquentiæ athletas constitutus, arte qua ille se efferebat, cum eo contendit & coronatus abiit. At Alcibiades quidem Cliniæ filius, quoniam adhuc juvenis commilitones suos vicerat, ob victoriam elatus & magnitudine honorum dissolutus, brevi tempore diligentiam remisit, & orator extitit, aliis quidem melior, natura vero sua inferior. Noster autem, omnibus Sophistis primas illi merito deferentibus, & unoquoque maximo sibi honori ducente, si lucratus esset, ut secundus ab illo vocaretur, omnium seduli-

οἴκαδε εἰς ἐκεῖνυ, πλῆθος ἑώρα βιβλίων παντοδαπῶν· ὧν τὸ μὲν ἀπετίθετο, τὸ δὲ ἀνειλήφει, βίβλυ δὲ εἶναι χωρὶς ὐδαμῶς ἐκαρτέρησεν.

XIII. Ἐγὼ δὲ πρὸς ἐμαυτὸν, ὡς ἑώρων ἤδη τῷ γήρᾳ κεκυφότα, τὴν Ἀγαμέμνονος ἐποιύμην εὐχὴν, ἣν ὑπὲρ τῦ πυλίυ ἐκεῖνος πεποίητο, τὴν Νέστορος μὲν πολιὰν ἕτερόν τινα νέον εὐχόμενος ἔχειν, μεταβαλεῖν δὲ τὸν Πύλιον τῆς ἥβης τῦ νέυ. Ταῦτα μὲν Ἀγαμέμνων εὔχεται Νέστορι, νεάζοντα τῇ σπυδῇ θεασάμενος. Ὁ δὲ Τυδέως * τὴν ἀπληστίαν αὐτῦ θαυμάζει τῶν πόνων, ὥστε καὶ ὀνειδίζει προθυμίας ὑπερβολὴν ὁ νέος τῷ γέροντι. ** Σχέτλιος, λέγων, ἐσσὶ γεραιὲ, σὺ μὲν πόνυ ὔποτε λήγεις. Τῦτο τὸ ἔπος οἶδα πολλάκις πρὸς ἐκεῖνον εἰπὼν, μᾶλλον δὲ μέρος τῦ ἔπυς· ὔτε σχέτλιον καλεῖν ἀνεχόμενος, ὔτε γεραιὸν προσειπεῖν καρτερῶν, ὅνπερ εὐχόμην νέον ἰδεῖν·

XIV. Ἥκει δὲ πάλιν ὁ Περικλῆς, ἑτέραν ἡμῖν παράθεσιν προξενῶν· Οὗτος ἐν ὅλῳ δήμῳ ποτὲ φορτικὸς ὤφθη καὶ σοβαρὸς πᾶσαν ἑαυτῷ χαριζόμενος ἀρετήν. Ῥήτωρ εἰμὶ, λογίζομαι τὰ χρηστά, φράζω τὸ δέον εἰς κάλλος, ἀγαπῶ τὴν πατρίδα, δωροδοκίαν μισῶ. Ἀμβλύνεις ὦ βέλτιστε, τὰ ξύμπαντα ταῦτα φιλοτιμίας ὑπερ-

* Agamemnon. ** Iliad. κ'. 164.

tatem superabat. Intrans enim aliquis in illius domum multitudinem librorum omnigenorum videbat, quorum alium deponebat, alium assumebat, sine libro autem esse nunquam sustinuit.

XIII. Ego vero apud me ipsum, cum vidi illum senectute jam incurvatum, Agamemnonis votum nuncupabam, quod pro Pylio ille fecit, optans, ut quidam alius juvenis canitiem Nestoris haberet, Pylius vero in pubertatem juvenis transiret. Hæc quidem Nestori Agamemnon vovebat, juvenili illum industria conspiciens. Tydides vero laboribus eum satiari non posse miratus, juvenis seni exuperantiam diligentiæ exprobrat, *Miser*, dicens, *es Senex, qui a labore nunquam cessas.* Memini me hanc sententiam vel potius partem sententiæ ad illum dicere, quoniam neque *miserum* vocare volui, neque *senem* appellare, quem optabam juvenem videre, sustinui.

XIV. Enimvero occurrit iterum Pericles aliam nobis suppeditans comparationem. Hic in publica concione aliquando cum fastidio insolens & arrogans apparuit, omnem sibi virtutem tribuens. Rhetor sum, utilia cogito, ea, quæ decent, eleganter edissero, patriam amo, largitionem odi. Obtundis, optime, omnia hæc ambitionem manifestant, quæ supra

βολὴ

βολὴ, Τοιαύτην ἐκεῖνος ἀφῆκε φωνὴν οὐδαμοῦ. Πᾶν μὲν οὖν τοὐναντίον, εἴ τινος, αὐτὸν ἐπαινοῦντος, ἀκήκοεν, ἄλλοτε ἄλλην ἤλλαττε χρόαν, κύπτων εἰς γῆν, καὶ στάζων ἱδρῶτα, καὶ δεινῇ κρατούμενος ἀφωνίᾳ· Ἐνταῦθα μόνον ἄπορος ἦν, τῆς αἰδοῦς αὐτοῦ τὴν γλῶτταν ἀγχούσης.

XV. Τοσοῦτον ἐπιεικείας αὐτῷ καὶ σεμνότητος περιῆν· οὐκοῦν ὤφθη τις οὕτως ἀναιδείᾳ προσκείμενος, ὃς οὐ προσβλέψας αὐτὸν ἠρυθρία, καὶ πῶς αὐτὸς ἑαυτοῦ κοσμιώτερος ἐγεγόνει· Καθάπερ τὸν Πολέμωνα λόγος ἐπειδὴ τὸν Ξενοκράτην προσέβλεψε, τὴν προτέραν ἀποβαλεῖν ἀταξίαν, ὀψοφαγίαν τε καὶ αὐλοὺς καὶ τὸ κωμάζειν αἰσχρῶς. Ἦν μὲν οὕτω σεμνὸς τὰ τεταγμένα βαδίζων, καὶ τὴν ὀρθὴν τὴν τοῦ λόγου φυλάττων ὁδὸν, ὅθεν ἐν ἀγορᾷ φαινομένου πᾶς εὐθὺς ἐπανίστατο, καὶ πλείστην προσάγων τιμὴν ἐλάττω νέμειν ἡγεῖτο τῆς προσηκούσης.

XVI. Αἱ χάριτες δὲ τὸ πρόσωπον ὅλον περιεκέχυντο. Ὅθεν καὶ εὐφραίνετό τις αὐτῷ μειδιῶντι προσβλέπων, ἐν δὲ ταῖς συνουσίαις μόλις μὲν ἅπας ἀναχωρεῖν ἐκαρτέρει. Ὀψὲ δ' οὖν ποτε τοῦτο ἐποίουν βελτίων ἕκαστος γενέσθαι νομίσας καὶ γεγονώς. Εἰ γὰρ καί τινα χρὴ καὶ εἰκόνα λαβεῖν τῶν προσόντων ἐκείνῳ καλῶν, φαίην ἂν αὐτοῦ τὴν ψυ-

modum procedit. Ille talem vocem nequaquam ullo tempore emiſit; Imo vero ſi quem ſe laudantem audiret, alium ſubinde atque alium colorem duxit, oculos in terram deflectens, ſudorem emittens, & ad profundum ſilentium redactus. Tunc ſolum animo anxio erat, pudore illius linguam cohibente.

XV. Tanta illi modeſtia & verecundia inerat. Non temere quisquam inveniebatur impudentiæ ita indulgens, ut non illum aſpiciens erubeſceret, ſeque ipſo modeſtior evaderet. Sicut Polemonem conſtat, poſtquam Xenocratem vidiſſet, priorem perverſitatem abjeciſſe, edacitatem nempe & tibias & comeſſationes turpes. Hunc igitur in modum honeſtus erat, juxta compoſitũ fas incedens & rectam rationis viam tenens, unde cum in foro videretur, unusquisq; ſtatim illi aſſurgebat, & maximum honorem exhibens, minorem juſto tribuere ſe putabat.

XVI. Faciem ejus totam inſederant Gratiæ. Unde oblectabatur, quisquis illum ſubridentem, aſpiciebat. In conſuetudine ac cœtibus vix quisquam diſcedere ab eo ſuſtinebat, ſed ſero faciebant hoc tandem, quia unusquisque putabat ſe meliorem fieri, & re ipſa fiebat. Quodſi imaginem bonorum, quæ in illo fuerunt, repræſentare opor-

χὴν, πηγὴν εἶναί τινα, παντοίοις βρύουσαν νάμασιν, ὠφελείᾳ τε καὶ τέρψει συγκεκραμένοις.

XVII. Τάχα τοίνυν τις τοσούτου πλῆθος κατορθωμάτων ἀκούσας, τοιαύτην πρὸς ἑαυτὸν ἔννοιαν λήψεται. Ἄνθρωπος οὗτος, τὸν τελευτήσαντα λέγων, οὐπώποτε θείων, ὡς ἔοικεν, ἥψατο συγγραμμάτων. Ποίαν γὰρ εἶχε σχολὴν τοσαύταις μεριζόμενος ἀρεταῖς; ταῦτα μὲν ἐκεῖνον ἄν τις ἀγνοῶν ὑποβάλοι. Τῷ δὲ τοσοῦτον καὶ ταύτης προσῆν τῆς παιδείας, ὥστε πλὴν τοῦ σχήματος μόνου, πάντα ἦν ἱερεὺς, τὰ μὲν δόγματα τῆς εὐσεβείας, τά τε τούτοις ἀντιλέγειν ἐπιχειροῦντα, τὰ μὲν, ὅπως ἐπιτηδεύσῃ, μαθὼν, τὰ δὲ πρὸς ἔλεγχον ἐπιστάμενος, ἄμφω καλῶς ἐπαιδεύθη.

XVIII. Οὐ μὴν ἐπεπόλαζε τῶν θείων αὐτοῦ μαθημάτων ἡ γνῶσις. Οὐ γὰρ εἰπεῖν καὶ παραινέσαι τοῖς ἄλλοις ταύτην μετῄει τὴν παίδευσιν, ἀλλὰ τοῖς ἔργοις ἀπεδείκνυ τὴν ἐπιστήμην. Πολλοῖς ὀρφανίας οὐ γέγονεν αἴσθησις, πολλοῖς ἡ χηρεία κοῦφον ἐφάνη, ψυχαγωγοῦντος ἐκείνου τὰ πάθη. Οὐδεμίαν δὲ μάχην ἡττήθη πρὸς αἰσχρὰν ἀγωνιζόμενος ἡδονὴν, πολλοὺς μὲν ἀτόποις προσκειμένους ἐπιθυμίαις ἀνέπεισε σωφρονεῖν. Ἔτι τοίνυν αὐτοῦ δίαιτα ἦν οὐ πολυτελὴς, οὐ παρατρέχουσα λάκωνος τράπεζαν. Ἀλλ' εἴπου τινὰς ἑορτῆς ἀγομένης εἱστίασεν, ἀβροτέραν

tet, dicerem ſane, animam ejus fuiſſe fontem quendam multifariis rivis utilitate & jucunditate temperatis ſcatentem.

XVII. Forſan vero aliquis tanta multitudine præclarorum ſtudiorum ejus audita, talem apud ſe cogitationem ſuſcipiet. Homo hic (defunctum innuens) nunquam ſacra Biblia tractaſſe videtur; quale enim otium illi ſuperfuit, tot virtutibus diſtento. Hæc quidem aliqtiis, qui eum non novit, ſuſpicaretur. Ille vero etiam hac ſcientia adeo imbutus erat, ut ſi habitum externum exceperis, in omnibus Sacerdos eſſet. Nam & præcepta pietatis ipſa, & quæ his contraria opponunt, probe callebat, iſta quidem ut excoleret, hæc vero ad redargutionem animo complexus.

XVIII. Neque vero notitia divinarum doctrinarum leviter ac ſuperficietenus in illo apparebat. Non enim aliis hanc diſciplinam verbis præcipere & commendare ſatagebat, ſed operibus ſcientiam declarabat. In multis nullus orbitatis ſenſus erat, multi viduitatem in levi habebant, quoniam ille affectus hos demulcebat. Neque unquam pugnâ inferior erat, quando cum turpi libidine certabat, ſed multis, qui inſolentibus cupiditatibus erant dediti, perſuaſit, ut reſipiſcerent. Inſuper victus ratione non pretioſa, menſamque laconicam

μὲν

μὲν τῆς συνήθους ἔπλει τὴν εὐωχίαν, ἤσθιέ τε πλέον τῶν εἰωθότων οὐδέν. Ἐσχηματίζετο δὲ τοῦτο ποιεῖν, τοὺς παρόντας βλέπων, καὶ τὸν τῶν σιτίων καιρὸν οὐ πρὸς τρυφὴν ἁπλῶς καὶ γαστρὸς ἡδονὴν ἐδαπάνα, διηγήμασι δὲ σοφοῖς ὁμοῦ καὶ τερπνοῖς ἡδίω τὴν θοίνην τοῖς ἑστιωμένοις ἐποίει. Ἐγενόμην κἀγὼ τῶν δαιτυμόνων πολλάκις, καὶ πεῖραν οὐκ ἀκοὴν ὑμῖν διηγοῦμαι.

non excedente utebatur. Sed si festo die aliquos convivio exciperet, illud quidem consueto lautius apparabat, ipse autem non plus quam consueverat, edebat. Quod facere instituebat, ut rationem convivarum haberet, & tempus edendi non in luxum prorsus & ventris libidinem impendebat, sed narrationibus eruditis pariter ac jucundis convivium vocatis dulcius reddebat. Equidem convivis ipse sæpius interfui, & vobis narro, non quæ audivi sed quæ expertus sum.

XIX. Μικροῦ μέ τι διέδραμεν τῶν ἐκείνου κατορθωμάτων. Εἰωθότων γὰρ ὅσοι τὴν ὅλην σπουδὴν ἀπονέμουσι λόγοις, εἴ ποτε πράγμασιν ὁμιλεῖν ἀναγκάζοιντο, λίαν ἀχρείως φέρεσθαι καὶ καταγέλωτα κινεῖν τοῖς τοιαῦτα δεινοῖς, οὐδενὸς ὤφθη δεύτερος, τῶν ταύτην μόνον ἠσκημένων τὴν τέχνην.

XIX. Parum abest quin aliquid in quo præclare officii rationes implevit dicere sim oblitus. Cum enim, quotquot omnem diligentiam studio dicendi impendunt, si quando in rebus gerendis versari cogantur, soleant turpiter se dare, & harum rerum peritis risum movere, hic visus est a nullo illorum secundus, qui in hac tantum arte exercitati erant.

XX. Χωρὶς δὲ τῶν εἰρημένων, ὅσοις ἔνδειά τις ἢ νόσος ἐπίεζεν, μέγιστον ἅπασιν ὄφελος ἦν, τοῖς μὲν γὰρ τὸ σῶμα νοσοῦσι πυκνὰ παρεκάθητο καὶ Γοργίαν τὸν Λεοντῖνον μιμούμενος φιλονείκως ἐνίοτε πρὸς ἰατρείαν τινὰ φερομένους, δυσάρεστον γὰρ οἱ νοσοῦντες, ἔπεισεν ἐγκρατῶς τὰ προσαγόμενα δέχεσθαι, τοῖς δὲ πενομένοις οἴκοθεν ἐπεκούφιζε τὴν ἀ-

XX. Præter hactenus dicta omnibus quoque maximæ utilitati erat, quotquot inopia quadam aut morbo laborabant. Illos enim, quorum corpus ægrotabat, crebro invisebat, & Gorgiam Leontinum æmulatus, illis qui difficilius nonnunquam ad medicinam aliquam sumendam impellebantur, (morosi enim sunt ægrotantes) persua-

πορείαν. Τοῦτο ἐδόκει πλοῦτος ἐκείνου· τοῦτο Μίδου χρυσός.

sit, ut fortiter oblata reciperent, pauperum vero egestatem de suo sublevavit. Hoc habebat pro divitiis suis,& pro Midæ auro.

XXI. Εἰ δέ τις τὴν ὡρισμένην ἅπασιν ὁδὸν ἐπορεύετο, εἴτε τὰ πρῶτα φέρων τῆς πόλεως, εἴτε τῆς μέσης ὑπάρχων μερίδος, εἴτε καὶ εἰς δῆμον τελῶν, ἀκολουθῶν ἐπὶ τὸ μνῆμα δάκρυσι μὲν ἐτίμα τὸν ἀπελθόντα, λόγοις δὲ τοὺς προσήκοντας ἐθεράπευε τὴν τοῦ τεθνεῶτος ἀντεισφέρων φιλοστοργίαν, ὡς υἱὸν ἀγαπῶν τὸν ἀποβαλόντα γονεῖς, ὡς πατέρα τιμῶν τὸν παίδων ἐστερημένον, ὡς ἀδελφοῖς εὐνοῶν τοῖς ἐνταῦθα ἥκουσι τύχης.

XXI. Cum vero quis viam omnibus præstitutam ivisset, sive ille ex primatibus civitatis esset, sive ex mediocribus, sive etiam plebejis annumeraretur, secutus usque ad monumentum discessum ejus e vita lachrymis honorabat, cognatos vero sermonibus suis deliniebat, parem cum defuncto amorem illis præstans: illum enim qui parentes amiserat, sicut filium amabat, qui liberis orbatus erat, sicut Patrem honorabat, & instar fratrũ habebat, qui in hanc (ut fratrem desiderarent) jacturam inciderant.

XXII. Εἰ τοίνυν, ὥσπερ ἐν εὐθυμίαις πανδήμοις παραπετάσμασι χρώμεθα πρὸς ἄλλην ἐξ ἄλλης ἠρτημένοις οἰκίας, οὕτω συνηθὲς ἦν, ὑφάσματα κατηφῆ μετεωρίζειν ἐν κοινοῖς ἀτυχήμασιν, καιρὸν ἂν εἶχον ἀναπετασθῆναι τοιαῦτα, πένθους τοσούτου συμβάντος, ὅσον ὅλην αἰσθέσθαι τὴν πόλιν. Ἀνὴρ σοφίας μεστὸς, ἐπὶ καλῇ μοίρᾳ τῶν λόγων τεχθεὶς, δεινὸς τὰ δέοντα γνῶναι, καὶ λαμπρὸς ἑρμηνεῦσαι, οὗτος μηδέπω σφόδρα γηράσας ἀπῆλθεν.

XXII. Quodsi igitur, sicut in lætitia publica aulæis ex alia ad aliam domum appensis utimur, ita usus ferret vela mœrori significando in communi calamitate suspendere, gravissima sane jam erat causa, quamobrem talia protenderentur, cum tantus luctus acciderit, quanto tota civitas afficitur. Vir sapientia pollens, sub fausto literarum & eloquentiæ natus sidere, in cognoscendis officiis sagax, & in illis tradendis splendide versatus, hic inquam ætate nondum valde senex discessit.

XXIII. Εἶεν; ἐπεὶ τοσαύτας αὐτοῦ κατελέξαμεν ἀρετὰς; φέρε σκεψώμεθα, τί ποτε ἄρα πέφυκεν ἄνθρω-

XXIII. Sed æquo hæc feramus animo, & cum tot ejus virtutes enarraverimus, age quid homo sit,

πος.

το. Ἢ δῆλον, ὅτι δοῦλος ὑπάρχει μοιρῶν, παρ' αἷς οὐκ ἔστιν ἐλευθερίας τυχεῖν, κἂν ἅπαντα τις ἀνέγκλητος ᾖ. (Οὐ γὰρ ἄν μοι τὸν παιδευτὴν ἀφῆκαν ἐλεύθερον) ἀλλὰ πότε προῆλθέ τις, ἐξετάζουσι καὶ μέχρι τίνος αὐτῷ διώρισται ζῆν, μηδὲν μελήσασαι προσάγουσι πέρας τῷ βίῳ, κἂν ἴδωσι παῖδας ὀδυρομένους κύκλῳ τοῦ κάμνοντος, κἂν μητέρα γραῦν κοπτομένην, κἂν πατέρα πρεσβύτην τὴν οἰκείαν τίλλοντα πολιάν, τούτων οὐδὲν ἴσασιν ἐλεεῖν, κἂν τις αὐταῖς μυρίας ἀπαριθμήσηται πράξεις εὖ μάλα πραχθείσας, οὐδὲ ταύτας φιλοῦσιν ἐρυθριᾶν.

& quæ ejus natura, videamus. Manifestum certe quod servus existit fatorum, per quæ nemini licet libertatem tenere, quamvis in omnibus sit inculpatus (nam alioqui & mihi præceptorem immunem reliquissent) quin hæc facta inquisitione, quando aliquis natus sit, & quousque vitæ terminus illi sit constitutus, omnibus insuper habitis, finem vitæ imponunt, quamvis liberorum, decumbentis casum lugentium coronam, matrem vetulam pectus percutientem, patremque senem canos suos evellentem videant. Nihil horum miserari sciunt, etiamsi quis illis innumeras enumeret res præclare gestas, neque propterea erubescere solent.

XXIV. Διὰ ταῦτα, ὡς ἔοικεν, οὔτε τὴν Θέτιν ᾔτησεν Ἀχιλλεὺς μακρότερον βίον, οὔτε ἡ Θέτις ὑπὲρ ἐκείνου τὸν Δία. Ἀναμνήσασα δὲ τὸν θεὸν, ὅπως εὐηργέτησεν ἢ ἔπει ἢ ἔργῳ, μίαν αἰτεῖ τῶν εὐεργεσιῶν ἀμοιβὴν, οὐ ζῆν ἐπὶ πολὺ τὸν υἱὸν καίπερ ὠκυμορώτατον ἄλλων ἐπισταμένη καὶ ὀνομάζουσα, καὶ τελευτῶντος αὐτοῦ μὴ μένουσα μήτηρ, ἀλλὰ μὴ ζῆν ἐν αἰσχύνῃ τοῦτον ὃν ἔλαχε χρόνον.

XXIV. Hinc ut videtur, neque Achilles a Thetide, neque Thetis pro illo a Jove diuturniorem vitam petiit, sed DEO in memoriam revocans, quænam in illum contulerit beneficia, sive dictis sive factis, unum beneficiorum postulat præmium, non ut diu filius viveret, quamvis illum præ reliquis omnibus cito periturum sciret, atque appellaret, & illo defuncto non maneret mater, sed ut tempus hoc, quod nactus erat, ne cum infamia transigeret.

XXV. Εἰ δὲ δεῖ προσδιατρῖψαι τῷ Θετταλῷ, καὶ δεύτερον ἐκ τούτου λαβεῖν τῷ λόγῳ παράδειγμα, εἶχε

XXV. Quodsi licuerit Thessalo huic paulisper immorari, & alterum ab hoc orationi meæ mutuari

μὲν Ἕκτωρ αὐτοῦ τὴν ἀσπίδα, Πάτροκλον ἀνελὼν, ἐπεὶ δὲ τῷ φίλῳ τιμωρεῖν ἐπειγόμενος ὅπλων ἐδεῖτο, ὁ μὲν τὴν τεκοῦσαν, ἡ δὲ τὸν Ἥφαιστον ᾔτει δημιουργεῖν. Τί οὖν πρὸς τὴν Θέτιν ὁ Ἥφαιστος; πασῶν μὲν ἀρίστην ἀσπίδα ποιεῖν ἐπαγγέλλεται, ἀσθενεστέραν δὲ τῆς εἱμαρμένης. Ταῦτα Ἥφαιστος τῇ Νηρέως. Ὅμοια τούτοις Ἀπόλλων τῷ Κροίσῳ τὴν πεπρωμένην εἰπὼν ἀδύνατον εἶναι νικᾷν καὶ Θεῷ.

XXVI. Ὁ αὐτὸς τοίνυν οὗτος Θεὸς πρὸς τὸν αὐτὸν ἄνδρα πυθόμενον ὅπως ἂν εὐτυχῶς διέλθοι τὸν βίον; σαυτὸν, ἔφη, γινώσκων, εὐδαίμων Κροῖσε, περάσεις· εἰ τοίνυν ὁ μὲν γνοὺς ἑαυτὸν, εὐδαίμων κατὰ τὴν Ἀπόλλωνος ψῆφον, γινώσκει δέ τις ἑαυτὸν, ὅτι ἂν ὁ Θεὸς πράξειε, στέργων, εὐδαίμονες ἄρα γενήσεσθε μὴ δυσχεραίνοντες τὸ παρόν. Οὐ σμικρὸν μὲν οὖν ἔργον λύπην ἀκμάζουσαν τιθασσεύειν τε καὶ πραΰνειν. Ἀναπλάττετε γὰρ οἶμαι τῇ διανοίᾳ τὸν ἀδελφὸν νῦν μὲν τὸ τῶν νέων βόσκοντα ποίμνιον, νῦν δὲ συλλέγοντα πρὸς ἀκρόασιν τὰ τέλη τῶν πολιτῶν, νῦν δὲ τὰς ἐπιδείξεις ποιούμενον εἰς ἀγορὰν προϊόντα, καθήμενον οἴκοι προσπαίζοντα τῆς ἀδελφῆς τοῖς ἐγγόνοις, οὐδὲ παίζειν γὰρ σεμνῶς καιροῦ καλοῦντος ἀπώκνει.

exemplum; Hector quidem illius clypeum habebat, cum Patroclum sustulisset; quoniam vero ad vindictam amici incitatus, armis indigebat, ille rogavit matrem, hæc a Vulcano petiit arma fabricari. Quid igitur ad Thetin Vulcanus? Omnium quidem optimum clypeum se facturum pollicetur, fato autem infirmius. Hæc Vulcanus ad Nerei filiam. Similia his Apollo Crœso, affirmans, fieri non posse, ut vel DEus fatum vinceret.

XXVI. Hic igitur idem DEus ad eundem Virum sciscitantem, quomodo vitam feliciter peragere queat? Te ipsum, inquit, noscens, Crœse, felix vitam transiges. Quodsi igitur, noscens se ipsum juxta Apollinis effatum felix est, is autem se ipsum cognoscit, qui acquiescit illi, quodcunque DEus fecerit; felices omnino eritis, si id, quod præsens est, non graviter feratis. Non leve quamvis opus est, tristitiam invalescentem sedare & mitigare. Mente enim concipitis puto fratrem nunc juvenum gregem pascentem, nunc optimates civium ad auscultandum congregantem, nunc publicas recitationes facientem, progressum in forum: nunc domi sedentem, & liberis sororis præludentem, neque enim decenter ludere tempore ferente subterfugiebat.

XXVII.

XXVII. Λογίζεσθε τὰς ἐλπίδας, ἃς ἐπὶ τούτοις εἴχετε τοῖς παιδίοις, ὡς τὴν μὲν τῶν ἀῤῥένων ξυνωρίδα τιμήσει, τὸ δὲ θῆλυ συνάψει νυμφίῳ καὶ τὴν παστάδα κοσμήσει λόγον ᾄδων γαμήλιον. Φαντάζεσθε τὰ λουτρὰ, τὰ τεμένη, τοὺς ἐπιτηδείους, τοὺς φοιτητὰς, οὓς δακρύσειεν ἄν τις ἰδὼν, ὥσπερ ἄνευ νομέως ἀγέλην. Λαμβάνετε κατὰ νοῦν ὡς ἐν παισὶ μὲν ὀξὺς, ἐν ἡβῶσι δὲ γέγονε σώφρων, καὶ συνετὸς ἐν ἀνδράσι καὶ πρᾶος ἐν γήρᾳ, μᾶλλον δὲ πάντα καθ᾽ ἑκάστην ἡλικίαν ἐκέκτητο, ὥστε εἴ τις ἔκειτο νόμος, διάφορον πλέκεσθαι στέφανον τῷ πᾶσαν ἠσκημένῳ τὴν ἀρετὴν ἐκ παίδων εἰς γῆρας, ὥστε παῖδα μὲν ἐκ ῥόδων στεφανηφορεῖν, ἐξ ἴων δὲ πρόσηβον, καὶ τὰς ἄλλας ἡλικίας ἄνθεσιν ἄλλοις, πάντας ἂν αὐτὸν τοὺς στεφάνους λαβεῖν.

XXIIX. Ἐκ τούτων ὀδύνη τις ὑμῖν, ὡς εἰκὸς, ἐνοχλεῖ· Ἤπου καὶ τὰς εἰκόνας ὁρῶντες ἐκείνου δακρύετε, καὶ τὴν τῶν χρωμάτων μορφὴν πρὸς τὴν ἔμψυχον ἀναγόμενοι μείζονι πλήττεσθε πόθῳ, καὶ πρὸς τὴν τῶν γραφέων ἴσως ἄχθεσθε τέχνην, ὅτι μὴ δύναται καὶ φωνὴν τοῖς οἰκείοις ἐνθεῖναι φιλοτεχνήμασιν· εἶτα τὸ προστυχὸν ποιεῖσθε πρόφασιν μνήμης, ὅσοι γὰρ ἐν τοιαύταις γίνονται τύχαις, ἀφορμὰς ἑαυτοῖς ἐπινοοῦντες δακρύων ἐκ παντὸς βιάζονται τρόπου τοὺς τελευτήσαντας ἐννοεῖσθαι καὶ σφίσιν αὐτοῖς ὑπογράφειν. Ταῦ-

XXVII. Perpenditis spes, quas in his liberis habuistis, quomodo masculorum par esset ornaturus honoribus, fœminam cum sponso copulaturus, & thalamum carmine nuptiali decantato ornaturus. Contemplamini balnea, nemora, familiares & discipulos, quos aliquis tanquam gregem sine pastore videns deploraverit. Mente reputatis, quomodo in infantia fuerit alacris, in adolescentia modestus, in ætate integra sapiens & in senectute mitis vel potius omnibus in his quavis ætate præditus, adeo ut si qua lex lata esset, de diversis coronis illi nectendis, qui a teneris usque ad senectam virtute præstitisset, ut scilicet puer coronam ex rosis, juvenis ex violis, & in reliquis ætatibus ex aliis floribus ferret, ille omnes coronas acciperet.

XXVIII. Ex his dolor aliquis vobis, ut æqvum est, molestiam exhibet. Nimirum vel imagines ejus videntes lachrymamini, & colorum speciem ad vivum reducentes majori desiderio laboratis, forsan quoque arti pictorum succensetis, quod vocem quoque operibus suis indere nequeat, deinde obvium quodvis in recordationis prætextum assumitis Quicunque enim in ejusmodi casibus versantur, dum sibi ipsis ansam lacrymarum excogitant, omnibus modis conantur defunctos recordari & sibi ipsis de-

ta

τὰ δάκνει τὸν λογισμὸν, ταῦτα τὸν ὕπνον ὠθεῖ, ταῦτα καθεύδουσι μόλις ἐνύπνια γίνεται.

XXIX. Τί οὖν οἰχήσεται τοιούτους ἄνδρας ἡ λύπη χειρωσαμένη; καὶ μάτην ὑμῖν ὁ Θεοδώρου * φησὶ, μήτ' εὐτυχῶν ἔσο περιχαρὴς, μήτε πράττων ἑτέρως περίλυπος. Ἢ τῆς παραινέσεως, τὸ μὲν ὑμῖν εὖ ἔχειν δοκεῖ, μετριάζετε γὰρ εὐπραγοῦντες, τὸ δὲ λοιπὸν περιόψεσθε, καίτοι Ξενοφῶντι δοκεῖ χαλεπώτερον εἶναι τἀγαθὰ φέρειν μετρίως, ἤπερ ἐγκρατῶς τἀναντία. Μὴ τοίνυν τὴν μείζω καρτερίαν τῆς ἐλάττονος ἀμελήσητε. Ἐσθλοῦ γὰρ ἀνδρὸς, ἡ Τραγῳδία φησὶν, ἅπαντα φέρειν καλῶς. Πάρεστιν ἤδη καιρὸς τὰς ἡμετέρας ἐξετάζων ψυχάς.

* Xenophon.

XXX. Τὸν καλὸν ἐγὼ θηρευτὴν πρὸς τὰ μάχιμα δοκιμάζω θηρία, τὸν ἀγαθὸν κυβερνήτην πρὸς ἀντιπνέοντας ἀνέμους τῷ πλοίῳ. Ἀνδρεῖον καλῶ στρατιώτην τὸν ἐν τοῖς κινδύνοις μὴ λελοιπότα τὴν τάξιν, τοὺς φιλοσόφῳ βίῳ χρωμένους ἐν ἀκμῇ δυσκολίας ὅπως φέρονται θεωρῶ. Ἰδιώτῃ μὲν γὰρ φάρμακον ἔστω λύπης ὁ χρόνος, ὁ δὲ διὰ μούσης ἐλθὼν καὶ θείων γευσάμενος ἀκουσμάτων, μή μοι τοιαύτην θεραπείαν ἀναμενέτω. Δεῖ γὰρ τῆς ἰατρείας τοῦ χρόνου τὰ τοῦ λογισμοῦ φάρμακα προηγήσασθαι, ἢ τί πλέον ἡμῖν οἱ λόγοι δωρήσονται; Τοῦ δὲ χάριν πονοῦμεν τοὺς

lineare. Hæc mentem mordent, hæc ſomnum removent, hæc dormientibus tandem inſomnia fiunt.

XXIX. Quando igitur triſtitia tales viros ſubigens evaneſcet? Et fruſtra vobis ille Theodori F. dicit: *Neque in rebus proſperis eſto ſupra modum lætus, neque in adverſis nimium triſtis*, aut prior moniti pars bene ſe habere vobis videtur, moderati enim eſtis, cum res e voto fluant, alterum vero negligitis, quanquam Xenophonti difficilius videatur, bona moderate, quam contraria fortiter ferre. Ne igitur majorem animi conſtantiam præ minori negligatis. *Boni enim viri eſt*, inquit Tragœdia, *omnia recte ferre*. Adeſt jam occaſio, qua animi noſtri explorantur.

XXX. Equidem bonum venatorem in immanibus & feris belluis probo, peritum gubernatorem in ventis adverſus navem ſpirantibus: fortem militem apello qui re inclinata aciem non deſerit, philoſophicam vitam agentes in ſummo diſcrimine, quomodo ſe habent, agnoſco. Indocto quidem tempus ſit remedium triſtitiæ, qui vero literis eſt imbutus, & divinas diſciplinas guſtavit, ille nequaquam talem medelam expectet. Oportet enim temporis medicinæ rationis remedia præire; quid alioquin amplius ſtu-

τῶν

τῶν παλαιῶν ἐκμανθάνοντες τύχας. Οὐ γὰρ ἵνα τὸν χρόνον ἀνόητον δαπανῶμεν, ἀλλ' ὅπως οἶμαι τήν τε ἄλλην ἐκεῖθεν ὠφέλειαν δρεψώμεθα, καὶ τοιούτου συμβάντος καιροῦ πρὸς ἄνδρας ἴσα πεπονθότας ἡμῖν ἢ πικρότερα πάθη τὸν νοῦν ἀναφέροντες, οὕτως οἴσομεν ῥᾷον.

dia nobis proderunt? Ideo enim casibus veterum cognoscendis operam damus, non ut tempus inutiliter consumamus, sed quemadmodum puto, aliam inde utilitatem decerpamus, & cum tale tempus acciderit, animum ad viros paria nobiscum vel acerbiora fata passos appellentes, facilius feramus.

XXXI. Ἅρπαγος τοίνυν ὁ Μῆδος, ἀνεῖλε μὲν Ἀστυάγης αὐτοῦ τὸν παῖδα τὸν μόνον, καὶ διακόψας τὸ σῶμα, παρατέθηκεν εὐωχίαν τῷ φύσαντι τὸν υἱόν, ὁ δὲ τὴν γνώμην οὐδαμῶς ἠλλοιώθη τῇ θέᾳ, πᾶν εἰρηκὼς ἀρεστὸν ὑπάρχειν αὐτῷ τὸ δοκοῦν βασιλεῖ. Εἰ τοίνυν ὃ ποιεῖ βασιλεὺς, φορητὸν ἀνδρὶ λόγων ἀμοίρῳ, πολλῷ μᾶλλον παιδείαν ὑμῖν ἠσκημένοις, ὅτι ἂν πράττῃ Θεός. Καὶ μὴν ἑκάστῳ δεινότερον πάθος υἱὸς τεθνηκὼς, ἤπερ ἀδελφοῦ τελευτή. Φύσει γὰρ ἅπασιν ἥδιστον πάντων παῖδες. Ἐπεὶ δὲ τὴν ἰδίαν ἐνίοτε συμφορὰν ἕκαστος οἴεται τὰ τοῦ πλησίον ὑπεραίρειν κακὰ, ὑμεῖς δὲ καὶ ἄλλως ἄπειροι τέκνων ὑπάρχετε, οὕτω τυχὸν ἔχετε δόξης καὶ θάνατον ἀδελφοῦ χαλεπώτατον οἴεσθε πένθος, ὁμοίοις ὑμᾶς ἰάσομαι παραδείγμασιν.

XXXI. Harpagus igitur Medus, cum Astyages ejus filiolum unicum occideret, hujusque corpus in frusta secans, Patri filium epularum loco apponeret, hoc spectaculo nequaquam perturbatus est, sed dixit, quodcunque Regi bonum videretur, id sibi quoque placere. Quodsi igitur, quæ Rex fecit, a Viro non literato ferri potuerunt, quanto magis a vobis doctrina ornatis, quæcunque fecerit DEus. Et sane unusquisque obitu filii gravius afficitur quam morte fratris. Liberi enim a natura omnibus maxime jucundi sunt. Quoniam vero nonnunquam unusquisque putat propriam calamitatem proximi malis graviorem esse, vosque liberorum expertes, hunc casum fortasse ita reputatis, ut mortem fratris acerbissimam existimetis, luctum vestrum similibus exemplis sanare instituam.

XXXII. Ἤνεγκεν ὁ Μενέλαος τὴν Ἀγαμέμνονος τελευτὴν ὑπὸ γυναικὸς τολμηθεῖσαν, καὶ ταῦτα συνοί-

XXXII. Tulit Menelaus Agamemnonis mortem, quam mulier atque illa quidem conjux inferre

κου. Ἤνεγκεν Εὔφορβος ἀδελφοῦ πεσόντος, αὐτοῦ πρώην γεγονότος νυμφίου, μέμνηται τῶν ὑμεναίων, ἀμέλει καὶ συνάχθεται χηρευούσῃ τῇ νύμφῃ, ἤνεγκε δ' οὖν ἰδὼν φονέα Μενέλαον καὶ Μαιθακὸν αἰχμητήν.

ausa fuerat. Tulit Euphorbus fratrem cadentem, cum ille paulo ante sponsus esset factus, recordatus est nuptiarum, profecto etiam doluit vicem sponsæ viduæ. Tulit tamen, cum Menelaum cædis autorem & Mæthacum armatum videret.

XXXIII. Τί ἂν ὑμῖν ἐγκράτειαν ἀνδρῶν διηγοίμην. Μέμνησθε δήπου τῆς ἱερείας ἐκείνης, ἧς οἱ παῖδες ἀπόντων αὐτῇ τῶν βοῶν οἷς εἰώθει πρὸς τὸ τῆς Ἥρας ἄγεσθαι τέμενος, διηκόνει γὰρ τῇ Θεῷ παρούσης ἤδη τῆς ἑορτῆς, τὸν ζυγὸν ὑποδύντες, εἷλκον τὴν ἅμαξαν τῆς μητρὸς ὀχουμένης. Μέμνησθε ταύτης, καὶ ὅτι τὴν Ἥραν ἱκέτευσε τοῦτο νεῖμαι τοῖς τέκνοις τὸ δῶρον, ὅπερ ἄριστον ἀνθρώπῳ λαβεῖν. Ἤκουσεν ἡ Θεὸς καὶ πληροῖ τὴν εὐχὴν, καὶ θανάτῳ δωρεῖται τοὺς νεανίας. Ἤνεγκεν ἡ γυνὴ τὸ συμβὰν ἡ μήτηρ, δύο παῖδας ὁμοῦ νεανίσκους ἀποβαλοῦσα, καὶ δοκοῦσα τῆς τελευτῆς αἰτία γενέσθαι, καὶ γέγονεν ἐναργὲς τῇ μαρτυρίᾳ τῆς Ἥρας ὡς ἄριστον ἀνθρώπῳ δῶρον ὁ θάνατος.

XXXIII. Sed quid vobis continentiam Virorum narro? Mementote sane mulieris illius Sacerdotis, cujus filii, cum illi boves deessent, quibus ad delubrum Junonis duci solebat (sacra enim faciebat Deæ) jugum subeuntes, quia festum jam aderat, currum traxerunt, quo mater vehebatur. Mementote inquam hujus, & recordamini, quod Junoni supplicaverit, ut donum filiis daret, quod homo optimum accipere potest. Audit Dea & preces implet, & juvenes morte donat. Tulit casum mulier mater, cum duos liberos juvenes simul perderet, & sibi videretur mortis causa fuisse, & testimonio Junonis declaratum est, mortem homini optimum esse donum.

XXXIV. Ἔοικα δὲ τηνάλλως ὑμῖν ἐνοχλεῖν, οἴκοθεν ἐγνωκόσι τὸ δέον. Εἶδον γὰρ, εἶδον νικῶντας καρτερίᾳ τὸ πάθος. οὐκ ὀλίγους ὑμᾶς φιλοσοφοῦντας ἀπέδειξα περὶ τὸν μέγιστον τῶν δακρύων καιρὸν, καὶ μάλα προσήκων ὑμῖν οὗτος ὁ τρόπος, ἄνευ γὰρ τῆς ἐγκρατείας, ἥτις ὑμῖν

XXXIV. Videor autem nobis frustra molestiam facessere, qui ex vestromet ipsi ingenio quæ officii ratio sit scitis. Vidi enim, vidi vos affectum constantia vincentes: Non infrequentes vos circa tempus luctuosissimum Philosophiæ studio operantes observavi.

ἐκ φύσεώς τε καὶ λόγων προσοῦσα τυγχάνει, τίς οὕτω φιλόψυχος ὅσῳ βδελυρὸς ὁ βίος οὐ φαίνεται, πραγμάτων γέμων ἀεὶ ποιούντων ἡδεῖαν ἑκάστῳ τὴν τελευτὴν, ὅπερ ἔφη τις εὐφρονῶν τῷ Περσῶν βασιλεῖ. Ἰδὼν γὰρ τοῖς ἐπὶ γῆς συναχθόμενον, ὅτι καὶ τὸ πλῆθος τῶν ἀνθρωπίνων ἐτῶν χρόνος ἐστὶ βραχὺς, λόγον ὁ βάρβαρος ἑλληνικὸν ἀπεφθέγξατο. Οὐ τὸ σύντομον, ὦ βασιλεῦ, τοῦ βίου δεινὸν, ἀλλ' ὅτι βραχὺς πεφυκὼς ποικίλας ἔχει φροντίδας. Τὰ μὲν κακὰ τῇ παρουσίᾳ τοὺς ἔχοντας ἀνιᾷ, τὰ δὲ χρηστὰ μήποτε παύσηται, θορυβεῖ.

XXXV. Καί μοι δοκεῖ, εἴ τις Θεῶν πάντας ἀνθρώπους εἰς ἕνα που χῶρον συναγαγὼν, ἕκαστον ἀπαιτήσει τὴν ἑαυτοῦ διηγήσασθαι τύχην, εἶτα πάντων εἰπόντων, ἑκάστου πύθοιτο πάλιν, ποίαν ἔχειν ἕλοιτο; πάντας ἂν ἀπορούντας σιγῆσαι μηδένα ζηλωτὸν θεωμένους. Ἐντεῦθεν ἄρα τινὲς, Τραύσους οἶμαι τὸ γένος προσαγορεύουσι, τικτομένου μὲν τινὸς ὠλοφύροντο σκοποῦντες, εἰς ὅσα ἦλθε κακὰ, ἀπιόντος δὲ πανήγυριν ἦγον, ὅσων ἠλευθέρωται δυσχερῶν ἐννοούμενοι.

* i. e. Græco dignam auctore.

Et sane hic mos vos decet; Quis enim absque moderatione quæ vobis ex natura pariter ac studiis inest, adeo vitæ est cupidus, ut illi vita inamœna non videatur, scatens semper rebus, quæ unicuique mortem jucundam reddunt, quod sapiens aliquis Regi Persarum dixit. Cum enim illum videret vicem hominum dolentem, quod ætas humana etiam longissima breve tantum tempus sit, barbarus sententiam græcam * pronunciabat: *Non ob brevitatem vita est gravis, o Rex, sed quod in brevitate ista multis curis angitur.* Mala enim miseros præsentia sua discruciant, bona autem turbant, quia verendum, ne aliquando cessent.

XXXV. Et mihi quidem fit verisimile, si quis Deorum omnibus hominibus in unum locum congregatis, ab unoquoque posceret, ut fortunam suam enarraret, deinde postquam omnes dixissent, iterum singulos interrogaret, qualem habere eligerent, omnes animi pendentes silentium servaturos esse, quia nullam exoptandam vident. Inde igitur nonnulli, Trausos ni fallor gentem appellant, lugebant, cum aliquis nasceretur, considerantes, quantis malis implicetur, cum vero e vita discederet, panegyrin celebrarunt, quantis malis liberatus sit, cogitantes.

XXXVI. Πάλαι ταῦτα βοῶσι καὶ ποιηταὶ καὶ φιλοσοφίαν ἀσκήσαντες, ῥήτορές τε καὶ συγγραφεῖς ὥσπερ εἰς ἓν συνελθόντες, καὶ πρὸς ἀλλήλους συνθέμενοι μίαν ἅπαντες γνώμην περὶ τῶν ἀνθρωπείων κακῶν ἀπεφήναντο. Πλὴν ὅσον ἔνεστιν ἐπὶ γῆς ὄντα πράττειν, καλῶς πνεύσαν ἔσχεν ἐξ οὐρίας τὴν τύχην, ὅσῳ γὰρ τῶν ἄλλων σοφώτερος, τοσούτῳ μᾶλλον εὐδαιμονέστερος ἦν, εἴπερ ἡ σοφία, κατὰ τὸν Πλάτωνος ὅρον εὐδαιμονίας κεφάλαιον. Ἀλλὰ μὴν τοσαύτην βεβίωκεν ἡλικίαν, ὥστε μήτε γήρως ἄμοιρος εἶναι, μήτε τὴν ἑπομένην τοῖς σφόδρα πρεσβύταις ἀναμεῖναι ταλαιπωρίαν. Ἄνευ δὲ τούτων ὅσων γέγονε παιδευτὴς, τοσούτων ὑπῆρχε πατήρ. Ἴσα καὶ τέκνων τοὺς φοιτητὰς ἀγαπῶν. Εἰ δὲ δή τι κἀμοὶ λόγου πρόσεστιν ἄξιον, καὶ παιδεύειν ἐπιχειρῶ, οὐ πατὴρ, ὡς ἔοικε, μόνον, ἀλλὰ καὶ πάππος * ἤδη γεγονὼς ἐτελεύτα.

* Ut Choricii, qui Procopium audivit, discipuli atque auditores fuerint veluti Procopianæ doctrinæ nepotes.

XXXVI. Jam pridem hæc & Poëtæ & Philosophi, Rhetores quoque & Historici clamant, ac si inter se convenissent, & cum aliis transegissent, & omnes unam de malis humanis sententiam enunciarunt. Sed quantum licet homini res humanas in hac vita feliciter agere, hic noster secundo fortunæ cursu usus est inprimis: quo sapientior enim aliis erat, eo etiam felicior, siquidem sapientia juxta Platonis definitionem caput est felicitatis. Sed tantam ætatem transegit, ut neque senectutis expers esset, neque miseriam perferret, quæ decrepitos sequitur. Præterea vero quot discipulos Præceptor habuit, tot liberorum etiam extitit Pater, quia discipulos instar liberorum amavit. Atque egomet si quid præclari scio, & docere conor, non pater solum, ut videtur, sed avus jam fuit, qui obiit.

XXXVII. Καὶ μὴν ἀξίαν ἔσχε τοῦ βίου τὴν τελευτήν. Οὔτε γὰρ ἀπεμάρανε νόσου μῆκος τὸ σῶμα καὶ φερομένου τὴν ὑστάτην· ἴδιόν τε τὸ πάθος ἕκαστος ἐλογίσατο, καὶ δακρύων ἀφῆκε πηγὰς, ἥ τε ὁσία τοιούτοις αὐτῷ τετίμηται τρόποις οἷς νομίζεται θάνατον ἱερέως τιμᾶσθαι. Κύρῳ φασὶ τῷ Καμβύσου καθεύδοντι, δόξαι τινὰ προσελθόντα, σκευάζου, λέ-

XXXVII. Mortem quoque vita dignam occubuit. Non enim diuturnus morbus languidum reddidit corpus, extremum spiritum ducentis, & luctum quisque suum existimavit; & fontes lacrymarum profudit. Exequiæ autem tales illi celebratæ sunt, quales Sacerdoti defuncto facere solenne est. Dicunt Cyro Cambysis Patri aliquem

γειν,

γειν, ὦ Κῦρε, ἤδη γὰρ εἰς τοὺς κρείττονας ἄπει. Ὁ μὲν εἶπεν, ὁ δὲ προέγνω τὴν τελευτὴν, ἐκ τῶν βεβιωμένων αὐτῷ τὴν πρὸς τοὺς κρείττους πορείαν ἐνθυμηθείς. Πείθομαι τοῦτον εἰς τὴν ὁμοίαν τῷ Κύρῳ τάξιν ἐλθεῖν, εἴτε χωρίον ἐστὶ τερπνὸν, ὃ δὴ μακάρων νήσους οἱ μῦθοι καλοῦσιν, εἴτε καὶ ἄλλη τις ὥρισται τοῖς ἀγαθοῖς ἀμοιβή.

in somno visum esse, qui ad se accederet diceretque, Para te, o Cyre, statim enim ad Divos es abiturus. Hic quidem prædixit, ille vero præscivit mortem, quod ex vita a se acta abitum ad Superos conjiciebat. Equidem persuasus sum, hunc in similem cum Cyro locum venisse, sive sit ager amœnus, quem fabulæ insulas beatorum vocant, sive etiam aliud aliquod præmium bonis destinatum sit.

XXXIIX. Τοιαύτοις ἐγὼ λογισμοῖς ἐμαυτὸν ἰασάμην, καὶ τὴν μεγίστην οὔπω παραμυθίαν προσέθηκα. Ἀπῆλθε καὶ Δημοσθένης τὴν αὐτὴν τῷ τεθνεῶτι βεβιωκὼς ἡλικίαν. Ὁ τὰς Ἀθήνας, ὁ τὴν Ἑλλάδα τῇ γλώττῃ φυλάττων, ὁ πρὸς τὸν Φιλίππου χρυσίον πόλεμον ἀκήρυκτον πολεμῶν, ὃς οὐκ ἀπεῖπε πρὸς φάλαγγα προδοτῶν ἀνθιστάμενος, ὃν Ἑρμοῦ λογίου παράδειγμα σοφῶν τις καλεῖ. Ὅμως ἀπῆλθε καὶ προσέτι βιαίῳ θανάτῳ καὶ τὴν Ἀθηναίων τύχην σαλευομένην καταλιπὼν, δίκην νεὼς περικλυζομένης, ἀνέμων τε βίᾳ καὶ συγχύσει κυμάτων.

XXXIIX. Talibus ego cogitationibus me ipsum sanavi, sed ne sic quidem maximum solatium attuli. Abiit etiam Demosthenes eundem cum defuncto annorum numerum agens, qui Athenas, qui totam Græciam, lingua sua servavit, qui adversus Philippi aurum bellum irreconciliabile gessit, qui phalangi proditorum resistere non destitit, quem Mercurii eloquentiæ imaginem aliquis Sapientum vocat. Tamen abiit & quidem violenta etiam morte, & fortunam Atheniensium fluctuantem & instar navis vi ventorum fluctuumque impetu jactatam relinquens.

XXXIX. Ὁ δὲ τὴν ἐνεγκοῦσαν ἀφῆκεν εἰς ἀσφαλῆ τε καὶ μέγαν ὁρμιζομένην λιμένα * τὸν ἱερέα. Οὕτως ὁ παλαιὸς λόγος ἐστὶν ἀληθὴς, ὡς οὐδὲν ἄκρατόν ἐστι τῶν κακῶν, ἀεὶ δέ τι παραπέφυκεν ἀγαθόν. Ὅθεν

XXXIX. Hic vero patriam reliquit in tutum & magnum portum appulsam, Sacerdotem nempe. Adeo vetus proverbium est verum, nihil esse ex omni parte malum, sed semper aliquid boni admix-

* Episcopum Gazæum.

περὶ ψυχὴν τοῦ γεγονότος ὁ πάνχρηστος ἱερεὺς δέδοται τοῖς ἐνοικοῦσιν. Τὰς μὲν οὖν ἄλλας εὐεργεσίας αὐτοῦ πρώην ὁ πολὺς ἐκεῖνος ἐπεδείξατο σοφιστής, * καὶ νικᾶν εἰωθὼς τοῖς λόγοις τὰ πράγματα, τότε πρῶτον ἐφάμιλλος ὤφθη τοῖς ἔργοις, ὡς ἔδει γε καὶ τὰς ἄρτι σοι πραχθείσας τῇ πόλει φιλοτιμίας, τὴν ἐκείνου προλαβεῖν τελευτὴν, ἵνα τοῦ πρὸς ἀξίαν ἔτυχον κόσμου τοιαύτης ἀπολαύσασαι γλώττης.

* Procopius.

tum habere. Unde Sacerdos utilissimus incolis solatio casus hujus datus fuit. Alia ejusdem beneficia nuper celebris ille Sophista recitavit, & qui res vincere oratione solebat, tunc primum, argumentum par cum quo certaret nactus esse visus fuit, ut largitiones etiam nunc civitati a te factæ morti illius merito antevertere debuissent, ut tali lingua celebrari pro meritis, atque ornari illis contigisset.

XL. Νῦν δὲ τίς οὐ κατόπιν χωρήσει τῶν εἰργασμένων, ὧν τι παρεὶς τίνος μνησθῶ; ἥτε γὰρ πόλις τοσοῦτον προσείληφε μέγεθος τῶν στοῶν, ὡς ἐξεῖναι ποιητικῶς εὐρυάγυιαν αὐτὴν ὀνομάζειν. Ἐντεῦθεν ἔστιν ἀβρόχους τὰς στοὰς διιέναι, λελυμένων, ὅσα τοῖς παριοῦσιν ἐμποδὼν ἐγεγόνει, τότε λουτρὸν ἀνέῳκται διά σε τοῖς οὐ πανταχοῦ τῆς πόλεως ἀδεῶς φοιτᾶν δυναμένοις, καὶ μαντεύομαί γε, πλείονά τε καὶ μείζω γενήσεσθαι τῶν γεγονότων.

XL. Nunc vero opera tua quis non longe posterior relictus assequetur dicendo, ex quibus quid prætermittam? quid memorabo? Urbs enim adeo amplas porticus est adepta, ut æquum sit illam latas vias habentem cum Poëta appellare. Hinc licet porticus pluvia carentes pertransire, destructis illis, quæcunque viatoribus impedimento fuerant, & balneum illis qui non ubique in urbe tuto ire poterant, te parario apertum est, & auguror plura & majora his futura esse.

XLI. Ἀλλὰ τούτων μὲν ἕκαστον ἰδίου πρὸς ἔπαινον ῥήτορος δεῖται. Μίαν δέ σου πρᾶξιν ἐγὼ πρὸς τὴν παροῦσαν ὑπόθεσιν πρόσφορον διηγήσασθαι βούλομαι· ἔθηκε νόμον ὁ χρόνος ὀδυνηρὸν γυναιξί. Τίς οὖν οὗτός ἐστιν; Ἐπειδὰν ἄωρος γίνηται τελευτὴ, οὐ τῇ κινήσει τοῦ πάθους ἀρκοῦνται πρὸς ὀδυρμὸν, οὐ τῇ γυναικείᾳ φύσει ῥαδίως καταφερομένη

XLI. Sed ad singula hæc celebranda singuli oratores adhiberi debebant. Equidem ex tuis factis unicum tantum quod præsenti argumento convenit, enarrare volo. Tempus mulieribus legem molestam tulit. Quænam quæso illa? Quum acerba morte aliquis rapitur, ad lamentandum non commotio affectus, non muliebris in-

προς

πρὸς δάκρυα· Ἀλλὰ μισθοῦνταί τινα θρήνους αὐταῖς ᾄδουσαν, ἡ δὲ τῇ συμφορᾷ φλεγομένας μᾶλλον ἐξάπτει, καθάπερ ἂν εἴ τις ἔλαιον ἐπιβάλλοι πυρί. καὶ κρείττων αὕτη τὴν τέχνην, ἡ μείζους ἐπισταμένη κινεῖν οἰμωγὰς καὶ τὰς ταλαιπώρους γυναῖκας δακρύειν μισθοὺς ἀπαιτεῖ. Τοῦτο τοίνυν ἔσβεσας εὐποιῶν, ἐλεεινὸν ἡγησάμενος μηχανᾶσθαι προσθήκην ταῖς ἐμφύτοις ὀδύναις. Τοιοῦτον οὖν κηδεμόνα λαχόντες ἐπικουφίζεσθε τῆς ἀθυμίας, καὶ τῇ πατρίδι συνεύχεσθε οὐδέ τε χρόνον ἀπολαῦσαι μακρὸν, καὶ παραπλησίους ἐνεγκεῖν τῷ τεθνεῶτι πολίτας.

XLI. Ταύτας, ὦ ποθεινοτάτη κεφαλὴ, τὰς χοὰς ὁ σὸς ἐπισπένδει σοι φοιτητὴς, ἔδει γὰρ καὶ μετὰ τῶν ἄλλων δακρῦσαι, καὶ πλεῖόν τι τῶν ἄλλων εἰσαγαγεῖν τὸν πλείονος παρά σοι τυχόντα φιλοστοργίας.

doles ad lacrymas proclivis illis sufficit, sed mercede conducunt fœminam, quæ illis lugubria carmina canat. Hæc vero calamitate accensas magis accendit, non aliter ac si oleum igni injicias: & illa artis suæ peritior existimatur, quæ majores ejulatus movere potest, & a miseris fœminis mercedem lacrymarum exigunt. Hoc igitur abrogasti optimo consilio, miserabile existimans naturalibus insitisque doloribus cumulum moliri. Cum igitur talem moderatorem adepti sitis, tristitia paululum sublevamini, & simul patriæ optatis ut per longum tempus frui illo liceat, & cives defuncto similes alat.

XLI. Has inferias, ô desideratissimum caput, tuus discipulus tibi facit; fas enim fuit illum etiam cum aliis illacrymari tibi, & aliquid amplius præ aliis in medium afferre, cum a te intensiore amore dignus judicatus fuerit.

ΧΟΡΙΚΙΟΥ τοῦ αὐτοῦ λόγος εἰς ΣΟΥΜΜΟΝ στρατηλάτην.

CHORICII Oratio II. in SUMMUM * Ducem,

Guilelmo de Hertoge, Hamburgensi Interprete

I.

Ἄτοπον μὲν ἴσως ἐγχείρημα δόξει καὶ θράσους μεστὸν, εἰ νῦν, ὅτε κρείττους ἔδει μοι γενέσθαι τοὺς λόγους, οἷα δὴ μείζω τολμῶντας ἡγεμό-

Ineptum pariter & audaciæ plenum videbitur institutum, si nunc, cum orationi meæ, quæ tantum sustinet laudare Imperatorem, insur-

va

* Nomen Ducis *Summus* infra c. 10. οὐδὲν ἄπρακτον ὅπου ἂν τύχῃ Σοῦμμος παρών.

να κοσμεῖν, ἐλάττονα γλῶτταν ἥκω σοι φέρων, ὀλίγου καιροῦ τὴν εὐφημίαν ἐργασαμένην. Πλὴν ἐπειδὴ βραδέως ἐκτίσω τὸν ἔπαινον, νικῶμαι τῷ μεγέθει τῶν ἀρετῶν, ἄσμενος εἴξω τῇ συντομίᾳ τοῦ χρόνου, τὴν ἐκ τοῦ τάχους θηρεύων συγγνώμην.

gendum esset altius, imparem linguam affero, extemporali oratione laudes tuas celebraturam. At, cum diu amplissimam tibi laudis materiam comparaveris, virtutum tuarum magnitudine vincor, libenterque cedo brevitati temporis ex ipsa festinatione mihi pollicitus veniam.

II. Ἤδη μὲν οὖν τις τὰ Μουσῶν ἐργαζόμενος εὖ μάλα ποιητικῇ σειρῆνι τὸ θέατρον ἔθελξεν, ἔνιά σου τῶν γνωρισμάτων ὑποπλέξας τῷ μέτρῳ. Οὐ μὴν ἐντεῦθεν ἡμῖν οἱ λόγοι στενοχωροῦνται, ἀλλ' ὥσπερ μέγα πλέουσι πέλαγος ὁλκάδες πανταχόθεν πολλαί, καὶ φόβος οὐδεὶς μὴ λάθωσί που τινες ἀλλήλας πιέζουσαι, οὕτως ἡ τῶν σῶν ἔργων εὐρυχωρία παντὶ δίδωσιν ἐπαινέτῃ τόπον ἀρκοῦντα.

II. Jam quidem aliquis Musarum Cultor dulci Poëmate Auditorum aures opportune demulsit, & nonnulla virtutum tuarum capita versibus inclusit. Neque vero proinde orationi meæ prærepta est materies, sed quemadmodum plurimæ naves magnum undique Oceanum pervehunt, nec verentur, ne alteram altera offendat; ita rerum a te gestarum immensa magnitudo unicuique virtutum tuarum prædicatori sufficientem materiam præbet.

III. Δεῖγμα δέ σου πρῶτον ἀρχικῆς ἐπιστήμης τὸ δὶς τὴν αὐτὴν λαχεῖν ἐξουσίαν. Οἱ γὰρ τοιαύτης ἀπαίδευτοι τέχνης, ἢ τὸν ἅπαντα χρόνον εἰς ἰδιώτας τελοῦσιν, ἢ μιᾶς ἀπολαύουσι δυναστείας ἐλεγχομένης αὐτῶν τῆς ἀμαθίας. Τῇ πείρᾳ σου δὲ τοῦ καλῶς ἄρξαι τὴν πρώτην ἡ δευτέρα τεκμήριον. Τὸ δὲ βραβεῦσαι τὴν προτέραν ὀρθῶς τοῦ φθάσαντος βίου σημεῖον. Οὐ γὰρ ἐν τῷ ἄνδρα γενέσθαι

III. Primum omnino Imperatoriæ tuæ peritiæ documentum est, quod bis eodem ornatus fueris munere. Quicunque enim hujus artis imperiti sunt, aut per omne tempus privatam agunt vitam, aut, si semel imperio admoti fuerint, ignorantiam suam manifesto produnt. Tuæ autem in primo munere dextre gerundo experientiæ alterum est indicio. Primoque quod

σθαι τοιοῦτον, εἰ μὴ καλῶς ἐν παισὶ καὶ μειρακίοις ἐτράφοις.

IV. Ἀλλὰ τί σου τὰς βραχυτέρας ἄγομεν ἡλικίας εἰς μέσον, μηδὲ τὰ τῆς παρούσης πλεονεκτήματα χωροῦντος τοῦ λόγου· Ἤδη δὲ πρὸς ταῦτα πορεύσομαι. Ἐγένετο καιρὸς τὴν Ἀντιόχου (τότε γὰρ Ἀντιόχου προσηγόρευτο,) σαλεύων τε καὶ κινῶν ἕως εἰς ἔδαφος ἔκλινεν. Οὗτος ὁ καιρὸς οὐδὲ τῶν Ἀπόλλωνος ἐφείσατο παιδικῶν, οὔτε κάλλος τῆς ἐρωμένης ἠλέησε τοῦ Θεοῦ. Οὐ τὸν ζέφυρον ἠρυθρίασε πρᾴως ἀεὶ πνέοντα τὸ χωρίον. Οὐ τῶν ὀρνίθων ᾤκτειρε τὰς φωνὰς, ὅσοι τοῖς δένδρεσιν ἐφιζάνοντες ᾄδουσιν ἡδὺ καὶ τερπνὸν, τότε δὲ ἴσως ἐλεεινὸν εἴ τις ἄρα κακῶν ὀρνισὶν πέφυκεν αἴσθησις. Ἐν τούτοις μὲν ἦν ἡ πόλις καὶ τὸ ἄλσος αὐτῆς.

V. Εἰ γὰρ τότε Δελφοὺς ἔχων ἐτύγχανεν ὁ Ἀπόλλων, καί τις ἐπύθετο τοῦ Θεοῦ; τίνα τρόπον αὐτῷ τὴν πορθουμένην ἰάσονται, καὶ τὴν ἐκείνης ἄρχουσαν πόλιν, ἀνεῖλεν ἂν δυοῖν ἰατρῶν δεῖσθαι, τὴν ψυχὴν ἀγαθοῦ βασιλέως, καὶ στρατηγοῦ παραπλησίου τὴν γνώμην, τοῦ μὲν ὀρθοῦντος τὰ πεπτωκότα, τοῦ δὲ τὴν τῶν ἠτυχηκότων ἔνδειαν θεραπεύοντος. Ταῦτα ἔχρησεν ἂν, εἴγε μάντις ὑπῆρχεν ὁ Πύθιος. Ὁ μὲν γὰρ ὤρεξε χεῖρα τῇ πόλει πλουσίαν, ὥστε μηδὲ εἴποτε πέπτωκε προσελθόντα ῥᾳδίως

ornatus fueris, vitæ bene gestæ signum est. Non enim, viro facto hæc tibi evenissent, nisi ab ineunte ætate bene institutus fuisses.

IV. Verum quid infimam ætatem tuam in medium profero, cum ne præsentem quidem oratio capere possit? Huc itaque me converto. Erat aliquando tempus, cum Antiochia (tunc enim Antiochia vocabatur) terræ motu concussa & eversa est. Illud tempus neque Apollinis pepercit deliciis, neque dilectæ DEO urbis decus respexit. Non Zephyrum erubuit, locum illum leniter semper perspirare solitum, neque vocum misertum est avium, quæ in arboribus saltitant suaviterque canunt, tunc autem nescio quid quiritabantur, si quis tamen avibus malorum sensus fuit. Hæc urbis & adjacentis luci facies erat.

V. Tunc si Delphis cultus fuisset Apollo, & quis ex ejus Numine sciscitatus esset, quomodo devastata regio ejusque primaria urbs sanari iterum posset, responsum edidisset, duobus opus esse Medicis, bono nimirum Cæsare & ad votum formato belli Duce, quorum alter ea, quæ conciderunt, erigeret, alter adversam fortunam passorum inopiæ mederetur. Hæc oraculum edixisset, si vates Pythius consultus fuisset. Ac Cæsar sane civitati auxiliatricem præbuit ma-

αἰσθέσθαι, καὶ τῷ ἄστει τὸ πρότερον ἀπένειμε κάλλος, οὐ συγχωρήσας τῇ γῇ καὶ ταύτην καλύψαι τὴν δάφνην, ὥσπερ πάλαι τὴν ὁμώνυμον κόρην. Καὶ τὰ μὲν αὐτοῦ τοῦ βασιλέως τοιαῦτα. Ὁ δὲ πάντα πολὺς οὑτοσὶ ταῖς ἀκμαῖς τοῦ κινδύνου παρὼν ἑκάστῳ τὸ πρόσφορον συνεισέφερε, βίου μὲν ἀφορμὰς τοῖς δεομένοις, τοῖς δὲ κειμένοις τὰ νομιζόμενα, τοῖς δὲ μηδαμῶς ὁρωμένοις, πολλὰ γὰρ ἀφανῆ γέγονε σώματα, τούτοις, τί γὰρ ἕτερον ἦν, ἐδωρήσατο δάκρυα.

num, adeo ut præteritum casum ne persentiscere quidem amplius videatur, & pristinum urbi reddidit decus, neque passus est Daphnen ut cognominem quondam puellam terra tegi. Et hæc quidem Cæsaris erant. Dux vero noster cum præsentissimo ubique adesset periculo, singulorum commodis prospexit, victum suppeditavit egentibus, humi jacentibus debitum præstitit auxilium, absumtis vero & jam nusquam conspiciendis, nam multi inter eos oculis erepti fuerant, iis, inquam, quid enim aliud superat, suas impertivit lacrymas.

VI. Τότε δὴ πάντα πόρον ἀναγκαίας τροφῆς τοῖς ἐν χρείᾳ χορηγῶν διετέλεις. Τότε σε τὸ μέγεθος τῆς φιλοτιμίας ἀπέζωσε, καὶ τῆς ἀξίας τὸ σχῆμα παρεῖδες, ἵνα τὴν ἀξίαν αὐτὴν ἔργῳ σεμνύνῃς. Εἵλου γὰρ εὐποιῶν ζώνης ὀφθῆναι μᾶλλον ἢ φιλανθρωπίας γυμνὸς, καὶ τὸ σῶμα μᾶλλον ἢ τὴν ψυχὴν ἀκοσμόν ἔχειν. Διὰ τοῦτο σοι πλοῦτος γέγονεν ἀρετῆς ἡ τοιαύτη πενία.

VI. Tunc omnem necessarii cibi apparatum inter inopes distribuere pergebas. Tunc te honoris cupido pecuniis exuit, dignitatisque splendorem tantisper deposuisti, ut ipsam dignitatem re vera illustrares. Satius enim esse credidisti benefaciendo pecuniæ quam humanitatis inopem videri, præstareque corpus quam animum absque ornatu esse. Hinc divitias tibi virtutis inopia hujusmodi comparavit.

VII. Ἰδοὺ πάλιν ἐκείνους οἰκτείρεις τοὺς ἄνδρας, καὶ πρόσωπον ἐμφαίνεις συναχθομένου κατὰ νοῦν ἐκ τῶν εἰρημένων τὸ πάθος λαβών. Καὶ τοῦτο ἄρα σε μόνον ἡ φιλοτιμία λυπεῖ, ὅτι τῇ μνήμῃ τῆς δωρεᾶς ἡ συμφορὰ συνεισέρχεται. Τοιγαροῦν συστέλλω τὸν

VII. Ecce, dum hæc loquor, rursus horum misereris virorum, & personam ex animo condolescentis præ te fers, perque ea, quæ jam memoravi, ad misericordiam te commoveri pateris. Et in hoc solum tua te pietas dolore afficit, quoniam munificentiæ tuæ recor-

ἔπαι-

ἔπαινον, ἵνα μὴ τὴν λύπην ἐκτείνω.

VIII. Ἐπειδὴ τοίνυν ἐν τούτοις ἠγγέλθης τῷ βασιλεῖ, λαβὼν ἐκεῖνος εἰς ἔννοιαν, ὅσην εἰκὸς τῆς ἰδίας χώρας ἐπιμέλειαν ἔχειν τὸν τῆς οὐ προσηκούσης τοσαύτην θέμενος πρόνοιαν, ὑποτάττει σου Παλαιστίνην τῷ νεύματι. Σὺ δὲ περιχαρὴς ἐδέξω τὸ γέρας, οὐ πρὸς ἀρχὰς ἔχων ἐρωτικῶς, ἀλλὰ τροπαίων τῇ χώρᾳ πρόφασιν ἐξευρών. Αὕτη τῶν Παλαιστίνης ἐγένετο πραγμάτων ἀρχὴ καὶ κατάστασις πρώτη. Ἐντεῦθεν οἱ δυσμενεῖς ἠρεμεῖν ἠναγκάζοντο ἄνδρες σοβαροὶ καὶ φιλοκίνδυνοι καὶ μισοῦντες τὴν ἡσυχίαν. Καὶ προῆλθε ταῖς πόλεσιν ἐλευθερία σαφὴς ἐξ ἀφορήτου δουλείας, ἥτις ἐπενείματο μὲν τῶν ἀλλοφύλων τοὺς γείτονας, κατέβη δὲ πρὸς τοὺς τούτων ὁμόρους, ἥψατο δὲ τῶν ὑπολοίπων χωρίων, ὁδῷ δὲ προϊοῦσα καὶ πρὸς ἡμᾶς ἧκε τῇ φήμῃ, σοῦ δὲ φανέντος κατὰ μικρὸν ὑποστρέψασα γίνεται παρὰ τοῖς ἐναντίοις.

IX. Οὕτω τὰ Παλαιστινῶν πράγματα παραδέδωκας τοῖς τὴν αὐτὴν μετά σε παρειληφόσιν ἀρχήν. Οἱ δὲ τοιούτων αὐτοῖς ὑπαρχόντων παραδειγμάτων, ἕως μὲν τοῖς ὑμετέροις ἴχνεσιν ἕποντο, τῶν ὑπηκόων ἀμέμπτως ἐκράτουν. ἐπεὶ δὲ τὰ πάντα σε μιμεῖσθαι πειρώμενοι λειπομένην εὗρον τῆς προθυμίας τὴν δύναμιν,

datione pristina calamitas simul in memoriam rv ocatur. Contraho itaque laude tuasne tr stitiam augeam.

VIII. Postquam igitur tam praeclara de te fama ad Caesarem pervenit, ille eam, quam credibile est propriae regionis curam gerens, qui tantam quoque non suae habuit, nutui tuo Palaestinam subjecit. Tu vero summo cum gaudio hoc munus accepisti, non quod imperii cupidus esses, sed quod in provincia statuendorum tropaeorum occasionem invenires. Et hoc rerum in Palaestina a te gestarum initium ac primus veluti actus fuit. Inde viri malevoli, insolentes, temerarii & inquieti quiescere coacti sunt. Et civitatibus manifesta libertas est reddita post intolerabilem servitutem, quae gentium alienigenarum vicinis imposita ad horum finitimos descendit, reliquasque attigit regiones, ac via patefacta etiam ad nos fama pervenit, donec te advenient e momento temporis reversa in hostibus conspicitur.

IX. Ita res in Palaestina gerendas iis tradidisti, qui post te cum imperio fuerunt. Illi vero cum talia ipsis ante oculos essent exempla, quamdiu tua sequebantur vestigia, cum laude suis imperavere. Cum vero in omnibus te imitari conati senserunt voluntati deesse facultatem, (Omni enim imitatione superio-

(Κρείττω γὰρ ζήλου τὰ σὰ) τότε σοῦ τῶν ἰχνῶν ἔξω πλανώμενοι εἰκῇ τὰ τῶν ἀρχομένων ἴθυνον πράγματα, ὥστε δοκῶ μοι τὴν τύχην εὐνοίᾳ τῇ περὶ σὲ τῶν αὐτῶν ὑπηκόων ἑτέρους καταστῆσαι δεσπότας. Εἰ μὲν γὰρ ἄλλος οὐδεὶς ἐπὶ τὴν αὐτὴν μετά σε παρῆλθεν ἀξίαν, ἄδηλον ἦν εἰ μόνον τὸ σὸν ἴσχυε φρόνημα τοὺς ἐχθροὺς ἡμερῶσαι καὶ βιάσασθαι σωφρονεῖν. Νῦν δὲ μαρτυρία προσῆλθεν ἐπί σε μόνον τὴν ὅλην ἀναφέρουσα πρόφασιν. Τοὺς μὲν οὖν πρὸ τῆς ἡμετέρας ἀρχῆς τῶν αὐτῶν ἡγησαμένους πραγμάτων, οὐδὲν θαυμαστὸν κατόπιν σου γενέσθαι τῶν ἀρετῶν, οὐ γὰρ εἶχον ὅν τινα δέοι μιμήσασθαι. Τὸ δὲ τοὺς ὕστερον ἄρξαντας ἀπολείπεσθαι, δείκνυσιν εἰς πᾶσαν ὑμᾶς νικῶντας ὑπέρθεσιν, ὡς ἐξεῖναί σοι πανταχόθεν εἰκότως μέγα φρονεῖν. Ἐκ μὲν τῶν προλαβόντων, ὅτι τούτους παρέδραμες οὐ μετρίως. Ἐκ δὲ τῶν μετά σε τὴν ἀρχὴν εἰληφότων, ὅτι μιμήσεως κρείττων ἐφάνης.

X. Οἷον γάρ, οἷον ἐκεῖνο σοῦ τεθρυλλόμενον, ἐνόσει ποτὲ τῶν ἡμετέρων φυλῶν κεφάλαια, δυοῖν ἀνδροῖν ξυνωρίς. Καί τις ἀμφοτέροις ἀκρίτως ἦν ἔρις καὶ ταραχή. Δειναὶ γὰρ ἀεὶ καὶ δυσίατοι τῶν φίλων αἱ πρὸς ἀλλήλους διαφοραί. Λελυμένων τοίνυν λαμπρῶς τῶν σπονδῶν, καὶ πάντων ἐλπίδι μιᾷ κρατουμένων ἀπέραντον εἶναι τὴν στάσιν, πολλοὶ γὰρ διαλλάττειν ἐσπουδακότες προθυμίαν ἐπεδείξαντο μόνην, ἔδειξεν ἡ

res ſunt res tuæ geſtæ) tunc extra veſtigia tua progreſſi res eorum, quibus imperabant, male geſſerunt, adeo ut fortuna mihi videatur ex mera in te benevolentia alios iisdem dominos dediſſe; nam, ſi nullus aliis idem poſt te geſſiſſet munus, haud conſtaret, num tua ſolius prudentia hoſtes pacare inque ordinem redigere poſſet. Nunc autem omnium omnino teſtimonium obtines; nam quod ii, qui ante te iisdem præfuerunt, nihil virtutibus tuis ſimile geſſerunt, nihil mirum eſt, neminem enim habuerunt, quem imitari poſſent: quod vero eos etiam, qui poſt te imperarunt longe poſt te reliqueris eosque omni modo anteiveris, merito usque quaque fas eſt te efferre. Reſpectu priorum quidem quod eos non mediocriter ſuperaveris, ſubſequentium vero, quod omni imitatione major compertus es.

X. Quantum enim, quantum, inquam, illud tuum facinus omnium ore deprædicandum, cum laborarunt diſcordia gentis noſtræ capita, biga præſtantiſſimorum virorum, inter quos interceſſit contentio & tumultus. Gravia enim ſemper & ægre ſanabilia ſunt amicorum inter ſe odia. Cum igitur jam palam rupta eſſent fœdera amicitiæ, & omnes uno conſenſu crederent, diſſidium fore inſocia-

πεῖρα

πέρα σαφῶς, ὡς οὐδὲν ἄπρακτον ὅπου ἂν τύχῃ Σοῦμμος παρών. Ἀναμνήσας γὰρ ἀμφοτέρους τῶν συνθηκῶν καὶ πικρῶς ἐπιπλήξας, ὅτι καθάπερ ἐν νυκτομαχίᾳ πρὸς ἀλλήλους ὁπλίζονται, βεβαίας αὐτοῖς συνεστήσω διαλλαγάς.

XI. Ταύτην ἐγὼ τὴν διάλυσιν παντὸς φημὶ τροπαίου τιμιωτέραν, Ἡροδότῳ χρώμενος δικαστῇ. Ὅσῳ γὰρ εἰρήνη, φησὶν, πρᾳοτέρα πολέμου, τοσούτῳ πόλεμος ἔφυ στάσεως ἡμερώτερος. Ἔοικε δὲ τούτῳ καὶ Ὅμηρος μαρτυρεῖν. Ποιήσας γὰρ πόλεμον Πάριδος, τὴν Ἀχιλλέως ᾔτησε μῆνιν ᾄδειν τὴν Μοῦσαν.

XII. Ἔχοι δ' ἄν τις καὶ τρόπον ἕτερον ἀγάσθαι σου τὴν πρᾶξιν. ὅτι τόξου καὶ πανοπλίας καὶ δόρατος καὶ βίας πολεμικῆς ἐστὶ ψιλή. Εἰ γὰρ ἀσπίδι πολλῇ καὶ βελῶν ἀφέσει πυκνῶν ἱππέων τε καταλόγοις καὶ πᾶσι στρατοπέδου πληρώμασιν αἱ πρὸς ἀλλήλους αὐτοῖς διὰ σοῦ περιῆλθον συνθῆκαι, καὶ μικρὰ πρόφασις καὶ τὸ τυχὸν ἐναντίωμα, πάλιν ἀνέτρεπε τὰς σπονδάς. Τὰ γὰρ εὐνοίας χωρὶς καὶ πόθου συνιστάμενα σαθρά τε καὶ σφαλερὰ καὶ βραχὺν ἀνθήσαντα χρόνον ἀπομαραίνεται.

bile; alii vero, qui componere illud cuperent, nihil niſi pronam ſuam voluntatem oſtenderent, manifeſto experientia comprobavit SUMMO præſente, nihil non effici poſſe. Cum enim utrumque pacis faciendæ admoneres graviterque increpares, quod tanquam nocturno prælio invicem armarentur, firmam inter eos reduxiſti amicitiam.

XI. Hanc ego inimicitiarum diſſolutionem omni tropæo præclariorem eſſe duco, Herodoto uſus judice: Quanto, inquit ille pax bello ſedatior, tanto bellum ſeditione placidius eſt. Idem etiam Homerus teſtatur; nam Paridis bellum ipſe ſcripſit, Achillis iram Muſam canere juſſit.

XII. Poſſet vero aliquis etiam alia ratione admirari hoc tuum facinus, quod abſque ullo arcu, abſque haſta, non per armaturam vimque militarem peractum ſit. Si enim multis ſcutis & frequenti ſagittarum miſſione equorumque multitudine & omni apparatu bellico per te reducta inter illos eſſet amicitia, vel levis prætextus & fortuitus caſus amicitiam inter illos iterum diſſolviſſet. Quæ enim benevolentia carent neque ex animo fiunt, ut putrida & caduca cum per breve tempus floruerint, marceſcunt.

XIII. Ἕτερον τοίνυν κατόρθωμα τὸ λεχθὲν διαδέχεται. Νομάδων γὰρ, ἀλλοφύλων τοὺς ἡμετέρους καταθεόντων καὶ ληϊσαμένων τὸ προστυχὸν, καὶ τὴν λείαν ἐν ὄρει θεμένων, ὥσπερ τῆς ἀδικίας εἰ χωρίον ὑψηλὸν καταλάβοι βεβαίως ἱδρυμένης τοῖς κεκτημένοις, οὕτω τούτων ἐν μετεώρῳ διατριβόντων ἕτερος μὲν ἐτύγχανε στρατηγῶν. οὐ γὰρ ἂν ἐπράχθη τὸ τολμηθέν. Τοσαύτην δὲ τῇ χρείᾳ ῥοπὴν ἐχορήγησας, ὥστε τῶν εἰργασμένων τὴν εὔκλειαν καταλιποῦσαν τὸν στρατηγὸν, ἐπί σε μεταστῆναι, καὶ ταῦτα φιλοῦσαν τοῖς ἡγουμένοις ἀκολουθεῖν.

XIII. At jam aliud præclarum tuum facinus dicendum mihi restat. Cum enim Nomades agros nostros invaderent, & quicquid iis obveniret, prædarentur, prædamque in monte deponerent, tanquam si tuta futura esset in edito loco constituta injustitia, Ducum alter sublimem collem occupaverat. Non tamen audax facinus peragi potuit. Tantum enim necessitati momentum addidisti, ut rerum gestarum gloria Ducem relinquere, tibi que adesse coacta sit, licet Duces sequi consueta.

XIV. Ἀλλὰ γὰρ ὁ Νεῖλος περιηχεῖ μου τὰς ἀκοὰς, καί με ποιητικῶς ἀμφὶ κτύπος οὔατα βάλλει. Εἰ δὲ καὶ παρ' ἡμῖν οἱ ποταμοὶ διελέγοντο καθάπερ ὁ Σκάμανδρος ἐν τοῖς ἔπεσιν, καὶ ὥσπερ ὁ Νεῖλος αὐτὸς παρὰ τῷ πρώην ὑμᾶς ἀναμνήσαντι, κατεβόησεν ἄν μου, φωνὴν ἀφιεὶς, ὅτι μὴ τὴν πρώτην δέδωκα μοῖραν τοῖς περὶ τοῦτον σοι πεπραγμένοις τὸν ποταμόν. Ἐπιπεσόντων γὰρ πολεμίων τοῖς ἐν Αἰγύπτῳ τὸν βίον ἐν σκηναῖς ποιουμένοις, ὡς ἔγνως, ὡς μαθὼν ἠγανάκτησας, ὡς θυμοῦ γέμων ἐχώρεις, πολλοὶ μὲν τῶν πολεμίων ὑπὸ σοῦ γεγονότες δορυάλωτοι, πολλοὶ δὲ πάλιν τῶν ὁμοφύλων αἰχμάλωτοι διά σε τῆς εἰρημένης προσηγορίας ἐπαύσαντο,

XIV. At Nilus me vocat, & ut Poëtice loquar cum strepitu mihi personat aures. Si enim etiam apud nos fluvii loquerentur, quemadmodum Scamander in fabulis, vel ipse etiam Nilus apud nuperum vestrum præconem: magna mihi voce exprobraturus esset, quod non primum locum his, quæ illo teste a te gesta sunt, assignaverim. Cum enim hostes in eos, qui in Ægypto tendebant, irruptionem fecissent, tu simul rem cognovisti, indignatus multos ex hostibus bello cepisti, multi vero e sociis capti per te libertati restituti sunt.

XV.

XV. Οὐ τοίνυν μόνον τῆς τῶν πολέμων ἀπαλλαγῆς ἔχουσι χάριν αἱ πόλεις, ἀλλὰ καὶ τῶν ἐν εἰρήνῃ τερπνῶν. Οὐ γάρ ἐστι γλυκεῖαν ἄγειν εἰρήνην ἐν ὑποψίᾳ πολέμου. Ἡ γὰρ ἐλπὶς εἰσιοῦσα τὸν λογισμὸν κἂν βούληταί τις αὐτὸς ἑαυτὸν ἀπατήσας ψυχαγωγεῖν, αὕτη παρακαθημένη καὶ θύουσα καὶ φοβερὰς ἀναπλάττουσα φαντασίας, γῆρας οὐδαμῶς ἐλεούμενον, κόρην ὑβριζομένην, ἑλκόμενον ἐς δουλείαν παιδίον, ἀγομένην ἐκ παστάδος γυναῖκα· τοιαῦτα τοίνυν ἐνεικονίζουσα τῇ ψυχῇ, στρέφει τε καὶ φοβεῖ καὶ πρὸς ἀθυμίαν ἀνθέλκει. Οὐκοῦν ἡ Λεσβίων πανήγυρις ἡδονὴν εἶχεν αὐτοῖς, ὅτε πόλεμος Ἀθήνηθεν ἠπειλεῖτο τῇ νήσῳ.

XVI. Εἶεν. Πόθεν δήπου τὸν λόγον ᾤχετο φέρων ὁ Νεῖλος; ἐκ Παλαιστίνης οἶμαι, πρὸς ἣν βούλομαι πάλιν ἐπανελθεῖν, ὅπως ἐντεῦθεν ἐπὶ τὴν Ἀρραβίαν ἀφίξομαι. Τί δέ μοι τῆς ἐπὶ ταύτην πορείας; ὥρμηταί τις ἐκεῖθεν ἐμὸς φοιτητής. Οἶσθα τὸν νέον ὃν ἔναγχός μοι συνέστησας, ὧ γνώρισμα μέγιστον ὁ Πατήρ. Οὗτος ἐμοῦ διηγουμένου ὅπως διένειμας τοῖς αὐτοῦ πολίταις τοὺς φόρους, ἀνέμνησέ με τοῖς περὶ σοῦ λεγομένοις Ἀριστείδου τοῦ Λυσιμάχου. ἐκεῖνος τοῖς νησιώταις τάξας τὸ σύμμετρον, ἣν ἐπεδείξατο τοῖς Ἕλλησιν ἀρετήν, ταύτην ἔλαχεν ὄνομα. Καὶ σὺ τῶν Ἀρ-

XV. Non igitur ſolum ob exſtinctum bellum gratias tibi habent civitates, ſed etiam ob commoda, quibus in pace gaudent. Non enim dulcedine pacis frui licet, ubi bellum ſuſpicere. Timor enim dum ſemper cogitationi obverſatur, etiam ſi quis vellet ſpe ſe ipſum decipere bonoque animo eſſe, ille tamen ſemper inſtans fervensque terribileſque ſibi fingens imagines non parcitum iri ſenectuti, vitiandas virgines, abripiendos in ſervitutem liberos, abducendam ex thalamo uxorem, hæc igitur, dum ſibi fingit, animum verſat horroremque & triſtitiam injicit, uti nulla voluptate frui licuit Comitiis Lesbiorum, cum audirent, bellum inſulæ ſuæ ab Athenienſibus imminere.

XVI. At unde ſermonem meum Nilus abſtulit? Ex Palæſtina credo, ad quam nunc iterum revertor, ut inde in Arabiam me conferam. Quænam autem hujus itineris mihi cauſa? Trahit me huc quidam e meorum numero. Noſti juvenem quem nuper fidei meæ commiſit (quo nobilis eſt maxime) ipſius Pater. Hic mihi narranti quomodo civibus ipſius tributa pendenda deſcripſiſſes, per ea, quæ de te celebrabam, Ariſtidem Lyſimachi filium in memoriam mihi revocavit. Nam ille quidem cum inſularibus moderata impoſuiſſet,

ραβίων

ῥαβίων ἑκάστῳ τὴν ἐπιβάλλουσαν διωρίσας οὕτω μοῖραν, ὥσπερ εἰς λόγους ἐλθὼν που τῇ τύχῃ οἰκητόρων καὶ παρ' ἐκείνης ἀκηκοὼς ὅσοις μὲν ἐδωρήσατο πλοῦτον, ὅσους δὲ περιορᾷ πενομένους, καὶ τίνες ἑκατέρου τῶν ἄκρων ἐν μέσῳ.

quam virtutem antea Græcis ostenderat, inde nomen accepit. Tu autem unicuique Arabum pro sorte sua tributum imperans tanquam si rationes inires cum fortuna habitatorum, ut ex ipsa percepisses, quibus impertiverit divitias, quos in paupertate neglexerit, & quos medium ab utroque extremo tenere passa fuerit.

XVII. Οὔτε γὰρ οἴκτῳ τῶν δεομένων ἠδίκησας τὴν πλούτου μερίδα, οὔτε χάριτι τῶν εὐπορούντων, τοὺς ἐν ἐνδείᾳ προήχθης ὑπεριδεῖν, οὔτε τῶν μέσων τὸ πλῆθος αἰδούμενος ἐλυμήνω τοὺς ἑκατέρωθεν τεταγμένους. Ὅσον δὲ τοῖς πράγμασιν ὄφελος ἡ συμμετρία τῶν φόρων, ἐκεῖθεν ἄν τις ἴδοι σαφῶς, εἰ τὴν ἐκ τῆς ἀμετρίας διασκέψηται βλάβην. Ἐπεὶ καὶ σωμάτων ὑγεία ἡλίκον ἐστὶ τοῖς ἔχουσιν ἀγαθὸν, ἡ νόσος ἐμφαίνει.

XVII. Neque vero pro misericordia erga inopes injuria affecisti divites, neque divitum in gratiam spernere inopes adductus es, neque mediocrium veritus multitudinem opulentiores pauperioresque læsisti. Quanti vero intersit ex æquitate in imperandis tributis, inde manifesto unusquisque videt, si contra damnum, quod ex inæqualitate oritur, considerat. Quemadmodum etiam morbus demonstrat, quantum bonum sit corporis sanitas.

XVIII. Ἐλαυνομένων τοίνυν ἐκ τῆς Ἀρραβίων τῆς ἀμετρίας τῶν εἰσφορῶν, οὐδεμία τις περὶ σοῦ τοῖς αὐτόθι πλουτοῦσιν δωροδοκίας ἀφορμὴ, ἀλλ' ἡδέως μὲν ἂν προσεδόκων. Ἤχθοντο δὲ, προσδοκᾶν οὐ δυνάμενοι. Αἱ γὰρ ἐλπίδες οὐ παραγίνονται πράγμασιν ἐναργῶς ἀμηχάνοις. Ἀττικὸς μὲν οὖν ῥήτωρ μέγα φρονείτω, ὅτι νόμῳ τὰς λειτουργίας πρὸς τὴν ἑκάστου μετρήσας οὐσίαν πολλὰ τῶν εὐπόρων αὐτῷ δόσειν ὑποσχομένων, μὴ τιθέντι τὸν νόμον ὀπίσω τοῦ

XVIII. Profligata igitur per te in Arabum terra tributorum inæqualitate, nulla divitibus munerum offerendorum occasio oblata est, sed omnes libenter exspectarunt, atque anxii ipsa exspectatione fuerunt quam ferre non poterant. Quid enim sperarent in re, quam putabant fieri nullo modo posse. Orator itaque Atticus jactet se, quod cum tributa publica per legem unius cujusque statui accommodasset, divitesque ipsi mul-

δικαίου

δικαίου. τὰς δ᾽ ἐκείνων ἔθετο δωρεάς. Οὗτος μὲν ἐπὶ τούτοις μέγα φρονείτω. Σοὶ δὲ μείζων ἐκ τῆς Ἀῤῥαβίων ἔρχεται κόσμος. Τὸ γὰρ μὴ δοῦναι τολμῆσαι, ἢ δεδωκότας ἀποτυχεῖν τιμιώτερον, νίκη γὰρ ἀθλητοῦ λαμπροτέρα πρὸς ὃν οὐδεὶς ἀποδύεται.

ta pollicerentur, legem æquitati non posthabuerit, sed munera ipsorum repudiaverit. Sane jactet se eo nomine Aristides, tibi vero major ex rebus in Arabia gestis gloria provenit. Præclarius enim est efficere, ut ne offerre quidem audeant, quam non admittere offerentes, illius enim athletæ victoria illustrior, cum quo ne congredi quidem quisquam audet.

XIX. Ἀλλὰ ταῦτα μὲν αἱ φῆμαι σε πανταχοῦ φοιτῶσαι βοῶσιν. Ἐφώρασα δέ σου κεκρυμμένην εὐεργεσίαν, ᾗ τοῖς ἀποροῦσιν ἐπικουφίζεις τὴν ἔνδειαν. Καὶ λυπήσω μὲν ἴσως ἄγων εἰς φῶς ἣν κρύπτειν ἐθέλεις. Πλὴν τοῦτο με μᾶλλον ἐρεθίζει πρὸς ἔπαινον, ὅτι μετρίῳ φρονήματι βούλει καλύπτειν. Ἐν τόπῳ τοίνυν ἔνθα τῶν ἱερέων τὸν κορυφαῖον ἱδρύσθαι νομίζεται, πλήθους χρημάτων ἀγροὺς ὠνησάμενος τοῖς πένησι γεωργοῖς, καί μοι δοκεῖς φιλανθρωπίᾳ μείζονι χρώμενος ἀγροὺς ποιῆσαι τὰ χρήματα, ὅπως ἀθάνατος εἴη τοῖς πενομένοις ἡ χορηγία διηνεκεῖ προσόδῳ φυλαττομένη.

XIX. Verum hæc fama usquequaque de te satis superque prædicat. Ego vero occultum quoddam tuum benefactum detexi ac deprehendi, quo egenorum inopiam sublevas. Et forte rem tibi ingratam facturus sum, si virtutes tuas in lucem proferam, quas celare cupis. At eo magis ad laudes tuas dicendas commoveor, quo majori modestia occultare te optas. Nimirum in loco, ubi Princeps Sacerdotum sedem habere consuevit magna pecuniæ summa terras pro pauperibus agricolis emisti. Et per hoc ipsum majori charitate usus mihi esse videris, quod pecuniam agris permutasti, ut perenne esset in pauperes beneficium perpetuo proventu conservandum.

XX. Μέλλων δὲ λήγειν ἤδη τῆς εὐφημίας, τὰς ἄλλας ὑμῶν φαντάζομαι πράξεις προσμειδιώσας τῷ λόγῳ· ταῦτα τοίνυν, αὐτὰς συγγνώμην αἰτήσας, βραχέα προσθεὶς καταβήσομαι. Ἤδη τινὲς δεινοὶ τὰ πο-

XX. Verum cum jam finem dicendi facturus sum, reliquas virtutes tuas orationi meæ veluti arridentes videre mihi videor. Ad has itaque petita prius ab illis venia breviter dicendas descendam. Sunt

λέμια, καὶ στρατηγεῖν ἀγαθοὶ, σκαιοί πως εἰσὶ τάγε ἄλλα δύσκολοι. Σὺ δὲ καὶ τὰ τῶν πολέμων πρυτανεύεις ἐπιμελῶς, καὶ πρὸς εὐθυμίαν ἐπαφρόδιτος εἶ δημοτελεῖς. Τί δ' ἄν τις οὐ θαυμάσειέ σου τῶν γνωρισμάτων, οὐ πόνων τινὶ συμφερόντων ἔχεις ἀπλήστως, οὐ τὴν ἡμέραν καὶ νύκτα πρὸς ἔργα καὶ βουλὰς ἐμερίσω, τῇ μὲν τὸ πρακτέον σκοπῶν, τῇ δὲ τὰ δόξαντα νύκτωρ, ἄγων εἰς πέρας.

XXI. Οὐ δεξιά σοι πρόσεστι φύσις καὶ χρηστὰ νουθετοῦσιν εὔκολος πειθαρχεῖν; Ἐκεῖθεν ἀμέλει σύμβουλον ἔχεις ἄνδρα παντοδαπῆς σοφίας μεστὸν, ὃν εἶπεν ἂν εἰκότως ἡ ποίησις λιγὺν Ἀρραβίων ἀγορευτήν.

XXII. Ἀλλὰ γὰρ τῶν παρόντων ἐνίους αἰσθάνομαι πυνθανομένους ἀλλήλων, ὅποτε τοῦ στρατηγοῦντος ἀνυμνήσω τὸν ἀδελφὸν; ἤδη λόγου τὸ πέρας ὁρᾶται, ἐπιλέλησμαι παρόντος ὡς ἔοικεν, ὃν καὶ ἀπόντα μνήμης ἐπαινουμένης τυχεῖν ἔδει. Ὡς ἀγαθός ἐστι μισθοδότης τῶν ὑπ' αὐτοῦ τεταγμένων, ὡς εὐβουλίας τῶν ἔργων αὐτοῦ προηγεῖται, ὡς ἄρχειν πολλάκις λαχὼν οὐδὲ συκοφαντίας ἔδωκε λαβὴν οὐδαμοῦ. Τοιαῦτα πρὸς ἀλλήλους οἷον εἰκὸς ἀποφθέγγονται. Ἐμοὶ δὲ λίαν ἄτοπον ἔδοξεν ἀνδρὸς ἀρετὰς ὅλην πληρώσας ἀπόθεσιν ἐγ-

qui in bello terribiles & ad imperandum idonei sunt, ad cætera vero inepti difficilesque. Tu autem & res bellicas diligenter administras, & in pace amabilis es omnibus. Quid, quæso, in virtutibus tuis, quibus dignosceris non est admirandum? nonne laboribus, unde fructus & commoda ad alios proveniunt, nunquam exsatiaris? nonne dies noctesque consiliis atque opere ita dividis, ut illa quæ facienda sint speculatus de nocte, strenue diebus effecta reddas.

XXI. Nonne ea dexteritate es & bonitate, ut recta suadentibus non difficulter obsequaris? Hinc utique consiliarium habes virum prudentiæ plenum, quem Poëtæ voce merito dixeris dulcem Arabum Oratorem.

XXII. At Auditorum meorum quosdam a se invicem sciscitari animadverto, cur plane silentio involvam Ducis nostri fratrem, atque cum jam immineat orationis meæ finis, præsentis, ut videtur, obliviscar, de quo absente quoque mentio a me esset facienda. Memorant quod præclarus ille sit suorum, qui ipsi obsequuntur, remunerator, quod omnes actiones suas optimo consilio suscipiat, quod cum sæpe cum imperio præfuerit, nunquam calumniæ causam dederit. Hæc equidem, ut par est, Audi-

κωμίων

κωμίου πάρεργον εἶναι, ὅθεν τὰ τοῦδε σιγῇ παραδοὺς, πάλιν ἐπί σε μεταβήσομαι.

XXIII. Σὺ τὰ δαπάνης δεόμενα μόνος πληροῖς, σὺ τῶν πολεμίων τὰ λάφυρα μόνος οὐ κέκτησαι, πάντα δὲ διανέμεις τοῖς ἀρχομένοις, οὐδὲν οἴκαδε φέρων, τροπαίου γὰρ ἆθλον οὐ χρυσίον ἀλλὰ τῆς νίκης ὁρίζῃ τὴν εὔκλειαν. Αὕτη παρὰ τοῖς Ἕλλησιν ἡ γνώμη πάλαι κρατοῦσα πολὺν ἔδωκε φόβον τοῖς Πέρσαις. Ἤγετο μὲν τὰ Ὀλύμπια, ἤρετο δέ τις τῶν Περσῶν τὸ ὅ, τι τυγχάνοιεν πράττοντες Ἕλληνες. Ἤκουσε ταύτην αὐτοὺς τελεῖν τὴν πανήγυριν ἥνπερ ἐτέλουν. Τί δὲ νίκης εἴη τὸ ἆθλον, πάλιν ἐπύθετο. Ὡς δὲ χρυσίῳ μὲν οὐδαμῶς, κοτίνῳ δὲ τιμᾶσθαι τοὺς νικῶντας ἀκήκοε, δεινὸν ἀνοιμώξας καὶ πρὸς τὸν βασιλέως σατράπην ἰδὼν, οὐ καλῶς, ἔφη, Μαρδόνιε, τοιούτους ἡμῖν προξενήσας ἀντιπάλους, οἷς οὐ περὶ χρημάτων ἀλλ' ἀρετῆς ἀγωνίσασθαι πάτριον.

XXIV. Εἰ μὲν οὖν μέχρι Παλαιστίνης τὰ τοῦ στρατηγοῦντος εἰσήκει πλεονεκτήματα, ἑτέρωσε δέ που τῆς γῆς οὐκ ἐφοίτα, ὑποψία τις ἦν τοῖς οὐ λίαν αὐτὸν βουλομένοις θαυμάζειν, ὡς ἐμπειρίᾳ πραγμάτων ἐπιχωρίων τοὺς ἄλλους ἀπέκρυψε στρατηγοὺς, οὐ πλείονι συνέσει καὶ προθυμίᾳ

torum meorum alter ex altero quærit. Mihi vero valde a re alienũ visum est, viri virtutes, quæ singularem sibi vindicant Panegyricum modo obiter & in transitu percurrere, adeo ut hujus res gestas silentio jam tradam & ad te redeam.

XXIII. Tu necessarios sumtus solus suppeditas, tu prædam unicus non possides, omnia inter milites distribuis, nihilque domui tuæ infers, non enim victoriæ præmium aurum sed gloriam esse putas. Hæc sententia cum olim apud Græcos obtineret, magnum Persis timorem injecit. Cum enim ludi Olympici celebrarentur, & quidam Persarum interrogaret, quidnam agerent Græci, edoctus ipsos celebrare Olympia, quidnam victoriæ esset præmium rursus sciscitatus est. Cumque audivisset minime auro sed oleastro victores honorari, lacrymis obortis Regium Satrapam intuitus, non opportune, inquit, Mardonie, tales nobis elegisti adversarios, qui a patribus suis didicerunt non pro opibus sed de virtute pugnare.

XXIV. Si itaque res tuæ gestæ intra Palæstinam continerentur, nec in alias regiones penetrarent, suspicio iis, qui te non admodum admirantur, oriretur, te rerum in patria gestarum experientia potius quam majori intelligentia, promtitudine, recteque imperandi sci-

καὶ τῷ βελτίον ἄρχειν εἰδέναι. Ἐπεὶ δὲ σαυτῷ παραπλήσιος ὤφθης, ἀπεῖπεν ἡ λοιδορία ζητοῦσα προφάσεις, οὐχ οὕτω Λύσανδρος ἐκεῖνος ὁ Λάκων, ἀλλ' οἴκοι μὲν ἦν ἀγαθὸς καὶ αὐτὸς Σπαρτιάτης, ἰωνικοῖς δὲ πράγμασιν ἐγχειρῶν οὐδαμῶς ἐλακώνιζεν· οὐδὲ διετέλει βιοτεύων ἐν τῷ καθεστῶτι τρόπῳ, ὥστε καὶ ἐπέσκωψέ τις ἄγαν ἀστείως ὅτι τῆς Σπάρτης οἱ λέοντες ἔξω τῆς ἐνεγκούσης ἀλώπηκες γίνονται. Ἀλλὰ καὶ Παυσανίας ἕτερος Λάκων οἴκοθεν ἐξιὼν εἰς Μηδικὴν πολυτέλειαν καὶ τρυφὴν ἐξ εὐκοσμίας Λακωνικῆς ἀπενέχθη καὶ τὴν ἐπιχώριον ἐσθῆτα ῥίψας, τῇ βαρβάρων ἐχρῆτο, καὶ τυραννίδος μίμησις ἦν ἡ στρατηγία. Τὰ μὲν οὖν κατὰ Λύσανδρον καὶ Παυσανίαν τοὺς Λακεδαιμονίων ἡγεμόνας τοιαῦτα, τὰ μὲν γέλωτος ἄξια, τὰ δὲ κατηγορίαις ὑπεύθυνα καὶ ψόγου καὶ σκώμματος.

XXV. Ἐπεὶ δὲ Λακεδαιμονίων ἐμνήσθην, νόμος ἐστὶν ἐκείνοις ἀρχαῖος ἐπὶ τοῖς ἤδη πολλαῖς ἁβρυνομένοις ἀριστείαις βραχυλογεῖν, κἂν μέγα τι διαπράξηται. Ἕπομαι τῷ νόμῳ τῆς Σπάρτης, καταλύω τὸν λόγον. Οὐ δεῖται μήκους εὐφημίας ὁ στρατηγὸς μεγάλα ποιεῖν εἰωθώς.

entia reliquos belli Duces viciſſe. Quoniam vero tibi ipſi ſemper ſimilis viſus es, calumnia, quæ ſemper prætextum meditatur, deſpondet animum, non enim ita Lyſander ille Lacedæmonuis, qui domi quidem fuit vir egregius, Spartanumque ſe geſſit, ſed cum bellum in Jonia gereret, minime Laconem ſe præbuit, neque eundem tenorem vitæ obſervare perſeveravit, ut neſcio quis haud illepide dixerit, domi leones foris vulpes fieri. Verum etiam Pauſanias alius Laco cum domo ex Laconica parſimonia in luxum Perſicum delatus eſſet, patriam veſtem abjecit, barbaricaque uſus eſt, adeo ut præfectura ipſius in Tyrannidem evaſerit. Hi Lyſandri & Pauſaniæ Lacedæmoniorum Ducum] mores partim riſu digni partim vituperandi culpandique ſunt.

XXV. Cum vero Lacedæmoniorum mentionem fecerim, recordor legem ipſis antiquam fuiſſe eos, qui jam multa præclare geſſerunt, breviter eſſe laudandos, quoniam, quæ verba legis ſunt, magna gerere conſueverunt. Obſequor Spartanæ legi, finemque dicendi facio. Non indiget prolixa laudatione Dux noſter, qui maxima quæque gerere ſolet.

FINIS.

